

KEVSER SURESİ

Rahman Rahim Allah'ın Adıyla
"Şüphesiz biz, sana Kevser'i verdik.
Şu hâlde Rabbin için namaz kıl ve tekbir
alırken, namazda ellerini boğazına kadar kaldır
Doğrusu asıl soyu kesik olan, sana kin duyandır."

ALLAME MURTAZA ASKERÎ

EHL-İ BEYT VE EHL-İ SÜNNET EKOLLERİ

– Kerbelâ Kıyamı ve
Sünnet-i Nebevî'nin İhyası –

3. Cilt

Çeviri:

Cafer BENDİDERYA

KEVSER

<https://t.me/caferilikcom>

www.caferilik.com

Kevser Yayınları: 89

Eserin Orijinal Adı:
Mealimu'l-Medreseteyn

Tashih ve Tatbikte Emegi Geçenler:
S. Seccad Karakuş – Musa Güneş
Cafer Bayar – Abbas Akyüz – Coşkun Ene

Dizgi ve Mizanpaj:
Kevser Yayıncılık

Kapak:
Ramazan Erkut

Cilt:
Erdoğanlar Mücellit

Baskı:
Step Ajans

1. Baskı: Mayıs 2006
2. Baskı: Ekim 2011

ISBN 975-6640- 43-X (Tk. No.)
ISBN 975-6640-66-9 (Cilt No.)

Adres:
Kevser Basın Yayın Ltd. Şti.
Sofular Mah. Şakir Sok. No: 14/1
Fatih – İSTANBUL
Tel: (0212) 534 35 28 Fax: 631 36 01
www.kevseryayincilik.com

<https://t.me/caferilikcom>

www.caferilik.com

Kur'ân-ı Kerim:

**"Sözü dinleyen ve onun en güzeline uyan kullarımı
müjdele! İşte onlar Allah'ın kendilerini doğru yola ilettiği
kimselerdir ve onlardır aklîselîm sahipleri."**

(Zümer, 17-18)

<https://t.me/caferilikcom>

www.caferilik.com

4. BÖLÜM

ŞAHSÎ GÖRÜŞ UYARINCA İÇTİHAT VE AMELİN, RESULULLAH'IN (S.A.A) SÜNNETİNDE DOĞURDUĞU SAPMALARA KARŞI İMAM HÜSEYİN'İN (A.S) KIYAMI

- Giriş: İmam Hüseyin'in (a.s) Kıyamından Önce Müslümanların Durumu
 - İmam Hüseyin (a.s) Yezid'e Biat Etmekten Sakınıyor
- İmam Hüseyin'in (a.s) Şahadeti, İslâm Ümmetini Dalmış Olduğu Derin Uykudan Uyandırdı
- İmam Hüseyin'in (a.s) Şahadetinden Sonra Gerçekleşen Kıyamlar

GİRİŞ:

İMAM HÜSEYİN'İN (A.S) KIYAMINDAN ÖNCE MÜSLÜMANLARIN DURUMU

Önceki bölümlerde halifelerin, Resulullah'ın (s.a.a) vefatından sonra genel veya özel maslahatlar adı altında İslâm hükümlerinde yaptıkları içtihadı değinmiş ve çeşitli kitaplarda geçen bu içtihatların bazı örneklerini açıklamıştık... Bunun sonucu olarak Müslümanlar da titizlikle bu yöne eğilerek hilâfet makamını, özellikle iki halife Ebu Bekir ve Ömer'in makamını kutsamaya yönelmişlerdi. Genel anlamıyla halifelerin taraftarları, Ömer'den sonra, Allah'ın Kitabı ve Resulullah'ın (s.a.a) sünnetine ek olarak iki şeyhin (Ebu Bekir ve Ömer) gidişatına uymayı biat şartlarından saymışlardı. Böylece de Müslümanlar, ilk iki halifenin gidişatını, Allah'ın Kitabı ve Resulullah'ın (s.a.a) sünnetiyle birlikte İslâm toplumunda yasa-ma kaynaklarından biri olarak kabul etmişlerdi.

Bu durum halkın, Osman'a karşı genel kıyamıyla yönetime getirilen Emirü'l-Müminin Ali (a.s) dönemine kadar devam edegelmiş ve o hazret de, önceki halifelerin içtihatla değiştirdikleri hükümlerin aslını İslâm toplumuna geri getirememişti. O hazret, ordusunu, ramazan ayı nafilisini (teravihi) cemaatle kılmaktan sakındırmak istediğinde onlardan, "Eyvah Ömer'in sünneti!" feryadı yükselmiş ve Ömer'in bu husustaki sünneti yerine Resulullah'ın (s.a.a) sünnetini kabul etmeye yanaşmamışlardı. Bu ise Müslümanların, Hz. Ali'ye (a.s) biat ederken imamın ilk iki halifenin aksine bir yol izleyeceğini algılayamamış olduğundan kaynaklanmaktadır. İşte Muaviye, tüm gücüyle bunu Müslümanlara anlatıp onları İmam'a (a.s) karşı ayaklandırmaya çalışıyordu.

İmam Ali (a.s), kendinden önceki halifelerin, toplumda gelenek hâline gelen içtihatlarını ortadan kaldırmadı ve Resulullah'ın (s.a.a) getirdiği İslâm hükümlerini hakim kılamadı. Ama yakın dostların-

dan bazıları ile birlikte bir hareket başlattı ve daha önce anlatılması ve yayılması yasak olan Resulullah'ın (s.a.a) hadislerini Müslümanlar arasında yayabildi. Yasaklanmış Peygamber (s.a.a) hadislerinin, Emirü'l-Müminin Ali (a.s) ve dostları tarafından aktarılması ve yayılması sonucu, Müslümanların ilk üç halifenin yirmi beş yıllık hilâfeti döneminde alışmış olduklarına ters düşen bir düşünce devrimi oluşmuştu. Suleym b. Kays, tam da bu konuya temas ederek Emirü'l-Müminin Ali'ye (a.s) şöyle demişti:

Kur'ân-ı Kerim'in tefsiri ve Resulullah'ın (s.a.a) hadislerinin yorumu ile ilgili olarak Selman, Mikdat ve Ebuzer'den duyduklarım, senin tarafından onaylanan ve aynı zamanda da insanların bildiklerinden farklı sözlerdir. Halkın bildiklerinin tümünün batıl olduğunu mu düşünüyorsun? İnsanların kasıtlı olarak Resulullah'a (s.a.a) yalan isnat ettiklerini ve Kur'ân-ı Kerim'i de kendi istekleri doğrultusunda yorumladıklarına mı inanıyorsun...?!¹

Suleym; Selman, Ebuzer ve Mikdat'tan, başkalarından duymadığı bu sözleri gizlice duymuştu ve bunları kimseye açmayacağına dair söz vermişti; ama şimdi onları ve benzerlerini alenen Emirü'l-Müminin Ali (a.s) ve dostlarından duymaktaydı. Örneğin Emirü'l-Müminin Ali (a.s), Kûfe mescidinin karşısındaki alanda insanları toplayarak, Gadir-i Hum'da Resulullah'ın (s.a.a) "*Ben kimin mevlası isem bu Ali de onun mevlasıdır.*" buyruğunu duyanların ayağa kalkmasını ve Allah için şahitlik etmesini isteyince, sadece Bedir Savaşı'na katılanlardan on iki kişi kalkarak buna şahitlik etmişlerdi.

Veya o hazretin kendisi, Şıksıkiyye hutbesinde gerçeklere şöyle vurgu yapmıştı:

Andolsun Allah'a ki filan (Ebu Bekir), onu bir gömlek gibi giyindi; oysa daha iyi bilirdi o, ben hilâfete nispetle değirmen taşının mili gibiydim; hilâfet benim çevremde dönerdi; sel benden akardı; hiçbir kuş, uçtuğum yere uçamazdı. Hilâfetle arama bir perde çektim; onu koltuğumdan silkip attım. Düşündüm; kesilmiş elimle hamle mi edeyim; yoksa bu kapkaranlık körlüğe sabır mı edeyim? Hem de öylesine bir körlük ki ihtiyaçları tamamıyla yıpratır; çocuğu kocaltır; inanan da Rabbine ulaşınca dek bu zulmette zahmet çeker.

Gördüm ki sabretmek daha doğru; sabrettim; ama gözümde diken, boğazımda da kemik vardı; mirasımın yağmalan-

1- Usul-i Kâfi, c.1, s.80.

dığını görüyordum. Birincisi, onu falana verip gitti (sonra A'sâ'nın şu beytini okudular:)

Bugün deveye binmişim;
Yolculuk zahmetine düşmüşüm;
Cabir'in kardeşi Hayyan'la bulunduğum gün ile
Kıyaslanır mı hiç bugünüm?

Ne de şaşılacak şey ki yaşarken halkın kendisini bırakmasını teklif ederdi; ölümünden sonra yerine öbürünün geçmesini sağladı. Bu iki kişi hilâfeti, devenin iki memesi gibi aralarında paylaştılar. O, hilâfeti, düz ve düzgün olmayan çorak bir yere attı; sözü sertti, insanı yaralardı; onunla buluşup görüşeni incitirdi. Meselelerde şüphesi çoktu; özür getirmesinin sayısı yoktu. Onunla konuşan, arkadaşlık eden, serkeş bir deveye binmişe benzerdi; burnuna geçen yularını çekse burnu yırtılır, yaralanırdı; bıraksa üstündekini helâk çukuruna götürür, atardı. Allah'ın bekasına andolsun, halk, onun zamanında ne edeceğini şaşırırdı; yoldan çıktı; renkten renge boyandı; oradan oraya telaşla koşturup durdu. Uzun bir zaman, çetin mihnetlere düştüm; sabrettim; derken o da yoluna düzüldü; halifeliği bir topluluğa bıraktı ki ben de bunların biriyim sanıldı.

Allah'ım, sana sığınırım; ne de danışma topluluğuydu bu. Onlardan benim hakkımda, birincisiyle ne vakit bir şüpheye düşen oldu ki bu çeşit kişilere katıldım ben? Fakat inerlerken onlarla indim; uçarlarken onlarla uçtum; inişte, yokuşta onlarla beraber oldum. İçlerinden biri, hasedinden dolayı hakikatten saptı; öbürü, damadı olduğundan ona uydu, ben-den yüz çevirdi; öbürleri de öyle işler ettiler ki anmak bile çirkin.

Derken kavmin üçüncüsü kalktı; hem de bir hâlde ki iki yanı da yelle dolmuştu; işi gücü, yediği yer ile çıkardığı yer yer arasında gidip gelmekti. Onunla beraber babasının oğulları da işe giriştiler; Allah malını ilkbaharda devenin otları, çayır çimeni yiyip kemirmesi gibi yediler, sömürdüler. Sonunda onun da ipi çözüldü; hareketi tezce yaralanıp öldürülmesine sebep oldu, karnının dolgunluğu onu bu hale getirdi; işini tamamladı gitti.

Derken, halkın benim etrafıma, sırtlanın boynundaki kıl-lar gibi üşüşmesi kadar beni ezen bir şey olmadı; her yandan, birbiri ardınca çevreme üşüştüler; bir derecede ki kalabalıktan Hasan'la Hüseyin, ayaklar altında kalacaktı nere-

deyse. Koyunların ağla üşüşmesi gibi çevreme toplandılar; bu hengamede elbisem bile yırtılmıştı.

Ama işi elime aldıktan sonra bir bölük, biatten döndü; ahdini bozdu. Öbür bölük ok yaydan fırlar gibi dinden çıktı, inancından vazgeçti; öbürleri de itaat etmekten döndü vazgeçtiler...

Yine Emirü'l-Müminin Ali (a.s), bir başka yerde şöyle buyurmuştu:

Benden önceki emir sahipleri birtakım işler yaptılar ve kasıtlı olarak Resulullah'a (s.a.a) muhalefet ettiler; ona karşı ahitlerini bozup o hazretin sünnet ve gidişatını değiştirdiler; öyle ki eğer halkı, onları terk etmeye davet edip Resulullah'ın (s.a.a) döneminde olduğu gibisine çevirmek istesem; ordularım etrafımdan dağılır, yalnız kalırım veya üstünlük ve makamımın yüceliğinden haberdar olan ve imametimi izlemeyi Allah'ın Kitab'ı ve Resulullah'ın (s.a.a) sünnetine dayanarak farz bilen az bir grup kalırdı etrafımda.¹

Ümmetin İki Guruba Ayrılışı

İslâm dünyasında vuku bulan o açık ve sarîh konuşmalar, İslâm ümmetini iki gruba ayırdı; dünya kaldıkça insanlar arasında bu ikilik de devam edecektir:

1- İmam Ali'nin (a.s) tanımı uyarınca, küçük ve güçsüz sivrisinekler gibi her sesin etrafında toplanan ve her esintinin peşine takılanlar.²

2- Faal, etkin, hedef ve ilke sahibi insanlar. Ki bir toplumun yaptıklarını ve tarihini değerlendirip analiz ederken, bu etkin, yönlendirici ve hedef sahibi kişiler esas alınır.

O dönemde gerçekleşen aleni ve açık konuşmalardan etkilenen bu insanlar da ikiye ayrılmışlardır:

a) Ehlibeyti (a.s) seven, erdem ve üstünlüklerini kabul edenler.

b) İlk iki halifenin (Ebu Bekir ve Ömer) makamlarının hafife alınmasına karşı olanlar, İmam Ali'nin (a.s) sözleriyle alay edenler,

1- Ravzatu'l-Kâfi, s.59, ikinci baskı, 1389 hicrî kamerî, Daru'l-Kutubi'l-İslâmiyye-Tahran.

2- Tercemetu'l-İmam Ali bi-Tarih-i Dımışk Li-İbn Asakir, birinci baskı, 1935, Matbaatu'l-Amiliye (c. 2, s.285, h. 501-528, özellikle h. 521-522).

ona karşı kin ve düşmanlıkları günden güne artıranlar. İmam Ali'ye (a.s) kin besleyenlerin çoğu, Osman'a karşı ayaklanan ve öldürünceye kadar da ondan vazgeçmeyenlerdi.

Bunlar, "Hüküm ancak Allah'ındır." sloganıyla ortaya çıkan, kalpleri ilk iki halifenin sevgisiyle dolup taşan ve de Aişe, Talha, Zübeyr, Osman ve Ali'ye karşı kin besleyen Haricîlerdi. Onlar sonunda İmam Ali'ye (a.s) karşı ayaklandıklarından dolayı Nehrevan'da onlarla savaştı. Ancak onların kökünü kazıyamadı ve sonuçta aynı kişiler, ibadet mihrabında imamı katlettiler.

İmam'ın (a.s) şehadetinden sonra saltanat tahtına kurulan Muaviye, yirmi yıllık egemenliği süresince var gücüyle ümmeti nefsî istekleri doğrultusunda yönlendirmişti. Ümmet de, onun isteklerine boyun eğmiş ve itaat etmişti.

Ayrıca Muaviye, genel olarak öteden beri kendi soyunun düşmanlık güttüğü Haşimoğulları'nın, özel olarak da Resulullah'ın (s.a.a) ve amcası oğlu Ali'nin (a.s) isimlerinin her yerde anılmasından rahatsız oluyordu. Bundan rahatsızlık duymasının nedeni ise şuydu:

Allah Resulü (s.a.a) ve Ali'nin (a.s) isimlerinin Müslümanların dilinde dolaşıp durması, bir yandan Utbe, Şeybe, Ebu Süfyan ve Hekem b. Ebi'l-As gibi Ümmeyyeoğulları mensuplarını unuttururken¹, öte yandan da Muaviye'nin, hilâfeti kendi tekelinde tutma ve kendinden sonra da ailesine miras bırakma yönündeki planıyla gelişmekteydi. Böylece onların isimlerinin yaygın olarak anılması, Müslümanların bakışlarının, Resulullah'ın (s.a.a) iki torunu Hasan (a.s) ve Hüseyin (a.s) üzerinde yoğunlaşmasıyla sonuçlanacaktı.

İşte bunlardan dolayı Muaviye, bütün gücünü seferber ederek bu ailenin ve özellikle de Resulullah'ın (s.a.a) ve amcası oğlu Ali'nin (a.s) nurlarını söndürmeye odaklanmıştı. Muaviye, amacına ulaşmak için şu yolu seçmişti:

1- Halk arasında Resulullah'ın (s.a.a) isminin yayılmasının nedeni açıktır; İmam Ali'nin (a.s) isminin yayılmasının nedeni ise, Bedir, Uhud, Hendek ve Hayber savaşlarına katılması ve Resulullah'ın (s. a.a) bu savaşlarda ve yine Tebuk Savaşı'nda ve Gadir-i Hum'da Ali (a.s) hakkındaki hadisleri, Mubahele olayında, Tathir ayeti ve Beraat Suresi'nin ilk ayetlerinin indiği vakit davranışdır; bu ve benzer nedenler Ali'nin (a.s) adı halk arasında hayırla anılıp dillere destan olmuştu, Muaviye ise tüm gücüyle bunları gizlemeye çalışıyordu.

1- Gücünün yettiği yere kadar ilk iki halife Ebu Bekir ve Ömer'in isimlerini yücelterek amcası oğlu olan üçüncü halife Osman'ın ismini de onlara ekledi.¹

2- Gizli ve dolaylı olarak Müslümanlar nezdinde Resulullah'ın (s.a.a) ve aleni olarak da Resulullah'ın (s.a.a) amcası oğlu Ali'nin (a.s) şahsiyetini karalamaya girişti.

Bunları gerçekleştirebilmek için de ashab ve tabiinden bir gruba satın alarak bir yandan, ilk üç halifenin makamını yüceltme, öte yandan da Resulullah'ın (s.a.a) ve amcası oğlu Ali'nin (a.s) şahsiyet ve saygınlığına gölge düşürme yönünde hadis uydurmaları için görevlendirdi. Muaviye, bu bağlamda yapabileceği hiçbir şeyi esirgemedi. Kendisine karşı gelen Ehlibeyt dostlarını susturup en feci şekilde öldürttü; hurma ağaçlarına asıp kulak ve burunlarını kesti ve diri diri toprağa gömdü!

Muaviye, amacına hizmet etmesi yönünde ümmet arasında Resulullah'tan (s.a.a) rivayet edilen uyduruk hadislerin yayılması sonucu eşsiz bir başarı yakalamıştı. Bahsi edilen bu uyduruk hadislerden biri, Resulullah'ın (s.a.a) Rabbine yakarışını şöyle tasvir etmektedir:

"(Allah'ım!) Ben bir beşerim; insanların öfkeleniği gibi ben de öfkelenirim. O hâlde benim her hangi bir mümin hakkındaki lânet ve kötölememi, kıyamet günü onun hakkında dua, temizlik ve sana yakınlaşma vesilesi kıl!"

Bir başka rivayette şöyle geçmiştir: "...temizlik ve mükâfat vesilesi kıl!"²

Resulullah'tan (s.a.a) rivayet edilen bir diğer hadis şöyledir:

"Siz dünya işlerinizde benden daha bilgilisiniz!"

Veya halkın hurma ağaçlarını döllendirmelerini engellemesi sonucu hurmalar bozulunca şöyle demiş: "Size bir şeyi, kendi görüşüm

1- bk. Kitabımızın ikinci bölümü, "Muaviye Dönemi".

2- Sahih-i Müslim, "Men Le'anehu'n-Nebi ev Sebbehu... Kane Lehu Zekâten ve Ecran ve Rahmeten" babı, "el-Birr" kitabı, h. 88-97; Sünen-i Ebu Davud, "es-Sünne" kitabı, 12. bab; Sünen-i Daremi, er-Rikak, 52; Müsned-i Ahmed, c.2, s.317 ve 390, 448-449, 493, 496 ve c.3, s.33, 391 ve 400 ve c.5, s.437 ve 439 ve c.6, s.45.

doğrultusunda emrettiğim zaman bilin ki, ben de ancak sizin gibi bir beşerim!"¹

Veya Mescid-i Nebi'de dans eden Habeşe rakkaslarını rahatça seyredebilmesi için zevcesi Aişe'yi omuzlarına almış olması.²

Veya kendi evinde çalgı ve eğlence meclisi düzenlemiş olması.³

Muaviye döneminde büyük bir titizlikle uydurulan bu ve onlarca başka hadisler,⁴ günümüze kadar Hilâfet Ekolü'nde etkisini sürdürülmüştür. Bir grup Müslüman'ın, Resulullah'ın (s.a.a) mucize getirme ve ümmete şefaath etme gücüne sahip olmadığına inanmalarına, mezarına saygı duymamalarına ve ölümünden sonra onun, diğer ölümlerden bir üstünlüğü olmadığını ileri sürmelerinin nedeni de bu tür hadislerdi!

İmam Ali'ye (a.s) gelince; Muaviye, İslâm toplumunda o hazretin şahsiyetini lekeleme konusunda öyle bir başarı sağladı ki, doğudan batıya Müslümanlar, Ümeyyeoğulları'nın yaklaşık bin aylık saltanatları boyunca minberlerde ve özellikle de cuma namazlarının hutbelerinde, cuma namazının farzlarından biriymiş gibi Ali'yi (a.s) kötüledi ve telin ettiler! Böylece de Muaviye, hilâfet konumunu Müslümanların nazarında yükseltmeyi başardı.⁵

1- Sahih-i Müslim, "Vucubu İmtisali Mâ Kâlehu Şer'an, Dune Mâ Zeke-
rahu (s.a.a) Min Maayışı'd-Dünya Ala Sebili'r-Re'y" babı, "Fezail" kitabı, h.139-
141; Sünen-i İbn Mace, "Telkihu'n-Nahl" babı; Müsned-i Ahmed, c.1, s.162 ve
c.3, s.152.

2- Sahih-i Buharî, "Salat" kitabı, "Ashabu'l-Harab Fi'l-Mescid" babı, "İdeyn
kitabı", 25. bab, "Cihad" kitabı, 79. bab, "Nikah" kitabı, "Nazaru'l-Mer'eti İle'l-
Habeşi ve Nehvihim Min Gayri Raybe" babı, "Hüsnü'l-Muaşeretü Mea'l-Ehl"
babı, "Menakıb" kitabı, "Kıssatu'l-Habeş" babı; Sahih-i Müslim, "Salatu'l-İdeyn"
kitabı, "er-Ruhsatu Fi'l-le'billeti La Masiyete Fihî" babı, "el-Mesacid" kitabı, 18.
bab; Neseî, s.34-35; Müsned-i Ahmed, c.2, s.368 ve c.6, s.56, 83, 84, 85, 166 ve
186.

3- Sahih-i Buharî, "Fezailu'n-Nebi" kitabı, "Makdemu Ashabi'n-Nebi el-
Medine" babı, "İdeyn" kitabı, "Sünnetü'l-İdeyn Li-Ehli'l-İslâm" babı, "İza Fate-
hu'l-İd Yusalli Rek'ateyn" babı, "el-Harab ve'd-Derak" babı, "Menakıbu'l-Ensar"
kitabı, s.46; Sahih-i Müslim, "el-Le'abu'llezi Lâ Masiyete Fihî" babı, "İdeyn" ki-
tabı, s.16; Sünen-i İbn Mace, Muhammed Fuad Abdülbaki tashihi, "Nikâh" ki-
tabı, "el-Gına ve'd-Def" babı, s.612, h.1898; Müsned-i Ahmed, c.6, s.134.

4- Müellifin "Ahâdisu Ümmi'l-Müminin Aişe" kitabının "Mea Muaviye" bölü-
müne bakınız.

5- Bu konuyu ilerideki bölümlerde geniş bir şekilde açıklayacağız.

İslâm ümmeti de Muaviye sonrasında onun bu yönede düşünce tarzını öyle bir düzeyde sürdürdü ki, halife tarafından görevlendirilen valiler, Müslümanların minberlerinde hiç çekinmeden sorabildiler: "Size göre halifeniz mi daha değerlidir, yoksa Peygamberiniz mi?" Yani: Yeryüzünde Allah'ın halifesi olarak tanımladıkları halifenin Allah katındaki makamı, peygamberlerin sonuncusu olan Resulullah'ın (s.a.a) makamından çok daha yücedir!

Muaviye'nin Çalışmalarının Sonucu

Muaviye'nin bu çalışmaları, kendi döneminden bugüne kadar hem Müslümanların ve hem de Müslüman olmayanların, Resulullah'ı (s.a.a), amcası oğlu Ali'yi (a.s), ondan önceki ilk üç halifeyi ve diğer İslâm şahsiyetlerini, bizzat Muaviye'nin kendi isteğiyle uydu-rulan ve gerçeklerle de asla bağdaşmayan hadisler uyarınca tanıma-larıyla sonuçlandı. Buna ek olarak da Muaviye, İslâm hükümlerini istediği şekilde içtihat ederek değiştiriyordu ki, bunların bazı-sı "Evveliyat-i Muaviye" diye adlandırılmıştır.¹

Muaviye, bu çalışmaları sonucunda İslâm dinini istediği şekilde değiştirip, istediği doğrultuda tanıttı. Öyle ki, artık Muaviye'nin son dönemlerinde İslâm'ın isminden ve Kur'ân'ın da hattından başka bir şey kalmamıştı! Muaviye ve ondan sonra gelenler, İslâm adına hüküm sürdükleri için İslâm'ın sadece ismini korudular.

Müslümanların durumu, Muaviye ölünceye (hicrî 60 yılı) ve Yezid hilâfet kürsüsüne oturuncaya kadar böyle devam etti. Resulullah'ın (s.a.a) torunu ve mirasçısı, böyle bir ortamda Yezid'e biat etmeli veya onunla savaşmalıydı.

İmam Hüseyin'in (a.s) biat etmesi, Yezid'in eylemlerini onaylamak ve söylemlerini doğrulamak anlamındaydı. İşte bu nedenle Hüseyin (a.s) biat etmekten sakındı ve bu uğurda şehit olmayı seçti.

1- Yakubî kendi tarih kitabında ve Suyutî de "Tarihu'l-Hulefa" kitabında, Muaviye'nin gidişatından bahsederken bunların bazısına değinmiştir.

İMAM HÜSEYİN (A.S) YEZİD'E BİAT ETMEKTEN SAKINIYOR

Yezid'in eylem ve söylemleri nasıldı?

İmam Hüseyin (a.s) neden Yezid'e biat etmedi?

İmam Hüseyin (a.s), Yezid'e muhalefet etmenin neyle sonuçlanacağını biliyor muydu?

O hazretin şahadetinin, İslâm ve Müslümanlar üzerindeki etkisi ne oldu?

Burada Allah'ın izniyle, hadis ve tarih kitaplarından bu konular etrafında yoğunlaşacağız.

Eylem ve Söylemleriyle Yezid

İbn Kesir'in tarihinde şöyle geçmektedir:

Yezid şarap içen biriydi. Bir gün babası Muaviye, dostça ona nasihat ederek şöyle dedi: Oğulcuğum! Saygınlığın zedelenmeden, kadir kıymetin yok olmadan, düşmanınca aşağılanmadan ve dostunca kötülenmeden de ihtiyacını giderebilirsin... Oğulcuğum! Sana okuyacağım şu beyitlerle kendini eğit/edeplendir ve onları ezberle:

Gündüz yücelik kazanmaya çalış
Yakın dostun ayrılığına sabret
Siyah örtüsüyle geldi miydi gece
Ve kapandı mıydı rakibinin gözü
Geceyle ol; canın nasıl isterse
Çünkü gece, keyif düşkününün gündüzüdür
Nice fasık var ki, abit sanırsın
Gece oldu muydu hayret işler yapar
Yaptıklarını gece karanlığı örter
Güvenle sabahlar ve zevkiyle yaşar
Aptalın zevkiyse açıktır

Kinci her düşman buna tanıktır.¹

İbn Kesir daha sonra şöyle diyor:

Yezid, şehvetlere eğilimli biriydi; çoğu zaman namaz kılsaydı bile, bazı zamanlar asla namaz kılmazdı!²

* * *

Muaviye, Yezid için halktan biat almayı kafasına koyduğunda Ziyad b. Ebih'e bir mektup yazdı ve Basra Müslümanlarından Yezid adına biat almasını istedi. Ziyad'ın cevabı şöyleydi:

Hüseyin b. Ali, Abdullah b. Abbas, Abdullah b. Zübeyr ve Abdullah b. Ömer gibileri varken, köpek ve maymunlarla oynayan, rengarenk elbiseler giyen, daima şarap içen ve tef sesiyle yürüyen Yezid'e biat etmelerini isteyecek olsak, insanlar buna ne der?!

Öncelikle oğluna söyle ki, bir iki yıl onlar gibi olsun ve onların yaşam tarzına bürünsün ki, halkı aldatarak biat alabilelim!³

Muaviye, Rumlarla savaşmak üzere bir ordu kurup Yezid'in komutasında yola koydu. "Yezid hastaymış gibi davranıp mazeret getirdi ve bunun üzerine babası, onu yanında tuttu."⁴

İslâm ordusunun Rum topraklarında veba ve tifo hastalığına yakalandığı dönemde Yezid, eşi (Abdullah Amir'in kızı) Ümmü Gülsüm'le birlikte Merran manastırındaydı. Ordunun durumundan haberdar olunca şöyle dedi:

Ben yaslanmışken rahatça yastıklara
Yanımda Ümmü Gülsüm, Merran manastırında,
Ne korkacağım orduların başına gelenden,
Vebaymış, tifoymuş Gazdukune'de!⁵

Yakut Himyerî *Mu'cemul-Buldan* kitabında bu olayın peşinden sunları eklemiştir:

1- Tarih-i İbn Kesir, c.8, s.228.

2- Tarih-i İbn Kesir, c.8, s.230.

3- Tarih-i Yakubî, c.2, s.220.

4- Tırnak içindeki cümle, Tarih-i İbn Kesir'deki metnin özüdür, c.3, s.181, hicri kamerî 49. yılın olayları.

5- Tarih-i Yakubî, c.2, s.229; Eğanî, Sasî basımı, c.16, s.33; Ensabu'l-Eşraf, c.4, s.2, h. 3.

Yezid'in bu sözleri Muaviye'ye ulaşınca, "Artık Yezid kesinlikle Rum'a gidip Müslümanlara katılmalıdır ve onların başına gelen, onun da başına gelmelidir; aksi takdirde onu azledeceğim!" dedi.

Yezid, yol hazırlığını yaptıktan sonra babasına şunları yazdı:

Sürekli fırsat kollayıp suç sayarsın ki
Benimle olan yakınlık bağını kesesin
Yakındır ki, belamdan seni rahatlatısın
Tehlikelere düşmem ve göçüp gitmem!¹

Bir defasında da Muaviye, Yezid'i hacca göndermiş ve bir diğer rivayet uyarınca, kendisiyle birlikte hacca götürmüş. Yezid Medine'de şarap meclisi düzenlemiş. Bu sırada Abdullah b. Abbas ve Hüseyin b. Ali onunla görüşmek istemişler. Yezid'in emriyle şarap sofrası kaldırılmış ve biri şöyle demişti: "İbn Abbas şarap kokusunu anlar." Yezid bu yüzden İbn Abbas'a engel olur ve Hüseyin'e izin verir. Hüseyin b. Ali (a.s) içeri girince şarap ve esans kokusunu hissedip, "Ey Muaviye oğlu! Bu ne kokusudur?" diye sorar. Yezid, "Ey Ebu Abdullah! Bu, Şam'da bizim için yapılan bir kokudur." cevabını verir. Sonra bir kadeh şarap getirilmesini ister. Getirilen şarabı içtikten sonra bir kadeh daha ister ve hizmetçisine, "Bunu da Ebu Abdullah'a sun!" der. Hüseyin, "Şarabın senin olsun be adam!..." der. Bunun üzerine Yezid şu beyitleri okur:

Hayret ey öfkeli adam!
Seni çağırdım; sen ise katılmıyorsun
Çalgılara ve neşelere
Sehpaya ve eğlenceye,
Mücevher işlemeli şarap kadehlerine;
Arap efendilerinin başında oturduğu.
Onlarda öyle şeyler var ki çalar
Kalbini; sonra ondan dönmezsın.

Bunun üzerine Hüseyin öfkelenerek Yezid'e haykırdı: "*Senin kalbini çalsın, ey Muaviye'nin oğlu!*"²

1- bk. Himyerî'nin Mu'cemu'l-Buldan adlı eserinde "Deyr-i Merran" ve "Gazdukune" sözcükleri.

2- Eġanî, -Ebu'l-Ferec İsfehanî-, c.14, s.61; Tarih-i İbn Esir, c.4, s.50, burada özetini naklettiğimiz Yezid'in gidişat ve davranışından bahsederken.

Muaviye, hac amelini yaptıktan sonra Mekke ve Medine halkından Yezid için biat almaya karar verdi. Abdullah b. Ömer buna karşı çıkarak şöyle dedi:

Maymunlarla ve köpeklerle oynayan, şarap içen ve açıkça günah işleyen birine mi biat edelim?! Buna Allah katındaki delilimiz ne olur?!

Abdullah b. Zübeyr ise şöyle dedi:

Yaratana muhalefet olan şeyde yaratılmışa itaat edilmez. Kesinlikle bu dinimizi bozguna uğratır.¹

Bir rivayet uyarınca Hüseyin (a.s), Muaviye'ye şöyle dedi:

Adeta örtülü olanı vafsediyor veya görünmeyeni anlatıyor veya hakkında özel bir bilgiye sahip olduğun birini bildiriyor gibisin! Oysa ki Yezid'in kendisi, kendi düşünce tarzını ortaya koymuştur. Yezid'e, birbirlerini parçalamaları için boğuşturduğu köpeklerden, yarıştırdığı güvercinlerden, çalgıcı cariyelerden ve dansözlerden biat al ve düşündüğün şeyden de vazgeç!²

Yazar şöyle der: Peygamber (s.a.a) evladı ile Muaviye arasında geçen bu konuşmanın, Abdullah b. Zübeyr ve Abdullah b. Ömer'le Muaviye arasındaki konuşmalarla aynı yerde olup olmadığını bilemiyorum. Ancak Muaviye'nin, Yezid için onlardan biat alamadığı ortadadır. Daha sonra Muaviye, Mekke ve Medine halkını aldatarak Yezid'e biat alıp Şam yolunu tuttu.

* * *

Muaviye'nin isteğinin aksine ve Ziyad b. Ebih'in, "Halkı aldatabilmek için bir-iki yıl İslâmî ahlaka bürünmüş gibi davransın." yönündeki tavsiyesinin aksine hareket eden Yezid'in, hem hac ve hem de savaş yolculuğunda, İslâm'ın kutsal değerlerine ve İslâm ordusunun düştüğü hastalık durumuna aldırış etmeyen biri olduğunu görmekteyiz. Yezid, bunlarla da yetinmeyerek sarhoşluğunu ve durumunu anlatan şiirler yazıyordu ve şiirleri de halkın arasında yayılıyordu.

Yezid daha çok şarap ve müzik eğlencesi hakkında şiir yazardı. Bunlardan biri şöyledir:

Ey yoldaşlar! Kalkın,
Ve dinleyin şarkıları

1- Tarih-i Yakubî, c.2, s.228.

2- el-İmametü ve's-Siyase -İbn Kuteybe-, c.1, s.170.

Daim kadehi için
 Bırakın Fatıha okumayı
 Alıkoydu beni saz nağmesi
 Ezanın sesinden
 Ben huriye tercih ettim
 Denan'daki bir yaşlı kadını

Bir başka şiiri şöyledir:

Dokunmasaydı yer sevgilinin eteğine
 Teyemmüm için toprak bulamazdım.

Bir kasidesinde ise içinde gizlediğini açıkça şöyle dile getirir:

Aliye! Gel de söyle ve terennüm et
 Ben münacat etmeyi sevmem
 Ebu Süfyan'ın geliş olayını
 Uhud'a ve birilerini nasıl ağlattığını
 Gel, içir bana şu kahve dal üzerindekiinden ki
 Şamlı Anesî onların güzelini seçmiştir
 Eskilere bakacak olursak şayet
 Daim içilmesini helal görürüz elbet
 Ey Ümmü Uheymer! Ben ölürsem, sen evlen
 Ölüm ayrılığından sonra kavuşmayı arzulama
 Çünkü diriliş günü hakkında bize söylenen
 O sözler, kalpleri alıkoyan efsanedir
 Ben, Muhammed'i karşılamalıyım
 İliklerime işleyen soğuk şarapla!

Tezkiretu Havassî'l-Ümmet kitabından alıntı olan bu tür şiirler fazlaca Yezid'den nakledilmiştir.¹

Yezid, bu kasidesinde sevgilisine hitaben şöyle demektedir: Bana terennüm ederek anlat; Ebu Süfyan'ın Uhud'a gelişini ve orada yaptığı her şeyi. Müslümanları, Hamza'ya ve diğer Uhud şehitlerine nasıl ağlattığını anlat; fısıldayarak değil, sesli olarak anlat!

1- Tezkiretu Havassî'l-Ümme, s.164 Ebu Muzaffer Yusuf b. Kızıoğlu (yani torun). Torun da Cemaluddin Abdurrahman b. Cevzî idi. "Mir'atu'z-Zaman" adındaki tarih kitabı da onun eserlerindedir. Sıbt b. Cevzî hicrî kamerî 654 yılında vefat etmiştir. Onun hayatı İbn Hallikan'ın "Vefayatu'l-A'yan" adlı eserinde kaydedilmiştir.

Ve bunun üstünden bana, Şam'daki üzüm asmalarından seçilen şarabı içir. Çünkü eskilere bakacak olsak, cahiliyye dönemindeki Kureyş ve Ümmeyyeoğulları'nın adetlerinde şarabın helal ve normal bir şey olduğunu görürüz.

Yeniden diriliş hakkında bize anlatılana gelince; o, efsane türü bir şeydir ve kalbimizi meşgul etmektedir. Ölüm sonrasında ne kıyamet var, ne de diriliş!

Öldüğümde benden sonra evleniver; çünkü ölüm sonrası buluşma yoktur.

Sonra Resulullah (s.a.a) ile alay ederek şöyle diyor: (Eğer kıyamet varsa da) iliklerime işleyen soğuk şarapla Muhammed'i karşılamalıyım!

Yezid Müslümanların değerlerini küçümsüyor ve Hıristiyanlarla dostluk kuruyordu.

Eğani kitabının yazarı şöyle aktarır:

Yezid, İslâm topraklarında eğlence meclislerini gelenek hâline getiren ilk halifedir. Yezid, şarkıcıları içtenlikle etrafına toplar, aleni hayasızlık yapar ve şarap içerdi! Bu işlerde ona eşlik eden ise kölesi Sercun ve Hıristiyan şair Ahtel'di. Sarhoş şarkıcılar ona gelip meclis kurar ve bahşiş alırlardı...¹

Belazurî de *Ensabu'l-Eşraf* adlı kitabında şöyle yazar:

Yezid b. Muaviye; aleni olarak şarap içen, çekinmeden şarkı söyleyen, ava yönelen, çalgıcılarla ve oğlanlarla düşüp kalkan, maymun oynatarak ayaşları güldüren, köpek boğuşturan ve horoz dövüştüren ilk halifedir!²

Doğal olarak etrafındakiler de Yezid'den etkilenerak açıkça çirkin hareketlere ve ahlakî sapıklıklara baş vuruyorlardı. Mes'udî, *Murucu'z-Zeheb* kitabında bu hususta şöyle anlatıyor:

Yezid'in aleni olarak işlediği günahlar, dostlarına ve görevlendirdiği yönetim kadrosuna da sıçramıştı. Onun hilâfet döneminde artık Mekke ve Medine'den müzik sesi yükseliyordu, eğlenceler kuruluyordu ve insanlar açıkça şarap içiyordu!

Yezid'in "Ebu Kays" diye çağırdığı bir maymunu vardı. Yezid bu maymunu meclislerde yanından ayırmaz ve onun için yastık getir-

1- Eğani, c.16, s.68.

2- Ensabu'l-Eşraf, c.4, birinci bölüm, s.1, el-Muaferatu Ke'l-Muharase.

tirdi. Bu habis maymununu, ağzına yular vurulan ve karnından kayışla bağlanan dişi bir yabani eşeğe bindirip at yarışlarına katar ve atlarla yarıştırdı!

Bir gün Yezid, yine her zamanki gibi maymununu yarışmaya hazırladı ve maymun, yarışma sopasını diğer atlardan önce alıp yarışmayı kazandı!

Yezid'in maymununa kırmızı ve sarı renkli dar bir ipek elbise giydirilmiş, başına rengarenk bir ipek şapka takılmış ve eşeğinin üstüne de desenli kırmızı bir ipek parça atılmıştı. O dönemdeki Şamlı şairlerden biri, bu hususta "Ebu Kays'ı" şöyle anlatır:

Ey Ebu Kays, sıkı tutuver yuları!
Eğer düşersen, bundan o sorumlu değildir
Sahi! Kim görmüş dişi eşeğe binmiş maymunun
Geride bırakmasını, Müminler Emiri'nin atlarını?!¹

Belazurî bu maymunu şöyle anlatıyor:

Yezid b. Muaviye'nin "Ebu Kays" diye çağırdığı bir maymunu vardı. Onu karşısına oturtur ve şöyle derdi: Bu, günah işlemesi sonucu neshedilen ve bu hale gelen İsrailoğulları'nın büyüklerinden biridir! Sonra ona şarap içirir ve yaptıklarına gülerdi. Bazen de bu maymunu, dişi bir yabani eşeğe bindirir ve atlarla yarıştırdı. Bir gün yine onu eşeğin üzerine oturtup şöyle dedi: "Ey Ebu Kays, sıkı tut yularını..."²

Yezid maymun oynatmakla meşhur olmuştu. Tenuh kabilesinden biri, onun vafında şöyle demiştir:

Maymun dostu Yezid, bizi mahvetti
Maymunlar yurdunu çok mu çok sevdi
Bize halife olana yazıklar olsun
En yakın dostunu maymunlardan seçti.³

İbn Kesir de şöyle yazıyor:

Yezid eğlence meclisleri düzenlemekle, şarap içmekle, şarkı söylemekle ve avlanmakla meşhur olmuştu. Köpek oynatır ve çalgıcı kadınlarla eğlenirdi; koç, horuz ve maymun dövüştürürdü. Sarhoş olmadan sabahladığı bir gün olma-

1- Murucu'z-Zeheb, Mes'udî, c.3, s.67-68.

2- Ensabu'l-Eşraf, c.4, bölüm: 1, s.1-2; Belezurî'nin naklettiği ile Mes'udî'nin rivayet ettiği beyitler arasında az bir değişiklik var.

3- Ensabu'l-Eşraf, c.4, bölüm:1, s.2.

mıştır! Yezid maymununu eyerli ve yularlı bir ata bindirir ve ipele ata bağlardı. Sonra onun ve hizmetçilerinin başına altın şapkalar takıp maymununu atlarla yarıştırdı. Yezid, maymununun ölümüne çok üzülmüştü. Yezid'in ölüm nedeni hakkında şöyle denmiştir: Yezid bir gün maymununu sıkıca tutup gıdıklamış ve maymun da onu ısırılmıştı...¹

Belazurî, Yezid'in ölüm nedeni ile ilgili ihtiyar bir Şamliya dayandırdığı rivayetinde şöyle der:

Bir gün Yezid, maymununu yabani bir dişi eşeğe bindirip kendisi de sarhoş olduğu hâlde eşeğin peşinden koşunca yere düşmüş ve boynu kırılmıştı veya içinden bir şey kopmuştu.

İbn Ayyaş'tan ise şöyle nakledilir:

Yezid, sarhoş olduğu hâlde avlanmak için Havvarin'e giderken bir ata binmişti. Önünde yürümekte olan maymununun bindiği yabani eşeği koşturuyor ve şöyle diyordu:

Ey Ebu Half! Kendine bir çare seç ki,

Sen ölecek olsan, o sorumlu olmasın.

Bu esnada aniden yere düştü ve boynu kırıldı.²

Yezid'in ölüm nedeni hakkında aktardığımız rivayetler arasında çelişki söz konusu değildir. Bunun açıklaması şudur: Yezid, maymununu yabani bir dişi eşeğe bindirmişti. Kendisi de atına binerek onu arkadan koşturmuş ve hem de gıdıklamıştı. Bu sırada maymunun ısırması sonucu yere düşüp boynunu kırmış veya içindeki bir şey kopmuştu.

Sonuç itibariyle halifenin maymun uğrunda öldüğü ortadadır!

* * *

Bunlar, Yezid b. Muaviye'nin yaşamından bir kesittir sadece. Onun döneminde ümmetin çocukları düşünce şaşkınlığı yaşıyordu ve derin bir uykuya dalmıştı. Onların bu durumunu, bir sonraki bölümde açıklayacağımız İmam Hüseyin'in (a.s) şahadetinden başka bir şey değiştiremezdi.

1- İbn Kesir, c.8, s.436.

2- Ensabu'l-Eşraf, c.4, bölüm:1, s.2; "Ebu Half" diye çağırdığı bu maymunun, "Ebu Kays"tan başkası olduğu anlaşılmaktadır.

1. KONU

İMAM HÜSEYİN'İN (A.S) ŞAHADETİ İSLÂM ÜMMETİNİ DALMIŞ OLDUĞU DERİN UYKUDAN UYANDIRDI

- İmam Hüseyin'in (a.s) Şehit Edileceği Hakkındaki Rivayetler
- İmam Hüseyin'in (a.s), Şehadeti Seçme Nedeni
- Hüseyin'in (a.s) Vasiyeti
- İmam Hüseyin'in (a.s) Mekke'ye Hareketi
- Müslim b. Akil'in Kûfe'ye Gönderilişi
- İmam Hüseyin'in (a.s) Irak'a Gitme Yönündeki Kararlılığı
- İmam Hüseyin'in (a.s) Irak'a Hareketi
- Müslim ve Hani'nin Öldürülme Haberinin Ulaşması
- İmam Hüseyin (a.s), Müslim'in Öldürüldüğünü Haber Veriyor
- İmam Hüseyin'in (a.s) Hürr İle Görüşmesi
- Âl-i Resul (s.a.a) Kafilesinin Kerbela'ya Girişi
- Ömer b. Saad'ın Kerbela'ya Gelişi
- Ehlibeyt'e Suyun Yasaklanması
- Muharrem Ayının Dokuzuncu Günü
- Âşura Günü

- Hilâfet Ordusunun Hüseyin'in (a.s) Karargâhına Yürümesi
- Diğer Şehitler
- Resulullah'ın (s.a.a) Ehlibeyti'nin Şahadeti
- İmam Hasan'ın (a.s) Oğullarının Şahadeti
- İmam Hüseyin'in (a.s) Kardeşlerinin Şahadeti
- Âl-i Resul Çocuklarının Şehit Edilişi
- Resulullah'ın (s.a.a) Torununun Şahadeti
- Medine'de İmam Hüseyin'e (a.s) Yas Tutanlar
- İmam Hüseyin'in (a.s) Şahadetinden Sonra Vuku Bulan Olaylar
- Şehitlerin Başları Hilâfet Ordusunun Askerleri Arasında Taksim Ediliyor
- Hilâfet Ordusu Resulullah'ın (s.a.a) Ehlibeyt'ini Kûfe'ye Götürüyor
- Resulullah'ın (s.a.a) Ehlibeyti Hükümet Konağında
- İmam Hüseyin'in (a.s) Şehadet Haberinin Medine Halkına Ulaşması
- Halife ve Hükümet Merkezi Âl-i Resul'ü Karşılıyor
- Âl-i Resul Esirlerinin Hilâfet Merkezine Girişi
- Âl-i Resul'ün (s.a.a) Medine'ye Dönüşü
- İmam Hüseyin'in (a.s) Şahadetinden Sonra Hulefa Ekolü'nün Durumu

İMAM HÜSEYİN'İN (A.S) ŞEHİT EDİLECEĞİ HAKKINDAKİ RİVAYETLER

İmam Hüseyin'in (a.s) şehadetinin İslâm ve Müslümanlar üzerindeki etkisini incelerken onun tüm boyutlarını göz önünde bulundurmamak gerekiyor. İşte bu nedenle ilk önce, Kerbela faciasından yıllar önce geçmiş peygamberlerden, Resulullah'tan (s.a.a) ve yine Emirü'l-Müminin Hz. Ali'den (a.s) o hazretin şehadeti hakkında bize ulaşan ve böyle bir kıyâmı anlayabilmek için ortam hazırlayan rivayetleri inceliyoruz.

1- Re'su'l-Calut'un Rivayeti

Taberî, Belazurî, Taberanî ve İbn Saad rivayet ederler ki, Re'su'l-Calut¹ babasından naklen şöyle demiştir:

Kerbela'dan geçtiğim her zaman atımı mahmuzlayıp hızla oradan uzaklaştırdım.

(Re'su'l-Calut diyor ki:) Bunun nedenini sorduğumda şöyle dedi: Orada bir peygamber oğlunun öldürüleceği bize bildirilmişti ve ben de, "Yoksa bu ben miyim?" diye korkuyordum! Fakat Hüseyin b. Ali (a.s) orada öldürülünce, "Demek ki, bize bildirilen buymuş." dedim ve artık hiç korkmadan ve acele etmeden oradan geçtim.²

1- Re'su'l-Calut, Hz. Davud'un (a.s) soyundandı. O dönemde yaşıyordu ve kitab ehli arasında sayılan liderlerden biriydi.

2- Tarih-i Taberî, c.2, s.287; Avrupa basımı; el-Mu'cemu'l-Kebir, Taberanî, İmam Hüseyin'in (a.s) hayatı bölümü, s.128, h. 61 -Ebu'l Kasım Süleyman b. Ahmed'in eseri- (öl. 360 kamerî), bu kitap Abdülaziz Tabatabaî'nin kalemıyla hazırlanan ve Kum'da basılan "el-Hüseyin ve's-Sünne" adlı mecmuada yer almıştır. Bu mecmuada Fezailu İmam Ahmed b. Hanbel kitabından Fezailu İmam Hüseyin (a.s) de eklenmiştir; Tarih-i İbn Asakir, h. 641 ve Siyeru'n-Nubela, c.3, s.195 kitaplarından özetle.

2- Kaab'ın Rivayeti

Zehebî, Heysemî, Askelanî ve İbn Kesir, Ammar Duhnî'den şöyle nakletmişlerdir:

Bir gün Emirü'l-Müminin Ali (a.s), Kaab ile karşılaştığında o şöyle dedi: "Bunun oğullarından biri, dostlarından bir grupla birlikte daha atlarının teri kurumadan öldürülerek Muhammed'in (s.a.a) huzuruna varacaklardır."

Kaab bunu dedikten kısa bir süre sonra yanımızdan Hasan (a.s) geçti. Oradakiler: "Bu mu?" diye sordular. Kaab, "Hayır." dedi. Çok geçmeden Hüseyin (a.s) oradan geçince. Kaab'a sordular: "Bu mu?" Kaab, "Evet." dedi¹

İbn Kavleveyh (vefatı h. 367) *Kâmilu'z-Ziyarat* adlı kitabının "Peygamberler İmam Hüseyin'in (a.s) şahadetinden haberdardı" bölümünde dört rivayet, "Meleklerin bundan haberdar oldukları" bölümünde bir rivayet, "Allah ve peygamberlerin İmam Hüseyin'i (a.s) öldürenleri lânetleyiş" bölümünde ise biri Kaab'dan olmak üzere iki rivayet kaydetmiştir. Kaab'ın rivayeti şöyledir:

İbrahim, Musa ve İsa (onlara selâm olsun) Hüseyin'in öldürüleceğini haber vermiş ve katilini de lânetlemişlerdir.²

3- Esmâ Bint-i Ümeys'in Rivayeti

İmam Zeyn'el Abidin'in (a.s) şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir:

Ümeys kızı Esmâ bana şöyle dedi: Ben Hasan ve Hüseyin'in (as) doğumunda Fatıma'ya (sa) ebelik yaptım...

1- el-Mu'cemu'l-Kebir, Taberanî, h. 85; Tabakat-ı İbn Saad, İmam Hüseyin'in (a.s) hayatı bölümü, h. 277; Tarih-i İbn Asakir, h. 639 ve 640; Tarih-i Zehebî, c.3, s.11; Siyeru'n-Nubela, c.3, s.195; Mecmau'z-Zevâid, c.9, s.139; Maktel-i Harezmi -İmam Hüseyin'in (a.s) şehadeti hakkında Kaab'dan rivayetler kaydetmiştir- c.1, s.165; Tehzibu't-Tehzib, c.2, s.347; er-Ravzu'n-Nezir Şerhu Mecmu'i'l-Fıkhî'l-Kebir -Hüseyin b. Ahmed b. Hüseyin Seyaği el-Himî Sen'anî (öl. 1221 hicri)- Bu rivayetlerin kelimeleri arasında biraz farklılıklar vardır. Kaab'a güvenmediğimiz hâlde onun bu rivayetini burada nakletmemizin nedeni, Hüseyin'in (a.s) şehadeti hakkında Resulullah'tan (s.a.a) nakledilen rivayetlerin mütevatir olduğunu bildirmektir. Belki de Kaab bu rivayeti, Resulullah'tan (s.a.a) duyan birinden duymuş veya bu hususta kitab ehlinin kitaplarından okumuştur.

2- Kâmilu'z-Ziyarat, İbn Kavleveyh, Murtazaviye basımı, Necef, 1356, s. 64-67, 19, 20 ve 21. bölümler.

Baban Hüseyin (as) doğduğunda Resulullah (s.a.a) yanıma gelerek, "*Esmâ! Oğlumu bana getir!*" buyurdu. Beyaz bir parçaya sarılı olan Hüseyin'i Resulullah'a (s.a.a) getirdim. Resulullah (s.a.a) sağ kulağına ezan ve sol kulağına da kamet okuduktan sonra Hüseyin'i (a.s) bağrına bastı ve ağladı!

Ben, "Anam-babam sana feda olsun! Neden ağlıyorsunuz?" diye sordum. "*Bu oğluma ağlıyorum.*" diye buyurdu. Ben, "O daha yeni doğdu." dedim. Bunun üzerine de şöyle buyurdu:

Esmâ, bunu azgın bir grup öldürecektir! Allah onları benim şefaetime nâil etmesin! Esmâ, bunları Fatıma'ya bildirme, çünkü o yeni doğum yapmıştır!¹

4- Ümmü Fazl'ın Rivayeti

Müstedrekü's-Sahihayn, Tarih-i İbn Asakir, Maktel-i Harezmi ve diğer kaynaklarda Haris kızı Ümmü Fazl'dan rivayet edilir. (Buraya aktaracağımız metin, *Müstedrekü's-Sahihayn* kitabına aittir.) Ümmü Fazl, Resulullah'ın (s.a.a) huzuruna giderek şöyle dedi:

"Ey Allah'ın Resülü! Geçen gece kötü bir rüya gördüm." Resulullah (s.a.a), "*Ne gördün?*" diye sordu. Ümmü Fazl, "*Çok korkunç!*" dedi. O hazret tekrar, "*Ne gördün ki?*" diye sordu. Ümmü Fazl, "*Adeta senin bedeninden bir parça etin koparıldığını ve benim kucağıma bırakıldığını gördüm!*" dedi. Bunun üzerine o hazret, "*Hayrı görmüştün. Allah'ın izniyle Fatıma bir oğul dünyaya getirecek ve o, senin kucağında olacaktır.*" buyurdu.

Sonunda Fatıma, Hüseyin'i dünyaya getirdi ve (Resulullah'ın (s.a.a) buyurduğu gibi) onu, bakmam için bana verdiler.

Bir gün Resulullah'ın (s.a.a) huzuruna varıp Hüseyin'i ona verdim. Bir süre sonra Resulullah (s.a.a) bana yöneldiğinde, hazretin iki gözünden de yaş aktığını gördüm ve "Ey Allah'ın Resülü, babam-anam sana feda olsun! Ne oldu?" di-

1- Maktel-i Harezmi, c.1, s.87-88; Zehâiru'l-Ukba, s.119. Biz burada Harezmi'den naklettik. Fakat buna rağmen, bu rivayet tarihî gerçeklerle bağdaşmıyor. Çünkü Esmâ kocası Cafer b. Ebu Talib'le birlikte Habeşistan'daydı ve Hayber fethinden sonra kocasıyla birlikte oradan döndü. Oysa İmam Hasan (a.s) ve İmam Hüseyin (a.s) onlar dönmeden önce dünyaya gelmişlerdi. Bu rivayeti nakleden kadın, belki de Şehitler Efendisi Hamza'nın eşi Umeys kızı Selma'dır. Onun hayatı için bk. Usdu'l-Gabe, c.5, s.479.

ye sordum. Resulullah (s.a.a), "*Cebrail (salat ve selâm ona olsun) gelip ümmetimin bu oğlumun öldüreceklerini bana bildirdi.*" buyurdu. Ben, "Bunu mu, Hüseyin'i mi?" diye sordum. Oda, "*Evet.*" diye buyurdu; "*Cebrail bana onun mezarının kızıl toprağından da getirdi.*"

Hakim, bu rivayetin altında şöyle yazıyor:

Buhari ve Müslim'in kuralına göre bu hadis sahihtir; fakat onların kendisi bu rivayeti nakletmemişlerdir!¹

5- Maktel-i Harezmî'de Şöyle Geçer

Hüseyin (a.s) bir yaşını doldurduğunda, yüzleri kırmızı on iki melek Resulullah'ın (s.a.a) huzuruna gelerek kanatlarını açtı ve şöyle dediler:

Ya Muhammed! Kabil tarafından Habil'in başına gelenler, bu oğlun Hüseyin'in de başına gelecektir; ona, Habil'in mükâfatı kadarı verilecek ve katiline de Kabil'inki kadar günah yüklenecektir.

O gün gökyüzündeki bütün melekler, Hüseyin'in (a.s) başına geleceklerden ötürü Resulullah'a (s.a.a) taziyede bulunmak, ona verilecek mükâfatı bildirmek ve öldürüleceği yerin toprağını sunmak için indiler. Bunun üzerine Resulullah (s.a.a) şöyle buyurdu:

Allah'ım! Onu alçaltanı alçalt; onu öldüreni öldür ve aradığını tattırma ona!

İmam Hüseyin (a.s) iki yaşını bitirdiğinde Resulullah (s.a.a) bir yolculuk için Medine'den ayrıldı. Yolda bir yerde durarak "*İnna lillâh ve inna ileyhi raciün.*" dedi ve gözlerinden yaşlar aktı. Bunun nedeni sorulduğunda, "*Cebrail geldi ve Fırat kenarında Kerbela adıyla bilinen yerde Fatıma oğlu Hüseyin oğlumun; öldürüleceğini bildirdi!*" buyurdu. "Ya Resulullah! Onu kim öldürecek?" diye sorduklarında ise şöyle buyurdu:

1- Müstedrekü's-Sahihayn, c.3, s.176 ve s.179'da da bu rivayet özetle kaydedilmiştir; Tarih-i İbn Asakir, c.31, h. 631 ve buna yakın olarak h. 630; Mecmau'z-Zevâid, c.9, s.179; Maktel-i Harezmî, c.1, s.159 ve s.162'de değişik kelimelerle; Tarih-i İbn Kesir, c.6, s.230 ve yine c.8, s.199'da ona işaret etmektedir; el-Emali, Şecerî, s.188; el-Fusulu'l-Muhimme, İbn Sebbağ Malikî, s.145; er-Ravzu'n-Nezir, c.1, s.89; Savaik, s.115 ve başka bir baskısında, s.190; Kenzü'l-Ummal, eski basım, c.6, s.223; el-Hasâisu'l-Kubra, c.2, s.125. Ehlibeyt Ekolü kitaplarından Musiru'l-Ehzan, s.8, el-Luhuf -İbn Tavus-, s.6-7.

Yezid diye çağrılan biri; Allah bereketini ondan esirgesin! Onun düştüğü ve defnedildiği yeri, ve başının da Yezid'e hediye götürülüşünü görüyor gibiyim. Vallahi, kim oğlum Hüseyin'in kesik başına sevinçle bakacak olsa, yüce Allah onun kalbiyle dili arasına ayrılık düşürür (diliyle getirdiği şahadet kalbinde olmaz)!

Olayı anlatan şöyle devam eder: Resulullah (s.a.a) bu yolculuğundan üzüntü ve kederle döndü. Sonra minbere çıkarak torunları Hasan ve Hüseyin'i önünde oturttuğu bir hâlde konuşma yaptı ve nasihat etti. Konuşması bittikten sonra sağ elini Hüseyin'in (a.s) başına koydu ve kendi başını da gökyüzüne çevirip şöyle dedi:

Allah'ım! Ben, kulun ve peygamberin Muhammed'im. Bu ikisi de soyumdan gelenlerin en temiz, evlatlarımdan en seçkini, bedenimin parçası ve benden sonraki halifemdirler. Allah'ım! Cebrail, bu oğlumun alçakça katledilip şehit edileceği haberini verdi bana. Allah'ım! Onun öldürülüşünde benim için bereket kıl ve onu şehitlerin efendilerinden kıl; doğrusu sen her şeye güç yetirensin. Allah'ım! Bereketini onun katilinden esirge ve onu alçalt!

Ravi şöyle devam eder: Bunun üzerine mescitte bulunan insanlar inleyerek ağladı. Resulullah (s.a.a) onlara buyurdu:

Ona ağlıyacak, ama yardım etmiyecek misiniz?! Allah'ım, sen onun yar ve yardımcısı ol!¹

6- Cahş'ın Kızı Zeyneb'in Rivayeti

Metnini *Tarih-i İbn Asakir*'den seçtiğimiz rivayet, *Mecmau'z-Zevâid*, *Tarih-i İbn Kesir* ve diğer kaynaklarda Cahş'ın kızı Zeynep'ten şöyle nakledilir:

Resulullah'ı (s.a.a) ağırlamak sırası benim olduğu gün, Hüseyin (a.s) de benim yanımdaydı. İşe dalıp Hüseyin'i unutmşum. Hüseyin Resulullah'ın (s.a.a) bulunduğu odaya girmişti. Odadan çıkarmak istediğimde Resulullah (s.a.a), "*Bırak onu...*" buyurduktan sonra namaza durdu. Namazda Hüseyin'i kucağına alıyor, rükuya gidince veya oturunca yere bırakıyordu. Namazını bitirdiğinde oturup ağladı ve ellerini kaldırarak dua etti. Ben namazdan sonra, "Ya Resulullah! Şimdiye kadar hiç yapmadığınız bir şey gördüm bugün." dedim. Bunun üzerine şöyle buyurdu:

1- Maktel-i Harezmi, c.1, s.163-164. Buraya özet olarak aktardık.

"Cebrail bana geldi ve ümmetimin, bu oğlumu öldüreceğini bildirdi! Ben, onun mezarının toprağını bana göster, deyince Cebrail kızıl toprak getirdi bana."¹

7- Enes b. Malik'in Rivayeti

Müsned-i Ahmed b. Hanbel, Mu'cemu'l-Kebir-i Taberanî, Tarih-i İbn Asakir ve diğer kaynaklarda Enes b. Malik'ten şöyle rivayet edilmiştir:

"Katar" isminde bir melek, Resulullah'ı (s.a.a) ziyaret etmek için Rabbinden izin istedi. Allah ona izin verdi. O gün Ümmü Seleme'nin sırasıydı. Resulullah (s.a.a) Ümmü Seleme'ye, "*Kapıda dur ve kimsenin içeri girmesine izin verme!*" buyurdu. Ümmü Seleme kapıda durmaktaydı ki, Hüseyin b. Ali (a.s) farkında olmadan kapıyı açıp içeri girdi. Resulullah (s.a.a) onu kucağına alarak öptü durdu. Bu sırada melek, "Onu seviyor musun?" diye sordu. Resulullah (s.a.a), "*Evet.*" buyurdu. Melek, "Senin ümmetin onu öldürecektir! Öldürüleceği yeri sana göstermemi ister misin?" dedi. Resulullah (s.a.a), "*Evet.*" buyurdu.

Ravi şöyle devam eder: Melek, Hüseyin'in (a.s) öldürüleceği yerden, kırmızı renkte bir avuç kum veya toprak getirdi ve Resulullah'a (s.a.a) verdi. Ümmü Seleme onu alıp bir bez parçasında sakladı.

Sabit diyor ki: "Biz oraya 'Kerbela' diyoruz."²

1- Tarih-i İbn Asakir, c.8, s.199, h.629; Mecmau'z-Zevâid, c.9, s.188; Kenzü'l-Ummal, c.13, s.112; Tarih-i İbn Kesir, c.8, s.199. Ehlibeyt Ekolü mensuplarından Emali-i Şeyh Tusî, c.1, s.323; Musiru'l-Ahzan, s.7-10 (bunun sonunda önemli konulara yer verilmiştir); el-Luhuf, s.7-9.

2- Müsned-i Ahmed, c.3, s.242 ve 265; Tarih-i İbn Asakir, h. 615 ve 617; Tehzibu Tarih-i İbn Asakir, c.4, s.325; el-Mu'cem, Taberanî, h. 47; Maktel-i Harezmi, c.1, s.160-162; Tarihu'l-İslâm, Zehebî, c.3, s.10; Siyeru'n-Nubelâ, c.3, s.194; Zehâiru'l-Ukba, s.146-147; Mecmau'z-Zevâid, c.9, s.187 ve s.190 "Hasen" diye adlandırdığı başka bir senetle; Tarih-i İbn Kesir, c.6, s.229, bu kaynakta şöyle geçer: Biz Hüseyin'in Kerbela'da öldürüleceğini duyardık. Ve yine c.8, s.199; Kenzü'l-Ummal, c.16, s.266; es-Savaik, s.115; Delâil -Hafız Ebu Nuaym-, c.3, s.202; er-Ravzu'n-Nezir, c.1, s.192; el-Mevahibu'l-Ledünniyye -Kastalanî-, c.2, s.195; Hasâis -Suyutî-, c.2, s.25; Mevaridu'z-Zamean Bi-Zevâidi Sahih İbn Habban-i Ebubekr-i Heysemî, s.554. Ehlibeyt Ekolü mensuplarının kaynaklarında: Emali-i Şeyh Tusî, (öl. 460 kamerî), Necef Nü'man basımı, 1384 kamerî, c.1, s.221; bu kitapta şöyle geçer: Meleklerin büyüklerinden biri...

8- Ebu Emame'nin Rivayeti

Tarih-i İbn Asakir, Tarih-i Zehebî, Mecmau'z-Zevâid ve diğer kaynaklarda Ebu Emame'den şöyle rivayet edilmiştir (aşağıdaki metin *Tarih-i İbn Asakir* kitabındandır):

Resulullah (s.a.a) eşlerine, "*Bu çocuğu -Hüseyin'i- ağlatmayın!*" buyurmuştu. Ümmü Seleme'nin günüydü ve Cebrail, Resulullah'ın (s.a.a) huzuruna gelmişti. Resulullah (s.a.a) Ümmü Seleme'ye, "*Kimseyi bırakma yanına gelsin!*" diye tembihledi. Bu arada Hüseyin geldi ve evde Resulullah'ı (s.a.a) görünce yanına gitmek istedi. Ümmü Seleme onu tutarak kucağına aldı ve oyalamaya çalıştı. Hüseyin (a.s) ağlamaya başlayınca da bırakmak zorunda kaldı. Hüseyin doğruca Resulullah'ın (s.a.a) yanına giderek kucağına oturdu.

Bu sırada Cebrail Resulullah'a (s.a.a), "Senin ümmetin bu oğlunu öldürecektir!" dedi. Resulullah (s.a.a), "*Bana iman etikleri hâlde onu öldürecekler mi?*" diye sordu. Cebrail, "Evet, buna rağmen onu öldürecekler!" dedi ve sonra o hazrete bir miktar toprak vererek, "Falan falan özelliklere sahip olan bir yerde (öldürecekler)." diye de ekledi.

Bunun üzerine Resulullah (s.a.a) üzgün bir hâlde ve kucağında Hüseyin dışarı çıktı. Ümmü Seleme Resulullah'ın (s.a.a), Hüseyin'in içeri girmesine kızmış olabileceğini düşünerek dedi ki: "Ya Resulullah! Sana feda olayım; sen bize, bu çocuğu ağlatmamamızı demiştin ve ayrıca şimdi de kimsenin içeri girmemesini buyurmuşsun. Hüseyin gelince ona engel olamadım."

Resulullah (s.a.a) Ümmü Seleme'ye bir şey demeden ashabına gitti. Aralarında Ebu Bekir ve Ömer'in de bulunduğu ashop mescitte oturmuşlardı. Onlara yönelerek, "*Ümmetim bunu (Hüseyin'i) öldürecekler...*" buyurdu ve sonra da Hüseyin'in mezarının toprağını gösterdi!¹

1- *Tarih-i İbn Asakir*, h. 618; *Tehzibu Tarih-i İbn Asakir*, c.4, s.325; *Tarih-i İslâm, Zehebî*, c.3, s.10; *Siyer'un-Nubelâ*, c.3, s.10; *Mecmau'z-Zevâid*, c.9, s.189; *Tarih-i İbn Kesir*, s.8, s.199; *el-Emali, Şecerî*, s.186; *er-Ravzu'n-Nezir*, c.1, s.93-94'te bu hadisin senedinin hasen olduğunu bildirmiştir. Bu Ebu Emame, Seddâ b. İclan'dır.

9- Ümmü Seleme'nin Rivayetleri

a) Abdullah b. Veheb b. Zemat Kanalıyla

Müstedrekü's-Sahihayn, Tabakat-ı İbn Saad, Tarih-i İbn Asakir ve diğer kaynaklarda Abdullah b. Veheb'den şöyle rivayet edilir (aşağıdaki metin *Müstedrekü's-Sahihayn* kitabındandır):

Ümmü Seleme (r.a) bana şöyle bildirdi: Bir gece Resulullah (s.a.a) uyumak için yatağa uzandı. Fakat çok geçmeden üzüntü ve endişeyle uyandı. Tekrar uzandı ve uyudu. Yine üzgün ve endişeli uyandı. Ama bu kez, ilk defa ki kadar ağır değildi. Yine uyudu ve sonra tekrar uyandığında, elinde kırmızı renkte toprak vardı ve onu öpüyordu! Ben, "Ya Resulullah! Bu toprak da nedir?" diye sordum. "*Cebrail (salat ve selâm olsun ona) bana, Hüseyin'in Irak topraklarında öldürüleceğini bildirdi. Cebrail'den, Hüseyin'in öldürüleceği toprağı bana göstermesini istedim. İşte bu, o topraktır.*" diye buyurdu.

Hakim bu rivayetin sonunda şöyle yazmaktadır:

Bu hadis, Buharî ve Müslim'in kuralına göre sahihtir; fakat onlar bunu nakletmemişlerdir!¹

b) Salih b. Erbed Kanalıyla

Taberanî, İbn Ebi Şeybe, Harezmî ve diğer kaynaklar Salih b. Erbed kanalıyla Ümmü Seleme'den (r.a) şöyle rivayet ederler (aşağıdaki metin Taberanî'dendir):

Resulullah (s.a.a) bana, "*Kapının önünde otur; hiç kimse beni rahatsız etmesin!*" buyurdu. Çok geçmeden Hüseyin (r.a) geldi. Her ne kadar engellemek istediysem de o daha çabuk davranarak dedesi Resulullah'ın (s.a.a) yanına gitti. Bir süre sonra dedim ki: "Ya Resulullah! Allah beni sana kurban etsin! Kimsenin seni rahatsız etmemesini buyurmuşsun. Oğlun geldiğinde ben, her ne kadar onu tutmak istediysem de, o daha çabuk davrandı. Uzun bir süre geçmesine rağmen senden bir haber alamayınca odaya baktım. Elle-

1- Müstedrekü's-Sahihayn, Hakim, c.4, s.398; Mu'cemu'l-Kebir, Taberanî, h. 55; Tarih-i İbn Asakir, h. 619-621; Tabakat-ı İbn Saad, İmam Hüseyin'in (a.s) hayatı bölümünde, h. 267; Tarih-i İslâm -Zehebî-, c.3, s.11; Siyeru'n-Nubelâ, c.3, s.194-195; Maktel-i Harezmî, c.1, s.158-159 özetle; Zehâiru'l-Ukba -Muhibbuddin Taberî- s.148-149; Tarih-i İbn Kesir, c.6, s.230; Kenzü'l-Ummal, -Muttaki Hindî-, c.16, s.266.

rinde bir şeyi ovalıyordun ve göz yaşların akıyordu. Hüseyin de karnının üzerinde oturmuştu." Resulullah (s.a.a) buyurdu: "*Evet. Cebrail bana gelerek ümmetimin onu öldüreceğini bildirdi ve onun şehit olacağı toprağı getirdi bana. Elimde olan o topraktır.*"¹

c) Matleb b. Abdullah b. Hantab Kanalıyla

Mu'cem-i Taberanî, Zehâiru'l-Ukba, Mecmau'z-Zevâid ve diğer kaynaklarda Matleb b. Abdullah el-Hantab kanalıyla Ümmü Seleme'den şöyle rivayet edilir (aşağıdaki metin *Mu'cem-i Taberanî* kitabındandır):

Bir gün Resulullah (s.a.a) benim evimde oturmuştu. Bana, "*Kimse yanıma gelmesin!*" buyurdu. Ben de Resulullah'ın (s.a.a) emrini yerine getirmek için kapıda bekledim. Bu sırada Hüseyin (r.a) gelip Resulullah'ın (s.a.a) yanına gitmişti. Bir süre sonra Resulullah'ın (s.a.a) hıçkırığını duydum; ağlıyordu. Bunun üzerine içeriye bir göz attım. Hüseyin, Resulullah'ın (s.a.a) kucağında oturmuştu. Hazret onun şakağını okşuyordu ve o da ağlıyordu. Bunun üzerine, "*Valahi Hüseyin'in içeri girdiğini bilmedim!*" dedim. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurdu:

Cebrail odada bizimle birlikteydi. Bana,"Onu (Hüseyin'i) seviyor musun?" diye sordu. Ben, "Evet, bütün dünyadan daha çok." dedim. Bunun üzerine, "Yakın bir zamanda senin ümmetin, Kerbela adındaki yerde onu öldürecektir!" dedi.

Cebrail sonra da oranın toprağından alıp Resulullah'a (s.a.a) gösterdi.

Hüseyin (a.s) şehit edileceğı zaman kuşatılınca, "*Buranın adı nedir?*" diye sordu. "*Kerbela'dır!*" cevabını alınca, "*Allah ve Resülü doğru buyurmuşlardır; burası gam ve bela diyarıdır.*" buyurdu!²

1- el-Mu'cemu'l-Kebir, Taberanî, İmam Hüseyin'in (a.s) hayatı bölümü, h. 54, s.124; Tabakat-ı İbn Saad, h. 268, Maktel-i Harezmi, c.1, s.158; Kenzü'l-Ummal, c.16, s.226; İbn Ebi Şeybe onu Musannef'inin 12. cildinde daha farklı bir şekilde kaydetmiştir.

2- el-Mu'cemu'l-Kebir, Taberanî, h. 53, s.125; Mecmau'z-Zevâid, c.9, s.188-189; Kenzü'l-Ummal, c.16, s.265; Zehâiru'l-Ukba, s.147 özetle; Nezmud-Durer, -Hafız Cemaluddin Zerendî- s.215.

d) Şakik b. Selme Kanalıyla

Mu'cem-i Taberanî, Tarih-i İbn Asakir, Mecmau'z-Zevâid ve diğer kaynaklarda Ebu Vâil Şakik b. Selme kanalıyla Ümmü Seleme'den şöyle rivayet edilir (aşağıdaki metin *Mu'cem-i Taberanî* kitabındandır):

Hasan ve Hüseyin (r.a) benim evimde Resulullah'ın (s.a.a) yanında oynuyorlardı; o sırada Cebrail nazil olarak, "Ey Muhammed! Senin ümmetin, senden sonra (Hüseyin'e işaret ederek) bu oğlunu öldürecektir." dedi. Resulullah (s.a.a) bunu duyunca Hüseyin'i bağrına basarak ağladıktan sonra "*Bu toprak senin yanında emanet kalsın.*" buyurdu. Sonra hazret o toprağı koklayarak, "Ah!" dedi, "*Ey gam ve bela diyarı!*" Daha sonra, "*Ey Ümmü Seleme! Bu toprak kana dönüşünce bil ki oğlum öldürülmüştür.*" buyurdu. Ravi diyor ki: Ümmü Seleme o toprağı bir şişenin içine koyup her gün ona bakarak, "Kana dönüşeceğin o gün, büyük bir gündür." diyordu.¹

e) Said b. Ebu Hind Kanalıyla

Tarih-i İbn Asakir, Zehâiru'l-Ukba, Tezkiretu Havassi'l-Ümmet ve diğer kaynaklarda Abdullah b. Said b. Ebu Hind kanalıyla babasından ve o da Ümmü Seleme'den (r.a) şöyle rivayet ederler (aşağıdaki metin *Tarih-i İbn Asakir*'in kitabındandır):

Resulullah (s.a.a) benim evimde uyumuştı; o sırada Hüseyin (r.a) gelerek ona doğru gitmek istedi. Ben, gidip Resulullah'ı (s.a.a) uyandırmasın diye odanın kapısında oturdum ve ona engel oldum. Sonra bir şey dikkatimi çekti ve onu unuttum; bu arada Hüseyin (r.a) kaçarak odaya girmiş ve Resulullah'ın (s.a.a) karnının üzerine oturmuştu. Bir süre sonra Resulullah'ın (s.a.a) yüksek sesle ağladığını duyunca geldim ve "Ey Allah'ın Resülü! Vallahi, onun girişinden haberim olmadı!" dedim. Bunun üzerine Resulullah (s.a.a) şöyle buyurdu: "*Hüseyin karnımın üzerinde oturmuştu ki Cebrail geldi ve 'Onu seviyor musun?' dedi. Ben, evet, dedim. Cebrail, 'Ümmetin yakında onu öldürecektir! Onun öldürü-*

1- el-Mu'cem, Taberanî, h. 51, s.124; Tarih-i İbn Asakir, h. 622; Tehzibu Tarih-i İbn Asakir, c.4, s.328; Zehâiru'l-Ukba, s.147 özetle; Mecmau'z-Zevâid, c.9, s.189; Tarhu't-Tesrib -Hafız Irakî-, c.1, s.42; el-Mevahibu'l-Ledünniyye, c.2, s.195; el-Hasâisu'l-Kubra -Suyutî-, c.2, s.152; es-Sıratu's-Seviy -Şeyhani Medenî-, s.93; Cevheretu'l-Kelâm, s.120; er-Ravzu'n-Nezir, c.1, s.92-93.

*leceği toprağı sana göstermiyeyim mi?' dedi. Ben, göster ta-
bii, dedim. Bunun üzerine Cebrail kanadıyla bu toprağı ge-
tirdi bana." Ümmü Seleme diyor ki: Ben o hazretin elinde
kızıl toprak gördüm. Ağlayarak, "Keşke bilseydim, benden
sonra seni kimin öldüreceğini!" diyordu.¹*

f) Şehr b. Hevşeb Kanalıyla

*Fezâilu Ahmed b. Hanbel, Tarih-i İbn Asakir, Zehâiru'l-Ukba ve
diğer kaynaklarda Şehr b. Hevşeb kanalıyla Ümmü Seleme'den şöy-
le rivayet edilmektedir (aşağıdaki metin Fezâilu Ahmed b. Hanbel
kitabındandır):*

Cebrail Resulullah'ın (s.a.a) yanındaydı ve Hüseyin de
benimle birlikteydi; o ağlıyor ve rahat durmuyordu. Nihayet
onu bıraktım ve o da hemen Resulullah'a (s.a.a) yaklaştı.
Cebrail: "Ya Muhammed! Onu seviyor musun?" diye sordu.
Resulullah (s.a.a), "Evet." buyurdu. Bunun üzerine Cebrail,
"Fakat ümmetin yakında onu öldürecektir! Dilersen onun
öldürüleceği yerin toprağından göstereyim sana." dedi ve
"Kerbela" denilen o yerin toprağını gösterdi.²

g) Davud Kanalıyla

*Tarih-i İbn Asakir ve diğer kaynaklarda Davud kanalıyla Üm-
mü Seleme'den şöyle rivayet edilir (aşağıdaki metin Tarih-i İbn A-
sakir kitabındandır):*

Hüseyin, Resulullah'ın (s.a.a) yanına vardığında çok ü-
zölmüştü. Ümmü Seleme, "Ya Resulullah! Ne oldu size?" di-
ye sordu. O hazret şöyle buyurdu:

Cebrail bana bu oğlumun öldürüleceğini ve onu öldürecek
olana, Allah'ın gazabının çok büyük olacağını haber verdi.³

1- Tarih-i İbn Asakir, h. 626; Zehâiru'l-Ukba, s.147; el-Fusulu'l-Muhimme, s.154; Tezkiretu Havassi'l-Ümme, s.142, İmam Hüseyin'den (a.s) naklen; el-Emali, Şecerü, s.163, 166 ve 181.

2- Ahmed b. Hanbel'in Fezâil kitabından Fezâilu'l-Hasani ve'l-Hüseyin bölü-
mü, h. 44, s.23 Mecmuatu İbn Saad ve Tabakat-ı İbn Saad, h. 272; Tarih-i
İbn Asakir, h. 624; İkdü'l-Ferid'in halifeler tarihi bölümünde bu rivayet Üm-
mü Seleme'ye isnat edilmiştir; Zehâiru'l-Ukba, s.147.

3- Tarih-i İbn Asakir, h. 623; Tehzibu Tarih-i İbn Asakir, c.4, s.325; Ken-
zü'l-Ummal, c.13, s.112; er-Ravzu'n-Nezir, c.1, s.93.

h) *Mu'cemu'l-Kebir-i Taberanî, Tarih-i İbn Asakir* ve diğer kaynaklarda Ümmü Seleme'den şöyle rivayet edilir (aşağıdaki metin *Mu'cem-i Taberanî* kitabındandır):

Resul-i Ekrem (s.a.a), "Hüseyin b. Ali hicretimin altmışıncı yılında öldürülecektir." buyurdu.¹

ı) *Mu'cemu'l-Kebir-i Taberanî*'de Ümmü Seleme'den şöyle rivayet edilmektedir:

Allah Resülü (s.a.a), "Hüseyin yaşlılığının başında öldürülecektir." buyurdu.²

10- Aişe'nin Rivayetleri

a) Ebu Selme b. Abdurrahman Kanalıyla

Tarih-i İbn Asakir, Maktel-i Harezmi, Mecmau'z-Zevâid ve diğer kaynaklarda Ebu Selme b. Abdurrahman, Aişe'den şöyle nakletmektedir (aşağıdaki metin *Maktel-i Harezmi* kitabındandır):

Resulullah (s.a.a), Hüseyin'i dizleri üstüne oturtmuştu; o sırada Cebrail gelerek, "Bu senin oğlun mu?" dedi. Resulullah (s.a.a), "Evet." dedi. Cebrail, "Senden sonra ümmetin onu öldürecek." dedi; Resulullah (s.a.a) ağladı. Cebrail, "Dilersen onun öldürüleceği yeri sana gösteririm." dedi. O hazret, "Evet." deyince. Cebrail de ona Taff toprağından gösterdi.

Başka bir yerde şöyle geçer:

Cebrail Taffı gösterdi ve oradan kızıl toprak alarak Resulullah'a (s.a.a) getirip, "Bu, onun öldürüleceği yerin toprağındandır." dedi!³

1- Mecmuatu İbn Asakir, İmam Hüseyin'in (a.s) hayatı, h. 41, s.121; Tarih-i İbn Asakir, h. 634; Tehzibu Tarih-i İbn Asakir, c.4, s.325; Mecmau'z-Zevâid, c.9, s.189; Maktel-i Harezmi, c.1, s.161; el-Emali, Şecerî, s.184.

2- el-Mu'cem, Taberanî, İmam Hüseyin'in (a.s) hayatı, h. 42, s.121; el-Mecmau ve el-Emali, Şecerî'den, s.184.

3- Tabakat-ı İbn Saad, h. 269; Tarih-i İbn Asakir, İmam Hüseyin'in (a.s) hayatı bölümünde, h. 627; Maktel-i Harezmi, c.1, s.159; Mecmau'z-Zevâid, c.9, s.187-188; Kenzü'l-Ummal, c.13, s.108 ve onun eski basımı, c.6, s.223; es-Savaiku'l-Muhrika, -İbn Hacer-, s.115 ve diğer bir baskıda, s.19; Hasâis, Suyutî, c.2, s.125-126; Cevheretu'l-Kelâm -Kara Gulu-, s.117 ve Ehlibeyt Ekolü mensubu kaynaklar: el-Emali, Şeyt Tusî, c.1, s.325; el-Emali, Şecerî, s.177, bu kaynakta ayrıntılı bir şekilde kaydedilmiştir.

b) Urve b. Zübeyr Kanalıyla

Mu'cem-i Taberanî'de, Urve b. Zübeyr kanalıyla Aişe'den şöyle nakledilir (aşağıdaki metin *Mu'cem-i Taberanî* kitabındandır):

Resulullah'a (s.a.a) vahiy inmekteydi ki Hüseyin b. Ali (a.s) gelip yanına gitti. Resulullah (s.a.a) eğildi. Hüseyin, onun sırtına binip oynamaya başladı. Sonra Cebrail: "Ey Muhammed! Onu seviyor musun?" dedi. Resulullah (s.a.a), "*Ey Cebrail! Neden oğlum sevmeyeyim?!*" buyurdu. Cebrail, "Senden sonra ümmetin onu öldürecektir!" dedi ve elini uzatarak beyaz renkli bir toprak getirip, "Ey Muhammed! Adı Taff olan bu toprakta öldürülecektir oğlun." dedi. Cebrail ayrıldıktan sonra Resulullah (s.a.a) toprağı elinde tutmuş ağlıyordu. Şöyle buyurdu: "*Ey Aişe! Cebrail, oğlum Hüseyin'in benden sonra Taff topraklarında öldürüleceğini ve ümmetimin büyük bir imtihandan geçeceğini bildirdi.*" Sonra da ağlayarak mescitte bulunan ashabına gitti. Ali, Ebu Bekir, Ömer, Huzeyfe, Ammar ve Ebuzer (r.a) de orada oturmuşlardı. Ashab, "Ya Resulullah! Sizi ağlatan şey nedir?" diye sordular. Bunun üzerine Resulullah (s.a.a) şöyle buyurdu: "*Cebrail bana, oğlum Hüseyin'in benden sonra Taff denilen topraklarda öldürüleceğini ve bana bu toprağı getirerek, Hüseyin'in bu topraklara defnedileceğini bildirdi.*"¹

c) Makburî Kanalıyla

Tabakat-ı İbn Saad ve *Tarih-i İbn Asakir*'de Osman b. Miksem'den ve o da Makburi kanalıyla Aişe'den şöyle nakledilmiştir (aşağıdaki metin *Tarih-i İbn Asakir* kitabındandır):

Resulullah (s.a.a) uyumaktaydı ki Hüseyin gelip yaklaşmak isteyince ona engel oldum. Sonra da bazı işlerimi yapmaya koyulduğumda Hüseyin, Resulullah'ın (s.a.a) yanına gitmişti. Bu sırada Resulullah (s.a.a) uyanarak ağladı. Ben, "Neden ağlıyorsunuz?" diye sordum. "*Cebrail, Hüseyin'in öldürüleceği toprağı bana gösterdi ve onun kanını akıtanlara Allah'ın gazabının şiddetli olacağını bildirdi.*" buyurduktan sonra elini açtı. Bir tutam toprak vardı elinde. Buyurdu:

1- el-Mu'cem, Taberanî, İmam Hüseyin'in hayatı, h. 48, s.123; Mecmau'z-Zevâid, c.9, s.187; A'lamu'n-Nübüvve -Maverdi-, s.83; el-Emali, Şeceri, s.166.

"Ey Aişe! Canım elinde olan Allah'a andolsun ki, benden sonra ümmetinden kimin Hüseyin'i öldüreceği beni çok üzüyor!"¹

d) Abdullah b. Said Kanalıyla²

Tabakat-ı İbn Saad, Mu'cem-i Taberanî ve diğer kaynaklarda Abdullah b. Said ve babası kanalıyla Aişe'den şöyle nakledilir (aşağıdaki metin *Mu'cem-i Taberanî* kitabındandır):

Hüseyin b. Ali, Resulullah'ın (s.a.a) huzuruna gelmişti. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurdu:

Ey Aişe! Şimdiye kadar hiç görmediğim bir meleğin az önce yanıma gelmesi seni şaşırtmıyor mu? O bana, bu oğlumun (Hüseyin) öldürüleceğini haber verdi ve "Eğer istersen onun öldürüleceği toprağı sana göstereyim." dedikten sonra elini uzattı ve bana, kırmızı renkte toprak gösterdi.³

e) Ümmü Seleme veya Aişe'den

Müsned-i Ahmed ve onun Fezâil kitabında, *Tabakat-ı İbn Saad, Tarihu'l-İslâm, Siyeru'n-Nubela -Zehebî-* ve *Mecmau'z-Zevâid*'de Abdullah b. Said'den, o da babasından, o da Aişe veya Ümmü Seleme'den (şüphe Abdullah'tan kaynaklanmaktadır), Resulullah'ın (s.a.a) bu ikisinden birine şöyle buyurduğu nakledilmiştir (aşağıdaki metin *Müsned-i Ahmed* kitabındandır):

Evde yanıma bir melek geldi ki bugüne kadar hiç gelmemişti. Bana şöyle dedi: "Bu oğlun Hüseyin öldürülecektir. İstersen öldürüleceği yerin toprağını gösteririm sana." ve sonra da kırmızı renkte toprak çıkardı.⁴

1- Tabakat-ı İbn Saad, İmam Hüseyin'in (a.s) hayatı, h. 270; Tarih-i İbn Asakir, h. 628.

2- Abdullah b. Said Ebu Hind-i Fezarî, öl.147 kamerî Sihah-ı Sitte'nin ricallerindedir.

3- Tarih-i İbn Asakir, h. 627; el-Mu'cemu'l-Kebir, Taberanî, h. 49; s.124, el-Mecmau'dan; Kenzü'l-Ummal, c.13, s.113; Tarih-i İbn Kesir, c.8, s.199. Ehlibeyt Ekolü mensubu kaynaklarından: Musiru'l-Ahzan, s.8.

4- Müsned-i Ahmed, c.6, s.294; onun Fezâil kitabında, İmam Hüseyin'in hayatı bölümünde, h. 10; Tarih-i İbn Asakir, h. 625; Tarihu'l-İslâm -Zehebî-, c. 3, s.11, Zehebî bunun senedinin sahih olduğunu söylüyor; Siyeru'n-Nubela, c. 3, s.195; Mecmau'z-Zevâid, c.9, s.187; Kenzü'l-Ummal, c.13, s.111; es-Savai-ku'l-Muhrika, s.115 ve Kahire, Muhammediye baskısında ise s.190; Tarhu't-Tesrib -İrakî-, c.1, s.41; er-Ravzu'n-Nezir, c.1, s.94; el-Emali, Şeceri, s.184.

11- Muaz b. Cebel'in Rivayeti

Mu'cem-i Taberanî, *Maktel-i Harezmi* ve *Kenzü'l-Ummal*'da Abdullah b. Amr el-As'tan, Muaz b. Cebel'den şöyle rivayet edilir (aşağıdaki metin *Mu'cem-i Taberanî* kitabındandır):

Resulullah (s.a.a), rengi değişmiş bir hâlde yanımıza gelerek şöyle buyurdu:

"Ben Muhammed'im; sözlerin başlangıcı ve sonu bana sunulmuştur. O hâlde dünyada olduğum müddetçe emrime itaat edin; diğer aleme götürüldüğümde ise Allah'ın Kitabına sarılın; helalini helal ve haramını haram sayın! Ölüm, güven ve huzuruyla size yönelmiş, Allah öteden beri böyle takdir etmiştir. Fitneler karanlık gece gibi sizi kuşatacaktır; bazı peygamberler gittiğinde yerlerine başka peygamberler geliyordu. (Fakat şimdi) peygamberlik kaldırılmış, güç ve hükümet dönemi gelip çatmıştır; Allah'ın rahmeti, onu hak üzere alana ve ona girdiği gibi tertemiz dışarı çıkana olsun!"

Sonra bana yönelerek, "*Ey Muaz! Şimdi say!*" dedi; ben beşe varınca, "*Allah bereketini Yezid'den kaldırsın!*" buyurdu. Sonra gözleri yaşardığı hâlde şöyle devam etti:

"Hüseyin'imın şahadetinden dolayı bana baş sağlığı dile-diler; toprağını bana getirip katilini tanıttılar. Canım elinde olan Allah'a andolsun ki, o, yardımına koşmayan insanların arasında öldürülecek ve Allah da onların dilleriyle kalpleri arasına ayrılık düşürecektir.¹ En kötülerini onlara musallat edecek ve onları da onun izinde kılacaktır." Sonra şöyle buyurdu: "Âl-i Muhammed fidanları neler çekecek salahiyetsiz, azgın ve ayyaş halifeden. Halifem ve halifemin halifesi öldürülecektir!"²

12- Said b. Cemhan'ın Rivayeti

Tarih-i İbn Asakir, *Zehebî* ve *İbn Kesir*, Said b. Cemhan'dan şöyle rivayet eder (aşağıdaki metin *Tarih-i İbn Asakir* kitabındandır):

Cebrail Resulullah'ın (s.a.a) huzuruna gelerek ona Hüseyin'in öldürüleceği yerin toprağından bir miktar getirdi ve

1- Mecmau'z-Zevâid, c.9, s.189-190.

2- el-Mu'cem, Taberanî, h. 95, s.140; Maktel-i Harezmi, s.160-161; Kenzü'l-Ummal, c.13, s.113; el-Emali, Şecerî, s.169; Mecmau'z-Zevâid, c.9, s.189-190.

oranın isminin "Kerbela" olduğunu söyledi; o da, "*Gam ve bela!*" buyurdu.¹

13- İbn Abbas'ın Rivayetleri

a) Ebu Zuhâ Kanalıyla

Maktel-i Harezmi'de, Ebu Zuhâ'dan, o da İbn Abbas'tan naklen şöyle rivayet eder:

Biz ve -sayıları çok olan- Ehlibeyt, Hüseyin'in Taff topraklarında şehit olacağında hiç şüphe etmiyorduk.²

b) Said b. Cübeyr Kanalıyla

Tarih-i İbn Asakir'de Said b. Cübeyr kanalıyla İbn Abbas'tan şöyle rivayet edilmektedir:

Yüce Allah Resulü'ne şöyle vahyetti: "Ey Muhammed! Ben Zekeriyya oğlu Yahya'nın kanının intikamı olarak yetmiş bin kişiyi öldürdüm ve senin kızının oğlunun (Hüseyin'in) intikamında ise yetmiş bin defa yetmiş bin kişiyi öldüreceğim."³

İbn Abbas'ın diğer rivayetlerini, -Allah'ın izniyle- İmam Hüseyin'in (a.s) şehadet nedeni bölümünde aktaracağız.

Şunu da hatırlatalım ki, İbn Kavleveyh, *Kâmilu'z-Ziyarat* kitabında Resulullah'ın, "Resulullah'tan (s.a.a) sonra onun ümmeti Hüseyin'i (a.s) şehit edecektir." buyruğu bölümünde yedi rivayet kaydetmiştir.⁴

14- Emirü'l-Müminin Ali'nin (a.s) Rivayetleri

a) Ebu Hibre Kanalıyla

Mu'cem-i Taberani'de İmam Hüseyin'in (a.s) hayatı bölümünde Ebu Hibre kanalıyla şöyle rivayet edilmektedir:

Ben Ali'nin yanındaydım; Kûfe'ye girince minbere çıkıp Allah'a hamd ve sena ettikten sonra, "*Sizin aranızda Pey-*

1- Tarih-i İbn Asakir, h. 632; Tarih-i İslâm -Zehebî-, c.3, s.11, Tarih-i İbn Kesir, c.8, s.200.

2- Maktel-i Harezmi, c.1, s.160.

3- Tarih-i İbn Asakir, h. 684; Tehzibu Tarih-i İbn Asakir, c.4, 342; el-Emali, Şecerî, s.160.

4- Kâmilu'z-Ziyarat, s.68-71, 22. bab.

gamberinizin oğluna bir musibet ulaşırsa ne yaparsınız?" dedi. Dediler: "Biz onu destekleme konusunda yüzü ak çıkarız." Bunun üzerine Ali şöyle buyurdu: "Canımı elinde tutana andolsun ki, kesinlikle o size gelecektir, siz ise onları öldürmek için yarışacaksınız!" Sonra şu beyitleri okudu:

"Onlar aldatarak düşürdüler ve kaçtılar

Kurtuluş aradılar; oysa ne kurtuluş var, ne de mazeret."¹

b) Hanî b. Hanî Kanalıyla

Mu'cem-i Taberanî, Tarih-i İbn Asakir, Tarihu'l-İslâm-i Zehebî'de ve diğer kaynaklarda Hanî b. Hanî kanalıyla Emirü'l-Müminin Ali'den (a.s) şöyle nakledilmiştir (aşağıdaki metin *Tarih-i İbn Asakir* kitabındandır):

Hüseyin b. Ali şehit edilecektir ve ben, onun öldürüleceği yerin toprağını tanıyorum. O, iki nehre yakın bir yerde öldürülecektir!²

c) Maktel-i Harezmi'deki Rivayet

Emirü'l-Müminin Ali (a.s), Sıffin'e giderken Kerbela'da inerek İbn Abbas'a, "*Burayı tanıyor musun?*" diye sordu. İbn Abbas, "Hayır!" dedi. Hz. Ali (a.s), "*Eğer tanısaydın, sen de benim gibi ağlardın!*" buyurdu ve şiddetle ağlayarak, "*Bana ne Süfyanoğulları'ndan?!*" dedi. Daha sonra oğlu Hüseyin'e dönerek şöyle devam etti: "*Oğlum, sabırlı ol! Babandan sonra onlardan çekeceklerin, babanın onlardan çektiğiyle aynıdır.*"³

d) Hasan b. Kesir Kanalıyla

Sıffin kitabında Hasan b. Kesir kanalıyla babasından şöyle rivayet edilir:

Ali (a.s) Kerbela'ya geldi ve orada durdu. Ona, "Ey Emirü'l-Müminin! Burası Kerbela mıdır?" diye sorulduğunda,

1- el-Mu'cem, Taberanî, h. 57, s.128; Mecmau'z-Zevâid, c.9, s.191; Ensabu'l-Eşraf, -Belazurî, s.38, özetle Mucahid'den nakletmiştir.

2- el-Mu'cem, Taberanî, h. 128, bu kaynakta şöyle geçer: Hüseyin şehit edilecektir ve ben onun öldürüleceği toprağı tanıyorum; orası iki nehre yakındır; Tarihu'l-İslâm, Zehebî, c.3, s.11; Siyeru A'lami'n-Nubela, c.3, s.195; Mecmau'z-Zevâid, c.9, s.190; Kenzü'l-Ummal, c.16, s.279 ve Ehlibeyt Ekolü mensubu kaynaklarında ise Kâmilu'z-Ziyarat, s.72.

3- Maktel-i Harezmi, c.1, s.162.

"*Gam ve bela diyarındır!*" buyurdu. Sonra eliyle bir yere işaret ederek şöyle devam etti: "*İşte burası yüklerini indirecekleri ve bineklerinden incekleri yerdir.*" Başka bir yeri de gösterecek, "*Orada da kanları akıtılacaktır.*" buyurdu.¹

e) Esbağ b. Nübate Kanalıyla

Zehâiru'l-Ukba'da ve diğer kaynaklarda Esbağ b. Nübate'den şöyle rivayet edilir:

Ali (a.s) ile birlikte Hüseyin'in mezarının olacağı yerden geçtik. Orada Ali (a.s) şöyle buyurdu:

İşte burası bineklerinden incekleri, orası yüklerini indirecekleri ve orası da kanlarının döküleceği yerdir. Muhammed evlatlarından bir grup bu çölde şehit edilecektir; onlara gökyüzü ve yeryüzü ağlayacaktır.²

f) Gurfet b. Ezdî Kanalıyla

Usdu'l-Gabe'de Gurfet b. Ezdî'den şöyle rivayet edilir:

Ali'nin (r.a) bir durumuyla ilgili olarak içime bir şüphe düştü. Onunla birlikte Fırat kıyısına doğru gidiyorduk. Aniden yoldan ayrıldı ve durdu. Biz de etrafında durduk. Sonra eliyle bir yere işaret ederek, "*Burası yüklerini indirecekleri, bineklerinden incekleri ve kanlarının döküleceği yerdir.*" buyurdu. Sonra şöyle devam etti: "*Babam feda olsun ona ki, yeryüzünde ve gökyüzünde Allah'tan başka yardımcısı yoktur!*" Hüseyin öldürüldüğünde, onların şehit edildikleri yere gittim ve oranın, bu olay vuku bulmadan yıllar önce Ali'nin en küçük bir yanılma olmaksızın haber verdiği yer olduğunu gördüm. Ondan sonra içimde doğan şüpheden dolayı Allah'tan bağışlanma diledim ve Ali'nin (r.a) daha önce kendisine vaat edilenin dışında bir şey söylemediğini anladım.³

1- Nasr b. Muzahim'in "Sıffin" adlı kitabı, s.142; Şerh-i Nehcü'l-Belâğa, c.1, s.278.

2- Zehâiru'l-Ukba, s.97; Delâilu'n-Nübuvvet, Ebu Nuaym, c.3, s.211; Tezkiretu Havassî'l-Ümme, s.142, bu kaynakta şöyle geçer: Ali, "Burası onun şehit edileceği yerdir." buyurdu ve sonra şiddetle ağladı.

3- Usdu'l-Gabe, c.4, s.169; Gurfet b. Ezdî hakkında bu kaynakta şöyle geçer: Onun ashaptan olduğu, Kûfelilerden sayıldığı söylenmektedir; Ebu Sadık ondan rivayet etmiş ve onun Resulullah'ın (s.a.a) ashabından ve Süffe ashabından olduğunu, Hz. Peygamber'in duasıyla yüce Allah'nın onun muamelelerine bereket verdiğini söylemiştir. Bizim aktardığımız rivayeti o da nakletmiş

g)- Ebu Cuhayfe Kanalıyla

Nasr b. Muzahim'in *Sıffin* adlı kitabında şöyle geçer:

Urvetu'l-Barikî'nin Said b. Veheb'e gelerek bir şey sorduğunu ve şöyle dediğini duydum: "Ali b. Ebu Talib'den kendi duyduğun sözü bana anlat!" Said, "Olsun." dedi; "Mihnef b. Süleym beni Ali'ye göndermişti. Kerbela'da o hazretin huzuruna vardım. Eliyle bir yeri göstererek, *'İşte burası, burası.'* buyurduğunu gördüm. Birisi, 'Burada ne var; ey Müminler Emiri?' diye sordu. Oda şöyle buyurdu: *'Âl-i Muhammed'den büyük bir kişi burada inecek; eyvah onların sizden çekeceklerine ve eyvah onlardan dolayı size!'* Adamın biri, 'Ey Müminler Emiri! Bu sözlerle ne demek istiyorsun?' diye sordu. O hazret, *'Eyvah onlara; çünkü sizler onları öldüreceksiniz! Eyvah onlardan dolayı size; çünkü yüce Allah onları şehit etmeniz nedeniyle sizi cehenneme atacaktır!'* buyurdu."

Rivayetin bu bölümü şu şekilde de geçmiştir:

"O hâlde eyvah onlardan dolayı size ve eyvah sizden dolayı onlara!" Birinin, "Onlardan dolayı bize eyvah buyurduğunuzu anladık; fakat bizden dolayı onlara eyvahı anlayamadık." demesi üzerine; şöyle buyurdu: *"Onların öldürüldüğünü gördüğünüz hâlde onlara yardım etmeyeceksiniz."*¹

h) Avn b.Ebi Cuhayfe Kanalıyla

Tarih-i İbn Asakir'de Avn b. Cuhayfe'den şöyle nakledilir:

Biz Ebu Abdullah el-Cedeli'nin evinin yanında oturmuştuk; o sırada Melik b. Sehhar el-Hemdanî gelerek, "Falancanın evini bana gösterin!" dedi. Biz, "Onun gelmesi için niye birini ona göndermiyorsun?" dedik. O adam gelince ona şöyle dedi: "Ebu Mihnef'in, bizi Emirü'l-Müminin Ali'ye (a.s) gönderdiğini hatırlıyor musun? Hani o hazret Fırat'ın kenarında, *'Resulullah'ın (s.a.a) evlatlarından bir grubu işte bu-*

ve sonra demiştir ki: İbn Dabbağ bu rivayeti Ebu Ömer'e kaynak olarak göstermiştir. İbn Hacer de "İsabe" adlı kitabında, onun hayatı bölümünde bu rivayete değinmiştir.

1- Sıffin -Nasr b. Muzahim-, s.142.

rada inecekler ve burada onları öldürecekler; eyvah onlardan dolayı size ve eyvah sizden dolayı onlara!" diyordu ya?"¹

i) Muhammed b. Saad Kanalıyla

Tarih-i İbn Kesir'de Muhammed b. Saad ve diğerleri Ali b. Ebu Talib'den şöyle rivayet etmişlerdir:

Ali (as) Siffin'e giderken Kербela hurmalıklarının yanından geçiyordu ki oranın adını sordu. "Kербela" olduğunu söylediklerinde, "*Gam ve bela!*" dedi. Orada bineğinden inerek bir ağacın yanında namaz kıldıktan sonra bir yere işaretle şöyle buyurdu: "*Burada, sahabeden sonra şehitlerin en üstünü olacak ve hesaba tabi tutulmadan cennete girecek kişiler şehit düşecektir.*" Oradakiler, gösterilen yere bir alamet bıraktılar. Hüseyin işte orada öldürülmüştü.²

j) Neciy el-Hazremî Kanalıyla

Müsned-i Ahmed, Mu'cem-i Taberanî, Tarih-i İbn Asakir, ve diğer kaynaklarda, Abdullah b. Neciy kanalıyla babasından şöyle rivayet edilmektedir (aşağıdaki metin *Müsned-i Ahmed* kitabındandır):

Ali (r.a) ile birlikte Siffin'e giderken Neyneva'ya vardığında o hazretin, "*Fırat kıyısında sabırlı ol, ey Ebu Abdullah! Sabırlı ol, ey Ebu Abdullah!*" diye seslendiğini duydum. Ben, "Ey Emirü'l-Müminin, olay nedir?" diye sordum. Buyurdu ki:

"Bir gün Resulullah'ın (s.a.a) huzuruna gittiğimde ağladığımı gördüm. 'Ya Resulullah! Birisi mi sizi rahatsız etti? Neden gözlerinizden yaş döküyorsunuz?' diye sordum. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurdu: 'Biraz önce Cebrail buradan çıktı. O bana, Hüseyin'in Fırat kenarında şehit edileceğini haber verdi ve sonra, 'Sana mezarının toprağından koklatmamı ister misin?' dedi. Ben, "Evet." dedim. Bunun üzerine elini uzattı ve o topraktan bana bir avuç verdi. Gözlerimin ağlamasına engel olamadım."³

1- *Tarih-i İbn Asakir*, h. 635; *Tehzib-i Tarih-i İbn Asakir*, c.4, s.325.

2- *Tarih-i İbn Kesir*, c.8, s.199-200; *Mecmau'z-Zevâid*, c.9, s.191.

3- *Müsned-i Ahmed*, c.1, s.85; kendisi bu rivayete not düşmüş ve senetlerinin sahih olduğunu belirtmiştir; *el-Mu'cem, Taberanî*, h. 45, s.121; *Tarih-i İbn Asakir*, h. 611-612; *Tehzibu Tarih-i İbn Asakir*, c.4, s.325; *Mecmau'z-*

Başka bir rivayette ise şöyle geçmektedir:

Neciy el-Hazremî'nin babası, Emirü'l-Müminin Ali için abdest gereçlerini yanında bulunduruyordu. Sıffin'e giderken Neyneva'ya ulaştıklarında diyor ki, Ali, "*Ey Ebu Abdullah, sabırlı ol! ey Ebu Abdullah, Fırat kıyısında sabırlı ol!*" diye seslendi. Ben, "Ebu Abdullah kimdir?" diye sordum... Ali (a.s), "...*Sana mezarının toprağından koklatmamı ister misin?*" buyurdu.¹

k) Amir el-Şa'bî Kanalıyla

Tabakat-ı İbn Saad, Tarih-i İbn Asakir, Zehebî ve Tezkiretu Havassi'l-Ümmet'de Amir el-Şa'bî'den şöyle rivayet edilmiştir:

Ali, Fırat kıyısında, "*Ey Ebu Abdullah, sabırlı ol!*" dedi ve sonra şöyle devam etti:

"Resulullah'ın (s.a.a) huzuruna vardığımda ağladığımı gördüm. 'Bir şey mi oldu?' diye sorduğum da, buyurdu ki: Cebrail bana Hüseyin'in Fırat kıyısında öldürüleceğini haber verdi ve sonra, 'Mezarının toprağından sana göstermemi ister misin?' dedi. Ben, evet dedim. Sonra toprağından bir avuç alıp elime koyunca ağlamama engel olamadım."²

l) Kudeyru'z-Zabiy Kanalıyla

Tarih-i İbn Asakir'de Kudeyru'z-Zabiy'den şöyle nakledilmektedir:

Ali ile birlikte Kerbela'da idim ve etrafta üzerlik bitkileri vardı. Yerden bir deve kığı alarak ufaladı ve kokladı. Sonra da şöyle buyurdu:

"Allah, sorgu ve suale tabi tutulmadan cennete girecek kişileri buradan haşredecektir."³

Zevâid, c.9, s.187; Tarihu'l-İslâm, Zehebî, c.3, s.10; Siyeru A'lami'n-Nubela, c.3, s.193; Tehzibu't-Tehzib, c.2, s.347; Tarih-i İbn Kesir, c.8, s.199; Tezkiretu Havassi'l-Ümmet, başka bir şekilde rivayet edilmiştir, s.142; Maktel-i Harezmi, c.1, s.170; Sevaik-i İbn Hacer, s.115; Zehâiru'l-Ukba, s.148; el-Hasâisu'l-Kubra, Suyutî, c.2, s.126 ve Ehlibeyt Ekolü mensubu kaynaklarda: Musiru'l-Ahzan, s.9; el-Emali, Şecerî, s.150.

1- Tarih-i İbn Kesir'de ve er-Ravzu'n-Nezir, c.1, s.92'de geçtiği gibi.

2- Tabakat-ı İbn Saad, h. 173; Tarih-i İbn Asakir, h. 614, s.393; Tarihu'l-İslâm -Zehebî-, c.3, s.10; Siyeru E'lam-in Nubelâ, c.3, s.194; Tarih-i İbn Kesir, c.8, s.199; Tezkiretu Havassi'l-Ümmet, s.142.

3- Tarih-i İbn Asakir, h. 638; Tehzib-i Tarih-i İbn Asakir, c.4, s.326.

m) Herseme Kanalıyla

Mu'cem-i Taberanî'de Herseme'den şöyle rivayet edilmektedir:

Kerbela'dan geçen nehrin kıyısında Ali ile birlikte idim Bir ağacın yanından geçerken yerde geyik kığı da bulunan topraktan bir avuç alıp kokladı ve sonra, "*İşte buradan yetmiş bin kişi haşredilecek ve sorgusuz sualsiz cennete girecektir.*" buyurdu.¹

Herseme'nin Kerbela'da İmam Ali'nin (a.s) huzurunda olduğunu çeşitli raviler kaydetmiş ve onun dilinden bu kıssayı nakletmişlerdir; öyle ki bunlardan her birinin sözü diğerinin sözünü onaylamaktadır; bunlardan bazıları şöyledir:

1- Herseme'nin azad ettiği kölesi Neşit'in rivayeti:

Maktel-i Harezmi, kendi senediyle Neşit Ebu Fatıma'dan şöyle nakletmiştir:

Efendim Herseme Sıffin'den döndüğünde onu karşılamaya gidip selâmlaşık. Bu sırada, yanımızdan geçen bir koyunun kığılaması üzerine Herseme şöyle dedi: 'Bu hayvan bana bir sözü hatırlattı: Biz Ali'nin safında Sıffin'den dönerken Kerbela'da konakladık. Ali, ağaçların arasında bize sabah namazını kıldırırdıktan sonra yerdeki kurumuş ceylan kığını aldı. Elinde sıktı, kokladı ve bize dönüp, "*Burada öldürülecek topluluk, sorgusuz sualsiz cennete girecektir.*" dedi.²

2- Ebu Abdullah Zabiyy'in rivayeti:

Tabakat-ı İbn Saad ve *Tarih-i İbn Asakir*'de kendi senediyle Ebu Abdullah Zabiyy'den şöyle rivayet edilmiştir:

Herseme ez-Zabiyy³ Ali safında Sıffin savaşından dönünce onun ziyaretine gittik. O dükkanında oturmuştu. Herseme'nin, Cerdâ adıyla çağrılan bir eşi vardı. Cerdâ, Ali'yi çok sever ve sözünü de içtenlikle onaylardı. Bu sırada onun koyunu gelip kığıladı. Bunun üzerine Herseme, eşine şöyle dedi: Bu koyunun kığılaması, Ali'nin bir sözünü bana hatırlattı. Bir söz ki insanlar onu duyunca, "Bunu nereden biliyor?" demişlerdi. Biz Sıffin'den dönerken Kerbela'da konakladık. Ali, ağaçların ve üzerlik kümelerinin arasında bize sabah nama-

1- el-Mu'cem, Taberanî, h. 59, s.128.

2- Maktel-i Harezmi, c.1, s.165-166 Ebu Herseme sözcüğü bölümünde.

3- Aslında Ebu Herseme'dir; fakat tahrif edilmiştir. Bu konuda zikredilen bu ve diğer hadislerin ricallerinin dakik bir şekilde incelenmeleri gerekir; fakat -ne yazık ki- burada bizim buna fırsatımız yoktur.

zı kıldırdı. Sonra yerdeki kuru ceylan kığılarından bir avuç alıp kokladı. "Ah, ah!" dedi ve şöyle devam etti: "*Burada öldürülecek topluluk, sorgusuz sualsiz cennete girecektir.*"

Ravi şöyle diyor:

O sırada odasında oturmuş olan Herseme'nin eşi Cerdâ, kocasına hitaben, "İmamın sözünü inkâr etme; çünkü söylediği şeyi senden daha iyi biliyor." dedi.¹

3- Herseme b. Selim'in rivayeti:

Ebu Ubeyde, Herseme b. Selim'den şöyle rivayet etmektedir:

Ali b. Ebu Talib'in yanında Siffin'de savaştık. Kerbela'ya indiğimizde bize namaz kıldırdı ve namazın selâmından sonra yerden biraz toprak alıp kokladı ve şöyle dedi: "*Ne mutlu sana ey toprak! Senden bir topluluk haşredilecektir ki, onlar sorgusuz sualsiz cennete gireceklerdir!*"

Ravi şöyle diyor:

Herseme, savaştan döndükten sonra Ali Şia'sı olan eşine - Sümeyr kızı Cerdâ- şöyle dedi: "Sevdiğin Hüseyin babası Ali'den seni şaşırtacak bir şey anlatayım mı? Kerbela'da konaklamıştık. Ali oranın toprağından alıp kokladı ve şöyle dedi: '*Ne mutlu sana ey toprak! Senden bir topluluk haşredilecektir ki, onlar sorgusuz sualsiz cennete gireceklerdir.*' Söyle bakalım; Ali gaybı nereden biliyor? Cerdâ, "Bırak bu lafları, be adam! Şüphesiz ki Müminler Emiri, hak dışında bir şey söylemez." dedi.

Sonraları Ubeydullah b. Ziyad, Hüseyin ve ashabıyla savaşmak üzere ordu gönderdiğinde ben de gönderilen atlılar arasındaydım. Ordumuz Hüseyin ve ashabıyla karşılaşmıştı. Ben, Ali'yle birlikte konakladığımız yeri gördüm, toprağından alıp kokladığı yeri tanıdım ve dediği sözleri hatırladım. Yolumdan hiç hoşlanmadım. Bunun üzerine atımla hareket edip Hüseyin'in huzurunda durdum. Selâm verdim ve burada babasından duyduklarımı anlattım. Sonra Hüseyin, "*Bizimle misin, yoksa bize karşı mısın?*" diye sordu. Ben, "Ey Resulullah'ın (s.a.a) oğlu! Ne seninleyim ve ne de sana karşıyım. Ben ailemi, evlatlarımı ve eşimi terk etmişim; onlar hususunda İbn Ziyad'dan korkuyorum." dedim. İmam şöyle

1- Tabakat-ı İbn Saad, h. 276; Tarih-i İbn Asakir, h. 636; Maktel-i Harezmi, c.1, s.165; Neşit Ebu Fatıma'dan "Efendim Ebu Herseme Siffin'den..." rivayet edilmiştir, fakat "Bunları nereden biliyor?" sözü onda kaydedilmemiştir.

buyurdu: "*O hâlde öldürülüşümüzü görmemek için buradan kaç! Andolsun Muhammed'in canı elinde olana, bugün öldürülüşümüzü gören ve yardım isteyişimize icabet etmeyen kimseyi, Allah cehenneme atacaktır!*" Onların öldürülüşünden haberdar olmamak için kaçıp saklandım.¹

4- Sümeyr kızı Cerdâ'nın rivayeti:

Cerdâ, kocası Herseme b. Selmi'den şöyle rivayet eder:

Ali ile birlikte savaşlarının birine çıkmıştık. Kerbela'ya vardığında bir ağacın altında konakladı, orada namaz kıldı, yerin toprağından alıp kokladı ve şöyle dedi: "*Ne mutlu sana ey toprak! Sende bir topluluk öldürülecektir ki, onlar sorgusuz sualsiz cennete gireceklerdir.*"

Sonunda o savaştan döndük ve Ali de şehit edildi. O olayı unutmuştum. Ben de Hüseyin'e karşı savaşa giden orduda yer almıştım. Kerbela'da o ağacı görmekle olayı hatırlamış oldum. Atıma bindim ve Hüseyin'in huzuruna giderek, "Ey Resulullah'ın torunu! Müjdeler olsun sana..." dedim ve olayı kendisine anlattım. O hazret bana, "*Bizimle misin, yoksa bize karşı mısın?*" diye sordu. Ben, "Ne seninleyim ve ne de sana karşıyım. Ben ailemi terk ettim, falanı ve filanı² bırakarak geldim." dedim. Bunun üzerine şöyle buyurdu: "*O hâlde gölün yolunu tut! Hüseyin'in canı elinde olan Allah'a andolsun ki, bizim öldürülüşümüze tanık olan kimse cehenneme girecektir.*"

Onun şehadetine tanık olmamak için geri dönerek kendimi çöle salıverdim.³

n) Şeyban b. Mahrîm'in Rivayeti

Mu'cem-i Taberanî, Tarih-i İbn Asakir, Mecmau'z-Zevâid ve diğer kaynaklarda Meymun kanalıyla Şeyban b. Mahrîm'den -Osman taraftarıydı ve Ali'ye kin beslemekteydi- şöyle rivayet edilmiştir (aşağıdaki metin *Tarih-i İbn Asakir*'in kitabındandır):

1- Sıffin -Nasr b. Muzahim-, s.140-141, Tarih-i İbn Asakir, h. 636 ve 638 özetle; el-Emali, Şecerî, s.184.

2- Tehzib-i İbn Asakir, c.4, s.328.

3- Tarih-i İbn Asakir, h. 677; el-Emali, Şecerî, s.184; bu kitapta "Şümeyr kızı Cerd'in" adı geçer; Emali-i Şeyh Saduk, İslâmiyye basımı, Tahran, 1396 kameri, s.136.

Ali'yle birlikte Sıffin savaşından dönüyorduk; bir yerde konakladık. Ali, "*Buranın adı nedir?*" diye sordu. Kerbela olduğunu söyledik. Bunun üzerine, "*Gam ve bela.*" buyurdu. Sonra bineğine binerek, "*Burada, Resulullah'ın huzurunda şehit olmadıkları hâlde yeryüzündeki tüm şehitlerden üstün olan bir topluluk öldürülecektir.*" buyurdu. Ben, "Kâbe'nin Rabb'ine andolsun ki bu da onun yalanlarından biridir!" dedim. Bu arada gözüm, biraz ötedeki bir merkep leşine takıldı. Bunun üzerine kölemden, o merkebin ayağını bana getirmesini istedim. Kölemin getirdiğini, Ali'nin (o sözü derken) oturmuş olduğu yere diktim.

Hüseyin öldürüldüğü zaman arkadaşlarıma, "Gelin, gidip bakalım." dedim. Oraya vardığımızda Hüseyin'in naaşını, merkebin ayağını diktiğim yerde ve ashabını da onun etrafında gördüm.¹

İbn Kavleveyh de *Kâmilu'z-Ziyarat* kitabında, Emirü'l-Müminin'in, Hüseyin'in (a.s) şehadeti hakkındaki sözü bölümünde dört hadis rivayet etmiştir.²

15- Enes b. Haris'in Rivayeti ve Şehadeti

Tarih-i Buharî, Tarih-i İbn Asakir, İstiab ve diğer kaynaklarda, Hüseyin'in (a.s) safında şehit olan Enes b. Haris b. Nebih'ten şöyle rivayet edilmiştir:

Resulullah'tan (s.a.a) şöyle duydum: "Şüphesiz bu oğlum (Hüseyin), Kerbela denen bir yerde öldürülecektir. Her kim o güne erişirse ona yardım etsin!"

Bu yüzden Enes b. Haris Kerbela'ya gitmiş ve orada da Hüseyin'in (a.s) safında şehit olmuştu.³

1- Tabakat-ı İbn Saad, h. 275; İmam Hüseyin'in hayatı bölümünde; Tarih-i İbn Asakir, h. ,675; Tehzib -İbn Asakir-, c.3, s.337-338, bu, onun tarihindeki 676. hadise yakındır; fakat Tehzib'de onu kaydetmemiştir; Taberanî, h. 60, s.128; Maktel-i Harezmi, c.1, s.161; Kenzü'l-Ummal, c.16, s.265; Mecmau'z-Zevâid, c.9, s.190-191.

2- Kâmilu'z-Ziyarat, bölüm:23, s.71-72.

3- Enes b. Haris'in hayatı için bk. Razi'nin Cerh ve Ta'dil kitabı, c.1, s.287; Tarih-i Buharî, c.1, s.30, sayı:1583; Tarih-i İbn Asakir, h. 680; Tehzibu Tarih-i İbn Asakir, c.4, s.338; İstiab; Usdu'l-Gabe, c.1, s.123; İsabe; Maktel-i Harezmi, c.1, s.159-160; Tarih-i İbn Kesir, c.8, s.199. er-Ravzu'n-Nezir, c.1, s.93; Musiru'l-Ahzan, s.46-47.

Musiru'l-Ahzan kitabında şöyle geçmektedir:

Enes b. Haris el-Kahilî savaş meydanına çıktığında şu beyitleri okuyordu:

Bildi bilir kişimiz ve Zevdan
Handefiyun ve Kays-i İylan
Çünkü benim kavmim rakiplere afettir
Ey kavmim, Ehlibeyt aslanları olun
Darbelerle inleterek karşılayın düşmanı
Alioğulları Rahman'ın izleyicisidir
Harboğulları ise şeytanın takipçisi.

16- Esedoğulları'ndan Bir Kişinin Rivayeti

İbn Saad ve İbn Asakir Uryan b. Heysem b. Esved en-Nehaî el-Kufî el-A'ver'den şöyle rivayet etmektedir:

Babam çölde yaşıyordu ve Hüseyin'in (a.s) savaşının olduğu yerin yakınında konaklamıştı. Biz çöle çıktığımızda mutlaka orada Esedoğulları'ndan birini görürdük. Bir gün babam ona, "Görüyorum ki buradan hiç ayrılmıyorsun!" dedi. Adam, "Hüseyin'in (a.s) burada öldürüleceği haberi bana ulaşmıştır. Onunla karşılaşmak ve onun yanında öldürülmek ümidiyle buraya gelirim." dedi.

Hüseyin şehit edildiğinde babam, "Gidip bakalım Esedoğulları'ndan olan adam da öldürülenler arasında mıdır?" dedi. Savaş alanına varıp gezindiğimizde Esedoğulları'ndan olan o adamın da öldürüldüğünü gördük.¹

* * *

Buraya kadar, Ehlisünnet ve Ehlibeyt Ekollerinde veya sadece Ehlisünnet Ekolü'nde, Kerbela olayı vuku bulmadan önce Hüseyin'in (a.s) şehit edileceğini bildiren rivayetlere değindik. Sadece Ehlibeyt Ekolü mensuplarının naklettikleri rivayetleri ele almadık. Ayrıca her iki ekolün naklettikleri rivayetler hususunda da Hilâfet Ekolü'ndeki rivayetlerin metnini seçtik.

Şimdi de her iki ekolün meşhur kaynaklarını esas alacak ve hiçbir ekolün rivayetini diğerine tercih etmeksizin, Hüseyin'in (a.s) şehadeti seçmesinin nedenini araştıracağız.

1- Tabakat-ı İbn Saad, İmam Hüseyin'in (a.s) hayatı bölümünde, h. 280; Tarih-i İbn Asakir, h. 666.

İMAM HÜSEYİN'İN (A.S), ŞEHADETİ SEÇME NEDENİ

Bu bağlamda iki noktada yoğunlaşacağız:

- a) İmam Hüseyin'in (a.s) katili neden onu öldürmeye girişti?
- b) İmam Hüseyin (a.s) neden şehadeti seçti?

İmam Hüseyin (a.s) ve Yezid'e Biat Konusu

Taberî ve diğerleri konuyu açıklarken şöyle rivayet etmişlerdir (aşağıdaki metin *Taberî*'dendir):¹

Hicretin altmışıncı yılında ve receb ayında Muaviye'nin ölümünden sonra, oğlu Yezid'in hilâfetine biat edildi. Bu sırada Medine valisi Velid b. Utbe b. Ebu Süfyan'dı.

Hilâfete gelen Yezid'in tek düşüncesi, Muaviye'nin, halkı Yezid'e biat etmeye çağırdığında biat etmeyen sayılı kişilerden biat alarak rahatlamaktı. Bu nedenle Velid'e bir mektup yazarak Muaviye'nin öldüğünü bildirdi. Fare kulağı kadar küçük olan diğer bir mektubunda ise şöyle yazdı:

"Hüseyin b. Ali, Abdullah b. Ömer ve Abdullah b. Zübeyr'den çok ciddi ve açık olarak biat al; biat etmedikçe onları salıverme!"

Bunun üzerine Mervan b. Hakem, hemen onların peşine adam gönderip Yezid'e biat ve itaate davet etmesini önerdi. Bunu yapacak olsalar, kabul etsin ve onlara dokunmasın ve eğer de sakınacak olsalar boyunlarını vursun! Çünkü onlar Muaviye'nin öldüğünü öğrenseler, savaşı doğru bulmayan ve hilâfeti tesadüfen kucağında bulmayı bekleyen Abdullah b. Ömer'in dışında, her biri bir yerde ortaya atılıp muhalefet ve bölücülük yapacak ve de halkı kendi hilâfetlerine davet edeceklerdir. Bunun üzerine Velid, Abdullah b. Amr b. Osman'ı

1- Taberî, Yezid b. Muaviye'nin hilâfeti bölümü, c.6, s.188.

Hüseyin ve İbn Zübeyr'e göndererek onları çağırttı. Abdullah onlarla mescidde görüşerek Velid'in mesajını ilettiler.

Velid, halkla görüşmesi olmadığı bir saatte çağırtmıştı onları. İşte bu nedenle Velid'in elçisine, "Sen git; biz de geleceğiz." dediler. Abdullah gidince Hüseyin, Abdullah b. Zübeyr'e şöyle dedi: "*Öyle görüyorum ki Ümeyyeoğulları'nın tahtu (Muaviye b. Ebu Süfyan) helak olmuştur. Bu nedenle bizi istetmiştir ki, ölüm haberi halk arasında yayılmadan bizden biat alsın.*" Abdullah b. Zübeyr, "Ben de bundan başkasını düşünmüyorum." dedi. Bunun ardından Hüseyin kalıpla ayrıldı. Taraftarlarından ve Ehlibeytinden bir grubu toplayarak valilik konağına gitti ve onlara, "*Ben Velid'in yanına gidiyorum. Sizi çağıracağım veya Velid'in öfkelenip bağıracağını duyacak olsanız içeri girip etrafımda toplanın, aksi durumda burada kalıp gelmemi bekleyin!*" buyurdu ve içeri girdi.

Hüseyin içeri girdiğinde Mervan b. Hakem, Velid'in yanbaşı oturmıştı. Velid, Yezid'in mektubunu okutarak Hüseyin'i biat etmeye çağırdı. Hüseyin, "*İnna lillah ve inna ileyhi raciün.*" dedi ve ekledi: "*Benim gibisi gizli olarak biat etmez ve sen de, insanların karşısında açıkça biat ettirmedikçe bu gizlideki biatle yetinmezsin.*" Velid, "Öyledir." dedi. Hüseyin, "*Medine halkını biate davet ettiğinde, bizi de çağırırısın ve böylece iki işi bir arada yaparsın.*" dedi. Rahat düşkün olan Velid, Hüseyin'e dedi: "O hâlde Allah'ın adıyla git!" Mervan, Velid'e hitaben şöyle dedi: "Vallahi, Hüseyin biat etmeden buradan çıkacak olursa, artık iki taraftan da çok insanlar ölmedikçe bir daha onu böyle ele geçiremeyeceksin! Bu adamı zindana at ve biat etmedikçe gitmesine müsaade etme ya da boynunu vur!" Hüseyin, Mervan'ın sözlerini duyunca yerinden kalkıp ona, "*Ey Zerkâ'nın oğlu! Sen mi beni öldüreceksin, yoksa o mu? Vallahi yalan söyledin ve günah işledin!*" dedi.²

1- İbn Kesir, el-Kâmilu Fi't-Tarih kitabında (c. 4, s.160, Avrupa basımı) şöyle diyor: Mervan ve Mervanoğulları'na "Zerka'nın oğlu" deniyordu. Onları yermek ve kötülemek isteyen, bu lakapla hitab ederdi. Zerkâ bint-i Mevhib, Mervan b. Hakem liebihin büyük annesidir. Cahiliyet döneminde zina yapılan evlere bayraklar asılırdı ve o da bu bayrak asanlardandı. Bu yüzden onu kötülemek için bu isimle çağırırlardı. Belazuri, Ensabu'l-Eşraf kitabında (c. 5, s. 126'da) onu Mevheb kızı Mariye olarak kaydetmiştir.

2- Tarih-i Taberî, c.6, s.190.

*Tarih-i İbn A'sem, Maktel-i Harezmî, Musiru'l-Ahzan*¹ ve *el-Luhûf*² kitaplarında şöyle geçer (aşağıdaki metin *el-Luhûf* kitabındandır):

Yezid, Velid'e bir mektup yazarak Medine halkından ve özellikle Hüseyin b. Ali'den biat almasını ve sakınması durumunda boynunu vurmasını emretti.

Sonra Taberî'nin kaydettiği rivayeti onlar da kaydederek şöyle yazmışlardır:

Hüseyin öfkelenerek ona, "*Ey Zerkâ'nın oğlu! Benim boynumu vurmalarını mı emrediyorsun? Yalan söyledin ve alçaldın. Biz nübüvvet Ehlibeyti ve risalet ocağıyız. Yezid ise fasık, şarap içen ve canî biridir; benim gibi biri, onun gibisine biat etmez.*" dedi.

Taberî diyor ki:

Rahat düşkün olan Velid, Hüseyin'e dedi: "Allah'ın adıyla git!"

Fakat birinci rivayetin peşinde şöyle geçer:

Sabah olunca Mervan, Hüseyin ile görüşerek ona, "Ben senin hayrını istiyorum, teklifimi kabul et!" dedi. Hüseyin, "Söyle!" buyurdu. Mervan, "Müminlerin Emiri Yezid'e biat et! Bu, her iki cihanda senin hayrınadır."

Bunun üzerine Hüseyin şöyle buyurdu:

"*Inna lillah ve inna ileyhi raciûn.*³ *İslâm'a uğurlar olsun; çünkü Yezid gibi biri ümmete hükümdar olmuştur!*"⁴

Abdullah b. Zübeyr'e gelince; biat etmesi için ona baskı yaptılar. Fakat o her defasında bir bahane getirerek Medine valisi Velid b. Utbe'nin yanına gitmedi.

Abdullah b. Ömer ise, Velid tarafından çağrılıp Yezid'e biat etmesi istenince, "Halk biat etse, ben de ederim." dedi. Sonra bekleyip

1- Musiru'l-Ahzan -İbn Nemâ-; Necmuddin Muhammed b. Cafer b. Ebi'l Bekâ (öl. 645 hicrî), Necef, Matbaatu'l-Haydariye basımı, 1369 hicrî, s.14-15.

2- el-Luhuf Ala Katle't-Tufuf, Beyrut, Mektebetu'l-Endülüs basımı, s.9-10, Ali b. Musa b. Cafer b. Tavus Hüseyinî (öl. 614 hicrî); el-Futuh, İbn A'sem, c.5, s.10; Maktel-i Harezmî, c.1, s.180-185.

3- el-Luhuf kitabında istircâ (inna lillah ve inna ileyhi raciûn) cümlesine rastlamıyoruz.

4- Musiru'l-Ahzan, s.14-15; el-Luhuf, s.9-10; el-Futuh, İbn A'sem ve Maktel-i Harezmî.

her taraftan halkın biat ettiği haberlerini duyunca, Velid b. Utbe'nin yanına giderek Yezid adına ona biat etti. ¹

Diğer bir rivayette şöyle geçer:

Hüseyin, bu olaylardan sonra evinden çıkıp ceddinin mezarına geldi ve şöyle dedi:

"Selâm olsun sana ey Allah'ın elçisi! Ben Fatıma oğlu Hüseyin'im; senin yavrun ve yavrunun oğlu, torunun ve ümmetinin arasında halife kıldığın değerli emanetimin. Ey Allah'ın Peygamberi, onların aleyhinde şahit ol! Onlar beni yalnız bıraktılar; hakkımı zayi ettiler ve beni korumadılar. İşte bunlar, seninle görüşünceye dek sana olan şikayetimdir. Allah'ın salatı senin üzerine olsun!"

Sonra fecre kadar namaz kıldı; rukü ve secde etti.²

Başka bir rivayette ise şöyle kaydedilmiştir:

Birkaç rekât namaz kılıp selâm verdikten sonra şöyle dedi:

"Allah'ım! Bu, senin peygamberin Muhammed'in (s.a.a) kabridir ve ben ise senin Peygamberinin kızının oğluyum. Karşılaştığım olayı biliyorsun. Allah'ım! Ben iyiliği sever ve kötülükten hoşlanmam. Ey yücelik ve ikram sahibi olan Allah! Bu kabrin ve içinde yatanın hürmetine, senin razı olduğun, Peygamberinin razı olduğu ve müminlerin razı oldukları işi bana mukadder eyle!"

Sonra kabrin yanında ağladı durdu. Sabaha yaklaşmıştı ki, başını kabrin üstüne koydu ve uyukladı. Rüyasında Resulullah'ı (s.a.a) gördü; sağında, solunda, önünde ve arkasında meleklerle gelmişti. Allah Resulü (s.a.a) onu bağrına basmış, iki gözünün arasından öpmüş ve şöyle demişti:

"Habibim! Ey Hüseyin! Adeta görüyor gibiyim; yakında kanına boyanacağını ve Kerbela topraklarında boğazlanacağını. Ümmetimden bir grubun arasındasın, susuz olduğun hâlde sana su verilmiyor ve bağrın yandığı hâlde su içirilmiyor. Bununla birlikte şefaati umarlar! Ne oluyor onlara? Allah onları şefaate nâil etmesin! Ne oluyor onlara? Allah kıyamet günü, onları şefaate nâil etmesin ve Allah katında da payları olmasın!"

1- Taberî, c.6, s.190-191.

2- Maktel-i Harezmi, c.1, s.186.

"Habibim! Ey Hüseyin! Baban, annen ve kardeşin bana geldiler ve seni özlemekteler. Senin için cennette öyle makamlar var ki, ancak şehitlikle onlara ulaşabilirsin!..."¹

Sonra annesiyle kardeşinin mezarlarına giderek onlarla vedalaştı.²

Ömer b. Etraf şöyle rivayet etmiştir:

Kardeşim Medine'de Yezid'e biat etmekten sakınınca yanına gittim; yalnızdı. Ona, "Sana feda olayım, ey Ebu Abdullah! Kardeşin Ebu Muhammed el-Hasan (a.s), babasından - Emirü'l-Müminin Ali'den (a.s)- bana şöyle nakletti..." Burada boğazım düğümlendi, beni ağlamak tuttu ve gözümden yaşlar akmaya başladı. Hüseyin beni bağrına basarak, "*Sana, benim öldürüleceğimi mi söyledi?*" buyurdu. Ben zorlanarak, "Allah göstermesin ey Resulullah'ın (s.a.a) evladı!" dedim. İmam (a.s); "*Seni babanın hakkına ant veriyorum; babam sana benim öldürüleceğimi mi haber verdi?*" buyurdu. Çaresiz, "Evet." dedim; "(Bir şekilde) tevil yolunu seçip biat etseydin olmaz mıydı?!" Bunun üzerine şöyle buyurdu:

"Babam bana bildirmişti ki, Resulullah (s.a.a), onun (babamın) ve benim öldürüleceğimi ve benim mezarımın, onun (babamın) mezarına yakın olacağını söylemiştir. Senin bildiğini ben bilmiyorum muym, sanıyorsun? Ben asla kendimi alçaltmayacağım. Annem Fatıma, babasıyla görüşecek ve evlatlarının, (babasının) ümmetinden neler çektiğini şikayet edecektir. Evlatları hakkında Fatıma'yı inciten kimse de cennete girmeyecektir."³

* * *

İçtihat konusunda açıkladığımız gibi, yöneticiler ve onların izleyicileri Allah'ın hükümlerini değiştirmeyi tevil diye adlandırmayı bir alışkanlık hâline getirmişlerdi ve bu konu o kadar yaygınlaşmıştı ki, "tevil" kelimesi söylenince ilk akla gelen "değiştirmek" oluyordu. İşte bunu, Hüseyin'in (a.s) döneminde yaşayanlarda da görmekteyiz. Onlar, Hüseyin'in (a.s) Irak'ta şehit edileceğini Resulullah'ın (s.a.a) dilinden duymuşlardı ve ısrarla Allah'ın kazasını tevil etmesini, yani Irak'a gitmemesini istiyorlardı. Bazıları daha da ileri gide-

1- el-Futuh, İbn A'sem, c.5, s.29 ve Maktel-i Harezmi, c.1, s.187.

2- el-Luhuf, s.11.

3- el-Luhuf -Seyyid b. Tavs-, s.11.

rek Yezid'e biat etmekle Allah'ın takdirini tevil etmesini istiyorlardı. Nitekim Ömer b. Ali de, "(Bir şekilde) tevil etseydin... olmaz mıydı?!" demekle bunu kastetmişti. Yani Allah'ın, senin öldürülmen hakkındaki kazasını, Yezid'e biat ederek tevil et, değiştir!

Muhammed b. Hanefiye, kardeşi Hüseyin (a.s) ile arasında geçen konuşmada her ne kadar açıkça dile getirmedi ise de aynı şeyi kastetmişti.

Taberî, Müfid ve diğerlerinin bu husustaki rivayeti şöyledir (aşağıdaki metin Şeyh Müfid'e aittir):

Hüseyin (a.s) Medine'den çıkmaya hazırlandığında Muhammed b. Hanefiye ona şöyle dedi:

"Kardeşim! Benim yanımda insanların en sevileni ve en değerlisini sen. Ben herkes hakkında iyilik diler ve hayrını gizlemem; hele buna herkesten daha layık olan senden, asla! Yezid b. Muaviye'ye biat etmekten ve onun sultasındaki bir şehre gitmekten mümkün olduğu kadar sakın! Sonra halka elçiler göndererek onları kendine itaate çağırırısın. Sana biat edecek olsalar, bundan dolayı Allah'a şükredersin ve eğer başkasının etrafında da toplanacak olsalar, bundan dolayı Allah senin ne aklını, ne de dinini eksiltmez; bununla kişilik ve üstünlüğün de kaybolmaz. Ben, senin bu şehirlerden birine gitmenle halk arasında ihtilâf çıkmasından, bir grubun seni destekleyip diğer bir grubun ise aleyhinde savaşmasından ve sonuç olarak da daha başından bela oklarına hedef olmandan korkuyorum. Artık o zaman öz, baba ve anne bakımından bu ümmetin üstününün kanı zayi olacak, ailesi de horlanacaktır."

Hüseyin (a.s), "*Nereye gideyim kardeşim?*" diye sorduğunda, Muhammed b. Hanefiye cevaben şöyle dedi:

"Mekke'ye git; orayı uygun bulursan ne ala, aksi durumda çöl ve ovalardan hareket ederek dağlara yönel! Şehirde şehire hareket et ve insanların durumunu gözlemler! Bir işe yönelecek olduğunda, elbette ki senin görüşün daha isabetli olacaktır."¹

Futuhu İbn A'sem ve *Maktel-i Harezmi*'de bu konuşmanın devamı şöyledir:

Hüseyin, Muhammed b. Hanefiye'ye şöyle dedi:

1- el-İrşad, Şeyh Müfid, s.183.

"Kardeşim! Vallahi bu geniş dünyada sınımlanacak hiçbir yer olmasa bile, yine de ben Yezid b. Muaviye'ye biat etmem! Çünkü Resulullah (s.a.a), 'Allah'ım, bereketini Yezid b. Muaviye'den al!' buyurmuştur."

Bunun üzerine Muhammed b. Hanefiye konuşmayı keserek ağlamaya başladı. Hüseyin de bir süre onunla birlikte ağladıktan sonra şöyle devam etti:

"Kardeşim! Allah benden dolayı sana hayırlı mükâfat versin! Sen, benim hayrımı diledin. Allah'ın izniyle senin görüşünün isabetli ve başarılı olmasını umarım. Ben şimdi Mekke'ye doğru hareket etmek istiyorum. Bunun için kendim, kardeşlerim, kardeşimin çocukları ve Şiilerim hazır durumdayız. Onların işi benim işim ve onların görüşü beni görüşümdür. Kardeşim sana gelince; sen bundan müstesnasın. Sen Medine'de kalıp halk arasında benim gözüm ol! Onların hiçbir şeyini benden gizleme!" Sonra kağıt kalem isteyerek Muhammed b. Hanefiye'ye şu vasiyeti yazdı: ¹

1- el-Futuh, İbn A'sem, c.5, s.32, 33.

HÜSEYİN'İN (A.S) VASIYETİ¹

Bismillahirrahmanirrahim. Bu, Hüseyin b. Ali b. Ebu Talib'in, İbn Hanefiye olarak tanınan kardeşi Muhammed'e vasiyetidir. Hüseyin şehadet ediyor ki, Allah'tan başka ilah yoktur ve Muhammed (s.a.a) O'nun kulu ve elçisidir; hakkı (İslâm'ı) Hak (Allah) tarafından getirmiştir. Cennet ve cehennem haktır ve kıyamet günü vuku bulacaktır. Onun vuku bulmasında hiçbir şüphe yoktur ve Allah, kabirlerdekileri diriltecektir. Ben azgınlık, makam, fesat ve zulüm yapmak için -Medine'den- çıkmadım. Ben ceddimin ümmetini ıslah etmek, iyiliği buyurmak, kötülükten sakındırmak, ceddim Resulullah (s.a.a) ve babam Ali b. Ebu Talib'in gidişatı üzere hareket etmek için kıyam ettim. Öyleyse her kim hakkı kabul etmezse beni kabul edecek olsa, şüphesiz ki Allah hakka daha evladır; kim de bunu bana geri çevirecek olsa, Allah benimle bu kavim arasında hakla hükmedene kadar sabrederim. O'dur hükmedenlerin en hayırlısı. Kardeşim! İşte bu, benim sana olan vasiyetimdir. Başarım ancak Allah'tandır; O'na tevekkül ediyorum ve dönüşüm de O'nadır.

Hüseyin (a.s) sonra mektubu sararak yüzüğüyle mühürledi ve kardeşi Muhammed'e verdi. Sonra da onunla vedalaşarak gecenin karanlığında Medine'den ayrıldı.²

1- Biz, Allame Meclisi'nin Biharu'l-Envar (c.44, s.329) kitabındaki rivayetini göz önünde bulundurarak Muhammed b. Ebu Talib-i Musevi'nin ibaretini seçtik.

2- el-Futuh, İbn A'sem, c.5, s.34. Maktel-i Harezmi, c.1, s.188. "Ceddim Resulullah ve babam Ali'nin gidişatıyla" cümlesinden sonra tahrif edilerek, "Ve hidayet edici hulefa-i raşidinin gidişatıyla r.a" cümlesi de eklenmiştir. Oysa "raşidin" kelimesi, Ümeyyeoğulları'nın hilâfetinin son dönemlerinde, ilk halifeler hakkında kullanılan bir tabirdir. Bu kelimenin o tarihten önce kullanıldığına dair bir kaynak yoktur. Ayrıca, "hulefa-i raşidin"den maksat, Resulullah'tan (s.a.a) sonra peşpeşe hilâfet makamında oturan kimselerdir ve onlardan biri de Emirü'l-Müminin Ali'dir (a.s). Halbuki "raşidin" sözcüğünün İmam A-

İMAM HÜSEYİN'İN (A.S) MEKKE'YE HAREKETİ

Taberî ve Şeyh Müfid şöyle kaydetmişlerdir:

Velid, İmam Hüseyin'in (a.s) valilik konağından ayrılmasından sonra birini Abdullah b. Zübeyr'e gönderdi. İbn Zübeyr işi uzattı ve gecenin karanlığında Medine'den ayrıldı. Ana yolu bırakıp sapa yoldan Mekke'ye doğru hareket etti.

Velid, sabahleyin İbn Zübeyr'in ayrıldığını öğrenince arkasına adamlar gönderdi. Zübeyr'i bulamadan geri döndüler.

Artık Velid ve adamları Hüseyin'e (a.s) odaklanmışlardı. Velid, o gün ikindi vakti birini Hüseyin'in (a.s) peşine gönderdi. Hüseyin (a.s), elçiye şöyle dedi: "*Sabaha kadar bekleyelim, bakalım ne olacak?*" Bu cevabı alınca Hüseyin'e (a.s) dokunmadılar. Hüseyin (a.s) de aynı akşam Mekke'ye doğru hareket etti ve Medine'den çıkarken şu ayeti okudu:

(Musa, etrafı) kollayarak korku içinde oradan çıktı: 'Rabb'im, beni şu zalim kavimden kurtar!' dedi.¹

Hüseyin (a.s) bu yolculukta, Abdullah b. Zübeyr'in tam aksine hareket etti; sapa yolu değil, ana yolu seçti.²

Taberî ve diğerleri şöyle kaydetmişlerdir:

Abdullah b. Ömer, yolda Hüseyin'le (a.s) ve Abdullah b. Zübeyr'le karşılaşarak onlara, "Allah'tan korkun ve Müslümanların birliğini bozmayın!" dedi.³

Abdullah b. Mutî' de Hüseyin ile görüşerek, "Fedanız olayım! Nereye gidiyorsunuz?" dedi. Hüseyin, "*Şimdilik Mekke'ye, sonrası için de Allah'tan hayır diliyorum.*" buyurdu. Abdullah, "Allah hayır

li'nin (a.s) adına atfedilmesi doğru değildir. Bütün bunlar, bu cümlelerin İmam Hüseyin'in (a.s) buyruklarına eklendiğini göstermektedir.

1- Kasas, 21.

2- Tarih-i Taberî, c.6, s.190; el-İrşad, Şeyh Müfid, s.184.

3- Tarih-i Taberî, c.6, s.191.

versin ve bizi de sana feda etsin! Mekke'ye ulaşınca sakın Kûfe'ye yaklaşmayasın; çünkü orası uğursuz bir şehirdir. Orada baban öldürüldü; kardeşin yalnız bırakılıp canına kastedildi ve neredeyse canından olacaktı. Allah'ın emin evinde kal! Çünkü sen Arab'ın efendisisin ve Hicaz halkı kimseyi seninle aynı ayarda görmez. Onlar her taraftan sana yönelecektir. Tüm yakınlarım sana feda olsun; sakın haremnden çıkmayasın! Vallahi eğer sen öldürülecek olsan hepimiz helak oluruz!"

Hüseyin yoluna devam etti ve nihayet cuma günü, şaban ayının üçünde, "**Medyen'e doğru yönelince: Umarım ki Rabb'im beni doğru yola iletir, dedi**"¹ ayetini okuyarak Mekke'ye girdi.

Abdullah b. Zübeyr de Mekke'ye girdi ve Kâbe'nin müdavimi oldu. Genellikle orada namaz kılp tavaf ederdi. Diğer insanlara katılıp Hüseyin'e giderdi ve istişare ederdi. Oysa Hüseyin'in Mekke'de olması, Abdullah b. Zübeyr'in ağırına gidiyordu. Çünkü Hüseyin Hicaz'da olduğu müddetçe bölge halkının kesinlikle kendisine biat etmeyeceklerini çok iyi biliyordu. Hüseyin, Hicaz halkının gözünde ve özünde Abdullah b. Zübeyr'den çok daha yüce ve itaat edilir biriydi.²

Hicaz halkı ve İslâm dünyasının dört bir yanından gelen hacılar, Mekke'de olduğu süre zarfında Hüseyin'in huzurunda bulundular.³

Yezid, o yıl Velid b. Utbe'yi Medine valiliğinden azledip Mekke ve Medine valiliğini bir arada Amr b. Said'e bıraktı.⁴

Muaviye'nin ölüm haberini, Hüseyin'in, Abdulah b. Zübeyr'in ve Abdullah b. Ömer'in Yezid'e biat etmediğini duyan Kûfe halkı, bir araya toplanarak Hüseyin'e şu mektubu yazdılar:

...Ama sonra; senin zalim ve inatçı düşmanımı helak eden Allah'a hamdolsun. O ki, kendisini ümmete yükledi ve zorbalıkla yönetimi ele geçirip kimsenin razı olmadığı şekilde yönetti... O hâlde Semud kavmi gibi uzak olsun!

Şimdi bizim bir önderimiz yoktur; bize yönel! Ola ki yüce Allah, senin aracılığınla bizi hak üzere bir araya toplansın.

1- Kasas, 22.

2- Tarih-i Taberî, c.6, s.196-197.

3- Tarih-i Taberî, c.6, s.196.

4- Tarih-i Taberî, c.6, s.191.

Nu'man b. Beşir sadece valilik konağında hüküm sürmektedir. Çünkü biz halk olarak ne onun kıldıracağı cuma namazına gidiyor ve ne de bayram namazlarına katılıyoruz. Bizim davetimizi kabul ettiğini ve bize yöneleceğini duyacak olsak, onu Kûfe'den çıkarıp Şam'a kadar kovarız...

Kûfe halkı bu mektubu iki kişiyle Mekke'de bulunan İmam Hüseyin'e (a.s) gönderdi. Elçiler hızla yola koyuldu ve ramazan ayının onunda Hüseyin'in (a.s) huzuruna vardılar.

Kûfe halkı, birinci mektubun gönderilişinden iki gün sonra aralarından üç kişiyi, önde gelen kişilerin yazmış olduğu ve her biri bir veya iki kişi ve bazen dört kişi tarafından imzalanan elli üç mektupla birlikte gönderdiler. Sonra iki gün daha bekledi ve tekrar iki kişiyi göndererek şöyle yazdılar:

Mümin ve Müslüman Şiilerinden Hüseyin b. Ali'ye: Şimdi bize doğru hareket et! Halk sabırsızlıkla seni beklemekte ve senden başkasını düşünmemektedir. O hâlde hemen bize doğru hareket etmekte acele et! Selâm olsun sana.

Yine Kûfe'nin ileri gelenlerinden bir grup İmam'a şöyle bir mektup yazdı:

Bir orduya gel ki, senin için donanmıştır. Selâm olsun sana.¹

Tarih-i Taberî'de geçen bir rivayete göre, Kûfe halkı şöyle yazmaktadır:

Şüphesiz ki, yüz bin insan seninledir.²

1- Tarih-i Taberî, c.6, s.197; Ensabu'l-Eşraf, -Belazurî-, s.157-158.

2- Tarih-i Taberî, c.6, s.221; Musiru'l-Ahzan, s.16.

MÜSLİM B. AKİL'İN KÛFE'YE GÖNDERİLİŞİ

Elçiler görüşmek için işte böyle peş peşe geliyor ve mektuplarını sunuyorlardı. Nitekim İmam Hüseyin (a.s) onlara cevap olarak şöyle yazdı:

Mümin ve Müslümanlar topluluğuna: Ama sonra; anlattığınız ve belirttiğiniz şeyleri anladım. Çoğunuzun sözü şudur: "Bizim başımızda imam ve önderimiz yoktur; bize gel! Ola ki Allah, senin vesilenle bizi hak ve hidayet üzere birleştirsın."

Şimdi ben, ailem arasında güvendiğim kardeşim ve amcam oğlu Müslim b. Akil'i size gönderiyorum. Durum, vaziyet ve görüşlerinizi bana yazmasını emretmişim ona.

Eğer o, topluluğunuzun, aranızdaki akıl ve fazilet sahiplerinin görüşünün, elçilerinizin bana bildirdiğiyle ve mektuplarınızda okuduğumla aynı olduğunu yazarsa, ben de inşallah pek yakın bir zamanda size gelirim. Kendi canıma andolsun; Allah'ın Kitabına amel eden, adaleti uygulayan, hak ile dindar olan ve Allah yolunda sakınan kimsenin dışında imam yoktur! Vesselâm."¹

Sonra Müslim b. Akil'i Kûfe'ye gönderdi.² Müslim hareket ederek Kûfe'ye vardı. Şiiler Müslim'in etrafında toplandı ve ağlayarak Hüseyin'in (a.s) mektubunu dinlediler. Sonunda on sekiz bin kişi "İmam Hüseyin" adına Müslim'e biat etti.³

Müslim b. Akil Hüseyin'e (a.s) şu mektubu yazdı:

..."Elçi, dostlarına yalan söylemez."⁴ Kûfe halkından on sekiz bin kişi bana biat edip ahitleştiler. Bu mektup eline

1- Tarih-i Taberî, c.6, s:198; Ahbaru't-Tival -Dineverî-, s.238.

2- Tarih-i Taberî, c.6, s.198.

3- Tarih-i Taberî, c.6, s.211; Musiru'l-Ahzan, s.21; el-Luhuf, s.10.

4- Arapça bir darbu'l-meseldir. bk. Lisanu'l-Arab ve diğer sözlükler -müt-

ulaştığında hemen Kûfe'ye gel! Bütün halk senin yanındadır ve Muaviyeoğulları'na tâbi olmamaktadır. Vesselâm.¹

Bir rivayette de şöyle geçiyor:

Kûfe halkından yirmi beş bin kişi Müslim b. Akil'e biat etmişti.

Diğer bir rivayete göre de bu sayı kırk bin kişiydi.²

Yazar şöyle der: Müslim, yazmış olduğu mektubu İmam Hüseyin'e (a.s) gönderdikten sonra da biat etme işinin devam ettiği ve böylece biat edenlerin yirmi beş bin kişiye ve sonra da kırk bin kişiye ulaştığı söylenebilir.

Taberî kendi tarihinde şöyle yazıyor:

Hüseyin'in, daha önce mektup yazarak yardım istediği³ Basra Şiilerinden bir grubu, konu hakkında görüştü ve sonuçta bazıları Hüseyin'e katıldı ve şehit düştüler.

Taberî daha sonra şöyle yazıyor:

Yezid, Numan b. Beşir'i Kûfe valiliğinden azletti ve Kûfe ile Basra valiliğini Ubeydullah b. Ziyad'a bıraktı⁴ ve ona bir mektup yazarak Müslim b. Akil'i yakalayıp öldürmesini emretti.

Müslim, Ubeydullah'ın Kûfe'ye gelerek Şiileri takip etmeye başlaması üzerine kıyam etti. Kûfe halkından Müslim'e biat edenler, onu yalnız bırakmıştı. Şimdi Müslim, İbn Ziyad'ın ordusuna karşı tek başına savaşıyordu. Müslim'e inen bir kılıç darbesi, onun üst dudağını parçalayıp ön dişlerini kırdı. Evlerin üstüne çıkan askerler, onu taş yağmuruna tuttu ve bir yandan da kamış bağlarını ateşle yakıp Müslim'in üstüne attılar.

Sonunda Muhammed b. Eş'as, "Ey Müslim, sen amandasın; kendini ölüme verme!" diye seslendi. Müslim atılan taşlarla yaralanmış ve savaş gücünü yitirmişti. Bir duvara yaslanmış güçlkle nefes alıyordu. Muhammed b. Eş'as, Müslim'e yaklaşarak, "Ey Müslim, sen amandasın." dedi. Müslim, "Ben amanda mıyım?" diye sordu. Eş'as, "Evet." dedi. Onun ardından askerler de, "Sen güvencedesin." diye bağırdılar. Müslim, "Eğer bana aman vermeseydiniz size teslim olmaz-

1- Tarih-i Taberî, c.6, s.211.

2- Tarih-i İbn Asakir, h. 649.

3- Tarih-i Taberî, c.6, s.198-200.

4- Tarih-i Taberî, c.6, s.199-215.

dım." dedi. Müslim'in bu sözü üzerine İbn Ziyad'ın askerleri onun etrafını sararak hemen silahını aldılar. Müslim bunu görünce, "Bu sizin ilk ihanetinizdir; hani aman vermiştiniz?" dedi. Sonra ümitsizce İbn Eş'as'a dönerek şöyle dedi: "Vallahi, görüyorum ki bana verdiğin amandan acizsin! Bana bir iyilik yapar mısın? Hüseyin'e bir elçi gönder ve benden taraf ona bir mesaj ulaştır. Çünkü bugün-yarın Hüseyin çoluk-çocuğuyla size doğru hareket edecek; benim tüm endişem bu açıdandır. Göndereceğin elçin benden taraf Hüseyin'e şöyle desin:

"Akil'in oğlu (Müslim), beni sana gönderdi ve kendisi de Kûfe halkının elinde esirdir. Akşama sağ çıkacağı belli değil, her an öldürülebilir. Müslim diyor ki, Ehli Beytinle birlikte geri dön! Kûfe halkı seni aldatmasın. Baban, onların yüzünü görmemek için ölmeyi veya öldürülmeyi arzuluyordu. Bunlar, işte o insanlardır. Kûfeliler sana ve bana yalan söylediler ve yalancının sözüne güven olmaz!"

İbn Eş'as bunu yapacağına dair söz verip, "Vallahi bunu yapacak ve İbn Ziyad'a da, sana aman verdiğimi bildireceğim!" dedi.

Müslim bu hâlde İbn Ziyad'a götürüldü ve İbn Ziyad'la Müslim arasında bir tartışma geçti. İbn Ziyad, "Andolsun canıma seni öldüreceğim!" dedi. Müslim, "Öyle mi?" dedi. İbn Ziyad, "Evet; öyle." dedi. Müslim, "O hâlde müsaade et de akrabalarımın birine vasiyette bulunayım." dedi. Sonra orada bulunanlara bakındı ve Ömer b. Saad'a hitap ederek dedi: "Ey Ömer! Seninle akrabayız. Benim senden bir isteğim var ve bu isteğimi yerine getirmelisin. Fakat bu bir sırdır."

Ömer, Müslim'in isteğini kabul etmeye yanaşmadı. Bunun üzerine İbn Ziyad, "Amcan oğlu Müslim'in isteğini geri çevirme!" dedi. Ömer kalkarak Müslim'le birlikte, İbn Ziyad'ın gördüğü bir köşeye çekildiler. Müslim, Ömer b. Saad'a şöyle vasiyet etti:

"Kûfe'ye geldiğim günden bu yana yedi yüz dirhem borçlanmışım, benden taraf onu ödersin. Cenazemi İbn Ziyad'dan alıp gömersin ve geri çevirmesi için birini Hüseyin'e (a.s) gönderirsin. Çünkü ona bir mektupta Kûfe halkının onunla olduğunu yazmışım ve o şimdi kesinlikle Kûfe'ye doğru yola koyulmuştur."

Ömer b. Saad, Müslim'in söylediklerini İbn Ziyad'a bildirdi. İbn Ziyad, Ömer b. Saad'a dönerek şöyle dedi: "Emin kişi ihanet etmez; fakat bazen hain olan kimse emin sanılır!" Sonra Müslim'in valilik konağı üstüne çıkarılarak boynunun vurulmasını emretti. Müslim, İbn Eş'as'a hitaben şöyle dedi:

"Vallahi, eğer bana aman vermeseydin, asla teslim olmazdım! Şimdi senin amanına önem vermiyorlarsa kalk da kılıcınla beni savun!"

Müslim, konağın merdivenlerinden çıkarılırken tekbir getirip Allah'tan bağışlanma diliyordu; Allah'ın meleklerine ve peygamberlerine selâm ediyor ve şöyle diyordu: "Allah'ım! Bizi aldatan, bize yalan söyleyen ve bize sırt çevirip yalnız bırakanlarla bizim aramızda sen hükmet!"

Müslim konağın üstüne çıkarılıp sokağa bakan bir yerde boynu vuruldu ve naaşı da başıyla birlikte yere atıldı.

İbn Ziyad'ın emriyle Hani b. Urve de pazara götürülüp orada boynu vuruldu. İbn Ziyad, daha sonra her ikisinin de başını bir mektupla birlikte Yezid'e gönderdi.

Yezid, Ubeydullah b. Ziyad'ın bu hizmeti karşısında ona şöyle yazdı:

"...Senden ancak bu beklenirdi. Akıllıca davrandın, yiğitçe ve cesur bir şekilde bu büyük işte ayak direttin; adımların sağlam ve sabit kaldı; yeterli ve doğru bir şekilde davrandın ve senin hakkındaki düşünce ve zannımı doğruladın..."¹

1- Tarih-i Taberî, c.6, s.199-215; el-İrşad, Şeyh Müfid, s.199-200.

İMAM HÜSEYİN'İN (A.S) İRAK'A GİTME YÖNÜNDEKİ KARARLILIĞI

Müslim b. Akil işte böyle şehit edildi. İmam Hüseyin'e (a.s) gelince; Müslim'in mektubunu aldıktan sonra Irak'a hareket etmek üzere hazırlandı. Abdullah b. Zübeyr, İmam Hüseyin'in (a.s) Irak'a gitmek istediğini öğrenince o hazretin huzuruna çıkarak şöyle dedi:

Ey Resulullah'ın (s.a.a) torunu! Eğer Irak'da benim de sizin gibi taraftarlarım olsaydı, her bölgeden daha çok orayı tercih ederdim. (İbn Zübeyr, bu sözünü suçlanmamak için) şöyle devam etti: Ama bununla birlikte Hicaz'da kalıp da Müslümanlara önderlik yapmak istersen, Allah'ın izniyle sana muhalefet edilmez.

Abdullah b. Zübeyr, İmam Hüseyin'in (a.s) yanından ayrıldıktan sonra İmam (a.s) şöyle buyurdu:

Benim Hicaz'dan ayrılıp Irak'a gitmem kadar hiçbir şey dünyada bu adamı sevindirmez. Çünkü o, benim olduğum yerde hükümetten bir payı olmayacağını ve halkın beni bırakıp da ona yönelmeyeceğini çok iyi biliyor. İşte bu nedenle, benim buradan ayrılmamı istiyor ki meydan ona kalsın.¹

İmam Hüseyin (a.s), zilhicce ayının sekizinci günü Kâbe'nin kapısı ile Hicr-i İsmail arasında Abdullah b. Zübeyr ile karşılaştı. İbn Zübeyr, o hazrete dedi: "Eğer kalıp hükümeti ele geçirmek istersen, düşünceni savunuruz; sana yardım eder, hayrını diler ve biat ederiz."

Hüseyin ona şöyle dedi:

Babam, bir koçun çekinmeden Kâbe'nin saygınlığını çiğneyeceğini bildirmiştir bana; buranın koçu olmak istemiyorum.

1- Tarih-i Taberî, c.6, s.216.

Bunun üzerine Abdullah b. Zübeyr, "O hâlde istersen burada kal ve yönetim hakkında beni görevlendir; sana uyulsun ve emrin-den çikılmasın!" dedi.

Hüseyin, "*Ben bunu istemiyorum.*" dedi. Sonra ikisi de seslerini alçaltarak konuşmaya devam ettiler.¹

Başka bir rivayette şöyle geçmektedir: Abdullah b. Zübeyr fısıldaarak Hüseyin ile konuştu. Bunun üzerine Hüseyin (a.s) bize dönerek şöyle dedi:

Abdullah b. Zübeyr bana diyor ki: Sen Mescidu'l-Haram'da kal; ben halkı senin etrafına toplarım.

Sonra şöyle devam etti: Allah'a andolsun ki, Mekke'den bir karış ötede öldürülmem, beride öldürülmemden daha iyidir! Allah'a andolsun ki, baykuş kovuğuna bile saklanacak olsam, benim hakkımda istediklerini yapmak için beni oradan çıkaracaklardır! Vallahi, Cumartesi gününün saygınlığını gözetmeyen Yahudiler gibi, bunlar da benim saygınlığımı gözetmeyeceklerdir!²

Tarih-i İbn Asakir ve Tarih-i İbn Kesir'de İmam Hüseyin'in (a.s) şöyle buyurduğu geçer:

Benim falan ve filan yerde öldürülmem, kanımın Mekke'de dökülmesinden daha iyidir.³

Sonra Hüseyin tavaf yaptı, peşinden Safa'yla Merve arasında sa'y yaptıktan sonra saçından biraz kısaltarak haccını umreye dönüştürdü ve ihramdan çıktı.⁴

İmam Hüseyin (a.s) ve İbn Abbas

Tarih-i Taberî ve diğer kaynaklarda şöyle geçer: Hüseyin, Hicaz'dan çıkmaya karar vermişti. İbn Abbas, ona gelerek konuşmasının bir yerinde şöyle dedi:

Bu şehirde kal! Şüphesiz ki sen, Hicaz halkının efendisi ve büyüğüsün. Irak halkı, gerçekten de dedikleri gibi seni istiyor iseler, öncelikle düşmanları olan Yezid'in valisini şehirlerinden çikarmalarını yaz onlara! Daha sonra Irak'a hareket

1- *Tarih-i Taberî*, c.6, s.317 ve bk. *Ensabu'l-Eşraf -Belazurî-*, s.164.

2- *Tarih-i Taberî*, c.6, s.217; *Tarih-i İbn Esir*, c.4, s.16; *Tabakat-ı İbn Saad*, h. 278; *Tarih-i İbn Asakir*, h. 664; *Tarih-i İbn Kesir*, c.8, s.166.

3- *Tarih-i İbn Asakir*, h. 648; *Tarih-i İbn Kesir*, c.8, s.166.

4- *el-İrşad*, Şeyh Müfid, s.201; *Tarih-i İbn Kesir*, c.8, s.166.

edersin. Eğer çıkmakta ısrarlı isen, o zaman Yemen'e doğru hareket et! Zira orada kaleler ve dağ geçitleri vardır. Yemen geniş bir bölgedir; orada babanın Şiileri yaşamaktadır ve Yezid hükümetinin sultanından da uzakta olursun. Böylece mektup ve elçilerin aracılığıyla insanları davet edersin. Dilerim ki bu durumda isteğine kavuşasın!

Hüseyin, Abdullah b. Abbas'a şöyle dedi:

Ey amca oğlu! Allah'a andolsun ki, benim hayrımı istediğini ve bana karşı şefkatli olduğunu biliyorum. Fakat Irak'a gitmeye kararlıyım ve yol hazırlığımı da yapmışım.

Bunun üzerine İbn Abbas, "O hâlde ailen ve çocuklarını götürme! Çünkü senin de Osman gibi, kadınların ve çocukların gözleri önünde öldürülmenden korkuyorum." dedi.

Ahbaru't-Tival kitabında Abdullah'ın bu sözlerinden sonra Hüseyin'in, "Amca oğlu! Ailem ve çocuklarım olmadan yola çıkmayı düşünmüyorum." buyurduğu geçer.¹

Başka bir rivayet ise şöyledir: Hüseyin, İbn Abbas'a dedi:

Falan ve filan yerde öldürülmem, Mekke'de öldürülmemden ve böylece haremin saygınlığının çiğnenmesinden daha iyidir.

Bunun üzerine İbn Abbas ağladı.² Bir rivayete göre de İbn Abbas şöyle dedi:

Onun bu sözlerinden sonra öldürüleceğine emin oldum ve ondan umudumu kestim.³

İmam Hüseyin'in (a.s) Haşimoğulları'na Mektubu

Kamilü'z-Ziyarat kitabında şöyle geçer: Hüseyin b. Ali, kardeşi Muhammed b. Hanefiye'ye ve diğer Haşimoğulları'na Mekke'den şu mektubu yazdı:

Bismillahirrahmanirrahim... Hüseyin b. Ali'den, Muhammed b. Ali ve diğer Haşimoğullarına: Kim bana katılırsa şe-

1- Tarih-i Taberî, c.6, s.216-217; Tarih-i İbn Esir, c.4, s.16; *Ahbaru't-Tival*, s.244.

2- Tarih-i İbn Asakir, h. 642-644, İmam Hüseyin'in (a.s) hayatı bölümü; Tarih-i İbn Kesir, c.8, s.165; *Zehâiru'l-Ukba*, s.151; *Maktel-i Harezmi*, c.1, s. 219.

3- el-Mu'cem, Taberânî, h. 93; *Mecmau'z-Zevâid*, c.9, s.192.

hit edilecektir ve benimle olmayan ise zafere ulaşmayacaktır. Vesselâm.¹

İbn Asakir şöyle diyor:

Hüseyin Medine'ye bir mektup gönderdi. O mektup sonucu, Abdulmuttaliboğulları'ndan bir grup, kendilerini İmam Hüseyin'e (a.s) ulaştırdı ve sonuna kadar da o hazretle birlikte kaldılar... Muhammed b. Hanefiye de Mekke'de onlarla birlikte oldu...²

İmam Hüseyin (a.s) ve Kardeşi Muhammed b. Hanefiye

el-Luhûf kitabında şöyle geçer: Muhammed b. Hanefiye gece vakti Hüseyin'e (a.s) ulaştı. Hüseyin (a.s) o gecenin sabahında Mekke'den ayrılacaktı. Muhammed b. Hanefiye şöyle dedi:

Kardeşim! Kûfe halkının, baban Ali'ye ve kardeşin Hasan'a yaptıklarını biliyorsun. Ben bu insanların sana karşı da aynı muameleyi yapmalarından korkuyorum. Öyleyse uygun görürsen burada kal! Çünkü sen Mekke'de herkesten daha saygınsın ve tüm tatsız olaylardan güvencedesin.

Hüseyin (a.s) şöyle buyurdu: "*Kardeşim! Ben, Yezid b. Muaviye'nin, Allah'ın evinde tuzak kurarak beni öldürtmesinden ve benimle ilintili olarak bu evin saygınlığının çiğnenmesinden korkuyorum.*"³

İmam Hüseyin'in (a.s) Hareketinin Engellenişi

İmam Hüseyin (a.s), hicretin altmışıncı yılında zilhicce ayının sekizinde salı günü⁴ Mekke'den ayrıldı. Ancak yolda hareketini engellemek için gelen Yezid'in Mekke valisi Amr b. Saad'ın askerleriyle karşılaştı.

1- Kamilü'z-Ziyarat, s.75, 75. bab; Musiru'l-Ahzan, s.27; el-Luhuf kitabında, s.25 Kuleynî'den şöyle geçer: İmam Hüseyin (a.s), Mekke'den çıkarken bu mektubu yazmıştır ve mektubun başlığı da şöyledir: "Hüseyin b. Ali'den Haşimoğulları'na. Ama sonra; sizden her kim bana katılacak olsa şehit edilecektir ve benimle olmayan da zafere ulaşmayacaktır."

2- Tarih-i İbn Asakir, İmam Hüseyin'in (a.s) hayatı bölümü; Tarihu'l-İslâm -Zehebî-, c.2, s.343.

3- el-Luhuf, s.24-25.

4- Tarih-i Taberî, c.6, s.211.

İki grup da birbirini savmaya çalışıp kırbaçlarla vuruştular. Sonuçta Hüseyin (a.s) ve ashabı, onları uzaklaştırarak yola devam ettiler. Onlar da seslenerek şöyle dediler:

Ey Hüseyin! Sen cemaatten ayrılıp ümmet arasında ihtilâf çıkarmakla Allah'tan korkmuyor musun?!

Hüseyin, yüce Allah'ın şu buyruğunu onlara okudu:

Benim yaptığım bana, sizin yatığınız size. Siz benim yaptığımdan uzaksınız, ben de sizin yaptığınızdan uzağım!¹

Abdullah b. Cafer ve Valinin Mektubu

Abdullah b. Cafer,² iki oğlu "Avn" ve "Muhammed" aracılığıyla gönderdiği bir mektupta İmam Hüseyin'e (a.s) şöyle yazdı:

...Allah rızası için senden istiyorum ki, bu mektup eline ulaştığında yolculuğundan vazgeçesin! Yöneltiğin o Allah'ın rızası için sana şefkat besliyor, bu yolculukta öldürülmeden ve ailenin perişan olmasından korkuyorum. Sen öldürülecek olsan, yeryüzünün nuru söner. Çünkü sen hidayete erenlerin bayrağı ve iman edenlerin ümidisin. Dolayısıyla, hareket etme hususunda acele etme! Ben de müteakiben sana ulaşacağım. Vesselâm.

Abdullah b. Cafer, (Yezid b. Muaviye tarafından, Medine'nin azledilmiş valisinin yerine tayin edilen ve zahirde hac emiri unvanıyla, gerçekte ise İmama suikast düzenlemekle görevlendirilen ve bu yüzden de Mekke şehrinde bulunan) Amr b. Said'den, İmam Hüseyin (a.s) için bir güvence mektubu yazıp göndermesini, hediye ve benzeri şeylerle İmamın (a.s) gönlünü almasını istedi. Amr da Hüseyin'e (a.s) şöyle yazdı:

... Allah'tan seni helaketlerden korumasını ve doğru yola hidayet etmesini niyaz ediyorum! Irak'a doğru yola çıktığını bildirdiler bana. Ben, ihtilâf ve ikilik çıkarmaktan Allah'a sığınmanı diliyor ve sonunda bu yolda canını kaybetmeden endişeleniyorum! Şimdi Abdullah b. Cafer ve Yahya b. Said'i

1- Tarih-i Taberî, c.6, s.217-218; Tarih-i İbn Esir, c.4, s.17; Tarih-i İbn Kesir, c.8, s.166; Ensabu'l-Eşraf -Belazurî-, s.164. Yunus Suresi, 41.

2- Abdullah, Cafer'in oğlu ve Ebu Talib'in torunu, İmam Hüseyin'in (a.s) amcası oğlu ve İmam Hüseyin'in (a.s) bacası Zeyneb-i Kübra'nın kocasıdır. Abdullah, meşru mazeretinden dolayı Kerbela'da bulunamadı; ama iki oğlu Avn ile Muhammed'i gönderdi. Onlar da İmam Hüseyin'in (a.s) safında şehit oldular -müt-

-valinin kardeşi- sana gönderiyorum. Onlarla birlikte geri dön! Benim yanımda emniyet, rahatlık, iyilik ve güzel davranış bulacaksın...

Abdullah ve Yahya bu mektupla yola çıkıp İmam Hüseyin'e (a.s) ulaştılar. Yahya'nın kendisi mektubu İmama (a.s) okudu. Sonra ikisi de ısrarla İmamı (a.s) maksadından vazgeçirmeye çalıştılar. Fakat o bunu kabul etmeyerek şöyle buyurdu:

Ben rüyamda Resulullah'ı (s.a.a) gördüm ve bu rüyada, ondan taraf çok önemli bir işe emredildim. Ben bunu uygulayacağım; ister zararına olsun, ister yararına.

"Rüyanda ne gördün?" diye sorduklarında ise şöyle buyurdu:

Bu rüyamı hiçbir kimseye söylemiş değilim. Rabbimle mülakat edene dek de hiç bir kimseye söylemeyeceğim.¹

İmam Hüseyin (a.s), Amr b. Said'in mektubuna cevap olarak şu mektubu kaleme aldı:

...İnsanları Allah'a davet eden ve ben Müslümanım diyen bir kimse, Allah'a ve Resulü'ne muhalefet etmiş sayılmaz. Bana aman verdiğini, iyilik yapacağını ve bahşişte bulunacağını bildirmişsin. Amanın en hayırlısı, Allah'ın amanıdır. Dünyada Allah'tan sakınmayan kimse, kesinlikle kıyamet günü Allah'ın güvencesinde olmayacaktır. O hâlde Allah'tan diliyoruz ki, bize dünyada korku bahşetsin de kıyamet günü O'nun güvencesinde olabilelim! Bu mektubunla benim hayrımı ve iyiliğimi düşündüysen, hayırla mükâfatlandırılırsın.²

Umre Bint-i Abdurrahman'ın Mektubu

Tarih-i İbn Asakir'de şöyle geçer:

Abdurrahman kızı Umre³ de İmam Hüseyin'e (a.s) bir mektup yazarak, o hazretin yapmak istediği işin büyüklüğünü hatırlatarak Yezid'e itaat etmesini ve toplumdan ayrıl-

1- Tarih-i Taberî, c.6, s.219-220; Tarih-i İbn Esir, c.4, s.17; Tarih-i İbn Kesir, c.8, s.167, sayfa 163'de de özet olarak geçmiştir; el-İrşad, Şeyh Müfid, s.202; Tarihu'l-İslâm -Zehebî-, c.2, s.343.

2- Tarih-i Taberî, Tarih-i İbn Esir ve Tarih-i İbn Kesir, yukarıdaki rivayetin tamamlayıcısı olarak geçer.

3- Umre, Abdurrahman b. Saad b. Zurare-i Ensari-i Medeni'nin kızı olup Aişe'den bir çok hadis rivayet etmiştir. O, güvenilir ve üçüncü basamaktaki ravilerden olup hicretin birinci yüz yılından önce ölmüştür. Takribu't-Tehzib, c.2, s.607.

mamasını istedi. Ayrıca o, kurban edileceği yere sürüldüğünü bildirerek şöyle diyordu: Aişe'nin bana bildirdiğine tanıklık ederim ki o, Resulullah'tan (s.a.a) şöyle duymuştur: "*Hüseyin Babil topraklarında öldürülecektir.*"

İmam Hüseyin (a.s), Umre'nin mektubunu okuyunca, "*O hâlde kurbangâh, benim için kaçınılmazdır.*" buyurdu ve yoluna devam etti.¹

İmam Hüseyin (a.s) ve Abdullah b. Ömer

Tarih-i İbn Asakir'de şöyle geçer:

Abdullah b. Ömer kendi mülkündeyken, Hüseyin b. Ali'nin (a.s), Irak'a hareket etmekte olduğu haberini duydu. Onunla arasındaki üç günlük mesafeyi katederek ona ulaştı ve Irak'a gitmesine engel olmak istedi. Hüseyin bunu kabul etmedi. Ömer'in oğlu Abdullah, Hüseyin'i (a.s) kucaklayarak, "Seni Allah'a, katledilmiş olarak emanet ediyorum!" dedi.²

Futûh-i A'sem, Maktel-i Harezmi, Musiru'l-Ahzan ve diğer kaynaklarda şöyle geçer (aktaracağımız metin *Musiru'l-Ahzan* kitabındandır):

Abdullah b. Ömer, İmam Hüseyin'in (a.s) Irak'a doğru hareket ettiği haberini duyunca, hemen kendisini ona ulaştırarak Yezid'e itaat etmesini ve boyun eğmesini önerdi. Hüseyin (a.s) bunun üzerine şöyle dedi:

"Ey Abdullah! Yahya b. Zekeriya'nın başını İsrailoğulları'ndan bir fahişeye hediye götürdüklerini bilmiyor musun...?! Allah katında dünyanın alçaklığı için bu yeter..."

Sonra ekledi: "Allah onları cezalandırmada acele etmedi. Ancak bundan sonra, yenilmez ve güçlü olarak kısıvrak tuttu onları."

Sonra, "Ey Ebu Abdurrahman! Allah'tan kork ve asla yardımını benden esirgeme!" buyurdu.³

1- Tarih-i İbn Asakir, 653. hadisten sonra.

2- Tarih-i İbn Asakir, h. 645 ve 646; Tehzibu Tarih-i İbn Asakir, c.4, s.329, onu özetle aktardık; Ensabu'l-Eşraf -Belazuri- h. 21, s.163.

3- el-Futuh, İbn A'sem, c.5, s.42-43; Maktel-i Harezmi, c.1, s.192-193; Musiru'l-Ahzan, s.29; el-Luhuf, s.13. Abdullah b. Ömer'in İmam Hüseyin (a.s) ile iki defa görüştüğü sanılmaktadır: Biri, İmam (a.s) Medine'den Mekke'ye giderken ve diğeri ise Mekke'den Irak'a giderken.

İMAM HÜSEYİN'İN (A.S) IRAK'A HAREKETİ

İmam Hüseyin'in (a.s) Konuşması

Musiru'l-Ahzan kitabında şöyle geçer: İmam Hüseyin (a.s) Abdullah b. Ömer'le konuştuktan sonra ayağa kalkıp şöyle buyurdu:

Hamd Allah'adır. Allah neyi dilerse o olur. Kuvvet ve kudret ancak Allah'tandır.

Gerdanlığın genç kızların boyunlarında iz etmesi gibi, ölüm de Ademoğulları için yazılmıştır. Yakub'un Yusuf'a olan özlemi kadar ben de, benden öncekilere kavuşmayı ne de özlemişim! Bana, varacağım bir katligâh tayin edilmiştir. Öyle ki, o ıssız çöllerin yırtıcı kurt ve hayvanlarının, Nevavis ve Kerbela arasında benim azalarımı parçaladıklarını, aç karın ve boş dağarcıklarını benim bedenimle doldurduklarını adeta görüyorum! Allah'ın kaza kalemiyle yazılmış olan böyle bir günden kurtuluş yoktur. Allah'ın razı olduğu şeye biz Ehlibeyt de razıyız. O'nun bela ve imtihanı karşısında sabrediyoruz. O, sabredenlerin sevabını bize tamamıyla verecektir. Resulullah'ın (s.a.a) bedeninin parçası olan evlatları, ondan hiçbir zaman ayrı düşmeyeceklerdir. Cennette de onun yanında olacaklardır. Peygamber'in (s.a.a) gözü onları görmekle aydınlanacak ve onlar hakkındaki vaadi de gerçekleşecektir.

Şimdi kim bizim uğrumuzda canını vermeye ve Allah'ı mülakat etmeye kendini hazırlamışsa, bizimle birlikte göçsün! Ben Allah'ın izniyle sabahleyin buradan göçeceğim.¹

Şuna dikkat edilmesi gerekir ki, biz bu konuşmaları naklederken onların ne zaman ve nerede nakledildiklerini incelemek ve bu incelemiden elde ettiğimiz sonuç üzerine onları düzenlemek iste-

1- Musiru'l-Ahzan, s.29; el-Luhuf'ta (s. 23'te) ise şöyle geçer: İmam Hüseyin (a.s) bu hutbeyi Mekke'den çıkmak istediği zaman okudu.

miyoruz. Bu araştırmadan amacımız, İmam Hüseyin (a.s) ve dönemindeki kişiler açısından o hazretin şehadeti hakkında açık ve gerçek bir görüntü sergilemek ve böylece İmam Hüseyin'in (a.s) şehadetinin felsefesini ve onun etkilerini tanıyabilmektir. İşte bu bağlamda, aktardığımız bu konuşmalar ve olaylar, kanaatimizce yerlidir.

Halife Yezid'in Emirleri

İmam Hüseyin'in (a.s) Mekke'den Irak'a hareket ettiği haberini alan Yezid, Ubeydullah b. Ziyad'a şöyle yazdı:

Hüseyin'in Kûfe'ye hareket etmekte olduğu haberi ulaştı bana. Şüphesiz zamanlar arasında senin zamanın ve şehirler arasında senin şehrin bu belaya düşer olmuştur ve valiler arasında da sen bu bela ile karşı karşıyasın! Bu olay karşısında ya özgür olursun ya da kölelerin kulluğu kabul ettiği gibi köleliğe dönersin!¹

Yezid bu mektubunda şuna işaret etmiş olabilir: Ubeydullah'ın babası Ziyad, Ubeyd ve Sumeyye isminde iki kölenin çocuğudur;² Muaviye kendi siyaseti gereğince onu, babası Ebu Süfyan'a nispet vermiş ve böylece cahiliye döneminin kabile örfüne göre hem Emevî ve hem de azat oluvermiştir.

Şimdi Yezid, Ziyad'ın oğlunu, "Hüseyin karşısında vazifeni yerine getirmeyecek olursan, senin Ebu Süfyan'la olan ilişkini keserim ve tekrar köleliğe dönersin." diye tehdit etmektedir.

Başka bir rivayette, Mekke valisi Amr b. Said'in de Ubeydullah b. Ziyad'a buna benzer bir mektup yazdığı nakledilir!³

İmam Hüseyin'in (a.s) Şair Ferzadak'la Görüşmesi

İmam Hüseyin (a.s) Safah yolunda şair Ferzadak b. Galib ile karşılaştı. Ferzadak, İmam Hüseyin'e (s.a) şöyle dedi:

1- Tarih-i İbn Asakir, h. 657, h. 656'da İmam Hüseyin (a.s) ile savaşmasını emretmiştir; Tehzibu Tarih-i İbn Asakir, c.4, s.332; el-Mu'cem, Taberani, h. 80; Ensabu'l-Eşraf, İmam Hüseyin'in (a.s) hayatı bölümü, h. 180, s.160; Tarihu'l-İslâm -Zehebî-, c.2, s.344; Tarih-i İbn Kesir, c.8, s.165.

2- bk. Abdullah b. Seba, c.1, İstilhak-i Ziyad bölümü.

3- Tarih-i İbn Asakir, h. 653; Tehzibu Tarih-i İbn Asakir, c.4, s.326; Tarihu'l-İbn Kesir, c.8, s.165; Tarihu'l-İslâm -Zehebî, c.2, s.343.

Ey Resulullah'ın torunu! Babam ve annem sana feda olsun; -hac farızasını yapmadan- Mekke'den böyle aceleyle çıkmanızın sebebi nedir?

İmam Hüseyin (a.s), "*Eğer acele etmeseydim yakalanacaktım.*" buyurdu ve sonra ona Kûfe halkının durumunu sordu. Ferazdak, "İnsanların kalpleri seninle ve kılıçları Ümeyyeoğullarıyla'dır. Takdir gökten iner." dedi.

Hüseyin (a.s), ona şöyle buyurdu:

Doğru söyledin, takdir Allah'ın elindedir ve Allah dilediği şekilde yapar; Rabbimiz her gün bir iştedir (her gün için yeni bir emri vardır). Eğer kaza ve kader dileğimizce olursa, Allah'a nimetleri karşısında şükrederiz ve şükcrünü yerine getirmek için yardım istenen de O'dur. Eğer kaza ve kader, bizimle isteğimiz arasında engel olur ve işlerimiz dilediğimiz şekilde gitmezse, yine de niyeti hak ve batını takva olan (kalbine takva hükmeden) bir kimse, doğru yoldan çıkmamıştır.

Hüseyin (a.s) bu sözden sonra Ferazdak'a, "*Esselâmu aleyk*" diyerek merkebinin sürdürdü.¹

İmam Hüseyin (a.s) Hacir bölgesine vardığında, Kûfe halkına bir mektup yazarak zilhiccenin sekizinde Mekke'den Kûfe'ye doğru hareket ettiğini onlara haber verdi.²

İmam Hüseyin'in (a.s) Abdullah b. Muti'yle Görüşmesi

İmam Hüseyin (a.s) yolda, Abdullah b. Muti el-Advî'yi³ gördü. Abdullah, "Ey Resulullah'ın (s.a.a) oğlu, babam ve anam sana feda olsun! Seni bu yolculuğa mecbur eden şey nedir?" diye sordu. Hüseyin (a.s), durumu ona bildirdi. Bunun üzerine Abdullah b. Muti şöyle dedi:

1- Tarih-i Taberî, c.6, s.218, Tarih-i İbn Esir, c.4, s.16; el-İrşad, Şeyh Müfid, s.201; Tarih-i İbn Kesir, c.8, s.167; Ensab'ul-Eşraf, s.165 -166.

2- Tarih-i Taberî, c.6, s.223-224; Ahbaru't-Tival -Dineverî-, s.245. Hacir, Batnu'r-Rumme'de ve Mekke'ye giderken Kûfe ve Basra halkının toplandığı yeri. bk. "Hacir" ve Batnu'r-Rumme" sözcüğü Mu'cemu'l-Buldan ve Ensabu'l-Eşraf, Belazurî, s.166.

3- Abdullah b. Muti, Esved-i Advî-i Medeni'nin torunudur. Hirre savaşında Kureyş ordusunun komutanlığını yapmıştır. Abdullah b. Zübeyr ona Kûfe valiliğini verdi ve hicrî kamerî 73 yılında Abdullah b. Zübeyr'le birlikte öldürüldü. Onun rivayetini Buhari ve Müslim kaydetmişlerdir. Takribu't-Tahzib, c.1, s.452.

Ey Resulullah'ın (s.a.a) oğlu! Sana Allah'ı ve İslâm'ı hatırlatıyorum; sakın onlara saygısızlık etmeyesin! Seni Allah'a ant veriyorum; Resulullah'ın (s.a.a) ve Arab'ın saygınlığını koru! Vallahi Ümeyyeoğulları'nın elindeki şeyi elde etmek istersen, kesinlikle seni öldürürler ve eğer seni öldürecek olurlarsa artık hiç kimseden çekinmezler! Vallahi, bu da İslâm'a, Kureyş'e ve Arab'a edilen saygısızlıktır! O hâlde bir şey yapma; Kûfe'ye gitme ve Ümeyyeoğulları'na dokunma!

İmam Hüseyin (a.s) Abdullah'ı dinlemeyerek yoluna devam etti.¹

Başka bir rivayette, Hüseyin'in (a.s), Abdullah b. Muti'e, "*Kesinlikle Allah'ın takdiri dışında bir şey bize ulaşmayacaktır.*" buyurduğu geçer.²

Hüseyin'in (a.s) Öldürüleceğine Kim İnanırdı?

Yukarıdaki görüşün tam aksine, kendisi hilâfet düzeni yanlısı ve o düzene bağlı olan Abdullah b. Amr b. As, insanları, İmam Hüseyin'e (a.s) uymaya çağırıyordu. Şair Ferzadak, İmam Hüseyin (a.s) ile görüşmesini şöyle anlatır:

İmam Hüseyin (a.s) ile görüşüp ayrıldıktan sonra Mekke'ye vardım. Mescidul-Haram'ın bir köşesinde güzel bir çadırın kurulmuş olduğunu gördüm. Yaklaştığımda Abdullah b. Amr b. As'ın çadırı olduğunu anladım. Sonra onu görmeye gittim. Abdullah hal hatır sordu. Ben de Hüseyin b. Ali (a.s) ile görüştüğümü bildirdim. Abdullah dedi: "Eyvahlar olsun sana! Neden ona uymadın? Vallahi o zafere ulaşıp hükümeti ele geçirecektir! Hiçbir silah onun ve ashabının üzerinde etkili olmayacaktır."

Ferzadak diyor ki:

Vallahi Abdullah'ı haklı buldum ve sözleri kalbime oturdu! Ama peygamberlerin başlarına gelenleri ve öldürüldüklerini hatırlamam, Hüseyin'le (a.s) birlikte olmama engel olmuştu...³

1- Tarih-i Taberî, c.6, s.224; el-İrşad, Şeyh Müfid, s.203; Ensabu'l-Eşraf - Belazurî-, s.155.

2- Ahbaru't-Tival -Dineveri-, s.246.

3- Tarih-i Taberî, c.6, s.218-219.

Züheyr b. Kayn'la Görüşmek

İmam Hüseyin (a.s) Zerud konağında,¹ Osman'ın taraftarlarından olan² Züheyr b. Kayn'la karşılaştı. Züheyr'in yol arkadaşlarından biri olan ravi bu görüşmeyi şöyle anlatır:

Biz, Mekke'den Hüseyin (a.s) ile birlikte yola çıkmıştık. Bize göre, Hüseyin (a.s) ve ashabıyla aynı yerde konaklamak kadar kötü bir şey olamazdı. İşte bu nedenle Hüseyin (a.s) hareket ettiği zaman Züheyr, durmamızı ve bir yerde konakladığında da hareket etmemizi emrediyordu. Nihayet bir yere varmıştık ve orada konaklamaktan başka çaremiz yoktu. Hüseyin (a.s) ile ashabı bir köşede ve biz de başka bir köşede konaklayarak yemek hazırlamaya başladık. Oturup yemek yiyorduk ki, Hüseyin'in (a.s) elçisi gelerek selâm verdi ve şöyle dedi: "Ey Züheyr b. Kayn! Ebu Abdullah el-Hüse-yin b. Ali beni gönderdi ve seninle görüşmek istiyor." Ravi diyor ki, -bunun üzerine- elimizdeki lokmalar yere düştü. Sanki ölüm başımızın üstünde dolanıp duruyordu! Tam o sırada, Züheyr'in eşinin sesiyle kendimize geldik. Şöyle diyor-du: "Subhanallah! Resulullah'ın (s.a.a) oğlu seni çağırıyor da sen gitmiyor musun? Git, bak ne diyor?!"

Züheyr kalktı ve Hüseyin'in (a.s) elçisiyle birlikte gitti. Çok geçmeden güler yüzle ve sevinçle geri döndü. Çadırının ve eşyalarının toplanıp Hüseyin'in (a.s) çadırlarının bulunduğu bölgeye kurulmasını emretti. Sonra eşine dönerek, "Sen boşsun; ailene dön! Benim yüzümden sana hayırdan başka bir şeyin dokunmasını istemem." dedi. Sonra da beraberindekilere hitapla şöyle dedi: "İçinizden benimle gelmek isteyen kim var? Aksi durumda, bu bizim son görüşmemiz olacaktır!"

Başka bir rivayet ise şöyledir:

Züheyr kendi arkadaşlarına şöyle dedi: "İçinizden şehadeti dileyen kalsın, istemeyen ise yoluna devam etsin!"³ Sonra şöyle devam etti: "Size bir konuyu söyleyeyim: Biz Belencer'de savaştık. Allah bizi muzaffer kıldı ve çok miktarda ganimet elde ettik. O savaşta komutanımız olan Selman el-Bahilî, "Allah sizi muzaffer kıldı ve bu

1- Zerud, Irak hacıların konakladıkları yerdi.

2- Ensabu'l-Eşraf -Belazurî-, 1. baskı: 1397, s.167 ve 168; Tarih-i İbn Esir, c.4, s.17'de Züheyr'in, Osman taraftarlarından olduğu geçer.

3- Ahbaru't-Tival -Dineveri-, s.246-247; Ensabu'l-Eşraf -Belazurî-, s.168.

ganimetleri elde ettiniz diye mi seviniyorsunuz?" dedi. Biz, "Elbette!" dedik. Bunun üzerine, "Bir gün Muhammed (s.a.a) Ehlibeytinin gençleriyle (bir rivayette de Muhammed (s.a.a) Ehlibeytinin gençlerinin efendisiyle)¹ görüşüp onlarla birlikte savaşacak olsanız, sevinirsiniz, bu zafer ve ganimetleri elde etmekten daha fazla olmalıdır!" dedi. Şimdi ey arkadaşlar! Bugün, o gündür ve ben bu nedenle sizlerle ebedi olarak vedalaşmaktayım."² O sırada Züheyr'in eşi şöyle seslendi:

Allah sana hayır versin! Senden dilerim ki, kıyamet gününde, Hüseyin'in (a.s) ceddinin huzurunda beni de anasın!

1- Tarih-i İbn Esir, c.4, s.17.

2- Tarih-i Taberî, c.6, s.224-225; Selman-i Bahilî, Rabia-i Bahili'nin oğludur; Osman onu Azerbaycan'da Eran bölgesinde savaşa göndermişti. Selman savaş ve barışla o bölgeyi ele geçirdi ve kendisi de Belencer nehri kıyısında öldürüldü. Fuhutu'l-Buldan, s.240-241; Selman-i Bahili'nin hayatı Usdu'l-Gabe, c.2, s.225'de geçmiştir.

MÜSLİM VE HANİ'NİN ÖLDÜRÜLME HABERİNİN ULAŞMASI

İmam Hüseyin (a.s), Sa'lebiye konağına¹ varmıştı. Esedoğulları kabilesinden iki kişi, bir arkadaşlarından şöyle naklettiler: O, Kûfe'den çıkmadan önce Müslim b. Akil ve Hani b. Urve'nin öldürüldüğünü ve ayaklarından tutularak cenazelerinin pazarlarda sürüklendiğini görmüştü.

İmam Hüseyin (a.s) bu haberi duyunda, "*İnna lillah ve inna ileyhi raciûn. Allah onlara rahmet etsin!*" dedi ve bu sözünü birkaç defa tekrarlardı. O iki kişi, "Seni Allah adına yemine veriyoruz ki, kendine ve ailene kıymayasın ve buradan geriye dönesin! Kûfe'de sana yardım edecek kimse yok ve Kûfelilerin sana karşı savaşmasından korkuyoruz." dediler. Bunun üzerine Akiloğulları ayağa kalkarak şöyle dediler: "Hayır! Vallahi biz intikamımızı almadıkça veya bu yolda kardeşimiz gibi öldürülmedikçe yolumuzdan dönmeyiz!"

İmam Hüseyin, Esedoğulları kabilesinden olan o iki kişiye bakarak, "*Onlardan sonra artık yaşamının ne faydası var?!*" dedi. O iki kişi şöyle anlatır: "Hüseyin'in (a.s) yola devam etmekte kararlı olduğunu anladık ve şöyle dedik: "Allah size hayır versin!" Hüseyin (a.s) de, "*Allah size merhamet etsin!*" diye karşılık verdi.²

İmam Hüseyin'in (a.s) İbn Eş'as ve İbn Saad'ın Elçileriyle Görüşmesi

Zehebî'nin *Tarih-i İslâm* kitabında şöyle geçer: İbn Saad, birini bir deveye bindirerek kendisini İmam Hüseyin'e (a.s) ulaştırmasını ve ona Müslim b. Akil'in öldürüldüğünü haber vermesini söyledi.

1- Sa'lebe, Irak hacılarının yolu üzerinde bir konaklama yeridir. Musiru'l-Ahzan, s.33; el-Luhuf, s.27.

2- Tarih-i Taberî, c.6, s.225; Tarih-i İbn Esir, c.4, s.17; Ahbaru't-Tival -Dineverî-, s.247 özetle; Tarih-i İbn Kesir, c.8, s.168.

Ahbaru't-Tival'da şöyle geçer: Hüseyin (a.s), Zübale konağında daydı. Muhammed b. Eş'as ve Ömer b. Saad'ın elçileri de orada Hüseyin'in (a.s) huzuruna vardılar. Müslim'in isteği üzerine İbn Eş'as ve İbn Saad'ın yazmış oldukları mektupları Hüseyin'e (a.s) verdiler. Mektupta Müslim'in durumu ve Kûfelilerin biat ettikten sonra onu yalnız bıraktıkları yazılıydı. Hüseyin (a.s), mektupları okuduktan sonra kendisine ulaşan haberlerin doğru olduğuna emin oldu.¹

Taberî de şöyle yazmıştır: Muhammed b. Eş'as, İyas b. el-Asli't-Taî'yi İmam Hüseyin'e (a.s) göndererek ona, "Hüseyin'e (a.s) yetiş ve bu mektubu ona ver!" demişti. İbn Eş'as, Müslim'in söylediklerinin tümünü bu mektupla Hüseyin'e (a.s) bildirmişti. İyas, Zübale konağında Hüseyin'e (a.s) yetişip durumu bildirdi ve Eş'as'ın mektubunu teslim etti. Hüseyin (a.s) olanları öğrendikten sonra şöyle buyurdu:

Allah'ın takdir ettiği şey gerçekleşecektir. Biz Allah'ın huzurunda kendimizi ve ümmetimizin bozukluğunu söz konusu edeceğiz.²

1- *Ahbaru't-Tival* -Dineveri-, s.248; *Tarihu'l-İslâm* -Zehebî-, c.2, s.270 ve 344; Zübale, Esedoğulları'nın kalesinin bulunduğu meşhur konaktır.

2- *Tarih-i Taberî*, c.6, s.211.

İMAM HÜSEYİN (A.S), MÜSLİM'İN ÖLDÜRÜLDÜĞÜNÜ HABER VERİYOR

Taberî ve diğerleri şöyle naklederler: Hüseyin, Zübale konağına varıncaya kadar geçtiği yerleşim bölgelerinin halkı ona eşlik ettiler. Hüseyin (a.s) Zübale konağında, Kûfe'ye gönderdiği elçisi Abdullah b. Yektur'un Ubeydullah b. Ziyad tarafından öldürüldüğü haberini aldı ve bunun üzerine aldığı bir mektubu çıkararak beraberindekilere okuduktan sonra şöyle buyurdu:

Bismillahirrahmanirrahim

Müslim b. Akîl, Hani b. Urve ve Abdullah b. Yektur'un üzücü şahadet haberi ulaşmıştır ve Şiilerimiz bizi yalnız bırakmıştır. Şimdi içinizden geri dönmek isteyen, geri dönsün; bizden taraf onun üzerinde bir hak yoktur.

Halk bu haberi duyunca sağa, sola dağıldı ve sadece Hüseyin'le (a.s) birlikte Medine'den gelenler kaldı.

Hüseyin'in (a.s) bunu yapmasının nedeni şuydu: Göçebe Araplar, o hazretin geçtiği her bölge insanların itaat edeceklerini düşünmüş ve bu yüzden de Hüseyin'e (a.s) eşlik etmişlerdi. Hüseyin (a.s) de bunu bildiği için, kendisiyle gelecek olan insanların her şeyden haberdar olmasını ve her şeyi göze alarak hareket etmesini istiyordu.

İkrimeoğulları Kabilesinden Bir Kişiyle Görüşmesi

Ravi şöyle diyor: Sabah olduğunda Hüseyin (a.s), gençlere, mümkün olduğu kadar fazla su almalarını istedi. Sonra hareket ederek Akabe vadisine¹ ulaştı ve orada İkrime kabilesinden bir ki-

1- Tarih-i Taberî, c.6, s.226; Ensabu'l-Eşraf, s.168, Tarih-i İbn Kesir, c.8, s.168-169; Biz bu rivayette ve kaynağını zikrettiğimiz dışındaki yerlerde Taberî'nin rivayetini seçtik. Akabe de yol üzerindeki konaklama yerlerinden biridir.

şiyile karşılaştı. Adam, "Nereye gidiyorsunuz?" diye sordu. Hüseyin, onunla konuşup durumu anlattı. Adam, "Allah aşkına buradan geri dönün! Allah'a andolsun ki, ancak mızraklara ve keskin kılıçlara gidiyorsunuz! Sana elçi gönderip davet edenler, senin için gerekli savaş hazırlıklarını yapmış olsalardı ve senin lehine ortamı hazırlamış olsalardı eğer, senin onlara gitmen yerinde olurdu. Ama senin anlattığın böyle bir ortamda onlara gitmeni, doğrusu ben istemem. İmam (a.s) ona şöyle dedi:

Ey Allah kulu! Bu bana saklı değil ve doğru olan da senin söylediğindir; fakat Allah'ın iradesi karşısına geçmek olmaz.¹

Bu konu *Ahbaru't-Tival*'da şöyle geçer: "(İkrimeoğulları'ndan olan) o adam, İbn Ziyad'ın, Kasidiye'den Uzeyb'e kadar olan bölgeyi kendi süvarileriyle doldurduğunu ve onların pusuda beklediklerini bildirerek şöyle dedi: "Bu durumda, sana mektup yazanlara güvenme! Onlar sana karşı savaşacak ilk kişilerdir..."²

Diğer bir rivayete göre, Hüseyin (a.s) ona şöyle buyurdu:

Vallahi onlar, göğsümden kalbimi çıkarmadıkça beni bırakmayacaklardır! Bunu yaptıklarında da Allah, zelil edecek birini onlara musallat edecek ve onlar ümmetlerin en aşağılanan fırkası olacaklardır.³

Başka Bir Uyarıcı

Tarih-i İbn Asakir ve *Tarih-i İbn Kesir*'de bir raviden şöyle aktarılır: Çölün ortasında bir çadır gördüm. "Bu çadır kimindir?" diye sordum. "Hüseyin'indir." dediler. Çadıra girdim. Yaşlı birinin Kur'ân okuduğunu gördüm. Göz yaşları yüzüne ve sakalına akmıştı. "Babam ve anam size feda olsun, ey Resulullah'ın oğlu! Kimsenin ya-

1- Tarih-i Taberî, c.6, s.226; Tarih-i İbn Esir, c.3, s.17-18; Tarih-i İbn Kesir, c.8, s.168-171.

2- Ahbaru't-Tival, s.248.

3- el-İrşad, Şeyh Müfid, s.206; İmam Hüseyin'in (a.s) bu buyruğunu diğerleri de rivayet etmiş, fakat onu nerede söylediğini belirtmemişlerdir; örneğin, Tarih-i Taberî, c.6, s.223; Tarih-i İbn Esir, c.3, s.16; Tarih-i İbn Kesir, c.1, s.169; son iki kişi o hazretin buyruğunu şöyle rivayet etmişlerdir: "Onları ümmetin feram=bez parçasından daha zelil edecek..." İbn Esir daha sonra diyor ki: Feram, kadınların hayız hâlinde kullandıkları bez parçasıdır; Tabakat-ı İbn Saad, h. 268.

şamadığı bu bölgeye gelmenizin nedeni nedir?" diye sordum. Cevaben şöyle buyurdu:

Bunlar, Kûfe halkının bana yazmış oldukları mektuplardır. Onların beni öldüreceklerini biliyorum. Bunu yapınca da,, ayak altına almadık ilahi saygınlık bırakmayacaklardır. Böylece Allah, zelil edecek birini onlara musallat eder ve onlar, kadınların hayız için kullandığı bez parçasından daha aşağılık olurlar!¹

Bu rivayetleri karşılaştığımızda, İmam Hüseyin'in (a.s) üç yerde ve üç kişiyle konuşmasında, onlar tarafından öldürüleceğini, Allah'ın da onları aşağılayacağını ve onlara birini musallat edeceğini haber verdiği ve de sürekli benzeri sözleri tekrarlayarak bu konuyu açıkça dile getirdiği görülmektedir.

Ali b. Hüseyin -Zeynelabidin- (a.s) şöyle buyurmuştur:

Biz Hüseyin (a.s) ile birlikte yola çıktık; hangi konağa vardysak ve hangi konaktan göçtüsek hep Yahya b. Zeke-riya'nın öldürülüşünü andı ve bir gün de şöyle buyurdu: Yahya b. Zekeriya'nın başının İsrailoğulları'ndan fahişe bir kadına hediye olarak götürülmüş olması dünyanın alçaklığı için yeter!²

1- Tarih-i İbn Asakir, h. 665; Tarihu'l-İslâm -Zehebî-, c.2, s.345 (Feram sözcüğü de şöyle açıklanmıştır: Kadınların hayız bezi); Tarih-i İbn Kesir, c.8, s.169.

2- el-İrşad, Şeyh Müfid, s.236; İlamu'l-Vera, s.218.

İMAM HÜSEYİN'İN (A.S) HÜRR İLE GÖRÜŞMESİ

Hüseyin (a.s) Şeraf konağına varmıştı.¹ Sabah olduğunda, yanındaki gençlerden, alabildikleri kadar su almalarını istedi.²

Hüseyin (a.s) Şeraftan ayrıldı. Gün yarılanmıştı ki ashabından biri tekbir getirdi. Hüseyin (a.s), "*Neden tekbir getirdin?*" diye sordu. Adam, "*Uzakta bir hurmalık görüyorum.*" dedi. Esedoğulları'ndan iki kişi şöyle dedi: "*Bu bölgede bir tek hurma ağacı bile yoktur!*" Hüseyin (a.s), "*O hâlde ne olabilir?*" diye sordu. O ikisi, "*Atlılardan başka bir şey değildir onlar.*" dediler. Hüseyin (a.s), "*Ben de öyle görüyorum. Buralarda sığınabileceğimiz bir sığınak bulunur mu? Orayı arkamıza alır ve bunlarla tek yönden karşılaşırız.*" diye sordu. Onlar, "*Evet.*" dediler, "*Bu yakınlarda Zuhusem denilen bir tepe var, sol taraftan o yöne doğru hareket edin! Bunlardan önce oraya varacak olsan, istediğin gibi olur.*"

Hüseyin o yöne doğru hareket etti. Çok geçmeden tamamen belirginleşen atlılar onlara doğru yaklaştılar. Hüseyin, daha çabuk davranarak onlardan önce tepeye çıkıp yerleşmişti. Sayıları bin kişiye varan Hürr b. Yezid el-Tamimî'nin komutasındaki atlılar geldi ve öğlenin ilk vakitlerinde Hüseyin (a.s) ve ashabının önünde durdular. Hüseyin (a.s), ashabına ve gençlerine, "*Onlara su verin, su-suzluklarını giderin; atlarını da sulayın!*" buyurdu.

1- İki mil uzaklıkta olan Şeraf ile Vakise arasında üç büyük su kuyusu var.

2- İmam Hüseyin'in (a.s) Hürr'le görüşmesi, Tarih-i Taberî, c.6, s.227; Tarih-i İbn Esir, c.4, s.9-21; Tarih-i İbn Kesir, c.8, s.172-174; İbn Kesir bu bölüme şöyle başlamıştır: "*Bu bölüm, Hüseyin'in (r.a) nasıl öldürüldüğü hakkında olup büyük tarihçilerden alıntıdır. Şiilerin sandığı gibi yalan ve iftiraldan değildir.*" Sonra aynen Taberî'yi takip etmiştir; inşallah biz de onu izleyeceğiz. Yine bk. Ahbaru't-Tival, s.248-253; Ensabu'l-Eşraf, s.169-176; el-İrşad, Şeyh Müfid, s.205-210; İlamu'l-Vera, s.229-231. Biz Taberî'den özetle aktardık.

Hüseyin'in (a.s) ashabı, doyuncaya kadar onlara ve atlarına su verdiler. Kapları ve kırbaları suyla doldurup atların önünde tutuyorlardı. Hayvanlardan her biri üç-dört ve hatta beş defa su içiyor ve sonra başını kaldırıyordu. Bu şekilde atların hepsine su verdiler.

Hürr'ün süvarilerinden olan Ali b. Taan el-Muharibî şöyle diyor:

Ben Hürr'ün oraya ulaşan süvarilerinin sonuncusuydum. Hüseyin (a.s) benim ve atımın şiddetli susuzluğunu görünce, bana hitaben, "*Su çeken deveyi yatır!*" dedi. Ne demek istediğini anlayamamıştım. Çünkü "raviye" kelimesi bizde "su kırbası" anlamına geliyordu. Hüseyin (a.s), benim şaşkınlığımı görünce durumu anlayarak, "*Ey kardeş oğlu, o su çeken deveyi yatır!*" dedi. Ben deveyi yatırdım. Hüseyin (s.a), "*Şim-di su iç!*" dedi. Fakat ben o kadar şaşırılmıştım ki ne yaptım-sam su içemedim. Su kırbanın ağzından yere dökülüyordu. Hüseyin (a.s), bu durumu görünce, "*Kırbanın ağzını kıvr!*" dedi. Bunu nasıl yapacağımı bilmiyordum. Nihayet kendisi kalkıp bana yardım etti. Kırbanın ağzını kıvrırdı ve ben suya doyup merkebe su verinceye kadar öylece bekledi."

Yazar şöyle der: Acaba araştırmacılar, İmam Hüseyin'in (a.s), bir sabah vakti beraberindeki gençlerden, alabildikleri kadar su almalarını istemesinin nedeninin, bin kişiye ve atlarına su vermek olduğu gerçeğine ulaşamamışlar mı? Acaba İmam Hüseyin'in (a.s) özellikle bu hususta cedit Resulullah'tan (s.a.a) bir şey duymuş olduğu ve Resulullah'ın (s.a.a) da bunu, gayıpları bilen Allah'tan aldığı söylenemez mi?!

Taberî ve diğerleri şöyle diyorlar: Husayn b. Numeyr, Hürr'ü bin atıyla birlikte Kadisiye'den göndermişti. Ubeydullah b. Ziyad, Hüseyin'in geliş haberini alınca, güvenlik görevlisi olan Husayn'ı, Kadisiye'ye göndermiş ve onu Kutkutaniye ile Hifan arasına silahlı askerler yerleştirmek ve yolu tamamen kapatıp geliş-gidişleri kontrol altında tutmakla görevlendirmişti. Husayn da, Hüseyin'in (a.s) ilerlemesini engellemesi için Hürr'ü göndermişti.

Hürr'ün askerleri, İmam Hüseyin'in (a.s) ve ashabının hareket etmesine engel olmuşlardı. Öğle vakti girince Hüseyin (a.s), müezzininden ezan okumasını istedi. Hüseyin (a.s), ezan okunduktan sonra dışarıya çıkıp Allah'a hamd ve sena ile Hürr'ün askerlerine hitaben şöyle buyurdu:

Ey insanlar! Yüce Allah'a ve size karşı mazeretimdir bu: Ben, "Bizim önderimiz yoktur, davetimizi kabul edip bize gel! Ola ki Allah, senin vesilenle bizi hidayet üzere toplasın!"

şeklinde yazıp gönderdiğiniz mektup ve elçilerinizden sonra size yöneldim. Eğer bu davetinizde sadık iseniz, işte ben size gelmiş bulunmaktayım. Şehrinize gelmem için bana bir güvence verin! Ama eğer bunu yapmaz iseniz ve gelmeme razı değilseniz, o zaman da geldiğim yere döner giderim.

Hürr'ün askerleri, bunun karşısında sustu ve müezzine, "Kamet getir!" dediler. Müezzin kamet getirdikten sonra Hüseyin (a.s), Hürr'e yönelerek, "*Kendi askerlerinle mi namaz kılacaksınız?*" buyurdu. Hürr, "Hayır, biz de seninle beraber bir safta namaza duracağız." dedi.

Bunun üzerine Hüseyin (a.s) namazı kıldırdı. Namazdan sonra kendi yerine döndü ve ashabı da etrafına toplandı. Hürr de kendisi için kurulan çadıra döndü ve askerlerinden bir grubu onun etrafına toplandı. Hürr'ün ordusu da kendi saflarında, her biri kendi atının yularını tutup onun gölgesinde oturmuşlardı.

İkinci vakti olduğunda Hüseyin (a.s), hareket için hazırlık yapmalarını emretti ve sonra da müezzinden, ezan ve kamet okumasını istedi. Hüseyin (a.s) öne geçip onlara namaz kıldırdı. Namazdan sonra onlara yönelerek Allah'a hamd ve sena etti ve şöyle buyurdu:

Ey insanlar! Eğer Allah'tan korkar ve hakkın, sahibinin elinde olmasını isterseniz bu, Allah'ın rızasına daha uygun olur. Peygamberin Ehlibeyti olan bizler, velayet ve halka önderlik etmeye, hakları olmadığı hâlde bu makamı iddia eden, aranızda zulüm ve düşmanlık yoluna koyulan Ümeyyeoğulları'ndan daha layıkız. Eğer bizden hoşlanmaz, hakkımızı tanımaz iseniz ve şuanki duruşunuz de davet mektuplarınızda yer alan görüşlerinizden farklı ise, o zaman ben de geri dönerim.

Hürr, "Vallahi biz, bahsini ettiğin mektupların ne olduğunu bilmiyoruz!" dedi.

Hüseyin (a.s), Ukbe b. Sem'an'a¹ şöyle buyurdu: "*Kûfe halkının bana göndermiş olduğu mektuplarla dolu iki heybeyi buraya getir!*" Ukbe mektuplarla dolu iki heybeyi getirdi ve onların gözü önünde heybeleri boşalttı!

1- Ukbe b. Sem'an, İmreu'l-Kays'ın kızı ve İmam Hüseyin'in (a.s) kızı Sakine'nin annesi Rubab'ın azad ettiği kölesidir. Ensabu'l-Eşraf, s.205, İmam Hüseyin'in (a.s) hayatı bölümü.

Hürr, "Biz sana mektup yazanlardan değiliz. Bizim görevimiz, seni Ubeydullah b. Ziyad'ın yanına götürünceye kadar senden ayrılmamaktır." dedi.

Bunun üzerine Hüseyin (a.s), "*Ölüm sana, bu işi yapmaktan daha yakındır!*" buyurdu ve sonra da ashabına, "*Kalkın bineklerinize binin!*" buyurdu. Ashab kalkıp bineklerine bindi ve kadınların da binmesini beklediler. Hüseyin (a.s) ashabına dönerek "*Geri dönüyoruz.*" buyurdu. Dönmek istedikleri sırada Hürr'ün askerleri onların önünü keserek hareket etmelerine engel oldular. Bunun üzerine Hüseyin, Hürr'e dönerek, "*Anan yasına otursun! Sen ne istiyorsun?*" buyurdu.

Hürr buna şöyle karşılık verdi: "Vallahi senin durumundaki başka bir Arap, bana böyle bir şey deseydi, kim olursa olsun ben de onun annesini aynı şekilde anardım. Fakat vallahi, ben senin annenin adını ancak olanca hayırla anabilirim!"

Hüseyin, "*O hâlde ne yapmak istiyorsun?*" diye sordu. Hürr, "Seni Ubeydullah b. Ziyad'ın yanına götürmek istiyorum." dedi. Hüseyin, "*Bu durumda, Allah'a andolsun senin isteğine uymam!*" buyurdu. Hürr dedi: "O zaman ben de seni bırakmam!" Bu söz aralarında üç defa gidip geldi. Sonunda Hürr, "Ben seninle savaşmaya görevlendirilmedim; benim görevim seni Kûfe'ye götürünceye kadar senden ayrılmamaktır. Eğer bunu kabul etmiyorsan, seni Kûfe'-ye götürmeyen ve Medine'ye döndürmeyen bir yol seç! Bu arada ben, İbn Ziyad'a bir mektup yazarım. Sen de Yezid b. Muaviye'ye veya İbn Ziyad'a bir mektup yaz istersen. Şayet böylece Allah bir çıkış yolu gösterir ve beni, sana karşı savaşmaktan uzak tutan bir emir gelir bana."

Hüseyin, "*Olsun; bu taraftan gideriz.*" buyurdu. Uzeyb ve Kadişiye yolundan vazgeçip yolun sol tarafını tuttu.

Oradan -Uzeyb'e- otuz sekiz mil kadar bir mesafe vardı. Hüseyin ashabıyla birlikte Uzeyb'e doğru hareket etti. Hürr ve ordusu da Hüseyin'in yanında hareket ettiler.

İmam Hüseyin'in (a.s) Orduya Konuşması

Hüseyin (a.s), Beyza konağında kendi ashabı ve Hürr'ün ordusuna bir konuşma yaparak Allah'a hamd ve sena ettikten sonra şöyle buyurdu:

Ey insanlar! Resulullah (s.a.a) buyurmuştur ki, "Her kim Allah'ın haramını helal bilen, ahdini bozan, Resulünün (s.a.a)

sünnetine aykırı hareket eden, Allah'ın kullarına karşı zulüm ve haksızlık yapan zalim bir yönetici görür de ameli ve ya sözüyle ona karşı muhalefet etmezse, böyle bir adamı, o zalimi sokacağı yere (cehenneme) sokmak Allah'a bir haktır. Ey insanlar! Bilin ki, bunlar (Ümeyyeoğulları) şeytanın itaatine sarıldı ve Rahman'ın itaatini terk ettiler. Fesadı yayıp ilahi sınırları aştılar. Fey'i sahiplendiler. Allah'ın haramını helal, helalini da haram ettiler. Ben, Müslüman toplumu hidayet etmeye ve onlara önderlik yapmaya, ceddimin dinini değiştiren fasitlerden daha layığım.

Biat ettiğinize, beni düşman karşısında yalnız bırakmayacağınıza ve yardımınızı benden esirgemeyeceğinize dair bana birçok davet mektuplarınız ve elçileriniz geldi. Bu biate sadık olduğunuz takdirde, saadet ve insanî değerlere ulaşmış olursunuz. Zira ben, Ali'nin ve Peygamber (s.a.a) kızı Fatıma'nın oğluyum. Özüm özünüzle ve ailem de ailenizle beraberdir. Sizin için bende güzel örnek vardır. Eğer bunu yapmaz da bana karşı ahdinizi bozar ve kendi biatiniz üzerinde durmazsanız, andolsun canıma ki bu, sizden beklenmeyen bir şey değildir! Çünkü babama, kardeşime ve amcam oğlu Müslim'e de aynı şeyi yaptınız. Sizin sözlerinize güvenen kimse aldanmış olur. Siz, nasibinizi elde etmekte hata eden ve payınızı zayı eden kimselersiniz. Kim ahdini bozar da sözünün üzerinde durmazsa, yaptığı iş kendi zararına tamam olur. Tezlikle Allah, beni sizden müstağni kılar. Vesselâmu aleykum ve rahmetullahi ve berekatuh.

- İmam Hüseyin'in (a.s) Bir Başka Konuşması -

Hüseyin, "Zuhusem" konağında ashabı arasında Allah'a hamd ve sena ettikten sonra şöyle buyurdu:

İşte başımıza gelen olayı görmektesiniz. Gerçekten dünyanın durumu değişmiş, kötülükleri aşikar olmuş, iyilik ve erdemleri ortadan kalkmıştır. İnsanî faziletlerden, ancak kabın içersinde kalan su damlacıkları kadar pek az bir şey kalmıştır. Halk zillet ve utanç dolu bir hayat sürdürmektedir. Hak üzere amel edilmediğini ve batıldan kaçınılmadığını görmüyor musunuz?! Böyle bir durumda mümin, Allah'a kavuşmayı (şehit olmayı) istemekte haklıdır! Ben, böyle bir ortamda ölümü saadet bilirim, zalimlerle yaşamayı ise alçaklık.

Bunun üzerine Züheyr b. Kayn el-Becelî yerinden kalkarak ashaba şöyle dedi: "Siz konuşacak mısınız, yoksa ben mi konuşayım?" Ashab, "Sen konuş!" dedi.

Züheyr Allah'a hamd ve sena ederek şöyle dedi:

Ey Resulullah'ın (s.a.a) oğlu! Biz senin sözlerini duyduk. Allah senin kılavuzun olsun! Eğer dünya ebedi olsa, biz de onda sürekli yaşayacak olsak ve sana yardım etmemiz de onu kaybetmemize neden olsa bile, biz seninle birlikte kıyam etmeyi dünyada kalmaya tercih ederiz.

Hüseyin, Züheyr hakkında hayır duada bulundu. Bu sırada Hürr, hareket hâlinde Hüseyin'e (a.s) yaklaşarak yavaşça, "Ey Hüseyin, Allah aşkına kendini helakete atma! Eğer onlarla savaşıyor olsan, şüphesiz ki onlar seninle savaşıyor ve gördüğüm kadarıyla kesinlikle sen öldürüleceksin." dedi. Hüseyin, ona şöyle buyurdu:

Sen beni ölümle mi korkutuyorsun? Beni öldürdükten sonra her şeyin düzeleceğini mi sanıyorsunuz?! Ben sana cevap olarak, Avs kabilesinden olan bir mümin kardeşin, Peygambere (s.a.a) yardım etmek istediğinde, "Nereye gidiyorsun; öldürüleceksin!" diyen amcasının oğluna okuduğu şiiri okuyayım:

İşte gidiyorum; yiğide ölmek ar değil
Amacı hak ise ve Müslüman olarak cihad ederse
Canını feda ederek salihleri savunursa
Kâfirlerden uzak olup, canilere karşı düşman kesilirse.

- Kûfe'den Yarenlerin Gelişi -

Hürr bu kararlı cevabı duyar duymaz, hiddetli ve sinirli bir hâlde uzaklaştı. Hürr kendi ordusuyla bir yerde ve Hüseyin de ashabi ile başka bir yerde hareket ediyordu. Nihayet Nu'man'ın katırlarının otağı olan Uzeybu'l-Hicanat konağına ulaştılar.

Orada, Kûfe tarafından dört kişinin kendilerine doğru gelmekte olduğunu ve Nafi b. Hilal'in "Kamil" ismindeki atını da arkada çektiklerini gördüler. Onların kılavuzluğunu Tirimmah b. Adiy yapıyor ve şu beyitleri okuyordu:

Ey devam, zahmetimden korkmayasın
Şafaktan önce götür bizi
Hayırlı binicilere ve hayırlı yolculuğa
Ta ki, faziletli cömertlere varasın

O yüceye, hürre ve göğsü geniş
Allah ona en hayırlı işin sevabını vere
Dünya var oldukça bekası ola.

Hüseyin'in yanına geldiklerinde, bu beyitleri okudular. Hüseyin şöyle buyurdu:

Allah'a andolsun ki ben, Allah'ın bizim hakkımızdaki iradesinin, öldürülmemiz hâlinde de, zafere ulaşmamız hâlinde de hayır olmasını ümit ediyorum!

Hür ileri çıkarak, "Bu birkaç kişi seninle birlikte gelenlerden değil, Kûfe halkındandır. Dolayısıyla ben bunları tutuklayacak veya geri göndereceğim." dedi.

Hüseyin şöyle buyurdu:

Ben canımla onları savunacağım; bunlar benim yarenlerim ve yardımcılarımdır. Sen, Ubeydullah b. Ziyad'a yazdığın mektubunun cevabını alıncaya kadar bana karışmayacağına dair benimle sözleşmiştin.

Hür, "Doğrudur; fakat bunlar, seninle birlikte değillerdi."

Hüseyin, ona şöyle cevap verdi:

Bunlar benim yaverlerimdir ve benimle birlikte olan kimseler gibidirler. Şimdi eğer benimle yapmış olduğun sözleşmeye bağlı kalmazsan seninle savaşırım.

Hür onlardan vazgeçtikten sonra Hüseyin, onlara buyurdu: "*Geride bıraktığınız insanların durumunu bana bildirin!*" O dört kişiden biri olan Mucemma b. Abdullah el-Âizî şöyle cevap verdi:

"Halkın ileri gelenlerine büyük rüşvetler verilerek heybeleri dolduruldu. Böylece onların sevgisi yönlendirildi ve hayır dilekleri kazanıldı. Şimdi onlar yek vücut olarak sana karşıdırlar. Diğer insanlara gelince; her ne kadar kalpleri seninle olsa da, yarın kılıçları sana karşı çekilecektir!"

Hüseyin, "*Size göndermiş olduğum elçimden bana haber verin!*" buyurdu. "Hangi elçi?" diye sorduklarında, Hüseyin, "*Kays b. Musahhar el-Saydavî'den bahsediyorum.*" buyurdu.

Bunun üzerine şöyle dediler: "Evet; Husayn b. Numeyr onu tutuklayarak Ubeydullah b. Ziyad'ın yanına gönderdi. Ubeydullah da ondan, seni ve babanı telin etmesini istedi. Kays seni de, babanı selâmlayıp hakkınızda dua etti ve İbn Ziyad'la babasını lânetledikten sonra senin gelişini insanlara bildirdi ve sana yardım etmelerini istedi. Bunun üzerine İbn Ziyad, onun valilik konağının üzerinden yere atılmasını emretti."

Hüseyin'in (a.s) gözleri doldu ve göz yaşlarını tutamayarak şu ayeti okudu:

Mü'minlerden öyle erler vardır ki, Allah'a verdikleri sözde sadık kaldılar. Kimi adağını ödedi (şehit oldu), Kimi de (şehit olmayı) bekliyor. Onlar asla verdikleri sözü değiştirmediler.¹

Sonra şöyle dua etti:

Allah'ım, cenneti bizim yurdumuz kıl! Kendi rahmetinle bizi ve onları, zahire edilmiş sevaplarının en beğenilenine ulaştır!

Bu sırada Tirimmah b. Adiy, Hüseyin'e (a.s) yaklaşarak şöyle dedi:

Vallahi, ben senin yanında düzenli ve yeterli bir ordu görmüyorum! Sadece seni adım adım takip eden bu ordu bile sana karşı savaşırsa, senin yenilgiye uğramana yeter. Ben Kûfe'den ayrılmadan bir gün önce şehrin dışında, o güne kadar hiç bir arada görmediğim büyük bir topluluk gördüm. Toplanmalarının sebebini sorduğumda, "Bunlar Hüseyin'e karşı savaş hazırlığı yapıyorlar." cevabını aldım.

Allah aşkına, eğer mümkünse bir karış bile Kûfe'ye yaklaşma! Allah'ın seni koruyacağı bir yere varmak ve orada, ortaya çıkan bu durum hakkında ne yapacağına karar vermek istersen, bizimle gel! Seni evlerimizin bulunduğu "Eca" denilen dağ sığınaklarına yönelteyim. Biz oraya sığınarak Gassan ve Himyer sultanlarından, Nu'man b. Munzir'den, her siyah ve kızıl derilinin şerrinden kendimizi korumuşuzdur. Eğer orada düşman bize saldıracak olsa, kesinlikle yenilgiye uğrayacaktır. Ben seninle birlikte o bölgeye gelip oradan Eca, Selemî ve Tay kabileleri savaşçılarına adamlar gönderip yardım isterim. Vallahi, on gün geçmeden yaya ve atlı savaşçılar etrafını doldurur! O zaman istediğin kadar bizim yanımızda kalırsın ve uygun gördüğün bir zamanda kıyam edersin. Ben Tay kabilesinden yirmi bin askerin senin huzurunda kılıç sallayıp seni savunacaklarına dair söz veriyorum. Onlardan biri sağ oldukça sana hiç kimse yaklaşmaz.

Hüseyin, Tirimmah'a buyurdu ki:

Allah sana ve kavmine hayırlı mükâfatlar versin! Bu insanlarla aramızda bir sözleşme var ve biz bu sözleşmeye ay-

kırı davranamayız. Bakalım bizim ve onların arasındaki bu işin sonu ne olacak?"

Hüseyin (a.s) öylece yoluna devam etti. Kasr-ı Benî Mukatil konağına varınca konakladı. Orada kurulu bir çadır görüp, "*Bu kimin çadırıdır?*" diye sordu. "Ubeydullah b. Hürr el-Cu'fi'nindir." dediler. Hüseyin, peşine adam göndererek dedi: "*Onu bana çağırın!*" Elçi, Ubeydullah'ın çadırına varıp dedi: "İşte bu, Hüseyin b. Ali'dir; seni çağırıyor." Ubeydullah dedi: "İnna lillah ve inna ileyhi raciûn! Vallahi ben, Hüseyin'in gelişine tanık olmamak için Kûfe'den çıkmıştım! Vallahi, ne ben onu ve ne de o beni görsün istemiyorum!" Elçi geri dönüp durumu bildirdi. Bunun üzerine Hüseyin, ayakkabılarını alıp giydi. Sonra kalkıp Ubeydullah'a gitti. Selâm verdi ve oturdu. Sonra onu, kendisiyle birlikte kıyam etmeye çağırdı. O da önceki sözlerini tekrarladı. Hüseyin buyurdu:

Eğer bize yardım etmiyorsan, o hâlde Allah'tan sakın ve bizimle savaşınlardan olma! Vallahi, eğer biri bizim savaşımıza ve yardım feryadımıza tanık olur da bize yardım etmezse, kendini helak etmiş olur!

Ubeydullah, "Allah'ın izniyle böyle bir şey olmayacaktır." dedi. Hüseyin, bu cevabı aldıktan sonra kalkarak kendi çadırına gitti.

Yazar şöyle der: Bu alanda araştırma yapan kimse, ilk bakışta İmam Hüseyin'in (a.s) değişik yerlerdeki davranışları arasında çelişki görebilir. Örneğin, Zubale konağında etrafındaki orduyu bir konuşmasıyla dağıtırken, burada Hürr'ün oğluna, ondan önce Züheyr b. Kayn'a ve şurada, burada teker teker veya grup grup kendine yardıma davet ettiği diğer kişilerle bağlantılı duruşu arasında çelişki olduğu düşünülebilir. Ancak, farklı insanlarla konuşmalarına ve farklı yerlerdeki sözlerine dikkat edilirse, İmam Hüseyin'in (a.s), bayrağı altına alacağı, iyiliği buyurma ve kötülükten sakındırma üzere kendisine biat edeceği, Yezid gibi sapık önderlerin yönetimine biat etmeyi reddedecek, kıyamının hedeflerini bilinçle koruyacak, dünyanın çekiciliklerine direnecek ve öldürülünceye kadar zalim yönetimlerle çarpışacak yardımcıları aradığı anlaşılacaktır.

Yine Su Alın

Taberî ve diğerleri Ukbe b. Sem'an'dan şöyle nakletmişlerdir (biz Taberî'den naklediyoruz): Gecenin sonlarına doğru Hüseyin, yanımıza su almamızı emretti ve bundan sonra hareket emri verdi. Kasr-ı Benî Mukatil konağından hareket ettikten bir süre sonra

Hüseyin uyuklayarak başı aşağı sarkınca uyanıp şöyle dedi: "İnna lillah ve inna ileyhi raciün; ve'l-hamdu lillahi Rabbi'l-alemin." Bunu iki veya üç defa tekrarladı.¹ Bunun üzerine Ali b. Hüseyin, atının üzerinde ona yöneldi, "Babacığım, canım feda olsun sana! Bunu demenin nedeni nedir?" diye sordu. Hüseyin şöyle cevap verdi:

Oğulcuğum! Bir ara uyuklamışım, atı üstünde duran birini gördüm. O şöyle diyordu: "Bu topluluk geceleyin yürüyor, ölüm de onları takip ediyor." Böylece bizim ölüm haberimizi verdiğini anladım.

Ali b. Hüseyin, "Allah sana kötü bir olay göstermesin! Biz hak üzere değil miyiz?" dedi. Hüseyin (a.s): "*Kulların kendisine döneceği Allah'a andolsun ki, biz hak yoldayız!*" buyurdu. Ali b. Hüseyin, "Öyleyse hak üzere ölmekten hiçbir korkumuz yoktur." dedi.

Hüseyin dedi:

Bir babanın, evladını mükâfatlandıracağı en iyi şekilde Allah, seni benden taraf mükâfatlandırсын!

1- Bunun kaynağı, bu bölümün başında kaydettiğimiz "İmam Hüseyin'in (a.s) Hürr'le görüşmesi" bölümünde geçti.

ÂL-İ RESUL (S.A.A) KAFİLESİNİN KERBELA'YA GİRİŞİ

Ebu Mihnef şöyle diyor: Sabah olunca Hüseyin (a.s) inerek namaz kıldı. Namazdan sonra aceleyle bineğine binip yola koyuldu. Hüseyin (a.s), ashabını Hürr'ün ordusundan uzak tutmak için sol taraftan götürüyordu. Hürr önlerine geçerek yönlerini değiştiriyor ve Kûfe'ye yönlendiriyordu. İmam (a.s) ile ashabı yine direnerek yönlerini değiştiriyor, Hürr ise engelliyordu. Bu şekilde ilerliyorlardı. Sonunda Hüseyin (a.s), Neyneva denilen yerde konakladı.

Kerbela Toprağı

O sırada Kûfe tarafından rahvan ata binmiş ve sırtına bir yay geçirmiş silahlı bir süvarinin geldiğini gördüler; durup onu beklediler. Atlı adam yaklaşınca, Hüseyin (a.s) ve ashabına selâm vermeksizin Hürr'le ordusunu selâmladı ve İbn Ziyad'dan getirmiş olduğu mektubu Hürr'e verdi. Ubeydullah bu mektupta Hürr'e şöyle yazmıştı:

...Elçim sana ulaşip mektubumu verdiğinde, Hüseyin'i sıkı tut; onu ancak, otsuz-susuz ve sığınaksız bir yerde durdur! Ben elçime senden ayrılmamasını ve emrimi yerine getirdiğini bana bildirmesini emrettim. Vesselâm.

Hürr, bu mektubu okuyunca Hüseyin'in (a.s) yanına giderek dedi: "Bu, vali Ubeydullah b. Ziyad'ın mektubudur. Mektubunun elime ulaştığı yerde seni sıkı tutmamı istemiştir. Bu da onun elçisidir. Görüş ve emrini uyguladığımı görmedikçe benim yanımdan ayrılmaması emredilmiştir."

Yezid b. Ziyad b. Muhasır (Ebu Şa'sa el-Kindî) Ubeydullah'ın elçisine bakınca onu tanıdı. Sonra ona, "Sen Malik b. Nuseyr el-Beddî misin?" dedi. Elçi, "Evet." cevabını verdi. Yezid b. Ziyad, "Anan yanında ağlasın! Neden bu yolu seçtin?" dedi. Elçi, "Önderimin emrine itaat ediyor ve biatime sadakat gösteriyorum." dedi. Ebu Şa'sa, "Sen Rabb'ine karşı gelmişsin! Kendini helakete düşürmede, utanç ve ce-

hennem ateşini kazanmada önderine itaat etmişsin! Yüce Allah şöyle buyurmuştur: "**Biz onları ateşe çağıran önderler yaptık. Kıyamet günü asla yardım olunmazlar.**"¹ İşte bu, senin önderindir!

Bu arada Hürr, Hüseyin ve ashabını, suyu da köyü de olmayan o çölde tuttu. Onlar, "Hiç olmazsa bırak da şu köye (Neyneva) veya ötekisine (Gaziriye) veya öbürüne (Şufeye) inelim!" dediler.

Hürr dedi: "Vallahi, bunu yapamam! Çünkü bu adam, bana casus ve gözetleyici olarak gönderilmiştir."

Bunun üzerine Züheyr b. Kayn, İmama (a.s) dedi:

Ey Resulullah'ın oğlu! Bizim bunlarla savaşmamız, bunların peşinden gelecek olanlarla savaşmamızdan daha kolaydır. Canıma andolsun, bu gördüğün insanların arkasından niceleri gelecektir ki, onların karşısında direnme gücümüz olmayacaktır!

İmam (a.s), Züheyr'in teklifine cevaben: "*Savaşı başlatan ben olmayacağım.*"² buyurdu.

Ahbaru't-Tival'de, bu konuşmadan sonrası şöyle rivayet edilir: Züheyr, "Bu yakınlarda, Fırat kıyısının dönemeçlerinde yer alan ve Fırat'ı üç taraftan kuşatan bir köy var." dedi. Hüseyin (a.s), "*O köyün adı nedir?*" diye sordu. Züheyr, "İkar'dır!"³ dedi. İmam (a.s), "*İkar'dan Allah'a sığınırız!*" buyurdu ve sonra Hürr'e hitaben: "*Bizi biraz daha ileri götür; orada inelim!*" buyurdu. Hürr, Hüseyin'le hareket ederek Kerbela'ya kadar geldiler. Burada Hürr ve askerleri, Hüseyin'in önüne geçerek durdurdu ve dediler: "Burada inin; Fırat da yakındır!"

Hüseyin (a.s), "*Buranın adı nedir?*" diye sordu.⁴ Dediler ki, "Kerbela'dır." Hüseyin (a.s) şöyle buyurdu:

Gam ve bela diyarı! Babam Siffin'e giderken buradan geçti; ben de onunla birlikteydim. O, durarak bu yerin adını sordu. Kerbela olduğu söylendiğinde, "Onların incekleri yer burasıdır; işte burada kanları dökülecektir!" dedi. Durumun

1- Kasas, 41

2- Taberî, c.7, s.308; Kamil, c.3, s.282; Harezmi, c.1. s.234.

3- Kûfe nahiyesinden Kerbela'ya yakın bir yer adı.

4- Dineverî, bu konuşmayı *Ahbaru't-Tival*'de, s.252-253'de kaydetmiştir. Yine *Tarihu'l-Hamis*'de, c.2, s.297 ve *Mecmau'z-Zevâid*, c.9, s.192'de de geçmiştir.

ne olduğunu sorduklarında, "Muhammed'in Ehlibeytinden bir kabile burada inecektir." buyurdu.¹

Sonra İmam Hüseyin (a.s), oranın toprağından bir avuç alıp koklayarak şöyle buyurdu:

Vallahi bu, Cebrail'in Resulullah'a (s.a.a) üzerinde benim öldürüleceğimi haber verdiği topraktır! Ümmü Seleme bana şöyle dedi: Cebrail, Resulullah'ın (s.a.a) yanındaydı; sen de benimle birlikteydin. Sen ağlayınca Resulullah (s.a.a), "Oğlumunu bırak!" buyurdu. Ben de seni bıraktım... Resulullah (s.a.a) seni alarak bir köşeye oturttu. Sonra Cebrail, Resulullah'a (s.a.a), "Onu seviyor musun?" diye sordu. Oda, "Evet." dedi. Cebrail, "Senin ümmetin onu öldürecektir; onun öldürüleceği toprağı sana göstereyim mi?" dedi. "Evet." deyince Cebrail kanadını Kerbela toprağına açarak onu Resulullah'a (s.a.a) gösterdi.²

Başka bir rivayette de şöyle geçer: Hüseyin b. Ali kuşatıldığında, "*Buranın adı nedir?*" diye sordu. "Kerbela'dır." cevabını alınca, "*Resulullah (s.a.a) doğru buyurmuştur; burası gam ve bela yurdu- dur!*" buyurdu.³

Tarihçiler şöyle yazmışlardır: Bunun üzerine Hüseyin (a.s), yüklerin orada indirilmesini emretti. O gün, hicretin altmış birinci yılının, muharremu'l-haram ayının birinci çarşambası⁴ veya ikinci perşembesiydi.⁵ Hüseyin (a.s) Kerbela'ya indiğinde, Muhammed b. Hanefiye ve Haşimoğulları'ndan bir gruba mektup yazdı. Ve şöyle başladı mektuba:

...Ama sonra; sanki dünya hiç olmamış ve sanki ahiret ebedidir...⁶

1- age.

2- Tezkiretu Havassi'l-Ümmet, -Sıbt İbn Cevzi-, s.142. (Metin de ona aittir.)

3- bk. el-Mu'cem, Taberanî, İmam Hüseyin'in (a.s) hayatı bölümü, h. 46; Kenzü'l-Ummal, s.265-266; Mecmau'z-Zevâid, c.9, s.192, Sıbt b. Cevzi'den naklettiğimiz rivayetin devamında.

4- Ahbaru't-Tival -Dineverî-, s.523.

5- Tarih-i Taberî, c.6, s.232; Tarih-i İbn Kesir, c.8, s.174; Ensabu'l-Eşraf -Belazurî-, s.176; el-İrşad, Şeyh Müfid, s. s.210.

6- Kâmilu'z-Ziyarat -İbn Kavleveyh-, s.75, 23. bölüm. Hasan b. Basrî'nin, Ömer b. Abdulaziz'e yazdığı mektupta, İmam'ın (a.s) bu sözünden yararlandığı sanılmaktadır. bk. Ağani -Ebu'l-Ferec İsfehani-, c.8, s.105, Sasi basımı.

ÖMER B. SAAD'IN KERBELA'YA GELİŞİ

Taberî ve diğerleri şöyle der (metin Taberî'dendir¹) : "Hüseyin'in Kerbela'ya indiği günün sabahı, Ömer b. Saad b. Ebi Vakkas da dört bin kişilik ordusuyla Kûfe'den oraya geldi."

Ömer b. Saad'ın böyle bir görevi kabul etmesinin nedeni şuydu: Kûfe valisi Ubeydullah b. Ziyad, Emevî hükümetine karşı kıyam ederek Destab'ı ele geçiren Deylem ayaklanmasını bastırması için onu, dört bin kişilik bir orduyla Destab'a gitmek üzere görevlendirmiş ve buna karşılık olarak da Rey hükümetinin fermanını vermişti. Hammam el-A'yun'da konaklayan Ömer b. Saad, hareket etmek için hazırlandığı sırada Hüseyin (a.s) kıyam etmiş ve Kûfe'ye yönelmişti. Bunun üzerine İbn Ziyad, Ömer b. Saad'ı çağırarak ona, "Emrindeki savaşa hazır orduyla önce Hüseyin'in üzerine yürü ve onun işini bitirdikten sonra görev bölgeneye doğru hareket et!" dedi. Ömer b. Saad, "Allah sana rahmet etsin; beni bundan muaf gör!" dedi. İbn Ziyad dedi: "Bu, ancak sana vermiş olduğumuz hükümet fermanını iade etmen şartıyla mümkün olur." Ömer b. Saad bu cevabı alınca, "Düşünmem için bugün bana müsaade et!" dedi ve arkadaşlarına danışmak için ayrıldı.

Ömer b. Saad'ın bu konuyu danıştığı herkes, onu bu işten sakındırdı ve hatta kız kardeşinin oğlu Hazma b. Muğire b. Şu'be ona şöyle dedi: "Dayıcığım! Allah aşkına Hüseyin'le savaştıktan, onunla akrabalık bağlarını kesmekten ve böyle bir günahı işleyerek Rab-

1- Biz, "İmam Hüseyin'in (a.s) Hürrr'le görüşmesi" bölümünün baş kısmında zikrettiğimiz kaynakların (Tarih-i Taberî, c.6, s.232-270; Tarih-i İbn Esir, s.19-38; Tarih-i İbn Kesir, c.8, s.172-198; rivayetleri özetle nakleden Ahbaru't-Tival-i Dineverî, s.253-261; sözünden anlaşılabilir Taberî'nin sözüyle farklı olan Ensabu'l-Eşraf -Belazurî-, s.176-227; el-İrşad, Şeyh Müfid, s.210-236; İlamu'l-Vera, s.231-250) rivayetlerine müracaat edip dipnotta kaydettik ve yine diğer yerlerden aldığımız rivayetlere ve farklı bir konuyu içeren her birine de ayrıca değindik.

bini mülakat etmekten sakın! Andolsun Allah'a ki, eğer yeryüzünün mülkü ve hükümeti senin olsa bile onları kaybetmen, elini Hüseyin'in kanına bulayarak Allah'ı mülakat etmeden daha iyidir!" Ömer b. Saad, "İnşaallah buna uyacağım." dedi.

Abdullah b. Yesar el-Cehenî'den şöyle rivayet edilmiştir: Ömer b. Saad, Hüseyin'e (a.s) karşı savaşmakla görevlendirilince onun yanına gittim. Bana şöyle dedi: "Ubeydullah, Hüseyin'le savaşmamı emretti!" Ben onu bu işten sakındırarak, "Allah yardım etsin sana; Allah hidayet etsin seni! Sakın böyle bir işi yapma ve Hüseyin'le savaşmaya kalkışma!" deyip evinden dışarı çıktım. Fakat bir süre sonra Ömer b. Saad'ın Hüseyin'le savaşmak için ordusunu hareket ettirdiğini öğrenince yanına gittim. Ömer b. Saad oturmuştu; beni görünce yüzünü benden çevirdi. Onun bu hareketinden, Hüseyin'le savaşmaya karar verdiğini anladım ve yanından ayrıldım.

Taberî şöyle rivayet eder: Ömer b. Saad, Ubeydullah b. Ziyad'ın yanına gelerek, "Allah sana hayır versin! Beni Rey valiliğine sen atadın, fermanını yazdın ve insanlar da bunu duydu. Şimdi eğer uygun görüyorsan fermanını benim için geçerli kıl ve Hüseyin'e karşı savaşta sana yetecek bu hazır orduyu, Kûfe'nin ileri gelenlerinden başka birinin komutasında gönder! Onunla savaşmaktan beni mazur gör!" dedikten sonra Kûfe'nin ileri gelenlerinden bir kaçının adını sıraladı. Ubeydullah, "Kûfe'nin büyüklerini bana tanıtmama hiç gerek yok. Bu iş için birini aday göstermeni istemedim ben? Ya bu hazır orduyla kendin savaşa gidersin, ya da fermanımı geri verirsin!" dedi.

Ömer b. Saad, İbn Ziyad'ın belirttiğini görünce, "Olsun, kendim giderim." dedi ve hazır beklemekte olan dört bin kişilik orduyla Hüseyin'e karşı savaşmak için Kerbelâ'ya doğru yola koyuldu. Ömer b. Saad, Hüseyin'in Neyneva'ya geldiği günün sabahı Kerbelâ'ya vardı.

Ömer b. Saad, İmam Hüseyin'in (a.s) Kerbelâ'ya Gelişinin Nedenini Soruyor

Ömer b. Saad, Kerbelâ'ya vardıktan sonra Ezre b. Kays el-Ahmesî'yi çağırdı ve "Hüseyin'e (a.s) git; geliş nedenini ve ne istediğini sor!" dedi. Hüseyin'e (a.s) mektup yazarak Kûfe'ye davet edenlerden biri olan Azre, onun yanına gitmekten utandı.

İbn Saad, Kûfe'nin diğer büyüklerinden birinin bunu yapmasını istedi. Onlar da mektup yazmış oldukları için buna yanaşmadılar. Nihayet küstah ve hiçbir şeyden çekinmeyen Kesir b. Abdullah el-

t.me/caferilikcom

<https://t.me/caferilikcom>

www.caferilik.com

Şa'bî ayağa kalkarak, "Bu görevi ben yaparım. Vallahi, istersen onu öldürürüm de!" dedi. Ömer, "Onu öldürmeni istemiyorum, sadece git ve neden buraya geldiğini sor!" dedi.

Kesir yola koyuldu. Ebu Sumame el-Saidî, onun geldiğini gördü ve Hüseyin'e, "Allah sana hayır versin! Yeryüzünün en kötüsü, en küstahı ve en canisi sana geliyor!" dedi. Kalkıp onu durdurdu ve "Kılıcımı bırak, öyle git!" dedi. Kesir, "Vallahi bunu yapmam! Ben elçiyim. Dinleyecek olsanız, getirdiğim mesajı söylerim; aksi durumda döner giderim." dedi. Ebu Sumame, "O zaman kılıcının kabzasından tutacağım ve söylemek istediğini öyle söylersin." dedi. Kesir, "Vallahi kılıcımı sana tutturmam!" dedi. Ebu Sumame, "O hâlde mesajımı bana söyle, ben iletirim; yoksa seni yaklaştırmam! Çünkü sen günah işlemekten çekinmeyen birisin." dedi.

Bunun üzerine tartışıp birbirlerine çıktılar. Kesir, geri döndü ve olup bitenleri Ömer b. Saad'a anlattı.

Ömer b. Saad, Kurrat b. Kays el-Hanzerî'yi çağırarak, "Yazıklar olsun sana! Hüseyin'e git ve neden buraya geldiğini, ne istediğini sor!" dedi. Hüseyin (a.s), Ömer b. Saad'ın elçisinin geldiğini görünce, "*Bu adamı tanıyor musunuz?*" diye sordu. Habib b. Mezahir dedi: "Evet. Bu, Hanzala kabilesinden ve Tamimî'dir. Bizim bacı oğullarımızdandır. Ben onu, iyi düşünceli biri olarak tanırdım ve böyle bir yerde göreceğime hiç inanmazdım!"

Kurrat gelip Hüseyin'e (a.s) selâm verdikten sonra Ömer b. Saad'ın mesajını bildirdi. Hüseyin (a.s) ona, "*Şehrinizin insanları, bana mektup yazarak gelmemi istediler. Şimdi eğer bundan rahatsız oldularsa geri dönerim.*" buyurdu. Habib b. Mezahir, Kurrat'e dönerek, "Yazıklar olsun sana ey Kurrat b. Kays! Neden zalim topluluğa geri gidiyorsun? Burada kal ve Hüseyin'e (a.s) yardım et! Onun babaları vesilesiyle Allah seni ve bizi İslâm'la şereflendirdi." dedi. Kurrat, "Ömer b. Saad'a dönerek mesajının cevabını verdikten sonra bu konuyu düşüneneğim." dedi.

Kurrat, Ömer b. Saad'ın yanına dönerek durumu anlattı. Bunun üzerine Ömer b. Saad, "Allah'tan diliyorum ki beni, onunla savaşmaktan uzak tutsun!" dedi.

Ömer b. Saad ile Ubeydullah b. Ziyad'ın Yazışması

Taberî yukarıdaki olaydan sonra Ömer b. Saad'ın, Ubeydullah b. Ziyad'a şöyle bir mektup yazdığını nakleder:

Bismillahirrahmanirrahim. Ben Hüseyin'e vardıktan sonra, elçimi göndererek buraya neden geldiğini ve ne istediğini sordum. O da bana şu cevabı verdi: "*Bu şehrin insanları bana mektuplar yazıp elçiler göndererek gelmemi istemişlerdi; ben de geldim. Şimdi eğer gelmemden rahatsız iseler, gelen mektuplar ve elçilerinin aksine görüş değiştirmiş iseler, ben de geri dönerim.*"

Ömer b. Saad'ın mektubu İbn Ziyad'a okundu ve o şöyle dedi:

Şimdi tırnaklarımız göğsüne saplanınca

Kurtuluş arıyor; fakat yok kurtuluş ona

Sonra da Ömer b. Saad'ın mektubuna şöyle cevap verdi:

Bismillahirrahmanirrahim. Mektubun elime ulaştı ve onun içeriğini anladım; Hüseyin'e tüm ashabıyla birlikte Yezid b. Muaviye'ye biat etmesini öner! Eğer kabul ederse, o zaman görüşümüzü sana bildiririz. Vesselâm

Bu mektup Ömer b. Saad'ın eline ulaştınca, "İbn Ziyad'ın barış ve esenlik yolunu seçmeyeceğini anladım." dedi!

İbn Ziyad Seferberlik İlân Ediyor

Belazurî, *Ensabu'l-Eşraf*'da şöyle rivayet eder:

İbn Ziyad, Ömer b. Saad'ı gönderdikten sonra herkesin Kûfe'nin askerî karargâhı olan Nuhayle'de toplanmasını istedi ve kimse'nin buna aykırı davranma hakkı olmadığını ilan etti. Bunun ardından minbere çıkarak Muaviye'yi övdü; ihsan ve bağışlarından, sınırsakinlerine karşı cömertçe davranışlarından bahsetti. Onun zamanında ve onun vasıtasıyla insanların birlik ve beraberlik içinde olduklarını hatırlattıktan sonra şöyle dedi: Yezid de onun oğlu ve onun gibi biridir; onun yolunda yürür ve ona uyar. O, size olan bağışlarını yüzde yüz artırmıştır. Şimdi sizin ileri gelenlerinizden, tüccarlarınızdan ve bölge halkından kimse geri kalmayacak ve herkes bizimle birlikte karargâha gelecektir. Bugünden sonra orduya katılmayan birini göreceğim olsam, onun kanından ben sorumlu değilim!

Sonra kendisi de Nuhayle'ye gitti ve Kadisiye'de dört bin kişilik ordunun başında bulunan Husayn b. Temim'i de çağırttı. Husayn, ordusuyla birlikte Nuhayle'ye geldi.

İbn Ziyad daha sonra Kesir b. Şehab el-Harisî, Muhammed b. Eş'as b. Kays, Ka'kaa b. Suveyd b. Abdurrahman el-Minkarî ve Esma b. Hariceti'l-Fezarî'yi çağırarak şöyle dedi:

Halkın arasına yayılarak onları itaate teşvik edin; itaatsizliğin, fitne ve kargaşanın doğuracağı sonuçtan korkutup karargâhta toplanmalarını isteyin!

Kûfe'nin tanınan ve bilinen şahsiyetlerinden olan bu kişiler, insanları teşvik ve tehditle karargâhta toplamak üzere Kûfe'nin dört bir yanına dağıldılar. Görevlerini yerine getirdikten sonra İbn Ziyad'a döndüler.

Bunlardan biri olan Kesir b. Şehab, Kûfe'de kalarak yorulmak bilmez bir çabayla sokak sokak dolaşıp halkı birlik olmaya çağırıyordu; fitneden, tefrikadan ve Hüseyin'e yardım etmekten sakındırıyordu.

İbn Ziyad, Ömer b. Saad'ın Kerbelâ'ya varışından bir iki gün sonra Husayn b. Temim'in de, komutasındaki dört bin kişilik orduyla Kerbelâ'ya doğru hareket etmesini emretti. Sonra Haccar b. Ebcer el-İclî'nin bin kişilik bir orduyla ve Şebes b. Rib'î'nin de bin atıyla, Hüseyin'e (a.s) karşı savaşılmaya hazır olmalarını emretti. Kendisini hastalığa vuran Şebes, İbn Ziyad'dan kendisini mazur görmesini istediysede, İbn Ziyad vazgeçmedi ve onu da bin kişilik bir orduyla Kerbelâ'ya gitmek üzere görevlendirdi. Şebes de itaat etti.

Bazen İbn Ziyad, bin kişilik bir orduyu, Kûfe'nin ileri gelenlerinden birinin komutasında göndermesine rağmen bunların ancak üç yüz veya dört yüz ya da daha azı Kerbelâ'ya ulaşıyordu. Çünkü onların çoğu, Hüseyin (a.s) ile karşılaşmaktan utanıyordu.

İbn Ziyad, Yezid b. Haris b. Rûveym'i de bin kişilik veya bundan az bir orduyla Kerbelâ'ya gönderdi. Sonra Kûfe'deki işlerle ilgilenmesi için Amr b. Haris'i kendi yerine bıraktı. Ka'kaa b. Suveyd'i de, bir grup atıyla birlikte Kûfe etrafında devriye gezmekle görevlendirdi. Ka'kaa b. Suveyd, mirasını almak için Kûfe'ye gelen Hemandanlı birini yakalayıp İbn Ziyad'a götürdü. İbn Ziyad onu öldürdü.

Böylece, Kûfe'de ergenlik çağına giren kimse kalmadı ve herkes Nuhayle'ye gönderildi.

İbn Ziyad da sabahtan akşama kadar otuz ila yüz kişilik gruplar hazırlayarak Ömer b. Saad'a yardım etmeleri için Kerbelâ'ya gönderiyordu.

İbn Nema, *Musiru'l-Ahzan* adlı kitabında şöyle yazmaktadır:

Böylece İbn Ziyad'ın, muharrem ayının altısına kadar Kerbela'da topladığı ordunun sayısı yirmi bini buldu.¹

Belazurî de *Ensabu'l-Eşraf* kitabında şöyle rivayet eder:

Ubeydullah b. Ziyad, birilerinin Hüseyin'e (a.s) yardım edebileceği korkusuyla Kûfe'nin etrafına gözcüler dikmişti. Zahr b. Kays el-Cu'fi komutasında, Kûfe'nin çevresine ve yol ağzlarına silahlı korumalar yerleştirmişti. Ayrıca savaşın durumundan ve olup bitenlerden anında haberdar olmak için de Ömer b. Saad ile arasında hızlı koşan atlarla iyi biniçiler görevlendirmişti.²

1- Musiru'l-Ahzan, s.36-37; el-Luhuf, s.33.

2- Birinci ve ikinci rivayet Belazurî'nin *Ensabu'l-Eşraf* kitabında, Hüseyin'in (a.s) hayatı bölümünde, h. 33.

ÂL-İ RESUL'E SUYUN YASAKLANMASI

Taberî, Humeyd b. Muslim el-Ezdi'den şöyle nakletmektedir:
Ubeydullah b. Ziyad'dan Ömer b. Saad'a şöyle bir mektup geldi:

...Ama sonra; takvalı, tertemiz ve mazlum Müminler Emiri Osman b. Affan'a yapıldığı gibi, sen de Hüseyin ve ashabıyla su arasında engel oluştur! Bir damla bile su içmesinler!

Ömer b. Saad bu emir doğrultusunda, Hüseyin (a.s) ve ashabının, hatta bir damla su alamaması için Amr b. Haccac'ı beş yüz atıyla birlikte Fırat nehri geçidine yerleştirdi. Bu emir, Hüseyin'in (a.s) şehadetinden üç gün önce uygulanmaya başlandı.

Bu arada, Becile kabilesinden Abdullah b. Husayn el-Azdi Hüseyin'e (a.s) hitaben şöyle dedi:

Gökyüzü gibi berrak olan bu suyu görüyor musun? Vallahi, susuzluktan ölünceye kadar ondan bir damla bile içmeyeceksin!

Hüseyin (a.s) onun bu sözüne karşı şöyle buyurdu:

Allah'ım! Onu susuzluktan öldür ve asla affetme!

Humeyd b. Müslim şöyle diyor:

Vallahi, Kerbela olayından sonra Abdullah hastalandı! Bir gün görüşüne gittim. Andolsun Allah'a ki O'ndan başka ilah yoktur, bayılıncaya dek su içtiğini ve karnının su tulumu gibi dolduğunu gördüm. Sonra içtiği suyu kusarak dışarı çıkarıyor ve tekrar su içiyordu. Ama susuzluğu asla dinmiyordu. Ölünceye kadar da sürekli bunu yaptı.

Su Savaşı

Humeyd b. Muslim şöyle anlatır: Hüseyin ve ashabının susuzluğu artınca Hüseyin (a.s), kardeşi Abbas b. Ali b. Ebu Talib'i yanına çağırdı. Yirmi su tulumu alıp otuz atlı ve yirmi yaya ile birlikte

gidip su getirmesini istedi. Bu grup geceleyin Fırat kıyısına ulaştılar. Sancaktarları olan Nafi b. Hilal el-Cemelî herkesten önce suya ulaştı. Su geçidini korumakla görevli olan Amr b. Haccac el-Zubeydî, "Kimsin ve ne istiyorsun?" diye bağırdı. Nafi, "Üzerimize kestiğiniz bu sudan içmeye geldik." dedi. Amr, "İçin; afiyet olsun!" dedi. Nafi, "Vallahi, Hüseyin ve ashabı susuz olduğu hâlde su içmem!" dedi. Amr yaklaşarak dedi: "Onlar bu sudan içemezler; biz bu iş için buradayız!" Nafi, arkadaşları yaklaşınca yayalara, "Su tulumlarını doldurun!" dedi. Yayalar hemen tulumları doldurdular. Bunun üzerine Amr ve beraberindekiler onlara saldırdı ise de, Abbas b. Ali ile Nafi onları defetti ve arkadaşlarına dönerek, "Hareket edin, beklemeyin!" dediler. Amr b. Haccac ve arkadaşları onları biraz takip etti. Bu sırada Amr'ın arkadaşlarından biri, Nafi'nin darbesiyle yaralandı. Nafi, darbesinin pek etkili olmadığını sanmıştı. Oysa ki yaraladığı adam, aldığı darbenin etkisiyle ölmüştü. Su getirmekle görevlendirilenler, nitekim su dolu tulumlarla Hüseyin'in (a.s) yanına geldiler.

İmam Hüseyin'in (a.s) Savaş Öncesi Hücceti Tamamlaması

Hüseyin'in (a.s) şehadetini gören Hanî b. Subeyt el-Hazremî'den şöyle rivayet edilir:

Hüseyin (a.s), Amr b. Kurza b. Kaab el-Ensarî vasıtasıyla Ömer b. Saad'a, "Bu akşam iki ordu arasında seninle görüşmek istiyorum." mesajını gönderdi.

Ömer b. Saad yirmi civarında atlı ile yola çıktı. Hüseyin (a.s) de yirmi athyla hareket edip iki ordu arasında görüştüler. Hüseyin (a.s) ashabına, kendisinden uzaklaşmalarını istedi. Ömer b. Saad da aynı şeyi yaptı.

Ravi şöyle diyor: Hüseyin'in konuşmalarını duymayacak kadar uzaklaşmıştık. Artık kimse kalmamıştı yanlarında ve gece ilerleyinceye kadar uzun uzun konuştular. Sonra her biri ashabını alarak karargâhına döndü.

Hüseyin (a.s) ile Ömer b. Saad arasındaki konuşma, halk arasında dedikodulara neden olmuştu. İnsanlar, kendi aralarında Hüseyin (a.s) ile Ömer b. Saad'ın konuşmasını şöyle anlatıyorlardı: Hüseyin (a.s), Ömer b. Saad'a, "Ordularımızı burada bırakıp birlikte Yezid b. Muaviye'nin yanına gidelim." demiş. Ömer b. Saad, "O zaman evim yıkılır!" cevabını vermiş. Hüseyin (a.s), "Ben onu yeniden

yaparım sana." buyurmuş. Ömer b. Saad, "O zaman mülküm zapt edilir!" demiş. Hüseyin (a.s), "Hicaz'daki mülkümden, onlardan daha iyisini veririm sana." buyurmuş. Sonuçta Ömer b. Saad kabul etmemiş.

Hiç kimse onların konuşmasını duymadığı hâlde ordu arasında bu gibi sözler dolaşıp durmaktaydı.

Akabe b. Sem'an'dan da şöyle nakledilmektedir:

Ben Medine'den Mekke'ye, Mekke'den de Irak'a kadar Hüseyin'in (a.s) huzurundaydım ve şehit oluncaya kadar da ondan ayrılmadım. Medine, Mekke'de, yol boyunca, Irak'ta, karargâhta, orduların arasında ve diğer yerlerde ta şehadet anına kadar hiçbir sözü benden gizli kalmadı. Bütün sözlerini duyup aklımda tuttum. Andolsun Allah'a ki, halkın söylediği ve zannettiği şeyler olmamıştı! İmam (as), Yezid b. Muaviye ve taraftarlarına hiçbir imtiyaz vermedi. Ve elini de asla Yezid'e vererek biat edeceğini veya Müslümanların yaşadığı sınır bölgelerinin birine gönderilmeyi de kabul edebileceğini söylemedi. Sadece, "*Bırakın bu topraklardan başka bir yere gideyim de bakalım halkın işi nereye varacak!*" buyurdu.

Ebu Mihneften de kendi senediyle şöyle rivayet edilmiştir: Hüseyin (a.s) ile Ömer b. Saad, iki ordu arasında üç-dört defa veya daha fazla görüştüler ve sonunda Ömer b. Saad, Ubeydullah b. Ziyad'a şu mektubu yazdı:

...Sonunda Allah fitne ateşini söndürüp ümmetin birlik ve beraberliğini, hayır ve yararını sağladı. Hüseyin, geldiği yere veya bizim göndereceğimiz İslâm ülkesi sınırlarından bir yere giderek Müslümanlardan biri gibi onların iyi ve kötü günlerine ortak olmayı veya hakkında istediğini yapması için Müminler Emiri Yezid'e giderek elini onun eline vermesi kabul etti! Böylece hem sizin rızanız sağlanır ve hem de ümmetin maslahatı gözetilmiş olur.

Ravi şöyle diyor:

Ubeydullah b. Ziyad bu mektubu okuyunca, "Gerçekten bu, emir sahibinin hayrını dileyen ve kavmine karşı şefkatli olan bir kişinin mektubudur; önerisini takdir ve kabul ediyorum." dedi.

Ubeydullah b. Ziyad, Ömer b. Saad'ın önerisini kabul ettiğini söyleyince Şimr b. Zilcevşen ayağa kalkarak şöyle de-

di: "Hüseyin senin yanı başına ve emrin altındaki bölgeye geldiği hâlde onun bu sözünü nasıl kabul edersin? Vallahi eğer sana teslim olmadan buradan giderse güç ve kudreti artacak, senin ise gücün zayıflayacaktır! Ona bu fırsatı vermek, zaaf ve güçsüzlükten kaynaklanır. Hüseyin ve ashabı önce gelip senin emrine itaat etsinler. Eğer cezalandırarak olsan, emir sahibisin ve buna hakkın var; eğer affedecek olsan, bu da senin bileceğin. Vallahi, Hüseyin ile Ömer b. Saad'ın, iki ordunun arasında oturup gece boyunca konuştukları bana bildirilmiştir!" İbn Ziyad, Şimr'in sözlerini dinledikten sonra dedi: "Ne de güzel düşünmüşsün; doğru olan senin görüşüdür."

Hüseyin'in (a.s) Geri Dönüşünün Engellenmesi

İbn Ziyad, Şimr b. Zilcevşen'i çağırarak ona şöyle dedi: Yazacağım mektubu Ömer b. Saad'a götür ve ona de ki, Hüseyin ve ashabının benim emrime girmelerini önerdin. Eğer bunu kabul eder de teslim olurlarsa, onları sağ-salim bana göndersin ve eğer bundan sakınırlarsa onlarla savaşsın. Ömer b. Saad bu emre uyarsa sen de onun emrine gir ve eğer kabul etmezse ordunun komutasını sen al ve Ömer b. Saad'ın boynunu vurarak başını bana gönder!

Sonra şöyle diyor: Ubeydullah b. Ziyad, Ömer b. Saad'a şu mektubu yazdı:

...Hüseyin'i savunasın, onun işini uzatasın, sağlık ve yaşamasını arzulayasın ve hakkında benden şefaath dileyesin diye seni göndermedim. Şuna iyi dikkat et; eğer Hüseyin ve ashabı teslim olur da emrime girerlerse, hepsini sağ olarak bana gönder ve eğer bundan sakınırlarsa, onlara saldır! Onları öldür ve parçalara ayır! Onlar bunu hak ettiler.

Hüseyin öldürülecek olsa, atlılar onun göğüs ve sırtında at koştursun! Çünkü o asi, azgın, katı ve zalim biridir! Her ne kadar öldürüldükten sonra bunun, ona bir zarar veremeyeceğini biliyorum. Ama bunu ahdetmişim; eğer onu öldürecek olsam bunu yapacağım.

Eğer bizim bu emrimizi uygularsan, söz dinleyen ve itaat edenleri mükâfatlandırdığımız gibi mükâfatlandırırız seni ve eğer bundan sakınırsan, bizim işimizden ve ordumuzdan çekil; onu Şimr b. Zilcevşen'e bırak! Biz gerekenleri ona bildirdik. Vesselâm.

İbn Ziyad'ın Abbas ve Kardeşlerine Amannamesi

Taberî şöyle yazıyor: Şimr b. Zilcevşen, İbn Ziyad'ın mektubunu aldıktan sonra Ali b. Ebu Talib'in (a.s) eşi ve Abbas, Abdullah, Cafer ve Osman'ın annesi Ümmü'l-Benin'in kardeşi oğlu Abdullah b. Ebu Mehall ile birlikte ayağa kalktılar. Abdullah b. Ebu Mehall b. Hezzam b. Halid b. Rabia b. Vahid b. Kaab b. Amir b. Kilab şöyle dedi:

Ey emir, Allah sana hayır versin! Kız kardeşimizin çocukları Hüseyin'in ordusundadırlar. Uygun görürsen onlar için bir emânname yaz! İbn Ziyad bu öneriyi hoş karşılayıp katibine bir emân mektubu yazdırdı.

Abdullah b. Mehall bu mektubu Kizman adındaki köle-siyle onlara gönderdi.

Kizman Kербela'ya vardığında onları çağırıp şöyle dedi: "Dayınız size bu emânnamayı gönderdi." Onlar, dayımıza selâm götür ve de ki, "Sizin emânnamenize ihtiyacımız yok. Allah'ın emânı, Sümeyye'nin oğlunun emânından daha hayırlıdır!"

Ravi şöyle diyor: Şimr b. Zilcevşen de Ubeydullah b. Ziyad'ın mektubunu Ömer b. Saad'a ulaştırıp kendisine okudu. Ömer b. Saad, Ubeydullah b. Ziyad'ın mektubunun içeriğini öğrenince Şimr b. Zilcevşen'e şöyle dedi:

Yazıklar olsun sana! Allah senin canını alsın ve bana getirdiğin fermana lânet etsin! Allah'a yemin ederim ki, yazmış olduğum mektup hakkında onun görüşünü sen değiştirdin. Böylece de hayırlı bir şekilde bitirmeğe ümitlendiğimiz işi zayi ettin. Vallahi, Hüseyin teslim olmayacaktır! Onun göğsünde özgür ve teslim olmaz bir ruh var.

Şimr b. Zilcevşen, "Sen ne yapmak istediğini bana söyle! Ubeydullah'ın emrine uyup düşmanımla savaşacak mısın, yoksa ordunun komutasını bana mı bırakacaksın?" dedi. Ömer b. Saad dedi: "Sen böyle bir beceriye sahip değilsin; bu işi kendim yapacağım!" Şimr b. Zilcevşen, "Sen bilirsin!" dedi. Sonra Ömer b. Saad dedi: "Sen piyadelerin üzerinde ol!"

Ravi şöyle diyor: Bu olaydan sonra, Şimr b. Zilcevşen, Hüseyin'in (a.s) ashabına yaklaşıp, "Kız kardeşimizin çocukları neredeler?" diye bağırdı. Bunun üzerine Ali'nin (a.s) oğulları Abbas, Cafer

ve Osman dışarı çıkarak, "Ne oldu, ne istiyorsun?" dediler. Şimr, "Ey kız kardeşimin çocukları, sizler güvencedesiniz!" dedi. Onlar, Şimr'e şu cevabı verdiler:

Sen bizim dayımız isen, Allah sana da getirdiğin güvenceye de lânet etsin! Resulullah'ın (s.a.a) oğlu güvencede olmadığı hâlde bize güvence mi veriyorsun?!

MUHARREM AYININ DOKUZUNCU GÜNÜ

Taberî şöyle yazıyor: Sonra Ömer b. Saad, muharrem ayının dokuzuna tesadüf eden perşembe günü ikinci vakti şöyle dedi: "Ey Allah'ın ordusu, bineklerinize binin; sizi cennetle müjdeliyorum!"

Askerler bineklerine binip ikinci namazından sonra Hüseyin'in (a.s) çadırlarına doğru ilerledi. O sırada elinde kılıç, kendi çadırının önünde oturduğu yerde, başını dizlerine koyarak kısa bir uykuya dalmış olan Hüseyin (a.s), bacısının bağırmasıyla uyandı. Zeyneb, kardeşi Hüseyin'e yaklaşarak, "Kardeşim! Yaklaşmakta olan bu sesleri duymuyor musun?" dedi.

Hüseyin (a.s) başını kaldırıp şöyle buyurdu: "*Şimdi ceddim Resulullah'ı (s.a.a) rüyamda gördüm; bana, 'Yakında bize geleceksin.' buyurdu.*" Zeyneb bunu duyunca yüzüne vurarak, "Eyvah!" dedi. Hüseyin (a.s), "*Canım bacım, sakın ol! Sana eyvah değil, Rahman'ın rahmeti olsun!*" buyurdu. O sırada Abbas b. Ali gelerek, "Kardeşim, ordu üzerimize geliyor!" dedi. Hüseyin (a.s) ayağa kalkarak şöyle buyurdu:

Kardeşim, canım sana feda olsun! Atına bin de bunlarla görüş ve ne yapmak istediklerini sor, öğren!

Abbas b. Ali, içlerinde Züheyr b. Kayn ve Habib b. Mezahir de bulunan yirmi kişiyle birlikte düşmana doğru hareket edip onların karşısında yer aldı ve onlara, "Ne oldu, ne yapmak istiyorsunuz?" diye sordu.

Ömer b. Saad'ın ordusu Abbas b. Ali'ye: "İbn Ziyad'dan yeni bir emir geldi; ya ona teslim olursunuz veya hemen şimdi sizinle savaşa başlarız." dediler.

Abbas b. Ali, "Acele etmeyin; ben Ebu Abdullah Hüseyin'e gidip söylediklerinizi aktarayım!" dedi. Abbas'ın bu sözüyle ordu durdu ve "Onunla görüşerek bunu bildir ve cevabını bize getir!" dedi. Abbas, atının yularını çevirerek hemen Hüseyin'in (a.s) huzuruna gelip onların sözünü ilettiler. Abbas'la birlikte gidenler, ordunun önünde bek-

lemekteydi. Bu meyanda Habib, Züheyr'e şöyle dedi: "Sen mi bunlarla konuşacaksın, yoksa ben mi konuşayım?" dedi. Züheyr, "Öneriyi sen getirdiğin için sen konuş!" dedi. Bunun üzerine Habib, Yezid'in ordusuna şöyle hitap etti:

Andolsun Allah'a, kıyamet günü Allah'ın katında en kötü topluluk, Allah Resulü'nün (s.a.a) evlatlarını, yakınlarını, Ehlibeytini, bu diyarın abidlerini, seherleri kalkıp geceyi Allah'ın zikriyle geçirenleri katlederek Allah'ın huzuruna gidenler olacaktır!

Ezre b. Kays ona, "Sen istediğin kadar kendini temize çıkarabilirsin!" diye karşılık verdi.

Bunun üzerine Züheyr, "Ey Ezre, Allah onu temizlemiş ve hidayet etmiştir! Allah'tan kork! Ben senin hayrını diliyorum; Allah aşkına, sapıklara yardım ederek Allah'ın salih ve temiz kullarını öldürenlerden olma!" dedi.

Ezre, Züheyr'e cevap olarak, "Biz seni Ehlibeyt Şiflerinden değil, Osman taraftarlarından biliyorduk!" dedi.

Züheyr ona şöyle cevap verdi:

Benim bu duruşum onlardan biri olduğumu kanıtlamıyor mu? Vallahi, ben ne Hüseyin'e mektup yazdım, ne elçi gönderdim ve ne de yardım edeceğimi vaat ettim! Ancak yol bizi birleştirdi. Onun huzuruna çıktığımda Resulullah'ı (s.a.a) andım ve Hüseyin'in, onun nezdindeki makamını hatırladım. Düşmanlarından ve sizin tarafınızdan onu nelerin beklediğini anladım. İşte bu nedenle onun taraftarlarından olup yardım etmeye, sizin zayi ettiğiniz Allah ve Resulü'nün (s.a.a) hakkını korumak amacıyla Hüseyin'in (a.s) yolunda can vermeye karar verdim.

Hüseyin'in (a.s) Mühlet İstemesi

Ravi şöyle diyor: Abbas b. Ali, Hüseyin'in (a.s) huzuruna gelip Ömer b. Saad'ın söylediklerini aktardı. İmam (as), Abbas'a şöyle buyurdu:

Onlara dön! Eğer savaşı yarına erteletebilir ve bugün için onları bizden savabilirsen, Rabbimize namaz kılarak, Kur'an okuyarak, dua ederek ve O'ndan mağfiret dileyerek bu geceyi geçiririz. Allah biliyor ki ben namazı, Kur'an okumayı ve çok dua edip mağfiret dilemeyi seviyorum.

Abbas b. Ali hemen atına binip Kûfe ordusuna ulaştı ve şöyle dedi:

Ey insanlar! Ebu Abdullah Hüseyin, konu hakkında düşünmesi için bu akşam savaştan vazgeçmenizi istiyor. Çünkü bu konu pek mantıklı görünmüyor. Sabah olunca Allah'ın izniyle karşılaşırız. Eğer razı olursak, önerinizi kabul ederiz ve de razı olmazsak, reddederiz.

Abbas b. Ali'nin amacı, Hüseyin'in (a.s), gereken emirleri verebilmesi ve Ehlibeytine gerekli tavsiyelerde bulunabilmesi için o gece onları geri çevirmektir.

Abbas b. Ali, bunları dedikten sonra Ömer b. Saad, Şimr b. Zilcevşen'e dönerek, "Ey Şimr, sen ne diyorsun bu işe?" diye sordu. Şimr, "Senin görüşün nedir? Komutan sensin ve senin görüşün geçerlidir." dedi. Ömer b. Saad, "Kabul etmek istemiyorum." deyip halka sordu: "Siz ne diyorsunuz bu işe?" Amr b. Haccac b. Seleme ez-Zübeydi şöyle dedi: "Subhanallah! Allah'a andolsun ki, eğer bunlar Deylem kafirlerinden bile olsalardı ve senden böyle bir şey isteselerdi, kabul etmen gerekirdi!" Sonra Kays b. Eş'as, Ömer b. Saad'a, "Onların bu isteğini kabul et! Canıma andolsun ki, onlar yarın seninle savaşıacaklardır!" dedi.

Ömer b. Saad, "Vallahi, bunu yapacaklarını bilsem, bu geceyi geçirmelerini istemem!" dedi.

Ali b. Hüseyin'den (a.s) ise şöyle rivayet edilmektedir: Ömer b. Saad tarafından bir elçi, sesini rahatça duyabileceğimiz kadar bize yaklaşarak şöyle dedi:

Yarına kadar size mühlet veriyoruz; eğer teslim olursanız, valimiz Ubeydullah b. Ziyad'a götürürüz sizi, yok eğer bundan sakınırsanız, sizi kendi hâlinize bırakmayacağız.

Hüseyin'in (a.s), Aşura Gecesi Ashabına Konuşması

Taberî, Ali b. Hüseyin'den (a.s) şöyle rivayet eder:

Ömer b. Saad, ordusu ile birlikte karargâhına döndükten sonra Hüseyin b. Ali (a.s), akşama yakın ashabını topladı. Babamı duymak için hasta olduğum hâlde yaklaştım. Herkes toplandıktan sonra babamın onlara şöyle dediğini duydum:

"Allah'a en güzel şekilde sena ediyor, refahına ve sıkıntısına şükrediyorum. Allah'ım, bizi peygamberlikle yüceltişi-

ne, bize Kur'ân'ı öğretişine, bizi dinde fakih kılışına, bize kulaklar, gözler ve kalpler verişine ve bizi müşriklerden kılmasına hamdediyorum."

"Ben, ashabımdan daha hayırlı ve daha iyi ashab ve Ehlibeytimden de daha sadık ve daha vefalı Ehlibeyt tanımıyorum. Allah hepinize benden taraf hayırlı mükâfatlar versin!"

"Bilesiniz ki ben, bu düşmanlarla karşılaşacağımız günün yarın olacağına inanıyorum. Şimdi siz serbestsiniz ve benden taraf üzerinizde bir sorumluluk yoktur. Bu gece sizin üzerinizi örtmüştür; onu bir deve gibi tutun ve her biriniz, Ehlibeytimden birinin elini tutsun! Allah bir çıkış yolu gösterinceye kadar kendi köy ve şehirlerinize dağılın! Çünkü bu insanlar sadece beni istiyorlar ve eğer bana ulaşacak olsalar, benden başkasıyla uğraşmazlar."

İmam Hüseyin'in (a.s) Ehlibeytinin ve Ashabının Cevabı

Hüseyin'in (a.s) kardeşleri, oğulları, kardeşinin oğulları ve Abdullah b. Cafer'in oğulları şöyle dediler: "Niye böyle yapalım? Senden sonra yaşamak için mi? Allah bunu bize hiç göstermesin!" Bunu önce Abbas b. Ali demiş ve ondan sonra diğerleri tekrarlamış veya benzeri sözler demişlerdi. Hüseyin (a.s), Akil oğullarına şöyle buyurdu: "*Ey Akil oğulları! Müslim'in öldürülmesi size yeter; size izin verdim, gidin!*" Onlar da şöyle karşılık verdiler:

O zaman halk ne der bize? Büyüğümüzü, efendimizi, insanların en hayırlısı amca oğullarımızı terk ettik, onlarla bir ok atmadık, bir mızrak savurmadık, kılıç sallamadık ve şimdi de başlarına neler geldi bilmiyoruz mu diyelim? Allah'a andolsun ki, bunu yapmayacağız! Uğrunda canlarımızı, mallarımızı ve her şeyimizi feda ederek senin yanında savaşacak ve kaderini paylaşacağız. Allah senden sonra yaşamayı öğrenç kılın!

Taberî şöyle diyor: Sonra Müslim b. Avsece el-Esedî ayağa kalkarak şöyle dedi:

Biz mi seni yalnız bırakacağız? Hakkını eda etme hususunda Allah'a mazeretimiz ne olacak? Allah'a andolsun ki, onların göğüslerinde mızrağımı kırmadan, kabzası elimde olduğu sürece kılıcımı onlara indirmeden senden ayrılmayacağım! Savaşacak silahım olmasa bile onlara taş fırlatacak ve senin yanında öleceğim!

Sonra, Saad b. Abdullah el-Hanefî de ayağa kalkarak şöyle dedi:

Allah'a andolsun, Resulullah'ın (s.a.a) yokluğunu senin hakkında koruduğumuzu Allah'ın bilmesi için seni yalnız bırakmayacağız! Allah'a andolsun, eğer yetmiş defa öldürüleceğimi, tekrar dirileceğimi, diri diri ateşte yakılacağımı ve külümün savrulacağını bilsem bile ölünceye kadar senden ayrılmayacağım! Bir defa öldürüleceğimi ve ondan sonra ebedi bir saadete kavuşacağımı bildiğim hâlde neden böyle yapmayayım ki?!

Daha sonra Züheyr b. Kayn kalkarak şöyle dedi:

Allah'a andolsun, senin uğrunda öldürülmeyi ve tekrar dirilip yine öldürülmeyi ve bunun bin defa tekrarlanmasını ve buna karşılık olarak da Allah'ın, seni ve Ehlîbeytinin gençlerini ölümden kurtarmasını diliyorum!

Ravi şöyle diyor: Hüseyin'in (a.s) ashabından her biri, bu şekilde konuştu. Onlar şöyle dediler:

Vallahi, senden ayrılmayacağız! Canımızı sana feda edeceğiz. Senin uğrunda kanımızı, başımızı ve kollarımızı vererek seni savunacağız. Biz ancak öldürüldüğümüz zaman sana olan ahdimize vefa etmiş ve vazifemizi yerine getirmiş oluruz.

Bu Rivayetin Başka Bir Senedi

Taberî bu rivayeti, Zehhak b. Abdullah el-Mişrakî'den özetle şöyle aktarır:

Ben, Malik b. Nazr el-Erhabî ile birlikte Hüseyin'in (a.s) huzuruna çıktım. Ona selâm verip oturduk. Hüseyin (a.s) selâmımızı aldıktan sonra geliş nedenimizi sordu. Biz, "Sana selâm vermeğe ve senin için Allah'tan sağlık dilemeğe geldik. Amacımız seninle tekrar görüşmek, mevcut durumu bildirmek ve halkın size karşı savaşmak için birleştiklerini iletip görüşünüzü almaktır." dedik. Hüseyin (a.s), "*Allah bana yeter ve O, ne de güzel vekildir!*" buyurdu.

Biz utanarak kalkmak istedik. O nu selâmlayıp Allah'tan kendisine sağlık vermesini niyaz ettik. Hüseyin (a.s) bize, "*O hâlde neden bana yardım etmiyorsunuz?*" buyurdu. Malik b. Nazr, "Benim borcum ve çoluk-çocuğum var." dedi. Ben de şöyle dedim: "Benim de borcum ve ailem var. Eğer gitmeme izin versen, yanında bir savaş-

çının kalmadığını görsem, sana faydalı olmak ve düşmanımı defetmek için savaşıyorum." Hüseyin (a.s), "*Olur; o zamana kadar serbestsin.*" buyurdu.

Taberî bu olayın peşinden Zehhak kanalıyla o rivayeti özetle nakletmiştir.¹

İmam Hüseyin (a.s) Zeyneb'e Sabırlı Olmayı Tavsîye Ediyor

Taberî, Ali b. Hüseyin b. Ali'den şöyle rivayet ediyor:

Babamın şahadetinden bir önceki gece hasta halimle çadırımda oturmuştum. Halam Zeyneb bana bakıyordu. Bu arada babam, ashabından ayrılarak kendi çadırına geçti. Ebuzer el-Gifarî'nin kölesi Cevn de orada babamın kılıcını bilemekteydi. Babam birkaç defa şu beyitleri okudu:

Yazıklar olsun dostluğuna ey felek!
Sabah ve ikindi sularında ne kadar da
Dost ve taliplerine ölüm indiriyorsun?
Zaten felek, bedele kanaat etmez
İşler sadece Allah'a havale edilir.
Ve her canlı bu yolun yolcusudur.

Hüseyin (a.s) bu şiirleri o kadar tekrarladı ki, artık amacının ne olduğunu anladım. Hıçkırık boğazımda düğümlendi. Göz yaşlarımı tuttum ve susmayı yeğledim. Artık belanın indiğini anladım.

Benim duyduklarımı duymuş olan halam -kadınısı şefkat ve sabırsızlıkla kendini tutamadı. Hemen yerinden kalktı. Eteği yerde sürünüyordu ve kendinden geçmişti. Hüseyin'in (a.s) yanına gitti ve şöyle dedi: "*Eyvah kardeşim! Keşke ölüm bana gelseydi! Bugün annem Fatıma, babam Ali ve kardeşim Hasan yanımda değil; ey geçmişlerimin halifesi ve kalanların sığınağı!*"

Hüseyin (a.s), Zeyneb'e bakarak, "*Bacı can, şeytan sabrını almasın!*" buyurdu. Zeyneb, kardeşine, "*Babam ve annem sana feda olsun, ey Ebu Abdullah! Ölmeye razı mı oldun? Canım sana feda olsun!*" dedi. Hüseyin'in (a.s) çehresinde üzüntü belirdi ve gözlerinden yaşlar aktı ve şöyle dedi: "*Kaya kuşunu bir gece rahat bıraksalardı, elbette uyurdu.*" Zey-

1- Tarih-i Taberî, c.2, s.321-322, Avrupa basımı.

neb, "Eyvah! Sen kendini bela bağında tutsak mı görüyorsun? Bu, kalbimi daha fazla incitir ve bana daha ağır gelir." Sonra yüzünü dövündü ve yakasını yırtarak bayılıp yere yığıldı.

Hüseyin (a.s), Zeyneb'in başucuna geldi ve yüzüne su serpip şöyle buyurdu:

Bacım, Allah'tan sakın ve Allah'tan gelen musibetlere sabret! Bil ki, yeryüzündeki herkes ölecek ve gökyüzünde de kimse kalmayacaktır. Yeryüzünü kendi gücüyle yaratan Allah'tan başka her şey ölmeye mahkumdur. Öldüren ve diriltecek olan O'dur. O tekdir, birdir. Benden daha iyi olan babam, annem ve kardeşim öldüler. Hem ben, hem onlar ve hem de her Müslüman Resulullah'a (s.a.a) uymalıdır.

Böylece babam, bu sözlerle halamı yatıştırdı ve ona sabırlı olmayı tavsiye ederek sonunda şöyle buyurdu:

Canım bacım, seni yemin verdiriyorum ve yeminime bağlı kalman gerekir; ben öldükten sonra yakanı yırtma, yüzünü tırmalama ve yüksek sesle feryat edip ağlama!

Sonra halamı getirip yanıma oturttu. Kendisi de ashabının yanına döndü. Çadırların birbirine yakın olarak kurulmasını ve düşmanın da girememesi için çadırların iplerinin birbirine bağlanmasını emretti.

Geceyi İbadetle Geçirmeleri

Taberî, Zahhak b. Abdullah el-Maşriki'den şöyle rivayet etmektedir:

Hüseyin (a.s) ve ashabı, o geceyi namaz kılarak, bağışlanma dileyerek, dua ederek ve yakararak geçirdiler. Gecenin karanlığında bizi göz altında bulundurmakla görevli olan Ömer b. Saad'ın atlı askerlerinden bir grubu yanımdan geçerken Hüseyin (a.s) şu ayeti okuyordu:

İnkâr edenler sanmasınlar ki, kendilerine mühlet vermemiz, kendileri için hayırlıdır. Biz onlara mühlet veriyoruz ki günahı artırsınlar. Onlar için alçaltıcı bir azab vardır. Allah müminleri, (şu) üzerinde bulunduğunuz hâlde bırakacak değildir; temizi pisten ayıracaktır...¹

Bizi gözetlemekle görevlendirilen bekçilerden biri bu ayeti duyunca, "Kâbe'nin Rabbine andolsun ki biz temizlerde-

niz!" diye bağırdı. Ben bu sözün sahibini tanımuştum. Bureyr b. Huzeyr'e, "Onu tanıdın mı?" diye sordum. Bureyr, "Hayır." dedi. "Bu, Ebu Harb el-Subey'î diye meşhur olan Abdullah b. Şehr'dir. Çok şakacı, küstah, karanlık işlerin sahibi, cesur ve cani biridir. O, bir zamanlar işlediği bir suç nedeniyle Said b. Kays tarafından tutuklanmıştı." dedim.

Bureyr bu sözleri duyunca Abdullah'a hitaben, "Ey fasık, Allah seni mi temizlerden kılmıştır?!" dedi. Abdullah, "Kimsin sen?" dedi. Bureyr, "Ben Bureyr b. Huzeyr'im." dedi. Abdullah, "Allah biliyor ki senin kendini helakete düşürdüğünü söylemek bana acıdır! Ey Bureyr, vallahi artık helak oldun sen!" dedi. Bureyr, "Ey Ebu Harb, sen büyük günahlarından tövbe etme saadetine sahip misin ki? Vallahi temiz olanlar bizler ve kötüler ise sizlersiniz!" diye karşılık verdi. Abdullah b. Harb, "Kendim de bunu onaylıyorum." dedi.

Ben (Zehhak el-Mişrakî), "Yazıklar olsun sana!" dedim; "Bunu bilmenin sana bir yararı dokunmadı mı?"

Abdullah, "Fedan olayım! Eğer ben sizin yanınıza gelirim bu yanımdaki Yezid b. Ezre'ye kim eşlik eder?" dedi

Ben, "Allah aklını köreltsin; sen delisin!" dedim. O da yüzünü dönüp gitti. Abdullah, geceleyin bize bekçilik yapan Ezre b. Kays'ın atlı birliğindendi.

AŞURA GÜNÜ

Ravi şöyle diyor: Ömer b. Saad, muharrem ayının onu, cuma günü sabah namazını kıldıktan sonra ordusunu Hüseyin (a.s) ile savaşa hazırladı.

Hüseyin (a.s) de, otuz iki atlı ve kırk piyadeden oluşan ashabını hazırladı ve sabah namazını onlarla birlikte kıldı. Ordusunun sağ kanadının komutasını Züheyr b. Kayn'a, sol kanadının komutasını Habib b. Mezahir'e bıraktı ve bayrağı da kardeşi Abbas b. Ali'ye verdi. İçinde kadınlarla çocukların bulunduğu çadırları ordunun arkasında kurdurup düşmanın arkadan saldırmasını engellemek için o gece kazdıkları hendekte ateş yakmalarını emretti.

Hüseyin (a.s) ve ashabından bazıları, kamış ve odun toplayıp getirmiş ve arkalarında aşağı doğru yokuş olan yerde geceleyin bir hendek kazarak topladıkları kamış ve odunları oraya yerleştirdikten sonra Hüseyin (a.s), "*Yarın sabah onlar bizimle savaştığında burada ateş yakacağız ki, arkamızdan bize saldırmasınlar ve bizimle tek yönden savaşınsınlar.*" buyurmuştu.

Savaş başlamadan önce ateşi yaktılar ve bu, onlar için faydalı oldu.

Ömer b. Saad, Hüseyin (a.s) ile savaşmak için Kûfe'den çıktığı zaman Abdullah b. Züheyr b. Selim el-Ezdî Kûfelilerin, Abdurrahman b. Ebu Subret el-Hanefî Mezhiçlilerin, Kays b. Eş'as b. Kays Rabia ve Kindelilerin, Hürr b. Yezid el-Riyahî Temim ve Hemdanlıların komutanıydı. Hüseyin'e (a.s) katılan ve safında şehit düşen Hürr b. Yezid el-Riyahî dışında diğer komutanların tümü, Hüseyin'in (a.s) şehadetine tanık oldular.

Ömer b. Saad, ordusunun sağ kanadına Haccac b. Zubeydî'yi, sol tarafına Şimr b. Zilcevşen b. Şurehbil b. A'ver b. Ömer b. Muaviye'yi (Zabban b. Kilab) tayin etti; atlıların komutasını Ezre b. Kays el-Ahmesî'ye ve piyadelerin komutasını ise Şebes b. Rib'î el-Yarbuî'ye bıraktı ve bayrağı da kölesi Zuveyd'e verdi.

Hüseyin (a.s) Ashabını Şehadetle Müjdeliyor

Taberî, Abdurrahman b. Abdurabbih el-Ensari'nin kölesinden şöyle rivayet etmektedir:

Ben efendim Abdurrahman'ın yanındaydım. İbn Ziyad'ın ordusu Hüseyin (a.s) ile savaşa hazırlanıyordu. O hazretin emriyle bir çadır kuruldu. Sonra içine çok miktarda misk koyulan bir leğen veya büyük bir kabın getirilmesini emretti. Sonra kendisi temizlik yapmak için çadıra girdi. Benim efendim Abdurrahman b. Abdurabbih ve Bureyr b. Huzejr el-Hemdanî, temizlik yapmak için dışarıda bekliyordular.

Bu arada Bureyr, Abdurrahman'la şakalaşmaya başladı. Abdurrahman, Bureyr'in şakalarından sıkılmış olacaktı ki ona, "Bırak şaka yapmayı! Şimdi bunun sırası mı?!" dedi. Bunun üzerine Bureyr şöyle dedi: "Ne gençliğimde ve ne de yaşlılığımda şakacı biri olmadığımı Allah şahittir ve bütün yakınlarım da bunu bilir. Allah'a yemin ediyorum ki, karşılaşacaklarımıza seviniyorum! Vallahi bizimle huriler arasında, bu halkın kılıçlarıyla bize saldırmaları kadar bir süre kalmıştır! Bu işi bir an önce yapmalarını nasıl da arzuluyorum!"

Abdurrahman'ın kölesi daha sonra şöyle devam etti:

Hüseyin (a.s) dışarı çıkınca biz sırayla içeri girip temizlik yaptık. Çok geçmeden Hüseyin (a.s), atına binerek karşısında bir Kur'ân tuttu.¹ Ashabı da kahramanca savaşıyorlar, şehit düşüyorlardı. Ben o kahraman ve yiğit savaşçıların hepsinin savaşarak şehit düştüklerini ve kanlarına boyandıklarını görünce onları terk ederek kaçtım!

Aşura Günü Hüseyin'in (a.s) Duası

Taberî kendi tarihinde şöyle yazıyor: Hüseyin b. Ali (a.s), aşura gününün sabahı ordusunun karşısında şöyle dua etti:

Allah'ım! Gam ve kederlerde sığınağım, sıkıntı ve zorluklarda ümidim ve musibetlerde güvendiğim sensin. Kalplerin zayıfladığı, çarelerin azaldığı, dostların üzüldüğü, düşmanların sevindiği nice gam ve musibetler vardır; başkalarından ümidimi kesip sana yönelerek onları sana şikayet ettim. Sen

1- Tezkiretu Havassil-Ümmet kitabında, Kur'ân'ı açarak başının üzerine koyduğu ve onlara hitap ettiği geçmektedir (yakında buna değineceğiz).

de onları giderdin ve kurtuluş getirdin. Öyleyse her nimetin velisi, her iyiliğin sahibi ve her dileğin nihayeti sensin.¹

Daha sonra Taberî, Zehhak el-Mihraki'den şöyle rivayet etmektedir:

Ömer b. Saad'ın ordusu bize doğru ilerleyince, düşmanın ansızın arkadan saldırmasını engellemek için çadırların arkasında yakmış olduğunuz ateşi gördüler. Ömer b. Saad'ın askerlerinden, tam teçhizatlı bir ata binen biri atını koşturarak çadırların arkasına ulaştı. Orada ateşle karşılaşmış geri dönmek zorunda kaldı ve var gücüyle, "Ey Hüseyin! Kıyametten önce kendin için ateş mi yaktın?" diye bağırdı. Hüseyin (a.s) sordu: "*Bu kimdir? Şimr'e benziyor galiba!*" Cevap olarak, "Evet. Allah size hayır versin; onun kendisidir!" dediler. Bunun üzerine Hüseyin (a.s) ona şöyle dedi:

Ey keçi otlatan kadının oğlu, sen cehennem ateşine gitmeye daha layıksın!

Sonra Müslim b. Avsece, "Ey Resulullah'ın (s.a.a) evladı, sana feda olayım! Şimr okumun ulaşacağı alana girmiştir ve okum asla yanılmaz. Müsaade edersen, zalimlerin büyüklüğünden olan bu günahkârı, bir okla öldüreyim?" dedim. Hüseyin (a.s), "*Hayır. Bunu yapma; çünkü savaşı ben başlatmak istemiyorum!*" buyurdu. Hüseyin'in (a.s) Lahik ismindeki atına binmiş olan oğlu Ali b. Hüseyin de oradaydı.

Hüseyin'in (a.s), Aşura Günündeki İlk Konuşması

Ravi şöyle diyor: Düşman ordusu iyice yaklaşınca Hüseyin (a.s) atını isteyip bindikten sonra oradakilerin çoğunun duyacağı bir şekilde buyurdu:

Ey insanlar! Sözümü dinleyin ve acele etmeyin ki, üzerimdeki hakkınız olan şeyle size nasihat edeyim ve size gelişimin nedenini bildireyim. Eğer söylediğimi kabul eder, sözümü doğrular ve bana karşı insaflı davranırsanız, saadet yolunu bulur ve artık benimle savaşmanızın bir gerekçesi kalmaz. Eğer delilimi kabul etmez iseniz (sonra şu ayetleri okudu):

O hâlde ortaklarınızla beraber toplanıp yapacağınız işi (iyice) kararlaştırın da işiniz başınıza dert olmasın; sonra

1- Taberî'ye ilaveten şu kaynaklarda geçmiştir: İbn Asakir, h. 667, Tehzib, c.4, s.333.

hükümünüzü bana uygulayın ve hiç fırsat vermeyin!"¹ "Benim velim, Kitab'ı indiren Allah'tır. O, salihleri yönetir (korur)."²

Hüseyin'in (a.s) bu konuşmasını duyan bacılarından ve kızlarından ağlama sesleri yükseldi. Bunun üzerine Hüseyin (a.s), kardeşi Abbas'a ve oğlu Ali'ye şöyle buyurdu: "*Gidin, susturun onları! Canıma andolsun ki, benden sonra çok ağlayacaklar!*"

Kadınlar susunca Hüseyin (a.s) tekrar konuşmaya başladı. Allah'a hamd ve sena etti. Muhammed'e (s.a.a), Allah'ın meleklerine ve peygamberlere salat ve selâm ettikten sonra olanca güzellikle onları övmeye başladı. Ravi şöyle diyor: Vallahi ne Hüseyin'den (a.s) önce ve ne de sonra böyle akıcı ve beliğ/anlaşılır konuşan birini görmemiştım! Sonra şöyle devam etti:

...Ey insanlar! Soyuma bakın görün, ben kimim? Sonra kendinize gelin, nefsinizi kınayın! Bir düşünün, beni öldürmeniz ve bana saygısızlık etmeniz helal midir?! Ben, sizin Peygamberinizin (s.a.a) kızının oğlu ve onun vasii ve amcası oğlunun oğlu değil miyim? Ben, herkesten önce Allah'a iman eden ve Peygamberin (s.a.a) Allah'tan getirdiklerini doğrulayanın oğlu değil miyim? Seyyidu's-Şühedâ Hamza, benim babamın amcası değil midir? İki kanadıyla uçan Şehit Cafer benim amcam değil midir? Peygamberin (s.a.a) benim ve kardeşim hakkında buyurduğu ve sizin aranızda yaygın olan şu söz: "Bu ikisi, cennet gençlerinin efendileridir." size ulaşmamış mıdır?

Eğer sözümü doğrulayacak olsanız, bu hakkın özüdür. Allah'a andolsun ki, Allah'ın yalancıya gazap ettiğini ve uydurduğu sözün zararını kendisine çevirdiğini bildiğim günden beri yalan söylemiş değilim. Eğer beni yalanlarsanız, şu anda Müslümanlar arasında mevcut olan Peygamber (s.a.a) ashabına gidin sorun; size bildirsınler. Cabir b. Abdullah el-Ensari, Eba Said el-Hudri, Sehl b. Saad el-Saidi, Zeyd b. Erkam ve Enes b. Malik size söylesinler; benim ve kardeşim hakkında Resulullah'tan (s.a.a) duyduklarını. Bu dediğim, kanımı dökmenize engel değil mi?

1- Yunus, 71

2- A'raf, 196, İbn Nema Musiru'l-Ahzan'da, muharrem'in altıncı gününde bu konuşmanın yapıldığını rivayet etmiştir. Bakınız: Taberi, c.2, s.229-230, Avrupa basımı.

Şimr b. Zilcevşen bağırarak, "O sözüyle Allah'a ibadet eder; eğer bunu da biliyorsa. Sen ne diyorsun?" dedi. Habib b. Mezahir, ona cevaben şöyle dedi: "Allah'a andolsun ki, senin yetmiş türlü söz ile Allah'a kulluk ettiğini görüyorum. Ben tanıklık ediyorum ki sen, Hüseyin'in (a.s) dediğini anlamadığım konusunda doğru söylüyorsunuz. Çünkü Allah senin kalbini mühürlemiştir!"

Hüseyin (a.s) tekrar sözlerine devam etti:

Bu dediğim sözde şüpheniz var diyelim; sizin Peygamberinizin (s.a.a) kızının oğlu olduğumda da mı şüphe ediyorsunuz? Allah'a andolsun ki, doğu ve batı arasında, sizin ve sizin dışınızdakiler arasında benden başka bir peygamber kızının oğlu yoktur. Peygamberinizin kızının oğlu sadece benim. Söylesenize, sizden birini mi öldürdüm ki beni öldürmek istiyorsunuz veya birinizin malını mı zaıı ettim veya sizi yaraladım mı ki karşılığında beni kısas etmek isteyesiniz?!

Ravi diyor ki, onlardan bir ses çıkmayınca Hüseyin (a.s) şöyle buyurdu:

Ey Şebes b. Rib'i, ey Haccar b. Ebcer, ey Kays b. Eş'âs ve ey Yezid b. Haris! "Meyvelerimiz yetişmiş, çevremiz yeşermiş, su arklarımız dolup taşmış ve sen, donanmış orduna geliyorsun; o hâlde hareket et ve gel!" diye bana mektup yazmadınız mı siz?

Onlar, "Biz böyle bir mektup yazmadık." dediler.

Hüseyin (a.s), "*Subhanallah! Vallahi siz böyle yazdınız!*" buyurdu ve sonra Kûfe ordusuna şöyle hitap etti: "*Eğer gelmemden dolayı rahatsız iseniz, bırakın yeryüzünde emin bildiğim yere gideyim!*" buyurdu. Bunun üzerine Eş'as b. Kays b. Eş'as, "Niçin amcan oğluna -Yezid- biat etmiyorsun? Biat ettiğin takdirde sana karşı istediğin şekilde davranılacak ve sana en ufak zarar dahi gelmeyecektir." dedi.

Hüseyin (a.s) ona cevaben şöyle buyurdu:

Gerçekten sen de aynen kardeşin gibisin! Acaba Haşim-oğulları'nın, Müslim b. Akil'in kanından fazlasını mı senden talep etmelerini istiyorsun? Hayır, Allah'a andolsun ki, ben onlara zillet elini vermeyecek ve köleler gibi de önlerinde ıkarar etmeyeceğim! Şüphe yok ki ben, beni taşlamanız hakkını da Rabbime ve Rabbinize sığındım. Ben, hesap gününe iman etmeyen her mütekebbirden, Rabbime ve Rabbinize sığıyorum.

Hüseyin (a.s) sonra devesini yatırdı ve Akabe b. Sem'an'a devesinin dizlerini bağlamasını emretti. Bu sırada Ömer b. Saad'ın ordusu Hüseyin'e (a.s) saldırıya geçti.

Züheyr b. Kayn'ın Hutbesi

Taberî, Kesir b. Abdullah b. Şa'bî'den şöyle rivayet etmektedir:

Hüseyin'e (a.s) saldırdığımızda, kuyruğu uzun bir ata binmiş ve tepeden tırnağa zırh giymiş olan Züheyr b. Kayn atını bize doğru sürerek şöyle dedi: "Ey Kûfe halkı! Sakının; Allah'ın azabından sakının! Her Müslümana, Müslüman kardeşini uyarması ve nasihat etmesi gereklidir. Aramızda kılıç çekilmediği müddetçe biz kardeşiz; dinimiz ve inancımız biridir. Şimdi bizim nasihatimizi dinleyin! Çünkü eğer aramızda kılıç çekilecek olsa, aramızdaki saygınlık kalkacak; siz olayın bir tarafı ve biz de diğer tarafı olacağız.

Bilin ki Allah, peygamberi Muhammed'in (s.a.a) evlatlarına karşı nasıl davrandığımızı görmek için hem bizi ve hem de sizi sınamaktadır.

Şimdi sizi, Resulullah'ın (s.a.a) evlatlarına yardım etmeye ve Ubeydullah b. Ziyad gibi saptırıcı bir zalime itaat etmekten vazgeçmeye çağırıyoruz. Çünkü siz bu baba ve oğulun (Ubeydullah ve Ziyad) hükümetleri döneminde kötülükten başka bir şey görmediniz. Onlar sizin gözlerinizi çıkarttılar, el ve ayaklarınızı kestiler, sizi parçalayarak öldürdüler, hurma ağacı dallarından astılar. Onlar, Hucr b. Adiy, arkadaşları ve Hanî b. Urve gibi üstün örneklerinizi ve Kur'an kariyerinizi öldürdüler.

Kûfeliler, Züheyr'e çirkin sözler söylediler. Ubeydullah b. Ziyad'ı överek hakkında dua ettikten sonra Züheyr'e şöyle dediler:

Vallahi senin efendini ve ashabını öldürmedikçe veya onunla arkadaşlarının elini-kolunu bağlayıp Ubeydullah b. Ziyad'a götürmedikçe buradan ayrılmayacağız!

Bunun üzerine Züheyr şöyle dedi:

Ey Allah kulları! Fatıma'nın evlatları -Allah'ın selâmı onun üzerine olsun-, sevmeye ve yardım edilmeye Sümeyye-oğulları'ndan daha layıktırlar. Eğer yardım etmiyorsanız, onları öldürmekten Allah'a sığının! Onunla amcası oğlu Yezid b. Muaviye'nin arasından çekilin! Canıma andolsun ki, Hüseyin'i öldürmeksizin Yezid'e itaat etmeniz onu daha memnun edecektir!

Ravi şöyle diyor: O sırada Şimr b. Zilcevşen, Züheyr'e bir ok atarak, "Kes sesini! Allah kessin sesini! O kadar konuştu ki, yordun bizi." dedi. Züheyr şöyle cevap verdi:

Ey ayaklarının topuğuna işeyen kadının oğlu, ben seninle konuşmuyorum ki! Sen ancak bir hayvansın! Vallahi, Allah'ın kitabından görüş belirtmek için de olsa iki ayet bildiğini sanmıyorum! O hâlde kıyamet gününde rezil olmak ve elim bir azaba düşer olmakla müjdeliyorum seni.

Şimr b. Zilcevşen, "Allah şimdi seni ve efendini öldürecektir." dedi. Züheyr, "Beni ölümle mi korkutuyorsun?! Vallahi Hüseyin (a.s) ile ölmek, sizinle birlikte ebedî yaşamaktan daha sevimlidir bana!" dedi ve sonra Ömer b. Saad'ın ordusuna hitaben yüksek sesle şöyle dedi:

Ey Allah kulları, bunun gibi aptal zalimler, sakın sizi dininizde aldatmasınlar! Vallahi Muhammed'in (s.a.a) şefaati, onun evlatlarının ve Ehlibeytinin kanını dökenlere, Peygamber evlatlarını savunanları öldürenlere ulaşmayacaktır!

Sonra Hüseyin'in (a.s) ordusundan biri, Züheyr'e şöyle seslendi:

Ebu Abdullah Hüseyin (a.s) sana şöyle diyor: Geri dön, gel! Andolsun canıma, Firavunoğulları arasındaki mümin gibi sen onlara nasihatla bulunup ısrarla davet ettin; eğer nasihat ve ısrar onlara fayda verecek olsa!

Hürr'ün Tövbesi

Taberî, Adiy b. Harmele'den şöyle rivayet etmektedir: Ömer b. Saad, Hüseyin (a.s) ile savaşmaya hazırlandığında Hürr b. Yezid er-Riyahî ona, "Allah hayır versin sana! Onunla savaşacak mısın?" dedi. Ömer, "Vallahi savaşacağım! Öyle bir savaşacağım ki en azı başlar kopacak ve kollar kesilecektir!" dedi.

Hürr, "Onun bu sözlerinin hiç birine razı değil misiniz?" diye sordu. Ömer b. Saad, "Allah'a andolsun ki, eğer benim elimde olsaydı kabul ederdim; fakat senin emirin bunu kabul etmedikten sonra ben ne yapabilirim ki?" dedi.

Hürr bu cevabı alınca Ömer b. Saad'dan ayrılarak Kurre b. Kays ismindeki akrabalarından biriyle birlikte savaş meydanının bir köşesinde, diğerlerinden uzak bir noktada durdu ve ona, "Kurre! Atını suladın mı?" dedi. Kurre, "Hayır. Neden sordun?" dedi. Hürr, "Atını sulamak istemiyor musun?" diye sordu.

Kurre diyor ki: Vallahi, ben Hürr'ün savaştan çekilmek istediğini, ama bunun anlaşılmasından korktuğu için de kimsenin onu gör-

mesini istemediğini anladım! İşte bu nedenle ben, "Hayır, ben atımı sulamayacağım." diyerek ondan ayrıldım. Ne yapmak istediğini bana söyleseydi, ben de Hürr ile birlikte Hüseyin'in (a.s) huzuruna giderdim.

Hürr hareket ederek yavaş yavaş Hüseyin'e (a.s) yaklaştı. O sırada, Hürr'ün Muhacir b. Avs ismindeki bir akrabası ona, "Ey Hürr, ne yapmak istiyorsun? Saldırmak mı istiyorsun?" diye sordu. Hürr bir şey söylemedi. Fakat ansızın bütün bedeni şiddetle titremeye başladı. Bunun üzerine Muhacir sözüne devam ederek şöyle dedi: "Ey Hürr, vallahi sana şaşırıyorum! Hiçbir savaş meydanında senin bu kadar korktuğunu ve böyle titrediğini görmemiştim. Bana, Kûfe'nin en cesur adamının kim olduğunu sorsalardı, seni söylerdim. Gördüğüm bu hâlin ne?!"

Hürr şöyle cevapladı: "Vallahi, ben kendimi cennetle cehennem arasında şaşkın görüyorum! Vallahi parça parça edilip yakılsam bile, hiçbir şeyi cennete tercih etmeyeceğim!" Sonra atını mahmuzlayarak Hüseyin'in (a.s) huzuruna çıkıp şöyle dedi:

Ey Hüseyin, Allah beni size feda etsin! Ben sizin dönüşünüzü engelleyen, yol boyunca sizinle birlikte hareket eden ve sonunda sizi burada inmek zorunda bırakan kişiyim. Kendisinden başka ilah olmayan Allah'a yemin ederim ki, bu insanların, senin bütün önerilerini reddedeceklerini ve sana böyle davranacaklarını sanmazdım! Kendi kendime, "Onlara itaat etmediğimi anlamaları için onların bazı emirlerine uymanın bir sakıncası olmaz ve nasıl olsa sonunda Hüseyin'in (a.s) önerilerini kabul edecekler." diyordum. Onların böyle davranacaklarını bilseydim, vallahi kesinlikle sana böyle davranmazdım! Şimdi Rabbime karşı yaptıklarımın ötürü tövbe ederek sana geldim. Huzurunda ölünceye kadar ve bütün zorluklarda seninle birlikte olacağım. Bu-nu benim için tövbe görüyor musun?

Hüseyin (a.s), "*Evet, Allah tövbeni kabul eder ve günahlarını bağışlar.*" buyurup, "*İsmin nedir?*" diye sordu. "Hürr b. Yezid el-Riyahî'dir." dedi. Hüseyin (a.s), "*Annenin adlandığı gibi gerçekten de Hürr'sün. Sen Allah'ın izniyle dünya ve ahirette Hürr olacaksın. Şimdi aşağı in!*" buyurdu. Hürr, "Senin atlılarından olmam, piyadelerinden olmamdan daha iyidir. Şimdi onlarla bir süre atın üzerinde savaşacağım, sonra nasıl olsa ineceğim." dedi. Hüseyin (a.s), "*Allah'ın rahmeti senin üzerine olsun; nasıl istersen öyle yap!*" buyurdu.

Hürr'ün Kûfe Halkına Nasihatı

Hürr, Hüseyin'in (a.s) ashabının önünde Kûfeliler'e şöyle seslendi: "Ey insanlar! Hüseyin (a.s) ile savaşıp onu öldürmekten vazgeçmek için onun bir önerisini bile kabul etmiyor musunuz?" Ordu, "Bunu, komutanımız Ömer b. Saad'a sor!" dediler. Hürr, Ömer b. Saad'a yönelerek daha önce ona ve ordusuna sorduğu soruyu tekrar sordu. Ömer b. Saad "Eğer mümkün olsaydı, ben de bunu çok isterdim." dedi. Hürr tekrar Kûfelilere döndü:

Ey Kûfeliler, anneleriniz yasınızda otursun! Siz Hüseyin'i (a.s) davet ettiniz. O da davetinizi kabul ederek size gelince, onu düşmanlarına teslim ettiniz. Hani onun yolu ve hedefi uğrunda canınızı verecektiniz! Şimdi niye düşman kesilip öldürmek istiyordunuz? Şimdi onu burada tutmuş, öfkelen-dirmiş ve her taraftan kuşatmışsınız. Allah'ın bu geniş top-raklarında kendisinin ve ailesinin güvencede olması için sığınabileceği bir noktaya gitmesini engellemişsiniz. Elinizde bir esir gibidir; ne kendisine bir yarar sağlayabiliyor ve ne de kendisinden bir zararı defedebiliyor. Yahudilerin, Hıristiyanların ve Mecusîlerin içtiği, domuzların ve köpeklerin içinde oynadığı Fırat suyunu ona, kadınlarına, çocuklarına ve ashabına kestiniz. Şimdi susuzluk onları takattan düşürmüş. Evlatları hakkında Muhammed'e (s.a.a) ne de kötü halef oldunuz! Eğer tövbe etmez de bugüne ve bu saate kadar yapmış olduklarınızdan uzaklaşmazsanız, Allah kıyame-tin susuzluğunda size su vermeyecektir.

O sırada Ömer b. Saad'ın ordusundan bir grup, Hürr'e ok yağdırdı. Hürr geri dönüp Hüseyin'in (a.s) önünde durdu.

İmam Hüseyin'in (a.s) Aşura Günü İkinci Konuşması

Sıbt b. Cevzî şöyle yazıyor: Sonra Hüseyin (a.s) atına bindi. Bir Kur'ân alıp açtı ve başının üstüne koydu. Ömer b. Saad'ın ordusunun karşısında durdu ve buyurdu:

Ey insanlar! Sizinle aramda bu Allah'ın Kitabı ve ceddim Resulullah'ın (s.a.a) sünneti hakem olsun.¹

Harezmi de şöyle diyor: Ömer b. Saad'ın emri üzerine Hüseyin (a.s) her taraftan kuşatıldı. Hüseyin (a.s) dışarı çıktı ve onların karşısında durup susmalarını istedi. Onlar susmak istemeyince Hüseyin (a.s) şöyle buyurdu:

1- Tezkiretu'l-Havass, s.252.

Yazıklar olsun size! Niçin susup da sözlerimi dinlemiyorsunuz? Halbuki ben sizi doğru yola davet ediyorum.

Ömer b. Saad'ın ordusu birbirlerini kınayarak, "Susup dinleyin!" dediler. Sonra Hüseyin (a.s) şöyle konuştu:

Ey cemaat, Allah sizi helak etsin ve kalbinizi kederle doldursun! Şaşkın bir hâldeyken, özlemle bizi yardımınıza çağırınız, olumlu cevap verip süratle imdadınıza koştuk. (Ama siz) bize yardım etmek için hazırladığınız kılıcı bize karşı çektiniz. Ortak düşmanımız için hazırladığınız ateşi kendimize karşı alevlendirdiniz. Siz dostlarınıza karşı, aranızda adaleti uygulamayan ve merhametlerini ummadığınız düşmanlarınızla birleştiniz.

Neden size yazıklar olmasın ki?! Siz bizi terk ettiniz. Kılıçlar kınında, kalpler huzur içerisinde ve görüşler sağlamdı. Fitne ateşine çekirge gibi hızla yöneldiniz ve pervaneler gibi çekinmeden kendinizi ona attınız! Sonra da ahdinizi bozdunuz; ey ümmetin kahrolasınca köleleri, ey ahzab kalıntıları, ey Kitabı terk eden ve anlamlarını tahrif edenler, ey günahkâr topluluk, ey şeytanın vesvesesine kapılanlar ve Resulullah'ın (s.a.a) sünneti söndürenler!

Yazıklar olsun size! Bizi terk edip onların mı yardımına koşuyorsunuz?! Öyle olsun! Allah'a andolsun ki, aldatma sizin eski adetinizedir! Kökünüz ona dayanmış ve dallarınız onun üzerine kurulmuştur. Siz bağ bekçisinin boğazında kalan en habis meyve ve gasbeden biri için de küçük bir lokmasınız!

Bilesiniz ki zinazade oğlu zinazade (Ubeydullah b. Ziyad) bizi iki şey arasında bırakmıştır; kılıç ve zillet. Zillet bizden uzaktır! Ne Allah ve Resülü, ne müminler, ne bizi eğiten pâk ve tertemiz anneler ve ne de izzet-i nefsi olan kimseler, alçaklara itaati onurlu şehadete tercih etmemize asla razı olmazlar.

Bilesiniz ki ben, sayıları ve yardımcısı az olan ashabımla size karşı savaştığım ve zillete boyun eğmeyeceğim!

Sonra İmam (a.s), Fervet b. Mesik el-Muradî'nin¹ şu şiirini okudu:

1- İbn Hacer, "el-İsabe" adlı kitabında (c. 3, s.205) Ferme'nin hayatı hakkında şöyle yazıyor: Hicretin altıncı yılında Mezhic kabilesiyle birlikte Resulullah'ın (s.a.a) huzuruna çıktı ve o da onu Mezhic, Murad ve Zubeyd kabileleri

Eğer düşmanı yenersek, yenişimizin ilki değil!
Eğer yenilirsek de, gerçekte yenilmiş değiliz biz.
Biz korkaklık nedir bilmeyiz; fakat,
Ölüm bizim, hükümet başkalarınındır.
Bizi kınayanlara de ki; kendinize gelin!
Kınayanlar da karşılaşacaktır, bizim karşılaştığımızla.
Ölüm, devesini birisinin kapısından kaldırdığında
Şüphesiz diğerlerinin kapısına yataacaktır.

Daha sonra Hüseyin (a.s) şöyle devam etti:

Bilin, Allah'a andolsun ki, bu savaştan sonra siz ancak bir kişinin, bineğine bineceği süre kadar eğlenip durursunuz! Nitekim olaylar değirmeni, ölüm taşıyı sizin üzerinizde döndürür ve kendi ekseninde dönüşü sizi yok eder. İşte bu, babam Ali'nin (a.s), ceddim Resulullah'tan (s.a.a) naklettiği bir vasiyettir bana. **"Öyleyse siz de ortaklarınızla beraber toplanıp yapacağınız işi (iyice) kararlaştırın da işiniz başınıza dert olmasın. Sonra hükmünüzü bana uygulayın; bana hiç fırsat vermeyin!"**¹ **"Ben, benim de Rabbim, sizin de Rabbiniz olan Allah'a dayandım. Hiçbir canlı yoktur ki O, onun perçeminden tutmuş olmasın. Gerçekten Rabbim doğru bir yol üzerindedir."**²

Daha sonra Hüseyin (a.s) ellerini göğe kaldırıp Ömer b. Saad'ın ordusuna şöyle beddua etti:

Allah'ım, onlara yağmur yağdırma ve onlara, Yusuf'un yılları gibi yıllar yaşat! Onlara, Sakifli genci musallat kıl ki, acı kabıyla onları doyursun! Zira onlar bizi yalanladı ve bize yardımda bulunmadılar. Ey Allah'ım! Sen bizim Rabbimizsin, sana tevekkül ederiz. Şüphesiz ki dönüşümüz sanadır.³

Allah, benim intikamımı onlardan almadıkça onların hiç birini bırakmayacaktır; öldüren öldürülecektir ve yaralayan

üzerinde görevlendirdi. el-İstiab kitabında, Ömer'in hilâfeti döneminde onun Kûfe'de yaşadığı geçer.

1- Yunus, 71

2- Hûd, 56, Tarih-i İbn Asakir, h. 670; Tehzibu Tarih-i İbn Asakir, c.2, s.334; Maktel-i Harezmi, c.2, s.7, bu kaynaklarda sadece birinci ve ikinci beyti getirmiş ve onların kimden olduğuna değinmemişlerdir.

3- el-Luhuf, s.56, Seyda basımı; Maktel-i Harezmi, c.2, s.7.

yaralanacaktır. Şüphe yok ki Allah, bana, Ehlibeytime ve izleyicilerime yardım edecektir.¹

Hüseyin'in (a.s) İbn Havza Hakkındaki Bedduasının Gerçekleşmesi

Taberî kendi *Tarih*'inde şöyle yazıyor: Temimoğulları'ndan Abdullah b. Havza gelip Hüseyin'in (a.s) karşısında durdu ve seslendi: "Ey Hüseyin! Ey Hüseyin!" Hüseyin (a.s), "*Ne istiyorsun?*" diye sordu. İbn Havza, "Seni ateşle müjdeliyorum!" dedi. Hüseyin, "*Kesinlikle böyle olmayacaktır. Ben şefkatli, şefaatheden ve itaat edilen Rabbime gideceğim.*" buyurdu ve sonra ashabına dönerek, "*Kimdir bu adam?*" diye sordu. "İbn Havza'dır." cevabını verdiler. Hüseyin (a.s) şöyle dedi: "*Allah'ım, onu ateşe at!*"

Ravi diyor ki, bu bedduadan sonra İbn Havza'nın atı ürktü ve onu hendeğin yanında üstünden attı. İbn Havza'nın bir ayağı atın eğerine takılmıştı. At olduğu gibi koşuyor ve onu yerde sürüklüyordu. İbn Havza'nın başı yerdeki taş ve ağaçlara çarpıyordu. İbn Havza böylece sürüklenerek öldü.

Başka bir rivayette ise şöyle geçmektedir: Abdullah b. Havza atın üzerinden düşünce sol ayağı atın eğerine takıldı ve sağ ayağı ise havada kaldı. Ürkerek hızla koşmakta olan at, onu baş aşağı sürükledi. İbn Havza, başının yerdeki taş ve ağaçlara çarpması sonucu öldü.

Taberî, Abdulcabbar b. Vâil el-Hazremî'den naklen kardeşi Mesruk b. Vâil'den şöyle rivayet etmektedir: Hüseyin'in üzerine hareket eden atlıların arasındaydım. Hüseyin'in başını götürerek İbn Ziyad'ın yanında bir makama ulaşabilmek için önde hareket edeyim, diye düşündüm. Hüseyin'e ulaştığımızda, aramızdan İbn Havza denilen biri öne atılarak, "Hüseyin aranızda mıdır?" diye bağırdı. Hüseyin sessiz kaldı. İbn Havza ikinci defa sorusunu tekrarladı. Yine cevap alamadı. Üçüncü kez yinelemesi üzerine Hüseyin, ashabına, "*Burda olduğumu ve ne istediğini sorun!*" dedi. İbn Havza bu cevabı alınca, "Ey Hüseyin, seni cehennem ateşiyle müjdeliyorum!" dedi. Hüseyin (a.s), "*Yalan söyledin. Ben şefkatli, şefaatheden ve itaat edilen Rabbime gideceğim. Sen kimsin?*" buyurdu. İbn Havza, "Ben

1- Maktelu'l-Avalim, s.84.

Havza'nın oğluyum." dedi. Bunun üzerine Hüseyin (a.s) koltuğunun altının beyazlığı görünecek kadar ellerini havaya kaldırarak, "*Allah'ım, onu ateşe at!*" diye beddua etti. İbn Havza bu söze öfkeleni. Atını Hüseyin'in (a.s) üzerine sürerek saldırmak istedi. Bu esnada ayağı atın eğerine takıldı ve at ürkerek onu yerde sürükledi. Sonunda ayağı bacağından koparak atın eğerinde kaldı.

Ravi şöyle diyor: Mesruk bu olayı görünce geri döndü. Ben neden geri döndüğünü sorunca, "Ben bu aileden öyle bir şey gördüm ki artık hiçbir zaman onlarla savaşmam." dedi ve sonra da savaş başladı.¹

1- el-Emali, Şeceri, s.160, Tarih-i İbn Asakir, h. 716 özetle ve Taberî, Avrupa basımı, c.2, s.338.

HİLÂFET ORDUSUNUN HÜSEYİN'İN (A.S) KARARGÂHINA YÜRÜMESİ

Taberî kendi *Tarih*'inde Humeyd b. Müslim'den şöyle rivayet etmektedir: Ömer b. Saad, Hüseyin ve ashabına doğru yürüdü. Sonra, "Ey Zuveyd,¹ bayrağı getir!" diye bağırdı. Zuveyd bayrağı götürünce Ömer b. Saad, yayına bir ok yerleştirip Hüseyin'e doğru fırlattı. Bunun ardından, "İlk oku benim attığıma tanık olun!" dedi. Makrizi'nin rivayetinde ise şöyle geçer: "İlk oku benim attığıma dair valinin yanında tanıklık edin!" dedi.

Taberî ve Şeyh Müfid şöyle kaydetmekte: Bunu, Kûfelilerin ok atması ve savaşa çağırması izledi. Sonra Ziyad b. Ebih'in azad ettiği kölesi Yesar ile Ubeydullah b. Ziyad'ın azad ettiği kölesi Salim, öne atılıp dediler: "Kim savaşacaksa bizim karşımıza çıksın!" Bu talep üzerine Habib b. Mezahir ile Bureyr b. Huzeyr öne atıldılar. Hüseyin (a.s) onlara, "*Siz oturun!*" buyurdu. Uleymoğulları kabile-sinden Abdullah b. Umeyr el-Kelbî, savaşmak için Hüseyin'den (a.s) izin istedi.

Abdullah b. Umeyr, eşi Ümmü Veheb ile birlikte dışarı çıkmıştı. Hüseyin'e (a.s) karşı savaşmak için Nuhayle'de toplanan insanları görüp durumu sordu. Şöyle denildi: "Bu ordu Resulullah'ın (s.a.a) kızı Fatıma'nın oğlu Hüseyin'le savaşa hazırlanıyor." Umery diyor ki: "Vallahi, ben müşriklere karşı cihada can atan biriyim. Peygamberlerinin kızının oğluyla savaşan kişilere karşı cihadın Allah katındaki sevabının, müşriklerle savaşmanın sevabından az olmadığını umarım." Umeyr dönüp eşinin yanına geldiğinde duyduklarını ve yapmak istediği şeyi ona anlattı. Ümmü Veheb ona, "İyi düşünmüş-sün; Allah seni amacına ulaştırsın! Düşündüğünü yap ve beni de kendinle götür!" dedi. Bunun üzerine Abdullah b. Umeyr akşam vakti eşiyle birlikte Kûfe'den çıkıp Hüseyin'in (a.s) yanına geldi ve

1- Diğer bir nushada "Zuveyd" yerine "Duveyd" geçer.

onun yanında yer aldılar. Yesar ve Salim savaşmak için er istediklerinde, Abdullah b. Umeyr yerinden kalkarak Hüseyin'e (a.s), "Ey Ebu Abdullah, Allah'ın rahmeti senin üzerine olsun; bana izin ver, onlara karşı çıkayım!" dedi. Hüseyin (a.s) başını kaldırıp karşısında uzun boylu, buğday tenli, iki bileği güçlü ve geniş göğüslü Abdullah'ı görünce, "*Ben bu genci, onlara karşı koyabilecek bir savaşçı görüyorum. İstersen gidebilirsin.*" buyurdu.

Abdullah onların karşısına çıktığında, "Sen kimsin?" diye sordular. Abdullah kendisini onlara tanıttı. Onlar, "Biz seni tanımıyoruz. Bizimle savaşmaya Habib b. Mezahir veya Bureyr b. Huzayr veya Züheyr b. Kayn gelsin!" dediler. Yesar, Salim'in önünde durmuştu. Abdullah b. Umeyr ona, "Ey fahişenin oğlu! Sen, bizden biriyle savaşmak istedin ve bilmeliydin ki seninle savaşmaya, senden daha üstün biri gelecektir." dedi ve kılıcıyla ağır bir darbe indirdi ona. Abdullah, Yesar'a kılıcını indirmekle meşgul iken Salim hızla saldırdı. Hüseyin'in (a.s) ashabı Abdullah'a, "O köle sana saldırıyor!" diye bağırdılarsa da, Abdullah bunu önemsemedi. Salim yetişerek kılıcını Abdullah'a savurdu. Bu darbe, sol elini siper eden Abdullah'ın parmaklarını biçti. Abdullah, Salim'e saldırıp öldürene kadar kılıcını indirdi. Abdullah, iki savaşçıyı da öldürdükten sonra kükreyerek Hüseyin'e (a.s) yöneldi. Şöyle diyordu:

Eğer beni tanımiyorsanız, Kelb'in oğluyum ben
Evimin Uleymoğulları'nda olması yeter bana
Doğrusu ben, güçlü ve soylu biriyim
Zorluk karşısında güçsüz değilim
Ben sana kefilim ey Ümmü Veheb
Onlara mızrak ve kılıcıyla gitmeye;
Rabbe iman eden yiğidin vuruşuyla.

Abdullah'ın eşi Ümmü Veheb eline bir direk alıp, "Babam ve annem sana feda olsun! Muhammed'in (s.a.a) tertemiz evlatları uğrunda savaş!" diyerek kocasına yöneldi.

Abdullah da, eşini kadınların arasına geri göndermek için ona doğru gitti. Ümmü Veheb eşinin elbisesinden tutarak, "Seninle birlikte öldürülmedikçe seni bırakmayacağım!" dedi. Hüseyin (a.s), Ümmü Veheb'e seslenerek şöyle buyurdu:

Allah sizlere hayırlı mükâfat versin! Allah'ın rahmeti senin üzerine olsun! Kadınların yanına geri dön ve onlarla otur; savaş kadınların üzerine farz değildir.

Bunun üzerine Ümmü Veheb kadınların yanına döndü.

Sağ Kanadın Saldırısı ve Atlıların Komutanının Yardım İsteği

Ordunun sağ kanadının komutanı Amr b. Haccac saldırmış ve Hüseyin'in (a.s) ordusuna yaklaşmıştı. Hüseyin'in (a.s) ashabı diz çöküp mızraklarını onlara yönelttiler. Bunun karşısında atlar ilerleyemedi ve geri çekildiler. Bu arada Hüseyin'in (a.s) ashabı, onları ok yağmuruna tutarak bazılarını öldürdü ve bir grubunu da yaraladılar.

Ravi şöyle diyor: Hüseyin'in (a.s), sadece otuz iki kişi olan süvarileri amansızca savaşıyordu; düşmanın saldırıları karşısında canla, başla direniyor ve saldırdıkları her tarafta Kûfelilerin sıkı saflarını dağıtıyorlardı. Kûfe ordusunun atlı birliğinin komutanı olan Ezre b. Kays, atlılarının dağıldığını görünce Abdurrahman b. Hisn aracılığıyla Ömer b. Saad'a şöyle bir mesaj gönderdi: Bu küçük grubun benim atlı birliğimin başına neler getirdiğini görmüyor musun? Bizze yardıma koş; piyadeleri ve okçuları gönder!"

Ömer b. Saad, Şebes b. Rib'î'ye yönelerek, "Onlara yardıma git!" dedi. Şebes dedi: "Subhanallah! Kûfe büyüklerini ve halkını tümüyle ölüme mi veriyorsun? Okçuları gönderecek olsan yardım isteyen kimse kalmaz. Benden başkası da senin isteğini yerine getirebilir demek ki."

Ravi şöyle diyor: Şebes b. Rib'î, Hüseyin (a.s) ve ashabıyla savaşmaktan hep çekindi. Ebu Züheyr Abesî bu konuda şöyle diyor: Mus'ab b. Zübeyr'in Kûfe'de hüküm sürdüğü dönemde Şebes'in şöyle dediğini duydum: Allah bu bölgenin halkına hiçbir zaman hayır vermeyecek ve onları doğru yola hidayet etmeyecektir. Buna hayret etmiyor musunuz? Biz önce Ali b. Ebu Talib'in ve ondan sonra da oğlu Hasan'ın yanında Ebu Süfyanogulları'na karşı beş yıl savaştıktan sonra yeryüzündeki insanların en hayırlısı olan Ali oğlu Hüseyin'e düşmanlık edip Muaviyeogulları'nın ve fahişe Sümeyye'nin oğlunun yanında yer alıp ona karşı savaştık. Sapıklık içinde ne de büyük bir sapıklıktı!

Ömer b. Saad, Husayn b. Temim'i, zırhlı askerlerle ve beş yüz okçu ile birlikte Uzeyr b. Kays'ın yardımına gönderdi. Bunlar, Hüseyin (a.s) ve ashabına yaklaşarak ok yağdırdı ve atlarını öldürdüler. Artık Hüseyin'in (a.s) ordusunda atlı kalmamıştı.

Husayn'ın arkadaşlarından Eyyub b. Mişrah el-Hayvanî şöyle diyor:

Vallahi, ben Hür b. Yezid el-Riyahî'nin atının karnına bir ok sapladım! Çok geçmeden Hür'ün atı titreyip kendi etrafında dönmeye başladı ve sonra yere yığıldı. Hür elinde kılıç, bir aslan çevikliğiyle atın üzerinden yere fırladı. Şöyle diyordu:

Öldürseniz de beni; ben hür oğluyum

Öfkeli her aslandan daha cesurum.

Ömrümde onun gibi çevik birini görmüş değildim. Hayy kabilesinin yaşlılarından biri Eyyub'a dönerek, "Sen mi onu öldürdün?" dedi. Eyyub, "Vallahi ben onu öldürmedim, mutlaka başka biri öldürmüştür! Ayrıca onu öldürmekten hoşlanmazdım." dedi. Ebu'l Veddak, "Peki neden?" diye sordu. "O, salih kişilerden olduğuna inanılan biridir. Eğer gerçekten böyleyse, kesinlikle onu yaralama ve onun düşmanlarının safında yer alma günahıyla Allah'ı mülakat etmek, bence onlardan birini öldürme günahıyla mülakat etmekten daha iyidir!" dedi.

Bunun üzerine Ebu'l Veddak şöyle dedi: "Ben senin, onların tümünü öldürme günahıyla Allah'ı mülakat edeceğine inanıyorum. Şurada ve burada ok attıysan, onu bunu öldürdüysen ve her taraftan onlara ok yağdırdıysan, arkadaşlarını toplayarak onları da bu işe teşvik ettiysen, sana saldırdıklarında orayı terk etmediysen ve diğer arkadaşların da senin yaptığını yaparak bunu ve arkadaşlarını öldürdüyse artık hepimizin eli onların kanına bulaşmıştır."

Eyyub, "Ey Ebu'l Veddak! Sen, Allah'ın rahmetinden tümüyle ümidimizi kestin. Eğer kıyamet günü sen bizi hesaba çeker de bizi bağışlayacak olsan, Allah seni bağışlamayacaktır!" dedi. Ebu'l Veddak, "Bu, benim sana söylediğim özüdür!" dedi.

Sol Kanadın Saldırısı ve Abdullah b. Umeyr el-Kelbî İle Eşinin Şahadeti

Ravî şöyle diyor: Şimr b. Zilcevşen, Hüseyin'in (a.s) ordusunun sol kanadına saldırdı. Hüseyin'in (a.s) sol kanattaki ashâbı, bu saldırı karşısında direnerek Şimr ve askerlerinden bazılarını yaraladılar. Sonra Hüseyin'in (a.s) ordusu her taraftan saldırıya uğradı ve bu saldırıda, ilk öldürdüğü iki savaşçı dışında iki kişiyi daha öldüren Abdullah b. Umeyr el-Kelbî, Hanî b. Subeyt el-Hazremî ve Teymullah b. Sa'lebe'den Bukeyr b. Hayy el-Tamimî tarafından şehit edildi. Kelbî, Hüseyin'in (a.s) ordusunun ikinci şehidiydi.

Abdullah b. Umeyr el-Kelbî'nin eşi, kocasına doğru yürüdü. Vardığında kocasının yanı başında oturdu. Yüzündeki toprağı temizledi ve şöyle dedi: "Cennet sana helal olsun!" Şimr, Rüstem adında birine, "Gürzünü onun başına indir!" dedi. O da gürzünü Üm-mü Veheb'in başına indirdi. Başı yarılan Ümmü Veheb olduğu yerde şehit oldu.

Sağ Kanadın Saldırısı ve Müslim b. Avsece'nin Şahadeti

Sonra Ömer b. Saad'ın ordusunun sağ kanadının komutanı Amr b. Haccac, Fırat yönünden Hüseyin'e (a.s) saldırdı. Her iki ordu bir süre vuruştı. Müslim b. Avsece el-Esedî şehit düşmüş ve Hüseyin'in (a.s) ashabının ilk şehidi olmuştu. Amr b. Haccac ve askerleri geri çekildi. Toz toprak yatıştığında Müslim'in yerde yatmış olduğunu gördüler. Hüseyin (a.s) onun yanına geldiğinde henüz nefes alıyordu. Hüseyin (a.s) ona, "*Rabbın sana rahmet etsin, ey Müslim b. Avsece!*" buyurdu ve sonra şu ayeti okudu:

Onlardan kimi adağını yerine getirdi (çarpışarak şehit düştü); kimi de (şehit olmayı) beklemektedir; sözlerini asla değiştirmemişlerdir. ¹

Burada Habib b. Mezahir, Müslim'e yaklaşarak, "Ey Müslim, senin öldürülmen bana ağır gelir! Seni cennetle müjdeleyorum." dedi. Müslim zayıf bir sesle, "Allah seni hayırla müjdelesin!" dedi. Habib, "Şu andan itibaren ben de senin izinde ve sana katılacağımı bilmeseydim, isterdim ki önem verdiğin şeyi vasiyet edesin ve ben onları tümüyle yerine getireyim. Çünkü senin akrabalık ve din bakımından üzerimde bu hakkın var." dedi. Müslim, "Şunu (Hüseyin'e işaret ederek) sana vasiyet ediyorum. Allah'ın rahmeti senin üzerine olsun! Onun uğrunda canını veresin." dedi. Habib, "Kâbe'nin Rabbine andolsun bunu yapacağım!" dedi.

Ravi şöyle diyor: Çok geçmeden Müslim, kendisini çadırlara taşıyan Hüseyin'in (a.s) yarenlerinin ellerinde şehit oldu. Bu durum karşısında Müslim'in cariyesi ağlamaya ve yakınmaya başladı. Amr b. Haccac'ın askerleri, "Müslim b. Avsece el-Esedî'yi öldürdük." diye bağırıldılar.

Şebes, yanında duran bazı arkadaşlarına dönerek şöyle dedi:

Ananız yasınızda ağlasın! Siz kendi elinizle kendinizi öldürüyor, kendinizi başkasının emrine verip zelil ediyorsunuz ve

Müslim b. Avsece gibi birini öldürdüğünüz için de seviniyorsunuz! Andolsun uğruna Müslüman olduğuma, Müslim'in nice yerlerde Müslümanlar arasındaki üstünlüğünü görmüşüm. Müslim'in Azerbaycan savaşında, İslâm mücahitleri ulaşmadan müşriklerden altısını öldürdüğünü gördüm. Böyle birinin öldürüldüğüne mi seviniyorsunuz?!

Ravi şöyle diyor: Müslim b. Avsece'yi, Müslim b. Abdullah el-Zababî ve Abdurrahman b. Ebu Haşkar el-Becelî ismindeki iki kişi öldürdü.

Yezid b. Ziyad, Hüseyin'in (a.s) Safında Ok Atıyor

Taberî kendi *Tarih*'inde şöyle yazıyor: Behdile kabilesinden Ebu Şe'sâ b. Ziyad b. Muhasir, Ömer b. Saad'ın ordusuyla birlikte Hüseyin'e (a.s) karşı savaşmak için Kûfe'den hareket etti. Hüseyin'in (a.s) şartları Kûfeliler tarafından reddedilince onlardan ayrılıp Hüseyin'in (a.s) safına katıldı ve savaştı. Hüseyin'in (a.s) huzurunda diz üstü oturarak yüz ok attı ve bunların beşi dışında hepsi hedefe isabet etti.

Ebu Şe'sâ meşhur bir okçuydu ve ok attığında, "Ben Behdile'nin; at sürüsünü süren atlı oğluyum!" diyordu. Hüseyin (a.s) de, "Allah'ım; onun okunu hedefe ulaştır ve mükâfatını cennet kıl!" diyordu.

Ebu Şe'sâ'nın okları bitince ayağa kalkarak "Oklarımdan sadece beşi hedefe ulaşmadı ve onlardan beşini öldürdüğüme eminim." dedi. O, ilk şehitlendendi ve o gün şöyle diyordu:

Ben Yezid'im ve babam Muhasir'dir
İninde yatan uyusuk aslandan daha cesurum
Ya Rabbi! Hüseyin'e yardım edenim ben
İbn Saad'ı terkeden ve uzaklaşanım.

Bir Yerde Öldürülen Dört Şehit

Taberî kendi *Tarih*'inde şöyle yazar: Hüseyin'in (a.s) yarenlerinden Ömer b. Halid, Cabir b. Haris el-Selmanî ve Ömer b. Halid'in azat ettiği kölesi Saad ve Mucemma b. Abdullah el-Âizî yalnız kılıçlarıyla dimdik ileri atıldılar. Düşmanın safına saldırıp onları dağıttı ve ilerlediler. Bunu fırsat bilen Kûfeliler, onları çembere aldı ve dostlarından ayırdılar. Abbas b. Ali saldırıya geçip onları kurtar-

dı. Ancak hepsi yaralanmıştı. Ömer b. Saad'ın ordusu tekrar saldırıya geçmişti ve bu dört kişi yaralı hâlleriyle amansızca kılıç sallamış ve bir arada şehit düşmüşlerdi.

Bureyr'in Şehadeti

Taberî, Hüseyin'in (a.s) şehit edilmesini gören Afif b. Züheyr b. Ebu'l-Ahnes'ten şöyle rivayet eder:

(Abdulkays'ın Suleymeoğulları ile antlaşması olan) Benî Umeyre b. Rabia kabilesine mensup Yezid b. Ma'kil ileri çıkarak Bureyr b. Huzeyr'e hitaben, "Allah'ın sana yaptığını nasıl görüyorsun?" dedi. Bureyr, "Andolsun Allah'a ki, Allah bana hayrı ve sana ise şerri vermiştir!" dedi. Yezid, "Yalan söyledin; oysa ki bu güne kadar yalancı değildin! Hani bir gün Levzanoğulları kabilesinde seninle birlikte yürüyorduk ve sen, 'Osman b. Affan kendisine zulmeden ve Muaviye b. Ebusüfyân ise sapkın ve saptırıcı biridir! Hidayet ve hakkın imamı Ali b. Ebu Talib'tir.' demiştin, hatırlıyor musun?" dedi. Bureyr, "Şahitlik ederim ki bu, benim inanç ve sözümüdür." dedi. Yezid b. Ma'kil, "Ben de senin sapıklardan olduğuna tanıklık ediyorum!" dedi. Bureyr, "Lânetleşmeye var mısın? Allah'tan dileyelim ki yalancıya lânet etsin ve batıl da olanı öldürsün! Hadi çık, seninle savaşacağım!" dedi.

Ravi şöyle diyor: Bureyr ve Yezid b. Ma'kil ilerledi. Ellerini Allah'a açıp yalancıya lânet etmesini ve hak üzere olanın batıl da olanı öldürmesini dilediler. Sonra savaşmaya başladılar ve aralarında sadece iki kılıç darbesi gerçekleşti. Yezid, Bureyr'e bir kılıç salladı ve bu, ona bir zarar vermedi. Bureyr de Yezid'e bir darbe indirdi ve bu darbe, Yezid'in miğferini yarıp beynine indi. Yezid yere yığıldı; büyük bir dağın tepesinden düşmüş gibiydi. Bureyr, Yezid'in başına saplanan kılıcını zorla hareket ettirerek çıkarmaya çalışıyordu. Şu an gözümün önünde sanki.

Bu sırada Raziyy b. Munkiz Abdî saldırıp Bureyr'i tuttu ve böylece bir süre tutuştular. Sonuçta Bureyr, onu yere vurdu ve göğsüne oturdu. Raziyy bağırarak, "Nerdedir kurtarıcılar ve koruyucular?" deyip yardım istedi.

Ravi şöyle der: Kaab b. Cabir el-Ezdî, Bureyr'e saldırdı. Ben, "Bu, camiide bize Kur'ân okuyan Bureyr b. Huzeyr'dir." dedim. Kaab saldırarak mızrağıyla Bureyr'in sırtına bir darbe indirdi. Bureyr,

mızrağı sırtında hissedince kendini Raziyy'nin üzerine attı ve yüzünün burun kısmını kopardı. Kaab b. Cabir, Bureyr'i Raziyy'nin üstünden yere atabilmek için mızrağını, ucu Bureyr'in sırtında kayboluncaya kadar bastırdı. Sonra da kılıcıyla darbeler indirip Bureyr'i şehit etti.

Afif b. Züheyr şöyle diyor: Raziyy b. Munkiz el-Abdî'nin düştüğü yerden kalkıp elbisesinin toz-toprağını temizlediği ve Kaab'a, "Ey Ezdî kardeş, asla unutamayacağım bir iyilik ettin bana!" dediği o vakit, adeta gözümün önünde.

Ravi şöyle diyor: Afife, "Sen bunu gördün mü?" diye sordum. Afif dedi: "Evet, gözüm gördü ve kulağım duydu."

Kaab b. Cabir Kerbela'dan döndüğünde eşi veya Nevar bint-i Cabir adındaki kız kardeşi ona şöyle demişti:

Sen, Fatıma'nın oğluna karşı savaşanlara yardım ettin ve Kur'ân karilerinin efendisini öldürdün. Şüphesiz ki sen büyük bir cinayet işlemişsin. Vallahi yaşadığım sürece seninle konuşmayacağım!

Bunun üzerine Kaab b. Cabir şu beyitleri okudu:

Kınamaktasın sen; sor, haber al benden
Mızraktan yollarda Hüseyin'in sabahını
Senin sevmediğin en kötü işi yapmadım mı?
O korku gününde bunu tek başıma yapmadım
Bir elimde emrime isyan etmeyen sivri mızrak
Diğerinde güneş gibi parlayan keskin kılıç
Çektim kılıcımı bir gruba ki, değildi dinleri
Benim dinimden; ben İbn Harb'e kanaat edenim
Görmedi gözüm onlar gibisini; ne onların zamanında
Ne öncesinde halk arasında, çocukluğumda bile
Amansızca kılıç sallayan savaş anında
Ailesini koruyup düşmanı ezenler arasında
Mızrak darbesine ve kılıç yarasına sabrettiler
Savaştılar, ama bunun yararı olmadı
Ubeydullah'ı gördüğünde ona de ki:
Ben halifenin emrini dinler, itaat ederim
Öldürdüm Bureyr'i, sonra da iyilik taşıdım
Ebu Munkiz'e, bir savaşacak çağırduğunda.

Abdurrahman b. Cündeb'in şöyle dediği rivayet edilmiştir:

Mus'ab b. Zübeyr'in hükümeti döneminde Kaab'ın şöyle dediğini duydum: "Rabbim, biz ahdimize sadık kaldık! Rabbim, bizi hile yapanlar gibi kılma!"

Babam, Kaab'a şöyle dedi: "Doğru söylüyor; o sadık kalmış ve yücelmiş! Hey zavallı, sen kendin için kötülük kazandın!" Kaab, "Asla! Ben kendim için kötülük değil, ancak iyilik kazandım!" dedi.

Raziy b. Munkiz el-Abdî'nin birkaç beyitte Kaab'a şöyle cevap verdiği kaydedilmiştir:

Allah isteseydi ben onları öldürmeye katılmazdım
Böylece Cabir de bana minnet koymazdı
Kuşkusuz o gün utanç günü ve bir dönemdi ki
Dostlardan sonra oğullar da kınıyordu onu
Keşke ben onun (Bureyr) öldürülüşünden önce
Ve Hüseyin'in o gününden önce kabre gömülseydim.

Amr b. Kurza el-Ensarî

Sonra Amr b. Kurza el-Ensarî, Hüseyin (a.s) uğrunda Kûfelilerle savaşmak için meydana çıkıp şu beyitleri okudu:

Ensar ordusu biliyor ki
Korumam gerekenleri savunacağım
Meydandan kaçmayan yiğitin vuruşlarıyla.
Hüseyin uğrunda fedadır kanım ve yuvam!

Amr b. Kurza b. Kaab, Hüseyin (a.s) uğrunda şehit edildi.

Amr b. Kurza'nın, Ali b. Kurza adında bir kardeşi vardı ve Ömer b. Saad'ın ordusunda idi. Amr b. Kurza öldürüldükten sonra kardeşi Ali, Hüseyin'e (a.s) hitaben şöyle dedi: "Ey yalancı oğlu yalancı, kardeşimi saptırdın ve aldatarak ölüme gönderdin!" Hüseyin (a.s) cevaben şöyle buyurdu:

Allah kardeşini saptırmadı. Allah, ancak onu hidayet etti ve seni saptırdı.

Bunun üzerine Ali b. Kurza, "Eğer seni öldürmezsem, Allah öldürsün beni veya sensiz öleyim!" deyip Hüseyin'e (a.s) saldırdı. Nafi' b. Hilal-i Muradî onun karşısına çıktı ve bir kılıç darbesiyle onu yere serdi. Ali'nin dostları saldırıp onu kurtardılar. Daha sonra tedavi ile iyileştirildi.

Hürr'ün Yezid b. Süfyan'la Savaşı

Ebu Züheyr Abesî'den şöyle rivayet edilir: Hürr b. Yezid er-Riyahî, Hüseyin'in (a.s) ordusuna katıldığında Şakraoğulları kabile-sinden ve Haris b. Temim boyundan Yezid b. Süfyan, "Andolsun Allah'a, Hürr'ün savaşa çıktığını göreceğim, mızrağımla onu öldüreceğim!" dedi.

Ravi şöyle diyor: İki ordu tozu dumana katmış savaşıyordu ve Hürr b. Yezid, Hüseyin'in (a.s) ordusunun önünde Kûfelilere saldırıyor ve Antere'nin şu şiirini okuyordu:

Okumu boğaz sınırına saplarım

Ve böylece göğsün kana boyanır.

Atı, kulaklarının üstünden ve alnından yaralanmış ve kan akıyordu. Ubeydullah b. Ziyad'ın koruma birliğinin komutanı Husayn b. Temim, Yezid b. Süfyan'a dönerek, "İşte Hürr b. Yezid; hani arzuluyordun ya!" dedi. Yezid b. Süfyan, "Evet." diyerek Hürr'e karşı ilerledi ve ona, "Ey Hürr b. Yezid, savaşmaya var mısınız?" dedi. Hürr, "Elbette, istiyordum zaten." dedi ve savaşa girdi.

Husayn b. Temim'den duydum ki şöyle diyordu:

Andolsun Allah'a, Hürr öyle savaştı ki, sanki Yezid'in canını onun elindeydi! Yezid'le karşı karşıya gelmesiyle öldürmesi bir oldu.

Ravi şöyle diyor: Hüseyin'in (a.s) ordusu, Allah'ın yarattığı en amansız şekilde savaştı. Hüseyin'in (a.s) ordusunun çadırları bir arada ve birbirine yakın olduğundan dolayı Kûfeliler, ancak bir taraftan saldırabiliyordu.

Ömer b. Saad bu durumu görünce, askerlerinden bir grubunu, sağdan ve soldan saldırarak çadırların iplerini kesmekle görevlendirdi. Böylece Hüseyin'in (a.s) ordusu her taraftan kuşatılabilecekti. Hüseyin'in (a.s) yarenlerinden üç-dört kişi, çadırların arasına yerleşmişti. Onlar, çadırların ipini kesmek ve yağmalamak için gelen Ömer b. Saad'ın askerlerini anında öldürüyor, okluyor, el ve ayaklarını kesiyorlardı.

Çadırların Yakılması

Ömer b. Saad bu durum karşısında şöyle emretti: "Çadırları ateşe verin! Hiçbir çadıra girmeyin ve iplerini de kesmeyin!" Bunun üzerine gelip çadırları yakmaya başladılar. Hüseyin (a.s), "*Bırakın çadırları yaksınlar. Bunu yapacak olsalar, ateşten geçip de size sal-*

dıramazlar." buyurdu. Hüseyin'in (a.s) bu görüşü tamamen doğrudu. Çünkü çadırları yaktıktan sonra bile, yine sadece tek taraftan savaşıyorlardı.

Ravi şöyle diyor: Şimr b. Zilcevşen saldırıp Hüseyin'in (a.s) çadırını mızrağıyla deldi ve "Ateşi getirin! Bu çadırı içindekilerle birlikte yakacağım!" diye bağırdı. Kadınlar bağırarak çadırdan dışarı çıktılar. Hüseyin (a.s) bağırarak, "*Ey Zilcevşen'in oğlu! Çadırımı ailem ile birlikte yakmak için mi ateş istiyorsun? Allah seni ateşte yaksın!*" buyurdu.

Humeyd b. Müslim'den şöyle rivayet edilmiştir: Şimr'e, "Subhanellellah! Bu senin yararına değildir. Allah'ın azabıyla azap etmek ve çocuklarla kadınları öldürmek gibi iki özelliğe birden sahip olmak mı istiyorsun? Vallahi sadece erkekleri öldürmen, senin emir sahibini memnun edecektir!" dedim. Şimr, "Kimsin sen?" diye sordu. Andolsun Allah'a, beni tanıyıp Ubeydullah'ın yanında kötüleceğinden korktuğum için, "Kim olduğumu sana söylemem." dedim. Tam da bu sırada Şebes b. Rib'î geldi. Şimr onun sözüne daha itaatkârdı. Şebes ona, "Senin sözünden daha çirkin bir sözü ne duymuştum ve ne de yapmak istediğinden daha iğrenç bir işi görmüştüm! Kadınlara korku salan birine mi dönüştün şimdi de?!" dedi.

Humeyd b. Müslim şöyle diyor: Şimr yaptığından utanıp geri döndü. Züheyr b. Kayn ve arkadaşlarından on kişi, Şimr'le adamlarına saldırdı ve onları çadırlardan uzaklaştırıp geri püskürttü. Bu saldırıda, Şimr'in dostlarından olan Ebu İzze el-Zubabî yaralanmış ve öldürülmüştü.

Şimr'in geri sürülmesinin ardından Kûfeliler, Züheyr b. Kayn ve arkadaşlarına saldırarak hepsini şehit ettiler. Hüseyin'in (a.s) ashabından bir iki kişi öldürüldüğünde, onların yokluğu hissediliyordu. Ömer b. Saad'ın tarafından her ne kadar öldürülmüş olsaydı bile bu, sayılarının çokluğu nedeniyle hiç hissedilmiyordu.

Korku Hâlinde Namaz

Ebu Sumame Amr b. Abdullah el-Sâidî bu durumu görünce, Hüseyin'e (a.s), "Ey Ebu Abdullah, canım sana feda olsun! Bu insanların her an, sana biraz daha yaklaştığını görüyorum. Andolsun Allah'a ki, ben Allah'ın izniyle senin uğrunda öldürülmedikçe sen öldürülmeyeceksin! Vakti yaklaşmakta olan bu son namazı seninle kılarak Rabbimi mülakat etmek istiyorum." dedi. Hüseyin (a.s) başını kaldırarak şöyle buyurdu:

Namazı hatırlattın; Allah seni, namaz kılanlardan ve zikir ehlinden kılın! Evet, şimdi öğle namazının başlangıç vaktidir. Onlardan isteyin, namaz kılıncaya kadar savaşı bırakınlar.

Husayn b. Temim, "Sizin kılacağınız namaz da kabul olmaz!" dedi. Bunun üzerine Habib b. Mezahir, "Kabul olmaz mı?! Resulullah'ın (s.a.a) Ehlibeytinin namazı kabul olmaz da, senin gibi eşeğin ki mi kabul olur, sanırsın?!" diye cevap verdi.

Husayn bu cevabı alınca onlara saldırdı. Habib onun karşısına çıkıp atının altına bir kılıç indirdi. At şahlandı ve Husayn yere düştü. Husayn'ın arkadaşları yetişişip kurtardılar.

Habib b. Mezahir'in Şehadeti

Habib b. Mezahir, Kûfe ordusuna saldırarak şu beyitleri okudu:

Andolsun, eğer sayıda sizin kadar olsaydık
Veya yarınız kadar, ordularınızı bırakıp kaçardınız
Ey soy, güç ve savaş bakımından insanların en kötüler!

Ve o gün şunları da diyordu:

Ben Habib'im ve babamdır Mezahir
Harp kızıştığında savaş süvarisiyim
Siz daha donanımlısiniz silahta ve sayınız daha çok
Ve biz sizden daha vefalıyız ve daha sabırlı
Hüccetimiz daha yüce ve daha açığız
Hakta; sizden daha takvalı ve daha mazuruz.

Habib amansızca savaşmıştı. Temimoğulları'ndan biri ona saldırdı ve mızrak darbesiyle yere düşürdü. Kalkmak istiyordu ki, Hüseyin b. Temim'in kılıçla başına vurması sonucu yere yığıldı. Bunun ardından Temimli adam, Habib'in yanında inip başını bedeninden ayırdı! Husayn, "Onu öldürmede ben senin ortağınım." dedi. Temimli adam, "Vallahi onu benden başkası öldürmedi!" dedi. Husayn, "Ver onu bana! Atımın boynuna asacağım ki insanlar görsün ve onu öldürmede senin ortağın olduğumu bilsinler. Sonra onu alır ve Ubeydullah b. Ziyad'a götürürsün. Onu öldürdüğün için Ubeydullah'ın sana vereceği ödüle ihtiyacım yok benim." dedi.

Temimli adam Husayn'ın bu isteğini de kabul etmedi. Ancak kabilesinden bazıları, bu hususta onların arasını bulduktan sonra Habib b. Mezahir'in başını Husayn'e verdi. Husayn, Habib'in başını

atının boynuna asıp ordu arasında biraz at koşturdu ve sonra da Habib'in başını getirip Temimli adama iade etti.

Şimdi artık Kûfe'ye dönüyorlardı. Temimli adam, Habib'in başını almış ve atının boynuna asmıştı. Onu, İbn Ziyad'ın sarayına götürüyordu. Habib'in, ergenlik yaşının eşiğinde olan oğlu Kasım, bunu gördü ve Temimli adamdan ayrılmadı. Onun saraya girmesiyle birlikte Kasım da girdi ve çıktığında da onunla aynı zamanda çıktı. Temimli adam şüphelenerek Kasım'a, "Evladım, neden beni takip ediyorsun?!" diye sordu. Kasım, "Yok bir şey." dedi. Temimli, "Elbette bir şey var evladım, hadi söyle bana!" dedi. Kasım, "Yanımdaki bu baş, benim babama aittir! Acaba defnetmem için onu bana verir misin?" dedi. Temimli adam, "Ubeydullah, onun defnedilmesine razı olmaz. Ayrıca ben, bunu öldürdüğüm için Ubeydullah tarafından iyi bir şekilde ödüllendirilmeyi bekliyorum." dedi. Kasım, "Allah ise buna karşılık, ancak en kötü şekilde seni mükâfatlandıracaktır. Andolsun Allah'a ki sen, kendinden daha üstün olan birini öldürdün!" dedi ve ağladı.

Kasım ergenlik çağına erişinceye dek beklemişti. Bu süre içerisinde hep babasının katilinin izini sürdü ve babasına karşılık olarak onu öldürmek için fırsat kolladı. Kasım, Mus'ab b. Zübeyr'in hükümeti dönemindeki Bacumeyra savaşında Mus'ab'ın ordusuna katıldı. Babasının katili de orada kendi çadırındaydı. Düşüncesini gerçekleştirmek ve kısas etmek için harekete geçti. Bir öğlen vakti onun çadırına girdi. Temimli adam uyuyordu. Kılıcına davranıp birkaç darbe indirdi. Adam olduğu yerde ölmüştü.

Habib b. Mezahir'in öldürülmesi Hüseyin'i (a.s) çok üzmüştü. Şöyle buyurdu:

Allah katında kendim ve koruyucu ashabım için mükâfat umuyorum.

Hürr de şöyle diyordu:

Yemin ettim, öldürülmem ben, öldürmedikçe
Bugün, ancak ilerlemekle bana bir şey dokunur
İndiririm onlara keskin kılıç darbesini
Korkmaksızın onlardan ve iki büklüm olmadan.

Hürr şu beyiti de okuyordu:

Kılıcımı indiririm onların bedenlerine enine,
Ve boyuna; yerimi almak isteyen hayırlıya bile

Hürr ve Züheyr b. Kayn omuz omuza vererek zorlu bir savaşa giriştiler. Biri zorda kaldığında, diğeri yardımına koşuyor ve onu

kurtarıyordu. Bir süre böyle savaştılar. Sonra halife ordusunun piyade askerleri Hürri'e saldırıp şehit ettiler.

Bu savaşta Hürri'ün düşmanı olan amcası oğlu Ebu Sumame el-Saidî de öldürülmüştü.

Hürri'ün şehadetinden sonra Hüseyin (a.s), öğle namazını "kor-ku hâlinde namaz" şeklinde kıldırdı.

Said el-Hanefi'nin Şahadeti

Öğlenden sonra tüm şiddetiyle savaşa devam ettiler. Kûfeliler şimdi Hüseyin'e (a.s) ulaşmıştı. Said el-Hanefi öne atıldı ve kendisini Hüseyin'e (a.s) siper etti. Kûfelilerin her taraftan Hüseyin'e (a.s) yağdırdığı oklar, onun bedenine saplanıyordu. Artık Said'in ayakta duracak takati kalmamış ve yere yığılmıştı.

Harezmi, Said'in o anda okuduğu beyitleri şöyle kaydeder:

Bugün Hüseyin, Ahmed'i görmeye gidiyor
Yüce ve cömert baban Ali'yi,
Dolunay gibi saadetli Hasan'ı
Amcan yiğit Cafer-i Tayyar'ı
Ve Allah'ın aslanı Hamza'yı
Yüce Firdevs cennetlerinde.¹

Züheyr b. Kayn'ın Şahadeti

Züheyr de kahramanca savaşarak şu şiiri okuyordu:

Ben Züheyr'im! Ben Kayn'ın oğluyum
Kılıcımla onları Hüseyin'den defederim.

Ravi diyor ki: Züheyr elini İmam'ın (a.s) omzuna vurarak şöyle diyordu:

İleri ey hidayet eden ve hidayet üzere olan İmam!
Bugün mülakat edeceksin ceddin Peygamber'i
Ve Hasan'ı ve Murtaza Ali'yi
Ve iki kanat sahibi yiğit Cafer-i Tayyar'ı
Ve diri şehit Allah'ın aslanı Hamza'yı.

Ansızın Ömer b. Sa'd'ın ordusundan Kesir b. Abdullah el-Şa'bî ve Muhacir b. Evs isminde iki kişi üzerine saldırarak onu şehit ettiler.

1- Maktel-i Harezmi, c.2, s.20.

Nafi' b. Hilal el-Cemelî'nin Şahadeti

Ravi diyor ki: Nafi' b. Hilal, oklarının gezine ismini yazmıştı ve zehirli olan bu oklarını atarken, "Ben Cemelîyim, ben Ali'nin dini üzereyim." diyordu.

Harezmî de kendi *Maktel*'inde şöyle yazıyor: Hilal, oklarını atarken şu beyitleri okuyordu:

Atarım gezi işaretli oklarımı onunla
Yararı olmaz şefkatin cana
Zehirlidir oklar her tarafa gider
Doldurur yeryüzünü atılan oklarım
Ve yine şöyle diyordu:
Ben Ali'nin dini üzereyim
Oğluyum Hilal el-Cemelî'nin
Vururum sizi kılıcım
Havaya savrulan toz duman arasında.¹

Sonra kılıcını kınından çıkararak Kûfelilere saldırıp şu beyitleri okumaya başladı:

Ben Yemenli Cemelî bir erim
Dinim Hüseyin ve Ali'nin dinidir derim
Arzuma ulaşırım bugün öldürülürsem eğer,
Amelimle karşılaşacağımdır, inancım.

Nihayet Nafi' b. Hilal, Kûfelilerden on üçünü öldürdü...²

Taberî de kendi *Tarih*'inde şöyle yazıyor: (Savaş esnasında, Nafi'nin, Emirü'l-Müminin Ali'nin izleyicisi olduğunu bildiren şiirini duyan) Muzahim b. Hureys, meydana çıkarak Nafi'nin karşısında durup, "Ben de Osman'ın dini üzereyim takipçisiyim!" dedi. Nafi', "Sen şeytanın dini üzerinesin." karşılığını verdi; ardından üzerine yürüdü ve onu öldürdü.

Bu olay üzerine, (İmam Hüseyin'in (a.s) yarenlerinin fedakârlıklarına tanık olan) Amr b. Haccac, Kûfelilere hitaben şöyle dedi:

Ey beyinsizler! Kiminle savaştığınızı biliyor musunuz hiç? Onlar bu diyarın süvarileridir. Onlar ölümü arzulayan erlerdir. Hiçbiriniz tek başına onlarla savaşmaya kalkışmasın. Onlar sayıları az kimselerdir ve yok olmalarına az bir süre kaldı. Vallahi eğer taşlarla saldırsanız bile, onları öldürürsünüz.

1- Maktel-i Harezmî, c.2, s.14-15.

2- Maktel-i Harezmî, c.2, s.20-21.

Ömer b. Sa'd, bu uyarıyı duyunca, "Haklısın; söylediklerin doğrudur." dedi ve sonra emri altındaki hiç kimsenin İmam Hüseyin'in (a.s) yarenleriyle bire bir savaşımasını emretti.

Taberî devamla diyor ki: O sırada Amr b. Haccac, İmam Hüseyin'in (a.s) yarenlerine yaklaşıp Kûfe ordusuna hitaben şöyle dedi:

Ey Kûfe halkı! Komutanlarınıza itaati ve aranızdaki uyumu koruyun ve İslâm dininden çıkıp önderimizin emrine itaatsizlik eden kişileri öldürmekte en küçük bir tereddüde kapılmayın!

İmam Hüseyin (a.s), Amr'ın bu sözlerini duyunca şöyle buyurdu:

Ey Amr! İnsanları bana karşı mı kışkırtıyorsun?! Biz İslâm dininden çıktık da siz mi dininizi korudunuz?! Vallahi bu gidişatınızla ölecek olursanız, hangimizin dinden çıktığını ve cehennem ateşini hak ettiğini göreceksiniz.

Taberî, Nafi' b. Hilal-i Cemelî hakkındaki sözlerini şöyle sürdürüyor: Cemelî, peşpeşe saldırılarıyla Ömer b. Sa'd'ın ordusundan yaralananlar dışında on ikisini öldürdü. Bir süre savaştıktan sonra aldığı darbeler sonucu yaralandı ve her iki kolu kırıldı, ardından esir alındı.

Şimr b. Zilcevşen onu alıp beraberindeki askerlerle birlikte Ömer b. Sa'd'ın yanına götürdü. Ömer b. Sa'd, Nafi'i görünce bağırarak, "Yazıklar olsun sana ey Nafi! Neden başına bu belayı getirdin?" dedi. Nafi, yüzünden ve başından akan kan sakalına süzülme hâlinde, "Allah'a and olsun sizden kılıcımla yaraladığım kişiler dışında on ikisini öldürdüm ve buna kesinlikle pişman değilim. Eğer kollarıma bir şey olmasaydı, beni asla esir alamazdınız." dedi. Şimr b. Zilcevşen, Ömer b. Sa'd'a dönerek, "Allah, işlerini yoluna koysun; öldür onu!" dedi. Ömer b. Sa'd, "Onu sen getirdin, istiyorsan kendin öldür!" karşılığını verdi. Şimr b. Zilcevşen, Ömer b. Sa'd'dan bu cevabı alınca kılıcını çekerek Nafi'i öldürmek istedi. O sırada Nafi', Şimr'e dönerek şöyle dedi:

Vallahi eğer sen Müslüman olsaydın ve kıyamete inansaydın, elini bizim kanımıza bulayarak Allah'ı mülakat etmek korkusundan titrerdin; ama yine de, insanların en kötüsünün eliyle öldürülmemizi takdir eden Allah'a şükürler olsun.

Şimr b. Zilcevşen daha fazla fırsat vermeyerek onu öldürdü. Ardından da İmam Hüseyin (a.s) ve yarenlerine saldırarak şöyle diyordu:

Savulun ey Allah'ın düşmanları, Şimr'den savulun
Düşmanı kılıçtan geçiren, kaçmayan Şimr'den savulun
Sizin için başınıza bir beladır, acıdır, elemdir o.

Taberî devamla şöyle diyor: İmam Hüseyin'in (a.s) yarenleri Kûfe ordusunun sayısının çokluğunu ve kendilerinin azlığını görüp bu küçük bir grupla artık İmam'ı (a.s) ve kendilerini savunamayacaklarını anlayınca, huzurunda canlarını ona feda etmek üzere bir-birleriyle yarışa geçtiler.

Gaffar Kabilesinden İki Savaşçı

Gaffar kabilesinden Azre'nin Abdullah ve Abdurrahman ismindeki iki oğlu İmam Hüseyin'in (a.s) huzuruna gelerek şöyle dediler:

Ey Eba Abdullah! Allah'ın selâmı senin üzerine olsun. Düşman bize iyice yaklaştı; biz seni korumak, düşmanın saldırısını senden uzaklaştırmak ve böylece senin huzurunda şehit olmak istiyoruz.

İmam Hüseyin (a.s), "*Aferin size! Yaklaşın bana!*" buyurdu. O iki genç yaklaşarak İmam'a (a.s) yakın bir yerde düşman ordusuyla savaştılar. Onlardan biri savaş hâlinde şöyle diyordu:

Bildiler Gaffaroğulları gerçekten,
Ve Nizaroğulları'ndan sonra Hindifoğulları
Öldürürüz biz fasıklar topluluğunu
Keskin kılıçlarımızla
Ey kavmim! Defedin hür kişilerden belayı
Parlak kılıçlarımızla ve uzun mızraklarımızla.

Cabir Kabilesinden İki Genç ve Hanzala

Taberî şöyle yazıyor: Cabir kabilesinden, anneleri bir, babaları kardeş olan iki amca çocuğu Seyf b. Haris b. Seri' ve Malik b. Abd b. Seri' isimlerindeki iki genç hüngür hüngür ağlayarak İmam Hüseyin'in (a.s) huzuruna gelip karşısında durdular. İmam (a.s), "*Ey kardeşimin çocukları! Neden ağlıyorsunuz? Vallahi çok yakında gözünüzün sevinçten yaşlarla dolmasını umuyorum.*" buyurdu.

Onlar, "Allah bizi size feda etsin; biz kendi hâlimiz için değil, sizin için ağlıyoruz. Düşmanın her taraftan etrafınızı sardığını görüyor ve sizin için bir şey yapamıyor, onların zararını sizden defedemiyoruz." dediler. İmam (a.s) şöyle buyurdu:

Kardeşimin evlâtları! Allah, bana karşı beslediğiniz bu samimi duygularınızdan ve canınızla bana yardım etmenizden dolayı sizi takvalılar mükafatıyla ödüllendirsin.

Taberî devamla şöyle diyor: O sırada Hanzala b. Es'as el-Şibamî öne çıkarak İmam'ın (a.s) huzurunda Kûfeliler'e hitaben şöyle dedi:

Ey insanlar! Ben Ahzab'ın başına gelenlerin veya Nuh, Ad, Semud kavmi ve onlardan sonra diğerlerinin başlarına gelenlerin sizin de başınıza gelmesinden korkuyorum. Gerçekten Allah kullarına zulmetmez.

Ey kavmim! Doğrusu ben, üzerinize önceki toplulukların günü gibi bir günün gelmesinden korkuyorum. Nuh kavminin Ad ve Semud'un ve onlardan sonrakilerin durumu gibi bir durumla karşılaşmanızdan kaygılanıyorum. Allah kullara zulmetmek istemez (günahsız kimselere ceza vermez).

Ey kavmim! Sizin için o (yüce divana) çağırma (yahut bağrışıp çağırma) gününden, arkanıza dönüp kaçacağınız günden korkuyorum. Sizi Allah'ın azabından kurtaracak kimse yoktur. Allah kimi saptırırsa, artık onu doğru yola iletecek de yoktur.¹

Ey kavmim! Hüseyin'i öldürmeyin; aksi durumda Allah sizi acılı bir azaba duçar eder ve kim de Allah'a iftira ederse hüsrana uğrar.

İmam Hüseyin (a.s), Hanzala'ya şöyle buyurdu:

Ey Sa'd'ın oğlu! Allah'ın rahmeti senin üzerine olsun! Bu insanlar, kendilerini hakka davet ettiğinde müspet cevap vermedikleri, seni ve dostlarını katletmek için hücumla karar aldıkları zaman azabı hak ettiler. Ama şimdi salih kardeşlerini öldürdüklerinden dolayı, artık onların hâlleri nasıl olur?! (Vay onların hâline!)

Hanzala da: "Canım size feda olsun, (evet) gerçeği buyurdunuz. Sen benden daha iyi bilirsin ve bilmeye herkesten daha layıksın. Şimdi ahirete doğru göçüp (cennette) kardeşlerimize kavuşabilir miyim?" dedi.

İmam (a.s) ona şöyle buyurdu:

Dünya ve dünyadaki şeylerden daha iyi olan ve mülkü daimî olan (cennete) doğru hareket et.

Hanzala, "Selâm olsun sana ya Eba Abdullah! Allah'ın salat ve selâmı senin ve ehlibeytinin üzerine olsun; Allah bizimle sizi cennetinde bir araya getirsin." diyerek vedalaştı ve huzurdan ayrıldı.

İmam (a.s) da onun duasına karşılık, "*Amin, amin.*" diye buyurdu.

1- Mü'min, 30-33.

Ondan sonra, Cabir kabilesinden olan iki genç de İmam'a (a.s) yönelerek, "Allah'ın selâmı senin üzerine olsun ey Resulullah'ın oğlu!" dediler. İmam (a.s), "*Allah'ın selâm ve rahmeti sizin de üzerinize olsun.*" buyurdu. Sonra o iki genç ölünceye kadar savaştılar.

Âbis b. Ebu Şebib ve Şevzeb

Âbis b. Ebu Şebib el-Şakirî, Şakiroğulları'nın kölelerinden Şevzeb'le birlikte geldi. Âbis, Şevzeb'e, "Ey Şevzeb! Ne yapmak istiyorsun?" diye sordu. Şevzeb, "Seninle birlikte Resulullah'ın (s.a.a) torununun uğrunda ölünceye kadar savaşmak istiyorum." dedi. Âbis şöyle dedi:

Bunun dışında başka bir şey de beklenmezdi senden. O hâlde ileri çıkarak Ebu Abdullah Hüseyin'in (a.s) uğrunda canını feda et ki, seni de diğer yarenleri gibi şehitlerin arasında saysın ve ben de şehit olunca yüreğimde senin acın olsun. Vallahi eğer şu an senden daha aziz bir şeyim olsaydı, yüreğimdeki acının Allah katında hesaplanması için şehit olmadan önce onu Hüseyin'in uğrunda seve seve feda ederdim. Bugün mümkün olduğu kadar ahiret mükâfatımızı arttırmamız çok yerinde bir harekettir; çünkü bugünden (öldünden) sonra hiçbir amel söz konusu değildir, sadece hesap vardır.

Taberî devamla şöyle diyor: Şevzeb kabul ederek hareket etti, İmam'ı (a.s) selâmladıktan sonra savaş meydanına gidip öldürülünceye kadar savaştı.

Daha sona Âbis, İmam Hüseyin'e (a.s) yönelerek şöyle dedi:

Ey Eba Abdullah! Vallahi uzaktan ve yakından yeryüzünde benim için senden daha saygın ve sevimli kimse yoktur. Şimdi eğer sana yapılan zulmü ve öldürülmeni önleyebilecek canımdan ve kanımdan daha değerli bir şeye sahip olsaydım, kesinlikle onu feda ederdim. O hâlde Allah'ın selâmı senin üzerine olsun ey Eba Abdullah! Allah şahidim olsun ki ben senin ve babanın gidişatı üzereyim.

Ardından Âbis alnında kılıç yarası olduğu hâlde elindeki kılıcından çıkararak Kûfe ordusunun üzerine yürüdü.

Taberî, o güne (Aşura günü) kendi gözleriyle tanık olan Rabi' b. Temim el-Hemdanî'den şöyle rivayet etmektedir: Âbis'in geldiğini görünce onu hemen tanıdım. Ben birçok savaşlara katılan Âbis'i çok iyi tanıyordum. O, savaş meydanının en cesur kahramanlarından biriydi. İşte bu nedenle Kûfe ordusuna hitaben, "Ey insanlar! Bu si-

yah aslan Ebu Şebib el-Şakirî'nin oğludur; hiç kimse onunla savaşa çıkmasın (aksi durumda öldürülür)." O sırada Âbis savaş meydanına çıkarak, "Benimle savaşıcak bir er yok mu?" diye bağırdı. Ömer b. Sa'd, "Onu taşıyın." diye bağırdı!

Devamla şöyle diyor: Âbis'in üzerine her taraftan taş yağmuru yağmaya başladı. Âbis bu durumu görünce üzerindeki zırhı ve başındaki miğferi çıkararak var gücüyle Kûfelilerin üzerine yürüdü. Vallahi ben kendi gözlerimle onun iki yüz kişiyi önüne alıp kovduğunu gördüm. Sonra her taraftan ona saldırıp (kılıç ve mızrak darbeleriyle) onu katlettiler.

Ardından Âbis'in başının, Ömer b. Sa'd'ın askerlerinden birkaçı arasında elden ele gezdiğini ve her birinin onu kendisinin öldürdüğünü iddia ettiğini gördüm. Sonunda hakemlik yapması için Ömer b. Sa'd'ın yanına gittiler. Ömer b. Sa'd, "Kavga etmeyin! Âbis birinizin darbesiyle ölecek bir kişi değildi!" diyerek onları ayırdı.

Zahhak el-Mișrakî'nin Kaçışı

Taberî, Zahhak el-Mișrakî'den şöyle rivayet etmektedir: İmam Hüseyin'in (a.s) yarenlerinin tümünün şehit olduklarını, düşmanın onun ehlibeytine yaklaştığını, yanında Suveyd b. Ebu Amr ve Buşeyr b. Amr el-Hazremî'den başka hiç kimsenin kalmadığını görünce: "Ey Resulullah'ın oğlu! Aramızdaki sözleşmeyi hatırlıyor musun? Ben, yar ve yardımcınız olduğum müddetçe sizi savunacağımı, yardımcısız kalacak olursanız gitmekte serbest olduğumu söylemiştim ve siz de razı olmuştunuz." dedim. İmam (a.s) bana şöyle buyurdu:

Evet; doğru söylüyorsun; fakat kendini nasıl kurtaracaksın? (Bu düşman okyanusundan) kurtulabilirsen gidebilirsin.

Ben savaş kızıştığında Kûfelilerin, İmam Hüseyin'in (a.s) yarenlerinin atlarını öldürdüğünü fark edince, kendi atımı diğer çadırların arasında yer alan arkadaşlarımla çadırına bağlamış (ve böylece düşman oklarından kurtarmıştım. Daha sonra kendim Kûfelilerle piyade savaşarak İmam'ın (a.s) huzurunda onlardan ikisini öldürüp birinin de kolunu bedeninden ayırmıştım. İmam (a.s) defalarca bana şöyle buyurmuştu:

Elleri kesme; Allah ellerini kesmesin! Allah, Peygamber'in Ehlibeyti tarafından seni hayırlı mükâfatlarla mükâfatlandırсын.

İmam Hüseyin (a.s) dönmeme müsaade edince, çadırda sakladığım atımı çıkararak sıçrayıp eğerde oturdum ve atımı mahmuzladım, sürat alınca da kendimi düşman ordusunun içine vurdum. (Benim bu beklenmedik hareketimle karşılaşan düşman ne yapacağını şaşırıldı ve) geçmem için yol açtı. Böylece ben o düşman selinden çıktım. Fakat onlardan on beşi peşime takılıp beni takip etmeye başladı.

Ben o şekilde ilerliyordum; nihayet beni takip edenler Fırat kıyısında Şefiye ismindeki bir köyde bana ulaştılar. Ben kılıcımı çekip onlara saldırmak için arkamı döndüğümde onların arasından Kesir b. Abdullah el-Şa'bî, Eyyub b. Mişrah el-Hayvanî ve Kays b. Abdullah el-Saidî beni tanıyarak arkadaşlarına, "Bu amcamız oğlu Zaha b. Abdullah el-Mişrakî'dir. Allah aşkına onu rahatsız etmeyin." dediler. Bunun üzerine Temim kabilesinden üç kişi onların bu ricasını kabul ederek, "Vallahi biz kardeşlerimizin ve kendileriyle ahitleştiğimiz kişilerin önerisini kabul ederek onların arkadaşına dokunmayacağız." dediler. Temimliler arkadaşlarımın önerisini kabul edince, diğerleri de onların görüşüne rıza gösterdiler ve böylece Allah beni kurtardı.

Taberî diyor ki: İmam Hüseyin'e (a.s) yardım etmek için direnen son kişi Suveyd b. Amr b. Ebu Muta' el-Has'amî'ydi.

* * *

Buraya kadar *Taberî Tarihi*'nden, onun, o günün olaylarını kaydettiği tertibe bağlı kalmaksızın İmam Hüseyin'in (a.s) yarenlerinin şahadetlerini naklettik. Çünkü Taberî'nin, olayları olduğu gibi zikretmede gerekli dikkat ve titizliği göstermediği, amacının sadece bu olayları zikretmek olduğu açıktır.

Şunu da söylemek gerekir ki, bizim burada izlediğimiz sıra da Taberî dışındaki rivayetleri bilimsel olarak incelemenin sonucu değildir; biz *Taberî*'de geçen ip uçlarını esas alarak okuduğunuz şekildedeki tertibe gittik ve Taberî dışında başka bir kitaptan yararlandığımızda da kaynağına değindik.

Taberî kendi *Tarihi*'nde, İmam Hüseyin'in (a.s) kıyamının ve şahadeti seçmesinin nedenini öğrenmek için peşinde olduğumuz gerçeklere açıklık kazandıracak konuları içeren onun yarenleriyle ilgili tüm olayları kaydetmediği için, şimdi kısaca onların bazılarını değiniyoruz.

DİĞER ŞEHİTLER

1- Amr b. Halid

Harezmî kendi *Maktel*'inde şöyle yazıyor: (İmam Hüseyin'in - a.s.- yarenlerinden) Amr b. Halid el-Ezdî savaş meydanına çıkarak şöyle diyordu:

Ey can! Gideceksin bugün sen
Lütuf ve rahmetle Rahman'a
Geçmiş zamanda iyi işin
Mükâfatını alacaksın bugün
Geçmişte işlediğin kötülükler
Giderilecek bugün bağışlanmayla
Üzülme; her diri fani olur sonunda
Sabır, seni dinlendirecek en iyi ilaçtır şu anda.

Amr, nihayet Kûfelilerle savaşarak şehit oldu.¹

2- Sa'd b. Hanzala

Amr'dan sonra Sa'd b. Hanzala el-Temimî savaşmaya çıktı ve şöyle recez okumaya başladı:

Sabret kılıçlara, mızraklara
Sabret onlara cennete girmek için
Kurtuluşu dileyenleri karşılayan
Hazır cennet hurilerine kavuşmak için
Ey can! Rahatlıktan, refahtan vazgeç
Hayrı, sevabı elde etmeye çalış.²

Ardından düşmana saldırarak şiddetli bir çarpışmadan sonra şehit oldu.

1- Maktel-i Harezmî, c.2, s.14.

2- Maktel-i Harezmî, c.2, s.14.

3- Abdurrahman b. Abdullah el-Yeznî

Sonra Abdurrahman b. Abdullah el-Yeznî çıkararak şu beyitleri okudu:

Ben Yezn oğullarından Abdullah'ın oğluyum
Hasan'la Hüseyin'in dini üzereyim
Kılıcımla size Yemen gençlerinin darbesini indiririm
Böylece Allah katında kurtuluşu dilerim.

Sonra Kûfe ordusuna saldırarak, öldürülünceye kadar savaştı.¹

4- Kurrat b. Ebu Kurra

Sonra Kurrat b. Ebu Kurra el-Gaffarî savaş meydanına çıkarak şu beyitleri okudu ve savaşıp şehit oldu:

Biliyorlar gerçekten Gaffaroğulları,
Hindik oğulları ve sonra Nizaroğulları:
Ava dadanmış güçlü bir aslanım ben
Saldırırım zalimlere her dem
Elimdeki keskin kılıcımla
Parçalar, yok ederim onları
Seçkin Nebi Ahmed'in evlatları olan
Hidayet imamları efendiler ve iyiler uğrunda.

5- Amr b. Muta'

Amr b. Muta' el-Cu'fî savaş meydanına çıkınca şu beyitleri okudu:

Ben Cu'fî'nin oğluyum; Muta'nın babası
Sağ elimde keskin bir kılıç kabzası
Ucu parlak mızrağımı düşman
Parlayıp yanan ışık görür her an.
Çok çetin bu günümde ne de hoştur
Hüseyin'in uğruna ve onu savunmak için canımı vermem!²

Ve böylece şehit oluncaya kadar savaştı.

1- Maktel-i Harezmi, c.2, s.17-18.

2- Maktel-i Harezmi, c.2, s.17-18.

6- Ebuzer'in Kölesi Cevn

Musiru'l-Ahzan ve *el-Luhûf* kitaplarında şöyle geçer: Ebuzer'in zenci kölesi Cevn, savaş meydanına gitmek için öne çıktı. İmam (a.s) ona hitaben şöyle buyurdu:

Ben sana izin verdim; git buradan ve kendini kurtar! Sen bizimle buralara kadar geldin ki rahat içinde olasın; şimdi kendini ölüme atma!

Cevn İmam'a (a.s) şöyle cevap verdi:

Ey Resulullah'in evlâdı! Rahatlıkta sizin sofranızdan yemek ve zorluklarda da sizi yalnız bırakmak olmaz. Bedenim kötü kokar, soyum değersiz insanlara dayanır ve rengim de siyahtır. Ebedî cennetin huzuruna kavuşturun beni ki güzel kokayım, soyum şeref kazansın ve yüzüm ak olsun. Size minnettar olurum! Allah'a ant olsun ki, şu siyah kanımı temiz kanlarınıza katmadıkça sizden ayrılmam.

Cevn daha sonra şehit oluncaya kadar düşmanla savaştı.¹

Harezmi'nin *Maktel*'inde şöyle geçer: Cevn düşman ordusuna saldırınca şu beyitleri okuyordu:

Zalimler bir siyahın keskin
Kılıcıyla darbesini nasıl buluyorlar?
Savunuyorum Âl-i Muhammed'in seçkinlerini
Elimle, dilimle müdafaa ederim onları
Ölünce ben bu vesileyle, kıyamet günü
Tek olan Allah'tan kurtuluş dilerim.²

Cevn, düşmanla savaşıp onlardan yirmi beş kişiyi öldürdükten sonra şahadet derecesine ulaştı. İmam (a.s) onun yanına varıp baş ucunda oturarak şöyle dua etti:

Allah'ım! Onun yüzünü ak et, kokusunu güzelleştir, onu Muhammed'le haşret ve onu Muhammed'in Ehlibeyti'nden ayırma.³

7- Enis b. Ma'kil

Harezmi'nin *Maktel*'inde şöyle geçer: Sonra Enis b. Ma'kil el-Asbahî savaş meydanına çıkarak şu beyitleri okudu:

1- *Musiru'l-Ahzan*, s.47 ve *el-Luhuf*, s.41.

2- *Maktel-i Harezmi*, c.2, s.19.

3- *Maktelu'l-Avalim*, s.88.

Ben Enis'im, ben; Ma'kil'in oğluyum
Sağ elimde kılıç var yakıp yıkan
Onunla sulta kurarım başlara toz toprak arasında
Gideririm bulanıklığımı, sonra aydınlık doğar
Peygamberlerin en üstünü Resul'ün oğlu
Üstün ve fazilet sahibi Hüseyin'i (savunurum).

8- Haccac b. Mesruk

Harezmî diyor ki. Sonra Hz. Hüseyin'in (a.s) müezzini olan Haccac b. Mesruk savaş meydanına çıkarak şöyle dedi:

Hidayet eden ve hidayet üzere olduğun hâlde ileri ey Hüseyin!
Bugün mülakat edeceğiz ceddin Peygamber'i
Sonra şanı yüce baban Ali'yi
Ve razı olunmuş en hayırlı Allah velisi, Hasan'ı
Ve iki kanat sahibi yiğit Cafer-i Tayyar'ı
Ve diri şehit Allah'ın arslanı Hamza'yı.
Sonra da düşmana saldırarak şehit oluncaya kadar savaştı.

9- Cunade b. Hars

Harezmî devamla diyor ki: Daha sonra Hars el-Ensari'nin oğlu Cunade savaş meydanına çıkarak şöyle dedi:

Ben Cünade'yim, ben Haris'in oğluyum
Cesurum; ben korkak değilim
Biatini bozanlardan da değilim
Tertemiz toprağa yatıncaya dek.

Sonunda düşmana saldırarak öldürülünceye kadar onlarla savaştı.

10- Amr b. Cunade

Sora Amr b. Cunade çıkarak şunları söyledi:

Hint oğlu ve arkadaşlarının boğazını
İnlerinde muhacir ve ensardan olan atlılarla sık
Muhammed Peygamber'in döneminden beri mızrakları
Toz-toprak altında o kâfirlerin kanıyla boyanmış.

Resul'ün döneminde onların kanına boyanan mızraklar,
Bugün de zalimlerin kanıyla boyanmakta.
Bugün öyle kimselerin kanıyla boyanıyor ki,
Kötülere yardım için, Kurân'ı arkalarına atmışlar,
Bedir'de Müslümanların kılıcından dökülen
Kanların intikamını almak için ayaklanmışlar
Vallahi keskin kılıcımı peş peşe indiririm tepelerine
Savaş meydanında bu işi farz sayarım ben kendime.
Sonra düşmana saldırarak öldürülünceye kadar onlarla savaştı.

11- Yetim Bir Genç

Daha sonra, babası İmam'ın (a.s) saflarında şehit düşen bir genç Kûfelilerle savaşmak için meydana çıktı. Yanında olan annesi ona, "Oğulcağızım! Resulullah'ın (s.a.a) torununun uğrunda savaşıp şehit olmak için meydana git." demişti. O da "Ben de böyle yapacağım." diyerek öne çıkmıştı. İmam (a.s) onu görünce, "*Bu çocuğun babası savaşta şehit oldu; annesi onun savaşa gitmesini istemeyebilir!*" buyurdu. Fakat genç, "Ey Resulullah'ın (s.a.a) torunu! Bunu bana annem emretti!" şeklinde cevap vererek savaş meydanına çıkıp şu beyitleri okudu:

Emirim olan Hüseyin ne de iyi emirdir
Beşir ve Nezir olan Peygamber'in kalbinin sevincidir
Ali ve Fatıma'ysa onun baba ve annesidir
Acaba onun bir benzerini tanıyor musunuz?

Ardından öldürülünceye kadar savaştı. Kûfeliler onun başını bedeninden ayırarak İmam Hüseyin'in (a.s) çadırlarına doğru fırlatılar! Annesi koşarak oğlunun kesik başını alıp, "Aferin oğlum! Ey gözümün nuru ve kalbimin sevinci!" dedi ve sonra var gücüyle oğlunun kesik başını Kûfelilerin birine fırlatarak onu öldürdü. Daha sonra çadırlardan birinin direğini eline alarak düşmanın ordusuna saldırıp şu beyitleri okudu:

Ben kadınların arasında zayıf kadını
Çökmüş, yıpranmış ve zayıf yaratılışlı bir canım
Size şiddetli bir darbe indiririm
Şanı yüce Fatıma'nın evlatları uğrunda.

Bu kadın elindeki direkle Ömer b. Sa'd'ın askerlerinden ikisini öldürdükten sonra İmam (a.s) onun hakkında hayırlı duada bulunarak, çadırlara geri dönmesini emretti.¹

* * *

Harezmi şöyle diyor: İmam Hüseyin'in (a.s) yarenleri teker teker huzuruna gelerek, "Allah'ın selâmı senin üzerine olsun ey Resulullah'ın (s.a.a) evlâdı!" diyorlar; İmam (a.s) da, "*Allah'ın selâmı senin de üzerine olsun. Biz de senin arkandan geliyoruz.*" şeklinde cevap veriyor ve sonra da onlara, "**Onlardan kimi adağını yerine getirdi (çarpışarak şehit düştü); kimi de (şehit olmayı) beklemektedir; sözlerini asla değiştirmemişlerdir.**"² ayetini okuyordu. Sonra savaş izni alan o yareni düşmana saldırıp şehit oluncaya kadar savaşıyordu. Hz. Hüseyin'in (a.s) yarenleri son kişiye kadar Kûfelilerle böylece savaştılar.³

1- Maktel-i Harezmi, c.2, s.19-22.

2- Ahzap, 23.

3- Maktel-i Harezmi, c.2, s.25.

ÂL-İ RESUL'ÜN ŞAHADETİ

Harezmî kendi *Maktel*'inde şöyle yazıyor: İmam Hüseyin'in (a.s) kendi ehlibeyti dışında yarenlerinden hiçbiri kalmayınca, toplanıp birbirleriyle vedalaştıktan sonra savaşıma kararı aldılar.¹

Resulullah'ın (s.a.a) Ehlibeyti'nden İlk Şehit

Taberî kendi *Tarih*'inde şöyle yazıyor: Aşura günü Ebu Talip oğullarından şehit olan ilk kişi Ali Ekber b. Hüseyin b. Ali'dir. Annesi Ebu Murre b. Urve b. Mes'ud el-Sekafi'nin kızı Leyla'dır.²

Büyük annesi ise Ebu Süyfan b. Harb'ın kızı Meymune'dir.³ Ali Ekber'in Ümeyyəoğulları'na olan bu yakınlığı nedeniyle, Mus'ab el-Zuheyrî'nin rivayetine göre, ona amanname yazarak şöyle dediler:

"Senin müminlerin Emiriyile -Yezid b. Muaviye- akrabalık bağı var; biz bu akrabalık bağına gözetmek istiyoruz. Eğer istersen, sana aman veririz!"

Ali Ekber onlara, "Resulullah'ın (s.a.a) yakınlığının gözetilmesi daha iyidir." karşılığını verdi ve üzerlerine yürüdü. Düşmana saldırınca şöyle diyordu...⁴

Harezmî de kendi *Maktel*'inde şöyle diyor: İmam Hüseyin (a.s) savaş meydanına giden Ali Ekber'i görünce, eliyle sakalını tutarak başını gökyüzüne kaldırıp şöyle dedi:

Allah'ım! Sen bu kavmin aleyhine şahit ol, bu orduya karşı öyle bir genç gidiyor ki boy, ahlak ve konuşma tarzıyla

1- Maktel-i Harezmî, c.2, s.26.

2- Mekatilu't-Talibiyyin, s.80; Tarih-i Taberî, Avrupa basımı, c.2, s.356-357.

3- Mekatilu't-Talibiyyin, s.80; Mus'ab'ın Neseb-i Kureyş'inde, s.57; el-İsabe, c.4, s.178, Ebu Murre'nin hayatı bölümünde.

4- Nesebu Kureyş, s.57.

Peygamber'ine çok benziyor. Biz Peygamber'i (s.a.a) görmeyi arzuladığımızda ona bakardık. Allah'ım! Onları, yeryüzünün bereketlerinden mahrum kıl; onları tefrikaya duçar et ve onları ihtilâflı yollara düşür; yöneticilerini onlardan hiç-bir zaman razı etme. Çünkü onlar bizi, yardım etmek vaa-diyle davet ettiler, sonra da öldürmek için üzerimize üşüştü-ler.

Sonra Ömer b. Sa'd'a hitaben şöyle buyurdu:

Ne olmuş sana?! Allah soyunu kurutsun, işlerini düzene sokmayıp arzuna kavuşturmasın seni, senden bereketini alsın ve yatağında boğazlayacak birini sana musallat kılsın. Nitekim sen de benim soyumu kuruttun; benim Resulullah ile olan akrabalık ilişkiyi gözetip hürmetimi korumadın.

İmam (a.s) daha sonra yüksek sesle şu ayeti okudu:

Gerçek şu ki, Allah; Âdem'i, Nuh'u, İbrahim ailesini ve İmran ailesini âlemler üzerine seçti; onlar birbirlerinden (türeme tek) bir zürriyettir. Allah işiten ve bilendir.¹

Ali Ekber ise, düşman ordusuna saldırarak şöyle recez okuyordu:

Ben, Ali oğlu Hüseyin oğlu Ali'yim!

Beytullah'a ant olsun ki biz Peygamber'e daha yakınız.

Vallahi bu zina zâde oğlu bize hükmedemez

Mızrak bükülünceye dek sizinle savaşaçağım.

Ve kılıç eğilinceye dek size darbe indiririm.

Haşimî-Alevî gencinin darbesi gibi.

Ardından düşmanla öyle savaştı ki, nihayet düşman onun karşısında dayanamadı ve feryat etmeğe başladılar. Ali Ekber (bir süre düşmanla savaşıp onlardan bir kısmını öldürdükten sonra) çok sayıda yara almış bir vaziyette geri dönerek babasının yanına geldi ve "*Babacığım! Susuzluk beni öldürmek üzeredir ve bu demirlerin ağırlığı da bir yandan beni zorlamaktadır. Acaba düşmana karşı güç kazanabilmem için bir yudum su var mı?!*" dedi. Hüseyin (a.s) ağlayarak şöyle buyurdu:

Aziz oğlum! Muhammed'den, Ali'den ve babandan bir şey isteyip onların istediğin şeyi sana verememeleri, onlardan yardım isteyip senin yardımına koşamamaları çok ağırdır!

Daha sonra yüzüğünü ona vererek şöyle dedi:

1- Âl-i İmran, 33.

Bu yüzüğü ağzına al da düşmanla savaşmak için meydana dön. Yakında ceddin Resulullah'ın (s.a.a), elindeki tasla seni öyle doyurmasını umuyorum ki, ondan sonra asla susamazsın.

Ali Ekber tekrar çok şiddetli bir saldırıyla savaş meydanına geri döndü ve şu beyitleri okumaya başladı:

Savaş gerçekleri ortaya çıkardı
Ve onun ardından doğrular aşikâr oldu
Arşın Rabb'ine ant olsun ki kılıçlar
Kınına girinceye dek sizi bırakmayacağız.¹

Taberî şöyle diyor: Ali Ekber defalarca Kûfe ordusuna saldırdı. Nihayet Murre b. Munkiz b. Nu'man el-Abdî el-Leysî gözünü ona dikerek, "Yolu bana düşer de başkalarına yaptığının aynısını yapmaya kalkışırsa, ben de onu öldürüp babasını yasında oturtmazsam, Arab'ın tüm günahı benim üzerime olsun!" dedi. Ali Ekber kılıcıyla düşman ordusunu yararak ilerliyordu; nihayet Murre onun karşısına dikildi ve ansızın ona mızrağıyla etkili bir darbe indirdi. Ali Ekber aldığı yarayla savunma gücünü kaybedip yere düştü. Bunun üzerine Kûfeliler her taraftan toplanarak onu aralarına alıp kılıçlarıyla paramparça ettiler.

Harezmi de şöyle diyor: Munkiz b. Nu'man el-Abdî, Ali Ekber'in başına öyle bir vurdu ki Ali'nin artık savaşmaya gücü kalmadı. Diğerleri de gelerek ona kılıçlarıyla vurdular. Ali Ekber atın boynuna sarıldı. Kontrolsüz kalan at onu düşman ordusunun içine götürdü. Düşman askerleri ardarda gelip ona kılıç darbesi indirdiler ve bedenini paramparça ettiler. Ruhu bedeninden çıkacağı anda da var gücüyle şöyle bağırdı:

Canım babam! Bu ceddin Resulullah'tır, elindeki tasla su içirdi, artık bundan böyle hiçbir zaman susamayacağım. Ceddin sana diyor ki: Acele et; senin için de bir kase hazırlanmış.

İmam Hüseyin (a.s), (Ali Ekber'in bu sözlerini duyunca) feryat etti...²

Taberî kendi *Tarih*'inde Humeyd b. Müslim el-Ezdî'den şöyle naklediyor: Kendi kulağımla İmam Hüseyin'in (a.s) o gün şöyle dediğini duydum:

1- Maktel-i Harezmi, c.2, s.30-31.

2- Maktel-i Harezmi, c.2, s.31.

Ey yavrum! Allah, seni öldürenleri öldürsün, Allah'a karşı küstahlık ve Resulü'ne de saygısızlık ettiler! Senden sonra dünyanın başına kül olsun.

Humeyd sonra şöyle diyor: Daha sonra güneş gibi parlak bir kadının aceleyle çadırdan dışarı fırlayarak, "Eyvah yeğenim, eyvah kardeşim oğlu!" diye feryat ettiğini şimdi de görüyor gibiyim. Ben, onun kim olduğunu sorduğumda, "Resulullah'ın (s.a.a) kızı Fatıma'nın kızı Zeynep'tir." dediler.

Zeynep o şekilde gelerek kendisini Ali Ekber'in naşının üstüne attı. İmam Hüseyin (a.s) gelerek Zeyneb'in elinden tuttu ve onu çadırlara geri götürdü. Sonra kendisi Ali'nin cenazesinin yanına geldi. Ehlibeyt gençleri de yetişmişlerdi. İmam (a.s) onlara, "*Kardeşinizin cenazesini götürün.*" buyurdu. Gençler Ali'nin cenazesini götürerek, karşısında düşmanla savaştıkları çadırın önüne bıraktılar.

Ebu Taliboğulları'nın Şahadeti

Abdullah b. Müslim b. Akil'in Şahadeti

Hz. Ali Ekber'in şahadetinden sonra Emirü'l-Müminin Hz. Ali'nin (a.s) kızı Rukayye'nin¹ ve Müslim b. Akil b. Ebu Talib'in² genç yaştaki oğlu Abdullah savaş meydanına çıkarak şöyle recez okuyordu:

Bugün, babam Müslim'le görüşeceğim / Peygamber'in dini yolunda öldürülen yiğit gençlerle mülakat edeceğim.³

Taberî kendi *Tarih*'inde şöyle yazıyor: Amr b. Subeyh, okla Abdullah'ı nişan aldı. Abdullah başını oktan kurtarmak için elini siper edince ok elinden geçip başına saplandı.⁴ Abdullah ne yapıp ettiyse elini kurtaramadı. O esnada kalbine isabet eden başka bir ok nedeniyle kalbi parçalandı.

Ardından Yezid ordusu İmam'ın (a.s) yakınlarına her taraftan saldırı düzenledi.

1- Neseb-u Kureyş, -Mus'ab Zubeyrî-, s.45; Mekatilu't-Talibiyyin, s.94.

2- Taberî, Abdullah b. Müslim'in Ali Ekber'den sonra şehit olduğunu yazmıştır. bk. Tarih-i Taberî, Avrupa basımı, c.2, s.357.

3- Menakıb-ı İbn Şehraşub, c.2, s.220; Maktel-i Harezmi, c.2, s.26.

4- Bu bölüm İrşad'da geçer, s.223.

Cafer b. Akil'in Şahadeti

Harezmî ve İbn Şehraşub şöyle yazmaktalar: Cafer b. Akil b. Ebu Talib savaş meydanına çıkarak şu beyitleri okudu:

Ebtahlı Ebu Talib'in oğluyum ben
Galip olan Haşimoğulları grubundan
Biz üstün kimselerin efendileriyiz
Bu Hüseyin'se temizlerin en temizidir.

Daha sonra savaşarak Bişr b. Sert el-Hemdanî tarafından şehit edildi.¹ Taberî ise Cafer'in, Abdullah b. Azre el-Has'amî'nin kendisine attığı okla şehit olduğunu kaydetmektedir.

Abdurrahman b. Akil'in Şahadeti

Cafer b. Akil şehit düştükten sonra, kardeşi Abdurrahman b. Akil savaş meydanına çıkarak şu recezi okudu:

Babam Akil'dir; bilin mevkiimi
Haşimîler arasında Haşimler kardeşlerimdir
Doğru delikanlılar ve değerli akrabalarım
Bu Hüseyin, yüce kökenlidir,
Cennette gençlerin efendisidir.

Abdurrahman bu recezleri okuyarak savaştı ve nihayet Osman b. Halid el-Cuhenî tarafından şehit edildi.

Taberî şöyle yazıyor: Osman b. Halid bi Esyer el-Cuhenî ile Beşir b. Sevt el-Hemdanî ikisi birlikte Abdurrahman b. Akil'e saldırarak onu şehit ettiler.

Muhammed b. Abdullah b. Cafer'in Şahadeti

Harezmî ve İbn Şehraşub şöyle yazmaktalar: Abdurrahman b. Akil'in şahadetinden sonra Muhammed b. Abdullah b. Cafer şöyle recez okuyarak savaş meydanına çıktı:

Düşmandan Allah'a şikâyetim var:
Kavmin çalışanları alçak körlük içinde
Değiştirdiler Kur'ân öğretilerini,
Tenzil'in ve Tibyan'ın muhkem ayetlerini
Sonra da azgınlıkla açığa vurdular küfürlerini.

1- Akil ve Cafer oğullarının şahadetlerini ve yine onların okudukları savaş şiirlerini Maktel-i Harezmî ve Menakıb-ı İbn Şehraşub'dan getirdik. Taberî, savaş rivayetlerindeki alışkanlığı üzere bu şiirleri kaydetmemiştir.

Muhammed amansız bir savaş sergiledikten sonra Amil b. Neşhel el-Temimî tarafından şehit edildi.

Avn b. Abdullah b. Cafer

Muhammed'den sonra kardeşi Avn savaş meydanına çıkarak düşmana saldırırken şöyle recez okumaya başladı:

Tanımiyorsanız beni, ben Cafer'in oğluyum
Cennette yüzü parlak hak şehidin oğluyum
Yeşil kanadıyla uçar cennette
Yeter bize bu, şeref olarak mahşerde.

Ardından savaşarak Abdullah b. Katbe el-Taî tarafından şehit edildi.¹

İmam Hasan'ın (a.s) Oğullarının Şahadeti

Abdullah b. Hasan'ın Şahadeti

Sonra Abdullah b. Hasan b. Ali şu recezleri okuyarak Kûfelilerle savaşmak için meydana gitti:

Tanımiyorsanız beni; dalıyım ben Hasan'ın
Torunudur o, emin Muhammed Mustafa'nın
Bu Hüseyin rehin alınmış esir gibidir
Doluya tutulmuş insanlar arasında.

Abdullah b. Hasan Kûfeliler'le savaşarak Hanî b. Şebib el-Hazremî tarafından şehit edildi.²

Kasım b. Hasan'ın Şahadeti

Daha sonra Abdullah'ın daha buluş çağına ermeyen küçük kardeşi Kasım b. Hasan savaşmak için hazırlandı. İmam Hüseyin (a.s) onu görünce bağrına bastı; ikisi de ağlaştılar. Sonra Kasım savaş meydanına gitmek için izin istedi. Amcası Hüseyin (a.s) ona izin vermedi. Fakat Kasım vazgeçmedi; amcasının o kadar el ve ayakla-

1- Menakıb-ı İbn Şehraşub, c.2, s.220; Maktel-i Harezmi, c.2, s.27; Taberî recezleri kaydetmemiştir; diğer kısımda onun rivayetiyle uyum içerisindedir.

2- Menakıb-ı İbn Şehraşub, c.2, s.220. Maktel-i Harezmi, c.2, s.27'de bu iki beytin Kasım veya Abdullah'tan olduğunu söylemiştir. İlamu'l-Vera, s.213'de şöyle geçer: İmam Hüseyin (a.s), Abdullah'ı Sakine ismindeki kızıyla evlendirmişti; fakat zıfak gecesinde önce şehit edildi.

rını öperek izin vermesi için yalvardı ki sonunda İmam Hüseyin (a.s) izin vermek zorunda kaldı. Kasım'ın gözyaşları yanaklarına akar hâlde savaş meydanına çıktı.¹ Kûfelilerle savaşırken üzerinde sadece bir gömlek, şalvar ve ayaklarında da pabuç vardı. Yüzü ay parçası gibi parlaktı. Kasım savaş meydanına çıkarak şöyle recez okuyordu:

Ali soyundan Kasım'ım ben
Kâbe'ye ant olsun Peygamber'e daha yakınız biz
Şimr b. Zilcevşen'den veya o zina zadeden.²

Taberî Humeyd b. Müslim'den şöyle rivayet eder: Hüseyin'in (a.s) ordusundan parlak bir ay gibi çocuk yaşta biri elinde kılıç bizimle savaşmak için savaş meydanına çıktı. Onun üzerinde bir gömlek, bir şalvar ve ayağında bir pabuç vardı. Hatta sol ayağındaki pabuç bağının da kopmuş olduğunu, hiç unutamıyorum. Amr b. Sa'd b. Nufeyl el-Ezdî bana, "Vallahi şiddetli bir şekilde saldırıp işini bitireceğim." dedi. Ben, "Subhanallah! Sen ne istiyorsun ondan?! Etrafını saran insanlar yeter ona!" dedim. Amr, "Vallahi onun işini ben bitireceğim!" diyerek atını onun üzerine sürdü ve kılıcıyla onun başını yardı. Genç yüz üste yere düşerek "Amcacığım!" diye bağırdı.

Hüseyin (a.s) bir şahin gibi meydana atıldı ve öfkeli bir aslan gibi orduya saldırdı. Amr'a bir kılıç savurdu. Amr elini siper edince kolu dirsekten koptu. Öyle bir bağırdı ki, sesi Ömer b. Sa'd'ın ordusu tarafından duyuldu.³

Kûfe ordusu Amr'ı Hüseyin'in elinden kurtarmak için saldırıya geçti. Ancak o, Kûfe ordusunun atlarının ayakları altında kalıp öldü.

Etraftaki toz-duman yatışınca, Hüseyin'in (a.s) can vermek üzere olan ve ayaklarını yere süren o gencin başı üzerinde durup şöyle dediğini gördüm:

Allah'ın rahmetinden uzak olsun seni katledenler! Kıyamet günü ceddin, onlarla husumet edecektir.

Daha sonra şöyle dedi:

Andolsun Allah'a, amcana seslendiğinde cevap verememesi veya cevap vermesinin sana faydalı olmaması amcana

1- Maktel-i Harezmi, c.2, s.27.

2- Menakıb-ı İbn Şehraşub, c.2, s.221.

3- Taberî, c.2, s.358-359; el-İrşad, Şeyh Müfid, s.223.

çok ağır gelir. Allah'a andolsun ki bugün öyle bir gün ki, am-
canın düşmanı çok ve yardımcısı ise azdır.

Sonra da o gencin ayakları yerde süründüğü hâlde İmam'ın (a.s),
onu göğsüne basıp götürmesi şimdi gözlerimin önünde. Ben içim-
den, "Bakalım Hüseyin (a.s) o gencin cenazesini ne yapacak?!" de-
dim. Hüseyin (a.s) onun cenazesini diğer Ehlibeyt şehitlerinin bu-
lunduğu çadıra götürüp oğlu Ali Ekber'in yanına bıraktı. Ben onun
kim olduğunu sorunca dediler ki: "O, Kasım b. Hasan b. Ali b. Ebu
Talib'dir."

İMAM HÜSEYİN'İN (A.S) KARDEŞLERİNİN ŞAHADETİ¹

1- Abdullah b. Ali (a.s)

Daha sonra İmam Hüseyin'in (a.s) kardeşleri onun uğrunda canlarını feda etmek için savaş meydanına gittiler. Onların ilki, künyesi Ebu Bekir olan Abdullah b. Ali'ydi. Annesi Mes'ud b. Halid b. Rib'î b. Müslim b. Cundel b. Neşhel b. Darem el-Temimî kızı Leyla'dır. Ebu Bekir savaş meydanına çıkarken şöyle recez okuyordu:

Benim büyüğüm, iftiharlar sahibi Ali'dir
Üstün, kerim, doğru konuşan Haşimoğullarındandır
Allah elçisi Peygamber'in torunu bu Hüseyin
Belaları defederiz ondan akrabalarımızla
Feda ederim canımı şanı yüce kardeşime
Ya Rabb! Bundan dolayı bana büyük bir mükâfat ver.

Ebu Bekir savaşarak Zahr b. Kays el-Nahaî tarafından şehit edildi.

2- Ömer b. Ali (a.s)

Abdullah b. Ali'den sonra kardeşi Ömer b. Ali şu şekilde recez okuyarak düşmana saldırdı:

Öldürürüm sizi, aranızda Zahr'i görüyorum
Peygambere kâfir olmuştur o bedbaht kişi
Ey Zahr, ey Zahr, Ömer'den cezanı alacaksın
Bugün cehennemde yerini hazır bulacaksın
Orası yakıcılıkta ne de kötü bir yerdir!
Gerçekten sen inkârcısın ey en kötü beşer!

1- Bu bölümü sonuna kadar Harezmi'nin Maktel'inden, c.2, s.28-29'dan naklediyoruz.

Sonra kardeşinin katiline saldırarak etkili bir darbeye onu öldürdü. Ömer b. Ali savaş hâlinde şu beyitleri okuyordu:

Savulun ey Allah düşmanları, Ömer'den savulun
Kızgın aslan karşısında durmayın, savulun
Kılıcıyla vurur size, asla kaçmaz
Korkaklar gibi inine saklanmaz.

Böylece, öldürülünceye kadar savaştı.

3- Osman b. Ali (a.s)

Ondan sora Osman b. Ali savaş meydanına çıktı. Onun annesi Kilaboğulları kabilesinden Ümmü'l-Benin b. Hizam b. Halid'dir. Osman b. Ali savaşta şu beyitleri okuyordu:

İftiharlar sahibi Osman'ım ben
Tertemiz Ali-yi Murtaza'dır babam
Kardeşidir doğru yol üzere olan Peygamber'in
Olan ve olmayan tüm insanlar arasında.
Ardından öldürülünceye kadar savaştı.

4- Cafer b. Ali (a.s)

Daha sonra kardeşi Cafer b. Ali savaş meydanına çıktı. Onun da annesi yine Ümmü'l-Benin'dir. Cafer düşmana saldırınca şöyle recez okuyordu:

Ben üstünlükler sahibi Cafer'im
İnsanların en üstünü cömert Ali'nin oğluyum
Savunurum Hüseyin'i elimdeki mızrakla
Ve temizleyici, keskin yalın kılıcımla.

Cafer de bu şekilde savaşarak şehit oldu.

5- Abdullah b. Ali

Cafer'den sonra kardeşi Abdullah b. Ali savaşa gitti. Onun da annesi Ümmü'l-Benin'dir. Abdullah savaşta şu recezleri okuyordu:

Ben yücelikler, üstünlükler sahibinin oğluyum
İşleri hayır üzere olan Ali'nin oğluyum
O ki, Resulullah'ın ceza yağdıran kılıcı idi
Sorunları ve korkuları giderendi.

Ardından düşmana saldırıp öldürülünceye kadar savaştı.¹

Taberî, Humeyd b. Müslim'den şöyle nakleder: O gün Hüseyin'in (a.s) şöyle dediğini duydum:

Allah'ım! Onlara yağmur yağdırma ve onları yeryüzünün bereketlerinden mahrum kıl. Eğer kendilerine az bir ömür verecek olursan da, onları tefrika ve ihtilâf belasına duçar eyle, görüş ayrılıklarına düşür, türlü türlü yollara düşür. Hükümdarlarını asla onlardan razı etme. Çünkü onlar bizi, yardım vaadiyle davet edip daha sonra da bize karşı savaşa kalkıştılar!

Humeyd şöyle diyor: Hüseyin'in yanında ancak üç veya dört yareni kaldığında, İmam (a.s) kendisine ince dokumalı göz kamaştırıcı bir Yemen şalvarı getirmelerini emretti. Şalvarı getirdiklerinde İmam (a.s) şahadetinden sonra düşmanların, onu üzerinden çıkar-mamaları ve soymamaları için onun birkaç yerini yırtıp parçaladı.

İmam'ın (a.s) yarenlerinden biri, "Böyle yapacağınıza altından kısa bir şalvar giyseydiniz ya!" dedi. İmam (a.s), "Böyle bir şalvar benim şanıma yakışmaz; böyle bir elbise zillet ve alçaklığın nişanesidir." buyurdu. Fakat şehit olunca Bahr b. Kâ'b o elbiseyi de İmam'ın (a.s) üzerinden çıkararak onu çıplak bıraktı.

Ebu Mihnef, Amr b. Şebib kanalıyla Muhammed b. Abdurrahman'dan şöyle rivayet etmiştir: (Bu olaydan sonra) Bahr b. Kâ'b'ın elleri (anormal derecede) kışın terliyor ve yazın da odun gibi kuruyordu.

6- Abbas b. Ali'nin Şahadeti (a.s)

Mekatilu't-Talibiyyin kitabında şöyle geçer: Abbas b. Ali boyluboslu ve güzel yüzlü bir kişiydi. İri ve güçlü bir ata bindiğinde ayakları yere değiyordu. Ona (Haşimoğulları'nın Dolunayı anlamına gelen) "**Kamer-i Benî Haşim**" diyorlardı. Aşura günü İmam Hüseyin'in (a.s) ordusunun bayrağını o taşıyordu. O, Ümmü'l-Benin'in oğullarının en büyüğü ve kardeşleri içinde İmam Hüseyin'in (a.s) uğrunda şehit olanların sonuncusuydu.²

1- Taberî ve onu izleyenler, İmam Hüseyin'in (a.s) kardeşlerinin şahadetine özetle değinmişlerdir. İbn Şehraşub da Hz. Abbas'ın anne tarafından kardeşlerinin recezlerini kaydetmiştir. Fakat biz yukarıda geçenleri Harezmi'nin *Maktel'*inden, c.2, s.28-29'dan naklettik.

2- *Maktelu't-Talibiyyin*, s.84.

Harezmi'nin *Maktel*'inde ise şöyle geçer: İmam Hüseyin'in (a.s) Ehlibeyt'ine su getirmekle görevli olan Abbas, Kûfelilere saldırırken şöyle recez okuyordu:

Yemin olsun yüce ve büyük Allah'a
Doğru bir yeminle Hucun'a ve Zemzem'e
Kâbe'nin taşına ve Muharrem ayına
Bugün vücudum kanıma boyanacak
İfhihar sahibi önderim Hüseyin'in yolunda
Fazilet ve üstünlük sahibi imamımın uğrunda.¹

el-İrşad, *Musiru'l-Ahzan* ve *el-Luhûf*² kitaplarında şöyle geçer: İmam Hüseyin (a.s) çok susamıştı. Atına binerek kardeşi Abbas ile birlikte Fırat'a doğru hareket etti. Ancak Ömer b. Sa'd'ın ordusu harekete geçerek onlara engel oldu.

İbn Şehraşub'un *Menakıb*'ında ise şöyle geçmektedir: Abbas b. Ali su almak için Fırat kıyısına yöneldi. Ömer b. Sa'd'ın ordusu engel olmak için ona saldırdı. Abbas b. Ali de şöyle recez okuyarak onlarla savaştı:

Ölümden korkmam, ölüm sesi duyulunca
Kılıçlar arasında bedenim kaybolunca
Feda olsun canım, pak Mustafa'nın canına
Çadırlara su tulumunu götüren Abbas benim
Savaş günü karşılaşacağım şerden de hiç korkum yok.

Abbas b. Ali düşman ordusunu dağıtarak ilerliyordu. Tam o sırada bir hurma ağacının arkasında pusu kuran Zeyd b. Verkâ el-Cuhenî, Hakîm b. Tufeyl el-Senbesî'nin yardımıyla namertçe saldırarak onun sağ kolunu bedeninden ayırdı. Abbas hemen kılıcı sol eline alarak şu recezleri okuduğu hâlde ona saldırdı:

Vallahi, sağ kolumu kesseniz de
Ben yine hep dinimi savunacağım
Gerçekten sadık olan İmam'ı
Pak ve emin olan Peygamber'in torununu

Abbas b. Ali -kan kaybı ve susuzluk nedeniyle- zayıf düşünceye kadar bu şekilde savaştı. Sonra Hakîm b. Tufeyl el-Taî hurma ağa-

1- Makteli -Harezmi, c.2, s.29-30.

2- *el-İrşad*, s.24; *A'lamu'l-Verdî*, s.244; *Musiru'l-Ahzan*, s.53; *el-Luhuf*, s.45.

cının arkasından kallesçe saldırıp kılıcıyla onun sol kolunu kesti. Bu esnada Abbas b. Ali şu beyitleri okumaya başladı:

Ey can! Kâfirlerden korkma!
Cabbar Allah'ın rahmetiyle müjdelen!
Efendi ve seçkin Peygamber ile birlikte
Onlar zulümleriyle benim sol elimi kestiler
Öyleyse ya Rabbi, onları cehennemine at!

Çok geçmeden başka bir melun elindeki gürzü onun başına indirerek onu şehit etti.¹

Harezmi'nin *Maktel*'inde şöyle geçer: Abbas b. Ali'nin şahadetinden sonra İmam Hüseyin (a.s) şöyle buyurdu:

Şimdi belim kırıldı ve çarem kalmadı.²

1- Menakıb-ı İbn Şehraşub, c.2, s.221-222.

2- Maktel-i Harezmi, c.2, s.30.

ÂL-İ RESUL'ÜN ÇOCUKLARININ ŞEHİT EDİLİŞİ

İmam Hüseyin'in (a.s) Süt Emen Çocuğu

Harezmi'nin *Maktel*'inde ve diğer kaynaklarda şöyle geçer: İmam Hüseyin (a.s) çadırın önüne gelip şöyle buyurdu: "*Küçük oğlu-mu getirin de onunla vedalaşayım.*" Küçük bebeğini kucağına verdiler. İmam (a.s) onu öperek, "*Düşmanları senin ceddin (Resulullah (s.a.a)) olan bu halkın vay hâline!*" dedi. Küçük yavrusu kucağındayken, ansızın Harmele b. Kahil el-Esedî bir ok attı. Bu ok İmam'ın kucağında olan çocuğun boğazına saplandı ve ölmesine neden ol-du. İmam (a.s), ellerini yavrusunun boğazından akan kanla doldurdu ve onu göğe serpip şöyle buyurdu:

Allah'ım! Eğer bizi (Yezid'e karşı) galibiyetten mahrum ettiysen, buna karşılık bizim için daha hayırlı olanı nasip et ve o zalimlerden intikamımızı al.

Daha sonra atından inerek kılıcının kınıyla yavrusu için küçük bir çukur kazdı. Sonra da kanlı elbisesine bürüyerek ona namaz kıldı.¹

İmam Hüseyin'in (a.s) Diğer Bir Çocuğunun Şahadeti

Taberî şöyle diyor: Abdullah b. Ukbe el-Ganevî, Ebu Bekir b. Hüseyin b. Ali'ye bir ok atarak onu öldürdü; bu münasebetle ilgili olarak şair İbn Ebî Akıb, okuduğu şiirinin bir bölümünde şöyle diyor:

Ganî'nin (İbn Ebî Akıb) yanında kanımızın bir damlası var / Esed'de (Harmele) ise bir diğeri sayılır ve anılır.

1- *Maktel-i Harezmi*, c.2, s.32; *Tarih-i Taberî*, Avrupa basımı, c.2, s.360; *Tarih-i İbn Kesir*, c.8, s.188.

İmam Hüseyin'in (a.s) Fırat Yolunda Savaşı

Taberî kendi *Tarih*'inde, İmam Hüseyin'i (a.s) ordusuyla birlikte gören bir kişiden şöyle nakleder: İmam Hüseyin (a.s) ordusunda yenilgi belirtilerini görünce merkebine binerek Fırat yolunu tuttu. Eban b. Darimoğulları'ndan birisi, "Vay hâlinize! Yarenleri de onu takip etmeden önce Fırat suyuna ulaşmasını engelleyin." diyerek atını mahmuzladı. Ancak İbn Ziyad'ın ordusu diğerleri de onu izleyerek İmam'ın peşine düşerek onunla Fırat suyu arasında engel oluşturdu. İmam (a.s) bunu görünce, onların her biri hakkında beddua bulunarak, "*Allah'ım! Onu susuz bırak.*" buyurdu. Ardından Ebanlı adam bir ok attı, ok İmam'ın üst damağına isabet etti.

Başka bir rivayette ise şöyle geçer: Sonra Husayn b. Temim bir ok attı ve ok İmam'ın (a.s) ağzına (başka bir rivayette, üst damağına) isabet etti.

Ravi diyor ki: İmam (a.s) oku çıkararak iki avucunu açıp kanla doldurdu, sonra da kanı göğe serpererek Allah'a hamd ve sena etti. Ardından ellerini gökyüzüne doğru açarak şöyle buyurdu:

Allah'ım! Senin Peygamberinin kızının oğluna yapılan bu zulümleri sana şikâyet ediyorum. Allah'ım! Onların kökünü kazı, onların hepsini öldür ve yeryüzünde onların hiçbirini bırakma.

Taberî kendi *Tarih*'inde şöyle rivayet etmektedir: İmam (a.s) oku çıkararak iki elini çenesinin altına tuttu; avucu kanla dolunca şöyle buyurdu:

Allah'ım! Senin Peygamberinin kızının oğluna yapılan bu zulümleri sana şikâyet ediyorum.

Ravi şöyle diyor:

Vallahi çok geçmeden Allah onu (İmam'ın beddua ettiği şahsı) susuzluk hastalığına müptela etti ve onun asla susuzluğu geçmedi.

Kasım b. Esbağ bu konuda şöyle diyor:

Ben de diğerleriyle birlikte o adamın yanına gittiğimde ona soğuk şekerli su, ayran tulumları ve su testileri sunduklarını, bunları içmesine rağmen yine de "Yazıklar olsun size! Su verin bana; susuzluk öldürüyor beni." dediğini gördüm. Oysa bu içecekler, bir ailenin susuzluğunu gidermek için yeterdi! Fakat o, onların hepsini içtiği hâlde kısa bir süre rahatlayıp sonra tekrar, "Yazıklar olsun size! Su

verin bana; susuzluk öldürüyor beni." diyordu. Vallahi çok geçmeden bu şekilde içmesi sonucu karnı, deve karnı gibi çatladı.

Dehşete Düşen Çocuğun Şahadeti

Taberî, Hanî b. Subeyt el-Hazremî'den şöyle rivayet eder:

Ben İmam Hüseyin'in (a.s) şahadetine tanık olanlardandım! Vallahi, ben dokuz kişiyle birlikte ata binmiş yerimizde duruyorduk. Süvariler geri çekilmiş ortalık yatışmıştı. Aniden Hüseyin'in (a.s) ehlibeytinden üzerinde sadece bir gömlekle bir şalvar olan bir çocuğun elinde bir ağaç olduğu hâlde Hüseyin'in (a.s) çadırlarından dışarı çıkıp korkuyla sağına, soluna baktığını gördük. Kulaklarındaki inci küpelerin başını sağa-sola çevirdikçe havada dönüşü şimdi gözlerimin önündedir. Çocuk korkarak yaklaşıyordu. Aramızdan bir kişi atını çocuğa doğru mahmuzladı. Yaklaşınca atından yere inerek kılıcıyla onu öldürdü.

Taberî, ravinin şöyle dediğini yazıyor: O çocuğu öldüren, Hanî b. Subeyt'in kendisidir; bu cinayetinden dolayı kınandığı için, kendi adını vermeden "Aramızdan bir kişi" diyerek katilin kim olduğunu açıklamamıştır.

İmam Hasan'ın (a.s) Diğer Bir Çocuğunun Şahadeti

Taberî kendi *Tarih*'inde şöyle yazmaktadır: Sonra Şimr b. Zilcevşen emrindeki piyade birliğiyle İmam Hüseyin'e (a.s) saldırmak için harekete geçti. İmam (a.s) da var gücüyle, onlara saldırıp üzerlerine yürüdü ve onları geri çekilmek zorunda bıraktı. Fakat çok geçmeden her yandan İmam'ın (a.s) etrafını kuşattılar. O sırada henüz ergenlik çağına girmeyen Abdullah b. Hasan,¹ kadınların çadırından çıkıp İmam Hüseyin'e (a.s) doğru koştu. Hz. Ali'nin kızı ve İmam Hüseyin'in (a.s) bacısı Zeynep onu korumak için atıldı. İmam (a.s) da bacısına, "*Yakala onu.*" dedi. Fakat Abdullah geri dönmekten sakındı ve hızla Hüseyin'e yetişti ve onun yanında durdu.

Tam o sırada Teymullah b. Sa'lebeoğulları'ndan Bahr b. Kâ'b kılıcını İmam'a (a.s) savurdu. Abdullah, "Ey alçak adamın oğlu! Am-

1- Taberî Tarihi'nde, "Hüseyin'in ailesinden bir çocuk geldi." şeklinde geçer, c.2, s.363; bu düzeltmeyi Şeyh Müfid, el-İrşad adlı kitabında, s.225'te yapmıştır.

camı mı öldürmek istiyorsun?" dedi ve İmam'ı korumak için inmekte olan kılıca kolunu siper etti. Abdullah'ın eli kesilmişti ve bedesinde sallanıp duruyordu. Abdullah (çocukların kendine özgü hâliyle) "Vay anam!" diye bağıyordu. Hüseyin (a.s) onu kucaklayıp bağrına bastı ve şöyle dedi:

Ey kardeşimin oğlu! Bu musibete dayan ve Allah'tan hayır dile. Çünkü Allah yakında seni salih babalarına; Resullullah'a, Ali b. Ebu Talib'e, Hamza'ya, Cafer'e ve Hasan b. Ali'ye kavuşturacaktır. Allah'ın selâmı onların üzerine olsun.

İmam Hüseyin'in (a.s) Şahadeti ve Yağmalanması

Taberî şöyle rivayet etmektedir: Artık savaş gücünü kaybeden Hüseyin (a.s) uzun bir süre yerde kalmıştı. İmam'a yaklaşan herkes, Hüseyin'in (a.s) kanını boynuna almamak ve onu öldürmenin büyük bir günah olduğunu göz önünde bulundurarak bu işten vazgeçiyordu.

O sırada Kinde kabilesinden olan Bedaoğulları'ndan Malik b. Nuseyr isminde bir adam İmam'a (a.s) yaklaşarak kılıcını onun başına indirdi. Kılıç, İmam'ın (a.s) başındaki imameyi parçalayıp başını yaraladı. İmam'ın başı kanadı ve imame kanla boyandı. İmam (a.s) ona, "*Bu elinle doyasıya yemeyesin ve içmeyesin; Allah kıyamet gününde seni zalimlerle birlikte haşretsın.*" buyurdu ve ardından başındaki imameyi çıkarıp attı. Sonra uzun bir bez parçası (mendil türü) istedi ve başına bağladı. Sonra imamesini onun üstüne bağladı. Ama ne var ki İmam'ın artık gücü tükenmiş, yorgunluktan yere düşmüştü.

Kindeli adam İmam'ın (a.s) attığı o yünden olan imameyi aldı. Kerbela faciasından sonra onu Hürr'ün kızı ve Hüseyin b. Hürr el-Beddî'nin kız kardeşi olan eşi Ümmü Abdullah'ın yanına götürdü. İmamenin kanını temizleyip yıkamak istediğinde, eşi ona bağırarak, "Peygamber'in torunundan yağmaladığın imameyi benim evime mi getirdin?! Derhal onu benim evimden dışarı çıkar." dedi.

Malik'in arkadaşları, onun ölünceye kadar fakir bir şekilde yaşadığını rivayet etmişlerdir.¹

1- Tarih-i Taberî, c.5, s.448, Mısır, Daru'l-Mearif basımı, Muhammed Ebu'l-Fazl İbrahim incelemesi ve Avrupa basımı, c.2, s.359-360.

Hilâfet Ordusunun Piyade Birliklerinin Âl-i Resul'ün Çadırlarına Saldırması

Ebu Mihnef bu konudaki bir sözünde şöyle der: Şimr b. Zilcevşen Kûfe ordusunun piyade birliğinden on kişiyle birlikte İmam Hüseyin'in (a.s) eşlerinin ve mahremlerinin bulunduğu çadırlara doğru ilerledi. İmam (a.s) bunu fark edince şöyle feryat etti:

Yazıklar olsun size! Dine inanmıyor ve kıyametten de korkmuyor olsanız bile, en azından dünyanızda soylu özgür kişiler olun; azgınlarınızı ve cahillerinizi ailemden uzak tutun.

Şimr, İmam'ın (a.s) sözlerini duyunca, "Bunu kabul ettik ey Fatıma'nın oğlu!" dedi ve sonra aralarında Ebu'l-Cenub diye bilinen Abdurrahman b. Cu'fi, Kaş'am b. Amr b. Yezid el-Cu'fi, Salih b. Vehab el-Yezenî, Sinan b. Enes el-Nahaî ve Hulî b. Yezid el-Asbehî gibi kişiler olan piyade birliğiyle Hüseyin'in (a.s) üzerine yürüdüler. Şimr sürekli onları İmam'ı (a.s) öldürmeye teşvik ediyordu. Savaş teçhizatıyla donanan Ebu'l-Cenub'un yanına gelerek, "Git, Hüseyin'in işini bitir." dedi. Ebu'l-Cenub, "Sen neden gitmiyorsun?" dedi. Şimr, "Bunu bana mı söylüyorsun?!" dediğinde, Ebu'l-Cenub, "Sen bunu bana nasıl söyleyebiliyorsun peki?!" diye karşılık verdi.

Böylece birbirlerine küfrettiler. Cesur bir kişi olan Ebu'l-Cenub, "Allah'a andolsun ki mızrağımı gözüne sokmak isterim?!" diye Şimr'e bağırdı. Bunun üzerine Şimr ondan vazgeçerek, "Andolsun Allah'a eğer gücüm yetseydi, seni fena bir şekilde cezalandırırdım." dedi.¹

İmam Hüseyin'in (a.s) Son Savaşı

Taberî kendi *Tarih*'inde, Ebu Mihnef kanalıyla Haccac b. Abdullah b. Ammar b. Abd-i Yağus el-Barikî'den şöyle nakleder: Abdullah b. Ammar, İmam Hüseyin'in (a.s) öldürülmesine iştirak ettiği için kınadığında, "Benim Haşimoğulları üzerinde hakkım var." dedi. "Ne hakkın var?" diye sorduklarında Abdullah b. Ammar dedi ki:

Ben mızrakla Hüseyin'e saldırdım. Andolsun Allah'a, eğer isteseydim mızrağımınla işini bitirebilirdim; fakat bu işi yap-

1- Tarih-i Taberî, c.2, s.362-363, Avrupa basımı.

madım ve ondan biraz uzaklaşarak, içimden, "Onu öldürmekle elime ne geçecek ki?! Bırak başkası gelip onu öldürsün." dedim!!!

O sırada piyade birlikleri İmam'ın sağından ve solundan ona saldırdılar. Üzerinde yün bir gömlek ve başında da imame olan İmam (a.s), sağından gelen Kûfelilere saldırarak onları dağıttı. Sonra sol tarafındakilere hücum ederek onları da dağıttı.

Andolsun Allah'a! Oğulları, ehlibeyti ve ashabı öldürüldüğü ve kendisi de düşman tarafından kuşatıldığı hâlde Hüseyin kadar yiğit ve cesur davranan birini hiç görmemiştim. Andolsun Allah'a, ne ondan önce ve ne de ondan sonra böyle bir savaşçı görmemiştim. Piyade birlikleri saldırdıkça, o, kılıcına sarılıp düşmana saldırıyordu, sağında ve solunda olan düşman da kurt saldırısına uğrayan ko-yun sürüsü gibi dağılıyordu.

Zeyneb'in Feryadı

Ravi şöyle rivayet ediyor: Andolsun Allah'a, savaş bu şekilde devam ediyordu. O sırada bacısı, Fatıma kızı Zeynep çadırdan dışarı çıkarak, "Keşke gökyüzü yerde parçalansaydı!" dedi. Ömer b. Sa'd, İmam Hüseyin'e (a.s) yaklaşınca Zeynep ona, "Ey Ömer b. Sa'd! Hüseyin öldürülüyor ve sen buna seyirci mi kalıyorsun?" dedi.

Ravi şöyle diyor: Bunun üzerine Ömer b. Sa'd'ın, gözlerinden dökülen yaşlar yüzüne ve sakalına aktığı hâlde, yüzünü Zeynep'ten çevirdiğini gördüm!

RESULULLAH'IN (S.A.A) TORUNUNUN ŞAHADETİ¹

Ebu Mihnef, Sak'ab b. Zübeyr kanalıyla Humeyd b. Müslim'den şöyle rivayet etmektedir: İmam Hüseyin'in (a.s) üzerinde yünden bir cüppe, başında bir imame vardı ve sakalını da boyamıştı. Şehit olmadan önce piyadeydi; fakat atlı cesur bir savaşçı gibi savaşıyor, düşman birliklerine hücum ediyordu. Ben kendi kulaklarımla düşman ordusuna saldırırken onun şöyle dediğini duydum:

İnsanları beni öldürmeye mi teşvik ediyorsunuz? Andolsun Allah'a ki, benden sonra benim kadar kendisini öldürmenizden dolayı Allah'ın size öfkelendiği Allah kullarından hiç kimseyi öldüremeyeceksiniz. Ben Allah'tan, sizin alçaklığınız karşısında beni aziz kılmasını ve hiç beklemediğiniz bir yerden sizden intikamımı olmasını umarım. Şunu bilin ki, Allah'a andolsun eğer beni öldürecek olursanız, Allah sizi zor durumda bırakacak, kanlarınızı dökecek ardından bununla da yetinmeyip size elemli azabını kat kat artıracaktır.

Humeyd b. Müslim devamla şöyle diyor: Uzun bir zaman geçti; o süre zarfında öldürmek isteselerdi onu öldürebilirlerdi; fakat herkes bu işi yapmaktan çekiniyor, bir başkasının bu işi yapmasını bekliyordu. O sırada Şimr şöyle bağırdı:

Vay hâlinize! Ne bekliyorsunuz?! Allah canınızı alsın! Öldürün şunu.

Bunun üzerine ordu her taraftan hücumla geçti. Şerik et-Te-mimî o hazretin sol koluna bir kılıç indirdi. Başka biri, kılıçla İmam'ın (a.s) sırtına vurdu ve İmam (a.s) yüz üstü yere düştü. Buna rağmen kalkmak istiyor, ama bitkinliğinden kalkamıyordu. O sırada saldırganlar İmam'dan (a.s) bir miktar uzak durmuşlardı. İmam (a.s) bu hâldeyken Senan b. Enes b. Amr el-Nahaî mızrakla İmam'a

1- Tarih-i Taberî, c.2, s.365-368 Avrupa basımı.

(a.s) saldırarak etkili bir darbe vurdu. Bu darbe sonucu İmam (a.s) yere yığıldı. Sonra Hulî b. Yezid el-Asbehî'ye yönelerek, "Başını bedeninden ayır." dedi. Hulî İmam'ın başını kesmek istedi, ama bedene titreme düştü ve geri döndü. Senan b. Enes bunu görünce, "Allah kollarını kırsın; ellerini koparsın senin." dedi. Daha sonra kendisi gidip kılıcını İmam'ın boğazına indirerek başını bedeninden ayırdı ve Hulî b. Yezid'e verdi.

Ebu Mihnef, Cafer b. Muhammed b. Ali'den (a.s) şöyle rivayet ediyor:

İmam Hüseyin (a.s) öldürülünce onda otuz üç mızrak ve otuz dört kılıç yarası vardı.

Ebu Mihnef devamla şöyle diyor: Senan b. Enes, İmam'ın (a.s) başını başkalarının kesmesi için hiç kimseyi ona yaklaştırmıyordu! Nihayet o hazretin başını bedeninden ayırarak Hulî'ye verdi.

Hilâfet Ordusu Âl-i Resul'ün Elbiselerini Yağmalıyor

Ebu Mihnef şöyle diyor: Daha sonra Ömer b. Sa'd'ın ordusu Hüseyin'in elbiselerini çıkarmaya giriştiler. Şalvarını Bahr b. Kâ'b, kadifeden giysisini de Kays b. Eş'as aldı. Kays İmam'ın (a.s) bu giysisini aldıktan sonra "Kadife Kays" diye meşhur oldu. Ayakkabılarını, Evd kabilesinden Esved diye meşhur olan bir adam götürdü, kılıcını Nehşel b. Darim kabilesinden bir adam aldı ve sonraları Habib b. Buleyd ailesinin eline geçti.

Daha sonra Yezid'in ordusu elbiseleri, ziynet eşyalarını ve devaleri yağmaladılar. Peşinden de Hüseyin'in mallarını ve eşyalarını yağma etmek için hızla kadınların bulunduğu çadırlara yöneldiler. Öyle ki kadınların üzerindeki örtüleri bile çekip aldılar.

Son Şehit

Zuheyr b. Abdurrahman el-Has'amî'den şöyle rivayet edilir: İmam Hüseyin'in (a.s) yarenlerinden olan Suveyd b. Amr b. Ebu'l-Muta, ağır yaralı ve baygın bir şekilde şehitler arasında yatıyordu. İmam Hüseyin'in (a.s) şahadetinden sonra, bir ara kendisine gelince, insanların "Hüseyin öldürüldü." dediklerini duydu. Kılıcı yağmalandığı için üzerindeki bıçakla Kûfelilere saldırdı. Bir süre savaştıktan sonra Urve b. Bitar el-Tağlebî ve Zeyd b. Rukad el-Cenbî tarafından şehit edildi. Suveyd, son şehitti.

Humejd b. Müslim'den şöyle rivayet edilir: Yatakta hasta yatan Ali b. Hüseyin b. Ali Asgar'a¹ vardım. O sırada Şimr b. Zilcevşen'le emrindeki adamları, "Bunu da öldürelim mi?" diye konuşuyorlardı. Bunun üzerine ben, "Subhanallah! Çocukları da mı öldürelim?! Bu daha bir çocuktur!" dedim. Ben bu şekilde onu öldürmeye gelen herkesi engelliyordum. Nihayet Ömer b. Sa'd gelerek, "Hiç kimsenin bu kadınların çadırına girmeye ve bu hasta çocuğa bir zarar vermeye hakkı yoktur. Kim bunların bir şeyini almışsa, geri versin." dedi. Fakat andolsun Allah'a hiç kimse aldığı şeyi geri vermedi.

Bunun üzerine Ali b. Hüseyin bana şöyle dedi:

Allah, iyiliğin karşılığını sana versin! Andolsun Allah'a ki, senin sözünle Allah bunların şerrini benden defetti.²

Hüseyin'in Katili Ödül İstiyor!

Ravi şöyle diyor: İmam Hüseyin (a.s) öldürüldükten sonra, oradakiler Senan b. Enes'e şöyle dediler:

"Sen, onların hükümetini yıkmak isteyen Fatıma ve Ali'nin oğlu, Resulullah'ın torunu ve Arap'ın en tehlikelisi Hüseyin'i öldürdün. Şimdi komutanlarının yanına giderek onlardan ödül iste. Onlar, Hüseyin'i öldürmene karşılık sana tüm varlıklarını verseler bile azdır!"

Cesur ve aynı zamanda ahmak biri olan Senan, atına binip Ömer b. Sa'd'ın çadırının önüne gelerek var gücüyle ona şöyle hitap etti:

Merkebimi altın ve gümüşle doldur
Ben büyük bir sultanı öldürdüm
Öldürdüm ben, anne ve babası en üstün olanı
Nesep açısından insanların en hayırlısını.

Ömer b. Sa'd ona, "Tanıklık ederim ki sen gerçekten delisin ve asla iyileşmedin!" dedi ve sonra onu içeri almalarını emretti. Senan içeri girince, Ömer b. Sa'd elindeki sopayla ona vurmaya başladı. Sonra "Ey deli! Böyle mi konuşulur?! Andolsun Allah'a, eğer İbn Ziyad senin bu sözlerini duyarsa, kesin boynunu vurur." dedi.

1- Ali Asgar değil, maksat Ali Avsat'tır (İmam Zeynelabidin). Çünkü o gün Kerbela'da oğlu Muhammed Bâkır (a.s) da vardı.

2- Tarih-i Taberî, c.2, s.367, Avrupa basımı.

Ukbe b. Sim'an'ın Kurtuluşu ve Murakka'nın Esir Düşüşü

Taberî diyor ki: Ömer b. Sa'd, İmam Hüseyin'in (a.s) kızı Saki-ne'nin annesi olan İmriu'l-Kays el-Kelbî'nin kızı Rubab'ın kölesi Ukbe b. Sim'an'ı yakalayarak ona, "Ne iş yaparsın sen?" diye sordu. Ukbe, "Ben satın alınmış bir köleyim." dedi. Bunun üzerine Ömer b. Sa'd istediği yere gitmesi için onu serbest bıraktı. O ve Murakka' b. Sumame el-Esedî dışında İmam'ın (a.s) beraberindekilerden hiçbiri kurtulamadı.

Murakka' ise savaşta tüm oklarını düşmana fırlatmış ve artık ok kuburunda hiçbir ok kalmamıştı. Onun için diz çökerek o hâlde düşmanla savaşıyordu. Nihayet yakınlarından bazıları gelerek, "Savaşı bırak! Sen bizim güvencemizdesin." dediler. Böylece Murakka' onlara teslim oldu. Sonunda Ömer b. Sa'd onları İbn Ziyad'ın yanına götürerek durumu anlattığında, İbn Ziyad onu Zare'ye sürdü.¹

İmam Hüseyin'in (a.s) Naşı Üzerinde At Koşturuyorlar

Taberî şöyle diyor: İmam Hüseyin (a.s) öldürüldükten sonra Ömer b. Sa'd ordusu arasında bağıarak o hazretin cenazesi üzerinde at koşturmak için gönüllü kişiler istedi!

Onların aralarından, İmam Hüseyin'in (a.s) gömleğini yağmalaması nedeniyle daha sonraları pisi hastalığına yakalanan İshak b. Hayat el-Hazremî, Ahbeş b. Mersed b. Alkame b. Sellame el-Hazremî gibi kimseler bulunan on kişi, ileri çıkarak İmam Hüseyin'in (a.s) naşı üzerinde at koşturup İmam'ın göğüs ve sırt kemiklerini kırdılar. Ahbeş b. Mersed'in ondan kısa bir süre sonra bir savaşta kalbine isabet eden ve nereden geldiği bilinmeyen bir okla öldüğü rivayet edilmektedir.²

1- Tarih-i Taberî, c.2, s.368, Avrupa basımı.

2- Tarih-i Taberî, c, s.368, Avrupa basımı.

MEDİNE'DE İMAM HÜSEYİN'E (A.S) YAS TUTANLAR

1- Ümmü Seleme

Sünen-i Tirmizî, Siyeru'n-Nubelâ, er-Riyazu'n-Nazire, Tarih-i İbn Kesir, Tarihu'l-Hamis ve diğer kaynaklarda (biz Tirmizî'den naklediyoruz) Selma'dan şöyle rivayet edilmektedir:

Bir gün Ümmü Seleme'yi ziyaret etmek amacıyla evine gittim. İçeriye girdiğimde, (uykudan yeni uyandığını ve) ağladığını gördüm. "Niçin ağlıyorsun, seni ağlatan nedir?" diye sorduğumda, "Biraz önce Resulullah'ı (s.a.a) rüyamda gördüm; başı ve sakalı toz toprak içindeydi. 'Nedir bu hâliniz ya Resulullah? Size ne oldu?!' diye sorduğumda, 'Biraz önce Hüseyin'in öldürülmesine şahit oldum.' diye buyurdu."¹

Yakubî de kendi *Tarih*'inde şöyle yazmaktadır:

Medine'de İmam Hüseyin (a.s) için ağıt yakan ilk kişi Resulullah'ın (s.a.a) zevcesi Ümmü Seleme'ydi. Resul-i Ekrem (s.a.a) ona cam kasenin içinde bir toprak vermiş, "*Ceb-rail bana ümmetimin Hüseyin'i öldüreceğini haber verdi. Bu toprak taze kana dönüştüğünde, bil ki Hüseyin öldürülmüştür.*" buyurmuştu. Bu toprak Ümmü Seleme'nin yanındaydı. İmam Hüseyin (a.s) şehit oluncaya kadar Ümmü Seleme sürekli o cam kaseye bakıyordu. Toprağın kana dönüştüğünü görünce, "Eyvah Hüseyin! Eyvah Resulullah'ın torunu!" diye ağıt yakıp ağlamaya başladı. Medine kadınları da Medine'yi dört bir yanında onunla birlikte ağıt yaktılar ve böylece Medine'ye o zamana kadar benzerine rastlanmayan bir gürültü ve uğultu kapladı.²

1- Sünen-i Tirmizî, c.13, s.193-194; Müstedrek-i Hâkim, c.4, s.19; Siyeru A'lami'n-Nubelâ, c.3, s.213; er-Riyazu'n-Nazire, s.148; Tarih-i İbn Esir, c.3, s.38; Tarih-i İbn Kesir, c.8, s.201; Tarih-i Suyutî, s.208; Tarih-i İbn Asakir, h. 726; Tehzibu Tarih-i İbn Asakir, c.4, s.204.

2- Tarih-i Yakubî, c.1, s.247-248.

2- İbn Abbas

Ahmed b. Hanbel'in *Müsned*'inde, yine Ahmed b. Hanbel'in *Fezail*'inde, Taberanî'nin *el-Mu'cemu'l-Kebir*'inde, Hâkim'in *Müstedrek*'inde, *er-Riyazu'n-Nazire*'de ve diğer kaynaklarda (biz *Müsned*'den naklediyoruz), Ammar b. Ebi Ammar kanalıyla İbn Abbas'tan şöyle rivayet edilir:

Öğle vakti rüyamda Resulullah'ı (s.a.a) gördüm. Saçı başı dağılmış ve toz-toprağa bürünmüştü; elinde de, kanla dolu bir kase vardı. "Babam, anam size feda olsun ya Resulullah (s.a.a)! Nedir bu?!" diye sorduğumda, "*Bu, bugün topladığım Hüseyin'le yarenlerinin kanıdır!*" buyurdu.

Ammar devamla şöyle diyor:

Biz (İbn Abbas'ın anlattığı) o günü incelediğimizde, o günde Hüseyin'in şehit olduğunu gördük.¹

Tarih-i İbn Asakir ve *Tarih-i İbn Kesir*'de Ali b. Zeyd b. Cud'an'dan şöyle rivayet edilmektedir:

İbn Abbas (Aşura günü) uykudan uyandığında "İnna lillah ve inna ileyhi raciun." Ayetini okudu ve "Andolsun Allah'a Hüseyin öldürüldü!" dedi. Yanındakiler, "Hayır, nasıl böyle bir şey olur?! Nerden bunu söylüyorsun ey İbn Abbas?!" dediklerinde, İbn Abbas şöyle dedi: "Resulullah'ı (s.a.a) rüyamda elinde bir kase dolu kanla gördüm ki bana şöyle dedi: *Ümmetimin neler yaptığını bilmiyor musun? Oğlum Hüseyin öldürüldü! Bu da onun ve ashabının kanlarıdır; ben şimdi o kanları Allah'ın huzuruna götürüyorum.*"

Ravi diyor ki: İbn Abbas'ın bu sözü dediği günün ve saatin tarihini kaydettiler. Yirmi dört gün geçmemişti ki İmam Hüseyin'in (a.s) aynı gün ve aynı saatte öldürüldüğü haberi Medine'ye ulaştı.²

1- Müsned-i Ahmed, c.1, s.242 ve 282; Fezailü Müsned-i Ahmed, h. 20, 22 ve 26; el-Mu'cem, Taberanî, h. 56; el-Müstedrek, Hâkim, c.4, s.398; Hâkim, bu rivayetin Müslim'in kuralına göre sahih olduğunu vurgulamıştır; Siyeru A'lami'n-Nubelâ, c.3, s.323; er-Riyazu'n-Nazire, s.148; Mecmau'z-Zevaid, c.9, s.193 ve 194; Tezkiretu Sibt İbn Cevzî, s.152; Tarih-i İbn Esir, c.3, s.38; Tarih-i İbn Kesir, c.6, s.231 ve c.8, s.200, İbn Kesir bunun senedinin güçlü olduğunu söylemiştir. Tarihu'l-Hamis, c.2, s.300; el-İsabe, c.1, s.334; Tarih-i Suyutî, s.208 ve el-Emali, Şecerî, s.160.

2- Tarih-i İbn Kesir, c.8, s.200; Tarih-i İbn Asakir, h. 723-725.

3- Bilinmeyen Bir Kişi

Taberî ve diğerleri, Amr b. İkrime'den şöyle rivayet etmekte:

Hüseyin'in öldürüldüğü günün sabahı Medine'de kölelerimizden biri, dün bir kişinin Hüseyin'in (a.s) yası münasebetiyle şu şekilde feryat ettiğini duyduğunu söyledi:

Ey cahillikleri yüzünden Hüseyin'i öldürenler!
Felâket ve azabı bekleyip durun
Peygamberler, melekler ve onlara uyanlar
Size lânet okuyor gökteki tüm varlıklar
Lânetlenmişsiniz sizler Davut oğlunun diliyle
Musa'nın ve İncil'in hamili İsa'nın sözüyle.

Başka hadislerde de Ümmü Seleme ve diğerlerinden, cinlerin Hüseyin'e (a.s) şu şekilde ağıt yakışlarını duydukları rivayet edilmektedir:

Ey cahillikleri yüzünden Hüseyin'i öldürenler!
Felâket ve azabı bekleyip durun
Peygamberler, elçiler ve onlara uyanlar
Size lânet okuyor gökteki tüm varlıklar
Lânetlenmişsiniz sizler Davut oğlunun diliyle
Musa'nın ve İncil'in sahibi İsa'nın sözüyle.¹

1- Tarih-i İbn Kesir, c, s.8, s.201; bk. Siyeru A'lami'n-Nubelâ, c.3, s.214; Tarih-i Suyutî, s.280 ve Tarih-i İbn Asakir, h. 733-739.

İMAM HÜSEYİN'İN (A.S) ŞAHADETİNDEN SONRA VUKU BULAN OLAYLAR

İmam Hüseyin'in (a.s) yetmiş iki yareni şehit edildi ve şehit edildikten bir gün sonra Esedoğulları'ndan Gaziriye ahalisi onun ve yarenlerinin bedenlerini defnettiler. Ömer b. Sa'd'ın ordusundan ise yaralananlar dışında seksen sekiz kişi öldürüldü. Ömer b. Sa'd kendi ordusundan öldürülenler için cenaze namazı kılıp onları defnetti.

Ömer b. Sa'd, İmam Hüseyin (a.s) şehit edildiği gün başını, Hulî b. Yezid ve Humejd b. Müslim el-Ezdî ile Ubeydullah b. Ziyad'a gönderdi. Hulî (gecenin geç saatlerinde) Kûfe'ye girdi ve doğruca Ubeydullah'ın köşküne gidip içeri girmek istedi. Ancak kapının kapalı olduğunu görünce, evine giderek imamın (a.s) mukaddes başını bir leğenin altına sakladı. Hulî'nin, biri Esedoğulları'ndan ve diğeri ise Hazremîlerden Malik b. Akreb kızı Nevvar olmak üzere iki eşi vardı. O gece, Nevvar'ın sırasıydı.

Hişam şöyle diyor:

Babam bana Malik kızı Nevvar'dan (Hulî'nin Hazremîlerden olan hanımı) şöyle rivayet etti: Hulî, Hüseyin'in başını getirerek bahçede bir leğenin altına bıraktı ve sonra yatmak istediğini söyledi. Ben ona, "Ne haber? Yanındaki nedir?" diye sordum. Hulî, "Sana dünya hazinesini getirdim. Bu Hüseyin'in başıdır; evde, senin yanında." dedi. Ben, "Yazıklar olsun sana! İnsanlar evlerine altın ve gümüş getirirken, sen bana Resulullah'ın (s.a.a) torununun başını mı getirdin?! Hayır, andolsun Allah'a, artık ben asla seninle aynı yastığı paylaşmam." dedim ve kalkarak bahçeye çıktım. Sonra Esedoğulları'ndan olan diğere eşini çağırarak yanına aldı. Bense oturup İmam Hüseyin'in (a.s) başını seyretmeye koyuldum. Andolsun Allah'a, sürekli gökyüzünden bir nurun o leğeni aydınlattığını ve etrafında beyaz bir güvercinin uçtuğunu gördüm.

Sabah olunca Hulî o başı Ubeydullah b. Ziyad'a götürdü.

Ömer b. Sa'd ise o gün (Aşura) ve ertesi gün Kerbela'da kaldı. Sonra da Humeyd b. Bukeyr el-Ahmerî'ye Kûfe'ye doğru hareket etme emri verdi. O da, orduya Kûfe'ye doğru hareket edilmesini ilan etti. Böylece İmam Hüseyin'in (a.s) kızlarını, kız kardeşlerini, beraberinde olan çocukları ve o sırada hasta olan Ali b. Hüseyin'i beraberlerinde Kûfe'ye götürdüler.¹

Taberî, Kurrat b. Kays el-Temimî'den şöyle rivayet eder:

Ben bu kadınlara bakıyordum. Hüseyin'in (a.s), yakınlarının ve çocuklarının kanlı cesetlerinin yanına geldiklerinde yakınmaya, dövünmeye ve ağlayıp sızlamaya başladılar...

Kurrat b. Kays diyor ki:

O sırada Fatıma kızı Zeyneb'in, kardeşi Hüseyin'in naşı yanında durup hazin bir ses ve acı dolu bir yürekle şöyle dediğini hiç unutmam:

"Ey Muhammed! Ey Muhammed! Gökteki meleklerin selâmı senin üzerine olsun! Bu Hüseyin'dir; üryan bırakılmış, kanına boyanmış ve doğram doğram doğranmış. Ey Muhammed! Kızların esir edilmiş, evlâtların öldürülmüş ve seher yeli toprak serpiyor üzerlerine."

Ravi diyor ki: Andolsun Allah'a, Zeynep bu sözleriyle dost ve düşman herkesi ağlattı.

Taberî devamla şöyle diyor: Sonra diğer yetmiş iki baş da Şimr b. Zilcevşen, Kays b. Eş'as, Amr b. Haccac ve Azre b. Kays ile birlikte Ubeydullah b. Ziyad'a gönderildi.²

1- Tarih-i Taberî, c.2, s.368-369, Avrupa basımı.

2- Tarih-i Taberî, c.2, s.370, Avrupa basımı.

ŞEHİTLERİN BAŞLARI HİLÂFET ORDUSUNUN ASKERLERİ ARASINDA TAKSİM EDİLİYOR

Taberî, Ebu Mihneft'ın şöyle rivayet etmektedir: Hüseyin b. Ali (a.s) şehit edilince onunla birlikte şehit edilen ehlibeyti, Şifleri ve yarenlerinin başlarını, Kinde kabilesi Kays b. Eş'as öncülüğünde on üç baş, Hevazın kabilesi Şimr b. Zilcevşen öncülüğünde yirmi baş, Temimîler on yedi baş, Esedoğulları altı baş, Mezhicoğulları yedi baş ve diğerleri de yedi baş olmak üzere toplam yetmiş başı alıp Ubeydullah b. Ziyad'ın yanına götürdüler.

Ebu Mihnef daha sonra sözüne şöyle devam ediyor: İmam Hüseyin (a.s), annesi Resulullah'ın (s.a.a) kızı Fatıma olduğu hâlde öldürüldü. Katili Senan b. Enes el-Nahaî el-Asbahî'ydî. Başını hükümet konağına Hulî b. Yezid götürdü. Annesi, Hizam b. Halid b. Rabia b. Vahid kızı Ümmü'l-Benin olan Ali b. Ebu Talib'in oğlu Abbas da öldürüldü. Katili ise Zeyd b. Rukad el-Cenbî ve Hakim b. Tufeyl el-Sinbisî tarafından şehit edildi.

Yine anneleri Ümmü'l-Benin olan Cafer b. Ali b. Ebu Talib ve Abdullah b. Ali b. Ebu Talib de şehit edildi. Aynı şekilde annesi Ümmü'l-Benin olan Osman b. Ali b. Ebu Talib, Huli b. Yezid'in okuyla şehit edildi.

Annesi Ümmü veled (sahibinden çocuğı olan cariye) olan Muhammed b. Ali b. Ebu Talib, Eban b. Darim kabilesinden bir kişi tarafından şehit edildi.

Annesi Mes'ud b. Halid b. Malik b. Ribî b. Sülemî b. Cundel b. Nehşel b. Darim kızı Leyla olan Ebu Bekir b. Ali b. Ebu Talib, bir grup savaşçı tarafından şehit edildi.

Annesi Ebu Mure b. Urve b. Mes'ud b. Muattib el-Sekafî kızı Leyla ve anneannesi Ebusüyfan b. Harb kızı Meymune olan Ali b. Hüseyin b. Ali (Ali Ekber), Murre b. Munkız b. Nu'man el-Abdî tarafından şehit edildi.

Annesi, Kelb kabilesinden İmrau'l-Kays b. Udey b. Evs b. Cabir b. Kâ'b b. Uleyym kızı Rubab olan Abdullah b. Hüseyin b. Ali, Hanî b. Subeyt el-Hazremî tarafından şehit edildi.

Fakat Ali b. Hüseyin b. Ali'yi (İmam Seccad) çocuk sanarak öldürmediler.¹

Annesi Ümmü veled (cariye) olan Ebu Bekir b. Hasan b. Ali b. Ebu Talib (a.s) Abdullah b. Ukbe el-Ganevî tarafından şehit edildi.

Annesi Ümmü veled olan Abdullah b. Hüseyin b. Ali b. Ebu Talib (Ali Asgar), Hermele b. Kahil'in attığı okla şehit oldu.

Annesi Ümmü veled olan Kasım b. Hasan b. Ali b. Ebu Talib (a.s), Sa'd b. Amr b. Nufel el-Ezdî tarafından şehit edildi.

Annesi Fezareoğulları'ndan Museyyib b. Necbe b. Rabia b. Riyah kızı Cummane olan Avn b. Abdullah b. Cafer b. Ebu Talib, Abdullah b. Kutbe el-Tâî tarafından şehit edildi.

Annesi Bekir b. Vail kabilesinden Hasefe b. Sakif b. Rabia b. Aiz b. Haris b. Teymullah b. Se'labe kızı Havsâ olan Muhammed b. Abdullah b. Cafer b. Ebu Talib (a.s), Amir b. Nehşel el-Teymî tarafından şehit edildi.

Annesi Şagar b. Hazzab kızı Ümmü'l-Benin olan Cafer b. Akil b. Ebu Talib, Bişr b. Havt el-Hemdanî tarafından öldürüldü.

Annesi ümmü veled olan Abdurrahman b. Akil, Osman b. Halid b. Useyr el-Cuhenî tarafından şehit edildi.

Annesi ümmü veled olan Abdullah b. Akil b. Ebu Talib, Amr b. Subeyh el-Sudâî tarafından şehit edildi.

Annesi ümmü veled olan Müslim b. Akil b. Ebu Talib, Kûfe'de şehit edildi.

Annesi Ali b. Ebu Talib kızı Rukayye ve anneannesi ümmü veled olan Abdullah b. Müslim b. Akil b. Ebu Talib, Amr b. Subeyh el-Sudâî tarafından şehit edildi. Bir rivayete göre de onu Useyd b. Malik el-Hazremî'nin şehit ettiği söylenmektedir.

Annesi ümmü veled olan Muhammed b. Ebu Said b. Akil, Lakıt b. Yasir el-Cuhenî tarafından şehit edildi.

1- Ali b. Hüseyin b. Ali (İmam Zeynelabidin) çocuk değil, o sırada hasta olması nedeniyle öldürülmedi ve daha önce de birkaç defa değiştiğimiz gibi o zaman onun Muhammed Bâkır isminde bir oğlu vardı.

Annesi Menzur b. Reyyan b. Seyyar el-Fezarî kızı Hule olan Hasan b. Hasan b. Ali ve yine annesi ümmü veled olan Amr b. Hasan b. Ali, yaşlarının küçük olması nedeniyle öldürülmediler.

Kölelerden ise, Hüseyin b. Ali'nin kölesi Süleyman, Süleyman b. Avf el-Hazremî tarafından ve yine Hüseyin b. Ali'nin kölesi Mun-cih ve ayrıca Hüseyin b. Ali'nin (a.s) sütkardeşi olan Abdullah b. Buktur şehit edildi.¹

1- Tarih-i Taberî, c.6, s.269-270; Matbaatu'l-Hüseyniyeti'l-Mısriyye basımı.

HİLÂFET ORDUSU RESULULLAH'IN (S.A.A) EHLİBEYT'İNİ KÛFE'YE GÖTÜRÜYOR

Futuh-i İbn A'sem'de, *Maktel-i Harezmi*'de ve diğer kaynaklarda şöyle geçer: Ömer b. Sa'd'ın ordusu Resulullah'ın (s.a.a) Ehlibeyti'ni esirler gibi Kûfe'ye götürdü. Kûfe'ye yaklaşınca, halk dışarı çıkıp onları seyretmek için toplandılar ve ardından ağlayıp sızlamaya başladılar. Şiddetli bir şekilde hasta olan Ali b. Hüseyin (İmam Zeynelabidin) zincire vurulmuştu, hastalığından dolayı zayıflamış, takati kesilmişti. Böyle bir hâldeyken şöyle buyurdu:

Bunlar bizim için böyle ağlayıp sızlıyorsa, o hâlde bizi kim öldürdü?!

O sırada Kûfeli kadınlardan biri damın üzerinden "Siz hangi esirlerdensiniz?" diye sordu. Kadınlar cevaben, "Biz Muhammed evlâdıyız ve esir tutulmuşuz." dediler.

Kadın hemen evinin üstünden indi ve esirlerin örtünebilmesi için evinden getirdiği giysileri ve başörtüleri Ehlibeyt'in kadınlara verdi.¹

Hız. Zeyneb'in (s.a) Hutbesi

Beşir b. Huzeym el-Esedî şöyle diyor: Emirü'l-Müminin Ali'nin (a.s) kızı Zeyneb'i (s.a) gördüm; insanlara hitaben konuşma yapıyordu ve andolsun ki ondan daha güzel konuşabilen bir kadın görmemiştim. Ali'nin (a.s) sözleri dökülüyordu dilinden.

İnsanlara, susmaları için işaret etti. Nefesler tutuldu, develerin boynundaki çingiraklar durdu. Sonra konuşmaya başladı:

1- Son paragraf Musiru'l-Ahzan, s.66'dan nakledilmiştir.

Hamd Allah'a mahsustur ve salât olsun babam Muhammed'e, tertemiz kılınmış ve seçilmiş Ehlibeyt'ine.

Ey Kûfe halkı, ey hilekâr ve düzenbazlar, bize mi ağlıyorsunuz? Göz yaşlarınız dinmesin ve iniltileriniz susmasın! Siz, iplerini iyice ve sıkıca dokuyan ve sonra da dokuduğunu söken bir kadın gibisiniz. Yeminlerinizi hile ve hıyanetinize siper edindiniz; iman bağı kurup sonra kopardınız. Kendinizi övmekten ve fesat çıkarmaktan başka bir şey bilmezsiniz. Köleler gibisiniz; içiniz kin ve yağcılık dolu ve düşmanlara gammazlık edersiniz. Siz pisliklerde yeşeren bitkiler gibisiniz, yenmez; ve kabirleri süsleyen gümüşler gibisiniz, kullanılmaz. Öbür dünyanız için öylesine kötü bir yol azığı aldınız ki, Allah'ın gazabına sebep oldu ve ebedî azap hazırlandı sizler için.

Bizi öldürdükten sonra bir de kalkıp bize ağlıyor ve kendinizi zemmediyorsunuz, öyle mi? Evet, andolsun Allah'a, çok ağlayın ve az gülün! Çünkü siz öyle bir leke ve a-şağlığı kabullendiniz ki hiçbir suyla yıkanmaz. Cennet gençlerinin efendisi olan Peygamber evladını, savaşlarda ve sıkıntılarda sığındığınız insanı, düşmanlar karşısındaki imam ve önderinizi, kendisinden din ve şeriatı öğrendiğiniz insana öldürdünüz. Bu lekeyi hangi su temizler?

Bilmiş olun, büyük bir günah işlediniz ve vebaliniz çok büyüktür. Allah'ın rahmetinden uzak olun, kahrolun! Çabalarınız sizi meyus etti; elleriniz ziyankâr oldu, muameleniz de hüsrana sebep oldu. Şüphesiz Allah'ın gazabına uğradınız; aşağılık ve düşkünlük kuşattı sizi.

Yazıklar olsun size ey Kûfeliler! Allah Resulü'nün (s.a.a) ciğerini parelediniz; haberiniz var mı? Perde ardında bulunan masum ailesini perdenin dışına çıkardınız. Onun kanını nasıl akıttınız ve hürmetini ayak altına aldınız? Ne de kötü ettiniz; ne de büyük bir musibet çıkardınız! Yer ve gök büyüklüğünde bir zulüm işlediniz!

Gökyüzünün kan yağmasına hayret mi ettiniz? Şüphesiz kıyametin azabı daha çetin ve a-şağlayıcıdır; o gün size yardım eden de olmayacaktır. Allah'ın size vermiş olduğu bu mühlet sizi rahatlatmasın ve haddinizi aştırmamasın. Çünkü Allah intikam almada acele etmez ve intikam hakkını kaybetmekten de korkmaz. Şüphesiz ki Rabbiniz pusudadır!

Olayı anlatan Beşir şöyle ekliyor:

Andolsun Allah'a, bu sözler karşısında halkın hayrete düştüğünü gördüm; ağlıyor ve ellerini ısıyorlardı. Yanımdaki yaşlı adam o kadar ağlamıştı ki yüzü ıslanmıştı ve şöyle diyordu: "Babam, anam size feda olsun! Yaşlılarınız yaşlıların, gençleriniz gençlerin, kadınlarınız kadınların ve soyunuz da bütün soyların en hayırlısıdır; ne aşağılanır ve ne de yenilgiye uğrar."¹

İmam Hüseyin'in (a.s) Kızı Fatıma'nın Konuşması

Musiru'l-Ahzan ve *el-Luhûf* kitaplarında şöyle geçer: Fatıma-ı Suğra (s.a) Kûfe'ye girdikten sonra bir konuşma yaptı ve şöyle dedi:

Hamd ediyorum Allah'a; kum ve çakıl taneleri adedince, yerden arşa kadar olan şeyler ağırlığınca. O'na hamd ve iman ediyor ve O'dur dayanağım. Allah'ın birliğine ve şeriki olmadığına şehadet getiriyorum. Şehadet getiriyorum ki Muhammed (s.a.a), O'nun kul ve peygamberidir; onun evlatları da suçsuz oldukları hâlde Fırat kenarında öldürülüp başları kesildi.

Allah'ım! Sana yalan ve iftira yakıştırmaktan sana sığınırım. Peygamber'ine (s.a.a), "Kendi vasi ve halifen Ali b. Ebu Talib (a.s) için insanlardan biat al!" buyruğunun aksine bir şey söylemekten sana sığınırım. Oysa ki Ali b. Ebu Talib'in (a.s) hakkı gasbedildi ve suçsuz yere öldürüldü. Dün de onun oğlunu, sözde Müslüman ve kalben kafir olan bir topluluk Kerbela'da öldürdü. Ona yönelen zulüm ve haksızlıkları, canlarını verme pahasına da olsa defetmeleri gereken insanlar, bu görevlerini ifa etmediler. Eyvahlar olsun onlara da, büyüklerine de! Nitekim sen onu yüce menkıbeleri ve temiz tabiatıyla, herkesçe bilinen yücelik ve görülen erdemleriyle katına aldın. Allah'ım! O, hiçbir kötöleyicinin yermesine aldırmış etmeden sana kulluk sundu. Allah'ım! Sen onu, çocukluk çağında İslâm'a yönelttin ve büyüdüğünde de üstünlüklerini övdün. O hep senin yolunda ve Peygamber'inin (s.a.a) hoşnutluğu için ümmeti nasihat etti ve zamanı geldiğinde de onun ruhunu kabzettin. O, dünyaya asla itina etmedi ve bütün varlığıyla ahirete yöneldi. Senin yolunda düşmanlarıyla savaştı ve cihat etti. Sen ondan razı olup seçkin kıldın ve doğru yola hidayet ettin.

1- Tarih-i İbn A'sem, c.5, s.221-226; Maktel-i Harezmi, c.2, s.40-42.

Ey Kûfe halkı, ey hilekâr ve düzenbazlar! Allah bizi sizinle ve sizi de biz Ehlibeyt'le sınıadı. Bizim karşılaştığımız belayı güzelleştirip ilmini bizde karar kıldı. Biz Allah'ın ilim ve hikmetinin mahzeni, yeryüzünde de kanıtlarıyız. Allah lüt-federek şehirleri ve kulları arasında bize ikramda bulundu ve peygamberi Muhammed (s.a.a) ile de bizi yarattıklarının birçoğundan açık bir şekilde üstün kıldı. Siz ise bizi ya-lan-layıp tekfir ettiniz. Bizimle savaşmayı helal sayıp mallarımızı yağmalamayı caiz gördünüz. Türkistan ve Kâbul esirleri-ne davrandığınız gibi bize davrandınız. Kanımızı akıttığınızdan ve mallarımızı yağmaladığınızdan dolayı sevinmeyin. Çünkü artık azap sizi kapsamış, zorluklar ve belalar üzeri-nize çökmüştür. Allah'ın laneti zalimlerin üzerine olsun.

Kahrolasınız, ey Kûfeliler! Allah Resul'ünden (s.a.a) han-gi alacağınızdan dolayı veya ondan hangi kamı talep ettiğiniz için kininizi benim babam olan kardeşi Ali b. Ebu Talib'e, onun oğullarına ve ailesine kustunuz?! Öyleki içinizden ba-zıları, "Ali'yi ve evlatlarını mızraklarla ve Hint kılıçlarıyla biz öldürdük; Türk esirleri gibi esir aldık kadınlarını ve öyle bir tosladık ki meydanın dışına attık." diyerek işlediği bu ci-nayetle kıvanç duydu.

Ağzın taşla ve toprakla dolsun! Sen Allah'ın, Kitab'ında tertemiz kişiler olarak tanıttığı, kendilerini her türlü çirkin-likten temiz tuttuğu ve her türlü kötülüğü onlardan uzak tuttuğu kimseleri öldürmekle mi övünüyorsun?! Baban nasıl yerinde oturduysa, sen de köpek gibi yerinde otur! Şüphesiz herkes yaptıklarının ve ahiret yurduna gönderdiklerinin sa-hibidir. Allah'ın bizi üstün kıldığı şeye haset mi ettiniz? Oy-sa: **"Bu, Allah'ın bir fazlıdır, onu dilediğine verir. Allah bü-yük fazl sahibidir."**¹

"Allah kime nur vermemişse, artık onun için nur yok-tur."²

Fatıma'nın (s.a) konuşması buraya varınca, insanlar yüksek ses-le ağlayıp şöyle dediler:

Ey yücelerin ve masumların kızı, yüreklerimizi ve göğüs-lerimizi dağladın. Ciğerlerimizi hüzün ve ıstırap ateşiyle yak-tın. Yeter artık!

Bunun üzerine Fatıma (s.a), konuşmasına devam etmedi.

1- Hadîd, 21

2- Nûr, 40

Ümmü Gülsüm'ün Hutbesi

Ravi şöyle diyor: O gün Emirü'l-Müminin Hz. Ali'nin (a.s) kızı Ümmü Külsüm hıçkırarak ağladığı hâlde şu konuşmayı yaptı:

Vay hâlinize Kûfeliler! Neden ağlıyorsunuz; Hüseyin'i (a.s) aşağılayarak öldürdünüz diye mi, yoksa mallarını yağmaladığınız ve kadınlarını-kızlarını esir aldığınız için mi?

Yazıklar olsun size, kahrolun, bedbaht kalın! Ne de büyük bir felakete sebep oldunuz ve ne de büyük bir cinayet işlediniz, biliyor musunuz? Nasıl bir cinayetin sorumluluğunu yüklendi ve nasıl da yüce kanları haksız yere akıttınız. Perde ardındaki hangi kadınları dışarı çıkardınız, hangi ailenin süslerine el koydunuz ve hangi malları yağmaladınız, haberiniz var mı?

Öyle birini öldürdünüz ki, Allah Resulü'nden (s.a.a) sonra kimse onun makamında değildi. Kalplerinizden merhamet duygusu alındı. Bilmiş olun ki kurtuluşa erecek olanlar Allah'ın hizbidir, hüsrana uğrayacaklar ise şeytanın.

Daha sonra şu şiiri okudu:

Zecirle öldürdünüz kardeşimi. Vay olsun analarınıza!

Öyle bir ateşle azaplanacaksınız ki alevi her an yükselecek.

Allah'ın, Kur'ân'ın ve Muhammed'in (s.a.a) haram kıldığı kanları akıttınız.

Bilmiş olun, ateşle müjdelenmişsiniz.

Şüphesiz ki, yarın siz ateşte ebediyen kalacaksınız. Buna eminim.

Ben ise, hayatım boyunca Peygamber'den sonraki en hayırlı insan kardeşime ağlayacağım.

Gözlerime batacak gözyaşlarım ve yanaklarım asla kurumayacak.

Tam bu sırada insanların inleyiş ve sızlayışları coştı, ağıt yakıp ağlamaya başladılar.¹

1- Musiru'l-Ahzan, s.66-69; el-Luhuf; Menakıb-ı İbn Şehraşub.

RESULULLAH'IN (S.A.A) EHLİBEYTİ HÜKÜMET KONAĞINDA

Taberî kendi senediyle Humeyd b. Müslim'den şöyle rivayet etmektedir: Ömer b. Sa'd beni çağırdı; Allah'ın onu zafere ulaştırdığını ve sağlığının yerinde olduğunu müjdelemem için ailesine gönderdi. Ben de Kûfe'ye gidip haberi Ömer b. Sa'd'ın ailesine ulaştırdıktan sonra İbn Ziyad'ın sarayına gittim; esirler oraya getirilecekti; onun için halk da orada toplanmıştı.

Saraya girdikten sonra, Hüseyin'in (a.s) başının İbn Ziyad'ın karşısında olduğunu ve elindeki ağaçla onun dudaklarına ve ön dişlerine vurduğunu gördüm. İbn Ziyad'ın, hakaretini sürdürdüğünü gören Zeyd b. Erkam ona şöyle dedi:

Elindeki ağacı bu dudakların ve dişlerin üzerinden kaldır; kendisinden başka ilâh olmayan zata yemin ederim ki Resulullah'ı (s.a.a) dudaklarıyla bu dudakları öperken gördüm.

Sonra gözlerinden sel gibi yaşlar akıtıp yüksek sesle ağladı. İbn Ziyad ona şöyle karşılık verdi:

Allah gözlerini sürekli ağlar kılınsın. Vallahi işten düşmüş ve aklını yitirmiş yaşlı birisi olmasaydın boynunu vururdum senin!

Zeyd, İbn Ziyad'ın bu sözlerini duyunca yerinden kalkıp dışarı çıktı. Zeyd çıktıktan sonra halkın birbirine dediklerini duydum: "Vallahi Zeyd dışarı çıkınca öyle bir şey söyledi ki eğer İbn Ziyad onu duymuş olsaydı kesinlikle boynunu vururdu." Ben, "Zeyd ne dedi ki?!" diye sorunca şöyle dediler: "Zeyd yanımdan geçerken şöyle diyordu:

Bir köle başka bir köleyi insanların başına musallat etti, o da tüm insanları kendi mirası sandı. Ey Arap milleti! Bundan sonra değersiz bir köleden başka bir şey olmayacaksınız. Fatıma'nın oğlunu öldürdünüz ve Mercane'nin oğlunu başınıza emir yaptınız, o da seçkin kişilerinizi öldürdü ve alçak-

larınızı kendisine köle etti. Böylece zillete razı oldunuz; zillete razı olanlara yazıklar olsun."

Ravi şöyle diyor: İmam Hüseyin'in (a.s) başını o hazretin çocukları, bacıları ve kadınlarıyla birlikte Ubeydullah b. Ziyad'ın yanına getirdiklerinde Fatıma kızı Zeynep tanınmamak için en değersiz elbisesini giymiş ve etrafını da cariyeleri almıştı. Zeynep, Ubeydullah'ın sarayına girince bir köşede oturdu. Bunun üzerine Ubeydullah b. Ziyad, "Şu oturan kadın kimdir?" diye sordu; fakat Zeynep cevap vermedi. Üç defa bu sorusunu tekrarladı; fakat Zeynep cevap vermedi. Bunun üzerine cariyelerinden biri, "Bu Fatıma kızı Zeynep'tir." dedi.

Ubeydullah bunun üzerine, "Allah'a hamdolsun ki sizi rezil edip öldürdü ve yalanlarınızı ortaya çıkardı." dedi.

Zeynep şöyle karşılık verdi:

Allah'a hamdolsun ki Muhammed (s.a.a) ile bize ikramda bulundu ve bizi tertemiz kıldı. Durum senin dediğin gibi değil; ancak fasık rezil olur ve facir yalan söyler.

Ubeydullah, "Allah'ın ailene ne yaptığını gördün mü?" dedi.

Zeynep şöyle cevap verdi:

Allah onlar için şehadeti diledi ve onlar da alını açık bir şekilde kurbangâhlarına gittiler. Yakında da O'nun huzurunda delil getirmeniz için sizinle onları karşılayacaktır.

Ravi diyor ki, bunun üzerine Ubeydullah b. Ziyad öfkelenmiş, yanıp tutuşmaya başladı. Amr b. Haris ona, "Allah emirin hayrını versin! O bir kadındır. Kadın sözlerinden dolayı cezalandırılır mı hiç? Kadın, sözünden dolayı cezalandırılmaz, saçmalığından dolayı kınanmaz." dedi. Bunun üzerine İbn Ziyad, Zeyneb'e, "Allah ileri gelen (Hz. Hüseyin'i kastediyor) asilerinizi ve Ehlibeyt'i'nin esirlerini öldürerek kalbime şifa verdi!" dedi.

Bunun üzerine Zeynep ağladı ve daha sonra şöyle dedi:

Evet; canıma andolsun, yaşlımızı öldürdün, ailemi yok ettin, dalımı ve kökümü kestin. Eğer bu yaptıkların kalbime şifa veriyorsa, elbette şifa bulmuşsun.

İbn Ziyad, Zeyneb'e işaret ederek, "Bu, uyumlu ve kafiye konuşan bir kadındır! Vallahi senin baban da şairdi ve uyumlu söz söyleyen biri idi!" dedi.

Zeynep şöyle cevap verdi:

Kadın, kafiyeli söz söylemeyi ne etsin? Ben bu hâlimle kafiyeli söz söyleme durumunda olamam; tüm söylediklerim yüreğimi yakan şeylerdi.

Taberî, Humeyd b. Müslim'den şöyle nakletmektedir: Ali b. Hüseyin (İmam Zeynelabidin) sunulduğunda ben İbn Ziyad'ın yanında durmuştum. Ubeydullah, ona "Adın nedir?" diye sordu. O, "*Ben Ali b. Hüseyin'im.*" dedi. Ubeydullah, "Allah Ali b. Hüseyin'i öldürmedi mi?" dedi. Ali sustu ve cevap vermedi. Bunun üzerine Ubeydullah b. Ziyad, "Neden konuşmuyorsun?" dedi. Ali, "*Benim bir kardeşim vardı; onun da ismi Aliydi ve halk onu öldürdü.*" dedi. İbn Ziyad, "Onu Allah öldürdü!" dedi. Ali tekrar sustu. Yine İbn Ziyad, "Neden konuşmuyorsun?" diye sordu. Ali, "*Allah Teala ölüm vakti canları alır ve O'nun emri olmaksızın hiç kimse ölmez.*" karşılığını verdi. Bunun üzerine Ubeydullah, "Vallahi sen de onlardansın." dedi ve sonra "Bakın bakalım, o çocuk mu, yetişkin mi? Vallahi ben onun yetişkin olduğunu sanıyorum." dedi. Bunun üzerine Murri b. Muaz el-Ahmerî isminde bir kişi İmam'ın kapalı yüzünü açtıktan sonra, "Evet, yetişkindir." dedi. İbn Ziyad, "Öyleyse öldür onu." dedi. Bunun üzerine Ali b. Hüseyin, "*O hâlde şu kadınların sorumluluğunu kim üstlenecektir?*" dedi.

O sırada halası Zeynep kendisini onun üzerine atarak şöyle dedi: "*Ey İbn Ziyad! Bizden döktüğün bu kadar kan yeter; bizden geriye kimseyi bırakmayın!*" dedi ve sonra Ali b. Hüseyin'e sarılarak, "*Eğer Allah'a inancın varsa, onu öldürmek istiyorsan Allah için beni de onunla birlikte öldürürsün.*" dedi.

Ali b. Hüseyin de İbn Ziyad'a hitaben, "*Ey İbn Ziyad! Eğer onlarla bir akrabalık bağın varsa İslâm adabına göre onların yanında hareket etmesi için temiz bir kişiyi görevlendir.*" dedi.

Ravi şöyle diyor: İbn Ziyad bir süre Zeyneb'e baktı ve sonra oradaki halka yönelerek, "Hayret ediyorum şu akrabalık bağına! Vallahi bunu öldürme durumunda bu kadının kendisini de onunla birlikte öldürmemi istiyor. Bu genci bırakın." dedi ve peşinden Ali b. Hüseyin'e (a.s), "Kadınlarla birlikte git." sözünü ekledi.

Humeyd b. Müslim şöyle diyor: Ubeydullah b. Ziyad hükümet konağına girince peşinden halk da içeri girdi; Ubeydullah onlara cemaat namazı için camide toplanmalarını emretti. Halk büyük Kûfe camiiinde toplandıktan sonra kendisi minbere çıkarak şöyle konuştu:

Hakkı ve hak taraftarlarını açığa çıkaran, Müminlerin Emiri Yezid b. Muaviye'ye ve taraftarlarına yardımını esirgemeyen, yalancı Hüseyin b. Ali ve izleyicilerini öldüren Allah'a hamdolsun...

Daha Ubeydullah'ın sözleri bitmeden Vabileoğulları kabilesinden ve Ali'nin (a.s) Şiilerinden sayılan Abdullah b. Afif el-Ezdî-i Gamidî¹ öfkeyle yerinden kalktı. Abdullah, Ubeydullah'ın bu sözlerini duyunca öfkelenerek şöyle dedi:

Ey Mercane'nin oğlu! Yalancı ve yalancının oğlu sen ve baban ve yine seni halkın başına musallat edenle onun babasıdır. Ey Mercane'nin oğlu! Peygamberlerin oğlunu öldürdüğünüz hâlde temiz kişiler gibi mi konuşuyorsun?!

Bu sözleri duyan Ubeydullah b. Ziyad, "Onu yanıma getirin." diye bağırdı. Bunun üzerine İbn Ziyad'ın muhafızları ve görevlileri onu yakaladılar. O sırada Abdullah Ezdilerin sloganıyla, "Ey mebrur!" diye bağırdı. Bunun üzerine orada oturan Abdurrahman b. Mihnef-i Ezdî ona hitaben, "Eyvah akrabalarının hâline! Sen hem kendini ve hem de kavmini helakete sürükledin." dedi.

Ravi şöyle diyor: O zaman Ezd kabilesinden Kûfe'de yedi yüz savaşçı vardı; Abdullah Afif'in yardım isteğini duyunca kabilenin gençlerinden bir grup yerlerinden fırlayarak Abdullah'ı, Ubeydullah b. Ziyad'ın askerlerinden kurtardılar ve sonra onu aralarına alarak evine ulaştırıp akrabalarına teslim ettiler. Fakat (akşam olunca) Ubeydullah'ın gönderdiği adamlar onu yakalayıp öldürdüler ve sonra da Ubeydullah'ın emriyle cenazesini Kûfe meydanında astılar.

İmam Hüseyin'in (a.s) Başını Kûfe Sokaklarında Gezdiriyorlar!

Ebu Mihnef şöyle diyor: Ubeydullah b. Ziyad'ın emriyle, İmam'ın (a.s) başını bir mızrağa vurarak Kûfe'nin sokak ve pazarlarında gezdirdiler!

1- Abdullah b. Afif sol gözünü Cemel Savaşı'nda ve diğer gözünü de Sıffin Savaşı'nda biri başına ve diğeri de kaşına inen bir darbe sonucu kaybetmişti. Abdullah b. Afif sürekli büyük Kûfe mescidinde sabahtan akşama kadar namaz kılar ve akşam olunca oradan ayrılırdı.

İMAM HÜSEYİN'İN (A.S) ŞEHADET HABERİNİN MEDİNE HALKINA ULAŞMASI

Taberî kendi senediyle Avane b. Hakem'den şöyle rivayet etmektedir: Ubeydullah b. Ziyad'ın emriyle Hüseyin b. Ali öldürülüp başı ona getirildiğinde o, Abdulmelik b. Haris el-Selmî'yi çağırıp ona şöyle dedi: "Medine'de Amr b. Said b. As'ın yanına giderek ona Hüseyin'in öldürüldüğünü müjdele." dedi. O dönemde Amr b. Said el-As, Medine valisiydi. Haris mazeret getirip bu görevi yerine getirmekten kaçınmak istediysede haşin ve merhametsiz İbn Ziya onu azarladı ve "Haber Medine'ye ulaşmadan önce oraya var." dedi. Sonra ona bir miktar para verdi ve şöyle ekledi: "Sakın yolda durmayasın; eğer yolda bineğin nefesten düşerse başka bir binek kirala." dedi.

Abdulmelik şöyle diyor: Medine'ye girdiğimde beni gören Kureyşli birisi "Ne haber getirdin?" diye sordu. Ben, "Bütün haberler validedir." dedim. Adam, "İnna lillah ve inna ileyhi raciun! (Biz Allah'tanız ve O'na döneceğiz) Hüseyin b. Ali öldürüldü değil mi?!" dedi. Nihayet vali konağına varıp Amr b. Said'in yanına çıktım. Amr, "Kûfe'den ne haber?" diye sorunca, "Sizi sevindirecek haber var; Hüseyin b. Ali öldürüldü!" dedim. Amr b. Said, "Bu haberi yüksek sesle herkese duyur." dedi. Ben de Hüseyin b. Ali'nin öldürüldüğünü Medine halkına duyurdum. Vallahi o zamana kadar kendi evlerinde Hüseyin'in (a.s) yasında inleyen Haşimoğulları kadınlarının feryat ve figanının benzerini duymamıştım. Bu nedenle Amr b. Said, gülerek şu beyti okudu:

Ziyadoğlu kadınları figan ettiler

Kadınlarımızın Erneb Savaşı sabahı ettikleri gibi.¹

1- Erneb Savaşı, Zubeydoğulları'yla Abdulmudan kabilesinden Haris b. Kâboğulları boyundan olan Ziyadoğulları kabilesi arasında vuku bulan bir savaştır. Şiir Ma'dikerib'e aittir.

<https://t.me/caferilikcom>

www.caferilik.com

Amr b. Said daha sonra şöyle dedi:

Bu feryat ve figanlar Osman b. Affan için yapılan feryat ve figanlara karşılıktır.

Sonra minbere çıkarak halka Hüseyin b. Ali'nin öldürüldüğünü haber verdi.

Ağani'de ise şöyle geçer: Hüseyin b. Ali Medine'den hareket ettikten sonra Amr b. Said, Medine güvenlik sorumlusuna Haşim-oğulları'nın evlerini yıkmaların emretti; o da bu emri yerine getirdi ve bu hususta elinden geldiğini ardına bırakmadı.¹

Taberî kendi senediyle şöyle rivayet eder: Abdullah b. Cafer b. Ebu Talib, iki oğlunun Hüseyin'in uğrunda öldürüldüklerini haber alınca halktan bir grubu ve Ebu Lislâs ismindeki kölesi ona başsağlığı dilemek için yanına gittiler. Ebu Lislâs, "Bu musibet Hüseyin'den dolayı başımıza geldi!" dedi. Abdullah b. Cafer bu sözü duyunca ayakkabısıyla onun başına vurarak şöyle dedi:

Ey alçak insanın oğlu! Hüseyin için mi bu sözü söyledin? Vallahi ben de onun yanında olsaydım öldürülünceye kadar ondan ayrılmazdım. Vallahi ben iki oğlumu kaybetmekten dolayı üzülmiyorum; onların musibetine sabretmek kolaydır bana. Çünkü onlar canlarını kardeşim ve amcam oğlunun uğruna feda etmiş ve onunla birlikte sıkıntıları yaşamışlardır!

Sonra arkadaşlarına dönerek şöyle dedi:

Allah'a hamdolsun! Hüseyin'in şehadeti bana çok çetindir. Eğer ellerim ona yardım edemediyse de iki oğlum bu eksikliği telafi ettiler.

Ravi şöyle diyor: Hüseyin b. Ali'nin şahadet haberi Medine halkına ulaşınca, Akil b. Ebu Talib'in kızı cariyeleriyle birlikte yüzü açık, gömleğini etrafına sarmış bir hâlde dışarı çıkıp şöyle diyordu:

Ne diyeceksiniz eğer derse Peygamberiniz:

Ey son ümmet! Ne yaptınız Ehlibeyt'ime?

Ayrılığımın sonra ciğer parelerime?!

Kimisini esir edip kimisini de kana boyadınız!

Ehlibeyt'in ve Yarenlerinin Defnedilişi

Mes'udî, *İsbatu'l-Vasiyet* adlı kitabında şöyle yazmaktadır:

1- Eganî, c.4, s.155.

Zeynelabidin (a.s), muharrem ayının on üçüncü günü babasını defnetmek için Kerbela'ya döndü.¹

Şeyh Müfid de *el-İrşad* adlı kitabında şöyle yazıyor:

Ömer b. Sa'd, Kerbela'dan ayrılınca Gaziriye'de toplanan Esedoğulları'ndan bir grup İmam Hüseyin (a.s) ile yarenlerine namaz kıldılar ve Hüseyin'i (a.s) bugün mezarının bulunduğu yere defnettiler. İmam Hüseyin'in (a.s) Ali Asgar² ismindeki oğlunu da hazretin ayak kısmına defnettiler. Sonra İmam Hüseyin'in (a.s) yakınında yere düşen Ehlibeyt'i ve yarenleri için de hazretin ayak kısmında başka bir yer kazıp oraya defnettiler.

Abbas b. Ali'yi (a.s) ise Gaziriye yolu üzerinde şehit edildiği ve bugün mezarının bulunduğu yerde defnettiler.³

Halife Yezid'e Hüseyin'in (a.s) Ölüm Haberinin Verilişi

Taberî kendi senediyle şöyle rivayet etmektedir: Hüseyin (a.s) öldürüldükten sonra ganimetler ve esirler Kûfe'ye Ubeydullah'ın yanına götürüldü. Ubeydullah b. Ziyad zindana atılmalarını emretti. Bir gün zindana bir taş fırlatıldı. Taşa yazılı bir kağıt parçası bağlı idi; kağıt parçasında şöyle yazılmıştı:

Falan günde sizin hakkınızda Ubeydullah b. Ziyad tarafından Yezid b. Muaviye'ye bir elçi gönderildi. Elçi şu kadar zamanda yolda olacak ve falan gün de geri dönecektir. Elçi döndüğünde tekbir sesi duyacak olursanız ölümünüz kesinleştiğini bilin; tekbir sesi duymazsanız Allah'ın izniyle güvendesiniz demektir.

Ravi diyor ki, Şam'a gönderilen elçinin dönmesinden bir-iki gün önce yine taşa bağlanmış bir yazı ve ustura fırlatıldı zindana. Kağıtta şöyle yazılmıştı:

Falan günde Yezid tarafından elçinin gelmesini bekliyoruz; birbirinizle ahidleşin ve vasiyetinizi yapın.

Ravi şöyle diyor: Nihayet Yezid'in elçisi geldi ve bir tekbir sesi de duyulmadı, Yezid mektubunda, "Esirleri bana gönder." yazmıştı.⁴

1- İsbatu'l-Vasiyet, Mes'udî, s.173.

2- Doğru olanı Ali Ekber'dir; Ali Asgar değil -müt-.

3- el-İrşad, Şeyh Müfid, s.227.

4- Tarih-i Taberî, Avrupa basımı, c.2, s.380.

Ehlibeyt Esirlerinin Hilâfet Merkezi Şam'a Gönderilişi

Taberî yine şöyle yazıyor: Ubeydullah b. Ziyad, Hüseyin'in (a.s) kadınlarına ve çocuklarına Şam'a gitmek için hazırlanmalarını emretti. Onlar da hazırlandılar. Sonra Ali b. Hüseyin'in boynuna zincir vurulmasını istedi. Daha sonra Muhaffez b. Sa'leb el-Aizî ve Şimr b. Zilcevşen'in eşliğinde onları Şam'a gönderdi. Şam'a kadar esirler kafilesini bu ikisi göz altında bulundurdular. Yol boyunca Ali b. Hüseyin bu ikisiyle bir kelime bile konuşmadı.

İbn A'sem'in *el-Futuh* adlı eserinde şöyle geçer: Ubeydullah b. Ziyad, Zahr b. Kays el-Cu'fi'yi çağırarak Ali oğlu Hüseyin'in (Allah her ikisinden de razı olsun) başını, onun kardeşlerinin, Ali b. Hüseyin'in, Ehlibeyti'nin ve yarenlerinin (Allah hepsinden razı olsun) başlarıyla birlikte Şam'a götürmesi için ona teslim etti. Sonra Ali b. Hüseyin'i, bacılarını, halalarını ve diğer kadınlarını esir olarak Şam'da buluna Yezid b. Muaviye'ye gönderdi.

Ravi şöyle diyor:

Ubeydullah b. Ziyad'ın görevlileri, Resulullah'ın (s.a.a) ailesini Kûfe'den Şam'a kadar çıplak develere bindirerek şehirden şehre ve menzilden menzile Türk ve Rum esirleri gibi götürdüler.¹

1- el-Futuh, İbn A'sem, c.5, s.236; ve buna yakın ifadeyle Tarih-i Taberî, c.2, s.374-375, Avrupa basımı.

HALİFE VE HÜKÜMET MERKEZİ ÂL-İ RESUL'Ü KARŞILIYOR

Âl-i Resul'ün ve Yarenlerinin Kesik Başları Müslümanların Halifesi Tarafından Karşılıyor!!!

Sıbt İbn Cevzî'nin *Tezkire*'sinde Zührî'den şöyle rivayet edildiği geçer: Kerbela şehitlerinin kesik başları getirildiğinde sarayının Ceyrun tepelerine bakan kısmında oturmuş olan Yezid onları görünce şu şiiri okudu:

Tahtırevanlar belirip parlayınca Ceyrun tepelerinde güneşler

Bir karga var gücüyle bağırdı, ben de ona dedim ki:

İster bağır, ister bağıрма bil ki,

Ben borcumu borçludan aldım artık.¹

Ümmü Gülsüm'ün Şimr'den İsteği

Musiru'l-Ahzan ve *el-Luhuf* kitaplarında şöyle geçer: Esirler kafilesi Dımeşk'e yaklaşınca Ümmü Gülsüm, Şimr'e yaklaşarak, "Senden bir isteğim var." dedi. Şimr, "Nedir isteğin?" diye sordu. Ümmü Gülsüm, "Bizi şehre seyircisi az olan kapıdan sok. Başları da bizden uzaklaştırmalarını söyle; bu hâl üzere insanlar bize o kadar baktı ki rüsva olduk." dedi.

Şimr, Ümmü Gülsüm'ün bu isteğine karşılık başları mızraklara takıp kadınların arasında hareket etmelerini emretti ve esirleri seyircilerin arasından götürerek Dımeşk kapısından geçirdi.²

1- Tezkiretu'l-Havas, c.2, s.148. Ceyrun, Dımeşk şehrinin dışında bir yerdi. bk. Hamevî'nin Mu'cem-i Buldan'ında "Ceyrun" kavramı.

2- Musiru'l-Ahzan, s.77; el-Luhuf, s.67.

Hilâfet Merkezinde Bayram!!

Harezmi'nin *Maktel*'inde Sehl b. Sa'd'dan şöyle rivayet edilir:

Ben Beytulmukaddes'i ziyaret amacıyla yola koyulmuş-tum. Yolda Dımişk şehrine girdim. Ağaça kaplı ve her tara-fından sular akan Dımişk'ın dört bir yanına rengarenk par-çalar asıldığını, ipek dokumalı parçalarla süslendiğini ve kutlama havası olduğunu gördüm. Halk neşeli ve sevinçli idi. Kadınlar oynuyor, def ve dümbelek çalınıyordu. Kendi kendime, şayet Şam halkının bizim bilmediğim kendilerine has bir bayramları vardır, dedim.

Bu arada bir grup insanın konuştuğunu gördüm, yaklaştım ve "Sizin, bizim bilmediğimiz kendinize has bir bayra-mınız mı var?!" diye sordum. Onlar, "Hayır!" dediler, "Galiba buranın yabancısısın?" Onların bu sorusunda karşılık, "Ben Sehl b. Sa'd'ım; Resulullah'ı (s.a.a) görüp ondan hadis duy-muşum." dedim.

Onlar, "Ey Sehl! Gökyüzünün neden kan ağlamadığını ve yerin, üzerindeki içine çekmediğine şaşırıyorum musun?" dediler. Ben, "Neden böyle olsun ki?!" dedim.

Onlar, "Resulullah'ın (s.a.a) torunu Hüseyin'in başı Irak'tan Şam'a hediye olarak gönderilmiştir; şimdi buraya var-mak üzere!!!" dediler.

Ben, "Hayret! Halk, Hüseyin'in başının hediye olarak bu-raya gönderilmesine mi seviniyor?! Hangi kapıdan sokula-cak?" diye sordum. Onlar, "Sâât kapısı" diye bilinen bir kapı-ya işaret ettiler. Ben hemen o kapıya doğru koştum; yetişti-ğimde bayrakların birbiri peşinden içeri girdiğini gördüm. Bir atlının elindeki uçsuz mızrağın üzerinde Resulullah'a (s.a.a) herkesten çok benzeyen birinin başı vardı. Onun da arkasında çiplak develere bindirilmiş kadınları gördüm.

Sakine'nin İsteği

Sehl şöyle diyor:

Ben kadınlardan birine yaklaştım, "Sen kimsin?" diye sordum. "Hüseyin kızı Sakine'yim." dedi. Ona, "Benden bir istediğin var mı? Ben Sehl b. Sa'd'ım, senin ceddini görüp ondan hadis duymuşum." dedim. Bana, "Ey Sehl!" dedi, "Şu başı taşıyana söyle ki: Başı bizim aramızdan uzaklaştırın,

biraz daha ileriye götürsün. Böylece halk onu seyre dalsınlar ve gözlerini bize dikmesinler. Biz Resulullah'ın (s.a.a) Ehlibeyti'yiz." Ben mızrağı taşıyana yaklaşıp, "Bir isteğimi yerine getirip benden dört yüz dinar almak istemez misin?!" dedim. Adam, "Ne istiyorsun?" diye sordu. Ben, "Başı daha ileriye götür." dedim. Adam istediğim gibi yaptı, ben de sözümü tutup ona dört yüz dinar verdim.¹

1- Maktel-i Harezmi, c.2, s.60-61.

ÂL-İ RESUL ESİRLERİNİN İSLÂM HİLÂFETİ MERKEZİNE GİRİŞİ

İbn A'sem ve diğerleri şöyle rivayet etmişlerdir (biz İbn A'sem'-den naklediyoruz)¹:

Resulullah'ın (s.a.a) Ehlibeyti Dımışk'a Tuma diye bilinen kapıdan sokuldu. Sonra mescidin kapısı önünde esirler için yapılan bölümde bekletildi. O sırada yaşlı bir adam onlara yaklaşarak, "Allah'a hamdolsun ki sizi öldürdü, helak etti, halkı şerrinizden rahatlattı ve Müminler Emiri'ni (Yezi-d'i) size galip kıldı!" dedi.

Bunun üzerine Ali b. Hüseyin, "*Ey yaşlı adam! Kur'ân okumuş musun?*" diye sordu. Adam, "Evet; okumuşum." dedi.

Ali b. Hüseyin, "*O hâlde 'De ki: Ben risaletime karşılık yakınlarıma sevgiden başka sizden bir şey istemiyorum.² ayetini biliyor musun?*" dedi. Adam, "Bu ayeti okumuşum." dedi. Ali b. Hüseyin (r.a), "*Resulullah'ın (s.a.a) yakınları biziz.*" dedi.

Sonra, "*Acaba Benî İsrail Suresi'nde 'Yakınlarına haklarını ver.³ ayetini okudun mu?*" Adam, "Bunu da okumuşum." dedi. Ali (r.a), "*Yakınlar biziz ey yaşlı adam!*" dedi.

Sonra, "*Ya şu 'Kazandığımız şeylerden beşte birini Allah'a, Elçisine ve (Allah Elçisiyle) akrabalığı bulunana... ait-*

1- Tarih-i İbn A'sem, c.5, s.242-243. Taberî bu olayı kendi Tefsir'inde farklı yerlerde ilgili ayetlerin tefsirinde ve bazılarını da İbn Kesir kendi Tefsir'inde, c.4, s.112'de nakletmiştir. Ve yine Maktel-i Harezmi, c.2, s.61'de geçmiştir. Fakat el-Luhuf, s.67 ve Emali-i Şeyh Saduk, s.116'da geçen ifadeler farklıdır. Ayrıca Tuma kapısı Dımışk'ın kuzeydoğusunda yer almıştır. bk. Tarih-i Dımışk, 2. cildin ekindeki harita.

2- Şurâ, 23.

3- İsrâ, 26.

tir"¹ *ayetini okumuş musun?*" dedi. (Adam, "Okumuşum." cevabını verince Ali b. Hüseyin) "*Akrabalığı bulunan ifade-sinden kastedilen biziz ey yaşlı adam!*" dedi.

Sonra, "*Peki 'Doğrusu Allah ancak siz Ehlibeyt'ten her türlü çirkinliği uzak tutmak ve sizi tertemiz kılmak ister.'*"² *ayetini okumuş musun?*" Yaşlı adam, "Okumuşum." cevabını verdi. Ali b. Hüseyin (a.s), "*Tathir ayetiyle şereflelendirilen Ehlibeyt biziz.*" dedi.

Ravi diyor ki:

Yaşlı adam söylediklerinden pişmanlık duyarak bir süre sessiz kaldı ve sonra başını gökyüzüne kaldırarak şöyle dedi: "Allah'ım! Ben bunlara karşı güttüğüm düşmanlıktan ve söylediklerimden tövbe ediyorum. Allah'ım! Ben, ister insanlardan olsun, ister cinlerden olsun Muhammed ve Ehlibeyti'nin düşmanlarından uzaklaşıyor ve sana yöneliyorum."

Âl-i Resul'ün Hilâfet Meclisine Getirilmesi

Taberî şöyle rivayet eder: Yezid b. Muaviye oturmuştu. Şam eşrafını davet edip kendi etrafında onlara yer verdikten oturtuktan sonra Ali b. Hüseyin'i, Hüseyin'in çocuklarını ve kadınlarını içeri getirmelerini emretti. Onları içeri getirdiler; halk da onlara bakıyordu.

Sibt b. Cevzî ve diğerleri bu konuda şöyle rivayet ederler:

Erkek ve kız çocuklar ipe bağlanmışlardı.³

Taberî ve diğerleri ise şöyle rivayet ederler:

Başlar, yani Hüseyin'in, Ehlibeytinin ve yarenlerinin başları, Yezid'in önüne bırakılınca Yezid şu beyti okudu:

[Kılıçlar] değerlilerimizin başlarını yardı

Oysa onlar kin ve zulümde öncü idiler.

Mervan'ın kardeşi Yahya b. Hakem de şöyle dedi:

Kerbela'da başı kesik düşenler

Soysuz İbn Ziyad'dan bize daha yakındırlar

1- Enfâl, 41.

2- Ahzab, 33.

3- Tezkiretu Havassi'l-Ümmet, s.149; ve yine el-Luhuf ve Musiru'l-Ahzan, s.79.

Kötü kadın Sümeyye'nin oğulları çöldeki kumlar kadar
Fakat Resulullah'ın kızının oğulları bâki kalmadılar.
O sırada Yezid, Yahya'nın göğsüne vurarak, "Sus." dedi.¹

İmam Seccad (a.s) İle Yezid Arasında Geçen Konuşma

Musiru'l-Ahzan ve diğer kaynaklarda şöyle geçer:

Ali b. Hüseyin, "*Konuşmama müsaade eder misin?*" dedi.
Yezid, "Konuş; fakat boş şeyler konuşma." dedi. Ali b. Hüseyin, "*İçinde bulunduğumuz böyle bir durumda boş konuşmak yakışmaz bize.*" dedi ve sonra şöyle devam etti: "*Eğer Resulullah (s.a.a) beni bu zincirde görseydi ne yapardı sen-ce?*" Yezid etrafındakilere, "Zincirlerini çözün!" dedi.²

Tarih-i Taberî ve diğer kaynaklarda şöyle geçer:

Yezid, Ali b. Hüseyin'e, "Baban benimle akrabalık bağını kesti, hakkımı inkâr etti, saltanatıma karşı çıktı. Allah da onun başına işte gördüğün şeyleri getirdi." dedi.

Ali b. Hüseyin buna karşılık şu ayeti okudu: "**Ne yerde, ne de kendi canlarınızda meydana gelen hiçbir musibet yoktur ki biz onu yaratmadan önce, bir kitapta olmasın.**"³

Yezid, oğlu Halid'e dönerek, "Cevabını ver." dedi.

Ravi diyor ki:

Halid, İmam'ın (a.s) cevabını veremedi ve ona ne söyleyeceğini bilemedi. Bunun üzerine Yezid, "Ona de ki: **Başınıza gelen herhangi bir musibet kendi ellerinizin yaptığı (işler) yüzündendir. (Allah işlediklerinizin) bir çoğunu da affeder,**"⁴ dedi ve sonra sustu.

Yahudi Bilginin Yezid'e Öfkesi

Futuh-i İbn A'sem'de şöyle geçer: O mecliste olan Yahudi bilginlerinden birisi, "Kimdir bu genç ey Müminlerin Emiri?!" diye sordu. Yezid, "Şu kesik baş, onun babasıdır." dedi. Yahudi bilginini, "Bu baş kimindir ey Müminlerin Emiri?!" dedi. Yezid, "Hüseyin b. Ali b. Ebu Talib'indir." dedi. Yahudi bilginini, "Annesi kimdir?" diye sorunca, Yezid, "Muhammed'in kızı Fatıma'dır." karşılığını verdi.

1- Tarih-i Taberî, Avruba basımı, s.2, s.377.

2- Musiru'l-Ahzan, s.78.

3- Hadid, 22

4- Şurâ, 30

Bunun üzerine Yahudi bilgini şöyle dedi:

Allah!ım! Bu Peygamberinizin -kızının- oğlu mu?! Onu bu kadar çabuk mu öldürdünüz?! Evlatları konusunda Peygamberinizin hakkını ne de kötü gözettiniz! Vallahi eğer bizim aramızda Musa b. İmran'ın bir oğlu olsaydı Allah yerine biz ona tapardık. Fakat Peygamberiniz aranızdan dün ayrıldığı hâlde onun oğlununun başına üşüşüp onu öldürdünüz!! Ne kadar da kötü ümmetsiniz siz!

Yezid, Yahudi bilginin bu sözüne kızarak boynunu vurmalarını emretti. Fakat Yahudi bilgin şöyle dedi:

İster beni dövün, ister öldürün ve ister serbest bırakın, ben Tevrat'ta okudum ki, kim bir peygamberin oğlunu öldürürse, her zaman mağlup olur ve öldüğü zaman da Allah onu cehennem ateşine atar!¹

Şamlı Adam Ehlibeyti Cariye Olarak Almak İstiyor

Taberî, Fatıma b. Hüseyin'den şöyle rivayet eder: Şam halkından kumral birisi Yezid'in meclisinde ayağa kalktı, ona, "Ey Müminlerin Emiri! (Beni kastederek) bunu bana hediye et -de kendime cariye edeyim-!" dedi.²

Ben o zaman yetişkinlik çağında idim, böyle bir şeyin olabileceğini sanarak bu öneriden dolayı korktum ve sınımsız halam Zeyneb'in elbisesine yapıştım. Benden daha büyük ve bilgili olan ve böyle bir şeyin imkânsız olduğunu bilen halam Zeynep, Şamlı adama şöyle dedi:

Vallahi boş ve yersiz bir söz söyleyip kendini rezil ettin; ne senin böyle bir şeye hakkın var ve ne de onun (Yezid'in) bu yetkisi var.

Yezid öfkeleni ve "Yalan söylüyorsun sen; benim böyle bir hakkım var; böyle yapmak istersem yaparım!" dedi.

Zeynep şöyle cevap verdi:

Hayır vallahi! Allah sana bu hakkı vermemiştir; fakat bizim dinimizden çıkıp kendine başka bir din seçersen o başka!

1- el-Futuh, İbn A'sem, c.5, s.246.

2- İki çizgi arasındaki cümle Mekatilu't-Talibiyyin, s.120'de geçmiştir.

Bu sözler Yezid'i iyice öfkelenirdi. Daha sonra Yezid, "Sen benim karşımda böyle mi konuşuyorsun? Dinden senin baban ve kardeşin çıkmıştır." diye bağırdı.

Zeynep şöyle karşılık verdi:

Sen, baban ve ceddin Allah'ın dinine, babamın, kardeşimin ve ceddimin dinine hidayet olmuşsunuz.

Yezid, "Ey Allah'ın düşmanı! Yalan söylüyorsun sen!" diye bağırdı.

Bunun üzerine Zeynep şöyle dedi:

Sen sulta kurmuş bir emirsin, zalimce küfrediyorsun; sahip olduğun güçle insanlara galip gelmeye çalışıyorsun.

Vallahi sanki halamın bu sözlerinden dolayı Yezid utanmış olacak ki susarak karşılık vermedi. Şamlı adam tekrar isteğini tekrarlayarak, "Ey Emirül-Müminin! Bu cariyeyi bana bağışla." dedi.

Yezid -öfkelenerek-, "Defol! Allah canını alsın; yeryüzünden kökün kazınsın senin!" dedi.

Hız. Resulullah'ın Torununun Baş Müslümanların Halifesi Önünde!

Futuh-i İbn A'sem'de ve diğer kaynaklarda (biz *Futuh-i İbn A'sem*'den naklediyoruz) şöyle geçer: İmam Hüseyin'in (a.s) başını altın bir leğene koyarak Yezid'in önüne bıraktılar. Yezid hezaran kamışı getirmelerini istedi. Sonra onunla Hüseyin'in ön dişlerine vurarak, "Ebu Abdullah Hüseyin'in ne kadar güzel dudakları ve dişleri varmış!" demeye başladı.¹

Taberî ve diğerleri şöyle rivayet etmekte: O sırada Resulullah'ın (s.a.a) ashabından olan Ebu Berze el-Eslemî Yezid'e şöyle dedi:

Elindeki sopayla Hüseyin'in dudağına ve dişlerine mi vuruyorsun?! Sapanla bir çok defa Resulullah'ın (s.a.a) öptüğünü gördüğüm yere vuruyorsun. Şunu bil ki, ey Yezid! Kıyamet günü sen geldiğinde şefaatin İbn Ziyad olacak; oysa bu geldiğinde ise şefaatin Muhammed olacaktır!

Sonra ayağa kalktı ve oradan ayrıldı.

el-Luhûf adlı eserde İmam Zeynelabidin'den şöyle rivayet edilmektedir: Hüseyin'in (a.s) başı Yezid'e getirildiği günden itibaren o

1- el-Futuh, İbn A'sem, c.5, s.241.

şarap meclisleri düzenliyor, Hüseyin'in (a.s) başını karşısına koyup ona bakarak şarap içiyordu.¹

Bir gün Rum eşrafından ve ileri gelenlerinden olan Rum padişahının elçisi de Yezid'in meclisine katıldı. Rum elçisi -Hüseyin'in (a.s) başını görünce- "Ey Arapların padişahı! Bu kimin başıdır?" diye sordu. Yezid, "Bu baştan sana ne, boş ver." dedi. Rum elçisi, "Ülke-me döndüğümde imparatorumuz neler gördüğümü sorur benden. Ben senin sevincini paylaşması için bu başın ve sahibinin öyküsünü ona anlatmak isterim." dedi. Yezid, "Bu, Ali b. Ebu Talib'in oğlu Hüseyin'in başıdır." dedi. Rum elçisi, "Annesi kimdir?" diye sordu. Yezid, "Resulullah'ın kızı Fatıma." cevabını verdi. Bunun üzerine Hıristiyan Rum elçisi şöyle dedi:

Yazıklar olsun sana ve senin dinine! Benim dinim sizinkinden çok daha üstündür. Benim babam Davud'un (a.s) torunlarından. Benimle onun arasında bir çok babalar olmasına rağmen Hıristiyanlar bana saygı gösterirler; siz ise Peygamberiniz öz kızının oğlunu öldürüyorsunuz! Sizin dininiz nasıl bir dindir...?!²

Müslümanların Halifesi ve İbn Zib'arî'nin Beytleri

İbn A'sem, Harezmî, İbn Kesir ve diğerleri Yezid'in o sırada İbn Zib'arî'nin şu beyitleri okuduğunu rivayet ederler:

Keşke Bedirdeki büyüklerim tanık olsalardı
Hazrec'in, sıyrılmış kılıcın darbesiyle nasıl çil yavrusu gibi dağıldığını.
Haykırırlardı ve sevinçten göz yaşı dökerlerdi.
Sonra derlerdi ki: Yezid! Elin dert görmesin.
Onların ileri gelenlerinden ulularını öldürdük
Bedrin karşılığı olarak, böylece denge sağlandı.

İbn A'sem şöyle diyor: Daha sonra Yezid, İbn Zib'arî'nin şiirine kendinden şunları ekledi:

Utbe'den olmayayım, eğer intikam almazsam
Yaptıklarından dolayı Ahmed'in soyundan.

Tezkiretu Havassi'l-Ümmet kitabında şöyle geçer: Bütün rivayetlerde meşhur olan şudur: Hüseyin b. Ali'nin (a.s) başını getirip

1- el-Luhuf, Seyyid İbn Tavus-, c.5, s.241.

2- el-Luhuf, s.69.

Yezid'in önüne bıraktıklarında, Yezid Şam eşrafını sarayına davet edip elindeki hezaran dalıyla ona vurarak Zib'arî'nin şu beyitlerini okudu:

Keşke Bedir'deki büyüklerim tanık olsalardı
Hazrec'in, sıyrılmış kılıcın darbesiyle nasıl çil yavrusu gi-
bi dağıldığını.

Onların ileri gelenlerinden ulularını öldürdük
Bedrin karşılığı olarak, böylece denge sağlandı.

Şa'bi de diyor ki, Yezid ona kendinden şu beyitleri ekledi:

Haşim oğulları mülk ile oynadılar. Yoksa,
Ne bir haber gelmiş, ne de vahiy inmiştir.
Handef'ten olmayayım, eğer intikam almazsam,
Yaptıklarından dolayı Ahmed'in soyundan.¹

Yazar şöyle diyor: Zib'arî'nin şiirleri, Yezid bir kısmını alıntı yapmadan önce de raviler arasında meşhurdu ve rivayet edilirdi. Daha sonra Yezid onlardan alıntı yapıp kendinden onlara ikinci, dördüncü ve beşinci beyitleri ekledi. Raviler de ondan alarak Ye-

1- İbn Zib'arî'nin beyitleri İbn Hişam'ın Sire'sinde, c.3, s.97; Şerh-i Nehcû'l-Belâğa-i İbn Ebi'l-Hadid, c.2, s.382'de geçmiş ve Yezid'in alıntı yaptığı şiir İbn A'sem'in el-Futuh adlı eserinde (c.5, s.241) geçmiştir ve orada ikinci beyitten sonra, İbn Zib'arî'nin şu beyti geçmiştir:

Kılıç cübbesine inince
Felç adamla savaş kızıştı.

İbn Kesir'in Tarih'inde de bu şekilde geçmiştir. Harezmi'nin Maktel'inde de c.2, s.58'de birinci beyitten önce şöyle geçmektedir:

Ey çöl kargası şöyle de, istersen
Sürekli olmuş bir şeyi översin sen
Her nimet ve kırallık elbet yok olacak
Zamanın kızları sürekli oynayacak.

Ve yine aynı kaynakta ve el-Luhuf, s.69'da dördüncü beyitten sonra şöyle geçer:

Haşimoğulları mülk ile oynadılar. Yoksa,
Ne bir haber gelmiş, ne de vahiy inmiştir.

Musiru'l-Ahzan'ın elimizde olan nüshasının 80. sayfasında dördüncü beyit düşmüştür. İbn Kesir'in Tarih'inde, s.8, s.204'de İbn Asakir'in Tarih'inden naklen, Yezid'in dayısı Reya'dan sadece birinci beyti rivayet etmekle yetinmiştir. Biz ise kitabın metninde Tezkiretu Havassi'l-Ümmet, s.148'den naklettik. Ve yine bk. Tabakat-ı Fuhuli's-Şuara, s.200, Sımtu'n-Nücumi'l-Avalî, c.3, s. 199, Futuh-i A'sem'in haşiyesinde bu iki kaynaktan rivayet edilmiştir ve yine bk. el-Emali, Ebu Ali Kâlî, c.1, s.142.

zid'in kendinden eklediği beyitlere zihinlerinde yerleşik olan Zib'arî'nin asıl beyitlerini eklemişler ve böylece rivayetlerin içeriklerinde farklılık oluşmuştur.

Nitekim az sonra İmam Zeynelabidin'den nakledilecek olan rivayetten ve o rivayette yer verilen Yezid'in, İmam Hüseyin'in (a.s) başı önünde olduğu hâlde şarap meclisleri düzenlediği konusundan bu hususla ilgili farklı nakillerin nedeni anlaşılacaktır.

Resulullah'ın (s.a.a) Torununun Yezid'in Meclisindeki Hutbesi

Musiru'l-Ahzan ve el-Luhûf adlı eserde bu olayın peşinden şöyle geçer: Ali b. Ebu Talib'in kızı Zeynep ayağa kalkarak şöyle konuştu:

Hamd âlemlerin Rabb'i Allah'a hastır. Allah'ın salat ve selâmı Resulü'ne ve onun tüm Ehlibeyti'nin üzerine olsun. Tüm kusurlardan münezzeh olan Allah, "**Sonra kötülük edenlerin sonu çok kötü oldu. Çünkü Allah'ın ayetlerini yalanladılar. Ve onlarla alay ediyorlardı.**"¹ ayetinde doğru buyurmuştur.

Ey Yezid, esir olarak şehir şehir dolaştırmakla bu geniş yeryüzünü ve bu fezayı bize dar ettiğini, bizi Allah katında hor ve zelil, kendini de yücelttiğini ve bu olayların da senin yüce makamından olduğunu mu sanırsın ki bundan ötürü çok övünür ve sevinirsin? Dünyanı abat ettiğin için çok mu mutlusun? Her şeyin istediğin gibi gerçekleşmesine ve saltanatı ele geçirmene çok mu sevinirsin? Yavaş ol, yavaş! Allah'ın, "**O küfre sapanlar, kendilerine tanıdığımız süreyi sakın kendileri için hayırlı sanmasınlar, biz onlara, ancak günahları daha da artsın, diye süre vermekteyiz. Onlar için aşağılatıcı bir azab vardır.**"² buyurduğunu unutun mu yoksa?

Ey tutsak eskilerinin oğlu!³ Kendi kadın ve cariyelerini perde ardında tutup Resulullah'ın (s.a.a) kızlarını da yüzü açık ve örtüsüz olarak düşmanlarının yanında şehir şehir dolaştırman ve her konağın sakinlerine göstermen, yabancı-

1- Rum, 10

2- Âl-i İmrân, 178

3- Mekke fethinde Resulullah'ın (s.a.a) Yezid'in dedesi Ebu Süfyan gibi müşriklerin başlarına hitaben, "Gidin! Sizler azatsınız." buyruğuna işaretidir -müt-

ya ve aşınaya, alçaklara ve şerefli insanlara, bu himayesiz esirleri göstermen insaf ve adalet midir? Oysa ne onları himaye edecek bir yarenleri kalmıştır ve ne de velileri olabilecek bir erkekleri! Soylu ve asil insanların ciğerini ağzına alıp sonra dışarı atan ve şehitlerin kanıyla beslenen birinden¹ nasıl merhamet beklenebilir? Her zaman itiraz, husumet ve kinle bize bakan kimse, elinden gelen her türlü kötülüğü neden yapmasın? Şimdi de sanki bu yaptığıyla günah işlememiş gibi mest ve mağrur bir hâlde cennet gençlerinin efendisi Hüseyin b. Ali'nin (a.s) dişlerine çukubla vuruyor ve pervasızca, "Bedir Savaşı'nda ölen büyüklerim keşke burada olsalardı da bu durumu görmekle çılgınlık atarak, 'Ellerin dert görmesin ey Yezid!' deselerdi." diyorsun. Niye bu sözü demeyesin ve niye bu şiiri okumayasın ki? Sen Muhammed (s.a.a) evlatlarının kanına buladın elini ve yeryüzünün yıldızları olan Abdulmuttaliboğulları'nı katlettin.

Fakat bununla kendi ölüm ve bedbahtlığına zemin oluşturdu. Şimdi de duyuyorlarmış gibi kendi kabilenin yaşlılarını sesliyorsun. Çok geçmeden sen de onlara katılacak ve "Keşke ellerim kırılıysaydı ve dilim lâl olsaydı da bunları demeseydim!" diyeceksin.

Allah'ım! Hakkımız al, bize zulmedenden intikamımızı al, kanımızı döküp savunucularımızı öldürenlere gazabını indir.

Yezid! Bu yaptıklarınla ancak kendi derini yüzdün ve kendi etini parçaladın. Çok sürmeyecek; Peygamber (s.a.a) evlatlarının kanını akıtmak ve Ehlibeyt'ine saygısızlıkta bulunmakla yüklendiğin bu vebalin altında Hz. Peygamber'in (s.a.a) huzuruna çıkacaksın. İşte o gün Allah onların dağınıklığını toplayıp işlerini yoluna koyacak ve haklarını senden alacaktır:

"Allah yolunda öldürülenleri ölümler sanmayın; onlar didirirler Rablerinin katında rızıklanmaktadırlar."²

Allah'ın hükmedici, Muhammed'in (s.a.a) davacı ve Cebrael'in de ona yardımcı olacağı gün senin için yeterlidir. Seni bu makama getirerek Müslümanların sırtına bindirenler, zalimler arasından ne de kötü bir bedel seçtiklerini çok ya-

1- Muaviye'nin annesi Hind'in Uhud Savaşı'nda, Hamza'nın ciğerini ağzına alarak yemek istemesi olayına işarettir.

2- Âl-i İmrân, 169

kında anlayacak ve kimin yerinin daha kötü olduğunu ve kimin ordusunun (yar ve yardımcısının) daha zayıf olduğunu bilecektir.

Her ne kadar zamanın düzeni beni sana muhatap ettiyse de, buna rağmen ben seni çok büyük bir kınanmayı ve azarlanmayı hak eden hakir ve değersiz bir kişi olarak görmekteyim. Fakat gözler ağlamakta ve sineler gam ateşiyle yanmakta. Ah! Allah'ın seçkin hizbinin azat edilen şeytan ordusunun eliyle öldürülmesi ne ilginçtir! Şu ellerden bizim kanlarımız damlamakta, şu ağızlarda ise etlerimiz çiğnenmekte ve şu tertemiz bedenler çöl kurtlarının saldırısına uğramış ve çakallar onları dört bir yana götürüyorlar!

Bugün bizi kendine ganimet sanıyorsan, sadece kendi ekliğini bulacağın o günde bizi kendinin zararına bulacaksın; elbette Allah kullarına zulmetmez. Ben de şikayetimi Allah'a götürüp O'na sığınıyorum.

Şimdi tüm hilelerini çıkar; tüm çabanı harca ve bize düşmanlık noktasında elinden geleni ardına koyma; vallahi adımızı ortadan kaldıramayacak, bize gelen vahiy nurunu söndüremeyecek ve alnındaki bu utanç verici çirkin lekeyi silemeyeceksin. Düşüncen gevşek ve temelsiz, günlerin sayılıdır, "Allah'ın lâneti zalimlerin üzerine olsun." diye seslendiğinde gaybî münadi, o gün bu topluluğun da dağılacaktır.

Hamd, başlangıcımızı saadet, mağfiret ve sonumuzu şahadet ve rahmet kılan alemlerin Rabb'i Allah'a mahsustur. Allah'tan şehitlerimizin sevap ve mükafatlarını tamamlamasını ve onu fazlasıyla arttırmasını ve onların boş yerini doldurarak bize ihsanda bulunmasını diliyoruz: "**Gerçekten O esirgeyen ve sevendir; Allah bize yeter ve O ne güzel vekildir.**"

Yezid -meclisinde olanlara bu sözlerin bağıryanık bir kadının bilinçsiz olarak ağzından çıktığını ve onun kınanmaması gerektiğini anlatmak için- şöyle dedi:

İnleyen kadınların inleyişi ne de güzeldir,

Musibete düşen kadınlar için ağıt yakmak ne de kolaydır!

Halifenin Eşinin Sözleri

Tarih-i Taberî ve Maktel-i Harezmi'de şöyle geçer: -Taberî'nin, Abdullah b. Amir b. Kureyz kızı Hind olarak tanıttığı- Yezid'in eşi, Yezid'in meclisinde geçenleri duyunca perdenin arkasından çıkarak

meclise girdi ve "Ey Müminlerin Emiri! Acaba bu Resulullah'ın kızı Fatıma'nın oğlu Hüseyin'in mi başıdır?!" diye sordu. Yezid, "Evet." cevabını verdi...¹

Siyeru A'lami'n-Nubelâ, Tarih-i İbn Kesir ve diğer kaynaklarda ise şöyle geçer:

Hüseyin'in başı Dımışk şehrinde üç gün asılı kaldı.²

Hz. Resulullah'ın (s.a.a) Torununun Başı Medine'ye Gönderiliyor

Belazurî ve Zehebî şöyle diyorlar: Daha sonra Yezid, Hüseyin b. Ali'nin başını Medine'ye gönderdi.³

Amr b. Said ise, "Vallahi Müminlerin Emiri'nin (Yezid) Hüseyin'in başını bize göndermemesini isterdim." dedi. Bunun üzerine Mervan, "Vallahi çok kötü konuşun! Onu bana ver bakayım." dedi. Sonra başı alarak şöyle dedi:

Ne güzel başın senin ellerimde

Oysa kızıl bir renk var yüzünde!⁴

Ravi şöyle diyor: İmam Hüseyin'in (a.s) başı Medine'ye ulaşınca onu mızrağa takıp halkın gözlerinin önünde tuttular; bunun üzerine Ebu Taliboğulları'nın kadınları feryat edip ağlamaya başladılar. O sırada Mervan şöyle dedi:

Ubeydoğlu kadınları figan ettiler

Kadınlarımız Erneb Savaşı sabahı ettikleri figan gibi.

Kadınlar bu sözlerden dolayı tekrar hüngür hüngür ağlaştılar. Sonra Mervan şu beyitleri okudu:

Devser onlara öyle bir darbe indirdi ki

Padişahlık erkanı sebat bulup yerleşti.⁵

1- Tarih-i Taberî, Avrupa basımı, c.2, s.382; Maktel-i Harezmi, c.2, s.74.

2- Siyeru A'lami'n-Nubelâ, c.3, s.216; Maktel-i Harezmi, c.2, s.75; Tarih-i İbn Kesir, c.8, s.204; Tarih-i İbn Asakir, h. 296; bk. Hutati'l-Mukrizi, c.2, s.289; el-İthafu bi-Hubbi'l-Eşraf, s.23.

3- Ensabu'l-Eşraf, s.219.

4- Ensabu'l-Eşraf, s.217; Tarihu'l-İslâm, Zehebî, s.2, s.351.

5- Ensabu'l-Eşraf, s.218; Tezkiretu Havassi'l-Ümmet, s.151; el-Emali, Şecerî, s.185-186, Şecerî onu özetle kaydetmiştir. "Devser" Hiye kralı Nu'man b. Münzir'in ordusunun ismidir; Nu'man b. Münzir'in ordusunu teşkil eden askerler iri yarı ve güçlü kişilerdi; öyle ki güçleri darb-ı mesel (atasözü) olmuş,

Ravi şöyle diyor: Amr b. Said hutbe okuduğu sırada İbn Ebi Hubeys ayağa kalkarak, "Allah Fatıma'ya rahmet etsin." dedi. Bunun üzerine Amr konuşma esnasında bir şey söyledi ve sonra İbn Ebi Hubeys'e hitaben, "Ben bu pelteğe şaşırıyorum! Sana ne Fatıma'dan?!" Ebu Hubeys, "Onun annesi Hatice'dir!" dedi. Bunun üzerine Said şöyle dedi:

Evet vallahi; o, Muhammed'in (s.a.a) kızıdır ve her açıdan üstün bir kadındır. Vallahi ben Müminlerin Emiri'nin (Yezid) onu bana göndermemesini isterdim. Vallahi Hüseyin'in başının bedeninde ve ruhunun vücudunda olmasını arzuldum.¹

Ravi diyor ki, Amr daha sonra İmam Hüseyin'in (a.s) başını Dımışk'a gönderdi.²

İmam Zeynelabidin'in (a.s) Dımışk Mescidindeki Hutbesi

Futuh-i İbn A'sem ve *Maktel-i Harezmî*'de şöyle geçer: Yezid, hatibin minbere çıkarak Muaviye ve kendisini övmesini, İmam Ali'yi ve İmam Hüseyin'i kötülemesini emretti. Hatip minbere çıkıp Allah'a hamd ve sena ederek Ali ve Hüseyin hakkında elinden geldiğince kötü sözler söyleyip Muaviye ve Yezid'i övebildiğince övdü. O sırada Ali b. Hüseyin (a.s) ona şöyle haykırdı:

Yazıklar olsun sana ey hatip! -Bu sözlerinle- yaratılmışın rızasını kazanmak karşısında Allah'ın öfkesini satın aldın; cehennemde yerini hazır bil.

Sonra Yezid'e döndü ve şöyle dedi:

Ey Yezid! Şu ağaçların üzerine çıkmama izin verir misin? Bazı sözler söylemek istiyorum, ki bu sözler Allah'ın rızasını içerdiği gibi şu oturanlar için de ecir ve sevap sebebi olur.

Yezid, izin vermeye yanaşmadı. Bunun üzerine orada bulunanlar, "Ey Müminlerin Emiri! Konuşmasına izin ver de ondan da bir şey dinleyelim." dediler. Yezid, "Minbere çıkacak olursa, beni ve

insanlar kendi aralarında konuşurken, "Devser'den daha güçlü" demeye başlamışlar.

1- Ensabu'l-Eşraf, s.218.

2- Ensabu'l-Eşraf, s.219. İbn Ebi Hubeys'in, Amr b. Said'e neden öfkelenmediğini bilmemiz için Belazurî Amr b. Said'in hutbesini kaydetmemiştir. Fakat ben, Amr'ın, Resulullah'ın (s.a.a) mezarına yönelerek, "Hüseyin'in öldürülüşü Bedir'in telafisi olsun." diye hitap ettiğini okudum.

Süfyanogulları'nı rezil etmeden aşağı inmez." dedi. Halk, "Bu delikanlı ne kadar iyi konuşabilir ki?!" dediler. Yezid, "O öyle bir ailedendir ki, çocukluktan ilmi kaynağından almışlardır!" şeklinde cevap verdi. Fakat Yezid'in etrafındakiler ısrarlarını sürdürünce Yezid izin vermek zorunda kaldı. Böylece Ali b. Hüseyin minbere çıkıp Allah'a hamd ve sena ettikten sonra şöyle konuştu:

Ey İnsanlar! Bize altı haslet verildi ve yedi hususta herkesten üstün kıldık: Bize, ilim, ağırbaşlılık, hoşgörü, fesahat, cesaret ve müminlerin kalbinde sevgi verildi. Biz başkalarından üstün tutulduk, çünkü seçilmiş peygamber Hz. Muhammed (s.a.a) bizdendir, es-Sıddik [Ali] bizdendir, et-Tayyar [Cafer] bizdendir. Allah'ın ve Resulünün aslanı [Hamza] bizdendir. Dünya kadınlarının efendisi Fatıma Betül bizdendir. Şu ümmetin iki torunu ve cennet gençlerinin iki efendisi bizdendir.

Beni tanıyan tanır. Tanımayanlara ise soyumu ve nesebimi tanıtayım.

Ben Mekke'nin ve Mina'nın oğluyum. Ben Zemzem'in ve Safa'nın oğluyum. Ben eteğinin içinde zekâtı yoksullara taşıyanın oğluyum.¹ Ben örtü ve rida giyinenlerin en hayırlısının oğluyum. Ben nalın giyen ve yalın ayak gezenlerin en hayırlısının oğluyum. Ben tavaf edenlerin ve saiy yapanların en hayırlısının oğluyum. Ben hac edenlerin ve telbiye getirenlerin en hayırlısının oğluyum. Ben Burak sırtında göğe götürülenin oğluyum. Ben Mescid-i Haram'dan bir gece vakti Mescid-i Aksa'ya yürütülenin oğluyum. Gece vakti yürüten münezzehtir. Ben, Cebrail'in sidretü'l-münteha'ya götürdüğü peygamberin oğluyum. Ben, yaklaşan, ardından sarkan sonra iki yay gibi yakınlaşanın oğluyum. Ben gökteki meleklerin namazda kendisine uyduğu insanın oğluyum. Ben, celil olan Allah'ın vahyetmek istediğini vahyettiğinin oğluyum. Ben Muhammed Mustafa'nın oğluyum. La ilâhe illallah deyinceye kadar insanların (kibirli) burunlarına vuranın oğluyum.

Ben, [Peygamber'e] iki kez biat eden, iki kıbleye taraf namaz kılan, Bedir ve Huneyn'de savaşan ve bir göz açıp kapama anı kadar kısa bir süre dahi Allah'ı inkâr etmemiş olanın oğluyum.

1- Diğer kaynaklarda, "Ben elbisesinin arasında rüknü, Haceru'l-Esved'i taşıyanın oğluyum." geçer. -müt-

Müslümanların hamisinin, biatlarını bozan (nakisin), günaha sapan (kasitin) ve dinden çıkanlara (marikin) karşı savşan, çok bağıştta bulunan, zeki yiğit, Hicaz aslanı, Irak savşısı, Mekkî, Medenî, Ebtahî ve Tehamî, Hifî, Akabî, Bedrî ve Uhudî, Şecerî ve Muhacirî [bütün bu durumlarda Hz. Peygamber'in yanında bulunanların öncüsü] olan cennet gençlerinin iki efendisi Hasan ve Hüseyin'in babası Ali b. Ebu Talib'in oğluyum. Ben, Fatimetu'z-Zehra'nın oğluyum. Kadınların efendisinin oğluyum. Ben Resulün ciğerparesinin oğluyum...

Ravi şöyle diyor: İmam (a.s) "Ben... Ben..." dedikçe, insanlar hıçkırıklara boğuluyordu. Yezid, bir kargaşanın çıkmasından korktu. İmam'ın sözlerini kesmesi için Yezid, müezzine ezan okumasını emretti. Müezzin "Allah-u Ekber" diye haykırınca, İmam şöyle dedi:

Bir başkasıyla mukayese edilmeyecek, duyularla algılamayacak kadar büyük olan birini ululadın. Allah'tan daha büyük hiçbir şey yoktur.

Müezzin "Eşhedu en la ilâhe illallah" deyince, İmam (a.s) şöyle dedi:

Tüylerim, derim, etim, kanım, beynim ve kemiklerim buna şahitlik eder.

Müezzin: "Eşhedu enne Muhammeden Resulullah." deyince, İmam (a.s), minberin üzerinden Yezid'e hitaben şöyle dedi:

Ey Yezid! Bu Muhammed senin deden midir, yoksa benim dedem mi? Eğer senin deden olduğunu iddia edersen, kuşkusuz yalan söylemiş olursun. Eğer benim dedem olduğunu söylersen, o zaman, şöyle sorarım: Niçin onun Ehlibeyt'ini öldürdün?!

Ravi diyor ki: Müezzin ezanı ve ikameyi bitirince Yezid öne geçip öğle namazını kıldırdı.¹

Hilâfet Merkezinde Yas Merasimi

Anlaşıldığı kadarıyla Yezid bu olaydan sonra Resulullah'ın (s.a.a) Ehlibeyti'ne karşı davranışını değiştirmek ve az da olsa onları serbest bırakmak ve şehitlerine matem tutmalarına izin vermek zorunda kaldı.

1- el-Futuh, İbn A'sem, c.5, s.249; Maktel-i Harezmi, c.2, s.69-71. Biz İmam'ın (a.s) hutbesini özetle naklettik.

İbn A'sem yukarıdaki olayı naklettikten sonra şöyle rivayet ediyor: Yezid namazdan sonra Ali b. Hüseyin, bacıları ve halalarına (Allah cümlesinden razı olsun) ayrı bir ev vermelerini emretti ve onlar da birkaç gün Hüseyin (r.a) için yas tutup ağıt yaktılar.

Ravi şöyle diyor: Bir gün Ali b. Hüseyin evden dışarı çıkarak Dımışk pazarlarında yürüdü. Sahabeden olan Minhal b. Amr onu görünce, "Günlerin nasıl geçiyor, ey Resulullah'ın torunu?!" dedi. Hazret şöyle yanıt verdi:

Firavunoğulları içerisinde, oğulları öldürülüp kadınları sağ bırakılan İsrailoğulları gibi! Ya Minhal! Araplar, Arap olmayanlara karşı Muhammed'in (s.a.a) kendilerinden olmasıyla övünüyor, Kureyş de diğer Araplara karşı Muhammed'in (s.a.a) kendisinden olmasıyla iftihar ediyordu. Fakat bugün Resulullah'ın (s.a.a) Ehlibeyti'nin hakkı gasbediliyor, öfke ve zulme maruz kalıyor, öldürülüyor, ıstırap çekiyor ve tardediliyor. Tüm bunlara rağmen ey Minhal! Biz Allah'tanız ve Allah'a döneceğiz."¹

1- el-Futuh, İbn A'sem, c.5, s.249-250.

ÂL-İ RESUL'ÜN (S.A.A) MEDİNE'YE DÖNÜŞÜ

Resulullah'ın (s.a.a) Ehlibeyti'nin esir olarak Ümeyyeoğulları'nın hükümet merkezine girişiyle gerçekleşen olaylar Emevîlerin yararına değildi. Bu nedenle Yezid onları Nu'man b. Beşir'le dedelerinin Medine'sine döndürmelerini emretti. Taberî ve diğerleri bu konuda şöyle yazıyorlar (ifade Taberî'ye aittir): Yezid b. Muaviye, Nu'man b. Beşir'e şöyle emretti:

Onları şanlarına yakışır bir şekilde yolculuğa hazırla ve atlı bir grupla onları Medine'ye kadar götürmesi için yanlarına Şamlılardan güvenilir bir kişi ver.

Daha sonra kadınları ayrı bir eve yerleştirmelerini, ihtiyaçlarını gidermelerini ve kardeşleri Ali b. Hüseyin'in de onların yanında yer almasını emretti.

Ravi şöyle diyor: İmam Hüseyin'in (a.s) Ehlibeyti Yezid'in evine girdiler. O sırada Muaviye ailesinden Hüseyin için ağlayıp ağıt yaparak onları karşılamaya gitmeyen bir tek kadın bile kalmamıştı. Onlar üç gün boyunca Yezid'in evinde yas tuttular.

Ravi şöyle diyor: Bir gün Yezid küçük yaşta olan Amr b. Hasan b. Ali'yi çağırdı. Oğlu Halid'e işaret ederek, "Bu çocukla güreşir misin?" dedi. Amr, "Hayır; ama her birimize bir bıçak verirseniz onunla dövüşürüm!" dedi. Yezid bu cevabı duyunca ayağa kalkarak Amr'ı kucağına alıp, "Bu, babalarından aldığı mirastır, elbette ki yılan, yılan doğurur!" dedi.

Ravi şöyle diyor: İmam Hüseyin'in (a.s) Ehlibeyti hareket etmek isteyince Yezid onların beraberine verdiği Nu'man b. Beşir'e gerekli tavsiyelerde bulundu. Nu'man da onlarla birlikte hareket etti. Nu'man onları geceleyin gözlerinin önünden kaybolmamaları için önden hareket ettiriyordu. Kafile konaklayınca Nu'man'la beraberindekiler onlardan uzaklaşıyor ve onları korumak için etrafa dağılıp bekçilik yapıyorlardı. Böylece abdestlerini yenilemek iste-

diklerinde veya başka bir hacet için duruklarında hiçbir şekilde rahatsız edilmiyorlardı. Yol boyunca onları bu şekilde indiriyor, yumuşak davranır, istek ve ihtiyaçlarını sorup karşılıyorlardı.

Resulullah'ın (s.a.a) Ehlibeyti'nin Kerbela'ya Varışı

Musiru'l-Ahzan ve *el-Luhûf* kitaplarında şöyle geçer: Resulullah'ın (s.a.a) Ehlibeyti Irak'a varınca, kılavuzdan kendilerini Kerbela'dan geçirmesini istediler. Şehitlerin katligâhına ulaşınca Cabir b. Abdullah el-Ensârîyle Haşimoğulları'ndan bir grubun İmam Hüseyin'in (a.s) ziyaretine geldiklerini gördüler. Tesadüfen aynı zamanda oraya varmışlardı. Sonra birlikte ağıt yakıp ağladılar. Etraftaki yerleşim bölgelerinin kadınları da onların topluluğuna katıldılar ve birkaç gün matem tuttular. Daha sonra Kerbela'dan Medine'ye gitmek üzere hareket ettiler.

Medine Dışında Matem Programı

Beşir b. Cezlem şöyle diyor: Medine'nin yakınlarına ulaşınca Ali b. Hüseyin merkebinden aşağı inerek çadırını kurdu ve sonra da beraberindekileri indirerek bana, "*Ey Beşir! Allah babana rahmet etsin. O şairdi. Acaba senin de şairlik yeteneğin var mı?*" diye sordu. Ben, "Evet, ey Resulullah'ın torunu! Ben de şairim." dedim. Bunun üzerine ona şöyle dedi:

O zaman Medine'ye gir ve Ebu Abdullah Hüseyin'in mateminde bir şiir okuyarak halka onun musibetini bildir.

Ben, hemen atıma binerek Medine'ye doğru hareket ettim. Mes-cid-i Nebi'ye (s.a.a) ulaşınca yüksek sesle ağlayarak şu şiirleri okudum:

Ey Medine halkı! Evinizde durmayın derim
Öldürüldü Hüseyin; mateminde ağlar gözlerim
Bedeni Kerbela'da kana boyandı o şehidin
Başı şehir şehir dolaştı mızrak üstünde yığidin!

Beşir diyor ki, daha sonra şöyle dedim:

Ali b. Hüseyin (a.s) halaları ve bacalarıyla birlikte size yaklaşmış ve şehrinizin girişinde konaklamışlardır. Ben onun elçisiyim ve onun yerini size göstermek için buradayım.

Sözüm bitince Medine kadınlarından ağlayıp sızlayarak, yüzlerine ve başlarına vurup dışarıya çıkmayan bir kişi bile kalmadı; ben

o zamana kadar Medine halkının içinde bulunduğu öyle bir gün görmemiştim. Bana gelerek, "Kimsin sen?" diye sordular. Ben, "Beşir b. Cezlem'im. Ali b. Hüseyin, filan yerde Eba Abdullah Hüseyin'in ehl-u ayali ve kadınlarıyla birlikte konakladı ve beni size gönderdi." dedim. Bunun üzerine beni orada bırakarak aceleyle hareket edip kendilerini oraya ulaştırdılar. Ben de atımı mahmuzlayıp geri dönmek isteyince halkın kalabalığından dolayı geçişim mümkün olmadığını gördüm. Atımdan indim kalabalığı yarıp İmam'ın (a.s) çadırına ulaştım. İmam (a.s) çadırın içerisindeydi. Elindeki mendille gözlerinin yaşını silerek dışarı çıktı. Beraberindeki bir hizmetçi elindeki kürsüyü İmam (a.s) için dışarı bıraktı. Ali b. Hüseyin göz yaşlarını tutamaz bir hâlde kürsünün üzerine oturdu. Halk da ağlayıp sızlayarak o hazrete tesliyyette bulunuyorlardı. Sonra İmam (a.s) susmalarını işaret etti. Halk susunca İmam (a.s) şöyle buyurdu:

Alemlerin rabbi, din gününün sahibi, bütün mahlukatın yaratıcısı olan Allah'a hamd olsun. O, uzaktır; en yüce semavatta yükselmiştir. Yakındır; gizli konuşmaların tanığıdır. Büyük olaylardan, zamanın facialarından, yakıcı musibetlerden, dehşet verici felaketlerden dolayı O'na hamd ediyoruz.

Ey topluluk! Hiç kuşkusuz yüce Allah -O'na hamd olsun-, bizi büyük musibetlerle sınamış. İslâm'ın duvarında açılan gedik bu yüzden çok büyüktür. Evet, Ebu Abdullah Hüseyin (a.s) öldürüldü, kadınları ve çocukları esir alındı. Kesik baş mızrakların ucuna takılarak memleket memleket dolaştırıldı.

Ey insanlar! İçinizde hangi erkek, onun ölümünden sonra sevinebilir? Ondandır; hangi yürek üzüntüden yanmaz? Hangi göz, yaşlarını tutar da sel gibi akıtmaz? Onun öldürülmesinden dolayı yedi kat gök ağladı, denizler, gökler, yer, ağaçlar, balıklar, mukarreb melekler ve bütün gök ehli ağladı.

Ey insanlar! Onun öldürülmesinin acısıyla parçalanmayacak kalp var mıdır? Hangi yürek onun için yanmaz ki? İslâm'ın surunda açılan bu kapanmaz gediği, bu onmaz yarayı duymayan kulak kaldı mı?

Ey insanlar! Şehirlerden, diyarlardan kovulur, sağa sola savrulur, memleketlerden çıkarılır, uzaklaştırılır olduk. Sanki Türklerin ve Kabil'in çocuklarıymışız gibi! Hem de işlediğimiz bir suç, irtikap ettiğimiz bir günah olmaksızın! İslâm'

da yıkıcı bir gedik açmadığımız halde! **Önceki atalarımızdan böyle bir şey duymadık. Bu olsa olsa uydurulmuş bir düzendir.**

Allah'a yemin ederim ki, eğer Hz. Peygamber (s.a.a) bizi sevmelerini, bize itaat etmelerini önerdiği gibi, bizi öldürmelerini önermiş olsaydı, bu yaptıklarından fazlasını yapmayacaklardı. Hiç şüphesiz biz Allah'tan geldik ve yine Ona döneceğiz.

Bunun üzerine felç olduğu için Kerbela'ya gidemeyen Suhan b. Sa'saa ayağa kalkarak mazeretini dile getirdi. İmam (a.s) da mazeretini kabul ederek ona teşekkür edip babası için rahmet talebinde bulundu.¹

Ehlibeyt Kafilesi Medine'ye Girdikten Sonra

Taberî kendi senediyle Haris b. Ka'b'dan şöyle rivayet eder:

Ali kızı Fatıma bana şöyle dedi: Bacım Zeyneb'e, "Bu Şamlı adam bizimle olduğu sürece hakkımızda iyilik ve ih-sanda bulundu. Ona bir hediye verelim mi?" dedim. Zeynep, "*Vallahi ziynet eşyalarımız dışında ona hediye verebileceğimiz bir şeyimiz yoktur; ona ziynet eşyalarımızı verelim.*" dedi. Bunun üzerine ben ve Zeynep bilezik ve kolumuza bağladığımız diğer ziynetimizi çıkararak Şamlı adama gönderip ondan özür diledik ve "Bunları bu yolculuk boyunca bize iyi davrandığın için sana veriyoruz." dedik. Şamlı adam, "Eğer ben bunları dünya için yapmış olsaydım sizin ziynet eşyalarınız ve hatta onlardan daha azı bana yeterdi. Fakat vallahi ben bunları Allah rızası için ve sizin Resulullah'a (s.a.a) yakınlığınız nedeniyle yaptım." dedi.²

İmam Seccad'ın (a.s) Kırk Yıl Süren Matemi

el-Luhûfta şöyle geçer: İmam Cafer Sadık'tan (a.s) şöyle rivayet edilmiştir:

Zeynelabidin (a.s) babasının müsibetinde kırk yıl boyunca ağladı, gündüzleri oruç tuttu, geceleri ibadet ve teheccütle geçirdi. İftar vakti hizmetçisi yemek ve su getirip önüne bırakarak, "Buyurun efendim!" deyince, İmam (a.s), "Resulullah'ın (s.a.a) torunu susuz öldürüldü." diyordu. Bu sözü sü-

1- Musiru'l-Ahzan, s.90-91; el-Luhuf, s.76-77.

2- Tarih-i Taberî, Avrupa basımı, c.2, s.379.

rekli tekrarlayarak ağlıyor, yemeği göz yaşlarına karışıyordu. İmam Seccad (a.s), Allah azze ve celle'yi mülakat edinceye kadar sürekli böyleydi.

Yine onun bir kölesinden şöyle rivayet edilir:

Bir gün İmam Seccad (a.s) çöle çıktı. Ben de onun peşinden gittim. İmam'ın (a.s) sert bir taşın üzerine secde ettiğini gördüm. Ben durmuş onun sesli ağlayışını dinliyordum. İmam'ın (a.s) secdede bin defa, "*Lâ ilâhe illellâhu hakken hakka, lâ ilâhe illellâhu teabbuden ve rikkâ, lâ ilâhe illellâhu imanen ve sidka.*" zikrini dediğini saydım. Sonra yüzü ve sakalı göz yaşlarından ıslandığı hâlde başını secdeden kaldırdı. Ben, "Efendim! Hüzün ve kederinizin bitme ve göz yaşlarınızın azalma vakti gelmedi mi daha?!" dedim. O, bana şöyle buyurdu:

"Eyvahlar olsun sana! Yakub b. İshak b. İbrahim peygamberdi ve aynı zamanda peygamberin de oğluydu. Onun on iki oğlu vardı. Sonra Allah onlardan birini onun gözünden uzaklaştırdı. Bunun üzerine saçı ağardı, kederden beli büküldü, ağlamaktan gözlerini kaybetti; oysa onun oğlu yaşıyordu; halbuki ben babamın, kardeşimin, ailemden on yedi kişinin öldürülüşüne şahid oldum. O hâlde kederimin bitmesini ve göz yaşlarımın azalmasını nasıl beklersin?!"¹

İbn Ziyad'ın Baş İmam Seccad'ın (a.s) Önünde

Yakubî kendi *Tarih*'inde şöyle rivayet etmektedir: Muhtar, Ubeydullah b. Ziyad'ın başını kendi akrabalarından biriyle Medine'de olan Ali b. Hüseyin'e (a.s) göndererek ona şöyle dedi:

Medine'ye ulaşınca Ali b. Hüseyin'in (a.s) kapısının önünde dur. Kapıların açıldığını ve insanların içeri girdiğini görürsen orada yemek sofrası açıldığını bil. O zaman içeri gir.

Muhtar'ın elçisi gelerek Ali b. Hüseyin'in (a.s) kapısının önünde durdu. Kapıları açılıp insanlar yemek için içeri girince yüksek sesle şöyle seslendi:

Ey Peygamberin Ehlibeyti, ey risalet madeni, ey meleklerin indiği yer ve ey vahyin mekânı! Ben Muhtar b. Ebu Ubeyd'in elçisiyim. Size Ubeydullah b. Ziyad'ın başını getirdim.

1- el-Luhuf, s.80; Musiru'l-Ahzan, s.92'de özetle.

Bu haberi duyunca Haşimoğulları kadınlarından -sevinçten dolayı- bağırmayan kimse kalmadı. Muhtar'ın elçisi yaklaşarak Ubeydullah'ın başını çıkardı. Ali b. Hüseyin (a.s) onu görünce, "*Allah onu cehenneme atsın.*" buyurdu.

Bazıları da şöyle rivayet etmektedirler:

Hiç kimse Ali b. Hüseyin'i (a.s) babasının şahadetinden o güne kadar güldüğünü görmemişti. Onun Şam'dan meyve taşıyan develeri vardı. Ubeydullah b. Ziyad'ın başını kendisine getirdiklerinde o meyveleri Medine halkı arasında dağıtmalarını emretti. Kerbela faciasından o güne kadar saçlarına tarak vurmayan, kına yakmayan Resulullah'ın (s.a.a) Ehlibeyti'nin kadınları (bu haberi duyunca) saçlarını tarayıp kına yaktılar.¹

1- Tarih-i Yakubî, c.2, s.259.

İMAM HÜSEYİN'İN (A.S) ŞAHADETİNDEN SONRA HİLÂFET EKOLÜ'NÜN DURUMU

a) Bağış ve İhsan

İbn A'sem şöyle diyor: İmam Hüseyin'in (a.s) şahadetinden sonra Irakayn (Basra ve Kûfe) Ubeydullah b. Ziyad'ın emrine teslim oldular. Yezid de ona bir milyon dirhem ödül verdi. Yezid'in verdiği bu ödülle Ubeydullah Basra'da Hamra ve Beyza saraylarını (kızıl ve beyaz saray) yaptırıp onlar için çok miktarda para harcadı. Ubeydullah kışları Hamra sarayında, yazları ise Beyza sarayında geçiriyordu. Böylece Ubeydullah'ın namı her tarafa yayıldı ve dört bir yanda meşhur oldu. Mal bağışlayarak meşhur kişileri hizmetine geçirdi ve şairler onun methinde şiirler okudular.¹

Mes'udî ise şöyle der: Bir gün Yezid, Hüseyin b. Ali'yi öldürdükten sonra şarap meclisi kurmuş, İbn Ziyad sağ tarafında oturduğu hâlde sakiye şöyle dedi:

Beynime işleyecek bir kadeh şarap ver bana
Sonra onun gibi birini de doldur İbn Ziyad'a
O benim sırdaşımdır; eminimdir yanımda
Yardım eder bana her zaman savaş anında.

Sonra şarkıcılara tef çalarak bu şiirleri okumalarını emretti.²

Yazar şöyle diyor: Bizce Yezid'in bu şiirindeki "İbn Ziyad"dan maksat Ubeydullah b. Ziyad'dır. Oysa İbn A'sem, buradaki İbn Ziyad'ı, Selem b. Ziyad olarak tanıtarak şöyle demiştir: Yezid ona, "Ebu Süfyan oğullarının siz Ziyadoğulları'na sevgi göstermeleri gerekir." dedi ve sonra hizmetçilerine, "Yemeği getirin." dedi. Bunun üzerine sofraya açıldı ve birlikte yemek yediler. Yemekten sonra Ye-

1- el-Futuh, İbn A'sem, c.5, s.252.

2- Mes'udî, Murucu'z-Zeheb, c.3, s.67.

zid şarap getirmelerini emretti. Şarap getirdiler. Kadeh oradakiler arasında dönmeye başlayınca Yezid sakiye şöyle dedi:

Kemiklerime işleyecek bir kadeh şarap ver bana
Sonra onun gibi birini de doldur İbn Ziyad'a
Adil ve emin bir kişidir o benim yanımda
Yardım eder bana her zaman savaş anında.¹

Yezid'in bu sözü, Ubeydullah b. Ziyad için daha uygundur, Ubeydullah'ın kardeşi Seleem için değil. Ancak Yezid'in bu şiiri iki mecliste her iki kardeş için okumuş olması da uzak bir ihtimal değildir.

Sıbt İbn Cevzî'nin *Tezkire* kitabında söyledikleri de bunu teyit etmektedir: Yezid, İbn Ziyad'ı çağırttı. İbn Ziyad gelince ona çok miktarda mal ve büyük hediyeler verdi. Onu kendine yakınlaştırmak ve mevkisini artırdı. Sonra onu kendisiyle birlikte kadınların arasına götürerek sırlarına mahrem ve ortak etti. Sonra bir gece onunla şarap içerken şarkıcı kadınlara şarkı söylemelerini emretti ve sonra kendisi bu şiiri okudu: "Kemiklerime işleyecek bir kadeh şarap..."²

Bunlar Yezid'in, ordusunun komutanına verdiği bağışlardı. Fakat askerlerine verdiği şey hakkında Belazurî şöyle diyor:

Yezid, Ubeydullah b. Ziyad'a şöyle yazdı: Ama sonra; emre itaate hazır Kûfe halkına yüz yüz bağışta bulun...³

İmam Hüseyin'in (a.s) katilleri bu şekilde rahat, refah ve güzel bir hayat geçirdiler; fakat amellerinin sonuçları ortaya çıkınca yaptıklarından dolayı pişmanlık duydular!

b) Hilâfet Gurubunun Amellerinin Neticesi Ortaya Çıktıktan Sonra Pişmanlık Duyması

İbn Kesir ve diğerleri şöyle rivayet ederler (biz İbn Kesir'den naklediyoruz): Ubeydullah b. Ziyad, İmam Hüseyin (a.s) ile yarenlerini öldürüp başlarını Yezid'e gönderince Yezid önce sevindi ve bu nedenle İbn Ziyad'ı kendisine yaklaştırmak üzere ona oldukça fazla ikramda bulundu. Fakat çok geçmeden pişman olarak şöyle dedi.

1- el-Futuh, İbn A'sem, c.5, s.254.

2- Tezkiretu Havassil-Ümmet, s.164.

3- Ensabu'l-Eşraf, s.220.

Ziyad'ın oğlu Hüseyin'i öldürerek beni Müslümanların öfkesine ve nefretine maruz etti ve Müslümanların kalbinde bana düşmanlık tohumu ekti; böylece iyi-kötü herkes bana öfkeleni.¹

Ve yine tarih kitaplarında geçtiğine göre, Ubeydullah b. Ziyad, Ömer b. Sa'd ve Resulullah'ın (s.a.a) Ehlibeyti'nin diğer katilleri de pişmanlık duydular; fakat biz konunun uzamaması için şu kadarıyla yetiniyoruz ki, onların pişmanlık duymalarının nedeni, birincisi Müslümanların öfke ve nefretinin sonuçlarını görmeleri ve ikincisi ise, bir sonraki bölümde değineceğimiz gibi Müslümanların onlara karşı peş peşe gerçekleştirdikleri kıyam ve ayaklanmadır.

1- İbn Kesir, c.8, s.232; Tarihu'l-İslâm, Zehebî, c.2, s.351.

2. KONU

İMAM HÜSEYİN'İN (A.S) ŞAHADETİNDEN SONRA GERÇEKLEŞEN KIYAMLAR

- Mekke ve Medine Halkının Kıyımı
- Sahabe ve Tâbiînin Kıyımı
- Halifeye İtaat Yolunda

MEKKE VE MEDİNE HALKININ KIYAMI

İmam Hüseyin'in (a.s) Şahadet Serüvenini Aktarmadaki Hedefimiz

Buraya kadar söylediklerimden amacım, İmam Hüseyin'in (a.s) şahadetiyle ilgili tüm rivayetleri inceleyip bu alanda vuku bulan olayları araştırmak veya o elim olayın zamanı ya da mekânı hakkında ayrıntıları bir şekilde bahsetmek değildir. Benim bu söylediklerimde tek hedefim, İmam Hüseyin'in (a.s) şahadetinin İslâm âlemindeki İmamet ve Hilâfet Ekolleri üzerindeki etkilerinin anlaşılmasıdır. Bu amacın gerçekleşmesinde de, bilgilendirme maksadıyla buraya kadar söylediklerim sanırım yeterlidir.

İmam Hüseyin'in (a.s) şahadetinin Hilâfet Ekolü üzerindeki etkilerinden biri, Müslümanların peş peşe Ümeyyeoğulları'nın yönetimine karşı ayaklanmaları ve kıyamlarıdır ki, bunların başında Mekte ve Medine halkının kıyâmı yer almaktadır.

Mes'udî şöyle söylüyor:

Yezid ve adamlarının zulüm ve haksızlıkları yaygınlaşınca, Resulullah'ın (s.a.a) kızının oğlunu ve yarenlerini öldürmekle fasıklığı herkes tarafından bilinince, şarap içmesini açığa vurunca ve yine Firavun misali davranışı sergileyince, -ki Firavun kendi halkına karşı davranışlarında ondan daha adaletli ve daha insafliydi-,¹ Abdullah b. Zübeyr ona biat etmekten sakındı. Öyle ki onu sürekli "çok sarhoş olan" ve "çok şarap içen" anlamında "Sıkkir" ve "Hımmir" diye adlandırdı. Sonra Medine halkına mektup yazarak Yezid'i kötüleyip, onun işlediği günahları sayarak onları Yezid'e karşı savaşmak için kendisine yardıma çağırdı.²

1- Murucu'z-Zeheb, c.3, s.68; Tarih-i İbn Kesir, c.8, s.219.

2- et-Tenbihu ve'l-İşraf, s.263.

Taberî ve diğerleri de şöyle diyor: İmam Hüseyin (a.s) öldürülünce, Abdullah b. Zübeyr Mekke halkı arasında ayağa kalkarak o hazretin öldürülüşünü çok büyük bir iş sayıp, genel olarak Irak ve bilhassa Kûfe halkını kınadı. Abdullah b. Zübeyr konuşmasında Allah'a hamd ve sena, Hz. Muhammed'e (s.a.a) salat ve selâmdan sonra şöyle dedi:

Irak halkı, az bir kısmı dışında tümü hile ve düzen ehlidir ve onların da en kötüsü Kûfe halkıdır. Onlar Hüseyin'e yardım edip onu kendilerine yönetici kılmak amacıyla davet ettiler; fakat Hüseyin onlara gelince, ona karşı ayaklandılar ve ona, "Ya hakkında gerekli kararı alsın diye seni kendi güvencemizle Sumeyye oğlu İbn Ziyad'a götürmemiz için bize teslim ol, ya da seninle savaşağız!" dediler!

Vallahi Hüseyin kendisiyle yarenlerini onların karşısında çok az gördü; her ne kadar Allah Teala onun öldürüleceği konusunda hiç kimseye gayıptan bir haber vermemişdiyse de, o şerefle ölümü zilletle yaşamaya tercih etti.

Allah Hüseyin'e rahmet ve onun katilini ise zelil ve perişan eylesin. Öz canıma andolsun ki, ona karşı ihanet ve ayaklanmalarında onları cinayetlerinden alıkoyacak ve onlara vuku bulan benzer olaylardan ahreketle yeteri kadar nasihat ve öğüt verecek konular vardı. Fakat Allah'tan inen bir şeyi engelleyecek ve O'nun iradesini men edecek hiçbir şey yoktur.

Acaba Hüseyin'in şahadetinden sonra biz de bu insanlara ümit bağlayıp, sözlerine inanarak ahitlerini kabul mü edelim?! Hayır, biz ne onların ahitlerini kabul ederiz ve ne de onları kendileriyle ahitleşmeye layık görürüz.

Vallahi onlar Hüseyin'i (a.s) öldürdüler. Öyle bir kişiydi ki o, geceleri uyanık kalarak Allah'a çok ibadet eder, çoğu günler oruç tutardı. Oların elindekine onlardan daha layıktı, din ve fazilet açısından da ona daha evlâydı. Vallahi o Kur'ân-ı Kerim'i ve Allah korkusundan ağlamayı şarkıya dönüştürmedi, orucu şarapla açmadı, Allah'ı anmak için düzenlenen meclisleri de av seferlerine dönüştürmedi. (Bu sözleriyle kinayeli olarak Yezid'e işaret ediyordu.) Onlar, yakında helâketle karşılaşacaklardır.

Abdullah b. Zübeyr'in yarenleri onun bu sözlerini duyduktan sonra ona, "Ey Zübeyr'in oğlu! Açıkça kendin için biat al. Çünkü Hüseyin'in ölümünden sonra artık rakibin kalmadı!" dediler. Abdul-

lah b. Zübeyr gerçi gizlice halktan biat alıyor, görünüşte de kendini Harem'e sığınmış gibi gösteriyordu, ama onların bu teklifine, "Acele etmeyin." şeklinde karşılık verdi.

Abdullah b. Zübeyr ve yarenlerinin girişimi, o dönemde Mekke valisi olan Amr b. Said b. As'a çok ağır geliyordu. Buna rağmen onlarla iyi geçinip pek fazla sert tepki göstermiyordu.

Fakat Yezid, Abdullah b. Zübeyr'in Mekke'deki faaliyetlerini öğrenince, onu zincire vurmaya yemin etti. Bunun üzerine bir elçiyle Mekke'ye gümüş bir zincir gönderdi. Yezid'in elçisi gümüş zincirle Medine'de bulunan Mervan b. Hakem'e uğradı ve durumu ona anlattı. Bunun üzerine Mervan şu beyitleri okudur:

Tut onu; onu tutmak aziz birine zor değil

Ondan kendini zayıf gösterene bir söz var

Yezid'in elçisi -Medine'den Mekke'ye hareket ederek- Abdullah b. Zübeyr'in yanına gidip maksadını ona bildirdi; ayrıca Mervan'ın sözünü ve şiirini de ona ulaştırdı. Abdullah b. Zübeyr bunun üzerine şöyle dedi: "Hayır vallahi, ben o kendini zayıf gösteren olmayacağım." Sonra da Yezid'in elçisini yumuşak bir dille geri çevirdi.

Abdullah b. Zübeyr'in Mekke'deki konumu dillere destan oldu, işleri ilerledi ve Medine halkı da onunla yazışmaya başladı. Öyle ki insanlar, "Hüseyin (a.s) öldürüldükten sonra artık Abdullah b. Zübeyr'in bir rakibi kalmadı." diyorlardı.¹

Yezid'in Elçileri ve Abdullah b. Zübeyr

Yezid'in elçilerinin Abdullah b. Zübeyr'in yanına gelişlerini bildiren rivayeti İbn A'sem, Dineverî ve diğerleri nakletmişlerdir. İbn A'sem bu konuda şöyle yazıyor:²

Abdullah b. Zübeyr harekte geçerek halkı, kendisine biat etmeleye davet etti. Halkın Abdullah b. Zübeyr'e biat ettikleri ve onun etrafından toplandıkları haberi Yezid b. Muaviye'ye ulaşınca, Yezid aralarında Nu'man b. Beşir el-Ensarî ve Abdullah b. Azaet el-Eş'arî gibi kendi taraftarlarının ileri gelenlerinden on kişiyi çağırdı... Da-ha sonra onlara şöyle dedi:

1- Tarih-i Taberî, Avrupa basımı, c.2, s.396-397 ve Mısır basımı, s.273-274.

2- Ahbaru't-Tival, Dineverî, s.263. Biz bunu özetle el-Futuh, İbn A'sem, c. 5, s.262-290'dan naklettik.

Abdullah b. Zübeyr Hicaz'da baş kaldırmış, benim itaatimden çıkmış, halkı bana ve babama küfretmeye teşvik etmiştir; bu konuda bir grup da ona yardım etmişlerdir. Siz Hicaz'a giderek onun ve babasının makam ve mevkisini yüceltin ve ondan bize itaat etmesini ve cemaatten ayrılmamasını isteyin. Eğer kabul ederse, ondan biat alın. Aksi durumda onu Hüseyin b. Ali'nin başına gelenlerle korkutun; çünkü benim yanımda ne Zübeyr'in kendisi Ali b. Ebutalib'ten üstündür ve ne de Zübeyr'in oğlu, Hüseyin b. Ali'den. Ayrıca, onun yanında fazla eğlenip durmayın; çünkü ben merakla sizden bir haber bekliyorum.

Yezid'in elçileri Mekke'ye giderek Abdullah b. Zübeyr'in yanına varıp Yezid'in mektubunu ona verdiler. Abdullah onlara şöyle dedi:

Yezid benden ne istiyor? Ben bu Beyt'in yanına yerleşerek, Yezid ve diğerlerinin şerrinden korunmak için bu mekâna sığınan bir kişiyim. Eğer beni burada kendi hâlime bırakmıyorsa, başka bir yere gider, ölümüm gelip çatıncaya kadar da orada kalırım!

Sonra adamlarına, onları uygun bir yerde ağırlamalarını emretti. Böylece Yezid'in elçileri o günlerini, kendilerine tahsis edilen evde geçirdiler.

Ertesi gün Zübeyr sabahleyin namaz için dışarı çıktı. Namazdan sonra Hicr-i İsmail'de oturdu ve etrafını arkadaşları sardı. Sonra Yezid'in elçileri de yanına gelerek, Yezid'e itaatini ve ona uymasını sağlamak amacıyla tekrar onunla konuşmaya başladılar. Bu konuşmada Nu'man b. Beşir ona şöyle dedi:

Yezid'e, senin minbere çıkarak onu ve babasını çok çirkin sözlerle andığımı haber verdiler; oysa sen onun imam olduğunu ve halkın ona biat ettiğini biliyorsun. Biz senin ona itaatten çıkmanı ve cemaatten ayrılmanı istemiyoruz. Ayrıca gybet ve dedikodu yapmanın da bir hayrı yoktur.

Abdullah b. Zübeyr onun sözünü keserek şöyle dedi:

Ey Beşir'in oğlu! Fasık bir kişinin hakkında konuşmak gybet ve dedikodu değildir ve ben onun hakkında halkın bilmediği bir şeyi söylemiş değilim! Eğer Yezid salih ve seçkin önderler gibi olsaydı, ona itaat eder ve sözünden çıkmaz ve onu güzel bir şekilde anardık. Ayrıca, bu evde -Kâbe'de haremim güvercinlerinden biri gibiyim. Allah'ın haremimin güvercinini incitmeniz yakışır mı?!

Bunun üzerine Abdullah b. Azaet el-Eş'arı öfkelenerek şöyle dedi:

Evet vallahi, ey Zübeyr'in oğlu! Biz Harem'in güvercinini hem incitiriz, hem öldürürüz! Harem'in güvercininin saygınlığı nedir ki? Ey Zübeyr'in oğlu! Sen minbere çıkarak müminlerin emiri hakkında en kötü şekilde konuştuğuktan sonra kendini güvercine mi benzetiyorsun?!

Sonra yanındakilerden birine, "Ok ve yay ver bana!" dedi. Sonra bir ok alarak yaya yerleştirdi ve Harem'deki güvercinlerden birini nişan alarak ona hitaben şöyle dedi:

Ey güvercin! Acaba müminlerin emiri şarap içiyor mu ve günah işliyor mu? Cesaretin varsa, "Evet" de! Vallahi eğer evet dersen, bu okla vururum seni! Ey güvercin! Acaba müminlerin emiri maymun ve köpek oynatıp dinde fesat mı çıkarıyor?! Cesaretin varsa, "Evet" de! Vallahi eğer evet dersen, bu okla vururum seni! Ey güvercin! Söyle şimdi, öldürülmek mi istiyorsun, yoksa Yezid'in emrine itaat etmekten sakınarak cemaatten ayrılıp asi olarak Kâbe'de kalmayı mı düşünüyorsun?! Cesaretin varsa, "Evet" de!

Sonra Abdullah b. Zübeyr'e dönerek sözlerine şöyle devam etti:

Neden güvercin bir şey söylemediği hâlde sen tüm söylediklerini minberde söylüyorsun?! Ey Zübeyr'in oğlu! Vallahi ben senin canına bir zarar gelmesinden endişeleniyorum. Gerçekten Allah'a yemin ediyorum ki sen istesen de, istemersen de Yezid'e biat edeceksin veya bu Mekke'de elimde Eş'arîlerin bayrağı olduğu benim hâlde sana doğru geldiğimi göreceksin.¹

İbn A'sem, Abdullah b. Zübeyr'le Amr b. Said arasında geçenleri kaydederek bunların tümünde Abdullah b. Zübeyr'in galip olduğunu rivayet etmiştir.

Taberî de Yezid'in, Amr b. Said'i Mekke valiliğinden alıp yerine Velid b. Utbe'yi atadığını ve onun hicretin 61. yılında² Yezid tarafından hac kafilesi başkanı olduğunu kaydetmiş ve sonra şöyle demiştir:³

1- Buna yakın bir tabirle İsfahanî, "Eğani" adlı kitabında, c.1, s.33'de kaydetmiştir.

2- Tarih-i Taberî, c.6, s.273-275, hicretin altmış birinci yılının olaylarının sonunda.

3- Tarih-i Taberî, c.8, s.2-5; hicretin altmış ikinci yılının olaylarının sonunda. Biz bunu İbn Esir, c.4, s.40-42'den seçtik.

Velid, Abdullah b. Zübeyr'i tutuklamaya çalışıyorduydu da, Abdullah b. Zübeyr'i hep biatten sakınan ve bir türlü itaate yaklaşmayan olarak buluyordu. Sonra Velid Arafat'tan Mina'ya hareket etti. Abdullah b. Zübeyr de kendi arkadaşlarıyla hareket etti. Daha sonra Abdullah b. Zübeyr, Velid hakkında hileye baş vurarak Yezid'e şöyle bir mektup yazdı:

Sen, hiçbir şekilde doğru yolla arası olmayan, hikmet sahibi birinin nasihat ve öğütlerini dinlemeyen cahil, ahmak ve katı bir kişiyi bize göndermişsin! Eğer onun yerine yumuşak huylu bir kişiyi görevlendirecek olursan, karışık işlerin kolaylaşmasını, dağınıklığın birlik ve topluluğa dönüşmesini ümit ederim!

Abdullah b. Zübeyr'in hilesi Yezid'in üzerinde etkili oldu ve böylece Yezid, Velid'i Mekke valiliğinden alarak onun yerine Osman b. Muhammed b. Ebu Süfyan'ı atadı.

Medine Halkının Temsilcileri Yezid'in Yanında

Diyorlar ki: Yönetim tecrübesi hiç olmayan, kendini beğenmiş ve yaşı küçük bir genç olan Osman, aralarında ensardan Gasilul-Melaike (Guslü melekler tarafından yapılan) Hanzala'nın oğlu Abdullah, Abdullah b. Ebu Amr el-Mahzumî, Munzir b. Zübeyr ve Medine'nin eşraf ve ileri gelenlerinden çok sayıda kişiler bulunan bir grubu Yezid'e göndermek için seçti.

Bu temsilciler Yezid'in yanına gittiler. Yezid onlara ikramda ve ihsanda bulunup onlara değerli hediyeler verdi. Üstün, faziletli, abit ve saygın bir kişi olan Hanzala oğlu Abdullah'a yüz bin dirhem ve beraberinde olan sekiz oğullarından her birine elbise ve binekler dışında on bin dirhem verdi!

Temsilciler geri dönüp Medine'ye vardıklarında, Yezid'in çirkin hareketlerini ve kusurlarını anlatarak şöyle dediler:

Dinsiz, şarap içen, darbuka çalan, yanında cariyeler tarafından şarkılar söylenen, köpek oynatan, geceyi hırsızlar ve genç erkeklerle geçiren fasık bir kişinin yanından geldik. Bilin ki biz onu hilâfete layık bilmiyoruz ve onu hilâfet makamından azlediyoruz.

Abdullah b. Hanzala da ayağa kalkarak şöyle dedi:

Ben öyle bir kişinin yanından geliyorum ki, eğer bu oğullarımdan başka yar ve yardımcım olmasaydı, yine de ona karşı kıyam ederdim.

Ona, "Bize onun seni iyi ağırladığını ve sana değerli hediyeler verdiğini söylediler." dediklerinde, Abdullah b. Hanzala cevaben şöyle dedi:

Evet, böyle yaptı. Ben de onları ona karşı güç kazanmak için kabul ettim.

Böylece halk da Yezid'i hilâfetten azledip Abdullah b. Hanzala'ya biat ederek onu kendilerine önder seçtiler.

Bu görüşmede Yezid'den yüz bin dirhem hediye almış olan Munzir b. Zübeyr de Medine'ye ulaştığında şöyle dedi:

Her ne kadar Yezid bana yüz bin dirhem hediye vermiş olsa da, bu, Yezid'in haberlerini olduğu gibi size vermeme engel-
lemez. Vallahi Yezid şarap içiyor, sarhoş oluyor ve namazı terk ediyor.

Ardından beraberinde olan arkadaşları gibi ve hatta onlardan daha şiddetli bir şekilde Yezid'i ayıplayarak aleyhinde konuştu.¹

1- Tarih-i Taberî, c.7, s.3-13; Tarih-i İbn Esir, c.4, s.40-41 ve Tarih-i İbn Kesir, c.8, s.216; İkdü'l-Ferid, c.4, s.388.

SAHABE VE TÂBİİNİN KIYAMI

Medine Halkının Kıyımı ve Abdullah b. Hanzala'ya Biatleri

Zehebî, *Tarih-i İslâm*'da şöyle yazıyor:

Medine halkı Abdullah b. Hanzala'nın etrafında toplanarak ölünceye kadar kendisine itaat edeceklerine dair ona biat ettiler. Ab-dullah b. Hanzala onlara şöyle dedi:

Ey insanlar! Allah'tan korkun. Biz gökyüzünden başımıza taş yağmasından korktuğumuz için Yezid'e karşı kıyam ettik. Bu adam kendi babasından çocuğu olan cariyeleri nikâhlıyor, kendi kızları ve kız kardeşleriyle yatıyor. Şarap içiyor ve namaz kılmıyor.¹

Yakubî de şöyle yazıyor:

Muaviye tarafından her şeyin özelini toplamakla görevlendirilen İbn Meyna, Yezid'in Medine valiliğine atadığı Osman b. Muhammed'in yanına giderek ona, önceki senelerde yaptığı gibi bu sene de özel hurma ve buğdaylardan oluşan halifeye has bu malları Şam'a taşımak istediğini, ancak Medine halkının kendisine engel olduğunu söyledi. Osman da onlardan bir grubunun peşine adam gönderip onları yanına çağırttı, geldiklerinde ise onlara karşı sert ve kaba konuştu! Onlar da Osman'a ve yanında bulunan Ümeyye-oğulları'na saldırdırarak onları Medine'den çıkardılar, ardından onları takip ederek taş yağmuruna tuttular.²

Ağani'de ise şöyle geçer:

Abdullah b. Zübeyr, Yezid'i hilâfetten azletmeye kalkıştı; çok sayıda insan da bu hususta ona yardım edip destekte bulundular. Abdullah b. Mutî, Abdullah b. Hanzala ve Medine halkından bir

1- Tarih-i İslâm, c.2, s.356.

2- Tarih-i Yakubî, c.2, s.250.

grubu Mekke'ye giderek Harem'de Abdullah b. Zübeyr'le görüştüler. Sonra da minbere çıkarak Yezid'i hilâfet makamından azlettiklerini açıkladılar.

Abdullah b. Ebu Amr b. Hafs b. Muğiyra el-Mahzumî, Yezid'i hilâfet makamından azlettiklerini şöyle açıkladı:

Sarığımı başımdan çıkardığım gibi Yezid'i hilâfetten azlediyorum.

Bu sözü söyledikten sonra başındaki sarığını çıkardı ve sonra şöyle devam etti:

Yezid şahsen bana ikramda bulunup hediyeler vermesine rağmen bunu söylüyorum. Ama ne var ki, bu Allah düşmanı sürekli şarap içen ve hep sarhoş olan birisidir.

Başka biri, "Ben ayakkabılarımı ayağımdan çıkardığım gibi Yezid'i hilâfet makamından azlediyorum." dedi. Ayrı biri, "Ben üzerimden elbisemi çıkardığım gibi onu hilâfetten azlediyorum." şeklinde açıklama yaptı... Öyle ki Mescid-i Haram'ın için, çeşitli ve rengarenk sarıklar, elbiseler, ayakkabılar ve terliklerle doldu. Böylece insanlar Yezid'den berî olduklarını ilan edip onu hilâfetten azletmede görüş birliğinde olduklarını bildirdiler.

Fakat Abdullah b. Ömer ve Muhammed b. Ali b. Ebu Talib onlara katılmaktan sakındılar. Özellikle de Muhammed ile Abdullah b. Zübeyr'in dostları arasında bu konuda uzun tartışmalar çıktı. Öyle ki onu kendilerine katılmaya mecbur etmek istediler. Bunun üzerine Muhammed Medine'den çıkarak Mekke'ye yöneldi. Bu, onunla Abdullah b. Zübeyr arasında çıkan ilk fitneydi. Daha sonra Medine halkı Ümeyyeoğulları'nı şehirden çıkarmaya karar verdiler ve onlardan, Medine'den çıktıktan sonra Medine halkına karşı hiçbir orduya yardım etmemek, hatta mümkün surette orduyu geri çevirmek, buna kadir olamadıkları takdirde onlarla birlikte Medine'ye dönmemek üzere söz aldılar.

Ümeyyeoğulları'nın Kadınları İmam Seccad'a (a.s) Sığınyor

Aganî'de devamla şöyle geçer:

Mervan, Abdullah b. Ömer'in yanına giderek, "Ey Ebu Abdurrahman! Gördüğün gibi halk bize karşı ayaklanmıştı. Eğer mümkünse ailemizi kendi himayene al." dedi. Abdullah b. Ömer, "Benim ne sizinle bir işim var, ne de onlarla." dedi. Bunun üzerine Mervan

yerinden kalkıp giderken, "Allah bu adamı işleri ve dini açısından çirkin kılsın!" dedi. Sonra Ali b. Hüseyin'in (a.s) huzuruna vararak o hazretten, ailesini kendi himayesine almasını istedi. İmam (a.s) onun ricasını kabul ederek onları ve eşi Osman'ın kızı Ümmü Eban'ı yanındaki iki oğlu Abdullah Muhammed'le birlikte Tâife gönderdi.¹

Taberî ve İbn Esir şöyle derler:

Medine halkı Yezid'in Medine'deki valisiyle Ümeyyeoğulları'nı şehirden dışarı çıkarınca Mervan, Abdullah b. Ömer'in yanına giderek ailesini kendi himayesine almasını istedi. Fakat Abdullah b. Ömer, Mervan'ın isteğini kabul etmedi. Mervan daha sonra Ali b. Hüseyin'in huzuruna giderek, "Ey Ebe'l-Hasan! Benimle senin akrabalık bağımız var; benim ailemi kendi ailenin yanında himayene alır mısınız?" dedi. İmam (a.s), "*Olur.*" cevabını verdi. Böylece Mervan, ailesini İmam'ın (a.s) yanına gönderdi. O hazret de onları kendi ailesiyle birlikte Medine'den dışarı çıkararak Yenbu'a gönderdi.²

İbn Esir'in *Tarih*'inde ise şöyle geçer:

Mervan, eşiyle -Osman b. Affan'ın kızı Aişe- diğer aile fertlerini Ali b. Hüseyin'e gönderdi. Ali b. Hüseyin de onun ailesini kendi ailesiyle birlikte Yenbu'a gönderdi.

Ağani'de ise bu konu şöyle yer almıştır:

Halk Ümeyyeoğulları'nı Medine'den dışarı çıkardılar. Mervan beraberindekilerle birlikte namaz kılmak istediye de engel olarak, "Vallahi onun halka namaz kıldırma hakkı yoktur; fakat kendi ailesiyle birlikte namaz kılabilir." dediler. Böylece Mervan kendi ailesiyle birlikte namaz kılarak şehirden çıktı.³

Ümeyyeoğulları'nın Yezid'den Yardım Talep Etmeleri

Taberî ve diğerleri şöyle rivayet ederler:

Ümeyyeoğulları evlerinden çıkıp Mervan'ın evine giderek orada toplandılar. Medine halkı da onları orada zayıf bir şekilde kuşatma-

1- Eğanî, c.1, s.34-35.

2- Tarih-i Taberî, c.7, s.7; Tarih-i İbn Esir, c.4, s.45.

3- Eğanî, c.1, s.36.

ya aldılar. Nihayet zora düşen Ümeyyeoğulları Yezid'e bir mektup yazarak ondan yardım istediler. Yezid onların elçisine, "Medine'de Ümeyyeoğullarıyla kölelerinin sayısı bin kişi kadar değil miydi?" dedi. Elçi, "Allah'a andolsun evet; hatta sayıları daha fazlaydı." cevabını verdi. Yezid, "O hâlde nasıl oldun da birkaç saatliğine bile onlarla savaşmaya güç yetiremediler?!" dedi.

Daha sonra Yezid, Amr b. Said'i çağırttı. Amr gelince Ümeyyeoğulları'nın mektubunu okuyup durumu ona bildirdi ve sonra da Medine halkına saldırıya geçmesini emretti. Amr b. Said bundan sakınınca, Ubeydullah b. Ziyad'a adam göndererek Medine halkının üzerine yürümesini ve sonra da -Mekke'ye giderek- Abdullah b. Zübeyr'i kuşatmasını emretti. Ubeydullah da bundan çekinerek şöyle dedi:

Vallahi ben bu fasık -Yezid- için Resulullah'ın (s.a.a) kızının oğlunu öldürmekle Allah'ın evinde (Kâbe) savaşmayı bir araya toplayamam.

Şunu da hatırlatalım ki, Ubeydullah b. Ziyad'ın annesi Mecrane, onu İmam Hüseyin'i (a.s) öldürmesinden dolayı kınayarak, "Yazıklar olsun sana; ne yaptın sen ve ne kadar büyük bir alçaklık ve sorumluluğu üstlendin?!" demişti.¹

Yezid, -Ubeydullah b. Ziyad'dan ümidini kesince- Müslim b. Ukbe el-Merrî'nin peşine adam gönderdi. Çünkü babası Muaviye, kendisine, "Nihayet bir gün Medine halkıyla sorun yaşayacaksın. Sana başkaldırdıklarında, olayları yatıştırması için üzerlerine Müslim b. Ukbeyi salver. Çünkü o hizmet ve fedakârlığını denediğim bir kişidir." demişti. Ancak Müslim, Yezid'in yanına geldiğinde, onun zayıf ve hasta bir yaşlı olduğunu gördü.²

Ebu'l-Ferec, *Ağani* adlı kitabında şöyle yazıyor:

Müslim, Yezid'e "Sen kimi savaşmak için Medine göndermek istediysen kabul etmedi. Bu işi yalnız ben yapabiliyim. Çünkü ben rüyamda dikenli bir ağacın, "Müslim'in ellerinde." diye feryat ettiğini duydum. Sesin geldiği yere yöneldiğimde, "Osman'ı öldüren Medine halkından intikamını al." dediğini duydum!

1- el-Emali, Şecerî, s.164.

2- Tarih-i Taberî, c.7, s.5-13; Tarih-i İbn Esir, c.4, s.44-45; Tarih-i İbn Kesir, c.8, s.219 ve Eğanî, c.1, s.35-36.

Halifenin Ordu Komutanına Emirleri

Taberî şöyle diyor:

Yezid, Müslim'i Medine halkının kıyamını bastırmak için görevlendirdiğinde ona şöyle dedi:

Eğer senin başına bir bela gelecek olursa, orduda yerine Husayn b. Numeyr el-Sekunî'yi geçir.

Sonra da şöyle devam etti:

Medine halkına üç gün zaman tanı ve onları bize itaat etmeye çağır. Bu üç gün içerisinde itaat etmeye hazır olurlarsa, ne güzel! Aksi durumda, üç gün sonra onlarla savaş. Onlara galip gelince de, üç gün boyunca ordunu her türlü yağmalama için serbest bırak. Yağmaladıkları mal, para, silah ve gıda maddelerinin hepsi askerlerin kendilerine dağıtılsın!

Üç gün sonra ise yaptıklarına son verip Medine halkını kendi hâllerine bırak. Bu arada Ali b. Hüseyin'e ilgi göster, onu rahatsız etme ve orduna da onun saygınlığını gözetmelerini söyle. Kendini ona yaklaştır; çünkü Medine halkının ayaklanmasında onun bir rolü yoktur.

Daha sonra Müslim'in emriyle münadisi, "Size yapılan bağışları tam olarak almak ve ihtiyaçlarınızı karşılamak amacıyla kişi başına hemen şimdi verilen yüz dinarı elde etmek için Hicaz'a doğru hareket edin." diye insanlara seslendi. Böylece on iki bin savaşçı Hicaz'a gitmek için hazır oldu.

Mes'udî ise, *et-Tenbihu ve'l-İşraf'ta* Yezid'in şöyle dediğini naklediyor:

Medine'ye ulaşınca senin Medine'ye girmeni engelleyen veya seninle savaşmaya kalkışan herkesle savaş ve kılıca kılıçla cevap ver; onlara acıma ve üç gün boyunca ordunu Medine halkının mallarını yağmalamaları için serbest bırak. Yaralılarını öldür ve kaçanlarını takip et! Fakat eğer seninle uzlaşırlarsa, onları bırak ve Abdullah b. Zübeyr'le savaşmak için Mekke'ye doğru hareket et.

Ve yine Mes'udî, *Murucu'z-Zehab* adlı kitabında şöyle yazıyor:

Yezid, Müslim b. Ukbe'yi Medine halkının kıyamını bastırmak için görevlendirdi. Müslim, Medine'yi "Tayyib" (hoş kokulu) diye adlandıran Resulullah'ın (s.a.a) aksine "Netneh" (kokmuş) diye adlandırdı! Mes'udî ve Dineverî bu hususta şöyle yazmışlardır:

Müslümanların Halifesinin Şiiri!

Ordu Medine'ye doğru hareket etmeye hazırlanınca Yezid şu şiiri okudu:

Ey Ebu Bekir! Ansızın gece gelip çatinca
Ve ordu Vadi'l-Kura'da konaklayınca
Yirmi bin genç ve orta yaşlı savaşçısı
Cümle sarhoş mu görüyorsun?
Yoksa uykusu kamçı tümü uyanık mı?!

Abdullah b. Zübeyr'in künyesi Ebu Bekir ve Ebu Habib'di. Abdullah b. Zübeyr de Yezid'i çok sarhoş olan ve çok şarap içen anlamında "sikkir ve hımmir" diye adlandırmıştı.

Mes'udî diyor ki: Yezid, Abdullah b. Zübeyr'e şu şiiri gönderdi:

Kendi yardımına çağır gökteki Allah'ı
Sana gönderiyorum Akk ve Eş'ar kişilerini
Ey Eba Habib! Nasıl kurtulacaksın onlardan?
Kurtar canını ordu sana gelmeden!¹

Taberî ve diğer tarihçiler de şöyle demişlerdir: (Nakil, İbn Esir'den yapılmaktadır.)

Abdumelik Mervan, Yezid'in o emirlerle Medine'ye bir ordu gönderdiğini öğrenince, olayın vahamet ve büyüklüğünü ortaya koymak amacıyla, "Göğün yere düşmesini arzuluyorum." dedi. Fakat çok geçmeden kendisi de hilâfeti döneminde ondan daha kötü bir iş yaptı. Haccac b. Yusuf el-Sekafî'yi bir ordu komutanlığında Mekke'ye gönderdi, o da orayı kuşatarak mancınikle Kâbe'yi yerle bir etti, ayrıca Abdullah b. Zübeyr'i de öldürdü.

1- et-Tenbihu ve'l-İşraf, s.263; Murucu'z-Zeheb, c.3, s.68-69; Ahbaru't-Tival, s.265; bu kaynakta son iki beyit de geçmiştir. Biz birinci şiiri Taberî'den, c.8, s.6 ve İbn Esir'den getirdik ve yine bk. Zehebî'nin Tarih-i İslâm'ına, c.2, s.355.

HİLÂFET ORDUSU MEKKE VE MEDİNE YOLUNDA

Müslim'le ordusunun Medine'ye doğru hareket ettiği haberi Medine halkına ulaşınca, onlar da Mervan'ın evinde toplanan Ümeyyeoğulları'na yönelik kuşatmalarını daha fazla şiddetlendirerek, "Andolsun Allah'a sizi bırakmayacağız; ya bulunduğunuz konumdan indirip boynunuzu vururuz ya da bize karşı hiçbir savaşa katılmayacağınıza, bizim zaaf noktamızdan yararlanmayacağınıza ve düşmanlarımıza yardım etmeyeceğinize dair bizimle sağlam bir sözleşme yaparsınız; işte o zaman sizi bırakır ve sadece şehirden sürmekle yetiniriz." dediler. Ümeyyeoğulları bunu kabul edip taahhüt ettikten sonra Medine halkı onları Medine'den çıkardı. Onlar da eşyalarını toplayıp yola koyuldular ve bir süre sonra Vadi'l-Kura'da Müslim b. Ukbe'yle karşılaştılar.

Müslim onların arasından ilk olarak Amr b. Osman'ı çağırdı ve "Bize Medine'den haber ver ve kendi görüşünü de söyle." dedi. Ancak Amr, "Bir şey söyleyemem. Onlar, haklarında bir şey söylememiz ve düşmanlarına yardımda bulunmamamız için bizden taahhüt aldılar." dedi. Müslim de, "Vallahi eğer sen Osman'ın oğlu olmasaydın boynunu vururdum! Fakat Allah'a andolsun, senden sonra hiçbir Kureyşliyi kendi hâline bırakmayacağım." dedi.

Osman'ın oğlu, Müslim'in yanından ayrıldı ve kendisiyle Müslim arasında geçenleri arkadaşlarına anlattı. Bunun üzerine Mervan b. Hakem, oğlu Abdulmelik'e, "Sen Müslim'le benden önce görüş, şayet senin söylediklerinle yetinir de benden bir şey sormaz." dedi. Böylece Abdulmelik, Müslim'in yanına gitti. Müslim ona, "Bildiklerini söyle." dedi. Abdulmelik, "Tamam." dedi ve anlatmaya başladı:

Bence, ordunla Zi Nahle'ye kadar ilerle. Oraya varınca orduna oradaki hurma ağaçlarının gölgesinde dinlenmeleri için istirahat emri ver; böylece pekmez yapmak için kullanılan hurmalardan yesinler. Ertesi gün hareket et ve Medine

sol tarafında olacak şekilde etrafında dön ve sonunda doğusundaki Hirre çölüne yerleş, sonra da tam o noktadan Medine halkının üzerine yürü. Böyle yapacak olursan, güneş doğduğunda senin askerlerinin sırtına vuracak ve gözlerini rahatsız etmeyecek; fakat Medinelilerin yüzlerine parlayacak, sıcaklığı onları yakacak, rahatsız edecektir. Bu durumda onlar -doğuda olduğunuz müddetçe-, sizin miğferlerinize, mızraklarınızın ucuna ve zırhlarınıza yansıyan güneş ışıklarının parlamasını göreceklidir. Oysa onlar batıda oldukları sürece siz böyle bir şey görmeyeceksiniz. Şimdi tam o sırada onlarla savaş ve Allah'tan onlara galip gelmek için yardım dile!

Müslim, "Aferin seni yetiştiren babaya!" dedi. Daha sonra Müslim'in yanına Mervan gitti. Müslim ona, "Peki sen ne diyorsun?" dedi. Mervan, "Abdumelik senin yanına gelmedi mi?" dedi. Müslim, "Evet, geldi; ne güzel bir kişidir Abdumelik! Kureyş'ten onun gibi az kişiyle konuştum." dedi. Mervan, "Abdumelik'i gördüğüne göre benimle konuşmuş gibisin." dedi.

Böylece Müslim gittiği her yerde Abdumelik'in tavsiyelerine uyuyordu. Nihayet Medine'nin doğu tarafında konuşularak Medine halkına üç gün süre tanıdı. Üç günlük süre bitince onlara, "Ey Medine halkı! Neye karar verdiniz? Teslim mi oluyorsunuz, yoksa savaşıyor musunuz?" dedi. Onlar, "Savaşacağız." dediler. Müslim, "Bu işi yapmayın; itaat edin ki güç ve kuvvetimizi birleştirip bu mülhidin (maksadı Abdullah b. Zübeyr'dir) her taraftan etrafını saran fasık ve dinsiz izleyicilerine saldıralım." dedi. Medineliler ise ona şöyle karşılık verdiler:

Ey Allah'ın düşmanları! Eğer ona saldırmak istiyorsanız, bu hayalden vazgeçmelisiniz. Biz sizin Mekke'ye ve Allah'ın beytine saldırarak halkını perişan edip saygınlığını çiğnemenize müsaade eder miyiz hiç?! Hayır vallahi; sizin böyle bir şey yapmanıza müsaade etmeyiz!¹

Mes'udî ve Dineverî şöyle demişlerdir (biz Dineverî'den naklediyoruz):

Medine halkı, Resulullah'ın (s.a.a) Ahzab Savaşı'nda kazmış olduğu hendeği yeniden kazdılar ve Medine'nin etrafına duvar ördüler. Şairleri Yezid'i kastederek şu beyitleri okudu:

1- Tarih-i Taberî, c.7, s.6-8; Tarih-i İbn Esir, c.4, s.45 - 46.

Yüceliklerle süslenmiş hendeğimizin
Sevinçlere boğan nice geçmiş hatıraları var!
Ne sen bizdensin ey Yezid, ne de dayın!
Ey şehvet için namazını zayi eden!
Biz öldürülünce sen de Hıristiyanlığa yönel
Şarap içip Cuma namazlarını unutuver!¹

Zehebî de şöyle diyor:

O günlerde İbn Hanzala, gecelerini Hz. Peygamber'in (s.a.a) camiinde geçirir, bir şey yemez, içmezdi. Gündüzleri ise oruç tutar, iftarda da birazcık şerbetle yetinirdi. Öyle ki artık gözünü yerden kaldırıp göğe dikmesine asla rastlanmadı.

Ancak Müslim ve ordusu gelip Medine'ye yaklaşınca, İbn Hanzala dostları arasında bir konuşma yaparak onları savaşıma ve direnç göstermeye teşvik etti ve konuşmasının sonunda da şöyle dedi:

Allah'ım! Biz sana güveniyoruz!

Sabahleyin Medine halkı savaşa hazırlandılar ve amansız bir savaş yaptılar. Ancak bir müddet sonra arkalarında yer alan şehrin diğer tarafından tekbir sesleri duydular. Ansızın Hirre çölünde mevzilenen Hariseoğulları onlara saldırdı ve böylece Medine halkı büyük bir hezimete uğradı.

O sırada Abdullah b. Hanzala, oğullarından birine yaslandığı hâlde uykuya dalmıştı. Oğlu babasını uyandırıp durumu kendisine anlattı. Bunun üzerine Abdullah en büyük oğlunu onlarla savaşa gönderdi. O da babasının emrine itaat edip savaşa gitti; ama bir süre savaştıktan sonra öldürüldü.

Zehebî devamla diyor ki:

Abdullah b. Hanzala oğullarını arka arkaya saldırganlarla savaşa gönderdi. Nihayet hepsi bu yolda öldürüldüler ve o, arkadaşlarından bir grubu arasında yalnız kaldı. Sonra kölelerinden birine, "Arkadan beni koru da öğle namazımı kılayım." dedi. Namazı bitince kölesi ona, "Artık kimse kalmadı; biz neden kalalım?" dedi. Henüz bayrağı dalgalanan ve etrafından sadece beş kişi kalan Hanzala ona şöyle cevap verdi:

Yazıklar olsun sana! Biz zaten ölmek için çıktık.

Ardından Zehebî şöyle devam ediyor sözlerine:

1- et-Tenbihu ve'l-İşraf, s.264 ve Ahbaru't-Tival, s.265.

Medine halkı deve kuşları gibi sağa sola kaçışıyor, Şamlılar da onları kılıçtan geçiriyorlardı. Medine halkı yenilgiye uğrayınca Abdullah b. Hanzala, üzerindeki zırhını çıkardı ve zırhsız ve miğfersiz şekilde öldürülünceye kadar onlarla savaştı. Hanzala öldürülünce Mervan gelerek, şahadet parmağı dik duran Hanzala'nın başının üstünde durup dedi ki:

Andolsun Allah'a, ölü iken parmağını dik tuttuğun gibi, yaşamın boyunca da sürekli dik tutardın!¹

Hilâfet Ordusu Resulullah'ın (s.a.a) Haremını Yağmalıyor

Taberî ve diğerleri şöyle diyorlar:

Müslim, Medine'yi yağmalamaları için ordusunu üç gün boyunca serbest bıraktı. Onlar da -savunmasız- insanları öldürüp mallarını yağmaladılar.²

Yakubî şöyle diyor:

(Bu savaştan sonra) Medine'den çok sayıda insan öldürüldü ve çok az kişi canını kurtarabildi. Müslim, Resulullah'ın (s.a.a) haremını (Medine şehrini) ordusuna helal kıldı (her şeyi askerlere serbest etti), öyle ki bakire kızlar babalarının kim olduğu bilinmeyen çocuklar doğurdular!³

İbn Kesir'in *Tarih*'inde ise şöyle geçer:

Hirre Savaşı'nda, Kur'ân hafızlarından, aralarından üçü de Resulullah'ın (s.a.a) ashabından olan tam yedi yüz kişi öldürüldü!

Başka bir yerde ise şöyle diyor:

Bu savaşta çok sayıda insan öldürüldü ve neredeyse Medine'de artık insan kalmadı!⁴

Yine diyor ki:

(Bu savaşta) kadınlara tecavüz ettiler; öyle ki o günlerde bin kadın kocası olmaksızın hamile kaldı!

Hişam b. Hassan'dan da şöyle rivayet ediyor:

1- Tarihu'l-İslâm, Zehebî, c.2, s.356- 357.

2- Tarih-i Taberî, c.7, s.11; Tarih-i İbn Esir, c.3, s.47; Tarih-i İbn Kesir, c.8, s.220.

3- Tarih-i Yakubî, c.6, s.251.

4- Tarih-i İbn Kesir, c.6, s.234.

Hirre olayından sonra Medine kadınlarından bin tanesi kocası olmaksızın çocuk doğurdu!

Zuhrî'den şöyle rivayet edilmektedir:

Muhacir ve ensarın ileri gelenleriyle Medine'nin tanınmış efendilerinden yedi yüz kişi öldürüldü. Öldürülen kölelerle köle olup olmadığı belli olmayan kişilerin sayısı ise on bin kişiydi!¹

Tarih-i Suyutî'de ise şöyle geçiyor:

Hirre olayı Tayyib'e kapısından başladı. Bu savaşta saha-be ve diğerlerinden çok sayıda insan öldürüldü, Medine yağmalandı ve bin bakire kız tecavüze uğradı.²

Dineverî ve Zehebî, Ebu Harun el-Abdî'den şöyle naklederler (biz Dineverî'den naklediyoruz):

Ben Ebu Said-i Hudrî'nin, sakalının ağardığını, yüzünün iki tarafındaki sakalının kıaldığını ve sadece çene kısmında sakal kaldığını gördüm. Ona, "Ey Ebu Said! Sakalına ne oldu?!" diye sordum. O, bunun üzerine şöyle dedi:

Hirre olayında bu belayı Şamlı zalimler getirdi başıma. Onlar evime dökülüp varımı-yoğumu, hatta içinde su içtiğim kâseyi bile yağmalayıp gittiler. Onlar gittikten sonra on kişi daha geldi. Ben o sırada namazdaydım. Onlar evimin dört bir yanını gezip bir şey bulamayınca, sinirlendiler ve sonra beni namaz kıldığım yerden çeke çeke dışarı çıkarıp yere vurdular ve sonra her biri ayrı ayrı yüzümün iki tarafındaki sakallarımı yolarak beni bu hâle getirdiler. İşte kısa gördüğün kısım, sakallarımın yolunduğu yerdir; uzun olan kısmı ise toz-toprağın içinde olduğu için fark etmediler. Ben de kıyamette Rabbimi bu hâlimle mülakat etmek için onları gördüğün şekilde bıraktım.³

İşte; Resulullah'ın (s.a.a) Medine'sinde üç gün böyle geçti.

Medine Halkından Halife Yezid'in Kölesi Olmak Üzere Biat Alınışı

Taberî ve diğerleri şöyle rivayet etmekte:

Müslim b. Ukbe, Medine halkından, Yezid b. Muaviye'nin onların canlarında, mallarında ve ailelerinde istediği gibi ta-

1- Tarih-i İbn Kesir, c.8, s.22.

2- Tarihu'l-Hulefa, Suyutî, c.209; Tarihu'l-Hamis, c.2, s.302.

3- Ahbaru't-Tival, Dineverî, s.269; Tarihu'l-İslâm, Zehebî, c.2, s.357.

sarruf etmek hakkına sahip olması üzerine biat etmelerini istedi.¹

Mes'udî şöyle diyor:

Medine halkından Ali b. Hüseyin b. Ali b. Ebu Talib (a.s) dışında geriye kalanlar Yezid'in kölesi olmak adına biat ettiler. Çünkü Ali b. Hüseyin, bu ayaklanmada Medine halkının yanında yer almamıştı. Ve yine Ali b. Abdullah b. Abbas'ı Müslim'in ordusunda yer alan Kinde kabilesine mensup dayıları kendi himayelerine aldılar.

Mes'udî devamla diyor ki:

Böyle bir biate teslim olmayan kılıçtan geçiriliyordu.²

İbn Sa'd'ın *Tabakat*'ında ise şöyle geçmektedir:

Müslim b. Ukbe, Medine halkını katliam ettikten sonra Akik bölgesine giderek Ali b. Hüseyin b. Ali b. Ebu Talib'in orda olup olmadığını sordu. "Buradadır." dediklerinde, Müslim, "O zaman neden onu göremiyorum?" dedi. O sırada İmam Seccad (a.s) amcası Muhammed b. Hanefiye'nin iki oğluyla birlikte Müslim'in yanına geldi. Müslim o hazreti görünce, "Hoş geldin." dedi ve onu kendi yanında tahtın üzerinde oturttu.³

Tarih-i Taberî'de şöyle geçer:

Müslim o hazrete, hoş geldin, dedikten sonra onu bir tahtın üzerine serilen minderde kendi yanına oturtturarak, "Müminlerin emiri sizin hakkınızda bana tavsiyede bulundu. Fakat bu habis kişiler beni uğraştırıp size ulaşmamı engellediler." dedi ve sonra, "Galiba buraya geldiğin için ailen endişeleniyor?" diye sordu. İmam (a.s), "*Evet vallahi.*" buyurdu. Bunun üzerine o hazretin atını eyerleterek saygıyla ailesine gönderdi.⁴

Dineverî şöyle diyor:

Dördüncü gün gelip çatınca Müslim b. Ukbe bir mecliste oturarak halkı Yezid'e biat etmeye çağırdı. Biat için gelen ilk kişi, büyük annesi Resulullah'ın (s.a.a) zevcesi Ümmü Seleme olan Yezid b. Abdullah b. Rabia b. Esved'di. Müslim ona,

1- Tarih-i Taberî, c.7, s.13.

2- et-Tenbihu ve'l-İşraf, s.264; Murucu'z-Zeheb, c.3, s.71.

3- Tabakat-ı İbn Saad, c.5, s.215; bu kaynakta Müslim hata olarak "Musrif" diye geçmiştir.

4- Tarih-i Taberî, c.7, s.12; el-Futuh, İbn A'sem, c.5, s.300.

"Bana biat et." dedi. Yezid b. Abdullah, "Sana, Allah'ın kitabı ve Resulullah'ın (s.a.a) sünneti üzere biat ederim." dedi. Müslim, "Öyle değil; müminlerin emirinin kölesi olmak ve onun sizin mal ve evlatlarınızda istediği gibi tasarruf etme hakkına sahip olduğu üzere biat et." dedi. Yezid b. Abdullah bu şekilde biat etmekten sakınınca, Müslim onun başını vurmalarını emretti!¹

Taberî diyor ki:

Müslim b. Ukbe, Kuba bölgesinde halkı Yezid'e biat etmeye çağırdı. Hirre olayından bir gün sonra, Yezid b. Abdullah el-Zem'a ile Muhammed b. Ebi'l-Cehm adlarındaki iki Kureyşli, aman dilemek için Müslim'in yanına gitti. Müslim onlara, "Biat edin." dedi. Onlar da, "Allah'ın Kitabı ve Resulullah'ın (s.a.a) sünneti üzere sana biat ediyoruz." dediler. Fakat Müslim, "Hayır vallahi! Sizden böyle bir biati kabul etmem." dedi ve sonra boyunlarının vurulmasını emretti! Bunun üzerine Mervan, "Subhanellah!" dedi, "Senden aman istemek için yanına gelen bu iki Kureyşliyi mi öldürüyorsunuz?!" Müslim elindeki sopayla onun kalçasına vurarak, "Vallahi eğer sen de onlar gibi konuşursan bir an bile sağ kalmazsın." dedi. Ardından Yezid b. Veheb b. Zem'a'yı getirdiler. Müslim ona, "Biat et." dedi. Yezid, "Ömer'in sünneti üzerine sana biat ediyorum." dedi. Müslim, "Öldürün onu!" dedi. Yezid korkarak, "Ben biat ediyorum." dedi. Fakat Müslim, "Hayır." dedi, "Vallahi senin bu hatanı kabul etmem."

Bunun üzerine Mervan b. Hakem Müslim'e, aracılık yaparak kendisiyle onun arasında evlilik dolayısı ile bulunan akrabalık bağını anlattı. Müslim bunu duyunca, Mervan'ın ensesinden tutup baş aşağı sarkıtmalarını emretti ve sonra, "İkiniz de Yezid b. Muaviye'nin küçük ve değersiz köleleri olduğunuza dair biat edin." dedi. Ardından da emir vererek Yezid b. Veheb'in boynunu vurdurdu!²

Kesik Başların Halife Yezid'e Gönderilişi

İbn Abdurabbih şöyle yazıyor:

Müslim b. Ukbe, Medine halkının kesik başlarını Yezid b. Muaviye'ye gönderdi. Bu başları Yezid'in önüne attıklarında, Yezid, İbn

1- Tarih-i Taberî, c.7, s.11 - 12.

2- Ahbaru't-Tival, s.265.

Zib'arî'nin Uhud Savaşı'nda okuduğu şu beyitlerle benzetme yaptı:

Keşke Bedir Savaşı'nda öldürülen ailemin büyükleri
Mızraklar ucunda Hazrec kabilesinin iniltisini görselerdi!
Haykırıp sevinçten gözyaşı dökerlerdi:
Sonra da, "Ellerine sağlık ey Yezid!" derlerdi.

O sırada Resulullah'ın (s.a.a) ashabından biri Yezid'e dönerek, "Ey Müminlerin Emiri! İslâm'dan çıktın!" dedi. Yezid b. Muaviye, "Evet; Allah'tan mağfiret diliyoruz!" şeklinde cevap verdi. Ardından o sahabî, "Vallahi senin bulunduğun bir yerde kalmayacağım." diyerek Yezid'in meclisinden dışarı çıktı.¹

İbn Kesir'in naklettiği rivayette, birinci beyitten sonra şu şiirler geçmiştir:

Savaşçılar Kuba'da (Medine) mevzilenince
Ve Abdüleşhel (ensardan bir kavim) içinde öldürmeler çoğalınca
Biz onların büyüklerinden iki kat öldürdük
Böylece Bedir hesabında onlarla ödeştik!

İbn Kesir diyor ki:

Rafizîlerden biri sonraları bu şiire şu beyitleri de eklemiştir:
Haşimoğulları saltanatla oynamıştır
Oysa ne bir melek gelmiş, ne de bir vahiy inmiştir!

Daha sonra İbn Kesir görüş belirtmek şöyle demiştir:

Eğer bu söz Yezid b. Muaviye'dense, Allah'ın ve tüm lânet edenlerin lâneti onun üzerine olsun ve eğer o söylememişse, Allah'ın lâneti bu sözü yalan yere ona nispet edenlerin üzerine olsun.²

Ancak bize göre, İbn Kesir bu hususta yanılmıştır. Çünkü o, onların (Rafizîlerin) "Yezid b. Muaviye bu şiirleri orada ve Hirre olayından sonra İbn Zib'arî'nin şiirlerine eklemiştir." dediklerini sanarak böyle bir itirazda bulunmuştur. Oysa onlar (Rafizîler) böyle nakletmemiş, sadece Şa'bî ve diğerlerinin, İmam Hüseyin'in (a.s)

1- Ikdu'l-Ferid, c.4, s.390.

2- Tarih-i İbn Kesir, c.8, s.224; Dineverî'nin rivayeti ise Ahbaru't-Tival, s.267.

başını getirip Yezid'in önüne koyduklarında, bu beyitleri İbn Zib'arî'nin şiirine eklediğini söylemişlerdir. Herkesin bildiği gibi de Şa'bî ne Rafizîdir ve ne Şîî; aksine o, Hulefa Ekolü'nün mutaassıp ileri gelenlerindendir.

Ayrıca, İbn Kesir'in Yezid için, "Yezid müçtehit olduğu için bu şiiri de kendi içtihadına dayanarak okumuştur." diyerek neden onu savunmaya çalışmadığını da anlamış değilim?!

HALİFEYE İTAAT YOLUNDA

Hilâfet Ordusunun Mekke'ye Hareketi ve Ordu Komutanının Ölüm Anındaki Münacatı ve Vasiyeti

(Halife ordusu Medine'yi fethettikten sonra üç gün boyunca katliamlar işleyip şehir halkının namuslarına tecavüz etti. Daha sonra, halifenin önceki emiri ve ordusunun komutanının fermanı ile ne pahasına olursa olsun Müslümanların kible si ve Allah'ın emin beldesini Abdullah b. Zübeyr'in elinden çıkarmak için Mekke üzerine yürüdü.)

Taberî ve diğerleri şöyle diyorlar:

Müslim b. Ukbe, Medine halkıyla savaş ıp ordusuna üç gün boyunca Medine halkının mallarını yağmalamayı helal kıldıktan sonra emri altındaki orduyla Mekke'ye doğru hareket etti. Ancak hicretin 64. yılında, muharrem ayının sonlarına doğru Muşellel bölgesine varınca, ölüm gelip onu yakaladı. Bunun üzerine Husayn b. Numeyr el-Sekunî'yi çağırarak ona şöyle dedi:

Ey eşek semerinin oğlu! Allah'a andolsun ki elimde olsaydı, kesinlikle seni böyle bir ordunun başına geçirmezdim; fakat ne var ki müminlerin emiri orduya benden sonra seni komutan atadı ve onun emrine de karşı gelinemez. O hâlde vasiyetimi iyi dinle! Bu savaşta her taraftan bilgi topla. Fakat hiçbir zaman hiçbir Kureyişlinin sözünü dinleme! Ve Şam halkını düşmanlarıyla savaşmaktan alıkoyma. Abdullah b. Zübeyr'le karşılaştığında da, o fasık adama, kendine güç toplamaması için üç günden fazla fırsat tanıma!

Sonra da şöyle dedi:

Allah'ım! Ben Allah'tan başka ilâh olmadığına, Muhammed'in O'nun kulu ve elçisi olduğuna tanıklık etmekten başka sevdiğim ahiretim için (bana yararlı olduğunu) umduğum bir şey yapmış değilim!¹

1- Taberî, c.7, s.14; Tarih-i İbn Esir, c.3, s.49; Tarih-i İbn Kesir, c.8, s.225

İbn Kesir'in rivayetinde ise Müslim'in şöyle dediği geçer:

...Kıyametim için Medine halkını öldürmekten daha çok sevdiğim ve mükâfat umduğum bir şey yapmış değilim! Bütün bunlardan sonra cehenneme girecek olursam, gerçekten bedbaht olurum.

Müslim bu sözü söyledikten sonra öldü.¹

Tarih-i Yakubî'de ise onun şöyle dediği geçer:

Allah'ım! Halifen Yezid b. Muaviye'ye itaat ettiğim ve Hirre halkını öldürdüğüm için beni cezalandıracak olursan, gerçekten bedbaht olurum.²

Futuh-i İbn A'sem'de de şöyle geçer:

Müslim b. Ukbe, Husayn b. Numeyr'e şöyle vasiyet etti:

Ben Medine halkına nasıl davrandıysam, sen de Mekke halkına ve Abdullah b. Zübeyr'e karşı öyle davran.

Sonra şöyle dedi:

Allah'ım! Sen biliyorsun ki, ben hiçbir zaman halifeye karşı isyan etmedim. Allah'ım! Ben Medine halkına yaptıklarım dışında kendisiyle kurtulmayı umacağım bir amel yapmış değilim.

Daha sonra durumu ağırlaştı ve öldü. Böylece ona gusül verdiler, sonra da kefenleyip defnettiler. Müslim'den sonra halk Husayn b. Numeyr el-Sekunî'ye biat ederek Mekke'ye doğru hareket etti. Ordunun hareketinden sonra bölge halkı gelerek onun mezarını açıp dışarı çıkardılar ve sonra da bir hurma ağacına astılar. Bu haber Husayn ve ordusuna ulaşınca, geri dönerek bölge halkını kılıçtan geçirdiler. Bir kısmını öldürdüler; diğerleri de kaçtı. Sonra Müslim'in cesedini ağaçtan indirerek defnettiler ve onu koruması için de mezarı üzerine bekçi diktiler.³

Hilâfet Ordusu Abdullah b. Zübeyr'le Olan Savaşta, Recez Okuyarak Kâbe'yi Yakıyor

Mes'udî şöyle diyor:

Daha sonra Husayn harekete geçip Mekke'yi kuşatınca, Abdullah b. Zübeyr Kâbe'ye sığındı. Husayn ve beraberindeki Şam ordusu

1- Tarih-i İbn Kesir, c.8, s.225.

2- Tarih-i Yakubî. 2, s.251.

3- Futuh-i İbn A'sem, c.5, s.301.

ise, çeşit çeşit mancınıklarıyla Kâbe'yi hedef aldılar. Böylece taşlarla birlikte ateş, gazyağı, kibrit, ateş alıcı parçalar ve diğer yanıcı şeyler fırlatarak Kâbe'yi dağıtıp yaktılar.

O sırada yıldırım düşerek mancınık atan on bir kişiyi yaktı. Bu olay rebiyülevvel ayının üçüne denk gelen cumartesi günü ve Yezid'in ölümünden on bir gün önce vuku buldu.

Nihayet Mekke halkına ve Abdullah b. Zübeyr'e yönelik baskılar daha da şiddetlendi ve onlar taş ve ateş yağmuru ile kılıç saldırıları neticesinde büyük sıkıntılara ve eziyetlere düştüler. Bunun üzerine onların arasından bir kişi şöyle recez okudu:

İbn Numeyr çok çirkin ve yanlış bir iş yaptı!
Kâbe'yle Makam-ı İbrahim'i yaktı.¹

Yakubî de şöyle yazıyor:

Husayn b. Numeyr, Kâbe'yi ateş yağmuruna tutunca Kâbe tamamen yandı.

Bir ara Abdullah b. Zübeyr'in sözcüsü olan Ubeydullah b. Umeyr el-Leysî, iki ordu arasındaki çatışma durulunca, Kâbe binasının üzerine çıkarak var gücüyle şöyle bağırmaya başladı: "Ey Şam halkı! Bu Kâbe evi cahiliye döneminde kuşların ve avların bile içinde güvencede olduğu bizim emin yerimizdi. O hâlde Allah'tan korkun ey Şam halkı!" Ancak Şamlılar, "(Halifeye) itaat, itaat; hamle, hamle; güneş batmadan ilerlemeye devam!" diye karşılık verdiler. Kâbe tamamen yanıncaya kadar bu durum böylece devam etti. Abdullah b. Zübeyr'in yarenleri, "Kâbe'yi söndürelim!" diye bağırdılsa da Abdullah b. Zübeyr halkın Kâbe'nin yakılması nedeniyle daha da öfkelenmesi için buna genel oldu. Bazı Şamlılar da, "Kâbe'nin saygınlığıyla halifeye itaat çelişti; halifeye itaat Kâbe'nin saygınlığından öne geçti." dediler!²

Tarihu'l-Hamis ve *Suyutî'nin Tarihu'l-Hulefa*'sında şöyle geçer:

Ateşlerinin kıvılcımları neticesinde Kâbe'nin perdeleri, tavanı ve Allah'ın İsmail'in yerine fidye olarak kurbanlık gönderdiği ve Kâbe'ye asılı duran koçun iki boynuzu tamamen yandı.³

Taberî ve diğer tarih yazarları da şöyle rivayet ederler:

1- Murucu'z-Zeheb, Mes'udî, c.3, s.71 - 72.

2- Tarih-i Yakubî, c.2, s.251 - 252.

3- Tarihu'l-Hamis, c.2, s.303; Tarih-i Suyutî, s.9.

Hilâfet güçleri muharrem ayının geri kalan günleri ve tüm safer ayı boyunca onlarla savaştılar; nihayet hicretin 64. yılında rebiyülevvel ayının üçüncü günü mancınıkla haremi nişan aldılar ve onu ateşle yaktılar. Bu arada da dillerinde sürekli şu recez dolaşmaktaydı:

Mancınığımız tıpkı öfkeli bir deve gibidir.

Onunla taş yağdırmaktayız bu caminin ağaçlarına!

Yine diyorlardı ki:

Ümmü Ferve'nin yaptığını nasıl buldun

Onları Safa'yla Merve arasında yakalamasını?

Ümmü Ferve'den maksatları da mancınıktır.

Şöyle diyorlar: Mekke kuşatması, rebiyüssani'nin başlarına ve rebiyülevvel'in on dördünde ölen Yezid b. Muaviye'nin ölüm haberi ulaşınca kadar sürdü.¹

Tarih-i Taberî ve diğer kaynaklarda şöyle geçmektedir:

Husayn b. Numeyr'le Abdullah b. Zübeyr'in savaştığı sırada Yezid'in ölüm haberi geldi. Bunun üzerine Abdullah b. Zübeyr bağırarak onlara, "Sizin zalim padişahınız öldü; o hâlde aranızdan insanların kabul ettikleri şeyi kabul etmek isteyen kabul etsin ve istemeyenin de Şam'a dönsün." dedi. Ancak onlar o günün sabahına kadar Abdullah b. Zübeyr ile savaşmaya devam ettiler. Nihayet Abdullah b. Zübeyr, Husayn b. Numeyr'e, "Yakına gel de birlikte konuşalım." dedi. Husayn yaklaşınca Abdullah b. Zübeyr onunla konuşmaya başladı. Bu konuşma esnasında onlardan birinin atı pisledi, ardından Harem'in kuşları pisliğin üzerine kondular. Husayn'ın atını onlardan uzaklaştırmaya çalıştığını gören İbn Zübeyr, "Ne oldu, ne yapıyorsun?" diye sordu. Husayn, "Atımın Harem'in güvercinini ezip öldürmesinden korktum." dedi. Abdullah b. Zübeyr, "Sen bundan korktuğun hâlde nasıl olurda Müslümanları öldürebiliyorsun?!" dediğinde Husayn, "Tamam, seninle savaşmayacağım; müsaade et de Kâbe'yi tavaf edip dönelim." dedi. Husayn'ın isteği kabul edildi, o da tavaf yapıp beraberindekilerle birlikte geri döndü.

Diyorlar ki: Medine ve Hicaz halkı Şamlılara karşı ayaklanıp onları zillate uğrattılar. Öyle ki her biri kendi merkebinin yularını tutup perişan bir hâlde kendi karargâhına döndü. Böylece hepsi orada toplandılar ve artık dağılmaya cüret edemediler.

1- *Tarih-i Taberî*, c.7, s.14 - 15; *Tarih-i İbn Esir*, c.4, s.499; *Tarih-i İbn Kesir*, c.8, s.225.

Medine'de oturan Ümeyyeoğulları da, "Bizi burada bırakmayın; kendinizle birlikte Şam'a götürün." dediler. Onlar da öyle yaptılar. Böylece bu perişan ordu Şam'a geri döndü.¹

Haccac Kâbe'yi Tekrar Taş Yağmuruna Tutuyor

İbn Esir ve diğerleri şöyle diyorlar:

Abdumelik b. Mervan, Abdullah b. Zübeyr'le savaşı için Haccac'ı Mekke'ye gönderdi. O da, yola çıkıp Mekke'nin yakınlarında Taifte konuşlandı. Diğer taraftan Haccac'a takviye ve yardımcı olması amacıyla Tarık (b. Amr)'ı görevlendirdi. Tarık, hicretin 72. yılının zilkade ayında Medine'ye girerek Abdullah b. Zübeyr'in valisini oradan çıkarıp Sa'lebe isminde Şamlı birini oraya vali tayin etti. Sa'lebe, Medine halkını öfkelen-dirmek için Resulullah'ın (s.a.a) minberine çıkarak orada kemik iliği ile hurma yi-yordu.²

Dineverî şöyle yazıyor:

Haccac, arkadaşlarına, "Hac yapmak için hazırlanın." dedi. (Çünkü o, bu sözü söylediğinde hac mevsimine girmişlerdi.) Sonra Taiften hareket ederek Mekke'ye girip mancınıkları Kâbe'nin yanındaki Ebu Kubey's dağının tepesine yerleştirdiler. Bu konuda Ukeyşir el-Esedî şöyle diyor:

Görmedim bizim gibi hileyle hacca giden bir ordu!

Görmedim bizim gibi sessiz-sedasız bir ordu!

Yavaşça kendimizi Kâbe'ye yaklaştırdık

Düğünlerde çocuklar gibi perdesini taşlamak için

Ordumuz Mina'dan hafifçe salı günü

Başsız filin göğsü gibi ileri doğru süründü.

Aksi hâlde Sakif ve egemenliği hususunda gama bürü-nürdük

Böylece çöl ve uğursuz günlerimize dönerdik.

Haccac bunu duyunca onu çağırttı; fakat Ukeyşir kaçtı. Haccac daha sonra Abdullah b. Zübeyr'e doğru yöneldi. İbn Zübeyr ise emniyette kalmak için Mescid-i Haram'a sığındı. Fakat Haccac, İbn

1- Tarih-i Taberî, c.7, s.16 - 17, hicrî 65. yılın olaylarında. Taberî ve diğerleri Abdullah b. Zübeyr'le Husayn b. Numeyr arasında diğer konuşmalar da zikretmişlerdir; biz burada onları zikretmeye gerek görmüyoruz. Biz özellikle Şam ordusunun perişan bir hâlde topraklarına dönüşünü özetle naklettik.

2- Tarih-i İbn Esir, c.3, s.135.

Huzeyme el-Has'affi'yi mancınıkları kullanmakla görevlendirdi. O da Mescid-i Haram'daki insanları mancınık yağmuruna tutarak bu be-yitleri okuyordu:

Mancınığımız tıpkı öfkeli bir deve gibidir

Onunla taş yağdırmaktayız bu camiye sığınanlara!¹

Mes'udî şöyle diyor:

Haccac, Abdulmelik b. Mervan'a bir mektup yazarak Abdullah b. Zübeyr'i kuşattığını ve Ebu Kubeys dağına ele geçirdiğini bildirdi. Haccac'ın mektubu Abdulmelik'e ulaştınca, tekbir getirdi; onun tek-bir getirmesiyle o sırada evinde olanlar da tekbir getirdiler. Bu tek-bir sesi Dimaşk mescidine ulaştınca oradakiler de tekbir getirdiler; sonra pazardakilere ulaştı ve onlar da tekbir getirdi. Daha sonra ge-len haberin ne olduğunu sordular. "Haccac, Mekke'de Abdullah b. Zübeyr'i kuşatmış ve Ebu Kubeys dağına ele geçirmiştir." denildi. Bunun üzerine şöyle dediler:

Onu eli bağlı ve başına uzunca bir şapka geçirip bize ge-tirmedikçe ve bu melun Turabî'yi pazarlarda gezdirmedikçe razı olmayız.²

"Ebuturab" Resulullah'ın (s.a.a) İmam Ali'ye (a.s) verdiği bir künyeydi. Ümeyyeoğulları bunu İmam Ali (a.s) için bir ayıplama sayarak o hazrete nispetle Şiîlerini bu isimle (Turabî) adlandırdılar. Zamanla bu tabir Ümeyyeoğulları ve izleyicilerinin örfünde bir ayıplama kavramı hâline geldi ve bununla Abdullah b. Zübeyr'i de ayıpladılar.

İbn Esir şöyle diyor:

Haccac, zilhicce ayında Mekke'ye doğru hareket ederek hac için ihrama girdi. Meymun kuyusunun etrafından inerek o yıl berabe-rindekilerle birlikte hac yaptı. Fakat İbn Zübeyr'in engellemesiyle karşılaşınca, Kâbe'nin tavafı ile Safa ve Merve arasında sa'y amelle-rini yerine getirmedi.

Diğer bir yerde de şöyle yazıyor:

Abdullah b. Zübeyr'le yarenleri de Arafat'ta vakfe yapmayıp ce-mereleri taşlamadıkları için -o yıl- hac yapmadılar.

Daha sonra şöyle yazıyor:

1- Ahbaru't-Tival, s.314.

2- Murucu'z-Zeheb, c.3, s.113.

Haccac, Abdullah b. Zübeyr'i muhasara edince, mancınığı Ebu Kubeys dağının tepesine yerleştirip Kâbe'yi taş yağmuruna tuttu. Oysa Abdulmelik'in kendisi Yezid'in döneminde Kâbe'nin taş yağmuruna tutulmasından çok rahatsızdı; fakat daha sonra kendisi (hilâfete geçince) Kâbe'nin taş yağmuruna tutulmasını emretti; bunun üzerine de halk, onun hakkında, "O dinsizliğe yöneldi." dedi.¹

Zehebî de şöyle naklediyor:

Haccac mancınkla ve her taraftan saldırıyla Abdullah b. Zübeyr'e baskı yaptı. Şehrin giriş çıkış kapısını kontrol altına alarak onlara gıda maddesi ulaşmasını engelledi ve böylece açlık çektiler. Tek içecekleri Zemzem suyuydu. Onlar Zemzem kuyusunun etrafında bir araya toplanıp birikirken Kâbe'ye taş yağıyordu.²

İbn Kesir ise şöyle diyor:

Haccac'ın, beraberinde beş mancınık vardı, onlarla her taraftan Kâbe'yi taş yağmuruna tutmuştu.

İbn Kesir daha sonra Zehebî'nin yukarıdaki sözlerine yer veriyor.³

Kâbe'nin Yakılışı ve Gökten Yıldırım Düşmesi

Tarihu'l-Hamis'de, yazar kendi isnadıyla şöyle nakletmektedir:

Haccac, Kâbe'yi taş ve ateş yağmuruna tutunca, Kâbe'nin perdesi ateş alıp yanmaya başladı. O sırada Cidde tarafından gök gürültüsü ve şimşek dolu bir bulut belirdi. Kâbe ve tavaf alanı üstünde yer alınca şiddetli bir yağmur yağdı. Öyle ki oluktan yağmur suyu Hicr-i İsmail'e akmaya başladı ve böylece yağmur suyu ateşi söndürdü. Daha sonra bulut Ebu Kubeys dağına doğru hareket etti ve ondan düşen bir yıldırım bir ocak gibi mancınığı ve altındaki dört kişiyi yaktı.

Haccac bu durumu görünce onlara, "Bu yıldırım sizi korkutmasın; burası yıldırım bölgesidir." dedi! Ansızın başka bir yıldırım daha düşerek diğer bir mancınkla birlikte kırk kişiyi yaktı.⁴

Zehebî diyor ki:

1- Tarih-i İbn Esir, c.4, s.136.

2- Tarih-i İslâm, Zehebî, c.3, s.114.

3- Tarih-i İbn Kesir, c.8, s.329.

4- Tarih-i Taberî, c.7, s.202, hicrî 73. yılın olaylarında.

Haccac peşpeşe, "Ey Şam halkı! -Halifeye- itaat konusunda Allah'ı göz önünde bulundurun!" diye bağıyordu.¹

Taberî ve diğerleri de Yusuf b. Mahik'ten şöyle rivayet etmekte-ler:

Mancınık taş yağdırırken göğün gürlediğini ve şimşek çaktığını gördüm. Öyle ki gök gürültüsü Kâbe'ye dökülen taşların sesini etkisi altına almıştı. Şamlılar bunu büyük bir olay görerek Kâbe'yi mancınık yağmuruna tutmaktan sakındılar. Bunun üzerine Haccac cüppesinin eteğini kaldırıp beline bağladı. Sonra mancınık taşlarını kaldırıp mancınığa bırakarak, "Fırlatın!" diye bağırdı ve kendisi de onlarla birlikte taş yağdırdı.

Ravi diyor ki: Sabahleyin tekrar yıldırım düşerek Haccac'ın ordusundan on iki kişiyi öldürdü. Şamlılar bu durumdan dehşete düştüler ve yüzlerinde yenilgi etkileri belirdi. Bunun üzerine Haccac şöyle dedi:

Ey Şamlılar! Endişelenmeyin ben kendim (bu bölgenin) Tuhame ahalisindenim. Bunlar Tuhame yıldırımlarıdır. Müjde olsun size! Zafer kapıları yüzümüze açılmıştır. Bilin ki, onlar da dünden beri yıldırıma tutulmuş, sizin başınıza gelen onların da başına gelmiştir.

Ertesi gün İbn Zübeyr'in ordusundan da bazıları bu belaya duçar oldu. Bunun üzerine Haccac, adamlarına dedi ki:

Onların da bu belaya duçar olduklarını görmüyor musunuz?! Ancak siz hâlâ itaat ediyorsunuz; onlar ise isyan etmekte-ler.²

İbn Kesir'in *Tarih*'inde bu konudan sonra şöyle geçer:

Şamlılar bunun üzerine recez okuyarak mancınıkla taş atıyor ve şöyle diyorlardı:

Mancınığımız tıpkı öfkeli bir deve gibidir

Onunla taş yağdırmaktayız bu caminin ağaçlarına!

Ansızın bir yıldırım düşerek onların mancınığını yaktı. Bunun üzerine Şamlılar mancınık yağmuru ve kuşatmayı durdurdular. Haccac bunun görünce onlara hitaben şöyle dedi:

Vay hâlinize! Bizden önceki kimseler için de gökten ateş parçasının düştüğünü ve kurbanlarını kabul ettiği zaman

1- Tarih-i İslâm, Zehebi, c.3, s.114.

2- Tarih-i Taberî, Avrupa basımı, c.2, s.844 - 845; Tarih-i İbn Kesir, c.8, s.329; Ahbaru't-Tival, s.314.

onu yaktığını bilmiyor musunuz? Eğer sizin bu ameliniz Allah katında kabul olmasaydı yıldırım düşüp mancınızı yakmazdı!¹

Futuh-i İbn A'sem'de şöyle geçer:

Haccac, adamlarına her tarafa dağılmalarını, Zi-Tuvâ bölgesine, Mekke'nin aşağı tarafına ve Ebtah tarafına yayılarak ilerlemelerini, çemberi Abdullah b. Zübeyr ve yarenlerine daha da daraltmalarını emretti. Diğer taraftan da mancınıkları kurup Kâbe'ye taş yağdırarak şiirler okuyorlardı. Taşlar yağmur gibi Mescid-i Haram'a yağıyordu. Mancınık atanlar bir süre ara verip durduklarında, Haccac onlara mesaj gönderip küfrediyor ve onları ölümle tehdit ediyordu. Onlardan bazıları şöyle okumaya başladı:

Haccac'ın babasının canına andolsun ki eğer korksaydım
gördüğüm durumdan
Nefsim sürekli beni kınayıp dururdu.²

Haccac'ın Kâbe'nin Yandığını Görünce Şiir Okuması

İbn A'sem devamla şöyle diyor:

Haccac ve ordusu öylece Kâbe'yi taş yağmuruna tutmaya devam ettiler; nihayet Zemzem kuyusunun etrafını kuşatan duvar yıkıldı ve Kâbe'nin dört bir yanı tahrip oldu.

Yine diyor ki:

Haccac'ın emriyle gazyağı ve ateş bardaklarını atmaları sonucu Kâbe'nin perdesi tamamen yanıp kül oldu. Haccac ise Kâbe'nin perdesinin nasıl yandığını seyrediyor ve şu şiirleri okuyordu:

Görmüyor musunuz tozu kuşatmış onu?
Oysa Allah'ın onu koruyacağını sanıyorlardı!
Kâbe'nin taşları dağıldı da
Kuşları hep birlikte kaçtılar.
Bir şey kalmadı Kâbe'nin yıkılmasına
Perdelerinin de onunla yanmasına!³
Gazyağı ve ateş onu tamamıyla sardığı zaman!

Taberî ve diğerleri (biz Taberî'den naklediyoruz) şöyle rivayet ederler:

1- Tarihu'l-Hamis, c.2,s . 305.

2- Futuh-i İbn A'sem, c.6, s.275 - 276.

3- Futuh-i İbn A'sem, c.6, s.275 - 276.

Böylece Abdullah b. Zübeyr'le Haccac arasında savaş Abdullah b. Zübeyr öldürülünceye kadar devam etti. Abdullah b. Zübeyr'in yarenleri etrafından dağıldılar; Mekke halkı Haccac'a gidip kendileri için aman isteyerek onu yalnız bıraktılar. Öyle ki içlerinde Abdullah b. Zübeyr'in Hazma ve Habib ismindeki iki oğlu da bulunan on bin kişi kendileri için Haccac'dan aman istediler!

Abdullah b. Zübeyr'in Sonu ve Kesik Başların Abdumelik'e Gönderilişi

Abdullah b. Zübeyr öldürülünceye kadar tek başına savaştı. Abdullah b. Zübeyr, Abdullah b. Safvan, İmare b. Amr b. Hazm öldürüldükten sonra Haccac onların başlarını Medine'ye gönderdi, Medine'de başlar mızraklara takılıp halka gösterildi ve sonra da Abdumelik'e gönderildi.¹

İbn Kesir'in *Tarih*'inde şöyle geçer:

Haccac, başları Ezd kabilesinden bir grupla gönderdi ve onlara Medine'ye ulaştıklarında başları mızraklara vurup halka göstermelerini ve sonra da Şam'a götürmelerini emretti. Onlar emredildiği gibi yaptılar. Abdumelik onlara ödül olarak beş yüz dinar verdi. Sonra makas isteyerek buna şükretmek için hacılar gibi kendisinin ve çocuklarının saçının ön kısmından bir miktar kısalttı ve Abdullah b. Zübeyr'in öldürülmesi nedeniyle şenlikler düzenledi!

İbn Kesir devamla şöyle diyor:

Abdullah b. Zübeyr'in öldürülmesinden sonra Haccac onun bedenini Hucun bölgesindeki sahranın yokuşuna -denildiğine göre- baş aşağı asmalarını emretti. Birkaç gün sonra onu aşağı indirerek oraya defnettiler.²

Zehebî ise şöyle diyor:

Abdullah b. Zübeyr öldürüldükten sonra Abdumelik b. Mervan'ın hükümeti kendini toparlayıp düzene girdi. Sonra Haccac b. Yusuf'u Haremeyn'in (Mekke ve Medine) valiliğine atadı. O da Abdullah b. Zübeyr tarafından tamir edilen ve daha sonra mancınık taşlarının darbeleriyle tahrip olan Kâbe'yi yıkıp yeniden yaptı ve yine mancınıkla yarılıp çatlayan Hacer-i Esved parçalarını birleştirdi!³

1- Tarih-i Taberî, c.8, s.202 - 205.

2- Tarih-i İbn Kesir, c.8, s.332; Futuh-i İbn A'sem, c.6, s.279; bu kaynakta Haccac'ın onu baş aşağı astığı vurgulanmaktadır.

3- Tarihu'l-İslâm, Zehebî, c.3, s.115.

Haccac, Resulullah'ın (s.a.a) Ashabını Köleleştiriyor

Taberî şöyle yazıyor:

Haccac, Abdullah b. Zübeyr'le savaştıktan sonra safer ayında Medine'ye giderek üç ay orada kaldı. O, bu süre içerisinde Medine hakkında kusur arayıp onları sıkabildikçe sıktı, üzüp incitti. Benî Seleme mahallesinde kendisine nispet verilen bir mescit yaptı ve orada Resulullah'ın (s.a.a) ashabını zillete düşürüp boyunlarına kölelik mührü vurdu. Nitekim Cabir b. Abdullah'ın eline ve Enes b. Malik'in boynuna kölelik mührü vurdu.

Bir gün Sehl b. Sa'd'ın peşine adam göndererek onu çağırıp, "Müminlerin emiri Osman b. Affan'a yardım etmekten seni alıkoyan neydi?" diye sordu. Sehl b. Sa'd, "Yardım ettim." dedi. Haccac, "Yalan söylüyorsun." dedi ve sonra da boynuna kurşunla kölelik müh-rü işlemlerini emretti.¹

Mekke ve Medine Kıyamlarının Son Bulması ve Diğer Kıyamların Başlaması

Mekke ve Medine'de vuku bulan kıyamlar bu şekilde son buldu. Fakat o kıyamlarla birlikte ve onlardan sonra diğer yerlerde başka kıyamlar da başladı. Hicretin 65. yılında, "Ey Hüseyin'in intikamcıları!" (Ya Lesarati'l-Huseyn) sloganıyla Kûfe'de vuku bulan ve şahadet mertebesine ulaşınca kadar Aynu'l-Verde bölgesinde hilâfet ordusuyla savaşan Tevvabin'in kıyamı ve yine ondan sonra hicretin 66. yılında Kûfe'de kıyam ederek İmam Hüseyin'in (a.s) katillerini öldüren Muhtar'ın kıyamı bunlardandır.

Aynı şekilde Zeyd-i Şehid ve oğlu Yahya gibi Alevîlerin kıyamı² ve sonraki dönemde "Hz. Muhammed'in (s.a.a) Ehlibeyti'ne Davet" adıyla başlatılan ve bu isimle Emevîler'in hükümetini yerle bir edip sonunda Abbasîler hilâfetinin temelini atan Abbasîler'in kıyamı da bu cümledendir. Nitekim Abbasîler kıyamında, Ebu Seleme el-Hallal "Âl-i Muhammed'in Veziri" ve Ebu Müslim Horasanî de "Âl-i Muhammed'in Emiri" diye adlandırılmışlardır. Ebu Seleme öldürülünce bir şair onun mateminde şu beyti okudu:

1- Tarih-i Taberî, c.7, s.206, hicrî 74. yılın olayları bölümünde.

2- bk. Tarih-i Taberî, Tarih-i İbn Esir, Tarih-i İbn Kesir, hicrî 65, 66 - 67 ve 121-122 ve 125 yılının olayları bölümü.

Öldü Âl-i Muhammed'in veziri olan vezir
Senin düşmanın olan ötekisi ise oldu vezir.¹

Kıyam Edenler Hilâfeti Tazif Ederken Ehlibeyt İmamları İslâm Hükümlerini İhya Etiler

İmam Hüseyin'in (a.s) şahadeti sonucu, bir taraftan bu kıyam-
lar, kıyama önderlik eden şahsiyetlerin eliyle gerçekleşirken, diğer
taraftan da Ehlibeyt İmamları yine o hazretin şahadeti neticesinde
peygamberlerin efendisi dedelerinin yıpranıp tahrif edilen dinini
tekrar ihya etmeyi başardılar. Böylece bu sayede, Ehlibeyt İmamla-
rı'nın ekolü İslâm hükümlerini yaymada büyük gelişmeler kaydetti.

Nitekim bu hususla ilgili açıklamalarımıza önümüzdeki bölüm-
de yer vereceğiz.

1- Tarih-i Yakubî, c.2, s.345, 352 - 353; Tarih-i İbn Esir, c.5, s.144 ve 148,
hicretin 130. yılının olaylarında; Murucu'z-Zeheb, c.3, s.286.

5. BÖLÜM

İMAM HÜSEYİN'İN (A.S) KIYAMINDAN SONRA EHLİBEYT İMAMLARI'NIN RESULULLAH'IN (S.A.A) SÜNNETİNİ YENİDEN TOPLUMA KAZANDIRMASI

- İmam Hüseyin'in (a.s) Şahadetinin Sonucu
 - Yazarlar Ehlibeyt İmamları'nın Ashabının Risale ve Usullerinden Hadisleri Nasıl Almışlardır?
 - Konunun Özeti
 - Diyat Kitabının Ravilerinin Tanıtımı
 - Ehlibeyt Ekolünde Muhaddislerin Senet Zincirlerinin Ehlibeyt'e Ulaşması
 - Muhaddislerin Ehlibeyt İmamları'na Ulaşan Rivayet Bağları
 - Kuleynî Dönemi ve Sonrasında Öğretim Metodu
- Ehlibeyt Ekolü'nde Hadis Kitaplarının Değerlendirilmesi
- Hadis Kitaplarını Değerlendirmede İki Ekolün Görüşü

1. KONU

İMAM HÜSEYİN'İN (A.S) ŞAHADETİNİN SONUCU

Buraya kadar tüm söylediklerimizin sonucunda, gaflet uykusuna dalan İslâm ümmetinin bazı evlatları uyandı ve içlerinde hilâfetin durumuna karşı bir ürperti ve tiksinti oluştu; böylece hilâfet düzeniyle bir ilişkisi bulunmayan ve hükümet konusunda taraf olmayan çeşitli Müslüman kesimleri arasında Resulullah'ın (s.a.a) Ehlibeyti'nin sevgisi yayıldı. Hilâfet konusunda Emevîlerle Abbasîler arasındaki çekişmeler arasında, hadis hafızları ve ümmetin fakihlerinin İmam Muhammed Bâkır (a.s) ile İmam Cafer Sadık'ın (a.s) etrafında toplanabilmeleri için bir fırsat doğdu ve böyle bir ortamda bu iki değerli İmam, Resulullah'ın (s.a.a) getirdiği İslâm hükümlerini yaymaya, tahrif edilmiş hükümlerin uydurma olduğunu ortaya çıkarmaya ve Kur'ân-ı Kerim'in bazı ayetleri hakkında söz konusu edilen şüpheleri gidermeye muvaffak oldular. Bu işi bu iki değerli İmam bazen İmam Ali'nin (a.s) "*el-Câmi*" adlı kitabından, bazen Resulullah'tan (s.a.a) rivayet ederek ve bazen de bir senet göstermeksizin Allah'ın hükmünü açıklayarak yapıyorlardı.

Bu konuda, İmam Cafer Sadık (a.s), diğer Ehlibeyt İmamları'ndan daha fazla fırsat buldu. Bazen binlerce İslâm bilimleri öğrencisi ve hadis ravileri o hazretin etrafına toplanarak o hazretten hadis alıyorlardı. Hadis bilginleri, o hazretten rivayet eden sıkı/güvenilir ravilerin, dört binin üzerinde olduklarını bildirmişlerdir.¹ Örneğin Hafız Ebu Abbas b. Ukde (öl. 333 hicrî), İmam Cafer Sadık'tan (a.s) hadis rivayet eden dört bin raviyi içeren bir kitap yazmıştır.²

1- İrşad-i Şeyh Müfid (öl. 413 hicrî), s.245; İ'lamu'l-Vera, s.276; bu kitap, hicretin altıncı yüzyılının ileri gelenlerinden olan Fazl-i Tebersi'nin eseridir.

2- İbn Ukde, Hafız Ahmed b. Muhammed b. Said-i Hemdanî-i Kufî-i Zeydî-i Carudî hicretin 333 yılında vefat etmiştir. "Esmanu'r-Ricali'llezine Revu ani's-Sadık Erbaatu Alaf Resul" kitabı onun telif eserlerindedir; müellif bu

Yine İmam Musa Kâzım'ın (a.s) döneminde de ashabından, ehlibeytinden ve Şiîlerinden bir grup, beraberlerinde kalem ve yazmak için abanız ağacından levhalar bulundurarak o hazretin dersine katılıyor, İmam (a.s) konuşmaya başlarken veya bir konuda hüküm belirtirken, tüm duyduklarını o levhalara yazıyorlardı.

İşte böylece Ehlibeyt İmamları'nın (a.s) ashabı, onlardan duydukları her şeyi yazıyorlardı; öyle ki bu yazmalar sonucu binlerce kitap telif edilmiş oldu. Nitekim *Fihrist-i Necaşî ve Fihrist-i Şeyh Tusî*'de bu teliflerin yazarlarının hâl bilgisi ve hayatlarına değinmişlerdir; Necaşî ve Şeyh Tusî, her biri kendilerine has senetleriyle o kitapları müelliflerinden nakletmişlerdir.

Yine Ehlibeyt İmamları döneminde (a.s) ashapları tarafından "Asıl/Usul" diye adlandırılan birçok kitap yazılmıştır. Ehlibeyt Ekolü muhaddisleri ıstılahında "Asıl"; yazarın içinde, vasıtasız olarak kendisinin Ehlibeyt İmamları'ndan duyduğu veya Ehlibeyt İmamları'ndan rivayet eden raviden duyduğu hadisleri kaydettiği kitaba denir ve bunun içinde başka bir kitaptan nakledilmiş olan bir hadise yer vermezdi.

"Asıl/Usul" kitaplarının sahiplerinin metodu şuydu: Onlar Ehlibeyt İmamları'ndan bir hadis duyduklarında, zamanla onun tamamını veya bir kısmını unutmamak için hemen onu kendi "Usul"lerine kaydederlerdi. Geçmiş ulema, Emirü'l-Müminin Hz. Ali'nin (a.s) döneminden İmam Hasan Askerî'nin (a.s) dönemine kadar yazılmış olan ve "Usulu Erbaa Mie" yani "Dört Yüz Asıl" diye meşhur olan ve çoğu İmam Cafer Sadık'ın (a.s) ashabı tarafından yazılan Asıl'ların varlığında ittifak etmişlerdir. "Usulu Erbaa Mie" İmam Cafer Sadık'ın (a.s), babası İmam Muhammed Bâkır'ı (a.s) oğlu İmam Musa Kâzım'ı (a.s) da gören özel ashabı tarafından kaleme alınmıştır.¹

kitabında kaydettiği ravilerin her birinden bir hadis de rivayet etmiştir. İbn Ukte'nin hayatı için bk. el-Kuna ve'l-Elkab, c.1, s.346.

1- Ehlibeyt Ekolü'nde yazılan ilk kâmil ve kapsamlı hadis kaynağı, Sıkatu'l-İslâm Ebu Cafer Muhammed b. Yakub b. İshak-i Kuleynî'nin (öl. 329 veya 328 hicrî kameri) "Kâfi" adlı eseridir. Yazar, onda "Asıl"larını ve diğer küçük hadis tedvinlerini kaydetmek için yirmi yıl boyunca uzun yolculuklara çıkmıştır.

İkinci hadis kaynağını, Şeyh Saduk Ebu Cafer Muhammed b. Ali b. Hüseyin Babeveyh-i Kummî (öl. 381 hk.) Kafi'den, "Asıl" kitaplarından ve diğer hadis mecmualarından alarak Ehlibeyt Ekolü'nün ilk fıkıh kaynağı olan "Fakihu Men La Yahzuruhu'l-Fakih" adlı kitabı yazmıştır.

Yazarlar Ehlibeyt İmamları'nın Ashabının Risale ve Usullerinden Hadisleri Nasıl Almışlardır?

Yazarların Ehlibeyt İmamları'nın ashabının yazılarından ve onların "Usul"lerinden hadisleri nasıl aldıklarını anlayabilmek için bu ekolün üç meşhur âliminin (Kuleynî, Şeyh Saduk ve Şeyh Tusî) kendi kitaplarında Zarif'in Asıl'ından veya Zarif b. Nasih'in rivayetiyle Diyat kitabından hadisleri nasıl aldıklarını inceleyelim. İlk önce Zarif'in kendisini ve onun Asıl'ını tanıyalım.

Zarif b. Nasih ve Onun Asıl'ı

a) Zarif b. Nasih

Zarif'in babası Nasih, kefen satıcısıydı.¹ Zarif, İmam Muhammed Bâkır'ı (a.s) görmüştür.²

Necaşi onun hayatıyla ilgili şöyle yazıyor: "Zarif, Kûfe'de dünyaya gelmiş ve Bağdat'ta büyümüştür. O, hadiste güvenilir ve doğru konuşan bir kişidir."³

Necaşi ve Şeyh Tusî, Zarif'in hayatını anlatırken diğer kitaplarının olduğunu da kaydetmişlerdir.

Erdebilî, *Câmiu'r-Ruvat* adlı kitabında, Zarif'in hayatını anlatırken, onun kitabının rivayetlerinin hadis kaynaklarında yayıldığını vurgulamaktadır.

b) Zarif'in Asıl'ı

Zarif'in Asıl'ı veya Diyat kitabı denilen şey, Zarif'in kendi telifi değildir; Kuleynî'nin,⁴ Ebu Amr el-Mutatabbib'den naklettiği riva-

Ondan sonra Şeyh Ebu Cafer Muhammed b. Hasan Tusî (öl. 460 hk.), Şeyh Müfid'in "Muknia" adlı kitabının şerhinde "Tehzibu'l-Ahkam" kitabını yazmış, sonra da "el-İstibsar Fî Me'htulife Mine'l-Ahbar" kitabını kaleme almış ve "Üç Muhammed'in Kutub-i Erbaası" diye adlandırılmıştır. Sonra bu kitaplar (Kâfi, Men La Yahzuruhu'l-Fakih, Tehzib ve İstibsar) ilk günden bu yana Ehlibeyt Ekolü izleyicilerinin ilim havzalarının ders halkalarında tedris yörüngesi olmuştur. Bu kitaplar, Hulefa Ekolü'ndeki kütüb-i sitte gibidir; şu farkla ki Ehlibeyt Ekolü, Allah'ın Kitab'ı dışında hiçbir kitabın baştan sona tümünün sahih olduğunun gerekliliğini kabul etmemektedir.

1- Hayatı için bk. *Câmiu'r-Ruvat*, c.1, s.423.

2- Hayatı için bk. *Mecmau'r-Rical*, c.3, s.232.

3- Zarif'in hayatı için bk. *Ricalu'n-Necaşi*, s.156.

4- Biz Kuleynî'nin Zarif'ten rivayetini beş kısma ayırdık: a) c.7, s.311'de geçen, b) c.7, s.324'de geçen, c) c.7, s.327'de geçen, d) c.7, s.330-342'de geçen, e) Fakih'in rivayeti.

yetin senedinden anlaşıldığı gibi, bu kitap Emirü'l-Müminin Ali'nin (a.s) valilere ve ordu komutanlarına yazmış olduğu emirleridir. Kuleynî bu konuda Ebu Amr el-Mutatabbib'in şöyle dediğini yazmaktadır:

Ben onu (söz konusu Diyat kitabını) Ebu Abdullah İmam Cafer Sadık'a (a.s) sundum; onun bitiminde şöyle buyurdu: "Emirü'l-Müminin Ali'nin (a.s) verdiği ve halkın kaydetmiş olduğu fetvalarıdır. Yine o hazretin, valilere ve ordu komutanlarına yazmış olduğu mektuplarıdır... "

Yine Kuleynî'nin rivayetinin senedinde, Muhammed b. İsa ve Yunus'un şöyle dedikleri geçer:

Biz Emirü'l-Müminin Ali'nin (a.s) "Feraiz" kitabını İmam Rıza'ya (a.s) gösterdik; İmam, "*O sahihtir...*" buyurdu.

Bu ve diğer rivayetlerden anlaşıldığı üzere Diyat kitabının Zarife isnat edilmesinin nedeni, muhaddislerden bir grubunun onu Zarif'in kendisinden rivayet etmiş olmasıdır. Nitekim Şeyh Tusî, Muhammed b. Ebu Amr'ın hayatında buna tasrih ederek şöyle yazıyor:

Muhammed b. Ebu Amr et-Tabib Kûfeliydi. O, Diyat kitabını Ebu Abdullah'tan (İmam Cafer Sadık -a.s-) rivayet etmiştir. Senet zincirinde Zarif b. Nasih olduğu için bu kitap Zarife isnat edilmiştir.¹

Aynı senetlerden, özellikle Kafi'nin İmam Cafer Sadık'tan (a.s) naklettiği hadis senedinden, Emirü'l-Müminin Ali'nin (a.s) Şiflilerinden bazılarının, o hazretin asrında kitabı onun imlasıyla veya onun yazısının üzerinden yazdıkları anlaşılmaktadır.

Yine o rivayetlerden, söz konusu Diyat kitabının, Emirü'l-Müminin Ali'nin (a.s) "*Câmi*" kitabının bir bölümü olmadığı, sadece rivayetlerde ondan "Diyat Kitabı" veya "Emirü'l-Müminin Ali'nin Fetvaları" ya da "Emirü'l-Müminin'den Miras Hükümleri" diye söz edildiği anlaşılmaktadır. Hatta mezkur kitabın, Emirü'l-Müminin'in kendi el yazısıyla yazdığı miras hakkındaki "el-Feraiz" kitabından da farklı olduğunu söylemek gerekir.

Zarif ve onun Asıl'ı hakkında elde ettiğimiz bilgiler bunlardır. Hadis yazarlarının o kitabın ravileriyle ilgili senedine gelince, o senetlerin zincirleme olarak aşağıdaki şekilde Masum Ehlibeyt İmamları'na ulaştığını söylemek gerekir:

1- Mecmau'r-Rical, c.5, s.117.

Zarif'in Rivayetiyle Diyat Kitabının Senetleri

Muhaddislerin, Emirü'l-Müminin Hz. Ali'nin (a.s) imlasıyla yazılmış olan Diyat kitabının naklindeki senetleri, Ehlibeyt İmamları'ndan sadece İmam Cafer Sadık (a.s) ve İmam Rıza'ya (a.s) ulaşmaktadır.

Biz aşağıda muhaddislerin, bu iki imama ulaşan senetlerini inceleyeceğiz:

a) Muhaddislerin İmam Sadık'a (a.s) Ulaşan Senetleri

Kitabın, İmam Cafer Sadık'a (a.s) ulaşan senetleri iki mecmuadan ibarettir:

Birinci Mecmuanın Senetleri

Birinci mecmuanın senetleri Şeyh Kuleynî ve Şeyh Tusî'nin rivayetlerinde geçmiştir:

1- Kuleynî:

Kuleynî, *Kâfi*'nin Diyat kitabının, "Mâ yumtehenu bihi men yusabu fi sem'ihî..." babında şöyle diyor:

1- "Ashabımızdan bir grubu" Sehl b. Ziyad'dan, o Hasan b. Zarif'ten, o babası Zarif b. Nasih'ten, o da Ebu Abdullah b. Eyyub denilen bir kişiden şöyle dediğini rivayet etmiştir: Ebu Amr el-Mutatabbib bana şöyle dedi: "Ben bu kitabı Ebu Abdullah Cafer Sadık'a (a.s) gösterdim..."¹

Kuleynî'nin *Kâfi* kitabında Sehl b. Ziyad'ın bulunduğu tarihteki "Ashabımızdan bir grubu" sözünden maksadı, Ali b. Muhammed b. İbrahim Allan, Muhammed b. Hasan Saffar, Muhammed b. Cafer Ebu Abdullah el-Esedî ve Muhammed b. Akil el-Kuleynî'dir.²

Kuleynî bu senetle orada mezkur kitaptan bazı diyet hükümlerini rivayet etmiştir.

Yine kitabının başka bir bölümünde mezkur kitaptan aynı senetle birçok diyet hükmünü rivayet etmiş, örneğin şöyle demiştir: Abdullah b. Eyyub denilen bir kişi bana şöyle rivayet etti:

1- Usul-i Kâfi, c.7, s.324.

2- Câmiu'r-Ruvat, c.2, s.465'de ise, "Ali b. Muhammed b. Allan" diye geçmiştir ki bu hata olup doğrusu Mecmau'r-Rical, c.7, s.201'de ve Müstedreku'l-Vesail, c.3, s.541'de geçendir.

Ebu Amr b. Mutatabbib bana dedi ki: Bu kitabı Ebu Abdullah'a -İmam Cafer Sadık- (a.s) sundum, o hazret, "Emirü'l-Müminin Ali'nin (a.s) valilere ve ordu komutanlarına yazdığı fetvalardır; bu cümleden, 'eğer göz kirpiği zarar görüp yırtılırsa...' hükmüne de yer verilmiştir..."¹

Şeyh Tusî de *Tehzib* adlı kitabının² "Diyatu'l-a'za ve'l-cevarih" bölümünde, hadise Sehl b. Ziyad'la başlayarak Kuleynî'yi izleyerek onun senedinin aynısını getirmiş, sonra da Ebu Amr'ın İmam Cafer Sadık'ın (a.s) şöyle dediğini yazmıştır:

Emirü'l-Müminin -Ali (a.s)- fetva vermiş, halk da yazmıştır. Yine Emirü'l-Müminin -Ali (a.s)- onu valilerine ve ordusunun komutanlarına yazmıştır. Bu cümleden, "eğer göz kirpiği zarar görüp yırtılırsa..." hükmüne de yer verilmiştir...

Böylece hadis, göz kirpiğinin yırtılışının diyetiyle ilgili olan konunun sonuna kadar devam eder. Şeyh Tusî'nin bu rivayette Şeyh Kuleynî'nin rivayetini izlediğini söylememizin nedeni, onun kendisinin *Meşihatü Tehzibi'l-Ahkam*'da şöyle demesidir:³

Burada Sehl b. Ziyad'dan naklettiğimi, aynı rivayet zinciriyle Muhammed b. Yakub el-Kuleynî'den de rivayet etmişimdir.

Yine Kuleynî aynı senetle "Kasame (Yemin)" bölümünde yeminle alakalı olan bir hadis nakletmiştir.⁴

Kuleynî böylece Diyat kitabını bölümler olarak ayırmış ve söz konusu kitaptan naklettiği her hükmü kendine has bölümde kaydetmiştir.

Şeyh Tusî ise, Diyat kitabının bir bölümünü *Tehzib* kitabının çeşitli bölümlerinde dağınık olarak getirmiş ve bir yerde de kitabın tümünü ileride açıklayacağımız şekilde nakletmiştir.

2- Şeyh Tusî

Şeyh Tusî, "Diyati's-Şecah" yani "Kırıkların ve Yaraların Diyeti" bölümünde mezkur kitapla ilgili senedini *Tehzib* kitabında şöyle getirmiştir:

1- Usul-i Kafi, c.7, s.330-342'de

2- et-Tehzib, Şeyh Tusî, c.10, s.258.

3- Meşihatü Tehzibi'l-Ahkam, s.54-55.

4- Usul-i Kafi, c.7, s.362-363.

2- Muhammed b. Hasan b. Velid, Muhammed b. Hasan el-Saffar'dan, o Ahmed b. Muhammed b. İsa'dan, o Hasan b. Ali b. Fazzal'dan, o da Zarif b. Nasih'den...

3- Ahmed b. Muhammed b. Yahya, Abbas b. Ma'ruftan, o Hasan b. Ali b. Fazzal'dan, o da Zarif b. Nasih'den...

4- Ali b. İbrahim babasından, o İbn Fazzal'dan, o da Zarif b. Nasih'den...

5- Sehl b. Ziyad, Hasan b. Zariften, o da babası Zarif b. Nasih'ten...

6- Muhammed b. Hasan b. Velid, Ahmed b. İdris'den, o Muhammed b. Hassan el-Razî'den, o İsmail b. Cafer el-Kindî'den, o da Zarif b. Nasih'ten şöyle rivayet eder:

Abdullah b. Eyyub ismindeki bir kişi bana şöyle rivayet etti: Amr b. Mutatabbib bana dedi ki: "Ben bu rivayeti Eba Abdullah Cafer Sadık'a (a.s) gösterdim..."

Sonra Şeyh Tusî, Diyat kitabının senetlerini İmam Rıza'ya (a.s) kadar ulaştırmış ve peşinden Diyat kitabının tamamını kendi kitabında nakletmiştir.¹

Bu Senette İsmi Geçenler:

1- Muhammed b. Hasan b. Velid. Şeyh Tusî, *Meşihatut-Tehzib* kitabında şöyle yazıyor:

Muhammed b. Hasan b. Velid'den naklettiklerimi, Ebu Abdullah'ın (Şeyh Müfid) Ebu Cafer Muhammed b. Ali b. Hüseyin'den, o da Muhammed b. Hasan b. Velid'den bana bildirdiği şeylerdir.²

2- Ahmed b. Muhammed b. Yahya. Şeyh Tusî, *Rical* kitabında şöyle diyor:

Bu kitabın varlığını bize Hüseyin b. Ubeydullah ve Ebu'l-Hüseyin b. Ebu Ceyyid el-Kummî bildirmiştir. O ise bunu hicrî 356 yılında ondan duymuştur.³

3- Ali b. İbrahim. Şeyh Tusî, *Meşihatut-Tehzib*'de şöyle diyor:⁴

1- Tehzibu'l-Ahkam, c.10, s.295-308.

2- Meşihatut-Tehzib, s.75.

3- Mecmau'r-Rical, c.1, s.168 ve Meşihatut-Tehzib, s.34'de şöyle geçmiştir: Ve yine onu bana Hüseyin b. Ubeydullah ve Hasan b. Ebu'l-Ceyyid-i Kummî ile birlikte Ahmed b. Muhammed b. Yahya'dan bildirmiştir.

4- Meşihatut-Tehzib, s.29.

Ali b. İbrahim b. Haşim'den rivayet ettiklerimi, aynı senetle Muhammed b. Yakub Kuleynî'den de rivayet etmişim.

4- Selh b. Ziyad. Buna daha önce değinmiştik. Şeyh Tusî de onun rivayetini *Kâfi*'den nakletmiştir.

5- Muhammed b. Hasan b. Velid. Bunun hakkında da daha önce bahsetmiştik.

İkinci Mecmuanın Senetleri

Bu senet mecmuası sadece Şeyh Saduk ve izleyicilerine aittir. Şeyh Saduk, *Men Lâ Yahzuru'l-Fakih* kitabının "Diyetu cevarihî'l-insan..." bölümünde şöyle yazıyor:

7- Hasan b. Ali b. Fazzal, Zarif b. Nasih'ten, o da Abdullah b. Eyyub'dan şöyle dediğini rivayet etmiştir: Hüseyin Ravasî İbn Ebu Amr el-Tabib'den (Mutatabbib) bana şöyle rivayet etmiştir:

Ben bu rivayeti İmam Cafer Sadık'a (a.s) sundum; İmam, "Evet; bu doğrudur; Emirü'l-Müminin, valilerine onu yapmalarını emretmiştir ve bu cümleden, iliği olan her kemik hakkında fetva vermiştir ki..."¹

Şeyh Saduk burada Diyat kitabını Hasan b. Ali b. Fazzal'dan rivayet etmiş ve kitabının muhaddisler bölümünde şöyle yazmıştır:

O kitapta (Diyat kitabı) Hasan b. Ali b. Fazzal'dan rivayet edilenleri ben babamdan (Ali b. Hüseyin b. Babeveyh el-Kummî -r.a-), o Sa'd b. Abdullah'tan, o Ahmed b. Muhammed b. İsa'dan, o da Hasan b. Ali b. Fazzal'dan rivayet etmişimdir.²

Şeyh Saduk yukarıdaki senetle bu bölümde Diyat kitabının tamamını veya Feraiz-i Ali'yi (a.s) on iki sayfada kitabının sonlarına doğru kaydetmiştir.³

Diyat Kitabının Sadece Zarif'in Kendisine Ulaşan Diğer Senetleri

Şeyh Tusî, *el-Fihrist* adlı kitabında Zarif'in hayatını anlatırken şöyle yazıyor:

8- Diyat kitabı onundur. Bunu bize Şeyh Müfid (r.a) Ebu'l-Hüseyin Ahmed b. Muhammed b. Hasan b. Velid'den rivayet ederek bildirmiştir.

1- Fakihu Men Lâ Yahzuru'l-Fakih, c.4, s.54.

2- el-Fakih kitabının muhaddisler bölümü, dördüncü cildin sonunda, s.95.

3- Fakihu Men Lâ Yahzuru'l-Fakih, c.4, s.54-66.

9- Yine bunu bize İbn Ebu Ceyyid, Muhammed b. Hasan es-Saffar'dan, o Ahmed b. Muhammed b. İsa'dan, o da Hasan b. Ali b. Fazal'dan haber vermiştir.¹

10- Ebu'l-Abbas Ahmed b. Ali b. Ahmed b. Abbas el-Necaşî (öl. 405 hk.) de, *Rical* kitabında Zarif'in hayatıyla ilgili şöyle yazmaktadır:

Onun kitapları vardır; ashabımızdan bir grubun rivayet ettiği Diyat kitabı bunlardan biridir.

11- Ashabımızdan bir grubu, Ebu Galib Ahmed b. Muhammed'in şöyle dediğini haber vermiştir bize:

Abdullah b. Cafer, Diyat kitabını bana okudu ve ben onun, "Bunları Hasan b. Zarif bize babasından nakletmiştir." dediğini duydum.²

* * *

Diyat kitabını İmam Cafer Sadık'tan (a.s) nakleden muhaddislerin eserlerinde, senetler bizim saydığımızı göre ona ulaşmaktadır. İmam'a (a.s) kadar bu senet zincirlemesi ikiye ayrılmaktadır:

- 1- Zarif'ten İmam Cafer Sadık'a kadar (a.s).
- 2- Muhaddislerden Zarif b. Nasih'e kadar.

1- Zarif'ten İmam Sadık'a (a.s) Kadar Diyat Kitabının Senetleri

Zarif'in, İmam Cafer Sadık'a (a.s) dayanan senedi birinci mecmuada şu şekilde yer almıştır: Zarif b. Nasih, Abdullah b. Eyyub'dan, o İbn Ebu Amr el-Tabib'den, o da İmam Sadık'tan (a.s)...

İkinci mecmuada ise şöyle geçer: Zarif b. Nasih, Abdullah b. Eyyub'dan, o Hüseyin b. Ravasî'den, o İbn Ebu Amr el-Tabib'den, o da İmam Cafer Sadık'tan (a.s)...

Bu mecmuada Hüseyin el-Ravasî, Abdullah b. Eyyub'la İbn Ebu Amr'ın arasında yer almıştır; oysa bu ikisinin adı birinci mecmuanın senedinde geçmemiştir.

Bizce bunun nedeni, nüshalarında "Ebu Amr"dan önce "İbn" kelimesinin düşmesidir; böylece İmam Sadık'tan (a.s) rivayet eden baba Ebu Amr, Mutatabbib olarak tanıtılmıştır. Oysa İmam'dan (a.s) rivayet eden, o hazretin ashabından olan ve el-Tabib olarak bilinen

1- Fihrist-i Şeyh Tusi, s.112.

2- Rical-i Necaşî, s.156.

Ebu Amr'ın oğlu Muhammed b. Ebu Amr'dır.¹ Nitekim Şeyh Tusî'nin *Rical*'inden naklen *Mecmau'r-Rical* ve *Câmiu'r-Rical*'da onun hakkında şöyle geçer:

Muhammed b. Ebu Amr el-Tabib, aslen Kufelidir. Diyat kitabını İmam Cafer Sadık'tan (a.s) o rivayet etmiştir. Diyat kitabını nakledenler arasında Zarif b. Nasih yer aldığı için bu kitap Zarife isnat edilmektedir.²

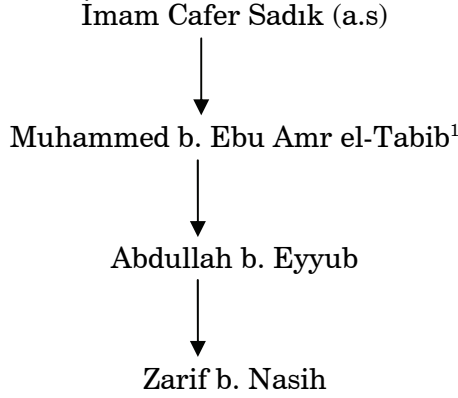
İbn Ebu Amr hakkında söyleyeceklerimiz bunlardan ibarettir. Abdullah b. Eyyub'un ikinci mecmuada Hüseyin el-Ravasî kanalıyla İbn Ebu Amr'dan, birinci mecmuada ise Hüseyin el-Ravasî'nin ismi anılmaksızın vasıtasız olarak doğrudan doğruya İbn Ebu Amr'dan naklettiği rivayete gelince, İbn Eyyub mezkur kitabı bir defasında el-Ravasî aracılığıyla İbn Ebu Amr'dan nakletmiştir, bir defasında da bizzat İbn Ebu Amr'ın kendisinden duyarak rivayet etmiştir. Bunun benzerine bu gibi rivayetlerde çok rastlanmaktadır.

Aşağıdaki şema, her iki mecmuada Zarif'in, İmam Cafer Sadık'a (a.s) dayanan senedini göstermektedir:

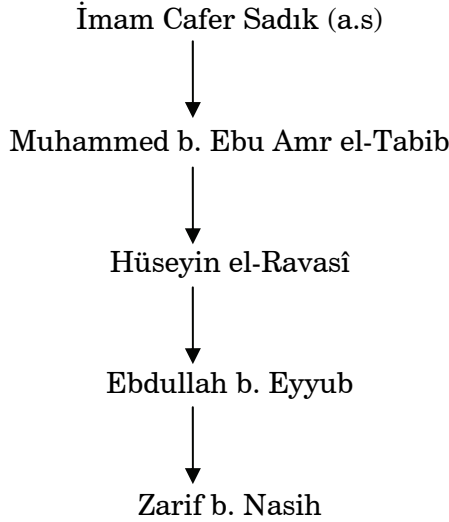
1- Onun hayatında kullanılan şifre "kaf" harfidir. Yani o, İmam Sadık'ın (a.s) ashabındandır ve ez-Zeria kitabı, c.2, s.161'de de, Şeyh Tusî'nin Rical kitabından bu şekilde nakledilmiştir.

2- Hayatı, Mecmau'r-Rical, c.5, s.117'de; Câmiu'r-Ruvat, c.2, s.50'de geçmiştir.

a) Birinci Mecmuanın Senedinin Şeması:

b) İkinci Mecmuanın Senedinin Şeması:

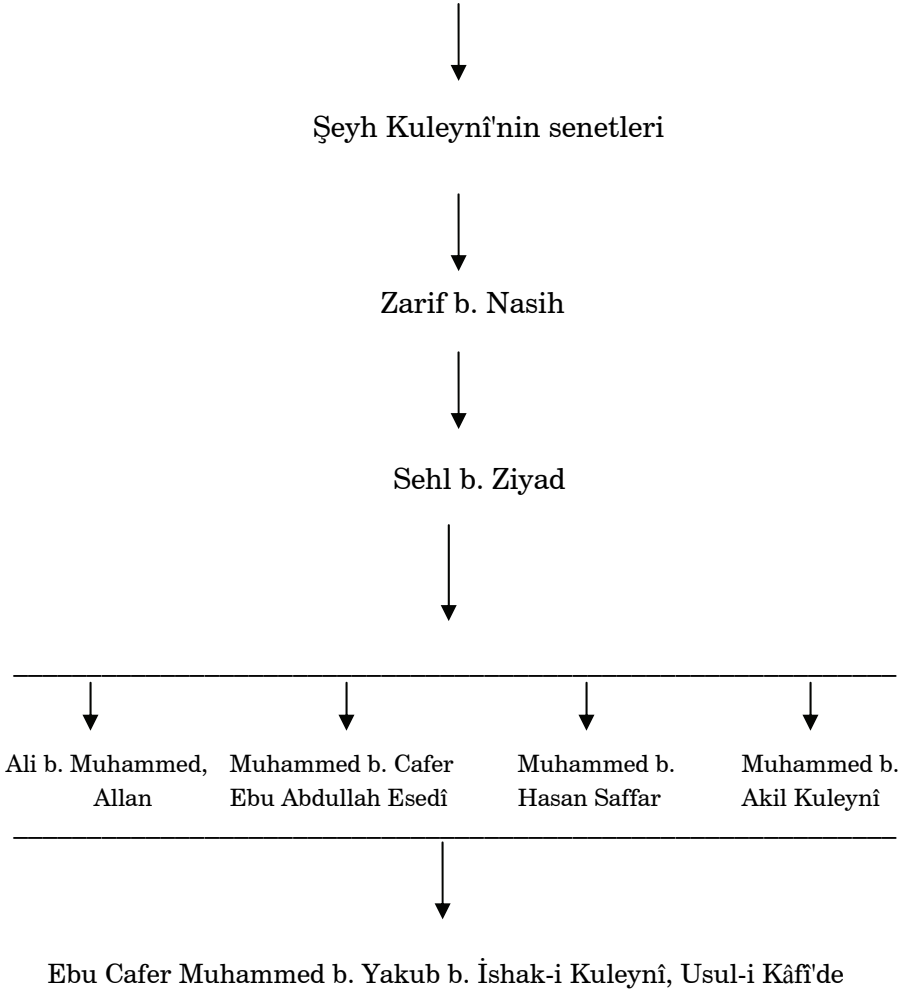

1- Muhammed b. Ebu Amr diye yazmamızın nedeni, onun ismini bu şekilde yanlışlıkla kaleminden düşüğünü kabul ettiğimiz içindir; daha önce bu konuda yeterli bilgi vermiştik.

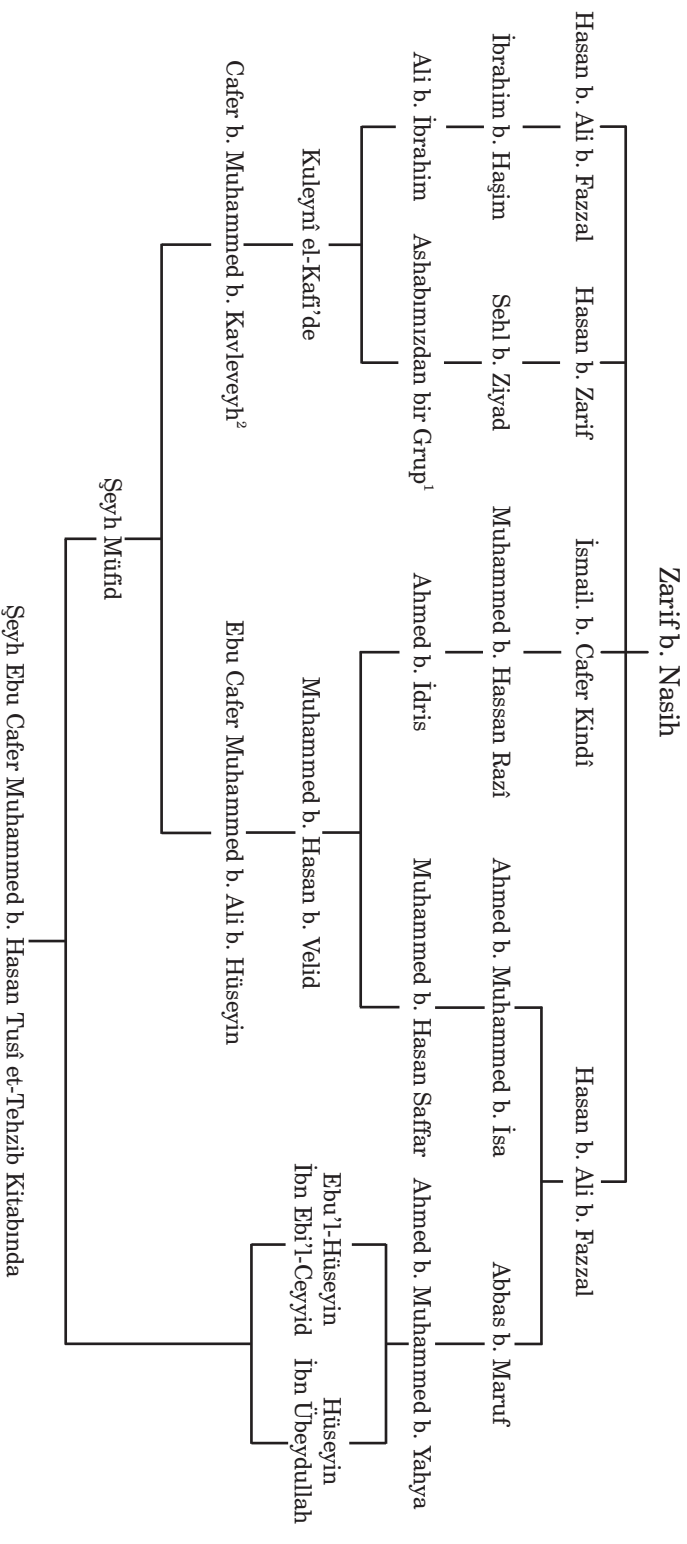
2- Muhaddislerden Zarif b. Nasih'e Kadar Diyat Kitabının Senetlerinin Şeması

Daha önce her iki mecmuanın senetlerini Zarif b. Nasih'e kadar zikrettik; şimdi burada konu kolay bir şekilde anlaşılсын diye sadece onları ayrı bir şemada zikretmekle yetiniyoruz.

1- Birinci Grubun Senetleri

2- Şeyh Tusî'nin Senetleri

1- Birinci grubun senetleri bölümünde bununla ilgili açıklama yapıldı.

2- Şeyh Tusî Meşihatü't-Tehzib s. 8'de el-Kâfî'yi Şeyh Müfîd'den, o Ebu'l-Kasım Cafer b. Muhammed b. Kavleveyh'ten, o da Kuleynî'den rivayet ettiğini yazar.

İkinci Grubun Senetleri

Şeyh Saduk'un Senedi

Zarif b. Nasih

Hasan b. Ali b. Fazzal

Ahmed b. Muhammed b. İsa

Sa' b. Abdullah

Ali b. Hüseyin b. Babeveyh

Muhammed b. Ali b. Hüseyin (Şeyh Saduk), Men La Yahzuru'l-Fakih kitabında

* * *

Bunlar Diyat kitabının veya Emirü'l-Müminin Hz. Ali'den (a.s) İmam Cafer Sadık'a (a.s) kadar verilen hükümlerle ilgili rivayetteki muhaddislerin senet zinciridir.

b) İmam Rıza'ya (a.s) Kadar Diyat Kitabının Naklindeki Senet Zinciri

Muhaddisler, Emirü'l-Müminin İmam Ali'nin (a.s) hat veya imlasıyla yazılmış olan Diyat kitabını üç kanalla İmam Rıza'dan (a.s) rivayet etmekte:

1- İbn Fazzal Diye Meşhur Olan Hasan b. Ali'nin Senedi

Kuleynî, *Kaî* adlı kitabının çeşitli bölümlerinde, Diyat kitabının bazı bölümlerini İbn Fazzal'dan rivayet etmiştir; bunlardan biri de "Yara Diyetleri"dir ki, onunla ilgili bölümde şöyle yazıyor:

Ali b. İbrahim'den, o İbrahim b. Haşim'den, o da İbn Fazzal'dan şöyle rivayet etmiştir: Ben Diyat kitabını Ebu'l-Hasan İmam Rıza'ya (a.s) gösterdim. O hazret şöyle buyurdu:

"O, doğrudur. Emirü'l-Müminin Ali (a.s) vücudun tüm organlarında meydana getirilen yaralamaların diyeti konusunda hükümleri açıklamıştır..."

Daha sonra Kuleynî bunların bir bölümünü Diyat kitabından nakletmiştir.¹

Şeyh Tusî de onu izleyerek mezkur kitabın aynı bölümünü *Tehzib* kitabında "Baş yaralamaları" hakkında aynen ve Şeyh Kuleynî'nin senetleriyle kaydetmiştir.²

2- Âl-i Yaktin'in Kölesi Yunus b. Abdurrahman'ın Senedi

Kuleynî, *Kaî* adlı kitabının "Mâ Yumtehenu Bihi Men Yusab..." bölümünde Ali b. İbrahim'den, o Muhammed b. İsa'dan, o da Yunus'tan şöyle rivayet etmiştir:

Ben Diyat kitabını İmam Rıza'ya (a.s) sundum; İmam (a.s) "*Doğrudur.*" buyurdu.

Ardından Kuleynî, söz konusu kitabın, iki gözünden birine zarar verilen kimsenin nasıl deneneceğiyle ilgili bölümünü aktarmıştır.³

Şeyh Tusî de Kuleynî'yi izleyerek bu hadisi, onun senet ve metniyle *Tehzib* adlı kitabının "Uzuv ve Organların Diyeti..." bölümünde kaydetmiştir.⁴

Şunu da hatırlatalım ki, hadis ilminin ileri gelenlerinin hepsi, Diyat kitabını İmam Rıza'dan (a.s) naklederken, Kuleynî ve Şeyh Tusî'nin aktardığı senetlerin her ikisini bir araya toplayarak rivayet etmektedirler. Örneğin birinci örnekte hadis ravilerini şöyle sıralamaktadırlar:

1- el-Kâfi, c.7, s.327.

2- et-Tehzib, Şeyh Tusî, c.10, s.292.

3- el-Kâfi, c.7, s.324.

4- et-Tehzib, Şeyh Tusî, c.10, s.267.

Kuleynî ve Şeyh Tusî demişlerdir ki: Ali b. İbrahim, Muhammed b. İsa'dan, o Yunus'tan, o da Ebu'l-Hasan'dan (İmam Rıza -a.s-)... Yine ondan, o babasından, o da İbn Fazzal'dan şöyle rivayet etmişlerdir: Ben Diyat kitabını İmam Rıza'ya (a.s) sundum; o hazret (a.s), "*Doğrudur...*" buyurdu.

İkinci örnekte ise şöyle demektedirler:

Kuleynî ve Şeyh Tusî demişlerdir ki: Ali b. İbrahim, Muhammed b. İsa'dan, o da Yunus'tan; yine o babasından, o da İbn Fazzal'dan, hep birlikte Ebu'l-Hasan Ali b. Musa'r-Rıza'dan (a.s)... Yunus şöyle demiştir: Ben Diyat kitabını o hazrete gösterdim; o hazret (a.s), "*Doğrudur...*" buyurdu.

Bu senet zincirlemesini Kuleynî, kendi "Diyat" kitabının başka bir bölümünde de kullanarak şöyle demiştir:

Ali b. İbrahim babasından, o da İbn Fazzal'dan, yine Muhammed b. İsa, Yunus'tan, hep birlikte bu iki kişinin (İbn Fazzal ve Yunus) şöyle dediğini rivayet etmişlerdir: Biz, Emirül-Müminin'e (a.s) ait olan "Feraiz (Miraslar)" kitabını İmam Ebu'l-Hasan Ali b. Musa'r-Rıza'ya (a.s) sunduk; o hazret (a.s), "*Doğrudur...*" buyurdu.

Daha sonra söz konusu Diyat kitabının büyük bir bölümünü bu bölümde zikretmiştir.¹ Şeyh Tusî de, kirpiğe vurulan ve kaşın yok olmasına neden olan yaralamanın diyetiyle ilgili hadis senetlerinin birinde Kuleynî'yi izlemiştir.²

Kuleynî yine *Kâfi* kitabının "Kasame (Yemin)" bölümünde, söz konusu Diyat kitabının yeminle ilgili olan hadislerini, yukarıda zikredilen her iki senetle kaydetmiştir.³

Yine Kuleynî, "Mâ Tecibu Fihi'd-Diyetu Kâmileten Mine'l-Cerahat... (Kâmil Diyeti Farz Kılan Yaralamalar...)" bölümünde şöyle diyor:

Ali b. İbrahim, Muhammed b. İsa'dan, o da Yunus'tan; yine ashabımızın bir grubu Sehl b. Ziyad'dan, o Muhammed b. İsa'dan, o da Yunus'tan şöyle rivayet etmişlerdir: "Yunus,

1- el-Kâfi, c.7, s.330-342; bu kitapta Diyat kitabının rivayetleri dışında, o bölümdeki konuyla ilişkisi olan diğer rivayetleri getirmiştir.

2- et-Tehzib, Şeyh Tusî, c.10, s.258; bu kaynakta Kuleynî'nin İmam Cafer Sadık'a (a.s) kadar senedini kaydetmiş, fakat onun İmam Rıza'ya (a.s) ulaşan senedini getirmemiştir.

3- el-Kâfi, c.7, s.362-363.

Diyat kitabını İmam Rıza'ya (a.s) sundu... O kitapta, duymayı kaybetmenin hükmü de yer almıştır..."

Daha sonra Kuleynî, söz konusu kitabın o bölümle ilgili hadislerini getirmiş ve sonunda şöyle demiştir:

Ali babasından, o İbn Fazzal'dan, o da İmam Rıza'dan (a.s) onun benzerini nakletmiştir.¹

Şeyh Tusî de *Tehzib* kitabının, "Uzuv ve Organların Diyetleri..." bölümünde, Kuleynî'nin söylediklerinin bu bölümünü aynı metin ve senetle nakletmiştir.²

Bu hadisin, yukarıda geçen benzer hadislerden farkı, Muhammed b. İsa'dan iki kanalla rivayet edilmiş olmasıdır:

- a) Ali b. İbrahim.
- b) Sehl b. Ziyad.

Şeyh Tusî, *Tehzib* adlı kitabının "el-Havamil ve'l-Humul..." bölümünde ve *İstibsar* kitabının, "Ceninin Diyeti" bölümünde Ali b. İbrahim'den, o babasından, o da İbn Fazzal'dan ve Muhammed b. İsa kanalıyla Yunus'tan, hep birlikte o ikisinin (İbn Fazzal ve Yunus) şöyle dediklerini rivayet ediyor:

Emirü'l-Müminin Ali'nin (a.s) Feraiz kitabını Ebu'l-Hasan İmam Rıza'ya (a.s) sunduk; oda "*Doğrudur.*" diye buyurdu. Bu kitapta geçen konulardan biri de, Emirü'l-Müminin Ali'nin (a.s) ceninin diyetini yüz dinar olarak belirtmesidir..."³

Yine Şeyh Tusî, *Tehzib* kitabının "Baş Yaralamakla Kemiklerin Diyeti..." bölümünde, İmam Rıza'ya (a.s) kadarki hadis senetlerini getirdikten sonra şöyle diyor:

Ali b. İbrahim de babasından, o İbn Fazzal'dan ve Muhammed b. İsa da Yunus'tan, ikisinin şöyle dediğini rivayet etmektedirler: Söz konusu Diyat kitabını İmam Rıza'ya (a.s) sunduğumuzda; "*Evet, doğrudur. Emirü'l-Müminin Ali (a.s), valilerine ona uygun davranmalarını emrederdi...*"⁴ diye buyurdular.

1- el-Kâfi, c.7, s.311.

2- et-Tehzib, Şeyh Tusî, c.10, s.245.

3- et-Tehzib, Şeyh Tusî, c.10, s.285; el-İstibsar, c.4, s.299.

4- et-Tehzib, Şeyh Tusî, c.10, s.295-308.

3- Hasan b. Cehm'in Rivayeti

Kuleynî, "Mâ Yumtehenu Bihi Men Yusabu Fî Sem'ihî..." bölümünde şöyle diyor:

Ashabımızdan bir grup, Sehl b. Ziyad'dan, o Hasan b. Zarif'ten... Ebu Amr el-Mutatabbib bana şöyle rivayet etmiştir: "Ben bu kitabı Ebu Abdullah İmam Cafer Sadık'a (a.s) sundum." Yine Ali b. Fazzal, Hasan b. Cehm'den şöyle rivayet etmiştir: "Ben onu Ebu'l-Hasan Rıza'ya (a.s) sundum; oda bana, '*Doğrudur; onu rivayet edin.*' buyurdu."

Daha sonra onun bir benzerini zikretmiştir.¹

Şeyh Kuleynî'nin, "Ashabımızdan bir grubu Sehl b. Ziyad'dan, o Hasan b. Zarif'ten rivayet etmişlerdir." sözünden maksadı, Diyat kitabının İmam Cafer Sadık'a (a.s) sunulmasıyla ilgili rivayettir.

Yine ashabımızdan aynı grup Sehl b. Ziyad'dan, o da Ali b. Fazzal'dan kitabın İmam Rıza'ya (a.s) sunulması rivayetini de nakletmiştir. Hadisi kısaltma ve birinci senedin başında geldiği takdirde ikinci senedin baş tarafını zikretmeme, Kuleynî ve hadis ilminin diğer ileri gelenlerinin genelde uyguladıkları yöntemdir.

Kuleynî'nin, Ali b. Fazzal'dan maksadıda, Hasan b. Cehm kanıyla İmam Rıza'dan (a.s) rivayet eden Ali b. Hasan b. Ali b. Fazzal'dır. Onun babası Hasan b. Ali b. Fazzal da vasıtasız olarak İmam Rıza'dan (a.s) rivayet etmiştir ki, bu husustaki açıklamamız birinci senet hakkındaki konumuzda geçti.

Diyat kitabını İmam Rıza'ya (a.s) kadar ulaştıran hadis senetlerinden elde ettiklerimiz bunlardan ibarettir. Şimdi ise bunları aşağıdaki üç şemada özetliyoruz:

1- el-Kâfi, c.7, s.324.

a) Hasan b. Ali b. Fazzal'ın Rivayet Zinciri:

İmam Rıza (a.s)

Hasan b. Ali b. Fazzal

İbrahim b. Haşim

Ali b. İbrahim b. Haşim

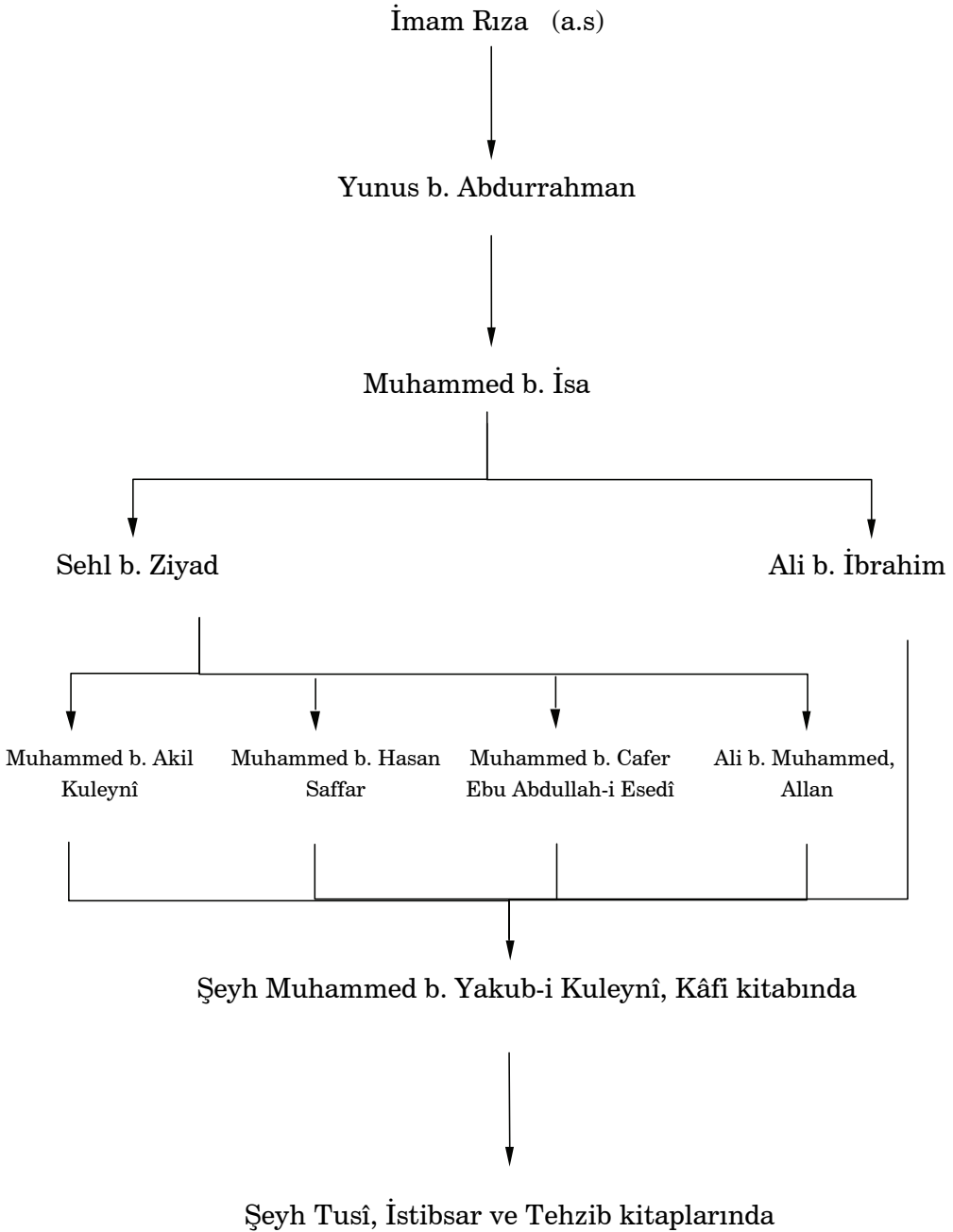

Şeyh Kuleynî, Kâfi kitabında

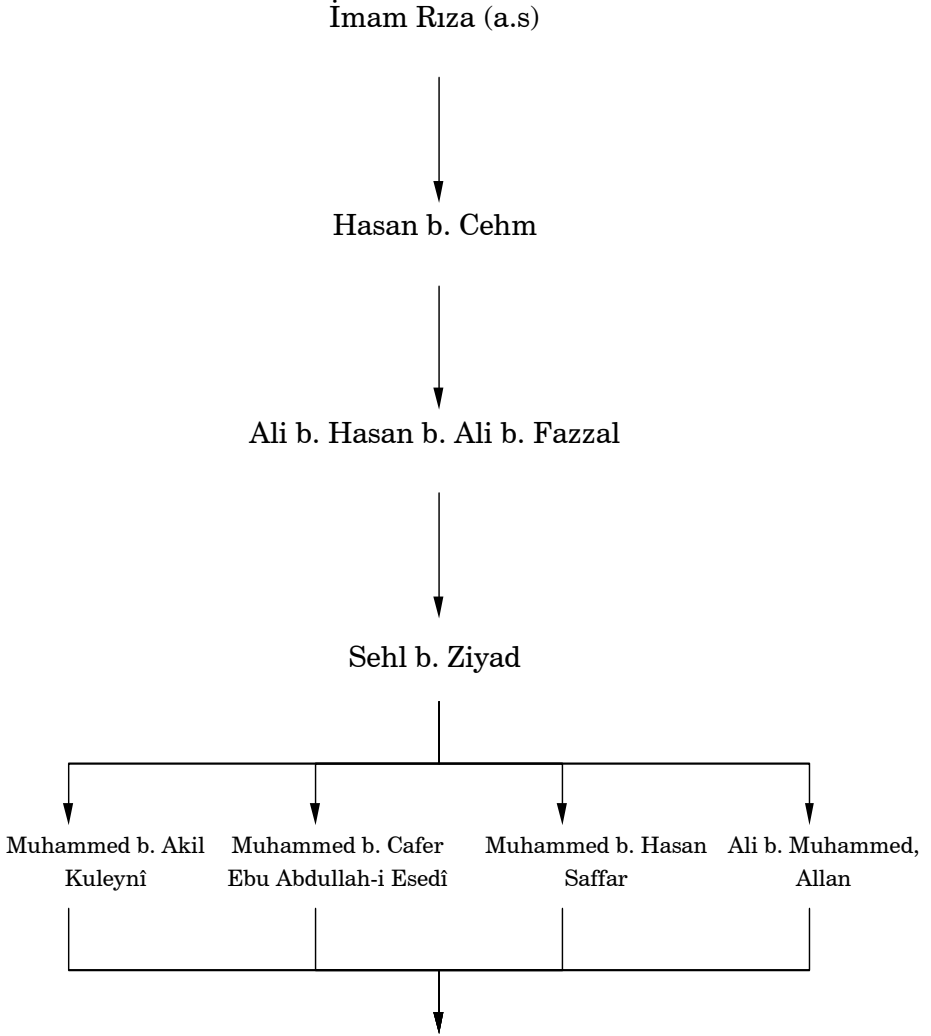

Şeyh Tusî, Tehzib ve İstibsar kitaplarında

b) Yunus b. Abdurrahman'ın Senet Zinciri:

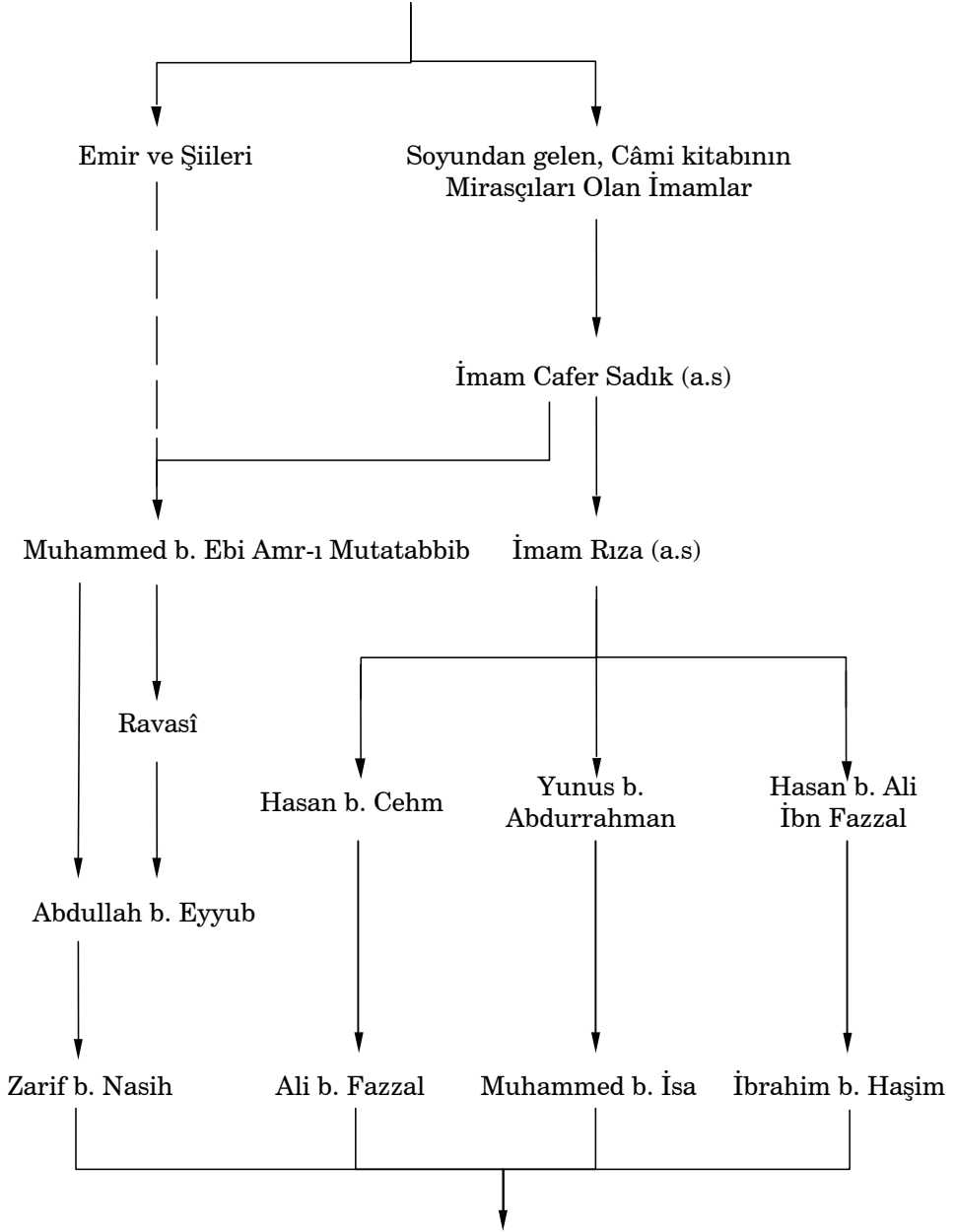
c) Hasan b. Cehm'in Sened Zinciri:

Şeyh Ebu Cafer Muhammed b. Yakub-i Kuleynî, Kâfi kitabında

Diyat Kitabının İmam Rıza'dan (a.s) Senet Zinciri

İmam Ali Ebu'l-Hasaneyn; el-Câmi kitabının yazarı

Üç muhaddisin Ehlîbeyt İmamları'na (a.s) senet zincirlemesi

KONUNUN ÖZETİ

Zarif b. Nasih'e isnat edilen Diyat kitabını, Emirü'l-Müminin Ali (a.s) kendi yazısıyla yazmış veya onu imla etmiş, ardından valilerine göndermiştir. Daha sonra Şiileri onu kaydederek nesilden nesile aktarmışlar ve İmam Cafer Sadık'ın (a.s) imameti döneminde ona sunmuşlar, o da, "*Evet doğrudur, Emirü'l-Müminin Ali (a.s), valilerine ona uygun davranmalarını emretmiştir.*" buyruğuyla onun doğruluğunu onaylamıştır.

Bu onayı diğer bir rivayette şöyle geçmektedir:

O, Emirü'l-Müminin Ali'nin (a.s) çeşitli konularla ilgili açıkladığı hüküm ve fetvalardır; onu valilerine ve ordusunun komutanlarına göndermiş, halk da onu yazmıştır.

Ondan sonra, mezkur kitabı İmam Cafer Sadık'tan (a.s) nakleden raviler zinciri, muhaddislerin ileri gelenlerinin dönemine kadar uzamıştır ki, onların arasında İmam Rıza'nın (a.s) dönemini görüp sözkonusu kitabı o hazrete sunanlar olmuştur. İmam Rıza (a.s) da onun içeriğini teyit ederek birine, "*Evet; o doğrudur. Emirü'l-Müminin Ali (a.s), valilerine ona uygun davranmalarını emretmiştir.*" şeklinde buyurmuştur.

Başka birine, "*O, doğrudur...*" buyurmuştur.

Üçüncüsüne, "*Doğrudur; onu rivayet edin.*" buyurmuştur.

İmam Rıza'dan sonra rivayet eden ravi zinciri, sonraki kuşak muhaddislerin ileri gelenlerinin dönemine kadar devam etmiştir. Nihayet ileri gelen muhaddislerimiz onun içeriğini Kutub-i Erbaa olan *el-Kâfi*, *Men Lâ Yahzuruhu'l-Fakih*, *et-Tehzib* ve *el-İstibsar* kitaplarında kaydetmişlerdir. Şöyle ki:

Şeyh Kuleynî, Diyat kitabının çeşitli bölümlerini *el-Kâfi* adlı kitabında dağınık olarak kaydetmiştir.

Şeyh Saduk bu kitabın tümünü, *Men La Yahzuruhu'l-Fakih* adlı kitabında bir bölümde nakletmiştir.

Şeyh Tusî de *et-Tehzib* adlı kitabında onun tümünü bir yerde getirdiği gibi dağınık olarak çeşitli bölümlerde de rivayet etmiştir.

Yine Şeyh Tusî onun bir bölümünü *el-İstıbsar* adlı kitabının bir bölümünden kaydetmiştir.

Diyat kitabının naklinde muhaddislerin ileri gelenlerinin Ehlibeyt İmamları'na kadarki raviler zincirlemesi işte bu şekildedir. Ancak muhaddisler bunun dışında Ehlibeyt İmamları'ndan tıpkı Diyat kitabındaki konular gibi ve yine onlarla aynı mana, mefhum ve içerikte olan diğer hadisler de nakletmişlerdir. Örnek olarak, Kuleynî'nin "Diyat" bölümündeki rivayeti şöyledir:

1- Aynı isnatla (bu bölümün başında, Diyat kitabının naklinde İmam Cafer Sadık (a.s) ve İmam Rıza'dan (a.s) getirilen isnatla) Emirü'l-Müminin Ali'nin (a.s), ceninin diyetini yüz dinar olarak açıkladığı ve erkeğin nutfesinin beş merhaleden cenine dönüştüğünü belirttiği rivayet edilmiştir. Şöyle ki, cenine ruh verilmeden önce diyeti yüz dinardır; çünkü Allah Teala insanı, süzme bir çamurdan yani nutfeden yaratmıştır. Bu, bir parçadan oluşan birinci merhaledir. Ondan sonra alaka (embriyo) merhalesi gelir, ki bu (dönemde cenin) iki parçadan oluşmaktadır. Ardından muzğa (et parçası oluşumu) aşamasına geçilir, ki bu durumda cenin üç parçadan oluşmaktadır. Daha sonra da dördüncü parça eklenerek kemik oluşma merhalesine varılır ve ondan sonra da kemiklere et giydirilerek ceninin yaratılışı tamamlanır. İşte bu şekilde tam diyet olan yüz dinarın beş parçası cenin için tamamlanmış olur. (Dolayısıyla öldürüldüğü takdirde kan sahibine diyet olarak yüz dinar verilir.)

Yüz dinarı beşe bölmemiz gerektiğine göre, diyet olarak nutfeye beşte bir, yani yirmi dinar; alakaya beşte iki, yani kırk dinar; muzğaya beşte üç, yani altmış dinar; kemiğe beşte dört, yani seksen dinar verilir; kemiğe et giydirildiği takdirde ise, diyeti tam yüz dinar olur. Ve eğer cenine ruh da verilmişse, bu durumda bir nefis ve canlı bir insan sayılır ki, erkek olursa kâmil diyet olan bin dinar ve eğer kız olursa beş yüz dinar verilir.

Rahmindeki bebeğin yaratılışı tamamlanmış olan hamile bir kadın öldürülür de çocuğunu düşürmezse ve onun erkek mi, kız mı olduğu belli olmazsa, yine annesinin öldürülme-

sinden önce mi, yoksa sonra mı öldüğü bilinmezse, bebeğin diyeti iki yarı olarak verilir; yani bir yarı erkeğin diyeti ve diğer yarı da kızın diyeti olarak. Öldürülen kadından dolayı ise kâmil diyet ödenir. İşte ceninin altı merhalesi böyledir.

Yine Emirü'l-Müminin Ali (a.s) şöyle fetva vermiştir: Bir erkeği eşiyile ilişkide bulunduğu sırada korkuturlar ve meni rahme ulaşmadan dışarıya akarsa, buna karşılık beşte birin yarısı olan on dinar diyet verilir. Ama eğer nutfe rahme yerleştikten sonra bu işi yapılırsa, yirmi dinar diyet ödenir.

Ceninin yaralanması konusunda da o hazret, kadın ve erkeğin yaralanması hususunda kâmil diyet ölçü alınarak hesaplandığı gibi, yüz dinarın esas alınmasına hüküm vermiştir...

Aynı bölümde Said b. Museyyib'den şöyle nakleder:

Ali b. Hüseyin'den (İmam Zenyelabidin -a.s-), "Eğer bir adam hamile kadına tekmeyle vurur da tekme sonucu kadın karnındaki ölü olarak düşürürse, diyeti ne kadardır?" diye sordum. Şöyle cevap verdi:

"Nutfe ise, yirmi dinar diyet ödenmesi gerekir."

Ben, "Nutfenin tanımı nedir?" diye sordum; o hazret şöyle buyurdu:

"Erkeğin nutfesinin kırk gün boyunca kadının rahminde kalmasıdır."

Ardından şöyle buyurdu:

"Kadının düşürdüğü alaka (embriyo) ise, kırk dinar diyet vermesi gerekir."

Ben, "Alakanın sınırı nedir?" diye sorunca, şöyle cevap verdi:

"Nutfenin rahimde seksen gün kalmasıdır."

Sonra buyurdu ki:

"Eğer düşürdüğü muzğa (et parçası) ise, altmış dinar diyet ödemelidir."

Ben, "Ya muzğanın sınırı nedir?" diye sordum. O hazret (a.s) şöyle buyurdu:

"Nutfenin rahme yerleşip orada yüz yirmi gün kalmasıdır."

Daha sonra da şöyle buyurdu:

"Ve eğer onu canı olduğu, kemik ve eti bittiği, vücudu şekillendiği ve kendisine ruh verildiği bir hâlde düşürürse; kâmil bir diyet vermelidir..."¹

Ve yine o kaynakta Muhammed b. Müslim'den şöyle rivayet eder:

İmam Muhammed Bâkır'dan (a.s), "Bir erkek karısını döver de kadın karnındaki 'nutfe'yi düşürürse, diyeti ne kadar olur?" diye sordum. O hazret (a.s), "*Yirmi dinar ödemelidir.*" buyurdu. Ben, "Karısını döver de 'alaka' düşürürse ne olur?" diye sordum. Bu defa da, "*Kırk dinar ödemelidir.*" buyurdu. "Peki ya 'muzğa' düşürürse?" diye sorduğumda, "*Altmış dinar diyet ödemelidir.*" cevabını verdi. "Eğer darbeler sonucu düşürdüğü, kemikleri oluşmuş bir cenin olursa, ne olur?" diye sordum. Bunun üzerine o hazret (a.s), "*Bu durumda kâmil bir diyet vermelidir; Emirü'l-Müminin Ali'nin (a.s) de fetvası böyledir.*" buyurdu.

Ardından ben, "Nutfenin yaratılış niteliği nedir, nasıl tanımlayabiliriz?" diye sordum. İmam (a.s), "*Nutfe katı balgam (veya sümük) gibi beyaz renklidir; rahimde yer alıp kırk gün boyunca orada kalınca alakaya dönüşür.*" buyurdu. Ben, "Peki alakanın oluşum özellikleri nelerdir?" diye sordum. İmam (a.s), "*Alaka, pıhtılaşmış ve koyu kan gibidir; nutfeden dönüştükten kırk gün sonra rahimde kalarak muzğaya dönüşür.*" buyurdu. Ben, "Öyleyse muzğanın da özelliklerini belirtiniz." dedim. Hazret (a.s), "*Birbirine girmiş yeşil renkte birçok damarı olan, kırmızı renkte çiğnenmiş bir et parçasıdır ki sonuçta kemiğe dönüşür.*" buyurdu. Ben, "Ya kemiğe dönüşünce nasıl olur?" dedim. Bunun üzerine şöyle buyurdu: "*Kemik oluşunca onun göz ve kulak sınırı belli olur ve böylece organlar belirip bebek şekillenir; bu durumda ona kâmil bir diyet taalluk eder.*"²

İbn Müskan kanalıyla da İmam Cafer Sadık'tan (a.s) şöyle rivayet eder:

Ceninin diyeti beş parçadır: Nutfe için beşte bir olan yirmi dinar, alaka için beşte iki olan kırk dinar, muzğa için beşte üç olan altmış dinar, kemik için beşte dört olan seksen

1- el-Kâfi, c.7, s.347.

2- el-Kâfi, c.7, s.345.

dinar, cenin tamamlanınca da diyeti yüz dinar olur. Ona ruh verilince ise, erkek olduğu takdirde bin dinar veya on bin dirhem diyet ödenir, kız olduğu takdirde de beş yüz dinar diyet taalluk eder.

Ve eğer hamile bir kadın öldürülür de rahmindeki bebeğin erkek mi, kız mı olduğu belli olmazsa, bu durumda onun diyeti iki yarıdır; bir yarı erkeğin diyetinden ve diğer yarı da kızın diyetinden ödenir ve kadına da tam bir diyet taalluk edilir.¹

* * *

Bu konuda, İmam Cafer Sadık'ın (a.s) hadisinde açıklanan hükümün, İmam Muhammed Bâkır'ın (a.s) hadisinde yer verilen hükümle ve bu iki İmam'ın (a.s) hadisindeki hükümün, İmam Seccad'ın (a.s) hadisindeki hükümle, yine onların hadislerindeki hükümün, Emirül-Müminin Ali'nin (a.s) imla ettiği Diyat kitabında geçen hükümle aynı olduğunu gördük. Bu hususta İmam Muhammed Bâkır (a.s) ile İmam Cafer Sadık'tan (a.s) nakledilen diğer iki hadis daha vardır ki onlarla, daha önce geçenler arasında özet ve geniş, genel ve detay olmak dışında bir çelişki yoktur.²

Yine *el-Kâfi* kitabında "Cenin Diyeti" bölümünde İmam Cafer Sadık'tan (a.s) aynı anlamda olan üç başka hadis olduğunu da görmekteyiz. Bunların birincisini Ebu Basir rivayet etmiştir:

Eğer bir erkek hamile bir kadının karnına vurur da darbe sonucu kadın rahmindeki bebeği ölü olarak düşürürse, o kadına yüz dinar diyet ödemelidir.³

İkincisini Davud b. Ferkad, İmam Cafer Sadık'tan (a.s) nakletmiştir:

Göçebe bir kadın, Resulullah'ın (s.a.a) huzuruna geldi ve kendisini korkutarak rahmindeki bebeğin düşmesine neden olan bir Arap'tan şikâyetinde bulundu. Arap, "Ağlayıp ses çıkarmayan bebeğin diyeti olmaz." deyince, Resulullah (s.a.a), "Kes sesini! Ona yüz dirhem diyet vermen gerekir." buyurdu.⁴

Üçüncüsünü ise Sekunî İmam Cafer Sadık'tan (a.s) aktarmıştır:

1- el-Kâfi, c.7, s.343.

2- el-Kâfi, aynı bölümde, altıncı ve sekizinci hadisler, s.344 ve 345.

3- el-Kâfi, dördüncü hadis, c.7, s.344.

4- el-Kâfi, üçüncü hadis, c.7, s.343.

Resulullah (s.a.a), Hilaliye'nin, taş atılması sonucu düştürdüğü bebek hakkında, "Onun diyeti yüz dinardır." şeklinde hüküm verdi.¹

Bu konuda, İmam Cafer Sadık (a.s) birinci hadiste fetva vererek kimseye nispet vermeksizin Allah'ın hükmünü belirtmiş, fakat ikinci ve üçüncü hadiste, aynı hükmü, böyle bir hükmün verilmesine neden olan meseleye de değinerek Resulullah'tan (s.a.a) naklederek beyan etmiştir.

Kâfi kitabının "Diyat" bölümünden aktardıklarımızın benzerlerinin oldukça fazla olduğunu görmekteyiz. Öyle ki bir rivayette bir hükmün açıklanması bir yerde bir İmam'dan yapılmakta, başka bir yerde de o İmam o hükmü Hz. Ali'den (a.s) ve üçüncü merhalede ise aynı hükmü dedeleri Resulullah'tan (s.a.a) rivayet etmektedir. Bu durumu, *Kâfi* kitabının yedinci cildinin şu sayfalarında görmek mümkündür: c.7, s.265, 266, 268, 281, 284, 285, 320, 323, 326, 329, 331, 333, 334, 353-357, 360, 364-368, 370, 371, 373 ve 375.

Bu konu *Kâfi*'nin "Diyat" bölümüne has değildir; *Kâfi* dışında İmamiye Ekolü'nün *Fakih*, *Tehzib* ve *İstibsar* gibi diğer büyük hadis mecmualarında da durum böyledir.

"Diyat" kitabı hakkındaki incelememiz buraya vardığına göre, muhaddislerin ileri gelenleriyle Ehlibeyt İmamları arasındaki vasıta halkalarını tanıtmak zorundayız.

1- el-Kâfi, yedinci hadis, c.7, s.344.

DİYAT KİTABININ RAVİLERİNİN TANITIMI

Ümeyyeoğulları'nın hükümeti döneminde, Emevî halifelerinin Ehlibeyt İmamları'na ve onların izleyicilerine karşı düşmanca baskı ve hareketleri sonucu, hadis ravilerinin söz konusu kitabı vasıtasız olarak Masum İmam'dan (a.s) nakleden kimseler arasındaki bağı koptu. Nihayet İmam Cafer Sadık'ın (a.s) döneminde, geçmiş ravilerden kendilerine ulaşan "Diyat kitabı"nı o hazrete ve daha sonra da İmam Rıza'ya (a.s) sundular. Böylece o iki İmam'dan (a.s) nakleden raviler zincirlemesi, muhaddislerin ileri gelenlerine kadar uzandı. Şimdi bu ravileri tanıyalım:

Birinci mecmuada "Diyat kitabı"nı İmam Cafer Sadık'tan (a.s) nakleden raviler şunlardır:

1- Şeyh Kuleynî'nin Kâfî Kitabındaki Senedi

Şeyh Kuleynî "Diyat" kitabını ashabımızdan bir grup vasıtasıyla Sehl b. Ziyad'dan rivayet etmiştir ve daha önce de dediğimiz gibi o grup şunlardan ibarettir:

a) Muhammed b. Cafer b. Muhammed b. Avn el-Esedî

Necaşî onun hayatıyla ilgili şöyle yazmaktadır:

Ebu'l-Hasan el-Kuffî'dir, Rey'de oturmaktaydı. Onun telif ettiği şu eserler vardır... Bize bu kitapların tamamını şunlar bildirmiştir... Hicrî 312 yılında vefat etmiştir.

Şeyh Tusî de onun hayatından bahsederken şöyle demektedir:

Bu kitap onun telifidir: ... Bu kitabın ona ait olduğunu bize bir grup haber vermiştir.¹

Rivayetleri *Câmiu'r-Ruvat*'ta da geçmiştir.

1- Mecmau'r-Rical, c.5, s.177; Câmiu'r-Ruvat, c.2, s.86.

b) Muhammed b. Hasan el-Saffar

Hakkında daha önce bahsetmiştik.

c) Allan Diye Meşhur Olan Ali b. Muhammed b. Eban el-Razî el-Kuleynî

Necaşî onunla ilgili olarak, "Allan'ın dayısının ismi Kuleynî idi." şeklinde yazmakta ve Allan hakkında şöyle demektedir:

Künyesi Ebu'l-Hasan'dır, güvenilir ve yüce bir kişidir. Onun "Ahbaru'l-Kaim" (Hz. Mehdi ile ilgili haberler) adlı bir kitabı vardır. O, Mekke yolunda öldürüldü.

Yine *Mecmau'r-Ruvat* kitabında güvenilir ve değerli bir kişi olarak tanıtılmıştır.¹

d) Muhammed b. Akil el-Kuleynî

Rical yazarları, özel olarak onun hakkında bir şey yazmamışlardır. Çünkü onlar usul kitaplarının yazarları ve eserleri hakkında bilgi verirler. Muhammed b. Akil de sadece ravilerden biridir. *Mecmau'r-Ruvat* ve *Câmiu'r-Ruvat* kitaplarında onun rivayet ettiği hadisler geçmektedir.²

Sehl b. Ziyad el-Âdemî

Necaşî şöyle diyor:

Ebu Said er-Razî, "*en-Nevadir*" adlı kitabın sahibidir. Bize bunu şunlar haber vermiştir...

Şeyh Tusî ise şöyle demiştir:

Onun bir kitabı var... Onun varlığını bize şunlar bildirmiştir... Sehl b. Ziyad, İmam Cevad ve İmam Hâdi'nin (a.s) dönemini görmüş ve hicrî 250 yılında İmam Hasan Askerî (a.s) ile yazışmıştır. Sehl b. Ziyad'ı zayıf ravilerden biri olarak tanıtmışlardır.³

Sehl b. Hasan b. Zarîf

Necaşî onunla ilgili olarak şöyle yazmaktadır:

1- Rical-i Necaşî, s.292.

2- Memcau'r-Rical, c.5, s.265.

3- Rical-i Necaşî, s.140.

Ebu Muhammed güvenilir olup birçok raviler ondan rivayet etmişlerdir. Onun icazetini bize şunlar bildirmiştir...

Şeyh Tusî de şöyle diyor:

Sehl b. Hasan'ın, ashabımızdan bir grubunun bize varlığını bildirdiği bir kitabı vardır.

Erdebilî onun rivayetlerini *Câmiu'r-Ruvat* kitabında kaydetmiştir.

Hasan b. Zarif ise, hakkında daha önce bahsettiğimiz babası Zarif b. Nasih'ten rivayet etmiştir. Zarif b. Nasih de Abdullah b. Eyyub b. Raşid ez-Zührî'den rivayet etmiştir.

Abdullah b. Eyyub b. Raşid el-Zührî

Necaşî onun hakkında şöyle yazıyor:

O, elbise satıcısı bir kişi olup İmam Cafer Sadık'tan (a.s) hadis rivayet etmiştir. Onun, *Nevadir* adında bir kitabı var. Bunu bize şunlar bildirmiştir...

Şeyh Tusî de onun hakkında şöyle diyor:

Onun, bir grup vasıtasıyla varlığını öğrendiğimiz bir kitabı vardır.¹

Câmiu'r-Ruvat, onun rivayetlerine yer vermiştir.

İbn Eyyub ise, "Diyat" kitabını Muhammed b. Ebu Amr el-Ta-bib'den, o da İmam Cafer Sadık'tan (a.s) rivayet etmiştir. Muhammed b. Ebu Amr hakkında da daha önce bahsetmiştik.

2- Şeyh Tusî'nin Senedi

Şeyh Tusî'nin söz konusu kitapla ilgili senedi üç tarikile Zarif b. Nasih'e ulaşmaktadır:

a) Daha Önce Bahsettiğimiz Şeyh Kuleynî'nin Senedi

Şeyh Tusî'nin senedi, *Kâfi*'den rivayet ederken, isimleri *Tehzib* kitabının Meşiha (hadis hocaları) bölümünde geçen bir grup vasıtasıyla Şeyh Kuleynî'ye ulaşmaktadır. O diyor ki:

Bu kitapta Muhammed b. Yakub el-Kuleynî kanalıyla getirdiklerimi bana, Şeyh Ebu Abdullah Muhammed b. Muhammed b. Nu'man (r.a), ona Ebu'l-Kasım Cafer b. Mu-

1- Rical-i Necaşî, s.164; Fihrist-i Şeyh Tusî, s.130; *Câmiu'r-Ruvat*, c.1, s.477 ve 474 ve *Mecmau'r-Rical*, c.3, s.256 ve c.2, s.117.

hammed b. Kavleveyh (r.a), ona Muhammed b. Yakub... bildirmiştir.¹

Biz bu senetle yetinerek sadece onunla Kuleynî arasındaki iki vasıtayı inceleyip tanıtmaya çalışacağız:

1- Şeyh Müfid, Muhammed b. Muhammed b. Nu'man. Necaşî Şeyh Müfid'i şöyle tanıtıyor:

Bizim büyüğümüz ve üstadımızdır. (Allah'ın rızası onun üzerine olsun.) Fıkıhta, kelimada ve rivayette, güvenilirlikte ve ilimdeki üstünlüğü vasfedilmeyecek kadar yüce ve meşhurdur... Şu kitaplar ona aittir... Hicrî 413 yılında vefat etmiştir. Ben onun bu kitaplarının hepsini kendisinden dinledim; onlardan bazılarını onun kendisinden ders aldım ve diğer bazıları da defalarca onun huzurunda okunmuştur.²

2- Şeyh Ebu'l-Kasım Cafer b. Muhammed b. Cafer b. Musa b. Kavleveyh:

Necaşî onun hakkında şöyle yazıyor:

Ebu'l-Kasım, bizim güvenilir yarenlerimizin büyüklerinden, hadis ve fıkıhta onların ileri gelenlerindendi. O, babası ve kardeşi vasıtasıyla Sa'd'dan hadis rivayet etmiş ve "Ben Sa'd'dan, vasıtasız olarak sadece dört hadis duydum." demiştir. Üstadım Ebu Abdullah, *el-Fakih* kitabını onun yanında okumuş ve ondan hadis öğrenmiştir.

Ona ait şu eserler vardır... Ben bunların birçoğunu üstadım Ebu Abdullah Şeyh Müfid (r.a) ve Hüseyin b. Ubeydullah'ın yanında okudum.

Şeyh Tusî de kendi *Fihrist*'inde onun hakkında şunları söylemiştir:

Güvenilir ve fıkıh babları sayısınca birçok telif eserleri olan bir kişiydi; bu cümleden ... eserleridir ve bunların dışında çok sayıda diğer eserleri de vardır. Onun rivayet ettiği kitap ve usuller hakkında bir fihristi vardır. Onun kitap ve usullerden naklettiklerini içeren fihristi vardır ki rivayetlerini ve kitaplarının fihristini bir grup, bu cümleden ... bize bildirmişlerdir.

Yine Şeyh Tusî *Rical* kitabında onun hakkında şöyle yazıyor:

1- Biz Şeyh Tusî'nin kitabının senetlerini tanıtırken onun kendi ibaresini kaydettik; et-Tehzib, s.5-13.

2- Mecmau'r-Rical, c.6, s.33-38.

Onların varlığından Muhammed b. Muhammed b. Nu'man (Şeyh Müfid) ve ... bizi haberdar etmiştir. Hicrî 368 yılında dünyadan göçmüştür. *Câmiu'r-Ruvat* kitabında onun hadislerini aktaran yazarların isimleri geçmiştir.¹

b) Şeyh Müfid ve Şeyh Saduk Vasıtasıyla Şeyh Tusî'nin Senedi

Şeyh Tusî, Şeyh Müfid'den rivayet etmiş ve Şeyh Müfid, Şeyh Ebu Cafer Muhammed b. Ali b. Hüseyin b. Babeveyh'den, o Muhammed b. Hasan b. Velid'den, o Ahmed b. İdris'den, o Muhammed b. Hisan er-Razî'den, o İsmail b. Cafer el-Kindî'den, o da Zarif b. Nasih'ten...

1- **Şeyh Müfid:** Hâl tercümesi ve biyografisine daha önce yer verdik.

2- Rey şehrinde oturan **Ebu Cafer Muhammed b. Ali b. Hüseyin b. Babeveyh b. Musa el-Kummî:** Necaşî onun hakkında şöyle yazıyor:

Bizim büyüğümüz ve fakihimiz, Horasan Şiîlerinin önde geleniydi. Hicrî 355 yılında Bağdat'a gitti. Genç yaşlarda olmasına rağmen Şia'nın hadis ilminin ileri gelenleri, ondan hadis duymuşlardır. İbn Babeveyh'in çok sayıda kitapları vardır; bu cümleden... Biz onun tüm kitapları hakkında bilgi edindik. Ben onlardan bazılarını babam Ali b. Ahmed b. Abbas el-Necaşî'nin yanında okudum ve o bana dedi ki: Bağdat'ta onun dersine katıldığımız zaman, bana kitaplarını nakletme icazeti verdi. İbn Babeveyh, hicrî 381 yılında vefat etti.

Şeyh Tusî de kendi *Fihrist*'inde onun hakkında şöyle yazıyor:

Yüce, değerli, hadis hafızı, ricali tanımadada basiretli, araştırmacı ve rivayetleri eleştiren bir kişiydi. Kumlular arasında onun gibi hafızası güçlü ve fazla bilgiye sahip olan biri görülmemiştir. İbn Babeveyh'in telif eserleri üç yüz cilde ulaşmaktadır...

Onun tüm kitap ve rivayetlerini bize ashabımızdan şunlar bildirmiştir... Ki onların hepsi bunları onun kendisinden nakletmişlerdir.

1- Fihrist-i Şeyh Tusî, s.67; Mecmau'r-Rical, c.2, s.37-38; Ravzatu'l-Cenat, c.2, s.171; Câmiu'r-Ruvat, c.1, s.157-158.

Şeyh Tusî bunun benzerini kendi *Rical* kitabında da kaydetmiştir.¹

3- Muhammed b. Hasan b. Ahmed b. Velid: Necaşî onun hakkında şöyle demiştir:

Kum âlimlerinin üstadı, fakihi ve ileri geleni olan Ebu Cafer; güvenilir, sözü kabul edilir ve herkesin ilgisini üzerinde toplayan bir kişidir. Onun bazı telifleri vardır; bu cümleden... Onun tüm kitap ve hadislerini bize şunlar bildirmiştir... Hicrî 343 yılında vefat etmiştir.

Şeyh Tusî de kendi *Fihrist*'inde onun hakkında şöyle yazıyor:

Kadri yüce, rical ilmini bilen ve güvenilir bir kişidir. Onun birtakım kitapları vardır. Bazıları şunlardır... Rivayetlerini İbn Ebu Ceyyid vasıtasız olarak onun kendisinden naklen bize bildirmiş ve yine bir grup... kanalıyla ve ... gibi bir diğer grup da ondan bunları nakletmişlerdir.

Şeyh Tusî bunun benzerini *Rical* kitabında da kaydetmiş, Erdebîlî de onun kitaplardaki rivayetlerinin yerlerini belirtmiştir.²

4- Ahmed b. İdris: Necaşî onun hakkında şöyle demiştir:

Ebu Ali Eş'arî el-Kummî, ashap ve yarenlerimiz arasında güvenilir, fakih, çok hadis rivayet eden, rivayeti sahih olan bir kişidir. Onun *Nevadir* adlı bir kitabı vardır. Ashabımızdan bir grubu onun icazetini bize bildirmişlerdir. Ahmed b. İdris, hicrî 306'da Mekke yolu üzerinde Kar'a bölgesinde vefat etmiştir.

Şeyh Tusî de onun hakkında kendi *Fihrist*'inde şöyle yazar:

Onun büyük ve faydası çok olan *Nevadir* adlı kitabı var. Onun diğer rivayetlerini bize Hüseyin b. Ubeydullah ve... bildirmişlerdir.

Yine Şeyh Tusî, *Rical* kitabında Telleukbura'dan şöyle rivayet eder:

İbn Hemmam'ın evinde ondan birkaç hadis duydum; fakat ondan hadisi rivayet etmek için icazet almadım.

Câmiu'r-Ruvat'da rivayetlerinin kaydedildiği yerlere yer verilmiştir.³

1- Mecmau'r-Rical, c.5, s.269-273; Câmiu'r-Ruvat, c.2, s.154.

2- Necaşî, s.298; Fihrist-i Şeyh Tusî, s.184; Mecmau'r-Rical, c.5, s.182-183; Câmiu'r-Ruvat, c.2, s.90.

3- Mecmau'r-Rical, c.1, s.93-94; Câmiu'r-Ruvat, c.1, s.40-41.

Buraya kadar aktardıklarımızdan anlaşılan şudur: Necaşî hiçbir muhaddisten onun *Nevadir* kitabının ismini duymamış ve onu hiçbir muhaddise de sunmamıştır. Sadece onu rivayet etmek için icazet almıştır. Oysa Şeyh Tusî *Nevadir* kitabı dışında, onun rivayetlerini kendi hadis hocalarından duymuştur. Bu ise Şeyh Tusî'nin, Diyat kitabını birkaç vasıtayla Zarif'in rivayetine göre ondan rivayet etmiş olmasıyla çelişmez. Çünkü Diyat kitabı, üstatlarının kendisine bildirdiği rivayetlerindedir.

5- Muhammed b. Hassan er-Razî el-Zeynebî veya Zeynî: Şeyh Tusî, kendi *Fihrist*'inde onun hakkında şöyle demektedir:

Ona ait kitaplardan bazıları şunlardır... Bu kitapları bize şunlar bildirmiştir...

Necaşî de şöyle demiştir:

Ona ait kitaplardan bazıları şunlardır... Onun bu kitaplarını bize İbn Şazan şunlardan naklen haber vermiştir...

Câmiu'r-Ruvat kitabının yazarı da onun rivayetlerini kendi eserinde kaydetmiştir.¹

Ve **İsmail b. Cafer el-Kindî:** İsmail b. Cafer'in kitap ve telif eseri olmadığı için hakkında bir şey yazılmamıştır.

c) Şeyh Tusî'nin, Hasan b. Fazzal'a ve Ondan da Zarif'e Kadar Senedi

Şeyh Tusî'nin senetleri üç tarikle Hasan b. Fazzal'a ulaşmaktadır:

Birincisi: *Kâfi*'de Kuleynî'nin vasıtasıyla:

Şeyh Tusî, Şeyh Müfid'den, o Cafer b. Muhammed b. Kavleveyh'ten, o *Kâfi*'de Şeyh Kuleynî'den. Kuleynî de *Kâfi*'de Ali b. İbrahim'den, o babası İbrahim b. Haşim'den, o Hasan b. Ali b. Fazzal'dan, o da Zarif'ten.

Şimdi daha önce haklarında bilgi vermediğimiz muhaddislerin hâl tercümesine kısaca değinelim:

1- İbrahim b. Haşim el-Kummî: Keşşî şöyle demiştir:

İbrahim b. Haşim el-Kummî, İmam Musa Kâzım'ın (a.s) ashabındandı.

Necaşî diyor ki:

1- Mecmau'r-Rical, c.5, s.180; Câmiu'r-Ruvat, c.2, s.88.

Aslen Kûfelidir; ancak daha sonra Kum'a gitmiştir. O, Kûfelilerin hadislerini Kum'da yayan ilk kişidir. Onun yazmış olduğu kitaplardan, bazıları şunlardır... Bunları bize Ali b. İbrahim kanalıyla babasından şunlar haber vermiştir...

Şeyh Tusî ise şöyle demiştir:

Onun İmam Rıza'nın (a.s) huzuruna çıktığı söylenmektedir. Ona ait şu kitapların olduğunu biliyorum... Bu kitapların varlığından bizi ashabımızdan bir grubu, bu cümleden... hepsi Ali b. İbrahim b. Haşim kanalıyla onun babasından haberdar etmişlerdir.

Câmiu'r-Ruvat kitabında onun rivayetleri kaydedilmiştir.¹

2- Ali b. İbrahim b. Haşim el-Kummî: Necaşî onun hakkında şöyle diyor:

Ebu'l-Hasan; hadiste güvenilir, itikadı dürüst, çok sayıda hadis duyup rivayet eden ve kendisine kesinlikle itimat edilebilen bir kişidir, birçok kitap da yazmıştır. Bazıları şunlardır... Bunların varlığını, diğer kitap ve hadislerinin icazetini bize şunlar haber vermiştir...

Şeyh Tusî ise şöyle diyor:

Onun birtakım kitapları vardır. Bunları bize, Ali b. İbrahim kanalıyla şu muhaddisler bildirmiştir... Sadece Şerayi bölümünde deve etinin haram oluşuyla ilgili istisna ettiği rivayet hariç ki, onun hakkında da, "Ben onu rivayet etmiyorum." demiştir. O, Me'mun tarafından Ümmül-Fazl'ın İmam Cevad Muhammed b. Ali (a.s) ile evlendirilmesi olayını rivayet etmiştir ve biz onu birinci senetlerle aktarmışız.

Câmiu'r-Ruvat kitabında da onun rivayetlerine yer verilmiştir.²

3- Hasan b. Ali b. Fazzal el-Teymî el-Kufî: Necaşî onun hakkında şöyle diyor:

O, İmam Rıza'nın (a.s) ashabındandı ve İbn Şazan... Hasan'dan, onun Züht adlı bir kitabının olduğunu bize bildirmiştir. Yine İbn Şazan, ...kanalıyla onun Mut'a ve Rical konularında kitabının olduğunu bize haber vermiştir. Hasan b. Ali b. Fazzal, hicrî 224 yılında vefat etmiştir.

Şeyh Tusî de kendi *Fihrist*'inde onun hakkında şöyle yazmıştır:

1- Mecmau'r-Rical, c.1, s.79-80; Câmiu'r-Ruvat, c.1, 38.

2- Necaşî, s.197; Fihrist-i Şeyh Tusî, s.115; Câmiu'r-Ruvat, c.1, s.545; Mecmau'r-Rical, c.2, s.152.

O, İmam Rıza'nın (a.s) özel ashabından olup bazı kitaplar telif etmiştir; bu cümleden... adlı kitaplardır. Onun tüm rivayetlerini ashabımızdan şunlar bize bildirmiştir...

Câmiu'r-Ruvat kitabında da onun rivayetleri yer almıştır.¹

İkincisi: Şeyh Tusî'nin, Kuleynî tariki dışında, İbn Fazzal'a kadarki ikinci senedi şöyledir:

Şeyh Tusî, Hüseyin b. Ubeydullah ve Ebu'l-Hüseyin b. Ceyyid'den ve o ikisi Ahmed b. Muhammed b. Yahya'dan, o Abbas b. Ma'ruf'tan, o Hasan b. Ali b. Fazzal'dan, o da Zarif b. Nasih'ten.

Bunların her birinin hâl tercümesi şöyledir:

1- Hüseyin b. Ubeydullah b. İbrahim el-Gazairî: Necaşî onun hakkında şöyle yazmaktadır:

Bizim büyüğümüz ve şeyhimiz Ebu Abdullah'ın (r.a) bir takım telifleri vardır. Bazıları şunlardan ibarettir... Bunların tümünü ve bütün rivayetlerini nakletmek için bize icazet vermiş; hicrî 411 yılında vefat etmiştir.

Şeyh Tusî de onun hakkında kendi *Rical* kitabında şöyle demiştir:

Biz ondan hadis duyduk ve o bütün rivayetlerini nakletmemiz için bize icazet verdi.²

2- Ali b. Ahmed b. Muhammed b. Ebu Seyyid el-Kummî: *Câmiu'r-Ruvat* ve *Mecmau'r-Rical* kitaplarında onun hakkında şöyle geçer:

Ebu'l-Hüseyin, Necaşî ve Tusî'nin şeyhi ve üstadıdır.

Meşihatut-Tehzib'in Şerhi'nde ise şöyle geçer:

Ali b. Ahmed b. Muhammed, Ahmed b. Muhammed b. Yahya el-Attar'dan (öl. 356) hadis edinmiş ve ondan rivayet etmek için icazet almıştır...³

3- Ahmed b. Muhammed b. Yahya el-Atar el-Kummî: Şeyh Tusî onun hakkında şöyle diyor:

Bize ondan Hüseyin b. Ubeydullah ve Ebu'l-Hüseyin b. Ebu Ceyyid haber vermiştir. Hüseyin b. Ubeydullah 356 yı-

1- *Mecmau'r-Rical*, c.2, s.182-183; *Câmiu'r-Ruvat*, c.1, s.246.

2- Necaşî, s.26-28; *Fihrist-i Şeyh Tusî*, s.73; *Câmiu'r-Ruvat*, c.1, s.214; *Mecmau'r-Rical*, c.2, s.131-137.

3- *Mecmau'r-Rical*, c.4, s.164; *Câmiu'r-Ruvat*, c.1, s.554; *Şerhu Meşihati't-Tehzib*, s.34.

İnında ondan hadis edinmiş ve ondan rivayet etmek için ica-
zet almıştır.

Sonra Şeyh Tusî kendisinin ona kadarki rivayet zincirlemesini
Meşihatü't-Tehzib'de kaydetmiştir. *Câmiu'r-Ruvat*'ta da onun riva-
yetleri tanıtılmıştır.

4- Abbas b. Ma'ruf: Cafer b. Abdullah el-Eş'arî'nin kölesi Ebu'l-
Fazl, İmam Rıza (a.s) ve İmam Hâdî'nin (a.s) ashabındandı. Necaşî
onun hakkında şöyle yazıyor:

Kumlu ve güvenilir bir kişidir. Edeb ve... adlı kitapları
vardır. Onun tüm hadis ve tasniflerini bize şunlar bildirmiş-
tir...

Şeyh Tusî ise şöyle diyor:

Onun çeşitli kitapları vardır; ashabımızdan şu bir grup
onları bize bildirmiştir... onun rivayetleri *Câmiu'r-Ruvat* ki-
tabında tanıtılmıştır.¹

Onun rivayetleri *Câmiu'r-Ruvat* kitabında tanıtılmıştır.²

Üçüncüsü: Şeyh Tusî'nin, Kuleynî tariki dışında, İbn Fazzal'a
kadarki üçüncü senedi şöyledir:

Şeyh Tusî, Şeyh Müfid'den, o Ebu Cafer Şeyh Saduk'tan, o Mu-
hammed b. Hasan b. Velid'den, o Muhammed b. Hasan el-Saffar'-
dan, o Ahmed b. Muhammed b. İsa'dan, o da Hasan b. Ali b. Faz-
zal'dan.

Bunların arasından hakkında bilgi vermediğimiz muhaddisin
hâl tercümesi ise şöyledir:

Ahmed b. Muhammed b. İsa, Ebu Cafer Eş'arî el-Kummî: Ne-
caşî onun hakkında şöyle demektedir:

Kumlu muhaddislerin üstadı, onların ileri geleni ve faki-
hidir. İmam Rıza (a.s), İmam Cevad (a.s) ve İmam Hadi'yi
(a.s) görmüş ve çeşitli kitaplar telif etmiştir. Bazıları şunlar-
dır... Onun kitaplarını bize şu âlimler bildirmiştir...

Şeyh Tusî de şöyle demiştir:

Ashabımızdan bir grubu ve bu cümleden İbn Ebu Ceyyid
ve... onun bütün kitaplarıyla rivayetlerini bize bildirmiştir.

Onun rivayetleri *Câmiu'r-Ruvat* kitabında tanıtılmıştır.³

* * *

1- Mecmau'r-Rical, c.3, s.250; Câmiu'r-Ruvat, c.1, s.423.

2- Mecmau'r-Rical, c.3, s.250; Câmiu'r-Ruvat, c.1, s.423.

3- Necaşî, s.64; Fihrist, s.48-49; Câmiu'r-Ruvat, c.1, s.69; Mecmau'r-Rical,
c.1, s.161-165.

Yukarıda değindiğimiz bu üç kanalla Şeyh Tusî, Zarif b. Nasih'ten, o Abdullah b. Eyyub'dan, o İbn Ebu Amr el-Tabib'den, o da İmam Cafer Sadık'tan (a.s) rivayet etmiştir.

Bu senetler birinci mecmuadır. Şimdi ise ikinci mecmuanın senet silsilesini açıklayalım:

Şeyh Saduk'un Men La Yahzuruhu'l-Fakih Kitabındaki Senedi

Şeyh Saduk, *Men La Yahzuruhu'l-Fakih* kitabında Ali b. Hüseyin b. Babeveyh'ten, o Sa'd b. Abdullah'tan, o Ahmed b. Muhammed b. İsa'dan, o Hasan b. Ali b. Fazza'dan, o Zarif b. Nasih'ten, o Abdullah b. Eyyub'dan, o Hüseyin Ravasî'den, o Muhammed b. Ebu Amr el-Tabib'den, o da İmam Cafer Sadık'tan (a.s) rivayet etmiştir.

Bunların üçü hariç diğerlerinin hâl tercümesine daha önce yer verdik, şimdi ise haklarında bilgi vermediğimiz diğer üç muhaddisin hâl tercümesine değinelim:

1- Ali b. Hüseyin b. Musa b. Babeveyh, Ebu'l-Hasan el-Kummî: Necaşî onun hakkında şöyle demiştir:

Kendi asrında Kumluların büyük muhaddisi, fakihi ve onlar tarafından güvenilir bir kişidir. Onun birtakım kitapları vardır; bazıları şunlardır... Hicrî 328 yılında Bağdat'a gelmiş, orada Abbas b. Ömer-i Kuluzanî'ye bütün kitaplarını rivayet etmesi için icazet vermiş ve hicrî 329 yılında vefat etmiştir.

Şeyh Tusî de onun hakkında şöyle yazmıştır:

O, makamı yüce bir fakih ve güvenilir bir kişidir. Birçok kitap telif etmiştir; bu cümleden... adlı kitaplarıdır. Onun bütün kitap ve rivayetlerini bize Şeyh Müfid ve... bildirmiştir.

Erdebilî *Câmiu'r-Ruvat* kitabında onun rivayetlerini tanıtmıştır.¹

2- Sa'd b. Abdullah b. Ebu Halef el-Eş'arî el-Kummî: Necaşî onun hakkında şöyle demiştir:

Şia'nın büyük âlimlerinden, fakihlerinden ve ileri gelenlerindedir. Ehlişünnet hadislerinden birçoğunu öğrenmiş ve çeşitli kitaplar telif etmiştir. Kitaplarından elimize ulaşan şunlardır... Onun kitaplarını bize şunlar bildirmiştir... On-

1- Mecmau'r-Rical, c.4, s.186-188; Câmiu'r-Ruvat, c.1, s.574.

lar demişlerdir ki: Sa'd onun bu kitaplarını bize rivayet etmiştir. Hüseyin b. Ubeydullah el-Gazairî der ki: "Ben onun *el-Muntehabat* kitabını Ebu'l-Kasım b. Kavleveyh'in (r.a) yanına götürüp ona okumak istedim. Ona, 'Sa'd'ın kendisi size hadis rivayet etmiş midir?' diye sordum. O, 'Hayır; ondan bana babam ve kardeşim rivayet etmişlerdir; ben ise vasıtasız olarak ondan sadece iki hadis duymuşum.' dedi." Sa'd, hicrî 301 veya 299 yılında vefat etmiştir.

Şeyh Tusî de onun hakkında şöyle demiştir:

Ashabımızdan bir grubu Muhammed b. Ali b. Hüseyin'den, o da babasından; yine Muhammed b. Hasan, Sa'd b. Abdullah'tan, o da kendi ravilerinden onun tüm kitap ve rivayetlerini bize bildirmişlerdir. Muhammed b. Ali b. Hüseyin şöyle der: "Sa'd b. Abdullah'ın bütün kitaplarını Muhammed b. Hasan'dan rivayet etmişimdir; ancak *Muntehabat* kitabının dışında; ben bu kitabın sadece bazı kısımlarını Muhammed b. Hasan'a okumuşum ve Muhammed b. Musa'nın ve... rivayet ettikleri hadisleri de ona bildirmişim.

Sa'd'ın hadisleri *Câmiu'r-Ruvat* kitabında belirtilmiştir.¹

3- Hüseyin b. Osman b. Ziyad el-Ravasî

Keşşî, kendi *Rical*'inde, s. 236'da ondan rivayet etmiş, aynı kitabın 372. sayfasında ondan başka biriyle birlikte bahsetmiş ve sonra şöyle vurgulamıştır:

Bunların hepsi üstün, seçkin, güvenilir ve seçkin kişilerdir.

Şeyh Tusî de kendi *Fihrist*'inde onun hakkında şöyle demiştir:

Onun, senetle bize aktarılan bir kitabı vardır.

Erdebilî de onun hadis kitaplarındaki rivayetlerinin yerlerini belirtmiştir.²

* * *

Buraya kadar *Diyat* kitabını İmam Cafer Sadık'tan (a.s) nakleden raviler zincirini tanıtmaya çalıştık. Şimdi ise bu kitabı İmam Ali b. Musa Rıza'dan (a.s) aktaran raviler zincirini tanıyalım.

1- *Mecmau'r-Rical*, c.3, s.105-107; *Câmiu'r-Ruvat*, c.1, s.355-356.

2- *Fihrist-i Şeyh Tusî*, s.82; *Mecmau'r-Rical*, c.2, s.186; *Câmiu'r-Ruvat*, c.1, s.247 ve bizim *Rical-i Keşşî*'den maksadımız, Şeyh Tusî'nin *İhtiyaru Marifeti'r-Rical*'idir, Meşhed üniversitesi baskısı, 1348.

Mezkûr kitabın senedi üç yolla İmam Rıza'ya (a.s) ulaşmaktadır:

a) Hasan b. Ali b. Fazzal'dan rivayet edenler: Şeyh Tusî kendi senediyle Şeyh Kuleynî'den, o Ali b. İbrahim'den, o babası İbrahim b. Haşim'den, o Hasan b. Ali b. Fazzal'dan, o da İmam Rıza'dan (a.s)... Bunların hâl tercümesine daha önce değinmiştik.

b) Yunus b. Abdurrahman'dan nakledenler: Şeyh Tusî kendi isnadiyla Kuleynî'den, o ashabımızdan bir gruptan, onlar Sehl b. Ziyad'dan, o Muhammed b. İsa'dan, o Yunus b. Abdurrahman'dan, o da İmam Rıza'dan (a.s)... Yine Ali b. İbrahim kanalıyla Muhammed b. İsa'dan aynı senette.

Bu senette yer alan ve haklarında şimdikiye kadar bilgi vermediğimiz ravilerin hâl tercümesi ise şöyledir:

1- Muhammed b. İsa b. Ubeyd el-Yaktinî, Esed. Huzeyme'nin kölesi:

Necaşî onun hakkında şöyle diyor:

Ebu Cafer, bizim ashabımız (Şiîler) arasında yüce bir makama sahiptir. O, seçkin, güvenilir, çok rivayet eden, iyi ve güzel tasnifleri bulunan bir kişidir. Bağdat'a yerleşmiş, İmam Cevad'dan (a.s) yazışma ve görüşme yoluyla rivayet etmiştir. Ondan geriye kalan kitaplar şunlardan ibarettir...¹

Daha sonra onun kitaplarının rivayet senedini, "Muhammed b. İsa onu kitaplarını ve rivayetlerini bize nakletmiştir." diyen Himyerî'ye kadar ulaştırmıştır.

Yine Necaşî, Ahmed b. Muhammed'den, o Sa'd'dan, o da Muhammed b. İsa'dan soru ve cevap şeklinde birtakım meseleleri rivayet etmiştir.

Şeyh Tusî ise *Fihrist*'te, onun kitaplarının isimlerini sıralamış ve şöyle demiştir:

Bu kitapların varlığını bir grup, bu cümleden... bize haber vermiştir.

Erdebilî de onun çeşitli kitaplardaki rivayetlerinin yerini belirtmiştir.

2- Yunus b. Abdurrahman, Benî Esed'in kölesi Ali b. Yaktin'in kölesi: Necaşî onun hakkında şöyle demektedir:

1- Meşihatü Tehzibî'l-Ahkam, s.83; Mecmau'r-Rical, c.6, s.7-18; Câmiu'r-Ruvat, c.2; s, 166.

Onun, ashabımız arasında yüce bir makamı, saygınlığı ve önceliği vardır. Hişam b. Abdulmelik'in döneminde dünyaya gelmiş, İmam Cafer Sadık'ı (a.s) görmüş, ondan hadis rivayet etmemiştir. Sadece İmam Rıza (a.s) ile oğlu İmam Musa Kâzım'dan (a.s) rivayet etmiş ve İmam Rıza'nın teveccühünü kazanmıştır; öyle ki İmam (a.s), ilim ve fetvada onu gösteriyordu. Yunus'un çeşitli telif eserleri vardır; bu cümleden...

Daha sonra Necaşî kitaplar konusunda senedini, "Yunus b. Abdurrahman'ın kendisi bütün kitaplarını bize aktarmıştır." söyleyenleri Muhammed b. İsa'ya kadar vardirmiştir.

Şeyh Tusî de *Fihrist*'inde şöyle yazıyor:

Onun yazmış olduğu kitapların sayısı otuzun üzerindedir. Kitaplarının ve rivayetlerin tümünü bize şunlar haber vermiştir.

Erdebilî de onun rivayetlerinin sayısını ve onların kaydedildikleri yerleri belirtmiştir.¹

c) Hasan b. Cehm'den rivayet edenler:

Şeyh Kuleynî ashabımızdan bir gruptan, onlar Sehl b. Ziyad'dan, o Ali b. Hasan b. Ali b. Fazzal'dan, o Hasan b. Cehm'den, o da İmam Rıza'dan (a.s)...

1- Ali b. Hasan b. Fazzal, İkrime b. Rib'î el-Feyyaz'ın kölesi: Rical-i Keşşî'de onun hakkında şöyle geçer:

Ehlibeyt İmamları'ndan ulaşan her konuda, onun yanında olmayan hiçbir yazı yoktu.

Necaşî de onunla ilgili şöyle yazmaktadır:

Ebu'l-Hasan, ashabımızın Kufe'deki fakihlerinden ve ileri gelenlerinden güvenilir biridir. Hadis ilmine vâkıftı, bu alandaki sözleri herkes tarafından kabul edilirdi. Ondan birçok hadisler duyulmuştur. Rivayetlerde yanıldığı, haktan saptığı ve kınanmasına neden olacak bir şey yaptığı görülmemiştir. Onun zayıf bir raviden rivayet etmesine az rastlanmıştır. Fatahî mezhebindendir ve babasından hiç rivayet etmemiştir.

Necaşî daha sonra şöyle diyor:

1- Rical-i Keşşî, s.349; el-Fihrist, s.211; Mecmau'r-Rical, c.6, s.293-307; Câmiu'r-Ruvat, c.2, s.356-358.

Ben on sekiz yaşında iken, henüz rivayetleri anlama gücüne sahip olmadığım ve onları ondan rivayet etme yetkim olmadığı hâlde onunla kitaplarımı karşılaştırıyordum. O, babalarından rivayet eden iki kardeşinden rivayet etmiş ve birçok kitap yazmıştır; bu cümleden elimize ulaşan şu kitabdır...

Daha sonra diyor ki:

Muhaddislerimizden bir grubunun, Ali b. Hasan b. Fazzal'a isnat edilen *Esfıyau Emirü'l-Müminin* kitabının gerçekte ona ait olmadığını, böyle bir şeyin aslının olmadığını söylediklerini duydum. Şöyle demişlerdir: Bu kitabın rivayetleri Ebu'l-Abbas b. Ukde ve İbn Zübeyr'e daha yatkındır. Çünkü biz bu iki kişiden hadis nakleden kimselerden hiç birinin, "Onu üstadıma okudum." dediğini görmüş değiliz. Evet, bu kitap bu iki kişiye ancak icazet yoluyla isnat edilmektedir.

Necaşî'nin maksadı şudur: *Esfıyau Emirü'l-Müminin* kitabını İbn Ukde ve İbn Zübeyr, Ali b. Fazzal'dan icazet yoluyla rivayet etmişlerdir ve bu ikisinin öğrencilerinden hiç birinin, "Bu kitabı bu iki kişiye okudum." dediği görülmüş değildir. Dolayısıyla, mezkûr kitabın senedi kıraat (okumak) yoluyla Ali b. Fazzal'a ulaşmamaktadır.

Necaşî daha sonra şöyle diyor:

Ahmed b. Hüseyin, Namaz, Zekât, Hac Amelleri, Oruç ve... kitaplarını Ahmed b. Abdulvahid'in yanında öğrendiği müddet içerisinde okumuştur. Ben de oruç kitabını İbn Zübeyr'in Ali b. Hasan'dan rivayetiyle Meşhed-i Atika'da okudum.

Ve böylece Necaşî bize İbn Fazzal'ın diğer kitaplarının da olduğunu bildirmiştir.

Dolayısıyla, Necaşî'nin kendisi arkadaşının İbn Fazzal'ın kitaplarını hocasının yanında okuduğuna şahit olmuştur. Nitekim Necaşî'nin kendisi de İbn Fazzal'ın kitaplarını Meşhed-i Atika'da kendi hocasının yanında okumuştur.

Ardından Necaşî şöyle demiştir:

Başka senetlerle, Muhammed b. Cafer, Ahmed b. Muhammed b. Said'den, o da Ali b. Hasan'dan bize onun kitaplarını bildirmiştir.

Maksadı şudur: Muhammed b. Cafer, Ahmed b. Muhammed b. Said'den ve o da İbn Fazzal'ın kendisinden onun kitaplarını almış-

tır. Böylece Muhammed b. Cafer bu senetle, diğer bir gruba ve bu cümleden Necaşî'ye İbn Fazzal'ın kitaplarını bildirmiş bu iki yolla Necaşî, İbn Fazzal'ın kitaplarını rivayet etmiştir.

Şeyh Tusî ise kendi *Fihrist*'inde şöyle yazmaktadır:

Güvenilir, çok ilim sahibi, güzel telif ve akıcı bir kaleme sahip olan ve çok sayıda hadis bilen Kufeli İbn Fazzal, Ehlibeyt İmamları'na karşı düşmanlığı olmayan ve mezhepte On İki İmam (selâm olsun onlara) Şia'sına yakınlığı olan bir kişidir. Kitapları güzel rivayetlerle doludur. Onun otuz cilt kitabı olduğu ve bu cümleden... adlı kitaplar yazdığı söylenmektedir. Bu kitapları bize, birçoğunu kendi yanında okuyan ve geri kalanını da icazetle Ahmed b. Abdun, o duyma yoluyla Ali b. Muhammed b. Zübeyr'den, o da icazet yoluyla Ali b. Hasan b. Fazzal'dan haber vermiştir.

Erdebilî, onun rivayetlerini kendi *Câmiu'r-Ruvat* adlı kitabında kaydetmiştir.

2- Hasan b. Cehm: Necaşî onun hakkında şöyle diyor:

Hasan b. Cehm, Bukeyr b. A'yen eş-Şeybanî ez-Zerârî'nin oğludur. Künyesi Ebu Muhammed'dir ve güvenilirdir. İmam Musa b. Cafer (a.s) ve Ali b. Musa'r-Rıza'dan (a.s) rivayet etmiştir ve... aklı kitabı ona aittir. Bunu bize ashabımızdan bir grubu, bu cümleden... haber vermiştir.

Şeyh Tusî de *Fihrist*'inde, onun hakkında şöyle yazıyor:

Mesail kitabı onun eseridir ve bize onu şunlar bildirmiştir...

Erdebilî *Câmiu'r-Ruvat*'da onun rivayetleri hakkında bahsetmiştir.¹

Senetlerin Karışması ve Birbirine Girmesi

Daha önce gördük ki:

a) Abdullah b. Eyyub, Diyat kitabını bir defa Hüseyin er-Ravasî kanalıyla İbn Ebu Amr'dan ve bir defa da İbn Amr'ın kendisinden rivayet etmiştir.

b) Hasan b. Ali b. Fazzal Diyat kitabını bir defa Zarif b. Nasih kanalıyla İmam Cafer Sadık'tan (a.s) ve bir defa da bu kitabı kendisi Hz. İmam Rıza'ya (a.s) sunarak onu o hazretten rivayet etmiştir.

1- Rical-i Necaşî, s.40; Fihrist-i Şeyh Tusî, s.72; Câmiu'r-Ruvat, c.1, s.191; Mecmau'r-Rical, c.2, s.100-101.

c) Sehl b. Ziyad bu kitabı bir defa Hasan b. Zarif kanalıyla babası Zarif'ten, o Eyyub'dan, o İbn Amr el-Tabib'den, o da İmam Cafer Sadık'tan (a.s), bir defa da Muhammed b. İsa kanalıyla Yunus b. Abdurrahman'dan, o da İmam Rıza'dan (a.s) rivayet etmiştir.

d) Muhammed b. Hasan el-Saffar bu kitabı bir defa Ahmed b. İsa kanalıyla Hasan b. Ali b. Fazzal'dan, o Zarif'ten; ikinci defa Sehl b. Ziyad kanalıyla Hasan b. Zarif'ten, o Zarif'ten ve Zarif de kendi senediyle İmam Cafer Sadık'tan (a.s); üçüncü defa da Sehl b. Ziyad kanalıyla Muhammed b. İsa'dan, o Yunus'tan, o da İmam Rıza'dan (a.s) rivayet etmiştir.

e) Ali b. İbrahim bir yerde Diyat kitabını babası kanalıyla Hasan b. Fazzal'dan, o Zarif'ten ve Zarif de kendi senediyle İmam Rıza'dan (a.s); bir başka yerde de Muhammed b. İsa kanalıyla Yunus'tan, o da İmam Rıza'dan (a.s) rivayet etmiştir.

f) Muhammed b. Hasan b. Velid bu kitabı bir defasında Ahmed b. İdris kanalıyla Muhammed b. Hisan'dan, o İsmail'den, o da Zarif'ten; başka bir defasında ise Muhammed b. Hasan el-Saffar kanalıyla Ahmed b. İsa'dan, o Hasan b. Fazzal'dan, o Zarif'ten ve Zarif de kendi senediyle İmam Cafer Sadık'tan (a.s) rivayet etmiştir.

g) Şeyh Kuleynî mezkûr kitabı dört senetle Sehl'den, iki senetle Muhammed b. İsa ve Yunus'tan rivayet etmiştir ve sonunda da üç senetle İmam Rıza'ya (a.s) ulaştırmıştır.

h) Şeyh Saduk ise Diyat kitabını daha önce geçen iki kanalla Muhammed b. Hasan'dan naklederek İmam Cafer Sadık (a.s) ile İmam Rıza'ya (a.s) ulaştırmıştır.

İşte böylece Diyat ve benzeri kitaplarını rivayet ederken senetlerde bir türlü karışıklık meydana gelmiştir. Rivayetlerin çok olması nedeniyle de senetlerin birinde zayıf bir ravinin yer aldığı görüldüğü takdirde, bu durum, diğer senette adil ravilerin yer almasıyla telafi edilerek hadisin sahih olduğuna hükmedilir.

Ayrıca, mühaddislerin müracaat ettikleri bir "asl" veya ondan alınan bir kitabın onların asrında meşhur olması ve onun nakli yazarından mütevatir olabilir. Tıpkı günümüzdeki Kütüb-i Erbaa'nın (*Kafi*, *Men la Yahzuruhu'l-Fakih*, *Tehzib* ve *İstibsar*) bugün bizlerin arasında meşhur olması gibi. O nedenle de söz konusu kitapların, yazarlarına ait olduğunu ispatlama gereği duymuyorlardı; sadece okuma yoluyla kitabın müellife kadar olan senetlerini zikrederlerdi,

bazen de başka vasıtaların okuma yolunu içeren senetlerine ilave-ten bir veya birkaç vasıtayla icazete dayalı şekilde naklederlerdi.

Ve yine Diyat kitabının senet zincirinin İmam Cafer Sadık (a.s) ve İmam Rıza'ya (a.s) ulaşmasını göz önünde bulundurduktan sonra, Ehlibeyt İmamları'nın babası Emirü'l-Müminin Ali'ye (a.s) ulaşan senedinin kopması, onun Masum İmamlar'a isnat edilmesinin doğruluğuna bir zarar vermez.

* * *

Böylece Zarif'in "asl"ı veya daha doğru bir tabirle Zarif'in rivaye-tiyle Diyat kitabı, hadis mecmualarının arasında yer aldı, onların bir parçası hâline geldi ve onlar aracılığıyla da bizlere ulaştı. Gerçi bunun aslı münferit olarak muhaddislerin elinde idi ve her biri bir diğerinden naklediyordu. Nitekim hicrî 601 yılında Kûfe'de dünyaya gelen ve hicrî 689 veya 690'da Hille şehrinde vefat eden Şeyh Ebu Zekeriyya, Yahya b. Ahmed b. Yahya b. Hasan el-Huzelî, *Ca-miu's-Şerayi* adlı kitabının Diyat bölümünün sonunda şöyle yazmaktadır:

Buraya ulaşınca, ki bu konuyu ele almamdan amacım buydu, hakkını gözetmek üzerime farz olan bir kimse ben-den, senetlerle Diyat kitabının Zarif b. Nasih'e (r.a) ulaştığı-nı ispatlamamı istedi. Bunun üzerine onun isteğine cevaben yüce Allah'ın izniyle şöyle açıklıyorum: Bildirdi bana...

Daha sonra Şeyh Kuleynî ve Şeyh Tusî'ye kadar sekiz vasıttadan ibaret olan senetleri getirmiştir. Örneğin şöyle demiştir:

Şeyh Muhammed b. Ebu'l-Berekat b. İbrahim el-Sen'anî hicrî 636 yılının receb ayında Şeyh Ebu Abdullah Hüseyin b. Hibetullah b. Ratbe el-Suravî'den, o Ebu Ali'den, o oğlu Şeyh Ebu Cafer el-Tusî'den... bana bildirmiştir.¹

ez-Zaria kitabının yazarı üstadım Aga Bozorg Tahranî şöyle de-miştir:²

Yazarın el yazması olan ve kendisine okunan *Camiu's-Şe-rayi* kitabının bir nüshası şimdi Kazimeyn şehrinde, efendi-miz Hasan Sadruddin'in kitaplığında vardır. Müellif orada şöyle yazmıştır: "Bunun tamamını benim yanımda okudular ve ben de dinledim. Allah Teala onu ve bizi kendi isteklerine

1- Müstedrek-i Bihar, c.3, s.308.

2- *ez-Zeria*, c.5, s.61; *Camiu's-Şerayi* kitabını tanıtırken.

muvaftak kılsın; Muhammed (s.a.a) ve Ehlibeyti'nin hürmetine. Bunu Yahya b. Said hicrî 681 yılının cemaziyelahir ayında yazmıştır."

Nurî, *Müstedrekü'l-Vesail*¹ adlı kitabının sonunda, kitapların içeriği ve onların yazarlarının hâl tercümelerini açıklarken şöyle yazıyor:

Diyat kitabı meşhur "asıl"lardandır ve muhaddislerin ileri gelenleri tarafından güvenilir sayılmaktadır...

Sonra şöyle diyor:

Kısacası bu kitap tanınmış, bilinmiş ve güvenilirdir. Şeyh Hür Amilî onun içeriğini *Vesail* adlı kitabında (*Vesailü's-Şiâ İlâ Tahsili Mesaili's-Şeria*)² *Kâfi*, *Tehzib* ve *Men La Yahzuruhu'l-Fakih* kitaplarından nakletmiş ve onu farklı baplara ayırmıştır. Fakat biz onu asıl kaynağından naklettik ve bu ikisi arasında bazı yerlerde ihtilâfa rastlanmaktadır...

Görüyoruz ki bu "asıl" veya kitap, hicretin birinci asrından hicretin on beşinci asrı olan günümüze kadar muhaddislerin ellerinde dolaşmaktadır. Bazen kitabın kendisine müracaat etmekte ve bazen de ondan nakleden kişilere. Öyle ki hiçbir zaman onunla ilişkileri kesilmemiştir. Onun asıl nüshasına müracaat eden son kişi ise, hadislerini *Müstedrekü'l-Vesail* adlı kitabının Diyat bölümünde zikreden Muhaddis Nurî'dir (öl. 1320).

* * *

Buraya kadar muhaddislerin "asıl" kitaplarına ve diğer küçük hadis mecmualarına nasıl müracaat ettiklerini göstermek için örnek olarak Zarif'in rivayetiyle Diyat kitabına müracaatlarına değindik. Şimdi ise, konumuzun sonunda muhaddislerin senet zincirlerinin "asıl" kitaplarıyla diğer küçük hadis mecmualarının sahiplerine ve onlardan da Ehlibeyt İmamları'na nasıl ulaştığını inceleyelim.

1- Hacı Mirza Hüseyin Nurî'nin eseridir.

2- Şeyh Muhammed b. Hasan, Hürri-i Amilî'nin eseridir (öl. 1104)

EHLİBEYT EKOLÜNDE MUHADDİSLERİN SENET ZİNCİRLERİNİN EHLİBEYT'E ULAŞMASI

Bunu anlayabilmek için muhaddislerin bu konudaki bazı istılahlarını incelemek zorundayız. Muhaddisler, hadisi alma ve nakletme yollarını şu şekilde sıralamaktadırlar:

1- Hocadan Duymak

En güzel metot, hadisi muhaddis olan hocanın kendi dilinden duymaktır; ister hoca hadisi hıfzından söylesin, ister kitabından okusun. Bu durumda onun öğrencisi hadisi rivayet ederken şöyle der: "Falancadan duydum." veya "Bana söyledi." Bazen de, "Bize haber verdi." der.

2- Hocanın Yanında Okumak

Burada öğrenci, hadisi muhaddis olan hocasına sunduğu için buna "arz" (sunu) da denmektedir. İster bu arz, ravinin hıfzından, ister bir kitaptan okuma şeklinde olsun ve yine ister hoca kendisine okunan hadisi kendi elindeki veya güvenilir ve mutmain bir kişinin elindeki "asl" ile, ister hıfzındaki ile karşılaştırsın, hiç fark etmez.

Böyle bir durumda, öğrenci bu hadisi başka bir yerde rivayet etmek isterse, "Bunu falan kişiye okudum." veya "Biri okudu, ben duydum ve hoca da onu onayladı." der. Şöyle de diyebilir: "Kendisine okunma suretiyle bize söyledi veya bize haber verdi."

Her iki durumda da öğrenci dışında başka biri de olursa, "Bize haber verdi.", "Bize bildirdi." şeklinde çoğul zamirini kullanır. Hadisin tamamı duyulduktan veya kitabın tümü okunduktan sonra muhaddis olan hoca dinleyenlere onu rivayet etme icazeti verir.

3- Münavele (Elden Teslim Etmek¹)

Bu ise iki kısımdır:

a) "Arzu'l-Münavele" denilen icazetle birlikte yapılan münavele. Bunun karşısında ise duymaktan daha aşağı mertebede yer alan "Arzu'l-Kıraat" yer almıştır.

b) İcazetsiz Münavele. Şöyle ki: Muhaddis olan hoca, öğrencisine bir kitap vererek, "Bu benim duyduklarım veya rivayetlerimdir." der ve ona, "Onu benden taraf rivayet et." veya "Sana onu benden taraf rivayet etmene icazet verdim." demez. Her ne kadar bazı hadis hocaları, bu durumda onu rivayet etmesinin caiz olduğunu söylemişlerse de, ancak daha doğru olanı, öğrencinin onu rivayet etme hakkı olmayışıdır ve eğer rivayet ederse, "Bize falanca münavele suretiyle söyledi." veya "Bize münavele suretiyle bildirdi." şeklinde "münavele" kelimesini kullanmalı ve duyma veya okumayla karıştırılmaması için sadece "Bize söyledi." veya "Bize bildirdi." cümlesiyle yetinmemelidir.

4- Yazma

Bu metot, muhaddis olan hocanın, rivayet ettiği hadisi gaipte veya hazırda olan kimse için kendi hattıyla yazması veya güvenilir ve mutmain birisine onu yazması için izin vermesi durumunda söz konusudur ve bu ise iki kısımdır:

a) İcazetli Yazma. Bu şöyle olur: Hoca öğrencisine yazar ki: "Senin için yazdığım veya yazdırdığım hadisleri rivayet etmen için sana icazet verdim." Veya icazet mefhumunu veren bunun gibi bir şey yazar. Bu tür yazma, sıhhat ve kuvvette tıpkı icazetli münavele gibidir.

b) İcazetsiz Yazma. Bu yöntemle alınan hadisin rivayetinin caiz olup olmadığına ihtilâf vardır.

5- İcazet

İcazet, izin vermek ve muvafakat etmekten ibarettir. Şöyle ki, örneğin muhaddis hoca, "Şunu rivayet etmene icazet verdim." veya

1- Şehid-i Evvel ve Şehid-i Sanî, icazetli münaveleyi, mutlak anlamda icazet türlerinin en yüksek mertebesi olarak saydıkları için münaveleyi üçüncü sırada, yazılı icazeti ise dördüncü sırada zikrettim. Çünkü onlar, yazılı icazeti doğruluk ve kuvvet bakımından icazetli münavele gibi saymışlardır. Bu nedenle de yazılı icazetten sonra icazeti beşinci sırada zikrettik.

"Filan kitabı ya da duyduğum hadisleri veya bu fihristimin içeriğini rivayet etmene icazet verdim." der. Elbette icazet veren hoca, sadece kendisinin aldığı hadisler için icazet verebilir; kendisinin şahsen almadığı hadisler için icazet vermesi caiz değildir.

Muhaddis hocasından icazet alan kimse de, "Rivayet etmeme icazet verilen hadisi senin rivayet etmene icazet verdim." diyerek başkasına icazet verebilir.

6- İlân

İlân, muhaddis hocanın, hadis ilmi talibine, "Onu benim kanaatımla rivayet et." veya "Onu rivayet etmene icazet verdim." veya benzeri bir söz söylemeksizin bu kitap veya bu hadisin onun kendi rivayeti olduğunu veya onu falancadan duyduğunu bildirmesidir. Bu yolla alınan hadisin rivayetinin caiz olup olmadığına iki farklı görüş vardır.

7- Bulmak

İnsanın kendisiyle aynı asırda olan veya olmayan muhaddisten duymaksızın ve ondan rivayet etme icazeti olmaksızın onun el yazısıyla bir hadis bulmasına denir. Bu durumda o hadisi o muhaddisten rivayet edemeyeceği konusunda ittifak vardır. Sadece şöyle diyebilir: "Falancanın hattıyla şu hadisi buldum." veya "Falancanın hattıyla şu hadisi okudum." veya "Falancanın kitabında şu hadisi gördüm." Ardından da senetleriyle birlikte hadisin metnini zikreder.¹

* * *

Bütün bu durumlarda, tanınmayan ve meçhul bir kişi, başka bir meçhul kişiye, üçüncü meçhul bir kişiden bir şey aktarmamakta; aksine, ortada bir hoca, bir öğrenci ve bir de hadis veya kitap vardır ki, bunların her biri gerçekten de mevcut, malum ve müşahhastır.

1- Biz bu bölümü Şehid-i Sanî Zeynuddin Amilî'nin (öl. 975) Diraye kitabından, Necef-i Eşref Nu'man baskısı s.82-108'den, "Fî Tahammuli'l-Hadis ve Turuki Naklihi" başlığı altından özet olarak getirdik. Mamakanî de bu konuda görüş sahiplerinin sözünü Mikbasu'l-Hidaye kitabı, s.95-102'de kaydetmiştir.

MUHADDİSLERİN EHLİBEYT İMAMLARI'NA ULAŞAN RİVAYET BAĞLARI

Muhaddislerin ıstılahlarının tanımıyla ilgili zikrettiklerimizin ışığında onların hadis senetleri hususundaki ifadelerini incelemeye koyulacağız ve böylece muhaddislerin rivayetinde Ehlibeyt İmamları'na bağlandığı kanalların sağlamlık derecesini öğrenmiş olacağız.

Zarif b. Nasih'in Biyografisi

Necaşî şöyle demiştir:

Zarif b. Nasih, güvenilir bir kimsedir ve birtakım kitapları vardır ve bu kitaplarından biri de ashabımızdan bir grubun bizlere rivayet ettikleri Diyat kitabıdır.

Ashabımızdan bir grup, Ebu Galib Ahmed b. Muhammed'in şöyle dediğini bize haber verdi: "Diyat kitabını Abdullah b. Cafer bana okudu ve ben de dinledim; dedi ki: Hasan b. Zarif onu bize babasından naklederek söyledi."

Şeyh Tusî de şöyle demiştir: "Zarif b. Nasih'in Diyat adlı bir kitabı vardır. Şeyh Ebu Abdullah bize haber verdi... Ha-keza İbn Ebî Ceyyid de bize haber verdi..."¹

Görüldüğü gibi Necaşî'nin buradaki ifadesi şöyledir: "Ashabımızdan bir gurup, Ebu Galib'in şöyle dediğini bize haber verdi." "Ehberena" (bize haber verdi) terimi onun terminolojisinde öğrencinin muhaddis üstadından dinlemesi ile öğrencinin veya arkadaşın muhaddis üstadın yanında okuması ve üstadın bunu dinlemesi arasında ortak olarak kullanılmaktadır. Bütün bu hususların ashaptan bir grubun Ebu Galib'den naklettiği rivayetlerde gerçekleşmiş olması uzak bir ihtimal değildir.

Ama Ebu Galib'in üstadından rivayet etmesi ve senet zincirinin sonuna dek aktarımı, içindeki terimlerin anlamı gereğince şüphesiz üstatın işitme şeklinde gerçekleşmiştir.

Şeyh Tusî de *el-Fihrist* adlı kitabında, "Müfid ve İbn Ebî Ceyyid bize haber verdi." diyerek senedin başındaki "bize haber verdi" ifadesini zikretmiştir. Oysa Şeyh Tusî, *Tehzib* ve *İstibsar* kitaplarının rivayetlerindeki senetlerin başındaki bu ifadeleri zikretmemiştir.

Şeyh Saduk da bu metodu *el-Fakih* kitabında ve ondan önce de Kuleynî *el-Kâfi* kitabında kullanmış ve Diyat kitabının senetlerinin başındaki ifadeleri zikretmemişlerdir.

Bu, çoğu rivayetlerde hadis büyüklerinin kullandığı bir metottur; senetlerinin başındaki ifadeleri atar, bazen kısaltmalarla onlara işaret eder; bazen de herhangi bir kısaltma kullanmadan, örneğin "Ali b. İbrahim babasından" veya "Ashabımızdan bir grup veya bir grup, Sehl b. Ziyad'dan." der, daha sonra başka bir yerde bu kısaltmaları veya kısaca değinmeleri açıklayarak senedin tamamını zikrederler. Nitekim Şeyh Saduk *Men la Yahzuruhul-Fakih* adlı kitabının sonunda ve Şeyh Tusî *İstibsar* ve *Tehzib* adlı kitaplarının sonunda bu şekilde üstatlarını zikretmişlerdir.

"Diyat kitabının ravileriyle tanışma" konusunda da ifade ettiğimiz gibi maksadımız, ravilerin üstatlarından birinin biyografisini yazarken o üstadından hadisi nasıl aldıklarını da açıkladıklarını göstermektir. Biz bu biyografilerde söylenenlere baktığımızda hadis alma ve nakletme hususunda, "Ancak bu kadar olur." deditbilecek bir titizlik ve özen gösterildiğini görmekteyiz.

Örneğin, bakıyorsunuz bir âlim, hadis üstatlarından birinden dört hadisi vasıtasız olarak rivayet etmektedir. Zira o bu hadisleri bizzat kendi kulağıyla muhaddisten işitmiştir. Ama diğer rivayetleri, babası ve kardeşi vasıtasıyla ondan rivayet etmektedir.

Bir diğeri, babasından mukabele esnasında muhaddisin kitaplarını işitmiş olmakla beraber onları vasıtasız olarak babasından rivayet etmektedir. Zira o zamanlar henüz on sekiz yaşlarında olduğundan hadisin anlamını tam olarak anlayamamıştır. Bu yüzden de o kitapları aklî rüşte erdikleri yıllarda işitmiş olan iki kardeşi vasıtasıyla babasından rivayet etmektedir.

Üçüncü bir şahıs, Şerayi adlı kitapta yer alan tüm rivayetleri nakledip deve etinin hükmü hakkındaki bir hadisi istisna ediyor ve onu rivayet etmede ihtiyat ediyor.

Dördüncü bir kimse şöyle diyor:

Ben üstattan İbn Hemmam'ın evinde çok az sayıda rivayet işittim, ama kendisinden icazetim yoktur.

* * *

Araştırmacı bir insan, bütün bu zikrettiklerimizden ve hadislerin senet zincirlerindeki bunların benzeri çok sayıdaki örneklerden, ayrıca icazetnamelerin içeriğinden hadis büyüklerinin Ehlibeyt İmamları'na (a.s) ulaşan senet zincirlerinin beşerî güç sınırları içinde doğruluğundan ve esenliğinden emin olur.

Bu husus açıklığa kavuştuktan sonra şimdi de asırlar boyunca Ehlibeyt Ekolü fakihlerinin ve söz konusu hadis büyüklerinin telif etmiş olduğu büyük hadis mecmualarına nasıl bir bağ ve zincir ile ulaştıklarını incelememiz gerekir. Örnek olarak da bu konuda Ehlibeyt Ekolü'nün ilk hadis mecmuası olan en eski kitaplardan biri sayılan Kuleynî'nin *el-Kâfi* kitabına nasıl bir bağ ile ulaştıklarını ele alalım.

Şeyh Tusî *el-Fihrist* adlı kitabında şöyle yazmaktadır:

Ebu Cafer Muhammed b. Yakub Kuleynî, güvenilir ve hadisleri bilen biridir. Bazı kitapları da vardır. Bu kitaplardan biri de otuz kitaptan (bölümden) oluşan *el-Kâfi* kitabıdır. Bu kitabın ilk kitabı ise akıl kitabıdır.

Şeyh Tusî, daha sonra bu kitapların (bölümlerin) isimlerini kaydetmiş ve son olarak şöyle demiştir: "Ravza kitabı, *el-Kâfi*'nin en son kitabıdır."

Sonra şöyle devam ediyor:

Onun bütün kitaplarını ve rivayetlerini Şeyh Ebu Abdullah Muhammed b. Muhammed b. Nu'man, Ebu'l-Kasım Cafer b. Muhammed b. Kavleveyh'ten, o da Muhammed b. Yakub'dan naklen bize haber vermiştir.

Ayrıca Hüseyin b. Ubeydullah bize *el-Kâfi* kitabının çoğunu yanında okuduğu kimselerden naklen haber vermiştir. Bunlardan bazıları şunlardır: Ebu Galib Muhammed b. Muhammed Zerârî, Ebu'l-Kasım Cafer b. Muhammed b. Kavleveyh, Ebu Abdullah Ahmed b. İbrahim Saymurî (İbn Ebî Raffî diye meşhurdur). Ebu Muhammed Harun b. Musa Tel-leukburî, Ebu'l-Mufazzal Muhammed b. Abdullah b. Muttalib Şeybanî... Bunların tümü, Muhammed b. Yakub Kuleynî'den işitmişlerdir.

Hakeza büyük âlim Murteza, Ebu'l-Hasan Ahmed b. Ali b. Şuayb el-Kûfî'den, o da Muhammed b. Yakub'dan naklen bize haber vermiştir.

Hakeza Ebu Abdullah Ahmed b. Abdun, Ahmed b. İbrahim Saymurî ile Tiflis ve Bağdat'ta kumaş ticaretiyle uğraşan Ebu'l-Hüseyin Abdulkerim b. Abdullah b. Nasr'dan, onlar da Ebu Cafer Muhammed b. Yakub Kuleynî'den naklen bizi Kuleynî'nin tüm kitaplarından ve rivayetlerinden haberdar kılmıştır...

O hâlde Şeyh Tusî, *el-Kâfi*'nin kitaplarını (bölümlerini) bir bir tanıtmış ve ilk kitabın "Akıl Kitabı", son kitabın ise "Ravza Kitabı" olduğunu bildirmiştir.

Şeyh Tusî daha sonra da şöyle demiştir:

Ben *el-Kâfi*'yi hadis üstatlarımdan dört kişi vasıtasıyla rivayet etmekteyim ve onlar da bu kitabı bizzat Kuleynî'nin öğrencilerinden rivayet etmişlerdir.

Bu dört kişiden biri, *el-Kâfi* kitabını Kuleynî'nin beş öğrencisinden, bir diğeri ise Kuleynî'nin iki öğrencisinden rivayet etmiştir.

Şeyh Tusî, hadis üstatlarından "Ehberena" (bize haber verdi) lafzıyla rivayet etmiştir. Bu lafız üstattan işitmek ile üstada okumak arasında ortaktır. Şeyh Tusî, Hüseyin b. Abdullah'tan rivayetinde *el-Kâfi* kitabının çoğunu ona okumak suretiyle rivayet ettiğini beyan etmektedir. Bundan anlıyoruz ki Şeyh Tusî, bu senet zincirinde söz konusu kitabı diğer üstatlarından dinleme yoluyla rivayet etmiştir.

Bunlar Şeyh Tusî ile ilgili. Necaşî'ye gelince; o da şöyle demiştir:

Kuleynî olarak bilinen ve *el-Kâfi* olarak adlandırılan büyük kitap, yirmi yılda yazılmıştır. Bu kitabın bölümlerini oluşturan kitaplar ise şöyledir: Akıl kitabı... Ravza kitabı.

Necaşî ve diğerlerinin sözlerinden anlaşıldığı üzere bu kitap *el-Kâfi* adıyla adlandırmıştı ve bazen de yazarının adı ile (Kuleynî) anılıyordu. Nitekim biz de bugün Taberî'nin *Tarihu'l-Umemi ve'l-Mulûk* adlı kitabını yazarının adıyla yani *Taberî Tarihi* olarak adlandırmaktayız.

Yine Necaşî ve Şeyh Tusî'nin *el-Kâfi* kitabı hakkındaki açıklamalarından anlaşıldığı üzere söz konusu kitap konular hasebiyle parçalar hâlinde otuz kitaba bölünmüş ve her biri bir ciltte yer almıştır. Fakat bu ciltler, günümüzde olduğu şekliyle numaralandı-

rılmamıştır. Bu sebeple de kitapların isimlerinin sıralanmasında bazı farklılıklar meydana gelmiştir. Fakat ilk kitabın "Akıl Kitabı" ve son kitabın ise "Ravza Kitabı" olduğunda görüş birliği vardır.

Necaşî şöyle diyor:

Ben Lu'luî Mescidi diye meşhur olan Nefteveyh Nahvî Mescidine gidip geliyordum ve bu caminin imamından kıraat dersleri alıyordum. Dostlarımızdan da *el-Kâfi* kitabını Ebu'l-Hüseyin Ahmed b. Ahmed Kûfî'ye okuyorlardı. O (Ebu'l-Hüseyin), ders esnasında şöyle diyordu: "Muhammed b. Yakub Kuleynî size şöyle söylemiştir... Ayrıca Ebu'l-Hasan Akravî'nin de ondan rivayet ettiğini gördüm..."

O hâlde Necaşî, Kuleynî'nin iki öğrencisini görmüştür ve bu öğrencileri *el-Kâfi*'yi ondan rivayet etmişlerdir. Bunlardan biri, öğrencilerine *el-Kâfi* kitabını okuyunca şöyle diyordu: "Muhammed b. Yakub Kuleynî size şöyle rivayet etmiştir:..." Bu sözün sebebi de, bu öğrencinin *el-Kâfi*'yi bizzat Kuleynî'den dinlemiş olması ve Kuleynî'nin ona bu kitabı ve kendisinden rivayet etme icazeti vermesidir. Ama Necaşî, kendilerini görmüş olduğu ve *el-Kâfi* kitabını kendilerinden dinlemiş olduğu hâlde Kuleynî'nin öğrencilerinden olan bu iki üstadından *el-Kâfi*'yi rivayet etmeyip Kuleynî'nin diğer öğrencilerinden rivayet etmiş ve şöyle demiştir:

Kuleynî'nin kitaplarının tümünü bir grup üstatlarımızdan ve bu cümleden Muhammed b. Muhammed'den (Şeyh Müfid), Hüseyin b. Ubeydullah'tan (Gazayirî) ve Ahmed b. Ali b. Nuh'tan, bunlar da Ebu'l-Kasım Cafer b. Kavleveyh'ten, o da Kuleynî'den (Allah ona rahmet etsin) rivayet ettik.

Şimdi bu sunumdan sonra onların sözlerinin daha iyi anlaşılması için o günün öğretim metodunu incelemek istiyoruz.

KULEYNÎ DÖNEMİ VE SONRASINDA ÖĞRETİM METODU

"Dört yüz asıl" diye adlandırılan küçük hadis kaynaklarını ve bun-ların dışındaki diğer küçük hadis kitaplarını rivayet etmek için verilip de elimize ulaşan icazetlerden anlaşıldığı üzere, Kuleynî zamanında ve öncesinde öğretim metodu, muhaddis üstadın kitabını öğrencilerine okuması ve öğrencilerin de dinlemesi veya öğrencilerinden birinin üstadın kitabını okuması, arkadaşlarının da onu dinlemesi ve eğer varsa üstadın şerhine dikkat etmeleri şeklinde idi. Kitap bu iki metottan biriyle sona erdiğinde ise muhaddis üstat kitabın kendisinden rivayet edilmesi için öğrencilerine izin verirdi. Ondan sonra da bu öğrenciler, bir sonraki kuşaktan gelen öğrencilerin üstatları oluyor ve söz konusu kitabı aynı şekilde onlara ders veriyorlardı. Sonunda da o kitabı onlar vasıtasıyla müellifinden rivayet etmelerine izin veriyorlardı. Ve böylece her nesilden sonra yeni bir nesil yetişiyor ve her öğrenci söz konusu kitabı direk olarak veya üstatları aracılığıyla yazarından alıp rivayet ediyordu.

Şeyh Tusî, hicrî 448 yılında Necef-i Eşref'e göç edip orada ilim havzasını tesis edene kadar hem Kuleynî döneminde, hem de öncesi ve sonrasında hadis alma ve rivayet etme metodu bu şekilde idi.

Necef-i Eşref'te İlim Havzasının Tesis Edilmesinden Sonra

Şeyh Tusî, Necef-i Eşref'e taşındıktan sonra orada bir ilim havzası tesis etti ve hicrî. 460 yılında vefat edene kadar bu ilim havzasının başında kaldı. Şeyh Tusî zamanından itibaren son zamanlara kadar bu havzada ve ondan sonra tesis edilen benzeri havzalarda, dört büyük hadis kitabı (*el-Kâfi*, *Men La Yahzuruhu'l-Fakih*, *İstib-sar* ve *Tehzib*), fıkıh derslerinin kaynağını oluşturmaktadır. Bu kitaplar o günden günümüze dek kıraatleri müelliflerine ulaşan kim-selerce okutulmaktadır.

Böylece hadis kitapları ilim talipleri arasında titiz bir şekilde okunup okutulmuş günümüze kadar gelip çatmıştır. Nitekim İbn Malik'in Elfiyye kitabı, yazıldığı günden bugüne dek ilim havzalarında okutulmuş elimize ulaşmıştır. Veya İbn Sina'nın tıp ve felsefe dalındaki kitapları ve diğer ders kitapları, nesilden nesile ilim talip-lerince günümüze dek okunmuş ve korunmuştur. Şu farkla ki hadis kitaplarına gösterilen ilgi, Allah'ın kitabından sonra diğer kitaplara gösterilen ilgiden daha fazla olmuştur. Rivayet şekli de işitmek, okumak, rivayet icazeti almak şeklinde olmuştur ve bu metot son zamanlara kadar da devam etmiştir. Bunu, bir kısmı Allâme Meclisî'nin *Biharu'l-Envar* adlı büyük eserinin yirmi yedinci cildinde getirdiği icazetlerden kolayca anlayabiliriz. Bu icazetlerin diğer bir kısmı da dedemiz Şeyhu'l-Muhaddisin Şeyh Mirza Muhammed Şerif Askerî, *Biharu'l-Envar*'ın Müstedreki olarak kaleme aldığı beş ciltlik eserinde zikretmiştir.

Şimdi büyük hadis mecmualarının kıraatinin müelliflerine ulaştığı açıkça bildiren bu icazetlerden bazı örnekler sunalım:

Bu, Şeyh Fahrüddin Muhammed (öl. 771 h.) b. Allâme Hillî Hasan b. Yusuf b. Ali b. Mutahhar'ın Şeyh Muhsin b. Mezahir'e verdiği icazettir. Bu icazette şöyle yer almıştır:

...Yine ona, şeyh-i azam, imam-ı akdem, şeriatın kaidele-rini beyan eden, Şiîlerin önderi, dinin direği Ebu Cafer Muhammed b. Hasan Tusî'nin -Allah ruhunu takdis etsin- kitaplarını benden rivayet etmesi için icazet verdim. Bu kitaplardan biri, *Tehzibu'l-Ahkâm* kitabıdır ki ben onu ders ders babama okudum ve bu okuyuşum hicrî 712 yılında Gorgan'da sonra erdi. Bu kitabı benden rivayet edebilir. Ben de babamdan rivayet etmekteyim. Babam da onu kendi babası Ebu'l-Muzaffer Yusuf b. Ali b. Mutahhar'a okumuş, o da kendisine onu rivayet etme icazeti vermiştir. Adı geçen Yusuf da onu Şeyh Muammer b. Hibetullah b. Nafi Verrak'a okumuş, o da kendisine onu rivayet etme icazeti vermiştir. Adı geçen fakih Muammer ise onu fakih Ebu Cafer Muhammed b. Şehraşub'a okumuş, o da kendisine onu rivayet etme icazeti vermiştir. İbn Şehraşub da onu yazarı Ebu Cafer Muhammed b. Hasan Tusî'ye -Allah sırrımı takdis etsin- okumuştur.

Dedem ikinci kez onu Şeyh Yahya b. Muhammed b. Yahya b. Ferec Suravî'ye okumuş, o da kendisine onu rivayet etme icazeti vermiştir. Adı geçen Şeyh Yahya da onu fakih

Hüseyin b. Hibetullah b. Rutebe'ye okumuş, o da kendisine onu rivayet etme icazeti vermiştir. Şeyh Hüseyin b. Hibetullah da onu Müfid Ebu Abdullah Hasan b. Muhammed b. Hasan Tusî'ye okumuş, o da kendisine onu rivayet etme icazeti vermiştir. Müfid de onu babasına okumuş, o da kendisine onu rivayet etme icazeti vermiştir. Müfid'in babasına okuduğu ve yazarının (babasının) hattıyla yazılmış olan o kitabın bir cildi de benim yanımdadır. Ben de onu babama okudum; diğer ciltleri ise başka nüshada yer almıştır.

en-Nihaye ve el-Cümel kitaplarını ise ben babama ders ders okudum; o da babasına okuduğu bu iki kitabı, babasının yukarıda zikredilen ikinci kanalı ile kendisinden rivayet etmem için bana icazeti verdi.¹

Bu icazetten ihtiyaç duyduğumuz bölümü naklettik.

Allâme Hillî'nin oğlunun Şeyh Muhsin b. Mezahir'e verdiği bu icazet türünde, hicrî 8. yüzyılın ikinci yarısında yaşayan icazet veren şahıs, Şeyh Tusî'nin *Tehzib* adlı kitabını babasına (Allâme'ye) ders ders okuduğunu, babasının da onu üstadına ve üstadının da kendi üstadına okuduğunu bu okumaların *Tehzib* kitabının yazarı Şeyh Tusî'ye ulaşıncaya kadar bir zincir halkaları misali devam ettiğini belirtmekte ve babasına okuduğu *Tehzib* kitabının bir cildinin hicrî 5. asrın ikinci yarısında vefat eden yazarının hattıyla yazılmış olduğunu ifade etmektedir.

Nihaye kitabını rivayet için verdiği icazette ise kendisinin Nihaye kitabını babası Allâme'ye ders ders okuduğunu belirterek Şeyh Muhsin'e onu, bir üstadın başka bir üstada okuması şeklinde müellifine kadar uzanan bir senet zinciri ile rivayet etmesine icazet vermiştir.

Bu icazet türünde üstat, özel bir icazetname yazarak öğrencisine bir veya birkaç kitabı rivayet etme iznini vermektedir. Bu icazet türünde üstat, bazen kendi üstatlarını zikreder, bazen de zikretmez. Zikrettiği zaman da, yukarıdaki icazette olduğu gibi söz konusu kitabı üstadına okuduğunu, onun kendi üstadına okuduğunu ve bu işin kitabın yazarına varıncaya kadar devam ettiğini belirtmesine az rastlanır ve daha çok, "Ben falandan rivayet ediyorum, o da falandan rivayet etmiştir." veya "Falan kimse falan kimseden bana

1- Biharu'l-Envar, Meclisî, (c.107 s.223) bu icazet, Şeyh Ali b. Muhammed Beyazî'nin (öl. 827 h.) Şeyh Nasır b. İbrahim Buveyhî'ye verdiği icazetinin içinde yer almıştır.

bildirmiştir." veya "Falan kimse bana haber vermiştir." ifadelerini kullanır ve böylece senedi özetlemeye çalışır. İcazet zincirlerinin çoğunda bu metodu izledikleri görülür. Allâme Hillî'nin (Hasan b. Yusuf, öl. 726 h.) Seyyid Mühenna b. Sinan Medenî (öl. 754 h.)¹ için yazdığı icazeti buna örnek gösterebiliriz. Allâme Hillî bu icazetnamesinde şöyle demektedir:

Kendilerine ulaşan muttasıl isnadım ile rivayet ettiğim geçmiş salih ashabımızın -Allah hepsinden razı olsun- kitaplarını... Şeyhimiz Ebu Cafer Muhammed b. Hasan b. Ali Tusî'nin -Allah ruhunu takdis etsin- kitaplarını bu ve başka senetlerle benim vasıtamla babamdan rivayet etmesi için ona icazet vermiş bulunmaktayım.

Allâme, icazetin bu türünde oğlu Fahrüddin'in yukarıda geçen icazetinde zikrettiği gibi "babasının o kitapları kendi babasına okuduğu" tabirini kullanmamıştır. Aksine, sadece senedin arada kopukluk olmadan Şeyh Tusî'ye dayandığını belirtmiştir.

Fakat bundan sonra *el-Kâfi*'yi rivayet etmesi için verdiği icazetinde detaylı olarak zikretmiş ve şöyle demiştir:

Şeyh Muhammed b. Yakub Kuleynî'nin eseri *el-Kâfi*'ye gelince; ben ondaki hadisleri Ehlibeyt İmamları'na ulaşan muttasıl bir senetle rivayet ediyorum. Şöyle ki: Ben bu kitaptaki hadisleri babamdan, ayrıca Şeyh Ebu'l-Kasım Cafer b. Said'den, Cemaluddin Ahmed b. Tavs'tan ve diğerlerinden, bunlar zikredilen senetleriyle Şeyh Müfid Muhammed b. Muhammed Nu'man'dan, o Ebu'l-Kasım Cafer b. Muhammed b. Kavleveyh'ten, o Muhammed b. Yakub Kuleynî'den, o da her hadisin başında adlarını zikrettiği şahıslar aracılığıyla Ehlibeyt İmamları'ndan rivayet ediyorum.

Hasan b. Yusuf b. Mutahhar Hillî, bu icazeti, Allah'a hamd, Resulü'ne salât ederek hicrî 719 yılının zilhicce ayında Hille'de yazmıştır.

Bu icazetnamede Allâme Hillî'nin şöyle dediğini görüyoruz: "Ben *el-Kâfi*'deki hadisleri falan ve falan kimselerden rivayet ediyorum." Daha önce de değindiğimiz gibi "Falan kimseden rivayet ediyorum." tabiri, hadisi üstattan duyma durumunda kullanılan bir tabirdir. Ardından "o da falan kimseden" tabirinin yer alması ise, sonuna dek bir üstadın başka bir üstattan duyduğunu ifade etmektedir.

1- Bu âlimin biyografisini Şeyh Ağa Bozorg Tahranî'nin Tabakatu A'lami's-Şia, (8. asır), s.323'te mütalaa ediniz.

Bu tıpkı Muhammed Bâkır Meclisî'nin Erdebilî için verdiği ve şöyle dediği icazeti andırmaktadır:

Allah'a Hamd ve Peygamber'e salât ve selâmdan sonra... Faziletli âlim Hacı Muhammed Erdebilî... dinî ilimlerin birçoğunu... özellikle de Ehlibeyt İmamları'ndan nakledilen rivayet kitaplarını bana okudu ve benden işitti. Sonra da benden rivayet icazeti istedi. Ben de Allah'tan hayır talep ederek kendilerinden aldığım icazetle değerli üstatlarımdan rivayet ettiğim şekilde ona benden rivayet etmesi için icazet verdim... ben bu hadislerin bir kısmını kendilerine okuduğum veya kendilerinden duyduğum bir gruptan rivayet etmekteyim... Bu cümleden babam Allâme'yi ve üstadı... Mevlana Hasan Ali Tusterî'yi... ve... sayabilirim. Bunlar da aldıkları icazetle Şeyhu'l-İslâm ve'l-Müslimin Behau'l-Mille... Muhammed Amulî'den -Allah ruhunu takdis etsin-, o da babasından rivayet etmektedir.

Meclisî bu icazette senedini böyle bir zincir ile Fahrüddin Muhammed'e, ondan da babası Allâme Hillî'ye dayandırmaktadır. Oradan da bu senet zincirini Şeyh Müfid'e, Kuleynî'ye ve Şeyh Saduk'a uzatmaktadır.

Daha sonra başka bir senet zikrederek, "Bu hadislerin bir kısmını da yukarıda adları geçen bir grup vasıtasıyla şu kimselerden rivayet etmekteyim..." deyip, Şehit Muhammed b. Mekki'ye¹ (öl. 786 h.) kadar olan üstatlarını ve onlardan rivayetinin senedini zikretmektedir.

Böylece Meclisî rivayetinin yollarını ve senetlerini zikrediyor ve çoğu yerde de "ehbereni" (bana haber vermiştir) lafzını kullanıyor. Bu lafız da üstattan işitmeyi veya üstada okunanı dinlemeyi ifade etmektedir. Böylece bu zinciri kendisine telifini rivayet etme icazeti veren telif sahibine kadar ulaştırıyor. İcazetnamenin sonunda ise şöyle yazıyor:

Bunu kendi eliyle... Muhammed b. Bâkır b. Muhammed Takî... hicrî 1098 yılında yazmıştır.²

* * *

1- Bunun biyografisi de Şeyh Ağa Bozorg Tehrani'nin Tabakatı'nda, s. 205'de, 8. asır alimleri bölümünde yer almıştır.

2- Câmiu'r-Ruvat, c.2, s.549 - 552.

Bu icazetnamenin benzerleri *Biharu'l-Envar*'ın icazetnamelerin yer aldığı ciltlerinde çok geçmiştir ve bu icazetnamelerde kendilerine rivayet icazetini veren üstatlara okunan kitaplar zikredilmiştir. Örneğin, Şeyh Hasan Ali b. Mevla Abdullah'ın, h. 1034 yılında Muhammed Taki Meclisî'ye verdiği icazette şöyle yer almıştır:

Hadisten de *Tehzib'ul-Ahkâm*'ın büyük bir kısmını benim yanımda kıraat etmiştir. *Men La Yahzuruh'ul-Fakih* kitabının çoğunu ve *el-Kâfi*'nin birçok kitabını benim nezdimde iştmiştir.¹

Muhammed Taki Meclisî'nin (ö. 1070 h.) Mirza İbrahim'e verdiği icazette de şöyle yer almıştır:

Bunların bir kısmını da okuma, dinleme ve icazet alma usulüyle Bahau'l-Milleti ve'd-Din Muhammed Amulî'den rivayet ediyorum. O da... Şeyh Abdulâli'den rivayet etmektedir.²

Muhammed b. Hasan Hür Amulî'nin (öl. 1104 h.) Muhammed Fazıl Meşhedî'ye verdiği icazette şöyle geçmiştir:

O benim yanımda kıraat imkânı hâsıl olan *Men Lâ Yahzuruh'ul-Fakih* kitabını baştan sona, *İstibsar* kitabını bütünüyle, *Usul-i Kâfi* kitabının tamamını, *Tehzib* kitabının çoğunu ve bunların dışında başka kitapları okumuş, tartışmış ve tahkik etmiştir. Her konuda üstün bir başarı göstermiş, faydalanmaktan çok faydalandırmıştır. Öyle ki ciddiyeti, çabası, kabiliyeti ve yeteneği açık bir şekilde görülmüştür... Hadisleri nakletme, rivayet etme, eleştirme ve değerlendirme ehliyeti ortaya çıkmıştır. Böyle bir zat, benden icazet talebinde bulununca ben de hemen icabet ettim...³

Bu, üstadın ayrı bir mektupta yazdığı icazet türlerinden biridir. Diğer bir türü de, üstadın öğrencinin kendisine okuduğu kitabın hemen arkasına yazdığı icazet türüdür. Tıpkı Muhammed Bâkır Meclisî'nin el yazması bir *el-Kâfi*'nin çeşitli kitaplarının sonlarına kendi hattıyla öğrencisi Muhammed Şefi Tuysarkanî için yazdığı beş icazetnamesi gibi ki biz onların fotoğraflarına kitabın sonunda yer verdik. Söz konusu icazetler şöyledir:

a) İlk icazet, *el-Kâfi*'nin "Akıl ve Tevhid Kitaplarının sonunda (Tahran basımına göre c. 1, s. 167'de) yer almıştır ve şöyle deniyor:

1- *Biharu'l-Envar*, c.110., s.38 - 42.

2- *Biharu'l-Envar*, c.110, s.67 - 73.

3- *Bihar'ul-Envar*, c.110, s.107 - 109.

Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla

Fazilet, takva ve kemal sahibi Mevlana Muhammed Şefi Tuyserkanî -ki Rabbi onu ilim ve amelde kemal zirvesine yükselmeye muvaffak kılsın- bu bölümün dinlemesi, tahsisi, tedkiki ve zaptını, en sonuncusu h. 1083 yılının Cemaziyülevvel ayının on beşinde teşkil edilen meclislerde sona erdirmiştir. Ben de kendisine, çok sayıdaki muttasıl senetlerle üstatlarım ve geçmişlerimden -Allah onlardan razı olsun- rivayet etme salâhiyetine sahip olduğum hadisleri rivayet etme icazeti verdim. Bu yazıyı Allah'ın küçük bir kulu olan Muhammed Bâkır b. Muhammed Taki -Allah her ikisini de affetsin- günahkâr ve fani eliyle yazmıştır. Hamd Allah'a, salât ve selâm Resulü'ne.

b) İkinci icazet, el yazması *el-Kâfi*'nin ikinci cildinin sonunda (Tahran basımına göre c. 1, s. 367'de) yer almış ve ilk icazetten altı ay sonrasının tarihini taşımaktadır. Bu icazette şöyle deniyor:

Kitabın buraya kadar olan bölümünü sonuncusu h. 1083 yılının Zilkade günlerinin birinde teşkil edilen meclislerde sona erdirmiştir. Ben de ona -ki her zaman Allah'ın inayetine mazhar olsun- rivayet etme icazeti veriyorum.

c) Üçüncü icazet, el yazması *el-Kâfi*'nin Hüccet kitabının sonunda (Tahran basımına göre c. 1, s. 548'de) ve ikinci icazetten yaklaşık beş ay sonra yazılmıştır. Bu icazetnamede şöyle deniyor:

Kitabın bu bölümünü, sonuncusu hicrî 1084 yılının Rebiyülâhır ayının sonlarında teşkil edilen meclislerde sona erdirmiştir. Ben ona -ki her zaman fazilet yolunda olsun... rivayet etme icazeti verdim.

d) Dördüncü icazet, *el-Kâfi*'nin İman kitabının sonunda (Tahran basımına göre c. 2, s. 464'te) yer almış ve üçüncü icazetten tam iki yıl on ay sonra yazılmıştır. Bu icazetnamede şöyle deniyor:

Kitabın bu bölümünü, sonuncusu h. 1087 yılının Muharrem ayında teşkil edilen meclislerde sona erdirmiştir.

e) Beşinci icazet ise, *el-Kâfi*'nin İşret kitabının sonunda (Tahran basımına göre c. 2, s. 674'te) yer almış ve dördüncü icazetin yazılmasından üç ay üç gün sonra yazılmıştır. Bu icazetnamede de şöyle deniyor:

Kitabın bu bölümünü, sonuncusu hicrî 1087 yılının Cemaziyülevvel ayının üçünde teşkil edilen meclislerde sona erdirmiştir ve ben de ona -sürekli Allah'ın teyidinde mazhar olsun... rivayet etme icazeti verdim.

Zikredilen bu icazetlerin bazısında, kıraatlerin öğrencinin üstasına okuması şeklinde kitabın yazarına kadar ulaştığının açıkça belirtildiği; bazısında, bunun hadis ilmi terminolojisindeki terimlerle ifade edildiğini; bazısında, kıraatin zaman ve mekânı ve öğrencinin kitabı kıraat ederek mi, yoksa dinleyerek mi sona erdirdiğinin açıklandığını görmekteyiz.

Bu metot, *el-Kâfi*, *el-Fakih* ve *Tehzib* kitaplarının yazarlarının zamanlarından Meclisî'nin (*Biharu'l-Envar* kitabının yazarı) zamanına dek devam etmiştir.

Bütün bunlardan, dört fıkıh kitabının yazıldıkları ilk günden bugüne kadar varlığının kesintisiz devam ettiği ve sürekli bu dalda öğrenim gören öğrencilerin elinde bulunduğu açıkça ortaya çıkmaktadır.

"Günümüze kadar" dememizin sebebi, Ehlibeyt Ekolü fakihlerinin yüzyıllar boyunca günümüze dek şer'î hükümleri çıkarsamak için söz konusu kitaplara müracaat ediyor olmasıdır. Bu ekolün fakihlerinden biri, fikhî bir kitap yazmak istediğinde *el-Kâfi*, *Tehzib*, *İstibsar* ve *Vesail* kitaplarına müracaat etmekte ve verdiği fetvaları onlardaki hadislerle dayandırmaktadırlar.

Bu büyüklerimizin, hadisleri "asl" denen küçük hadis kitaplarından nasıl aldıklarını ve kitaplarını onlara dayanarak yazdıklarını da öğrendik. Yine öğrendik ki bu hadis kitapçıklarının yazarları da onlardaki hadisleri direkt olarak Ehlibeyt İmamları'ndan almışlardır. Ehlibeyt İmamları da Allah Resulü'nün (s.a.a) beyan ettiği ve Emirü'l-Müminin'in (a.s) kendi hattıyla yazdığı *Camia* kitabından rivayet etmişlerdir.

* * *

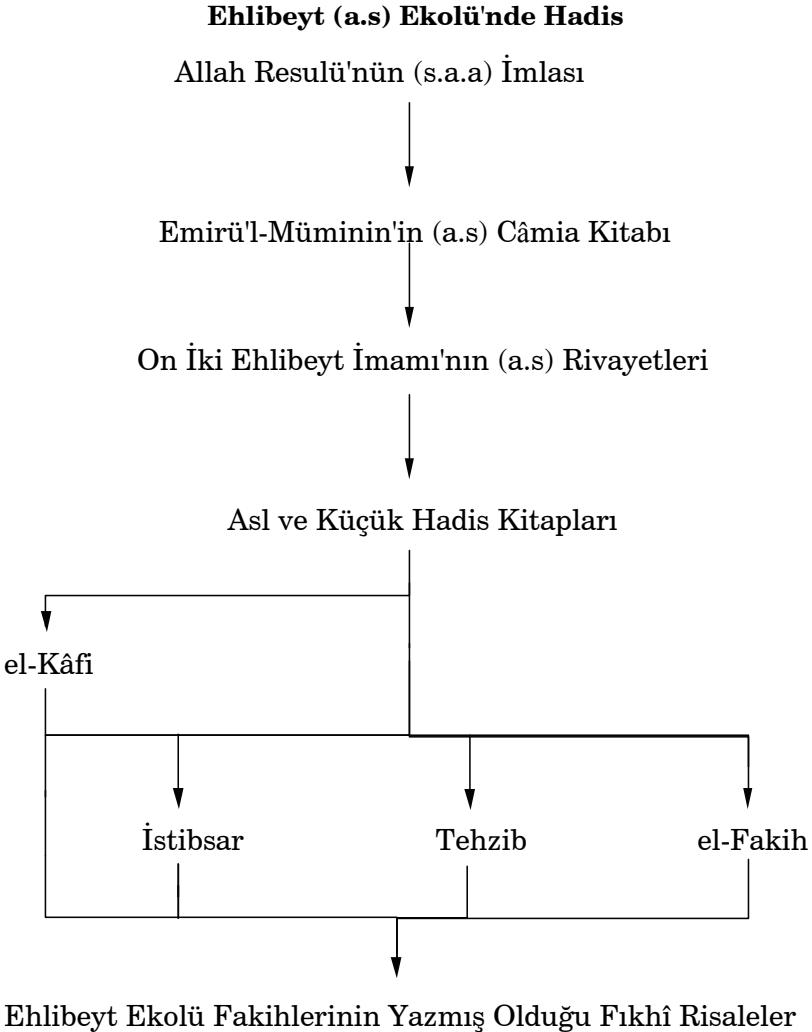
Böylece dört büyük hadis kitabı yazıldığı dönemden günümüze dek Ehlibeyt Ekolü fıkımın kaynağı olmuş ve bu ekolün fakihleri onlara müracaat ederek Hz. Resulullah'ın hükümlerle ilgili sünnetini elde etmiş, İslâm'ın hükümlerini Kur'ân'dan sonra onlardan çıkarmışlardır.

Bu dört büyük hadis kitabı da, ihtiva ettikleri hadisleri, "asl" diye anılan küçük hadis kitaplarından almışlardır. Bu küçük hadis kitapları da, içerdikleri hadisleri Ehlibeyt İmamları'ndan almışlardır. Ehlibeyt İmamları da, hükümleri açıklamada kendi görüşlerini de-

ğil, Emirü'l-Müminin Ali'nin (a.s) *Camia* kitabını esas almışlardır. Hz. Ali'nin (a.s) *Camia* kitabı da, bizzat Hz. Peygamber'in (s.a.a) beyanatı olup Hz. Ali onu kendi hattıyla yazmıştır.

Buna karşılık Hulefa Ekolü'nün (Ehlisünnet'in) ise, içtihad itimat ettiğini halifelerin apaçık nasslar karşısında yorum yaptıklarını ve İslâm'ın hükümlerini açıklamada kendi şahsî görüşlerine dayandıklarını gördük, öğrendik.

Aşağıdaki şema Allah Resulü'nün (s.a.a) sünnetini elde etmede Ehlibeyt'in (a.s) takip ettiği yolu ortaya koymaktadır:

2. KONU

EHLİBEYT EKOLÜ'NDE HADİS KİTAPLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

- Hadis Kitaplarının Nüshalarındaki Bazı Yanlılıklar
- Ehlibeyt İmamları'nın, Hadisleri Tanımak İçin Belirlediği Ölçüler
- Âlimlerin Hadisleri Tanımadaki Ölçüleri

HADİS KİTAPLARININ NÜSHALARINDAKİ BAZI YANLIŞLIKLAR

Gördüğümüz gibi Ehlibeyt Ekolü'nün hadis mecmualarının senet zincirleri Allah Resulü'ne (s.a.a) kadar uzandığı hâlde bu ekolün fakihleri, bazı hadis kitaplarını sahih olarak adlandıran Hulefa Ekolü'nün aksine, hadis mecmualarının hiçbirini sahih olarak adlandırmamış, böyle bir adlandırmayla akıllara pranga vurmamış ve hiçbir asırda ilmî araştırma ve tartışma kapısını kapamamıştır. Aksine, hadis mecmualarındaki her hadisi diraye ilminin kıstaslarıyla değerlendirmiş ve bu değerlendirmenin sonucuna teslim olmuşlardır. Çünkü onlar, bu hadisleri rivayet edenlerin masum olmayan herkesin düştüğü yanılma ve unutkanlıktan korunmuş olmadığını bilmektedirler. Nitekim Ehlibeyt Ekolü'nün en meşhur kitabı olan *el-Kâfi*'nin Hüccet kitabı, On iki İmam Hakkında Gelenler babında, 7, 9, 14, 17 ve 18. hadislerde olduğu gibi birtakım yanlışlıklar vuku bulmuştur:

1- Yedinci ve On Dördüncü Hadisler

Usul-i Kâfi'de yer alan bu iki hadiste şöyle yer almıştır:

el-Kâfi'nin müellifi Kuleynî kendi senediyle İbn Sumae'den, o da Ali b. Hüseyin b. Ribat'tan, o da İbn Uzeyne'den, o da Zürare'den şöyle dediğini nakletmiştir:

İmam Bâkır'ın (a.s) şöyle buyurduğunu işittim: "Âl-i Muhammed'den olan on iki imamın hepsi muhaddestir ve Allah Resulü'nün (s.a.a) ve Ali'nin evlâtlarındandır. Allah Resulü ve Ali, onların babasıdır."¹

Yedinci hadiste bu ifadedden sonra şöyle yer almıştır:

Bunun üzerine Ali b. Raşid dedi ki...

1- Allâme Meclisi, bu hadisi Mir'atu'l-Ukul, c.6, s.223'de şöyle açıklamıştır: "Maksat, onların çoğunun Allah Resulü'nün evlâtlarından olmasıdır."

Bu iki hadise göre Ehlibeyt İmamları'nın sayısı on üç olmalıdır: İmam Ali ve evlâtlarından olan on iki imam.

Oysa Şeyh Müfid *el-İrşad*'da ve Tabersî *İlâmu'l-Vera*'da bu hadisi *el-Kâfi*'den şöyle nakletmişlerdir:

Âl-i Muhammed'den olan on iki imamın hepsi muhaddes-
tir: Ali b. Ebî Talib ve on bir evlâdı. Allah Resulü ve Ali, on-
ların babasıdır.

Saduk da bu hadisi Kuleynî'den *Uyunu Ahbari'r-Rıza* ve *Hisal* adlı kitaplarda şöyle nakleder:

Âl-i Muhammed'den olan on iki imamın hepsi Resulul-
lah'tan sonra muhaddestir. Ali b. Ebî Talib de onlardandır.¹

Araştırma ve Karşılaştırmanın Sonucu

Aynı hadisi hem *el-Kâfi*'nin kendisinden, hem de *el-Kâfi*'den ri-
vayet eden Şeyh Saduk, Müfid ve Tabersî'den nakletmemizim sebe-
bi, Şeyh Müfid'in asrından sonra *el-Kâfi*'yi istinsah edenlerin hadis-
leri yazarken bazı yanlışlıklar yaptıklarını göstermektedir. Tabersî'nin
asrından sonra bu yanlışlıklar görülmemektedir. Zira o, *İlâ-
mu'l-Vera*'da kaydettiği hadisleri Şeyh Müfid'in *el-İrşad*'ından almış
ve aynı metodu takip etmiştir.

2- Dokuzuncu Hadis

el-Kâfi'nin sahibi kendi senediyle Muhammed b. Hüseyin'den, o
da İbn Mahbub'dan, o da Ebu'l-Carud'dan, o da Ebu Cafer İmam
Bâkır'dan, o da Cabir b. Abdullah Ensarî'den şöyle dediğini naklet-
miştir:

Fatıma'nın (a.s) yanına vardım. Önünde onun evlâtların-
dan olan vasilerin isimlerinin yazıldığı bir levha vardı. Onla-
rı saydım; on iki kişi idiler. Sonuncuları Kaim (a.s) idi. On-
lardan üçünün adı Muhammed, üçünün adı da Ali idi.

1- el-Kâfi c.1, s.531'deki yedinci hadis, "Muhammed b. Yahya'dan, o da Ab-
dullah b. Muhammed Haşşab'dan, o da Sumae'den..." senediyle; c.1, s.533'teki
on dördüncü hadis ise, "Ebu Ali Eş'ari'den, o da Hasan b. Ubeydullah'tan, o da
Hasan b. Musa Haşşab'dan, o da Ali b. Sumae'den..." senediyle nakledilmiştir.
el-İrşad s.328'de ise on dördüncü hadisin senediyle; *İlâmu'l-Vera*, s.369'da,
Uyunu Ahbari'r-Rıza, c.1, s.65'de ve *Hisal*, s. 480'de ise Kuleynî'den naklen on
dördüncü hadisin senediyle nakledilmiştir."

Bu hadisi Şeyh Müfid, *el-Kâfi*'den naklen *el-İrşad*'da; Tabersî de ona uyarak *İlâmu'l-Vera*'da aynı lafızlarla zikretmiştir.

Adı geçen üç kitapta yer alan bu hadisin ifadesinden Allah Resulü'nün (s.a.a) vasileri olan imamların sayısının on üç olması sonucu çıkıyor: Hz. Ali ve Hz. Fatıma'nın soyundan olan on iki kişi.

Oysa Şeyh Saduk, bu hadisi *el-Kâfi* kitabından nakletmeksizin kendi isnadıyla *Uyunu Ahbari'r-Rıza* kitabında iki senetle, *İkmalu'd-Din* kitabında ise bir senetle Muhammed b. Hüseyin'den nakleder, ondan sonrasında ise Cabir b. Abdullah'a kadar senedi *el-Kâfi*'nin senediyle birleşir. Bu nakilde şöyle denir:

Fatıma'nın (a.s) yanına vardım. Önünde vasilerin isimlerinin yazıldığı bir levha vardı. Onları saydım, sayıları on iki idi. Sonuncuları Kaim idi. Onlardan üçünün adı Muhammed, dördünün adı ise Ali idi.¹

Araştırma ve Karşılaştırmanın Sonucu

Böylece *el-Kâfi*'nin nüshasında yer alan "min vuldiha" (evlatlarından) ifadesinin fazla olduğu "selasetun minhum Ali" (onlardan üçünün adı Ali'dir) ifadesinin ise tahrif edilmiş olduğunu ve Şeyh Müfid'in de *el-İrşad*'da hadisi *el-Kâfi*'den alıp aynı şekilde naklettiği ortaya çıkmaktadır. Doğrusu ise, Şeyh Saduk'un *Uyun ve Hisal* kitaplarında rivayet ettiği "Erbaatun minhum Ali" (onlardan dördünün adı Ali'dir) ifadesinin yer aldığı ve "min vuldiha" ifadesinin olmadığı şeklindedir.

1- a) el-Kâfi, c.1, s.532'de senedi şu şekildedir: "Muhammed b. Yahya, Muhammed b. Hüseyin'den."

b) Şeyh Müfid'in el-İrşad adlı eserinin 228. sayfasında ise senedi şöyledir: "Bize Ebu'l-Kasım Cafer b. Muhammed haber verdi, Muhammed b. Yakub'dan..." Orada "vasilerin ve imamların isimleri" diye geçer.

c) Uyunu Ahbari'r-Rıza, Şeyh Saduk, c.1, s.46 ve 47'de senedi şöyledir: "Bize Ahmed b. Muhammed b. Yahya el-Attar söyledi, dedi ki: Bize babam söyledi, Muhammed b. Hüseyin'den..." İkinci senedi ise şöyledir: "Bize Hüseyin b. Ahmed b. İdris söyledi, dedi ki: Bize babam söyledi, Ahmed b. Muhammed b. İsa ve İbrahim b. Haşim'den, onlar da Hasan b. Mahbub'dan..." Aynı senetle İkmalu'd-Din, c.1, s.213'de de geçer. Miratu'l-Ukul, c.6, s.228'de, "Onun evlâtlarından olan vasiler" ifadesi yani "on biri onun evlâtlarından olan" şeklinde yorumlanmış ve "ya da bir tür mecaz söz konusudur." denmiştir. Ayrıca, "Onlardan üçünün adı Ali'dir" ifadesindeki yanlışlığa da dikkat çekmiştir.

3 ve 4- On Yedinci ve On Sekizinci Hadisler

Bu hadisleri Kuleynî, Ebu Said Usfurî'den (öl. 150 h.) nakletmiştir. Onu Şeyh Tusî, *Fihrist* kitabında şöyle tanıtmıştır:

Abbad Ebu Said Usfurî... Bir kitabı vardır. Bir grup, Telleukburî'den, o da İbn Hemmam'dan, o da Muhammed b. Hâkan Nehdî'den, o da Muhammed b. Ali Ebu Sümeyne'den, o da Ebu Said Usfurî'den naklen o kitabı bize haber vermiştir. Ebu Said'in adı ise Abbad'dır.

Necaşî de onun hakkında şöyle demiştir:

Kendisi Kûfelidir. Ebu'l-Hasan Ahmed b. Muhammed b. İmran bize haber verdi, dedi ki: Muhammed b. Hemmam tahdis etti, dedi ki: Ebu Cafer Muhammed b. Ahmed b. Hâkan Nehdî tahdis etti, dedi ki: Ebu Sümeyne bize Abbad'ın kitabını tahdis etti."¹

Bu kitap hakkında araştırma yaparken *ez-Zeria* kitabının yazarının onun hakkında şöyle dediğini gördük:

Abbad Usfurî Ebu Said Kûfi'nin "asl" (kitabı), mevcut "asıllar"dan (kitaplardan) biridir."²

Daha sonra bu asl ile Asım'ın aslı hakkında açıklamalarda bulunmaktadır ve bu aslın Vezir Mansur b. Hasan Abî'nin nüshasından istinsah edildiğini, onun da bunu h. 374 yılında, Ebu Muhammed Harun b. Musa Telleukburî'den rivayet eden Muhammed b. Hasan Kummî'nin aslının üzerinden yazdığını belirtmektedir.

Şeyh Nurî de *Müstedrek* adlı kitabında Ebu Said Usfurî'nin aslı hakkında detaylı açıklamalarda bulunmakta ve şöyle demektedir: "Bu asılda on dokuz hadis yer almıştır." Ardından bu hadisleri açıklamakta ve farklı rical kitaplarından Usfurî'nin biyografisini nakletmektedir."³

Biz Usfurî'nin aslının bir el yazması nüshasını Nurî'nin *Müstedrek*'inde ve Şeyh Ağa Bozorg Tahranî'nin *ez-Zerîa* adlı kitabında nitelendirdiği şekliyle, Tahran Üniversitesi Merkez Kütüphanesin-

1- Mecmau'r-Rical, c.3, s.242.

2- ez-Zerîa, c.2, s.163 Usul bölümünde.

3- Müstedrekül-Vesail, c.3, s.299-300 "el-Faidetu's-Saniye Fi Şerh-i Hali'l-Kütüb'de.

de *el-Uşulu'l-Erbeamie*¹ adlı bir mecmuanın içinde bulduk ve Uşfurî'nin aslı ile elimizde bulunan *el-Kâfi* nüshasında yer alan iki hadisi mukayese ettik ve şu sonuca ulaştık:

a) On Yedinci Hadis

el-Kâfi'de şöyle yer almıştır: "Muhammed b. Yahya, Muhammed b. Ahmed'den, o da Muhammed b. Hüseyin'den, o da Ebu Said Uşfurî'den, o da Amr b. Sabit'ten, o da Ebu'l-Carud'dan, İmam Muhammed Bâkır'ın (a.s) şöyle buyurduğunu nakletmiştir:

Allah Resulü (s.a.a) şöyle buyurmuştur: "Ben ve evlâtlarımdan on iki kişi² ve sen ey Ali! Yeryüzünün kıvamıyız. (Yani kazıkları ve dağlarıyız.) Allah, bizim hatırımıza, ehlini yerin dibine geçirmesin diye yeryüzünü sabitleştirmiştir. Evlâtlarımdan olan on iki kişi gidince yeryüzü, ehlini dibine geçirir ve onlara mühlet verilmez."³

Uşfurî'nin aslında ise şöyle yer almıştır: Abbad, Amr'dan, o da Ebu'l-Carud'dan, İmam Muhammed Bâkır'ın (a.s) şöyle buyurduğunu nakletmiştir:

Allah Resulü (s.a.a) şöyle buyurmuştur: "Ben ve evlâtlarımdan on bir kişi ve sen ey Ali! Yeryüzünün kıvamıyız. (Yani kazıkları ve dağlarıyız.) Allah bizim hatırımıza, ehlini dibine geçirmesin diye yeryüzünü kazıklarla sabitlemiştir. Evlâtlarımdan olan on bir kişi gidince yeryüzü ehlini dibine geçirir ve onlara mühlet verilmez."⁴

Karşılaştırmanın Sonucu

el-Kâfi nüshasında yer alan "evlâtlarımdan on iki kişi" ifadesi tahrif edilmiştir ve bunun doğru olanı ise, Kuleynî'nin de rivayetine kaynak teşkil eden Uşfurî'nin aslında yer alan "evlâtlarımdan on bir kişi" ifadesidir.

1- Mişkât'ın Tahran Üniversitesi Merkez Kütüphanesi'ne hediye ettiği kitaplarından biri olup Uşulu'l-Erbeamie adlı mecmuanın içinde yer almıştır, 962. numaranın altında, er-Risaletu's-Saniye.

2- Mir'atu'l-Ukul, c.6, s.232'de şöyle demektedir: "Şeyh el-Gaybet kitabında başka bir senet getirmiştir ve "evlâtlarımdan on bir kişi" ifadesini kullanmıştır; bu gerçeğe daha yakındır.

3- el-Kâfi, c.1, s.534.

4- Asl-i Uşfurî, 6. hadis.

b) On Sekizinci Hadis

el-Kâfi'de şöyle yer almıştır: "Aynı senetle Ebu Said'den, o da merfu olarak İmam Muhammed Bâkır'dan Allah Resulü'nün (s.a.a) şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

Evlâtlarımdan on iki nakip olacaktır; hepsi de necip, muhaddes ve derin anlayışlı. Sonuncuları, hakkı ayakta tutacak olan Kaim'dir ki zulümle dolan yeryüzünü adaletle dolduracaktır.¹

Usfurî'nin aslında ise şöyle yer almıştır:

Abbad, merfu olarak İmam Bâkır'dan Allah Resulü'nün (s.a.a) şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: "Evlâtlarımdan on bir nakip olacaktır; hepsi de necip, muhaddes ve derin anlayışlı. Sonuncuları, hakkı ayakta tutacak olan Kaim'dir ki zulümle dolan yeryüzünü adaletle dolduracaktır."²

Karşılaştırmanın Sonucu

el-Kâfi'de yer alan "on iki" ifadesi tahrif edilmiştir ve Usfurî'nin aslında yer alan "on bir" ifadesi doğrudur.

Buna delil getirmeye ihtiyaç yoktur. Zira Kuleynî, bu hadisi Usfurî'nin aslından rivayet etmiştir ve dolayısıyla da istinsah eden kimşenin yanlışlık yaptığı ortaya çıkmaktadır.

Her iki hadisin senedinin lafzı bu aslı Abbad Usfurî'den rivayet eden Telleukburî'ye aittir ve o da her iki hadisin başlangıcında şöyle demektedir: "Abbad..." İkinci hadiste de şöyle demektedir: "Ab-bad, merfu olarak..." Tıpkı Usfurî'nin *Asl*'ında ve *el-Kâfi*'nin nüsha-sında yer aldığı gibi.

1- Kâfi, c.1, s.534.

2- Asl-ı Usfurî, 4. hadis.

EHLİBEYT İMAMLARI'NIN, HADİSLERİ TANIMAK İÇİN BELİRLEDİĞİ ÖLÇÜLER

Hadisler ve diğer şeylerin naklinde bu gibi hatalar meydana gelebilmektedir. Allah, kitabı Kur'ân dışında hiçbir kitabı hatadan korumamıştır. Ama Kur'ân hakkında şöyle buyurmuştur:

Ona önünden ve arkasından batıl gelemes.¹

Bunun dışında, Allah Resulü'ne (s.a.a) ve Ehlibeyt İmamlarına yalan isnat edildiği, bu yalan ve uydurma hadislerin hadis kitaplarında yer aldığı ve böylece hak ile batılın, doğru ile yanlışın birbirine karıştığı da bir gerçektir. Ehlibeyt İmamları, bu iki sorun için iki çare öngörmüşlerdir:

1- Hadis rivayet eden yalancı kimseleri ekolden uzaklaştırma, teşhir ve telin etmek. Ebu'l-Hattab Muhammed b. Ebî Zeyneb Kûfî², Muğire b. Said³, Benan b. Beyan⁴ ve diğerleri hakkında yaptıkları gibi.

2- Doğru hadisi yanlış hadisten ayırt edip tanımak için birtakım kanun ve kaideler ortaya koymak. Örneğin:

a) İmam Cafer Sadık (a.s), değerli dedesi Resulullah'ın (s.a.a) Mina'da bir hutbe esnasında şöyle buyurduğunu rivayet etmektedir:

Ey insanlar! Benden size rivayet edilen şeyler eğer Allah'ın kitabına uygunsa, bilin ki o benim sözümdür; eğer Allah'ın kitabına aykırıysa, bilin ki benim sözüm değildir.⁵

b) Müminlerin Emiri Ali (a.s), Malik-i Eşter'e yazdığı mektubunda şöyle buyurmuştur:

1- Fussilet, 42.

2- Mecmau'r-Rical, c.5, s.106 - 115.

3- Mecmau'r-Rical, c.6, s.117 - 121.

4- Mecmau'r-Rical, c.6, s.117.

5- Vesailu's-Şia, c.18, s.79, 15. hadis, hakimin sıfatları bablarından dokuzuncu bab.

Bir şey hususunda ihtilâfa düşerseniz, onu Allah'a ve Resulü'ne götürün. Allah'a götürmek, Allah'ın muhkem ayetlerine sarılmakla, Allah Resulü'ne (s.a.a) götürmekse, Peygamber'in (s.a.a) bölücü değil, toplayıcı sünnetine sarılmakla olur.¹

c) İmam Muhammed Bâkır (a.s) bu konuda şöyle buyurmuştur:

Bizden sizlere bir hadis rivayet edildiğinde eğer Allah'ın kitabından ona bir veya iki şahit bulursanız onu kabul edin; aksi takdirde onunla ilgili bir şey söylemeyip onu bize havale edin ki o konudaki gerçek size açıklanmış olsun.²

d) Bu konuda İmam Cafer Sadık (a.s) da şöyle buyurmuştur:

1- Sizlere iki farklı hadis geldiğinde onları Allah'ın kitabına sunun; Allah'ın kitabı ile uyumlu olanını kabul edin, Allah'ın kitabına aykırı olanı ise reddedin.³

2- Her şey Allah'ın kitabına ve Peygamber'in (s.a.a) sünnetine döndürülür. Allah'ın kitabı ile uyumlu olmayan her hadis batıldır.⁴

3- Sizler sözlerimizin anlamlarını derk ettiğinizde, bütün insanların en derin düşüncelilerisinizdir. Zira bir söz çeşitli anlamlara gelebilir.⁵

Bu hadislerin benzerleri, Ehlibeyt İmamları'ndan çok nakledilmiştir. Hakeza onlardan nakledilen bazı rivayetlerde, hulefa ekolünün görüşüne aykırı olan hadislerin kabul edilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

İmam Cafer Sadık (a.s), bunun sebebini raviye şöyle beyan etmiştir:

"Acaba neden ammenin (hulefa ekolüne uyanların) görüşünün aksini kabul etmekle emrolunduğunuzu biliyor musun?" Ben (ravi), "Hayır, bilmiyorum." diye arz edince, İmam (a.s) şöyle buyurdu: "Hz. Ali'nin (a.s) Allah'ın dininin emri ve gereği olarak kabul ettiği her konuda ümmet ona muhalefet etti. Böylece onun emirliğini geçersiz kılmak istiyorlardı. Bilmedikleri bir şeyi Emirü'l-Müminin Ali'ye (a.s) sorduk-

1- Nehcül-Belâğa, Malik-i Eşter'e Yazdığı Ahitname ve Vesail, c.18, s.86, 38. hadis.

2- el-Kâfi, c.2, s.222, 4. hadis ve Vesailu's-Şia, c.18, s.80, 18. hadis.

3- Vesailu's-Şia, c.18, 84, 29. hadis.

4- Vesailu's-Şia, c.18, s.79, 14. hadis.

5- Meani'l-Ahbar, s.1, 1. hadis ve Vesailu's-Şia, c.18, s.84.

larında ondan aldıkları cevabın tam tersi bir görüş ortaya atarlar, böylece insanların kafasını karıştırırlardı."¹

Muaviye'nin tavır ve tutumlarını araştıranlar, İmam'ın (a.s) bu sözünü destekleyen yeterli deliller bulurlar.

Buna ilâveten bu kitapta, hulefa ekolünde içtihat konusunda söylediklerimizin arasında da söz konusu ekolün İslâm hükümlerini beyanda Allah Resulü'nün (s.a.a) sünnetinin karşısında içtihadı da-yandığına dair birçok delil bulurlar.

Yine ikinci cildin başlarında, "Birbiriyle Çelişkili İki Hadis Nasıl Meydana Geldi?" başlığı altında ve "Birinci Asırda Hilâfet Ekolü'nün Müçtehitleri ve onların İctihatları" bölümünün sonunda hu-lefa ekolünün takipçilerinin, halifelerin tutumunu teyit etmek için nasıl hadis uydurduklarını gördük. Hepsinden de öte, birinci cildin sonunda, "On Üç Asır Boyunca Hâkim Gücün Tutumları" başlığı altında söylediklerimiz, bunun kanıtı konumundadır.

Bütün bu bilgiler ışığında, incelemeye çalıştığımız hususta doğru olan şöyle dememizdir: "Birbirine zıt iki hadisten hulefa ekolü-nün tutumu ile uyumlu olanını terk etmek gerekir."

Birçok defasında vuku bulduğu gibi hulefa ekolünün takipçileri genel toplandırlarda Ehlibeyt İmamaları'na birtakım sorular soruyorlardı. Ehlibeyt İmamaları da, hulefa ekolünün içtihadına muhalif olan Allah'ın hükmünü ve Peygamberin sünnetini açıklayamıyorlardı. Zira kendilerini ve Şiîlerini korumaları gerekiyordu. Bu yüzden bazen istemedikleri hâlde soru soran kimsenin cevabını hulefa ekolünün görüşüne uyumlu bir şekilde vermek zorunda kalıyorlardı. Ancak daha sonra takiyye yapmayı gerektiren nedenler ortadan kalkınca, o konudaki Allah'ın hükmünü ve Peygamber'in sünnetini beyan ediyorlardı. İşte bu yüzden Ehlibeyt İmamaları'ndan gelen bazı hadislerde bir meselenin hükmüyle ilgili farklı açıklamalar gözlenmektedir. İmam Cafer Sadık (a.s) bu konuya işaret ederek şöyle buyurmuştur:

Eğer benden, başkalarının sözüne benzeyen bir söz işitecek olursanız, biliniz ki onda takiyye yapılmıştır. Sözlerimin halkın sözüne benzemediğini görürseniz o zaman da biliniz ki onda takiyye yapılmamıştır.²

1- İlelu'ş-Şerayi, c.2, s.218 1. hadis, ve Vesailu'ş-Şia, c.18, s.83-84.

2- Vesailu'ş-Şia, c.18, s.88.

Yine İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:

Sizlere birbiriyle çelişen iki hadis geldiğinde onları Allah'ın kitabına sunun; Allah'ın kitabına mutabık olanı alın ve Allah'ın kitabına muhalif olanı ise reddedin. Eğer onları Allah'ın kitabında bulamazsanız, onları Ehlisünnetin rivayetlerine sunun; onlara muvafık olanı reddedin, onlara muhalif olanı ise alın.¹

Ehlibeyt İmamları bu kaideyi koymuşlardır. Bazen bunun sebebini de bildirmişler ve bazen de sebebini bildirmeksizin beyan etmişlerdir. Bunların dışında hadisi tanıma hususunda onlardan başka kaideler de nakledilmiştir. İmam Rıza'nın (a.s) aşağıdaki hadisi bunun örneklerinden biridir:

Bir gün İmam Ali b. Musa Rıza'nın (a.s) ashabından bir grup, bir konuda Allah Resulü'nden (s.a.a) nakledilen birbirine aykırı iki hadis hakkında ihtilâfa düşüp büyük bir tartışma içine girdiler. Sonunda İmam Ali b. Musa Rıza'nın (a.s) huzuruna vararak ondan bu sorunlarını halletmesini istediler. İmam (a.s) onlara şöyle buyurdu: "Allah bazı şeyleri haram kılmış, bazı şeyleri helal kılmış ve bazı farzlar takdir etmiştir. O hâlde Allah'ın helalini haram veya Allah'ın haramını helal kılan hadisi veya Allah'ın kitabında takdir edilen, sabit kılınan ve de neshedilmeyen bir farzı reddeden rivayetle amel edilemez. Zira Allah Resulü (s.a.a) Allah'ın helalini haram, Allah'ın haramını helal kılacak veya Allah'ın hüküm ve farzlarını değiştirecek değildir. O, bütün bu hususlarda Allah'a ve O'nun emirlerine teslim olmuş, Allah'ın emirlerini yerine getirmiştir. Nitekim Allah-u Teala bu konuda onun dilinden şöyle buyurmuştur: **"Ben sadece bana vahyolunana uyurum."**

Böylece Peygamber (s.a.a) Allah Teala'ya itaat etmek, emirlerini yerine getirmekle yükümlüydü.

Ravi şöyle diyor: "İmam'a şöyle arz ettim: Bazen sizden Allah Resulü'nden (s.a.a) naklen herhangi bir hususta Kur'ân'da olmayan, ama sünnette olan bir hadis nakledilmektedir. Ardından sizden bunun tam tersi nakledilmektedir. Bu durumda ne yapmak gerekir?" İmam Rıza (a.s) şöyle buyurdu: "Aynı şekilde Allah Resulü (s.a.a) de birtakım şeyleri haram olarak yasaklamıştır ki onun yasaklaması Allah'ın yasakla-

1- Vesailu's-Şia, c.18, s.84, 29. hadis.

ması konumundadır. Birtakım şeyleri de tıpkı Allah'ın farzları gibi vacip ve gerekli olarak emretmiştir ki emretmesi Allah'ın emretmesi gibidir.

O hâlde eğer Allah Resulü'nden (s.a.a) haram olarak yasaklamaya dair bir hadis nakledilir, daha sonra aksine bir hadis rivayet edilirse onunla amel edilemez. Vacip olarak emrettiği hususlar da böyledir. Zira biz, korkudan doğan bir zaruret olmadıkça, Allah Resulü'nün izin vermediği bir şeye izin vermeyiz, Peygamberin emrine aykırı hüküm vermeyiz. Ama biz hiçbir zaman Allah Resulü'nün (s.a.a) haram kıldığı bir şeyi helal, veya helâl kıldığı bir şeyi haram kılmayız; bu mümkün değildir. Zira biz, Allah Resulü'ne (s.a.a) tâbiyiz ve onun emirlerine teslimiz. Nitekim Allah Resulü (s.a.a) de, Rabbinin emirlerine tâbidir ve O'na teslimdir. Bu yüzden de Aziz ve Celil olan Alla şöyle buyurmuştur: "**Resulün size verdiği alın ve sizi sakındırdığı şeyden de sakının.**"

Allah birtakım şeyleri de yasaklamıştır, ama haram olarak değil; aksine sadece mekruh olarak yasaklamıştır. Birtakım şeyleri de emretmiştir, ama farz ve vacip olarak değil; aksine sadece din açısından beğenilen ve tercih edilen bir şey olduğu için emretmiştir. Bu tür yasak ve emirlerde herhangi bir mazeret olmadan veya bir mazeretten dolayı ruhsat vermiştir. Buna göre Allah Resulü'nün (s.a.a) mekruh olarak yasakladığı veya beğenilen ve tercih edilen olduğu için emrettiği bir hususta ruhsata başvurabilirsiniz. Eğer bizden size bir haber gelir ve onu rivayet eden raviler ittifak içinde olup onu inkâr etmiyorlarsa ve her iki haber de nakledenlerin ittifakıyla sahih ve marufsa, birini veya her ikisini ya da dilediğinizi kabul etmeniz gerekir. Bu hususta Allah Resulü'ne (s.a.a) teslimiyet ve konuyu ona ve bize irca etmek kaydıyla size kolaylık tanınmıştır. İnat ve inkâr ederek ve Allah Resulü'ne (s.a.a) teslimiyeti reddederek onu terk eden ise, yüce Allah'a şirk koşmuş olur. Bu yüzden eğer sizlere iki farklı rivayet aktarılsa, onları Allah'ın kitabına sunun; Allah'ın kitabında helal ve haram olarak mevcut olan varsa, Allah'ın kitabına muvafık olana uyun; Allah'ın kitabında yoksa onları Peygamber'in (s.a.a) sünnetine sunun; sünnette haram anlamında bir yasak veya gereklilik anlamında bir emir varsa, Peygamber'in yasağı ve emrine muvafık olana uyun; sünnette mekruh ve hoşlanılmayan anlamında bir

nehiy varsa ve sonraki rivayet onun aksini söylüyorsa, bu, Allah Resulü'nün (s.a.a) hoşlanmadığı, ama haram da kılmadığı o konuda ruhsat olduğunu gösterir. İşte bu durumda Allah Resulü'ne (s.a.a) teslimiyet ve itaat olarak her iki rivayeti de alabilir ve istediğinizi seçebilirsiniz. Kur'ân ve sünnette o konuda bir şey bulmadığımız takdirde ise onun bilgisini bize bırakın; çünkü o konuda yetkili olan biziz; onun hakkında kendi görüşünüzle konuşmaktan sakının; araştırmanızı sürdürmekle beraber durun, düşünün ve çekimser kalın.¹

1- Uyunu Ahbari'r-Rıza, c.2, s.20, h. 45; Vesailu's-Şiâ, c.18, s.81 - 86, h. 21

ÂLİMLERİN HADİSLERİ TANIMADAKİ ÖLÇÜLERİ

Ehlibeyt İmamları böylece sahih hadisi sahih olmayan hadisten ayırt etmek için birtakım kaideler ortaya koymuşlar ve Ehlibeyt Ekolü'nün âlimleri de kuşaktan kuşağa bu kaideleri hadis tanıma ve ölçüsü olarak kabul ede gelmişlerdir. *Vesailu's-Şia* adlı eserinin son bölümünün dokuzuncu ve onuncu faydasında Şeyh Muhammed b. Hasan el-Hür el-Amulî ve *Müstedrek*'inin dördüncü faydasında Şeyh Hüseyin Nuri gibi bazı âlimler de, bu kaideleri bir araya toplamış ve belli bir düzen içine sokmuşlardır.¹

Hicrî yedinci asrın sonlarında hadisleri tanımak için yeni bir kaide ortaya kondu. Bu kaideyi keşfeden kişinin İbn Tavus Ahmed b. Musa Hillî (öl. 673 h.)² ve Yusuf b. Ali b. Mutahhar el-Hillî (öl. 726 h.)³ olduğu söyleniyor. Buna göre hadisler onların zamanlarına kadar olan ravileri açısından dört kısma ayrılır:

a) Sahih: Bu, senedi tüm tabakalarda İmamiyye mezhebine mensup adil bir ravinin vasıtasıyla Masum İmam'a (a.s) ulaşan hadistir.

b) Hasen: Bu, senedi tüm tabakalara İmamiyye mezhebine mensup övülen ama adaleti hakkında açıkça görüş belirtilmeyen bir ravi vasıtasıyla Masum İmam'a ulaşan hadistir.

c) Muvassak veya Kavi: Bu, raviler zincirinde Ehlibeyt Ekolü âlimlerinin, İmamiyye İснаaşeriyye mezhebine muhalif olan fırkalar-dan birine mensup olduğu hâlde güvenilir bulunduğu bir ravinin yer aldığı hadistir.

1- *Vesailu's-Şia*, c.10, s.96, son bölümün dokuzuncu Fayda'sında, ve *Müstedrekü'l-Vesail*, c.3, s.353, 4. Fayda'sında.

2- *Vesailu's-Şia*, c.10, s.96-112, özellikle de 102. sayfasında. İbn Tavus için bk. *Musfi'l-Makal*, s.71'deki biyografisi.

3- *el-Kuna ve'l-Elkab*, Kummî, c.2, s.436'daki biyografisine müracaat ediniz.

d) Zayıf: Bu da yukarıdaki üç kısımdan hiçbirinin şartlarını taşımayan hadistir. Bu hadis rivayet zincirindeki ravi, ya fık ve benzeri şeyle itham edilmiştir, ya durumu bilinmiyordur ya da bundan da kötüsü hadis uydurmak ve benzeri şeylerle bilinen bir kimse dir.¹

* * *

Yukarıdaki kaide, Allâme Hillî'nin zamanından itibaren meşhur olmuştur. Hatta âlimlerden bazıları bu kaideye güvenmeyi o kadar abartmışlar ki bütün hadisleri ve rivayetleri bu kaide ile ölçmüşlerdir. Örneğin ne muhtevası doğru olan ve ne de dışarıda vuku bulma imkânı olan bazı siret hadislerini bu kaide esasınca sahih saymışlardır.² Nitekim bu grup, bu kaide esasınca doğru olmayan bazı sahih hadisleri de zayıf saymış ve kabul etmemişlerdir.

Bunların karşısında ise bazı ahbariler de, dört büyük hadis kitabı ve benzeri³ eserlerde yer alan tüm hadisleri sahih kabul etmekte aykırı bir yol tutmuşlar ve büyük bir çelişkiye düşmüşlerdir. Sonuç olarak her iki grup da hadisi tanıma hususunda doğru yoldan uzaklaşmışlardır. Burada bunu detaylıca ortaya koyma imkanımız yoktur.

Hadis hususundaki bu sınıflandırmanın ve mutlak şekilde bu ölçüye itimat etmelerinin sonucunda *el-Kâfi* kitabında yer alan hadisleri bu ölçüye göre değerlendirmiş ve şöyle demişlerdir:

el-Kâfi'de toplam on altı bin yüz doksan dokuz hadis mevcuttur. Bundan beş bin yetmiş iki hadisi sahih, yüz kırk dört hadisi hasen, bin yüz on sekiz hadisi muvassak, üç yüz on iki hadisi kavi ve dokuz bin dört yüz seksen beş hadisi de zayıftır.⁴ Bunların toplamı ise on altı bin yüz yirmi birdir.

1- ed-Diraye, Şehid-i Sani, s.19-24, hadis çeşitlerinin birinci bölümü.

2- bk. Abdullah b. Sebe, c.2, hadis kitaplarında Abdullah b. Sebe Bölümü,

3- bk. Vesailu's-Şiâ, Hatime, Dokuzuncu ve Onuncu Fayda.

4- Şeyh Yusuf Bahranî, Luluetu'l-Bahreyn, s.394'de şöyle yazmaktadır: Bizim bazı son dönem âlimlerimiz şöyle demişlerdir: "el-Kâfi'de yer alan bütün hadisler..." Şeyh Nuri de bu konuyu Luluetu'l-Bahreyn'den Müstedrek'in son bölümünde Kuleynî'nin biyografisinde c.3, s.541'de nakletmiş ve şöyle demiştir: Anlaşılan o ki, kaviden maksat, senet zincirinde yer alan kişilerin bazıları veya tümünün İmamiye Mezhebi'nden olmayan övülen kimseler olduğu ve aralarında hadisin zayıf görülmesine sebep olan bir kimsenin yer almadığı hadistir...

Bu taksim, Allâme Hillî zamanından itibaren meşhur olan ölçüye göre ravilerin dereceleri dikkate alınarak ve de o asırların âlimlerinin raviler hakkındaki bilgilerine güvenilerek yapılmış bir taksimdir ki bu taksimde daha önce Ehlibeyt İmamları'ndan (a.s) aktardığımız ölçüler dikkate alınmıştır.

Buna rağmen Ehlibeyt Ekolü'nün ilim havzaları, bir gün için bile olsa araştırma ve inceleme kapısını âlimlere kapamamıştır. Aksine, asırlar boyunca hadis hususunda iki açıdan büyük çaba sarfetmiştir:

1- Şer'î hükümleri beyan eden rivayetlerin naslarını koruma.

2- Hadislerin senetleri, metinleri, manaları ve delâletleri hususunda ilmî araştırmaları sürdürme.

Ve sonunda Kitap ve Sünnet'in naslarından hasıl olan sonuca baş eğmiş, o nasların karşısında içtihat etmemiştir.

Böylece İslâmî hükümlerin kaybolmasına engel olmuştur. Bu şekilde, bu hükümlerin senet zincirleri Ehlibeyt (a.s) İmamları'na, onlardan cedleri olan Allah Resulü'ne (s.a.a), ondan Cebrail-i Emin'e ve ondan da Allah Teala'nın mukaddes zatına ulaşmaktadır. Şair ne de güzel belirlemiştir:

Sen, sev şöyle diyen kimseleri:
Ceddimiz Cebrail'den naklede,
Cebrail de Allah Teala'dan.

Bahranî ve Nurî'nin hadislerin toplamı ile ilgili verdiği rakam bizim metinde verdiğimiz rakamdan farklıdır. Ravzat kitabının yazarının c.6, s.116'da Kuleynî'nin biyografisinde verdiği toplam rakamdan ise dokuz hadis eksiktir. ez-Zeria, c.17, s.245'te verilen rakamdan da farklıdır. Çünkü ez-Zeria'da hadislerin toplamının on altı bin olduğu, bunlardan muvassak olanın ise 178 olduğu ifade edilir. Ben, bu farklılığın istinsah sırasında meydana geldiğini düşünüyorum. Bu ihtilâf ile metinde gelen toplam sayı hususundaki ihtilâf, bazılarının tekrarlanan hadisleri saymamalarından da ileri gelmiş olabilir.

3. KONU

HADİS KİTAPLARINI DEĞERLENDİRMEDE İKİ EKOLÜN GÖRÜŞÜ

- Ehlîbeyt Ekolü Uleması Fıkıhta ve Hadisleri
Tanımada Geçmiştekilere Körü Körüne Uymazlar
- Sünnet-i Nebevî'den Fıkhî Hükümlerin İstinbatı
- Hilâfet Ekolü Hadislerinin Ehlîbeyt Ekolü
Takipçileri Arasında Yayılması

HADİS KİTAPLARINI DEĞERLENDİRMEDE İKİ EKOLÜN GÖRÜŞÜ

Hadis kitaplarını değerlendirmede iki ekolün görüşünü beyan ederek bu iki ekol açısından İslâm şeriatının kaynakları konulu bahsimizi sona erdiriyoruz.

Hifalet Ekolünde Hadis Kitapları

Daha önceki açıklamalarımızda da beyan ettiğimiz gibi ilk halifeler, Allah Resulü'nün (s.a.a) hadislerinin yayılmasını engellemiş ve Müslümanların bu hadisleri yazmalarına engel olmuşlardır. Bu yasaklama, Ömer b. Abdulaziz'in dönemine kadar devam etmiştir. Ömer b. Abdulaziz, Allah Resulü'nün (s.a.a) hadislerini serbest kılmış ve yazılmasını emretmiştir. Daha sonra da halifeler ekolünün muhaddisleri, aralarında dolaşımda olan hadisleri yazma hususunda âdeta birbirleri ile yarışa girmişler ve çeşitli hadis kitapları yazmışlardır. Bunlar arasında aşağıda yer alan kitaplar sahih kitaplar olarak meşhur olmuştur:

- 1- Sahih-i Buharî, Muhammed b. İsmail (öl. 256 h.)
- 2- Sahih-i Müslim, Müslim b. Haccac Nişaburî, (öl. 261 h.)
- 3- Sünen-i İbn Mace, Muhammed b. Yezid Kazvinî (öl. 273 h.)
- 4- Sünen-i Ebî Davud, Süleyman b. Eş'as Sicistanî, (öl. 275 h.)
- 5- Sünen-i Tirmizî, Muhammed b. İsa Tirmizî (öl. 279 h..)
- 6- Sünen-i Neseî, Ahmed b. Şuayb Neseî, (öl. 303 h.)

Bazıları da *Sünen-i Neseî* yerine Abdullah b. Abdurrahman'ın (öl. 255 h.) yazdığı *Sünen-i Daremî*'yi Kütüb-i Sitte'den biri olarak kabul ederler. Sonuç olarak halifeler ekolü âlimleri, hadis değerlendirmesinde bu altı âlime uyararak hadisleri ayırt etme hususunda ilmî kapıyı kapatmışlar ve bu altı âlimi, özellikle de Buharî ve Müslim'i günümüze kadar da önder olarak kabul etmişlerdir. Nitekim içtihat kapısını da aşağıdaki dört âlimi taklit ederek kendi yüzlerine kapatmışlardır:

1- Ebu Hanife, Atik b. Zutî,¹ Nu'man b. Sabit olarak meşhurdur. (öl. 150 h.)

2- Malik b. Enes (öl. 179 h.).

3- Muhammed b. İdris Şafîî, (öl. 204 h.)

4- Ahmed b. Hanbel (öl. 241 h.)

Hanbelî mezhebinden de İbn Teymiye Ahmed b. Abdulhalim'in (öl. 726 h.) takipçileri olan Selefiye mezhebi ve Selefiye mezhebinden de Muhammed b. Abdulvahhab'ın (öl. 1226 h.) takipçileri olan Vahhabî fırkası türemiştir.

Ehlibeyt (a.s) Ekolünde Hadis Kitapları

Burada bu konuda daha önce dediklerimizin bir özetini aktarmaya çalışacağız ve bazı ilâveler yapacağız:

Ehlibeyt Ekolü'nde hadis kitabı yazan ilk kişi Müminlerin Emiri Ali b. Ebu Talib'dir. Ali b. Ebu Talib (a.s), Allah Resulü'nün (s.a.a) buyruklarını, yetmiş zira uzunluğunda bir deri parçası olan *Camia* kitabında bir araya toplamıştır. Yeryüzünde insanların ihtiyaç duy-duğu her hüküm o kitapta mevcut idi. Ali b. Ebu Talib'in (a.s) kitapları kendisinden sonra evlatlarından olan imamlara (a.s) miras kalmıştır. Onlar da o kitaplardan öğrencilerine Allah Resulü'nden (s.a.a) hadis rivayet etmişlerdir. Onlardan bazıları da, duyduklarını küçük kitaplara kaydetmişlerdir. Şeyh Kuleynî (öl. 329 h.), gücü oranında küçük hadis kitaplarından ve risalelerden topladıklarını büyük bir hadis kitabı olarak vücuda getiren ilk kimsedir.

Kuleynî'den sonra da Şeyh Saduk (öl. 381 h.) *Medinetu'l-İlm* kitabını telif etmiştir. Ne yazık ki Ehlibeyt Ekolü'nün takipçilerinin kütüphanelerinin ateşe verilmesi ve Şiîlerin göç ve sürgün halinde olması sebebiyle bu eser kaybolmuştur.

Allame Meclisî'nin (öl. 1111 h.) yazdığı *Biharul-Envar* ve öğrencisi Behranî'nin yazdığı *el-Avalim* adlı hadis külliyatları ile de Ehlibeyt Ekolü'nün en kapsamlı ve kâmil hadis külliyatı meydana gelmiş oldu.

Ehlibeyt Ekolü âlimleri, fikhî hükümlerin hadislerine de özel bir ilgi ve özen göstermişlerdir. Şeyh Saduk fıkıh ve hadise dayalı

1- Tarih-i Bağdad'da Ebu Hanife hakkında şöyle denir: "Nu'man b. Sabit b. Zutî, Benî Teymullah b. Se'lebe'nin kölesiydi. Sonra onu azat etti. Onun aslı Kabil'dendir." Hatip de şöyle demiştir: "Ebu Hanife'nin ismi Atik b. Zutre idi. Sonra kendisine Nu'man ve babasına da Sabit adını koydu."

ilk büyük kitabını yazmıştır ve onu *Men La Yahzuruhu'l-Fakih* olarak adlandırmıştır. Ondan sonra da Şeyh Tusî (öl. 460 h.) "*İstibsar*" ve *Tezhib* kitaplarını bu dalda yazmıştır. İşte bu esas üzere dört büyük hadis kaynağı (*Kâfi*, *Men La Yahzuruhu'l-Fakih*, *Tehzib*, *İstibsar*) Ehlibeyt Ekolü'nde özel bir üne kavuşmuştur. Öyle ki bunlardan sonra yazılan hadis kitapları her ne kadar hacim ve sınıflandırma açısından bu dört kitaptan üstün olsa da hiç birisi şöhret ve ün açısından bu dört kitabın yerini alamamıştır. Örneğin Şeyh Hür Amilî'nin (öl. 1104) yazmış olduğu *Vesail* kitabı ile Ayetullah Burucerdî'nin (öl. 1380) yazmış olduğu *Camii'l-Ahadis* kitabı daha sağlam ve kapsamlı olduğu hâlde bu şöhreti elde edememiştir. Zira üstünlük ve fazilet ilklerindedir.

EHLİBEYT EKOLÜ ULEMASI FIKIHTA VE HADİSLERİ TANIMADA GEÇMİŞTEKİLERE KÖRÜ KÖRÜNE UYMAZLAR

Ehlibeyt Ekolü'nün halifeler ekolünden ayrıcalığı ve üstünlüğü şudur ki Ehlibeyt Ekolü'nün âlimleri, Allah'ın kitabının dışındaki hiçbir kitabı baştan sona sahih olarak adlandırmamakta ve hiçbir salih alimi fikhî görüşlerinde veya sahih olarak kabul ettiği hadislerde taklit etmemektedirler. Onların aksine halifeler ekolünün âlimleri, fıkıhta dört alime uymuş ve günümüze kadar da içtihat kapısını kendilerinin ve diğerlerinin yüzüne kapamışlardır. Kütüb-i Sitte'de, özellikle de *Sahih-i Müslim* ve *Sahih-i Buharî*'de yer alan hadisleri sahih olarak kabul etmişler ve günümüze kadar da hadisleri hususunda ilmî araştırma ve inceleme kapısını kendilerinin ve diğerlerinin yüzüne kapamışlardır.

Ehlibeyt Ekolü' hakkındaki iddiamızın delili şudur: Örneğin Allame Hillî Hasan b. Yusuf (öl. 726 h.), seçtiğimiz hadisleri bir araya toplayarak on ciltlik bir eser meydana getirmiş ve adını *ed-Dürrü ve'l-Mercan Fi Ahadisi's-Sihahi ve'l-Hisan*¹ koymuştur. Veya kendi görüşü ve içtihadı esasınca sahih olarak kabul ettiği hadisleri *en-Nehcu'l-Vizah Fi Ahadisi's-Sihah*² adlı eserinde toplamıştır. Hakeza Şeyh Hasan b. Şehid-i Sani'de (öl. 1011 h.) Allame Hillî'nin metoduna uyararak hadisleri bir araya toplamış ve *Müntaka'l-Ciman fi Ahadisi's-Sihah-i ve'l-Hisan* olarak adlandırmıştır.³ Ama bu kitapların hiçbiri ilim havzalarında yaygınlaşmamış ve bu ekolün âlimleri bu kitapları önemsememişlerdir. Bu alimlerin diğer kitapları günümüze kadar ilim havzalarında ders kitabı olarak okutulduğu hâlde söz konusu kitaplar bu âlimlerin şahsî görüşlerini yansıtan eserler olarak değerlendirilmiştir. Örneğin Şehid-i Sani'nin oğlunun

1- Bu kitabın tanıtımı ez-Zeriâ kitabının "dal" harfinde yer almıştır.

2- Bu kitabın tanıtımı ez-Zeria kitabının "nun" harfinde yer almıştır.

3- Rical-i Mamakanî, birinci baskı Necef-i Eşref, c.1, s.281. Bu kitabın tanıtımı ise ez-Zeria kitabının "mim" harfinde yer almıştır.

yazmış olduğu *Mealimu'l-Usul* kitabı günümüze kadar ders kitabı olarak okutulmuş ve usul ilminin başta gelen kitaplarından sayılmaktadır. Ehlibeyt Ekolü'nün fakihlerinin geneli, bu kitabı usul kitaplarından biri olarak kabul etmişlerdir ve yazarı da alimler arasında büyük bir itibar ve şöhrete sahip olup Sahib-i Mealim olarak meşhur olmuştur. Ama buna rağmen sahih ve hasen hadisler konusunda yazdıkları kitaplar unutulmaya terk edilmiştir. Öyle ki Ehlibeyt Ekolü âlimleri arasında, bırakın sahih ve hasen hadis unvanıyla bu kitaplarda kaydedilen hadislerle amel etmeyi, onların adlarını bile duymayanlar vardır.

SÜNNET-İ NEBEVÎ'DEN FIKHÎ HÜKÜMLERİN İSTİNBATI

Dört Hadis Kitabının Değerlendirilmesi

Ehlibeyt Ekolü'nün takipçileri, dört kitapta (*Kâfi*, *Men La Yahzuruhu'l-Fakih*, *İstibsar* ve *Tehzib*) yer alan bütün hadisleri halifeler ekolününün takipçilerininin *Sahih-i Buharî* ve *Sahih-i Müslim*'i tümüyle sahih kabul ettikleri gibi kabul etmemişlerdir. Şeyh Kuleynî'nin yazmış olduğu *Kafi* kitabı en eski ve en ünlü kitaplardan biri olduğu hâlde Ehlibeyt Ekolü'nün muhaddisleri, bu kitapta yer alan bir takım hadislerin zayıf hadis olduğunu ifade etmişlerdir. Nitekim merhum Allame Meclisî'nin *Kâfi*'ye şerh olarak yazmış olduğu *Mir'atu'l-Ukul* adlı kitaba müracaat edildiğinde söz konusu kitaptaki hadisleri kendi kriterlerince zayıf, sahih, muvassak veya ehli hadisin deyimiyle kavi olarak değerlendirdiği görülür.

Bizim asrımızda da araştırmacılardan biri, *Sahih-i Kâfi* adı altında bir kitap yazmıştır.¹

Yazar, *Kâfi*'de yer alan birçok hadisi sahih kabul etmemiştir.

Bu söylediklerimizden de anlaşıldığı üzere Ehlibeyt Ekolü, hiçbir hadis kitabını tümüyle sahih olarak kabul etmemektedir. Bu açıdan *Kâfi* gibi ünlü ve eski bir kitap ile diğer kitaplar arasında bir fark yoktur.

1- Sahih-i Kâfi, Muhammed Bâkır Behbudî, Beyrut baskısı 1401.

Müellif, İbn Gazairî Ebu'l Hüseyin Ahmed b. Ebu'l Hasan'a (Tusî ve Necaşî'nin çağdaşıdır) mensup olan Rical kitaplarından nakledilen sözlere itimat etmiştir. Diraye ve rical âlimleri ise İbn Gazairî'nin böyle bir kitabı olduğunu reddetmişlerdir. Bu yüzden de yaptığı bu çalışma ilmî havzalarda kabul görmemiştir.

İbn Gazairî'nin Rical'i hakkında ez-Zeria kitabı "ra" harfi, c.10, s.87-89 ve Tefsiru'l-Askerî kitabı "ta" harfi, c.4, s.288-291'e, aynı zamanda "et-Teşvik Fi Nisbeti'r-Rical İlâ İbn Gazairî" faslına ve "Mu'cemu Ricali'l-Hadis" kitabının altıncı önsözü, c.1, s.152'ye müracaat edilsin.

Bu ekol, sadece Allah'ın kitabı Kur'ân'ın baştan sona sahih olduğuna ve sıhhat açısından onun bir benzerinin bulunmadığına inanmamaktadır.

Meçhul Bir Kimsenin Söylediği Söz

Hız. Mehdi'nin (a.f) "Şiîlerimiz için *Kâfi* kâfidir." buyurduğu söyleniyorsa da bu sözü kimin söylediği belli değildir. Şimdiye kadar da hiç kimse bu sözü söyleyenin adını zikretmemiştir. *Kâfi*'den sonra Ehlibeyt Ekolü'nde yüzlerce hadis kitabının yazılmış olması da, bu sözün doğru olmadığını ortaya koymaktadır. Tıpkı *Men La Yahzuruhu'l-Fakih*, *Medinetu'l-İlm*, *Tehzib*, *İstibsar*, *Biharul-Envar*, *Vesailu's-Şia*, *Câmiu Ahadisi's-Şia* vs. gibi.

Ehlibeyt Ekolü Fakihlerince Sahih Hadisler

Ehlibeyt Ekolü takipçileri, halifeler ekolünün takipçilerinin aksine içtihat kapısını, yani şer'î hükümleri Allah'ın kitabından ve Peygamber'in sünnetinden istinbat etme kapısını kapamadıkları için, sürekli olarak Allah'ın kelimelerinden ahkâm ayetlerini ve Allah Resulü'nden (s.a.a) ulaşan hadislerden ahkâm hadislerini incelemeye ihtiyaç duymuşlardır.

Bu bağlamda ahkâm ayetlerini bir araya toplayan eserler yazmışlardır. Seyurî'nin (öl. 826 h.) "*Kenzu'l-İrfan Fi Fıkhî'l-Kur'ân*" ve Cevad Kâzîmî'nin (öl. h. 11. asrın ortaları) "*Mesaliku'l-Efham Fi Ayati'l-Ahkâm*" adlı eserleri gibi. Sonra da bu ayetlerin mana ve mefhumlarını, umum ve hususlarını, muhkem ve müteşabihlerini ve diğer hususlarını incelemeye koyularak onlardan istinbat ettikleri şer'î hükümleri fıkhî kitaplarında kaydetmişlerdir.

Aynı şekilde iman sahibi ashap ve Ehlibeyt İmamları aracılığıyla Peygamber'den rivayet edilen hadisleri *Men La Yahzuruhu'l-Fakih*, *İstibsar*, *Tehzib*, *Vesail*, *Camîu Ahadisi's-Şia* gibi büyük hadis külliyatlarında bir araya toplamış; sonra da kavi hadisi zayıf hadisten, sahih hadisi sahih olmayan hadisten ayırt etmek için hadislerin senetlerini; umum ve hususu, mücmel ve mübeyyeni belirlemek ve iki çelişik hadisten birini tercih edebilmek için de hadislerin metinlerini incelemeye koyulmuşlardır. Sonra da bunların içinden sahih kabul ettikleri hadislerden istinbat ettikleri hükümleri fıkhî kitaplarında kaydetmişlerdir. Buna, Şeyh Tusî'nin *en-Nihaye*'sini, Muhakkik Hillî'nin (öl. 676 h.) *el-Muhtasaru'n-Nafi* ve Şeraiu'l-İslâm'ını, Şehid-i Evvel'in (öl. 786 h.) *Lum'a*'sını, Şehid-i Sa-

ni'nin (öl. 965 h.) *Şerh-i Lum'a'sını*, Şeyh Muhammed Hasan'ın (öl. 1266 h.) *Cevahiru'l-Kelâm Fi Şerhi Şerai'l-İslâm'ını* ve benzeri eserleri örnek verebiliriz.

Bütün bu söylenenlerden de anlaşıldığı üzere Ehlibeyt Ekolü'nün âlimleri ilmî havzalardaki resmî derslerinde, özellikle ahkâm hadisleri üzerinde tahkik ve araştırmaya koyulmuşlardır. *Vesailu'ş-Şia* ve *Câmiu Ahadisi'ş-Şia* gibi kitaplarda topladıkları hadisleri, sadece fakihlerin incelemesi ve sahih olarak teşhis ettikleri hadislerden şer'î hükümleri istinbat etmeleri için bir araya toplamışlardır.

Dolayısıyla, Ehlibeyt fakihlerinin yanında sahih hadisler, yukarıda adları geçen fıkıh kitaplarında kaydettikleri fikhî meselelerinin istinbatına temel teşkil eden hadislerdir, diyebiliriz.

Bundan da anlaşılıyor ki Ehlibeyt Ekolü'nün âlimleri, ilmî havzalarda siret hadisleri hakkında herhangi bir araştırma ve inceleme yapmamışlardır. Bu, hem geçmiş peygamberlerin, hem peygamberlerin sonuncusu Hz. Muhammed'in (s.a.a) ve ashabının, hem masum imamların ve ashaplarının sireti hakkında geçerlidir. Aynı şey, genel İslâm tarihi ile ilgili rivayetler, Kur'an'ın tefsiri hakkındaki hadisler, dualar, ahlâk konulu hadisler ve müstehap amellerle ilgili hadislerinin çoğu için de geçerlidir. Onlar, fikhî konularda güvenmedikleri, hatta reddettileri ve itibar etmedikleri birtakım rivayetlere ve ravilere, bu mevzularda güvenirlere. Nitekim bunlardan birine, "Fikhî olmayan bu konuda getirdiğin bu hadislerin tümü senin yanında sahih midir?" diye soracak olursan, olumsuz cevap verir ve şöyle der: "Bunlar şer'î hükümlerle ilgili değildir. Aksine, İslâmî öğretilerden birinin hakkındadır ki, bu konularda iş kolaydır.

İşte bu yüzden tefsir, siret, dua, ahlâk ve müstehap ameller konularında, fıkıhın çeşitli bablarında kendilerinden hadis rivayet etmedikleri birtakım insanlardan hadis rivayet ettiklerini görürüz. Bu konularda hulefa ekolünün rivayetlerinden de gerçeğe aykırı çok şeyler nakletmiş, ardından eleştirisinin gerçekte Ehlibeyt Ekolü'nün rivayetlerine değil, hulefa ekolünün rivayetlerine yönelik olduğunun farkında olmadan onları eleştirmişlerdir. İşte bunun ispatına dair bazı örnekler:

HİLÂFET EKOLÜ HADİSLERİNİN EHLİBEYT EKOLÜ TAKİPÇİLERİ ARASINDA YAYILMASI

Biz *Nakş-i Eimme Der İhya-i Din* adlı kitabımızın¹ 7. cildinde, Şeyh Müfid'in (öl. 413 h.), halifeler ekolünün tarih ve siret hadislerinin ravilerinden olan zındık Seyf b. Ömer'in hadislerinden tahrîç ettiği hadisleri zikrettik.

Yine orada, Şeyh Tusî'nin kendi *Rical* kitabında Kâ'kâ' b. Amr'ın biyografisinde getirdiği ve oradan da Erdebilî (öl. 1101 h.), Kehbâî (h. 1016'da hayatta idi) ve Mamekanî'nin (öl. 1351 h.) *Rical* kitaplarına geçmiş olan Hilâfet Ekolü'nün bazı rivayetlerini de zikrettik.

Yine, Şeyh Tusî'nin Hilâfet Ekolü'nden aldığı ve *Tibyan* Tefsiri'nde yer verdiği bazı rivayetlerin oradan Ebu'l-Futuh Razî'nin (öl. 554 h.) Tefsiri'ne, oradan da Kazer'in (öl. 722 h.) Tefsiri'ne ve oradan da Kaşanî'nin (öl. 988 h.) Tefsiri'ne sızdığını söyledik.

Aynı şekilde, Peygamber'in (s.a.a) sireti ile ilgili uydurma bir hadisin Gazalî'nin (öl. 505 h.) *İhya-i Ulumuddin* adlı kitabından Mehdi Nerakî'nin (öl. 1209 h.) *Camîu's-Saadat* kitabına, oradan da oğlu Ahmed Nerakî'nin (öl. 1245 h.) *Mi'racu's-Saadet* kitabına geçtiğini açıkladık.

Keza İbn Tavus'un (öl. 664 h.) "el-Muctena" adlı dua kitabında, İbn Esir'in (öl. 630 h.) *Tarihi*'nden aldığı bir rivayete itimat ettiğini gördük. Ki İbn Esir, o rivayeti *Tarih-i Taberî*'nin nakliyle zındık Seyf b. Ömer'den almıştır.

Büyük Meclisî'nin de (öl. 1111 h.) Peygamber-i Ekrem'in (s.a.a) siretinin bazı bölümlerinde, Müminlerin Emiri Ali'nin (a.s) öldürülmesi olayında ve Hz. Zehra'nın (a.s) vefatı konusunda *Biharul-*

1- Nakş-i Eimme Der İhya-i Din, c.7, s.61-75, Tahran baskısı, h. 1363.

Envar'ın 264 sayfasını Ebu'l-Hasan Bekrî'nin (öl. h. 3. asrın yarıları) kitabının rivayetlerine ayırdığını hatırlattık.¹

Şeyh Hür Amulî'nin de (öl. 1104 h.) Ebu'l-Hasan Bekrî'nin bu kitabını istinsah ettiğini ve Şeyh Hasan b. Abdulvehhab'ın telif ettiği *Uyunu'l-Mu'cizat* adlı kitabının sonuna eklendiğini söyledik.²

* * *

İşte böylece fikhî konuların dışında, Ehlibeyt Ekolü âlimlerinin kitaplarında çok sayıda zayıf hadisler yayılmış ve bu âlimlere yönelik bir takım eleştirilere yol açmıştır. Şimdi soruyoruz: "Fikhî konuların dışında bu zayıf hadislerin bu kitaplarda yer almasının gerekçesi ne idi?"

Bu soruya şöyle cevap vermişlerdir:

Ehlibeyt Ekolü Âlimlerinin İlmî Emanete Riayetleri

Ehlibeyt Ekolü âlimleri, özellikle de fıkıh alanının dışında, Hilâfet Ekolü'nün siyah yazarları gibi kendi kitaplarında sadece sahih hadisleri yazma gibi bir amaçları olmamış, bilâkis her konuyla ilgili uygun hadisleri toplamak istemişlerdir. Dolayısıyla da kendi konularıyla uyumlu gördükleri her hadisi, ilmi emanetin gerektirdiği şekliyle, sahih olup olmadığına bakmaksızın nakletmiş ve kendi kitaplarında kaydetmişlerdir. Böylece bir konu hakkındaki tüm hadisleri kâmil bir şekilde gelecek nesillerdeki araştırmacı kimselere taşımışlardır. O hadislerin bir kısmının onlara göre hoş karşılanmaması veya ilmi kriterlere göre zayıf görülmesi buna engel olmamıştır. Çünkü onlar Allah nezdinde kendilerini sadece şer'î hükümleri istinbat etmek için dayandıkları hadisleri fıkıh kitaplarında kaydederken kendilerini Allah katında sorumlu görüyorlar ve bu hadisleri ayıklamaya çalışıyorlardı.

Dolayısıyla da onları ancak fıkıh kitaplarında zayıf bir hadise dayandıkları takdirde eleştirebiliriz.

1- Ahmed b. Abdullah b. Muhammed, 1. Halife Ebu Bekir'in torunlarından. Zehebî onun biyografisinde şöyle yazmıştır: "O asla gerçekleşmeyen olayları uyduran kimsedir." Bu Ahmed h. 954 yılında ölen Ebu'l-Hasan Bekrî Muhammed b. Muhammed Abdurrahman'dan ayrıdır ve biyografisi Zerkulî'nin *A'lam* kitabında, c.7, s.285'de yer almıştır. Mizanu'l-İ'tidal, 440. biyografi ve *Lisanu'l-Mizan*, 639. biyografi ve *A'lam-i Zerkulî* c.1, s.148' de Ahmed b. Abdullah'ın biyografisine müracaat ediniz.

2- Nakş-i Eimme Der İhya-i Din, c.7, s.70'e müracaat ediniz.

Keza *Münteka'l-Cüman, ed-Dürrü ve'l-Mercan Fi Ahadisi's-Sihahi ve'l-Hisan, en-Nehcül-Vizah Fi Ahadisi's-Sihah* ve *Sahih-i Kâfi* gibi sahih hadisleri toplama amacını taşıyan kitaplarda zayıf bir hadis geldiğini görürsek, onları eleştirebiliriz.

Bütün bu söylenenlerden şu husus açıkça ortaya çıkmaktadır: Ehlibeyt Ekolü, Allah-u Teala'nın kitabı dışında başka hiçbir kitabı tümüyle sahih kabul etmemektedir. Dolayısıyla da Ehlibeyt Ekolü'nün âlimleri, fıkıh kitaplarının dışındaki kitaplarda bazen sıhhati inanmadıkları bir hadisi de getirebilmektedirler. Zira ilmî emanet, kendileri zayıf gördükleri için bir hadisi gelecek nesillerin araştırmacılarından gizlememelerini gerektiriyordu. Dolayısıyla da onların fıkıh alanı dışında kaydettikleri bu hadisler sebebiyle eleştirilmeleri doğru değildir. Ama sahih ve hasen hadisleri toplamayı amaçlayan yukarıda adı geçen dört kitabın yazarları, kitaplarında zayıf hadisler olduğu takdirde eleştirilebilirler.

* * *

Söz buraya ulaşınca fakihlerin üstadı Ayetullah Seyyid Hoî'nin (r.a) *Mu'cemu Ricali'l-Hadis*¹ adlı kitabına müracaat ettik. Gördük ki Ayetullah Hoî, "Dört kitapta yer alan rivayetlerin Masum'dan sudur ettiğinin kesin olduğu" ve *Kâfi, Men La Yahzuruhu'l-Fakih, Tehzib* ve *İstibsar* kitaplarındaki rivayetlerin sıhhati hususundaki mülâhazalar" başlıkları altında bu konuda çok faydalı bilgiler vermiş² ve Şeyh Tusî, Şeyh Saduk ve üstadının *Kâfi*'de yer alan hadislerin tümünün sahih olduğuna inanmadıklarını ispatlamıştır.

Ayrıca, şu hususları da belirtmiştir: Şeyh Tusî, *Men La Yahzuruhu'l-Fakih* kitabında yer alan hadislerin tümünün sahih olduğuna inanmazdı.

Bundan da önemlisi, bizzat Şeyh Kuleynî, *Kâfi* kitabında yer verdiği hadislerin tümünü sahih olarak görmezdi.

Aynı şekilde Şeyh Saduk da, *Men La Yahzuruhu'l-Fakih* adlı kitabındaki hadislerin tümünü sahih olarak görmezdi.

Şeyh Tusî de, *Tehzib* ve *İstibsar* adlı kitaplarında yer alan hadislerin tümünün sahih olduğu inancında değildi.

Ayetullah Hoî, bu söylediklerine güçlü deliller de ikame etmiştir. O delillerden biri de şöyledir:

1- Mu'cemu Ricali'l-Hadis, c.1, s.36.

2- Mu'cemu Ricali'l-Hadis, c.1, s.85-97.

Şeyh Kuleynî veya başka biri, *Kâfi*'de yer alan bütün hadislerin sahih olduğunu ve kesin olarak Peygamber'den (s.a.a) veya Ehlibeyt İmamları'nın birinden sudur ettiğini nasıl söyleyebilir? Oysa Kuleynî, *Kâfi*'de adı aşağıda geçen kimse-lerin de sözlerini nakletmiştir: Hişam b. Hakem, Ebu Eyyub Nahvî, Nazar b. Süveyd, Üseyd b. Safvan, İdris b. Abdullah Evdî, Fuzeyl, Ebu Hamza, Yeman b. Ubeydullah, İshak b. Ammar, Yunus, İbrahim b. Ebu'l-Bilad, Ebu Nuaym Tahhan, İsmail b. Cafer.¹ Ki bunlar ne peygamberdirler, ne de Ehlibeyt İmamları'ndandırlar. Dolayısıyla da bunların sözle-ri sahih hadisler olarak kabul edilemez.

1- Mu'cemu Ricali'l-Hadis, c.1, s.89-91.

SON SÖZ

DÖRDÜNCÜ VE BEŞİNCİ BÖLÜMLERİN ÖZETİ

- Allah ve Resulü, İmam Hüseyin'i Dini İhya Etmek İçin Hazırlamıştı
- İmam Hüseyin (a.s) Döneminde Müslümanların Durumu
- İmam Hüseyin'in (a.s) Hedefi, Şiarı ve Yolu
- İmam Hüseyin'in (a.s) Kıyam Tarzının Hikmeti
- İmam Hüseyin'in (a.s) Şahadetinin Etkileri
- Ehlibeyt İmamları Nübüvvet Miraslarını Elden Ele Teslim Etmişlerdir

SON SÖZ

Daha önce de söylediğimiz gibi, siyasetleri doğrultusunda ortaya konan halifelerin içtihatlarının yayılması neticesinde Allah Resulü'nün (s.a.a) getirmiş olduğu İslâmî hükümler Müslümanlara gizli kaldı ve unutulmaya terk edildi. Müslümanlar arasında halifelerin içtihatlarının ürünü olan hükümler meşhur oldu; bütün İslâm topraklarında, Yemen'den Hicaz'a, Şam ve Irak'a, İran ve Mısır'ın en ücra köşelerine, Afrika'nın en uzak noktalarına kadar İslâmî hükümler olarak yayıldı.

Böylece Peygamberlerin Efendisi'nin o konularda getirdiği hükümler unutulup gitti. Öyle bir duruma gelindi ki, Allah Resulü'nün (s.a.a) getirdiği kesin bir hüküm halifenin emrine muhalif olduğu takdirde Müslümanlar halifenin emrine itaat edip Allah'ın hükmünü terk etmenin gerekliliğine inanıyorlardı.

Nitekim Şamlı asker Kâbe'yi mancınıkla taşlarken şöyle diyor-du: "Allah'ın evinin hürmeti ve halifeye itaat bir araya geldiğinde halifenin emrine itaat Kâbe'nin hürmetine riayete galebe çaldı." Haccac b. Yusuf da onların arasında şöyle sesleniyordu: "Ey Şam halkı! Allah için, Allah için halifenin emrine itaat ediniz!"

Bunlar, halifeye itaat olayı olmasaydı, kesinlikle bu büyük günahlardan kaçınırlardı. Saldırı komutanlığını yapan Husayn b. Nümeyr, farkında olmadan atıyla Harem güvercinlerini çiğneyip ezmekten korkmuyor muydu?!

Nitekim Şimr b. Zilcevşen de İmam Hüseyin'i (a.s) öldürme konusunda aynı inancı taşıyordu. Zehebî'nin rivayetine göre Şimr b. Zilcevşen, fecir namazını kıldıktan sonra oturur, sabah olmasını bekler, sonra namaz kılar ve duasında şöyle derdi: "Allah'ım! Beni bağışla!" Ona, "Allah seni nasıl bağışlasın?! Oysa sen Allah Resulü'nün (s.a.a) oğluyla savaşa kalkıştın ve onun öldürülmesine yardımcı oldun!" dendi. Şimr şu cevabı verdi:

Eyvahlar olsun sana! Ben ne yapabilirdim ki? Zira yöneticilerimiz bizlere bu işi yapmayı emretti ve biz de itaat ettik. Eğer onlara muhalefet edecek olsaydık, şu eşeklerden daha kötü olurduk.¹

Kâb b. Cabir de Kerbela'da İmam Hüseyin (a.s) ile savaşa katılanlardan biriydi. O da bir duasında şöyle diyordu:

Ya Rabbi! Biz görevimizi eksiksiz yerine getirdik. O hâlde bizi ihanet edenler gibi kılma.

Onun ihanet edenlerden maksadı, halifeye muhalefet edip emirlerine itaat etmeyen kimselerdi.

Amr b. Haccac, Aşura günü İmam Hüseyin'in (a.s) ashabına yaklaşarak şöyle seslendi:

Ey Kûfe halkı! Halifeye itaat edin ve cemaatten ayrılmayın. Dinden çıkan ve halifeye muhalefet eden kimseleri öldürmekte asla tereddüt etmeyin.

Halifeye itaatın gerekliliği konusunda o kadar ileri gittiler ki, bu yolda büyük günahları işlemeyi, kıyamette ümit bağladıkları en büyük amel olarak görüyorlardı.

Medine'de onca cinayeti işleyen Müslim b. Ukbe'nin can çekişirken şöyle dediğini hatırlıyoruz:

Allah'ım! Ben "Allah'tan başka ilâh yoktur ve Muhammed, O'nun kulu ve resulüdür." şahadetinden sonra Medine halkını öldürmekten daha sevimli bir iş yapmadım. Bu amelim, kıyamet günü için taşıdığım en büyük ümidimdir. Buna rağmen eğer ateşe müstahak isem, şüphesiz ben şakiyim.

İnancı görüyor musunuz?! Kıyamet günü için ümit bağlanan en büyük ameli görüyor musunuz?!

Hilâfet zümresinin İslâm'ı nasıl da ters yüz ettiğini görüyor musunuz?! Hüseyin'i (a.s) öldürenler, namazlarında Muhammed ve Âl-i Muhammed'e salâvat getirirken Âl-i Muhammed'den biri olarak Hüseyin'e de salâvat getiriyorlar, sonra da Hüseyin'i öldürüyorlardı. Mancınıkla Kâbe'yi taşa tutanlar, namazlarında Kâbe'ye doğru dönüyorlar, namazlarını kıldıktan sonra da neftle, keten yumaklarıyla ve mancınık taşlarıyla Kâbe'yi hedef alıyorlardı!!!

Bütün bunlar, halifeye itaat uğruna yapılmıştır. Dolayısıyla o gün itaat edilen, Allah değildi, halife idi. Kâbe'nin mancınıkla taşa tutulmasını emreden halife, şüphesiz Firavun'dan daha azgındı. Zi-

1- Zehebî, Tarihu'l-İslâm, c.3, s.18-19.

ra Firavun, Müslümanların halifesi Yezid ve Abdülmelik b. Mervan'ın yaptığı gibi halkının ibadet yerinin yıkılmasını emretmemiştir. Hilâfet Ekolü Müslümanları işte böyle eğitmiştir. Peki Müslümanlar gerçeği nasıl anlayabildiler?!

Müslümanlar Nasıl Kendilerine Geldiler?

Geçmiş peygamberlerin şeriatlarının başına gelenler, bu içtihatlar sebebiyle peygamberlerin efendisi Hz. Muhammed'in (s.a.a) şeriatının başına da geldi. İctihat ederek İslâm'ın hükümlerini değiştiren hilâfet makamına kayıtsız şartsız itaat eden bir topluma İslâm'ın gerçek hükümlerini geri döndürmek mümkün gözüküyordu.

Bu yüzden Müslümanların gözünde hilâfet makamının kutsiyetinin kırılması gerekiyordu. Çünkü halifelerin içtihatları sonucu yayılmış olan yanlış hükümlerin ortadan kaldırılması ve Allah Resulü'nün getirdiği hükümlerin yeniden İslâm toplumuna geri döndürülmesi ancak bu sayede mümkündü. Yüce Allah, Hz. Hüseyin'i (a.s) böyle önemli bir görevi yerine getirmesi için hazırlamıştı.

ALLAH VE RESULÜ, İMAM HÜSEYİN'İ DİNİ İHYA ETMEK İÇİN HAZIRLAMIŞTI

Allah, İmam Hüseyin'i (a.s) hilâfet makamının kutsiyetini Müslümanların gözünde kırmak için önceden hazırlamıştı. Bunun için Kur'ân-ı Kerim'de Ehlibeyt'tan biri olarak onun hakkında ayetler indirmişti. Resulullah da her fırsatta genel olarak Ehlibeyti'nin, özel olarak da İmam Hüseyin'in makam ve mevkiini Müslümanlara anlatmıştı. Böylece İslâm toplumunu, İmam Hüseyin'in böyle bir misyonu gerçekleştirmesi için psikolojik olarak hazırlamıştı.

Nitekim münezzeh olan Allah, "**De ki: Ben sizden buna karşı yakınlaraya sevgiden başka bir ücret istemiyorum.**"¹ ayetini indirdiğinde Allah Resulü (s.a.a) yakınlarından maksadın Ali, Fatıma, Hasan ve Hüseyin olduğunu açıklamıştı.²

Allah Teala, Tathir ayetini nazil buyurmak istediğinde Resulullah, Allah'ın rahmetinin inmek üzere olduğunu görünce, Ali, Fatıma, Hasan ve Hüseyin'i çağırarak abasının altına alıp bağrına bastı. O esnada Allah Teala şu ayeti nazil etti:

Allah siz Ehlibeyt'ten her türlü kötülüğü gidermek ve sizi tertemiz kılmak ister.³

Bunun üzerine Allah Resulü (s.a.a) şöyle buyurdu:

Allah'ım! Bunlar benim Ehlibeytim'dir.

O tarihten sonra hayatta olduğu müddetçe her gün günde beş defa namaz vakitlerinde onların evinin önünde duruyor ve şöyle buyuruyordu:

1- Şurâ, 23.

2- Ayetin tefsiri hakkında Tefsir-i Taberî, Zemaşeri, Suyutî; Mustedreku's-Sahihayn, c.3, s.172; Zehairu'l-Ukba-i Taberî, s.138; Usdu'l-Gabe, c.5, s.367; Hilyetu'l-Evliya, c.3, s.201; Mecmau'z-Zevaid, c.7, s.103 ve c.9, s.146'ya müracaat ediniz.

3- Ahzab, 33.

Selâm olsun size ey Ehlibeýt! Allah sadece, siz Ehlibeýt-ten her türlü kötülüğü gidermek ve sizi tertemiz kılmak ister.¹

"Sana gelen ilimden sonra kim bu hususta seninle tartışacak olursa, de ki: "Gelin oğullarımızı, oğullarınızı; kadınlarımızı, kadınlarımızı; nefislerimizi ve nefislerinizi çağıralım, sonra lânetleşelim de, Allah'ın lânetinin yalancılara olmasını dileyelim."² ayeti nazil olunca Peygamber Necran Hıristiyanlarıyla mübahale etmek istediğinde Ali, Fatıma, Hasan ve Hüseyin'i yanına aldı.³

Bir rivayette bu olay şöyle anlatılır: Peygamber (s.a.a) Hüseyin'i kucağına almış ve Hasan'ın elinden tutmuştu. Fatıma da babasının arkasından yürüyordu. Ali de Fatıma'nın arkasından gidiyordu. Allah Resulü (s..a.a) onlara şöyle buyurdu: "*Ben dua ettiğim zaman siz de amin deyiniz.*" Necran papazı onları bu hâlde görünce yanındakilere şöyle dedi: "Ey Hıristiyanlar! Ben öyle yüzler görüyorum ki, eğer Allah'tan dağı yerinden oynatmasını isteseler, Allah onların isteğini yerine getirecektir. Onlarla sakın mübahale etmeyin ki, helâk olursunuz." Bunun üzerine cizye ödemeyi kabul ederek musala-ha ettiler.⁴

Bunlar, İslâm ümmetinin Kur'ân'da tilâvet ettiği ve Allah Resulü'nün sözleri ve davranışlarıyla tefsir ettiğini duyduğu ve gördüğü bazı ayetlerdir.

Müslümanlar, Allah Resulü'nden şunu açıkça işitmişlerdi:

Her kim namaz kılar da, o namazda bana ve Ehlibeýtime salâvat getirmezse, namazı kabul olmaz.⁵

Peygamber'e (s.a.a), kendisine nasıl salâvat getireceklerini sorduklarında şöyle buyurmuştu:

Şöyle deyiniz: Allahumme salli ala Muhammedin ve ala Âl-i Muhammed. Kema salleyte ala Âl-i İbrahim. İnneke hamidun mecid. Allahumme barik ala Muhammedin ve Âl-i

1- Bunun kaynakları daha önce verilmişti.

2- Âl-i İmrân, 61.

3- Sahih-i Müslim, Fezailu Ali babı Fezail-i Sahabe kitabı, Sünen-i Tirmizi, Müstedrekü's-Sahihayn, c.3, s.150; Müsned-i Ahmed, c.1, s.185; Sünen-i Beyhâkî, c.7, s.63 ve bu ayetin tefsirine; Tefsir-i Taberî, Suyutî, Esbabu'n-Nuzul-i Vahidî, s.74 ve 75'e müracaat ediniz.

4- Tefsir-i Keşşaf, Zemahşerî; Tefsir-i Kebir, Fahr-i Razî ve Nuru'l-Ebsar-i Şeblencî, s.100.

5- Sünen-i Beyhâkî, c.2, s.379 ve Sünen-i Darekutnî, s.396.

Muhammed. Kema barekte ala Âl-i İbrahim. İnneke hamidun mecid.¹

Yine onlar Peygamber'in (s.a.a) Ali, Fatıma, Hasan ve Hüseyin'e (a.s) şöyle dediğini de işitmişlerdi:

Ben sizin savaştığınız kimselerle savaş hâlindeyim, sizin barışık olduğunuz kimselerle de barış içindeyim.²

Başka bir rivayette ise şöyle yer almıştır:

Ben sizinle savaşan kimselerle savaş hâlindeyim, sizinle barış içinde olan kimselerle de barış içindeyim.³

Peygamber'in (s.a.a) Hasan ve Hüseyin'in elinden tutup şöyle buyurduğunu da duymuşlardı:

Kim beni ve bu iki yavrum ile onların babasını ve annesini severse, kıyamet günü benimle birlikte, benim derecemde olacaktır.⁴

Onlar, Peygamber'in (s.a.a) şu sözlerini de duymuş işitmişlerdi:

Hasan ve Hüseyin, benim dünyadaki iki güzel kokulu gülümdür.⁵

1- Sahih-i Buhari, Kitabu'd-Deavat Fi Babi's-Salati Ale'n-Nebiy, Kitabu Tefsir, "innellahe ve melaiketehu yusalline ale'n-nebiy" ayetinin tefsirinde, Sahih-i Muslim, Kitabu's-Salat, Babu's-Salat Ale'n-Nebiy Ba'det-Teşehhud; Müsned-i Ahmed, c.2, s.47 ve c.5, s.353, Edebu'l-Mufrid, Buhari, s.93, Sünen-i Neseî, İbn Mace, Tirmizî ve Beyhaki, c.2, s.147 ve 279, Darekutni, s.135, Müsned-i Şafîi s.23, Müstedrekü's-Sahihayn, c.1, s.269 ve Tefsir-i Taberî "innellahe ve melaiketuhu" ayetinin tefsirinde.

2- Sünen-i Tirmizî, Kitabu'l-Menakıb, İbn Mace, el-Mukaddeme, Müstedrekü's-Sahihayn, c.1, s.149; Müsned-i Ahmed, c.2, s.442; Usdu'l-Gabe, c.3, s.11 ve c.5, s.523; Mecmau'z-Zevaid, c.9, s.169; Tarih-i Bağdat, c.8, s.136; er-Riyazu'n-Nazire, c.2, s.199; Zehairu'l-Ukba, s.23.

3- age.

4- Müsned-i Ahmed, c.1, s.77; Sünen-i Tirmizî, Kitabu'l-Menakıb; Tarih-i Bağdat c.3, s.287; Tehzibu't-Tehzib, c.10, s.430 ve Kenzü'l-Ummal.

5- Sahih-i Buhari, Kitabu Bed'il-Halk, Menakıbu'l-Hasanı ve'l-Hüseyin babında yer aldığına göre İbn Ömer'e bir şahıs sivrisineğin kanını sordu. Abdullah İbn Ömer ona nereli olduğunu sordu: O şahıs Irak ehli olduğunu söyleyince Abdullah İbn Ömer şöyle dedi: "Ey insanlar şu şahısa bir bakınız. O bana sivrisineği öldürmeyi soruyor. Oysa onlar Allah'ın peygamberinin evladını öldürdüler. Hâlbuki ben bizzat Peygamber'den (s.a.a) şöyle buyurduğunu işittim: "Hasan ve Hüseyin dünyada benim iki güzel gülümdür." Hakeza Rahmetu'l-Veled ve Tekbilihi babı, Edebu'l-Mufrid s.14; Sünen-i Tirmizî ve Müsned-i Ahmed, c.2, s.85, 93, 114 ve 153; Müsned-i Tayalisi, c.8, s.160; Hesaisu'n-Neseî, s.37; Müstedreku'l-Hakim, c.3, s.165, erRiyazu'n-Nazire, c.2, s.332; Hilyetu'l-Evliyâ, Ebu Nuaym, c.3, s.201 ve c.5. s.70, Fethu'l-Barî, c.8, s.100 ve Mecmau'z-Zevaid, c.9, s.181.

İnsanların içinde en iyi dede ve nineye sahip olanı size haber vereyim mi? İnsanlar içinde en iyi amca ve halaya sahip olanı size haber vereyim mi? İnsanlar içinde en iyi teyze ve dayıya sahip olanı size haber vereyim mi? İnsanlar içinde en iyi baba ve anneyle sahip olanı size haber vereyim mi? Hasan ve Hüseyin'dir.¹

Bu ikisi, benim evlâtlarım ve kızımın çocuklarıdır. Allah'ım! Ben bu ikisini seviyorum: sen de onları sev ve onları sevenleri de sev.²

Her kim Hasan ve Hüseyin'i severse, beni sevmiştir ve her kim de onlardan nefret ederse, benden nefret etmiştir.³

Bütün insanlar baba tarafından olan akrabalarına intisap ederler. Ama Fatıma'nın çocukları bundan müstesnadır; çünkü onların babası ve baba tarafından akrabası benim.⁴

Peygamber mescitte namaz kılıyordu. Secdeye gittiğinde Hasan ve Hüseyin atlayıp sırtına bindiler. Peygamber başını secdeden kaldırdığında onları tutuyor ve yavaşça yere koyuyordu. Tekrar secdeye vardığında yine Hasan ve Hüseyin atlayıp Peygamber'in sırtına biniyorlardı...⁵

Allah Resulü (s.a.a) mescitte ve minberin üzerinde konuştuğu bir sırada Hasan ve Hüseyin (a.s) içeri girdiler. Yürürken yüz üstü yere düşüyorlardı. Allah Resulü (s.a.a) hemen minberden inerek onları kucağına aldı ve dizlerinin üstüne oturttu.⁶

* * *

1- Mecmau'z-Zevaid, c.9, s.184; Zehairu'l-Ukba, s.130; Kenzü'l-Ummal, c.13, s.103-114, 2. baskı.

2- Tirmizî, Kitabu'l-Mekakıb; el-Hesais, Neseî, s.220; Kenzü'l-Ummal, c.13, s.99, 2. baskı.

3- Sünen-i İbn Mâce, Fezailu'l-Hasan ve'l-Hüseyin; Müsened-i Ahmed, c.2, s.288, 440, 531 ve c.5, s.369; Tarih-i Bağdad, c.15, s.141; Kenzü'l-Hakaik, s.134, İstanbul baskısı; Müsned-i Tayalisi, c.10, s.327-332; Mecmau'z-Zevaid, c.9, s.181, 185; Sünen-i Beyhakî, c.2, s.263 ve c.4, s.28; Hilyetu'l-Evliya, c.8, s.305; Mustedrekü's-Sahihayn, c.3, s.166 ve 171.

4- Mustedreku's-Sahihayn, c.3, s.164; Tarih-i Bağdadî, c.11, s.285; Mecmau'z-Zevaid, c.9, s.172; Zehairu'l-Ukba, s.121 ve Kenzü'l-Ummal, c.6, s.226 ve 220.

5- Müstedrekü's-Sahihayn, c.3, s.163, 165 ve 626; Müsned-i Ahmed, c.2, s.513 ve c.3, s.493 ve c.5, s.51; Sünen-i Beyhakî, c.2, s.263; Mecmau'z-Zevaid, Heysemî, c.9, s.275, 181 ve 182; Zehairu'l-Ukba, s.132; Usdu'l-Gabe, c.2, s.389; ve er-Riyazu'n-Nazire, s.132.

6- Müsned-i Ahmed, c.4, s.389 ve c.5, s.354; Müstedrek-i Hakim, c.1, s.287, ve c.4, s.189; Sünen-i Beyhakî, c.3, s.318 ve c.6, s.165; Sünen-i İbn Mace, Lubsu'l-Ahmer Li'r-Rical babı, Kitabu'l-Libas, Sünen-i Neseî, Salâtu'l-Cum'a ve'l-İydeyn babı ve Sünen-i Tirmizî, Kitabu'l-Menakıb.

Allah ve Resulü, zikredilen ayetler ve hadislerle İslâm ümmetinin Allah Resulü'nden (s.a.a) sonra genel olarak Ehlibeyt'e saygıyla bakmalarını, sevgi beslemelerini ve bağlılık göstermelerini sağlamaya çalışmıştır. Bu ayetler ve hadislere, "hums" ayetini, "hel eta" suresini, "ati ze'l-kurba" ayetini ve Allah Resulü'nden bu ayetlerin tefsirinde gelen hadisleri de ilâve edebiliriz.¹

Ayrıca özel olarak İmam Hüseyin (a.s) insanlara anlatılıyordu. Örneğin, doğduğu gün ve sonrasında Allah, Peygamberi'ni onun şehit olacağından haberdar kılmıştı. Peygamber de ümmetine böyle bir olayın gerçekleşeceğini defalarca ve çeşitli yerlerde haber vermişti.²

Aynı şekilde, Müminlerin Emiri Ali (a.s) de, Resulullah'tan (s.a.a) sonra aynı yolu izlemişti. Sıffin'e giderken ve başka zamanlarda Peygamber'den, İmam Hüseyin'in (a.s) şehit edileceğini duyduğunu söylemişti.

Sıffin Savaşı günlerinin birinde de şöyle buyurmuştur:

Ben, Hasan ve Hüseyin'in canından endişeliyim. Zira onların öldürülmesiyle Allah Resulü'nün (s.a.a) soyunun kesilmesinden korkuyorum.³

Böylece İslâm ümmeti, İmam Hüseyin'i (a.s) sevmeye ve makamının yüceliğini anlamaya yönlendirildi. Ayrıca bazı kimselerin nezdinde Allah Resulü'nden (s.a.a) nakledilen birtakım rivayetler vardı ki bu rivayetlerde açıkça on iki imamın imametinden ve hepsinin de İslâm'ın taşıyıcıları olduğundan, İmam Hüseyin'in de onların üçüncüsü olduğundan söz ediliyordu.

Bütün bunların dışında, İmam Hüseyin (a.s) o gün, Müslümanların dedesi Resulullah'a olan sevgilerini miras alan tek kişiydi.

İşte bu yüzden Müslümanlar o gün İmam Hüseyin'e biat etmek ve Muaviye'den sonra onu meşru halife olarak görmek istiyorlardı. Ancak eğer böyle bir fırsat doğsa ve Müslümanların biatıyla İmam Hüseyin (a.s) hilâfet makamına otursaydı da, önceki halifelerin içtihatlarıyla değiştirilen İslâmî hükümleri topluma geri döndürmesi mümkün değildi. Nitekim babası Emirü'l-Müminin Ali (a.s) de ön-

1- Esbabu'n-Nuzuli Vahidî, s.331; Usdu'l-Gabe, c.5, s.535; er-Riyazu'n-Nazire, c.2, s.227; Şebenci'nin Nuru'l-Ebsar'ı ve Tefsir-i Suyutî, mezkur ayetin tefsirinde.

2- İmam Hüseyin'in (a.s) önceden şahadete erişeceği hakkındaki rivayetlere müracaat ediniz.

3- Nehcü'l-Belâğa, 205. hutbe,

ceki üç halifenin içtihatlarını ortadan kaldıramamıştı.¹ Eğer İmam Hüseyin'e (a.s) biat edilecek olsaydı, önceki halifelerin içtihatlarının yanında Muaviye'nin de içtihatlarını ve bu cümleden minberlerde babası Emirü'l-Müminin Ali'ye (a.s) lânet okuma geleneğini teyit etmek zorunda kalacaktı. Müslümanlara halife olarak ona biat etmek nasip olmayınca, İmam Hüseyin'in Müslümanlar arasındaki konumu Haremeyn-i Şerife'nin; Mekke ve Medine'nin konumu gibi oldu. Kalplerinde ona karşı büyük bir sevgi ve saygı besledikleri hâlde halifeye itaat uğruna bu saygınlığı çiğnediler. Böylece de şair Ferezdak'ın bu konuda söylediği şu söz gerçekleşmiş oldu:

İnsanların kalpleri seninle, ama kılıçları Ümeyyeoğullarıyla birlikte.

Buraya kadarki araştırma ve incelemelerimiz ışığında Müslümanların o günkü sorununu aşağıdaki şekilde özetleyebiliriz:

1- Bu kitabın ikinci cildindeki "İmam Ali'nin Hz. Resulullah'ın Sünnetinin Değiştirilmesinden Yakınması" bölümüne müracaat ediniz.

İMAM HÜSEYİN (A.S) DÖNEMİNDE MÜSLÜMANLARIN DURUMU

İslâm'ın merkezi olan Mekke ve Medine'de ve hilâfet merkezi olan Şam ve Kûfe'de yaşayan Müslümanlar, kim olursa olsun, nasıl bir karaktere sahip olursa olsun emrettiği her konuda halifeye itaat etmeyi dinin ve dindarlığın gereği olarak görüyorlardı. Onlara göre halifeye karşı gelmek, İslâm ümmetinin birliğini bozmak ve dinden çıkmak anlamına geliyordu. Kaldı ki aralarında Resulullah'ı (s.a.a) görüp hadislerini dinleyen sahabîler, iyilik üzere onlara uyan tâbiîler ve düşünen insanlar olduğu hâlde, onlar böyle bir düşünceye sahiptirler.

Bu Müslümanların durumu böyle olduktan sonra, İslâm'ın merkezinden uzak Afrika, İran ve diğer bölgelerde yaşayan, Allah Resulü'nü (s.a.a) görmemiş, onun sohbetine katılmamış, onun Ehlibeyti'yle oturup kalkmamış, onların öğrencilerinden istifade etmemiş, İslâm'ı sadece İslâm'ın başkentinde gördükleriyle tanıyan, halifenin adamlarının uygulamalarını İslâm sanan, halifeyi İslâm'ın temsilcisi olarak görüp, yaptıklarını İslâm'ın hükümleriymiş gibi algılayan Müslümanların hâli nasıl olabilirdi acaba?!

Nasıl bir halifeden bahsediyoruz, biliyor musunuz?!

Bir halife ki onu nefsanî isteklerinden alıkoyacak hiçbir bağ yoktur. Bir halife ki şarap içer, namaz kılmaz, eğlence meclisleri düzenler ve şarkıcı kadınlar huzurunda şarkı söyleyip dans ederlerdi.

Bir halife ki köpeklerle oynar, gecelerini ahlâk yoksunu kişiler ve tüyü bitmemiş oğlanlarla sabahlardı.

Bir halife ki babasının çocuk doğurmuş cariyelerini, kendi kızlarını ve kız kardeşlerini nikâhlardı.¹

1- Yezid'i yakından gören Medine halkının temsilcileri, onun kendilerine ikram ve ihtiramda bulunmasına rağmen, böyle nitelendirmişlerdir.

Bir halife ki Resulullah'ın (s.a.a) torununun öldürülmesini emreder, kızlarını esir alır, Resulullah'ın haremi Medine'yi askerlerine helal kılar, Allah'ın evi Kâbe'yi mancınıkla taş ve ateş yağmuruna tutar ve şöyle derdi:

Haşimoğulları mülk ve saltanat ile oynadılar,
Yoksa, ne bir haber gelmiş, ne de bir vahiy inmiştir.¹

Bu, o zamanın halkının Allah'ın ve Peygamber'in halifesi unvanıyla anılan adamda gördükleri İslâm idi.²

İslâm topraklarında da bütün Müslümanlara, dine sarılmanın ve dindarlığın tek yolunun bu halifeye itaat etmek olduğu söyleniyordu.

Dolayısıyla, açıkça ortaya çıktı ki o günkü Müslümanların sorunu, adil bir hükümdarı iş başına getirmekle halledilmesi mümkün olan zalim bir hükümdarın sultanı değildi. Sorun, İslâm'ın hükümlerinin kaybolup gitmesi ve Müslümanların inançları gereği, her ne olursa olsun halifenin bütün emirlerine itaat etmeleri, hilâfet makamına böyle bir yetki tanınmaları idi. Bu durumda sorunun tek çözümlü, Müslümanların bu düşünce tarzını ve bu inancını değiştirmektir. Çünkü ancak bu fikrî değişim gerçekleştirdiği takdirde İslâm'ın ayaklar altına alınmış olan hükümleri yeniden İslâm toplumuna geri döndürebilirdi. O şartlarda bu değişimi gerçekleştirebilecek olan tek kişi ise, İmam Hüseyin (a.s) idi. Onun Resulullah'a olan yakınlığı, Resulullah'ın yanındaki makamı, hakkında inen ayetler, söylenen hadisler, onu böyle bir konuma getiriyordu.

Bu meziyetlere sahip böyle bir insan, o günün şartlarında iki yoldan birini seçmek zorundaydı:

Ya Yezid'e biat edecek, dünyada hoş ve rahat bir hayat sürdürecektir, böylece insanların kendisine olan sevgi ve saygılarından da bir şey kaybetmeyecekti. Oysa İmam Hüseyin (a.s) bu biatın ne gibi sakıncaları olduğunu biliyordu:

1- Bunların kaynağı önceki bölümlerde geçti.

2- Hilâfeti ele geçiren kimseler, halifeyi "Halifetullah" olarak adlandırıyorlardı. Biz daha önce bu hususta açıklamada bulunduk. Mervan b. Ebu Hafsa, Haşimoğulları'na karşı savaşında Mansur Devanikî'yi savunan Ma'n hakkında şöyle demiştir:

Haşimoğulları'na karşı Halifetu'r-Rahman'ın yanında kılıç sallayıp durdun. (bk. Murucu'z-Zeheb, c.3, s.286)

Bu biat evvelâ, Yezid'in açıkça işlediği fisk-u fücürünü ve açığa vurduğu küfrünü teyit etmek, onaylamak anlamına gelecekti.

Saniyen bu biat, Müslümanların hilâfet koltuğuna oturan yezid gibi kimselerin Allah'ın ve Peygamber'in meşru temsilcileri olduğunu teyit edecek, her hâlükârda ve emrettikleri her konuda itaatlerinin farz olduğu yönündeki inançlarını doğrulamak anlamına gelecekti.

Her iki onay da peygamberlerin efendisi olan dedesi Hz. Muhammed'in (s.a.a) dinini ortadan kaldıracak ve böylece onun dini de, Musa, İsa ve diğer peygamberlerin (a.s) dininin durumuna düşecekti. Bu durumda Resulullah'ın (s.a.a) torunu, zamanının insanları ile kıyamet gününe kadar gelecek tüm insanların günahlarını üstlenmiş olacaktı. Zira Allah Resulü'nün (s.a.a) İmam Hüseyin'den başka bir torunu kalmamıştı ve onun için hazırlanan ortam, başka hiç kimse için hazırlanmamıştı. Ondan sonra da Müslümanlar arasında onun makam ve itibarına sahip olabilecek birinin gelmesi de söz konusu değildi.

Dolayısıyla tüm zamanlarda bu büyük ve önemli görevi yerine getirebilecek olan tek insan, İmam Hüseyin (a.s) idi. Şimdi o, iki yoldan birini seçmek zorundaydı: Ya Yezid'e biat edecekti ya da Yezid'e ve yaptıklarına karşı çıkacak, Yezid'in yaptıklarını onaylayan Müslümanları kınayacaktı. Bunun sonucunda Müslümanların durumunu değiştirecek ve kendinden sonraki imamlara, dedesi Resulullah'ın (s.a.a) dininin unutulmuş öğretilerini, çığnemen hükümlerini yeniden ihya etme yolunu açacaktı.

Aşağıda açıklayacağımız gibi, İmam Hüseyin (a.s) bu ikinci yolu seçti, kıyamını bu amaçla gerçekleştirdi, şiarını bu yönde geliştirdi ve kendisini bu hedefe ulaştıracak bir yolu kat etti.

İMAM HÜSEYİN'İN (A.S) HEDEFİ, ŞİARI VE YOLU

İmam Hüseyin (a.s), mevcut hilâfet düzeninin İslâm için büyük bir tehlike olduğunu gündeme getirerek batıl ilan etti. Şöyle buyuruyordu:

Ümmet, Yezid gibi bir yöneticiye müptela olduysa, İslâm'a veda etmek gerekir.

Bu sözü, kendisine "Müminlerin Emiri Yezid'e biat et. Zira bu senin hem dünyanın ve hem de ahiretin için daha iyidir." diyen birisinin cevabında söyledi.

Bu sözü, kendisine "Ey Hüseyin! Allah'tan korkmuyor musun? Neden cemaatten ayrılıyor ve ümmetin arasına fitne sokuyorsun?" denilen bir ortamda söyledi.

Bu sözü, Abdullah b. Ömer'in kendisine "Allah'tan kork ve Müslümanların arasına ayrılık sokma." dediği bir ortamda söyledi.¹

Ve böyle bir ortamda şu sözü söyledi:

Allah'a and olsun ki eğer dünyada sığınacak bir yerim, barınacak bir mekânım olsaydı, yine de asla Yezid b. Muaviye'ye biat etmezdim.

Bu söz, imamet müessesesinin selâmetini ve sağlıklı işlediğini, mevcut hilâfet düzeninin ise batıl olduğunu gösteriyordu. Bu husus, İmam'ın (a.s) kardeşi Muhammed b. Hanefiye'ye yazdığı vasiyetinde daha açık bir şekilde ortaya çıkarıyor:

Sadece ceddimin (s.a.a) ümmetini ıslah etmek için kıyam ettim. İyiliği emretmek ve kötülükten sakındırmak istiyorum. Ceddimin ve babam Ali b. Ebu Talib'in siretiyle amel etmek, izinde yürümek istiyorum. Kim hakka boyun eğerek beni kabul ederse, bilsin ki Allah hakkın yanındadır. Kim de benim bu davetimi reddederse, bilsin ki Allah benim ile bu

1- Taberî, c.6, s.191.

kavmin arasında hak üzere hüküm verene kadar sabredeceğim ve şüphesiz O, hüküm verenlerin en iyisidir.

İmam Hüseyin (a.s), bu vasiyetinde Ebu Bekir, Ömer ve Osman'dan ve onların sireti ve gidişatından söz etmemiştir. Sadece ceddinin ve babasının sireti ve gidişatını takip etmek istediğini ifade etmiştir.

Halifelerin siretini şu şekilde özetlemek mümkündür:

Onlar, Müslümanların biatine dayanarak yönetimin başına geçtiler. Biatın ne şekilde gerçekleşmiş olduğunun ise hiçbir önemi yoktu. Sonra da İslâm'ın hükümleriyle ilgili özel içtihatlarıyla Müslümanlara hükmettiler.

Babasının ve ceddinin siretini ise şu şekilde özetlemek mümkündür:

Onlar, İslâm'ı insanlara taşıdılar, insanları İslâm'ı yaşamaya davet ettiler, kendileri de İslâm'ın hükümlerine tam bir bağlılık gösterdiler. Bütün bu durumlarda onların sireti ve gidişatı böyle olmuştur. Peygamber'in Medine döneminde ve İmam Ali'nin Osman'ın öldürülmesinden sonraki döneminde olduğu gibi hâkim ve yönetici konumunda olduklarında da, Peygamber'in Mekke döneminde ve İmam Ali'nin yönetimi ele almadan önceki döneminde olduğu gibi hâkim ve yönetici konumunda olmadan önce de gidişatları hep böyle olmuştur. Her iki durumda da sired ve gidişatları, İslâm'ı ümmete taşıma yönünde belirginleşmiştir. Biri, Allah'tan alıp iletliyordu, diğeri Resulü'nden alıp iletliyordu. Her ikisi de, her iki durumda İslâm'a çağırıyor, iyiliği emrediyor ve kötülükten sakındırıyordu.

İmam Hüseyin (a.s) de, onların yolunda yürümek istiyordu; halifelerin gidişatını sürdürmek istemiyordu. O hâlde kim hakka boyun eğerek onu kabul ederse, hakkın velisi Allah'tır; kim de onun davetini reddederse, Allah onunla hilâfet zümresi arasında hak üzere hüküm verene kadar sabredecekti.

Bütün bu söylediklerimizden ve İmam'ın (a.s) kıyâmı dönemindeki eylemleri ve söylemlerinden de anlaşıldığı üzere o, halka mevcut hilâfet düzeninin batıl ve imamet müessesesinin ise doğru ve sağlıklı olduğunu anlatmaya çalışıyordu. Sözleri ve eylemlerinin amacı, insanların bu gerçeğe inanmalarını sağlamaktı. Buna inanan doğru yolu seçmiş olacak, İmam'ın (a.s) davetini işittikten sonra hâ-

lâ inanmamakta direnene ise hüccet tamamlanacak, hiçbir özrü ve bahanesi kalmayacaktı. İşte bu yüzden davasını yayma yolunda canı pahasına çaba gösteriyordu.

İmam Hüseyin'in (a.s) şiarı ve hedefi buydu. Bu hedefe ulaşmak için ise şahadeti seçti. Şair, İmam'ın diliyle ne de güzel söylemiştir:

Eğer benim öldürülmemle ayakta kalacaksa Muhammed'in dini, ey kılıçlar alın beni.

İmam Hüseyin'in (a.s) Haşimoğulları'na yazdığı mektubunda şu cümle de bu söylediğimizi destekler mahiyettedir:

Her kim bana katılırsa, şehit olacaktır. Her kim de benden geri kalırsa, zaferin yüzünü göremeyecektir.

İmam (a.s) bu mektubunda yolunun şahadet yolu olduğunu ve sonucun da zafer ve galibiyet olacağını açık bir şekilde ifade etmiştir.

İmam'ın (a.s) bu kıyam boyunca söylediği sözleri ve gerçekleştirdiği fiilleri, taşıdığı misyonu ve takip ettiği hedefi açıkça ortaya koymaktadır. İmam (a.s), insanları davasına katılmaya çağırıp onlardan yardım istediğinde basiretli ve bilinçli bir şekilde bu işe gönül vermelerini istiyordu. Tıpkı Züheyr b. Kayn olayında olduğu gibi. İmam (a.s) onu çağırınca o gönülsüz olarak İmam (a.s) ile görüşmeye gitti. Ama ravinin dediğine göre görüşme sona erdiğinde Züheyr sevinçli bir hâlde ve güler yüzle geri döndü, çadırının İmam Hüseyin'in (a.s) kervanının bulunduğu yere nakledilmesini emretti ve daha sonra da hanımını boşayarak şöyle dedi: "Sen özgürsün. Ailene geri dön; ben, benden dolayı sana hayır ve iyilikten başka bir şeyin gelip çatmasını istemiyorum." Sonra da arkadaşlarına dönerek şöyle dedi: "Sizden her kim şahadeti diliyorsa, benimle gelsin. Aksi takdirde bu bizim son görüşmemizdir."

Züheyr bu sözleri söylerken daha Müslim b. Akil ve Hani b. Urve'nin şehit olduklarını ve Kûfelilerin sözlerinden döndükleri haberi İmam'ın kervanına ulaşmamıştı. Züheyr, İmam Hüseyin (a.s) ile yaptığı görüşmeden sonra arkadaşlarına, Belencer savaşında sahâbi Selman Bahilî'nin kendisine bu günü göreceğini müjdelediğini de söylemişti.

İmam (a.s), işte bu tür insanları yardıma çağırıyor ve İmam'ın yönetimi ele geçireceği ümidiyle etrafına toplanan kimseleri kendisinden uzaklaştırıyordu.

İmam (a.s) bu yolunu ve bu şiarını her fırsatta dile getiriyordu. Nitekim Ömer'in oğluna cevap olarak şöyle buyurmuştur:

Ey Abdullah! Dünyanın Allah katında ne kadar değersiz olduğuna bak ki, Zekeriyya'nın oğlu Yahya'nın (a.s) başı, İsrail oğullarının fahişe kadınlarından birine hediye olarak götürülüyor!...

Ama Allah onları cezalandırmada acele etmiyor; fakat daha sonra onları güçlü ve yenilmez bir sultanın yakalaması gibi yakalıyor!

Sonra ona şöyle buyurdu:

Ey Ebu Abdurrahman! Allah'tan kork ve bana yardım etmekten geri kalma.

İmam (a.s) bu sözünde, kendisini Yahya Peygamberin (a.s) kaderi gibi bir kaderin beklediğine işaret ediyor ve Ömer'in oğlundan seçtiği bu yolda kendisinin yardımına koşmasını istiyordu.

Irak'a doğru yola çıkarken yaptığı konuşmasında da şöyle buyurmuştu:

Ölüm, insanoğlu için genç kızın boynundaki bir kolye gibidir. Yakub Yusuf'u nasıl özlemiştiyse, ben de geçmişlerimi öyle özlemişimdir. Benim için bir kurbangâh seçilmiştir ve ben de bilinçli bir şekilde oraya doğru gidiyorum. Nevavis ve Kerbela arasında çöl kurtlarının bedenimi parçaladıklarını, midelerini ve karınlarını benim bedenimle doldurduklarını görür gibiyim. Takdir kaleminin yazdığı günden kaçmak mümkün değildir. Allah'ın hoşnutluğu, biz Ehlibeyt'in de hoşnutluğudur. Belâlara sabrederiz, Allah da bize sabredenlerin mükâfatını eksiksiz olarak verir. Resulullah'ın (s.a.a) bedeninin bir parçası olanlar, ondan ayrı düşmezler ve Allah'ın huzurunda ona katılırlar; Resulullah'ın (s.a.a) gözü onlarla aydınlanır ve kendisine verilen vaat onlarla gerçekleşir. Kim kanını bizim yolumuzda akıtmak istiyor ve kendini Allah ile görüşmeye hazırlamışsa bizimle birlikte yola çıksın...

İmam (a.s), konakladığı her yerde Zekeriyya oğlu Yahya'yı (a.s) ve öldürülmesini anardı.¹

1- Bu sözlerin kaynakları daha önce zikredilmiştir.

İmam (a.s) Hücceti Tamamlamak İçin Kûfelilerin Davetini Kabul Etmıştır

İmam (a.s), Resulullah'ın (s.a.a) yüce Allah'tan haber verme şeklinde kendisine bildirdiği gaybî haberleri bir kenara bırakacak olsak dahi, bedihî olarak ve eşyanın tabiatı gereği iki yoldan birini seçmek zorunda olduğunu biliyordu. Bunun üçüncü bir alternatifini yoktu. Ya biat edecek ya da öldürülecekti. İmam (a.s), konuşmalarında bu konuya sık sık temas ediyordu. Muaviye'nin ölümünden sonra kendisinden biat istendiği ilk defasında bu durum apaçık ortaya çıkmıştı. Mervan, Medine valisine, İmam Hüseyin'den (a.s) mutlaka biat almasını, biat etmeye yanaşmadığı takdirde ise onu öldürmesini önermişti. İmam (a.s) onlardan kurtulmak için Medine'yi terk ederek Mekke'ye, Allah'ın evine sığınmıştı.

Mekke'de de Yezid'in kendisini öldürtmek istediğini anlamış, Mescid-i Haram'da kanı dökülerek Kâbe ve Allah'ın evinin saygınlığının çiğnenmesine sebep olacak kişi olmak istemeyerek orayı da terk etmek durumunda kalmıştı. Nitekim kardeşi Muhammed Hanefiye'ye yazdığı mektupta ve Abdullah b. Zübeyr'e yaptığı açıklamalarda, bu konuya açıkça işaret ederek şöyle buyurmuştu:

Allah'a yemin olsun ki eğer bir hayvanın inine de girsem, yine de beni bulup dışarı çıkarır ve benim hakkımdaki isteklerini yerine getirirler. Allah'a yemin olsun ki onlar, cumartesi gününün hürmetini çiğneyen Yahudiler gibi benim hürmetimi ve saygınlığımı çiğneyeceklerdir.

Allah'a yemin olsun ki bir karış miktarında da olsa Mekke'nin dışında öldürülmeyi, harem içinde öldürülmeye tercih ederim.

İbn Abbas'a da şöyle buyurmuştu:

Mekke'de öldürülmekten ve böylece Harem'in hürmetinin benim sebebimle çiğnenmesindenense falan ve filan yerde öldürülmeyi daha çok isterim.

Dolayısıyla İmam (a.s), Müslümanların halifesi Yezid b. Muaviye'ye biat etmekten kaçındığı sürece mutlaka öldürüleceğini çok iyi biliyordu. Bu nedenle İmam (a.s), kendisi ve kendisine tâbi olanlar için şahadet yolunu seçti.

Kûfe halkına gelince; onlar birbiri ardınca İmam Hüseyin'e (a.s) mektup yazıyor ve bu mektuplarında şöyle diyorlardı:

Bizim bir imamımız ve önderimiz yoktur. Sen bizim yanımıza gel, olur ki Allah senin varlığının bereketiyle bizi hak etrafında bir

araya toplar. Nu'man b. Beşir, sadece Daru'l-İmare'nin (Hükümet konağının) başkanıdır. Biz ne cumada ne de bayramda onunla bir araya gelmiyoruz. Senin bize doğru geldiğini duyar duymaz onu Kûfe'den çıkarır ve Şam'a göndeririz.

Ve şöyle diyorlardı:

Mümin ve Müslüman taraftarlarından Hüseyin b. Ali'nin huzuruna. Hemen bize doğru gel. Halk sabırsızca senin gelişini beklemektedir. Senden başka hiç kimseyi istememektedir. O hâlde hiç durma, acele et.

Kûfe'nin büyükleri de ona şöyle yazdılar:

Kûfe'ye gel; her türlü silahla donanmış bir ordu senin yanında düşmanla savaşmaya hazırdır.

Yine ona şöyle yazdılar:

Yüz bin kılıç senin emrini beklemektedir...

Kûfe halkından bir, iki veya dört kişinin imzasını taşıyan bu tür mektuplar, ayrıca Kûfe'nin ileri gelenlerinin yazdığı mektuplar iki heybeyi dolduruyordu.

Bütün bunlardan sonra eğer İmam Kûfelilerin davetine olumlu cevap vermez ve Yezid'e biat edecek olsaydı veya Yezid'e biat etmeyip de başka bir yerde şahadete erişecek olsaydı, bu durumda İmam (a.s) Kûfe halkı hakkında kusur etmiş olacak ve kıyamete kadar bütün kuşaklar, İmam'a karşı Kûfe halkına hak vereceklerdi. Kıyamet günü de Kûfelilerin aziz ve celil olan Allah karşısında hücceti olacaktı. Oysa kâmil hüccet Allah'ındır.

Buna göre İmam'ın (a.s) Kûfelilerle ilgili yaptığı her şey, sadece onlara hücceti tamamlamak içindi, başka bir şey için değil. Eğer böyle olmasaydı ve İmam'ın (a.s) Irak'a doğru yola çıkması sadece Kûfelilerin ümitlendirici mektuplarından kaynaklanan bir aldanma neticesinde gerçekleşmiş olsaydı, İmam (a.s) Müslim b. Akil ve Hani b. Urve'nin şahadeti haberini aldığı anda, henüz Hürr'ün ordusuyla karşılaşmadan önce geri dönerdi.

Evet; İmam Hüseyin (a.s) bu hareketiyle Irak ehline ve diğerlerine hücceti tamamlamış oldu. Münezzeh olan Allah şöyle buyuruyor:

Peygamberlerden sonra insanların Allah'a karşı bir hücceti bulunmasın diye...

İmam (a.s) Hücceti Tamamlamak İçin Irak'a Gitti, Akiloğulları'nın Sözü'nün Etkisiyle Değil

Bazıları yersiz bir vehme kapılarak şöyle demişlerdir: "İmam'ın (a.s) Müslim ve Hani'nin öldürülme haberini aldıktan sonra Irak'a doğru hareket etmesinin sebebi, kendisine şöyle diyen Akiloğulları'nın sözleriydi: "Biz, intikamımızı almadan veya kardeşimiz gibi ölüme tatmadan geri dönmeyiz!" İmam (a.s) da bu söz yüzünden kendisini ve dostlarını ölümün kucağına attı."

Gerçek şu ki, bu söz doğru değildir. Akıldan nasibini almış bir insan böyle bir şey söylemez. Doğru olan şudur: "İmam (a.s) için Irak'a veya başka bir yere gitmenin hiçbir farkı yoktu. Zira İmam (a.s) Yezid'e biat etmediği sürece kendisini ölümün beklediğini biliyordu. Öte yandan Irak halkına da hücceti tamamlaması gerekiyordu. O güne kadar da bu hüccet tamamlanmış değildi. Bu hüccet, ancak Hürr ile karşılaştığı günden Aşura gününe kadar kendisinin ve ashabının yaptığı konuşmalarla tamamlanmış oldu. Dolayısıyla İmam'ın (a.s) Müslim b. Akil ve Hani b. Urve'nin şahadet haberini aldıktan sonra da geldiği yoldan geri dönmeden ve başka bir yere yönelmeden doğruca Kerbela'ya gitmesi gerekiyordu.

İmam (a.s) böylece Yezid gibi bir tağuta karşı başlattığı itiraz hareketi ve kıyamıyla Kûfelilere ve muasırlarından haberini duyan herkese hücceti tamamlamış oldu. İmam'ın (a.s) bu itirazı öyle bir ses getirdi ki tüm yeryüzünde yankılandı ve kıyamete kadar da yankılanmaya devam edecektir. Zira İmam (a.s), sadece Yezid'e biat etmekten kaçınmakla yetinmedi; evinde oturup da öldürülmeyi beklemedi; kanının heder olmasına ve hilâfet düzeni tarafından olayın çarpıtılmasına müsaade etmedi. Tam tersine, ileriki sayfalarda açıklayacağımız gibi, haberinin her yere yayılması, hakkaniyetinin anlaşılması ve hilâfet adıyla hüküm sürenlerin gerçek yüzlerinin ortaya çıkması için gereken her şeyi yaptı.

İMAM HÜSEYİN'İN (A.S) KIYAM TARZININ HİKMETİ

İmam (a.s), iktidarın meşruiyetini Müslümanların kendisine biat etmesinden alan halifenin Medine'deki adamlarına karşı direnerek halifeye biat etmeye yanaşmadı. Bu haber herkes tarafından duyuldu. Ardından İmam (a.s) Mekke'ye doğru yola çıktı ve herkesin kullandığı ana yolu tercih etti. İbn Zübeyr gibi ara yollardan gitmedi. Mekke'ye girip Allah'ın evine sığındı. Dikkatler onun üzerinde yoğunlaştı. Umre yapmak için gelen Müslümanlar etrafına toplanıp peygamberlerinin torununu dinlemeye başladılar. İmam Hüseyin (a.s) ceddinin siretini onlara anlatıyor ve halifenin bu siretten saptığını açıklıyordu. Ardından davetini açığa vurarak çeşitli şehirlere mektuplar yazdı. Ümmeti hilâfete karşı silahlı ayaklanmaya ve mevcut durumu değiştirmeye davet etti. Bu hususta onlardan biat istedi. Ama asla hilâfeti ele geçirmekte kendisine yardımcı olmaları için onlardan biat istemedi. Bu konuda kimseye söz vermedi.

Hiçbir konuşmasında bu konuya değinmedi. Hiçbir mektubunda bu konuda bir şey yazmadı. Aksine, indiği her konakta, gittiği her yerde Zekerıyya'nın oğlu Yahya'dan (a.s) söz etti, kendisini ona benzetti. Bu, oldukça yerinde ve haklı bir benzetmeydi. Çünkü İmam Hüseyin (a.s), Yahya Peygamber (a.s) gibi zamanının tağutunun tuğyanı ve fesadına itiraz etmişti ve bu yolda onun gibi başı kesilerek zamanın tağutuna götürülecekti. Şu farkla ki Yahya (a.s) bu itirazı tek başına yapmıştı, İmam Hüseyin (a.s) ise yarenleri ve ehlibeytiyle birlikte bunu yapıyordu. İnsanları etrafında toplayarak hilâfeti ve yönetimi ele geçirmek isteyen birisi ise, böyle bir şey yapmaz. Aksine, onlara zafer ve yönetimi ele geçirme müjdesi verir, insanları ümitsizlendirecek, etrafından dağıtacak sözler söylemez.

İmam (a.s) hac aylarıyla birlikte toplam dört ay Mekke'de kaldı. Önce umre yapanlar ve ardından da İslâm ülkelerinin dört bir yanından hac için Mekke'ye gelenler İmam ile bir araya gelme fırsatı

buldular. İmam (a.s), ceddi Resulullah'ın (s.a.a) hadislerini onlara anlatarak onları günah işlemekten, Allah'a isyan etmekten ve kıyamet gününün azabından korkutuyordu. Onları takvalı olmaya, Allah'ın rızasını kazanmaya davet ediyordu. Onları İslâm âleminin başına geçen halifenin tehlikesine karşı uyarıyordu. Böylece onlar İmam Hüseyin'den (a.s) o güne kadar hiç kimseden duymadıkları sözleri duyuyorlardı. Bu durum terviye (zilhicce ayının sekizi) gününe kadar devam etti. Hacılar o gün hac için ihrama girdiler ve lebbeyk diyerek Arafat'a çıktılar.

Bu sırada İmam Hüseyin (a.s) bütün hacıların tam aksine ihramdan çıkarak Allah'ın güvenli hareminden uzaklaştı. O şöyle diyordu:

Ben biat etmediğim için halifenin adamlarının beni öldürmelerinden ve benim yüzünden Allah'ın güvenli haremimin saygınlığının çiğnenmesinden korkuyorum. Allah'ın güvenli haremiminin bir karış dışında öldürülmek, benim açımdan haremimin bir karış içinde öldürülmekten daha sevimlidir.

İmam (a.s) o sırada, yönetimi ele geçirmek için Irak'a gidiyorum, demedi; aksine, haremimin bir karış dışında öldürülmek için gidiyorum, dedi:

Hacılar hac ibadetini yerine getirdikten sonra vatanlarına geri dönmeye başladılar. Hacıların dönmesiyle İmam Hüseyin'in (a.s) haberi de yayılmaya başladı. Hac kervanlarının gittiği bütün İslâm ülkelerinde bu haber duyuldu. Müslümanlar her yerde bu büyük olayı konuşuyorlardı. Peygamberlerinin torunu, mevcut hilâfet düzenine karşı kıyam etmiş, Müslümanları da bu hilâfete karşı silâhlı ayaklanmaya davet ediyordu. Zira o, halifenin İslâm'dan sapmış olduğunu ve bu yönetimin devam etmesi durumunda İslâm'ı büyük bir tehlikenin tehdit ettiğini görüyordu.

Müslümanlar her yerde bu işin sonunun nereye varacağını merak ediyorlardı. Bir tarafta Peygamber'in Ehlibeyti, diğer tarafta ise hilâfetin taraftarları vardı. Bu olayla ilgili gelişmeleri yakından takip ediyorlardı. Hüseyin'in (a.s) kıyam ettiğini ve hiçbir şeyin onu bundan vazgeçiremediğini duyuyorlardı. Ne uyarıların uyarısı, ne de insanların onu yalnız bırakması onu etkilemiyordu. Ne İbn Ömer'in "Senin öldürüleceğini bilen birisi olarak seninle vedalaşıyorum." demesi, ne Ferzadak'ın "İnsanların kalpleri sizinledir, ama kılıçları Ümeyyeoğullarıyla beraberdir." söylemesi, ne Umere'nin

Aişe'den naklen Resulullah'ın (s.a.a) "Hüseyin, Babil topraklarında öldürülecektir." diye buyurduğunu yazması onu bu yoldan döndürememişti.

Böylece İmam'ın (a.s) hareketinin haberi birbiri ardınca Müslümanlara ulaşıyordu. İmam (a.s) sakin ve akıllı bir şekilde ilerliyor, niyetini asla gizleliyordu. Aksine, her hareketiyle halife Yezid'e karşı muhalefetini açığa vuruyordu. Yemen valisinin halife Yezid'e gönderdiği hediyelere ve güzel kokulara el koyuyor ve böylece Yezid'in Müslümanların malları üzerinde tasarruf yetkisi bulunmadığını ilân ediyordu. Karşılaştığı veya haberini duyan kimselere hücceti tamamlamaya çalışıyordu. Bunun için her fırsatı değerlendiriyordu. Son olarak susuz ve kurak çöllerde susuzluktan bitkin düşen düşmanın ordusunu suyla karşılıyor, hayvanlarına bile su veriyordu. Aniden onlara saldırmayı kabul etmiyor. Aksine, onları serbest bırakıyordu; savaşı başlatan tarafın onlar olmasını istiyordu. Bu kadarıyla da yetinmiyor, namazda onlara imamlık yaptıktan sonra onlara hitap ederek şöyle diyordu:

Aziz ve celil olan Allah'a ve size mazeretimi bildiriyorum: Ben ancak mektuplarınız bana ulaştıktan ve elçileriniz yanıma geldikten sonra size geldim. "Hemen bize gel; çünkü bizim imamımız, önderimiz yoktur. Umulur ki Allah, senin sayende bizi doğru yola ulaştırır." diyordunuz. Şimdi eğer sözünüzdeyseniz, işte gelmişim; bana sağlam sözler verir, güvenimi kazanacak ahitlerde bulunursanız, şehrinize gelirim. Eğer böyle bir şey yapmaz ve gelişime sevinmediğinizi söylerseniz, geri dönüp giderim.

İmam (a.s) ikinci konuşmasında şöyle buyuruyordu:

Eğer takvalı olur ve hakkı ehli için tanırırsanız, Allah'ı kendinizden hoşnut kılarırsınız. Bilin ki biz Ehlîbeyt, hakları olmadığı hâlde yönetimi ele geçirip size zulmeden bu adamlardan sizi yönetmeye daha evlâyız...

İmam (a.s), ashabına da hücceti tamamlamak için şöyle buyuruyordu:

...Hak ile amel edilmediğini ve batıldan sakınılmadığını görmüyor musunuz? Böyle bir durumda mümin kimse Allah'a kavuşmayı arzulamalıdır. Ben ölümü saadetten, zalimlerle birlikte yaşamayı ise hüsrân ve ziyandan başka bir şey görmüyorum.

Ashabı ona şöyle dediler:

Allah'a and olsun ki eğer dünya kalıcı olsaydı ve biz de dünyada sürekli kalacak olsaydık da sana yardım etmek ve senin yolunda fedakârlıkta bulunmak dünyadan ayrılmamıza sebep olsaydı, yine de seninle birlikte ölmeyi dünyada ebedî kalmaya tercih ederdik.

İmam (a.s) kendisine, "Tay kabilesinin bulunduğu dağlara git. Tay kabilesinden yirmi bin kişi seni koruyacaktır." diyen Tirimma-h'a da cevap olarak şöyle buyurmuştu:

Bizimle bu insanlar arasında bir söz geçmiştir, ondan geri dönemeyiz.

Evet, İmam Hüseyin (a.s) ile Irak halkı arasında İmam'ın (a.s) onlara gitmesi kararlaştırılmıştı ve İmam Hüseyin (a.s) hücceti tamamlamadan da bundan dönemezdi.

* * *

İmam (a.s) beş ay boyunca İslâm âleminin çeşitli bölgelerindeki Müslümanlara hücceti tamamlamıştı. Mekke ve Medine'dekilere, Kûfe ve Basra'dakilere davasını anlattığı gibi yaptığı konuşmalar, yazdığı mektuplar, gönderdiği elçiler aracılığıyla Şamlılara da sesini duyurmuştu. Ayrıca kendisine biat eden kimselerden de silahlı kıyam için biat alıyordu.

Elçisi Müslim b. Akil'in Kûfe'de öldürülmesi de hücceti tamamlıyordu. Yine hiçbir bahane ve mazerete mahal bırakmamak için Irak'a doğru çok ağır ilerliyordu. Hacılar isteselerdi hac merasimini yerine getirdikten sonra yavaş yavaş ilerlemekte olan İmam'ın (a.s) kervanına katılabilirlerdi. Mekke ve Medine, Kûfe ve Basra ve diğer İslâm şehirlerinde oturan kimseler de İmam'ın (a.s) yardım çağrısına cevap verebilme imkânına sahip idiler. Zira İmam'ın (a.s) hareketi, ön hazırlıksız ve aniden başlatılmış bir hareket değildi. Dolayısıyla kimse, İmam'a (a.s) yardım etmeye fırsat bulamadığını ileri süremezdi. Çünkü İmam (a.s) şehir şehir dolaşarak Müslümanların gözü önünde halifenin adamlarıyla tartışıyor, itirazını dile getiriyordu.

Bu yüzden bütün Müslümanlar İmam'ı (a.s) yalnız bırakma suçunda ortaklırlar. Elbette Kûfeliler, ayrıca İmam'ı davet etme utançını da taşımaktadırlar. Çünkü İmam Hüseyin (a.s) onların davetini kabul etmiş, onların topraklarına ayak basmış, ama buna rağmen onlar İmam'la (a.s) savaşmaya kalkışmış ve onu öldürmeye girişmişlerdi.

* * *

İmam (a.s), Kerbela'ya varmadan önce sözleri ve davranışlarıyla bütün Müslümanlara hücceti tamamlamıştı. Kerbela topraklarına ayak basıp Irak halkının sözlerinden döndüğünü, on binlerce savaşçıyla kendisiyle savaşmaya geldiklerini ve böylece hilâfet zümresine yaranmak istediklerini görünce, bu kez sözleri ve davranışlarıyla özellikle hilâfet zümresine hücceti tamamlamak istedi. Bu amaçla da peşini bırakmaları hâlinde silahını bırakıp geldiği yere geri döneceğini veya İslâm ülkesinin sınırlarından birine gideceğini ve orada sıradan bir Müslüman gibi yaşayacağını söyledi. Böylece onun tarafından hiçbir tehlike hükümetlerini tehdit etmeyecekti. Nitekim Sa'd b. Ebu Vakkas, Abdullah b. Ömer ve Üsâme b. Zeyd de babası Emirü'l-Müminin Ali'ye (a.s) biat etmeyince, öyle yapmışlardı.

Fakat hilâfet ordusu, İmam'dan (a.s) biat etmek ve İbn Ziyad'ın emrine teslim olmaktan başka bir şeyi kabul etmedi. İmam (a.s) da bunu yapmayacağını söyleyince şahadet yolunu seçip Allah'ın huzuruna çıkmaya hazırlandı. Hem hilâfet zümresinin Irak halkından oluşan ordusuna, hem de kendi ashabına bir kez daha hücceti tamamlamak için de Muharrem ayının dokuzuncu günü kendisine bir gece mühlet vermelerini istedi. O geceyi namaz kılmak, Allah'a yalvarıp yakarmak ve Kur'ân okumakla geçirmek istiyordu. Bunu çok sevdiğini söylüyordu. İmam'ın bu isteğine önce olumlu cevap vermek istemedilerse de daha sonra buna razı oldular. İmam (a.s) Muharrem'in onuncu gecesi ashabını topladı ve onlara bir konuşma yaparak şöyle buyurdu:

Görünen o ki yarın bu düşmanla savaşmak zorunda kalacağız. Ben size izin verdim. Hepiniz gidin. Benim sizin üzerinizde bir hakkım yoktur. Gecenin örtüsü sizi gizlemiştir. Gecenin karanlığından istifade ederek buradan uzaklaşın. Her biriniz de benim Ehlibeytim'den bir adamın elinden tutarak kendisiyle beraber götürsün. Allah sizlere hayırlı mükâfatlar versin. Köy ve şehirlerinize dağılın. Çünkü bu topluluk sadece benim peşimdedir. Beni bulduktan sonra başkasının ardına düşmeyecekler.

Haşimoğulları İmam'a (a.s) şöyle dediler:

"Niçin böyle yapalım? Senden sonra hayatta kalmak için mi? Allah böyle bir günü asla bizlere göstermesin!"

İmam (a.s) daha sonra Akil'in oğullarına dönüp şöyle buyurdu:

Müslim b. Akil'in öldürülmesi size yeter. Siz gidin; ben size izin verdim.

Onlar şöyle dediler:

"...Allah'a and olsun ki asla bunu yapmayacağız. Aksine kalıp can, mal ve evlatlarımızı sana feda edeceğiz. Şahadet şerbetini içene kadar seninle birlikte onlara karşı savaşacağız. Allah senden sonra yaşamayacağı çirkin kılsın!"

Daha sonra sıra ashabına geldi. Müslim b. Avsece şöyle dedi:

"Seni yalnız bırakıp gitmek mi?! O zaman Allah katında senin hakkını eda etme hususunda bir özrümüz olur mu? Allah'a yemin olsun ki mızrağımı onların göğsüne saplamadıkça ve kabzası elimde bulunduğu müddetçe kılıcımla onlara vurmadıkça seni asla bırakmayacağım. Silahım olmasa da senin yanında şahadete erişinceye karar onlara karşı taşlarla savaşacağım."

Said b. Hanefi de şöyle dedi:

"Allah'a and olsun ki, Allah, Peygamberinin yokluğunda senin tarafını tutma hususunda kusur etmediğimizi görünceye kadar seni terk etmeyeceğiz. Allah'a yemin olsun ki senin yanında öldürüleceğimi, yeniden dirilip ardından yakılarak külümün rüzgâra savrulacağını ve bunun yetmiş kere tekrarlanacağını bilsem dahi, yine de tümüyle yok oluncaya kadar sana yardımdan vaz geçmeyeceğim. Şimdi neden böyle yapmayayım?! Oysa işin içinde sadece bir defa öldürülmenin ve ardından ebedî saadetin olduğunu bilmekteyim."

İmam'ın diğer dostları da benzeri şeyler söylediler. Bu konuşmanın ardından tüm geceyi ihya ederek Allah'ın huzuruna çıkmaya hazırlandılar. Ravi şöyle diyor:

Hüseyin ve ashabı bütün geceyi namaz, mağfiret dilemek, dua ve tevbe ile geçirdiler.

Ayrıca düşmanla karşılaşacakları ve onlara hücceti tamamlayacakları ertesi gün için de son hazırlıklarını yaptılar. İmam (a.s) çadırların arkasındaki su kanalını andıran alçak yerleri kazmalarını, sonrada açtıkları bu çukurları odun ve kamışla doldurmalarını emretti. Sabah olunca çadırları arkalarına alarak düşmanın karşısında saf tutup çukurlardaki odun ve kamışları yaktılar. Böylece düşmanın ansızın arkadan saldırmasına engel oldular. Bu tedbir sayesinde İmam (a.s) ve ashabı, hücceti tamamlamak amacıyla birbiri ardınca onlara konuşmalar yaptılar.

Aşura günü iki ordu karşı karşıya gelip savaşmaya hazırlandıkları sırada İmam Hüseyin (a.s) devesine bindi, düşman ordusunun karşısına geçti, onlardan sessiz olmalarını istedi, sonra şöyle bir konuşma yaptı:

Ey insanlar! Sözlerimi işitin ve acele etmeyin ki sizlere nasihat edeyim... Sizler Allah'ın Peygamberi Muhammed'e (s.a.a) iman ettiniz. Şimdi kalkıp onun zürriyeti ve Ehlibeytiyle savaşıyor, onları öldürmek istiyorsunuz!...

Ey insanlar! Benim soyuma bakarak kim olduğumu söyleyin, sonra da vicdanlarınıza dönüp bir muhasebe yapın; bakın beni öldürmek ve hürmetimi çiğnemek helâl midir?! Ben sizin peygamberinizin kızının oğlu değil miyim?...

Allah Resulü'nün (s.a.a) benim ve kardeşim hakkındaki şu sözü size ulaşmadı mı: "Bu ikisi, cennet ehli gençlerinin efendileridir." Eğer bu sözde şüpheniz varsa, benim sizin peygamberinizin kızının oğlu olduğumda da şüpheniz var mıdır?! Allah'a yemin olsun ki doğu ve batının arasında, ne sizin içinizde, ne de başklarının içinde benden başka bir peygamber kızının oğlu yoktur. Eyvahlar olsun size! Beni sizlerden birini öldürdüğüm veya bir malınızı telef ettiğim ya da birinizi yaraladığım için mi cezalandırmak istiyorsunuz?

İmam (a.s) daha sonra yüksek bir sesle şöyle buyurdu:

Ey Şebes b. Rib'î! Ey Haccar b. Ebcer! Ey Kays b. Eş'as! Ey Zeyd b. Haris! Bana meyvelerinizin yettiğini, bağlarınızın yeşerdiğini ve benim yanımda savaşa hazır bir ordunun bulunduğunu yazan sizler değil miydiniz?

Yine şöyle buyurdu:

Ey insanlar! Eğer gelişimden hoşlanmadıysanız beni bırakın geri döneyim.

Kays b. Eş'as İmam'a şöyle dedi: "Neden amca oğlumun hükümüne boyun eğmiyorsun?..."

İmam (a.s) ona şöyle buyurdu:

Bilin ki, zinazade oğlu zinazade beni iki şeyden birini seçmek hususunda serbest bırakmıştı. Ya savaş ve kılıç ya da zillet ve horluk. Biz asla zillet ve horluğa rıza göstermeyiz.

İmam (a.s) daha sonra şöyle buyurdu:

Allah'a yemin olsun ki beni öldürmek gibi bir cinayeti işledikten sonra bir süvarinin bineğine bineceği kadar bir va-

kit geçmeden ölüm değirmenin taşı başlarınızda dönecek...
Bu, babamın ceddinden bana bildirdiği bir haberdir.

Sonra ellerini göğe doğru kaldırdı ve şöyle dedi:

Allah'ım! Rahmet yağmurlarını onlardan esirge... ve Sa-
kif gencini onlara musallat kıl ki ölümün acı şerbetini onla-
ra içirsin...

* * *

Evet; ümmet-i Muhammed'in hilâfet ordusu, Yezid'e biat etmesi ve İbn Ziyad'ın emrine boyun eğmesi için peygamberlerinin kızının oğluyla savaşıyordu.

Diğer tarafta ise İmam Hüseyin (a.s) ve ordusu, erkeklerinin öldürülmesini ve kadınlarının esir alınmasını göze alarak, buna yanaşmıyordu.

Hilâfet ordusu, halifenin ve valisinin rızasını kazanmak ve onlardan azıcık dünya metayı alabilmek için peygamberinin kızının oğlunu öldürüyor, ailesini esir alıyordu.

İmam Hüseyin (a.s) ve ordusu ise Allah'ın rızasını kazanmak ve kıyamet günü O'nun büyük ödülünü alabilmek için şahadete koşuyorlardı.

Daha önce söylediklerimize ilâve olarak bu iki ordunun o gün söylediği sözler ve yaptığı işler bu gerçeği açıkça ortaya koymaktadır.

Savaşı başlatan, hilâfet ordusunun komutanı Ömer b. Sa'd oldu. Yayının kirişine bir ok koyup attı ve şöyle dedi: "Emir'in (İbn Ziyad'ın) yanında, ilk ok atanın ben olduğuma tanıklık edin."

İmam Hüseyin (a.s) ise ellerini göğe kaldırdı ve şöyle buyurdu:

Allah'ım! Her sıkıntıda sen benim sığınağımısın ve her zorlukta sen benim ümidimsin...

İki ordunun askerleri, söyledikleri sözler ve yaptıkları işlerle gerçekte kendi iç dünyalarını dışa vuruyorlardı. Bu konuda âdeta birbirleriyle yarışıyorlardı. Örneğin, hilâfet ordusundan Mesruk Vailî şöyle diyor: "Ben Hüseyin'e karşı saldırıya geçen süvarilerin önlerindeydim. Kendi kendime şöyle diyordum: Önlerde olayım ki, Hüseyin'in başını ele geçirebileyim. Bunu başarabilirsem, Abdullah b. Ziyad'ın yanında büyük bir mevkiye sahip olurum.

Hilâfet ordusunda, İbn Ziyad'ın gözüne girebilmek için Peygamberinin kızının oğlunun başını kesmek isteyenler vardı.

Hüseyin'in (a.s) ordusunda ise Ebuzer'in azatlısı Cevn vardı. İmam'dan savaşmak için izin isterken İmam (a.s) ona şöyle buyuruyordu:

Sen afiyette olmak için bizimle birlikteydin. Onun için sana izin veriyorum, gidebilirsin.

Ama o şöyle diyordu: "Ben iyi gününüzde çanaklarınızı yalarken kötü gününüzde sizi nasıl yalnız bırakabilirim?! Kokum pis, so-yum düşük ve rengim siyahtır. Cennete gitme şansını bana da tanı ki kokum hoş, rengim beyaz olsun. Hayır! Allah'a and olsun ki, bu siyah kan sizin kanınıza karışana dek sizden ayrılmayacağım..."

İmam Hüseyin (a.s), savaşması için ona izin verince şu dizeleri okuyarak düşmana saldırıyordu:

Günahkârlar nasıl buluyorlar
Bir siyahın keskin kılıç darbelerini?
Ben Muhammed Oğullarının seçkinlerini destekliyorum
Elimle ve dilimle onları savunuyorum
Ölünce tek ve bir Allah'tan
Bu vesileyle kurtuluşu umuyorum.

Cevn şehit düşünce İmam (a.s) onun baş ucuna geliyor ve şöyle diyordu:

Allah'ım! Onun yüzünü beyaz, kokusunu hoş kıl; onu Muhammed (s.a.a) ile haşret ve onu Âl-i Muhammed'in dostlarından kıl.

Hüseyin'in (a.s) ordusunda on bir yaşında genç bir çocuk vardı. Babası savaş meydanında şehit düşmüştür. O da savaşmak için İmam'dan (a.s) izin istiyor, İmam (a.s) ona izin vermiyor ve "*Bu çocuğun babası öldürülmüştür. Annesi buna razı olmayabilir.*" buyuruyordu. Çocuk, "Bana savaşmamı emreden annemdir zaten." diyordu.

Bu çocuk öldürüldüğünde başını İmam'ın (a.s) ordugâhına doğru atıyorlar. Annesi koşup çocuğunun kesik başını alıyor, kanlarını siliyor; sonra onunla az ötede bulunan bir düşmanı vuruyor. Ardından çadıra geri dönerek eline bir sopa alıyor ve düşman ordusuna doğru ilerleyerek şöyle diyor:

Ben güçsüz yaşlı bir kadını efendim!
Çökmüş, yıpranmış ve zayıf biriyim
Size şiddetli bir darbe indiririm
Şanı yüce Fatıma'nın evlatları uğruna.

Bunu gören İmam Hüseyin (a.s) onu geri döndürmelerini emrediyor.

Hüseyin'in (a.s) ordusunda Amr Ezdî diye birisi vardı. Meydana giderken şöyle diyordu:

Ey can! Bugün Rahman olan Allah'a
Sevinç ve huzur içinde yürümeğtesin.
Bu gün önceden yaptığın iyiliklerin
Güzel mükâfatını alacaksın.
Amel defterine yazılmış günahların
Bugün Allah'ın mağfiretiyle bağışlanacaktır.

Hüseyin'in (a.s) ordusunda Amr Ezdî'nin oğlu Halid vardı. O da meydana giderken şöyle diyordu:

Ey Kahtanoğulları! Ölüme sabredin
Rahman'ın rızasını kazanabilmek için
Yücelik, izzet ve burhan sahibi Allah'ın
Babacığım! Ne mutlu sana ki cennetlere yerleştin!

Hüseyin'in (a.s) ordusunda Sa'd b. Hanzala vardı. Savaş meydanına çıktığında şöyle diyordu:

Kılıçlar ve mızraklara dayan
Dayan ki cennete girebilesin
Ey nefis! Rahatlığı at
Hayra ulaşmak için çalış.

Hüseyin'in (a.s) ordusunda Züheyr gibi bir kahraman vardı. Hüseyin'in (a.s) omzuna dokunarak şöyle diyordu:

İleri! Ey doğru yolun rehberi!
Bugün ceddin Resulullah'ı (s.a.a) göreceksin
Hasan'ı ve Ali el-Murtaza'yı göreceksin
İki kanatlı genç Cafer'i
Ve Allah'ın aslanı şehit Hamza'yı göreceksin.

Ve yine diyordu ki:

İleri! Ey Hüseyin! Bugün göreceksin Ahmed'i
Nam sahibi baban hayırlı Ali'yi
Dolunay gibi saadetli Hasan'ı
Amcan yiğit Cafer-i Tayyar'ı
Ve Allah'ın aslanı Hamza'yı
Yüce Firdevs cennetlerinde.

Hüseyin'in (a.s) ordusunda Nafi' b. Hilal vardı; düşmana saldırırken şöyle diyordu:

Ben Cemel savaşına katılan Yemenli biriyim.
Ali ve Hüseyin'in dinine tâbiyim.
Eğer bugün öldürülürsem, bu benim arzum ve inancımdır
Ve kesinlikle bunun mükâfatını alacağım.

Hüseyin'in (a.s) ordusunda oğlu Ali Ekber vardı; düşmana saldırırken şöyle diyordu:

Ben Ali oğlu Hüseyin'in oğlu Ali'yim
Beytullah'a and olsun ki biz Peygamber'e herkesten daha
çok yakınız.

Kardeşi Hasan'ın oğlu Kasım da savaş meydanında şöyle diyordu:

Eğer beni tanıyorsanız, ben Hasan'ın oğluyum
Seçilmiş ve emin Peygamber'in torunu Hasan'ın.

Muhammed b. Abdullah b. Ca'fer b. Ebu Talib de düşmanla savaşırken şöyle diyordu:

Körü körüne sapıklıkta yürüyen bu kavmin
Zulmünü Allah'a şikâyet ediyorum
Kur'ân'ın öğretilerini değiştirdiler
Apaçık ve muhkem ayetlerini inkâr ederek
Küfür ve isyanlarını ortaya çıkardılar.

Kardeşi Abbas (a.s) da sağ eli kesildikten sonra şöyle diyordu:

Allah'a and olsun ki sağ elimi kestiyerseniz de
Sonsuza kadar ben dinimi savunacağım
Ve tertemiz emin Peygamber'in torunu
Özü sözü doğru imamımı koruyacağım.

Yine şöyle diyordu:

Ey can! Korkma kâfirlerden!
Ve Cabbar'ın rahmetiyle müjdelen
Efendimiz Nebiyy-i Muhtar'la birlikte olmaya sevin.

Ama hilâfet ordusunda babasının kucağındaki süt emen çocuğu okla vuran vardı.

Hilâfet ordusunda şaşkın ve muztarip küçük bir çocuğu annesinin önünde kılıcıyla kesen vardı.

Keşke hilâfet ordusunun neden o küçük çocuğu öldürdüğünü bilebilseydim?! Acaba halifelerine biat etmediği için mi öldürüldü?!

Keşke Allah Resulü'nün (s.a.a) kızlarının esir alınıp Kербela'dan Kûfe'ye, Kûfe'den Şam'a götürülmelerini, Kûfe'de hükümet konağına çıkarılmalarının, Şam'da esirlerin halka gösterildiği meydana kalabalıklara gösterilmelerini ve hilâfet sarayında halifenin huzuruna çıkarılmalarının sebebini bilebilseydim!! Bütün bunların sebebi, onların halifeye biat etmemeleri miydi?!

Gerçekten onlar neden böyle yaptılar?!

Neden hilâfet ordusu, Peygamber'in (s.a.a) Ehlibeyti'nin çadırlarını yaktı?!

Neden hilâfet ordusu, Allah Resulü'nün (s.a.a) kızının oğlunun göğsünü ve sırtını atlara çiğnetti?!

Neden onun, avlâtlarının ve ashabının cesetlerini toprağa gömmeyip çölde bıraktılar?!

Neden başlarını kesip aralarında paylaşarak mızrakların ucunda dolaştırdılar?!

Onlar İbn Ziyad'a bağlılıklarını, sözünü dinleyip emrine itaat ettiklerini ispatlamak için bu cinayetleri işlediler. Nitekim onlardan biri şöyle diyordu:

Eğer Ubeydulalh b. Ziyad'ı göreceksen, ona de ki: Ben halifenin emrine teslim olmuşum.

Dolayısıyla onların bütün bu cinayetleri işlemelerinin tek sebebi İbn Ziyad'ın hoşnutluğunu kazanmak ve halifeye itaat etmektir. Nitekim onlardan biri şöyle diyordu:

Üzengimi altın ve gümüşle doldur ki, ben büyük bir sultanı öldürdüm; ben baba ve anne açısından insanların en iyisini öldürdüm.¹

Evet; onlar, bütün bunları halife ve valiyi hoşnut etmek ve onlardan altın ve gümüş alabilmek için yaptılar. Bunun için İbn Ziyad'ın sarayının önünde durup şarkı söyleyip şöyle diyorlardı:

Sırtından sonra sinesini de biz ezdik

Yürük atlarımızla ve esirleri sıkıca bağladık.

Hüseyin'in (a.s) başını evine getiren Hulî eşine şöyle diyordu:

"Sana, bizi ilelebet zengin kılacak bir servet getirdim. Bu Hüseyin'in başıdır; onu evin bir yerinde sakla."

1- Tarih-i İbn Asakir, 775. hadis, ve onun Tehzib'i, c.4, s.344.

Demek ki İmam Hüseyin'in ordusunun savaşçıları, savaşırken bununla Allah'ın ve Resulü'nün rızasını ve ahiret yurdunu kazanmak istiyorlardı.

Oysa halifenin ordusunun savaşçıları, Yezid ve İbn Ziyad'ın hoşnutluğunu elde etmek ve altın gümüş kazanmak için savaşıyorlardı.

Nitekim halife de, kendisine yapılan bu hizmet karşılığında İbn Ziyad'a bir milyon ve Kûfe halkına ise emre itaat edenler için belirleneni verdi ve aylıklarını artırdı.

Peki Müslümanların halifesi neden böyle bir cinayet işledi?! Neden elindeki sopayla İmam Hüseyin'in (a.s) kesik başının ön dişlerine vurdu?! Neden İmam Hüseyin'in (a.s) kesik başını üç gün üç gece Şam'da mızrağın ucuna taktı ve sonra da şehir şehir dolaştırdı?!

Bütün bunların nedenini Yezid aşağıdaki şiirinde açıkça dile getirmiştir:

Eğer Ahmed Oğulları'nın yaptıklarının intikamını almazsam, Ben de Handef soyundan değilim! Biz onların efendilerini öldürdük ve böylece Bedir Savaşı'nın öcünü alıp ödeştik.

Demek ki bütün bunlar, Bedir'den kalan kinlermiş! Yezid'in babaannesi Hind de, Uhud Savaşı'nda Hz. Hamza'nın karnını deşmiş, onu lime lime doğramış, ciğerini ağzına alıp çiğnemiş ve şöyle demişti:

Uhud Savaşı'nda Hamza'nın karnını deşip ciğerini dışarı çıkarmakla yüreğim serinledi.

Dedesı Ebu Süfyan da Uhud Savaşı'nda mızrağının ucunu Hz. Hamza'nın yanağına batırıyor ve şöyle diyordu:

Tat bakalım, ey asi adam!

Ahabış'in reisi Huleys, onu bu durumda görünce şöyle demişti:

Ey Kinaneoğulları! Kureyş'in büyüğü kendi amcası oğluna ne yapıyor?!

Yine dedesi Ebu Süfyan, Osman'ın hilâfeti döneminde ve onun huzurunda şöyle demişti: "Ey Ümeyyeoğulları! Hükümdarlığı bir top gibi birbirinizden alın. Ebu Süfyan'ın yemin ettiği şeye and olsun ki ben eskiden beri sizin için bunu arzu ediyordum. Çalışın bunu miras olarak çocuklarınıza bırakın.

Yine o gün Hz. Hamza'nın kabrinin yanından geçerken ayağıyla kabre vurarak şöyle demişti:

"Ey Ebu Ammare! Uğruna bize karşı kılıç salladığın hükümdarlık bugün bizim çocuklarımızın eline geçmiştir ve çocuklarımız onunla oynamaktadır!"

Babası Muaviye de şöyle demişti:

"Haşimoğulları'nın kardeşinin adı -Allah Resulü'nü kastediyor- günde beş defa ezanda söyleniyor. Hayır! Allah'a andolsun ki bu adı toprağa gömmedikçe asla yerimde durmayacağım."

Halife babası Muaviye'nin İbn Ertat komutasındaki ordusu da, Müslümanlardan otuz bin kişiyi katledip evlerini ateşe vermiş, Ubeydullah b. Abbas'ın iki küçük çocuğunun başını hançerle kesmişti!¹

Dolayısıyla Yezid, söylediği sözler ve yaptığı işlerde dedesi Ebu Süfyan'a, ninesi Hind'e ve babası Muaviye'ye uymuştur.

Hilâfet zümresi Yezid, Mervan ve Said de, Resulullah'tan (s.a.a) intikam almışlardır.

1- Ebu Süfyan, Hint ve Muaviye'nin yaptığı işlerin detayını "Nakş-i Aişe Der Tarih-i İslâm" kitabının üçüncü cildinde mütalaa edebilirsiniz.

İMAM HÜSEYİN'İN (A.S) ŞAHADETİNİN ETKİLERİ

Allah Resulü'nün (s.a.a) zürriyetini katledip lime lime doğradılar. Peygamber'in (s.a.a) ailesini esir alıp İslâm beldelerinde şehir şehir dolaştırdılar. Müslümanlar bunları gördüler ve duydular. Bütün bu olaylar, İmam Hüseyin'in (a.s) zilhicce ayının sekizinde Mekke'den ayrılmasından itibaren iki aydan az bir zaman zarfında Kerbela, Kûfe ve Şam arasında vuku buldu.

Hacıların hac farızasını yerine getirip memleketlerine geri dönmeleriyle İmam Hüseyin'in (a.s) Müslümanların halifesi aleyhine kıyam ettiği haberi İslâm ülkesinin en uzak noktalarına kadar ulaştı.

Bu haberi duyan Müslümanlar, doğal olarak gelişmeleri takip etmeye başladılar. Acı haberler, yaşanan facialar, bir biri ardınca onlara ulaşıyor, müminlerin yürekleri parçalanıyor, onları hüzne boğuyordu.

Bu müsibetin Müslümanlar üzerindeki etkisi çok büyük oldu. Yezid'in sarayında bile bu musibet için ağlama sesleri yükseldi. Yezid'in meclisi ve mescidindekiler dahil, bu faciayı duyan herkes Yezid'i kınadı.

Bu facianın ardından Müslümanlar ikiye bölündü:

Bir bölümü hilâfet bayrağı altına toplandı; Peygamber'in (s.a.a) soyunun öldürülmesi, harem (Medine) hürmetinin çiğnetilmesi ve Kâbe'nin yıktırılması bunları halifeye bağlılıktan koparamadı; aksine, onların kasvet ve küstahlığını daha da artırdı.

Diğer bir bölümü ise hilâfet zümresinin yaptıklarından teberrî edip onlara baş kaldırdı. Bunların gözünde hilâfet, saygınlığını yitirmiş, azametini kaybetmişti. Hirre Vakası'nda hilâfet zümresine karşı ayaklanan Medine halkını ve diğerlerini buna örnek gösterebiliriz.

Halife ve hilâfet zümresi aleyhine yapılan kıyamlar birbirini izledi. Bu kıyamları gerçekleştirenlerden bazıları, Ehlîbeyt (a.s) İ-

mamlarının hakkaniyetini anlayıp onlara tâbi oldular, onların imametini kabul ettiler. Bunun başlangıcı İmam Hüseyin'in (a.s) kıyamı döneminde oldu. Mesela, Osman'ın taraftarlarından olan Züheyr b. Kayn, İmam (a.s) ile bir araya geldikten sonra Ali'nin ve Hüseyin'in taraftarı olmuştu. Veya İmam Hüseyin'e (a.s) karşı savaşan hilâfet ordusunun komutanlarından olan Hür b. Yezid er-Riyahî, tövbe etmiş ve İmam Hüseyin'in (a.s) uğruna şehit olmuştur.

Bu bölümün sayıları az olan bu kesimi, İslâm'ın mevcut hilâfetin siretine yabancı olduğunu anlamış, Ehlibeyt İmamları'nın imametinin doğruluğuna iman etmiş ve Resulullah'ın (s.a.a) getirdiği İslâm'ın hükümlerini kabullenmeye hazır olmuştur. Resulullah'ın (s.a.a) getirdiği İslâm, Ehlibeyt İmamları'nın yanında saklı kalmıştı. Onlar, bu İslâm'ı birbirinden miras alarak koruyorlardı. Böyle bir hazırlığın meydana gelmesinden sonra yeniden İslâm'ın hükümlerinin neşri ve tebliği mümkün hâle geldi ve Ehlibeyt İmamları bu işe önem verdiler. Bu yolda, aşağıda açıklayacağımız şekilde, ilk adımı, vefatı sırasında İmam Seccad (a.s) attı.

EHLİBEYT İMAMLARI NÜBÜVVET MİRASLARINI ELDEN ELE TESLİM ETMİŞLERDİR

İmam Seccad (a.s) Nübüvvet Miraslarını İmam Bâkır'a (a.s) Teslim Ediyor

İmam Seccad (a.s), vefatı sırasında nezdindeki bir sandığı çıkarıp (oğlu Muhammed Bâkır'a) şöyle dedi: "*Ey Muhammed! Bu sandığı kendi evine götür.*" İmam Bâkır (a.s) da onu dört kişiyle birlikte kendi evine götürdü. İmam Seccad (a.s) dünyadan göçünce İmam Bâkır'ın (a.s) kardeşleri sandıkta olan şeylerden paylarına düşeni almak için kendisine müracaat ettiler. İmam Bâkır (a.s) onlara şöyle dedi:

Allah'a andolsun ki o sandıkta sizin için bir şey yoktur. Eğer sizin için onda bir şey olsaydı, babam onu bana vermezdi.

O sandıkta Resulullah'ın (s.a.a) silâhı da vardı.

Başka bir rivayete göre ise, İmam Seccad (a.s) ölüm döşeginde yatağın etrafında toplanan çocuklarına baktı ve sonra gözlerini Muhammed'e dikti ve ona şöyle buyurdu: "*Ey Muhammed! Bu sandığı al ve evine götür.*" İmam (a.s) daha sonra şöyle buyurdu:

Bu sandıkta dinar veya dirhem yoktur. Bu sandık ilim dolu bir sandıktır.

Kitapların teslim edilışinin bu şekilde açıktan teslim edilmesi, İmam Seccad'a (a.s) özgüdür. Ondan önceki ve sonraki hiçbir imam böyle davranmamıştır. İmam'ın (a.s) bu işten maksadı, İmam Bâkır (a.s) için gerekli ortamı hazırlamaktı. Böylece o, kendi görüşüyle fetva veren Hakem b. Uteybe gibi kimseler karşısında Peygamber'-den (s.a.a) miras aldığı kaynaklardan İslâm'ın hükümlerini ve itikatlarını insanlara aktarabilecekti. Nitekim bu Hakem b. Uteybe bir konuda İmam Bâkır (a.s) ile ihtilâfa düşmüş, İmam Bâkır (a.s) da oğlu İmam Cafer Sadık'a (a.s) şöyle buyurmuştu: "*Oğlum! Kalk ve o kitabı bana getir.*" İmam Cafer Sadık (a.s) kalktı ve dürülmüş

hâlde olan büyük bir kitap getirdi. İmam Bâkır (a.s) kitapta göz gezdirmeye başladı ve sonunda o meseleyi buldu. Sonra şöyle dedi: "*Bu, Ali'nin yazısı ve Resulullah'ın imlasıdır.*" Daha sonra da Hake-m'e dönerek şöyle buyurdu:

Ey Ebu Muhammed! Sen, Seleme ve Ebu'l-Mikdam sağa veya sola, istediğiniz yere gidin; Allah'a and olsun ki Cebrail'in kendilerine indiği bir topluluğun nezdindeki ilimden daha güvenilir bir ilim bulamazsınız.

İmam Muhammed Bâkır (a.s) da, İmamlar (a.s) arasında, ceddi Müminlerin Emiri Ali'nin (a.s) hattı ve Resulullah'ın (s.a.a) imlasıyla yazılmış olan ve kendisine miras kalan bu kitapları Müslümanlara gösteren ve bazıları için o kitaptan bazı bölümler okuyan ilk imamdır.

İmam Cafer Sadık (a.s) da, bu konuda babasına uyararak o kitaplardan bazı bölümler nakletmiş, nasıl yazıldığına dair bilgiler vermiş ve bu kitaplarda insanların kıyamete kadar ihtiyaç duyacağı her şeyin olduğunu, hatta bir sıyrığın diyetinin bile yazıldığını belirtmiştir.

Ehlibeyt İmamları, bu işleriyle şer'î hükümleri istinbat ve beyanda re'y ve kıyasa dayanan Hilâfet Ekolü'yle çatışıyor ve re'y ve kıyasa dayanmadıklarını, sadece Resulullah'tan (s.a.a) aldıklarını aktardıklarını açıkça ifade ediyorlardı. Nitekim İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:

Benim sözüm babamın sözü, babamın sözü dedemin sözü, dedemin sözü Hüseyin'in sözü, Hüseyin'in sözü Hasan'ın sözü, Hasan'ın sözü Müminlerin Emiri'nin sözü, Müminlerinin Emiri'nin sözü Allah Resulü'nün sözü, Allah Resulü'nün sözü de Aziz ve Celil olan Allah'ın sözüdür.

* * *

İmam Hüseyin'in (a.s) şahadete erişmesinin ardından Müslümanların bir kısmı Hilâfet Ekolü'nden soğudu. Başlarındakilerin hak olmadıklarını, yanlış sözler söylediklerini, yanlış işler yaptıklarını anladılar. Yavaş yavaş kalpleri Resulullah'ın Ehlibeyti'ne meyletti. Bu gelişmenin ardından Ehlibeyt İmamları, din ve inançları noktasında onları aydınlatmayı, hulefa ekolünün dinî konularda re'y ve kıyasa dayandığını, Ehlibeyt İmamları'nın ise sadece Allah'ın ve Resulü'nün (s.a.a) sözlerini ilettiklerini anlatmayı başardılar. Bu gerçeği anlayan bir Müslüman, Ehlibeyt İmamlarının sözlerini ve açıklamalarını kabule hazır hâle geliyordu. Bu noktadan itibaren bazı kişiler, Resulullah'ın (s.a.a) getirdiği İslâm'ın hükümlerini Ehlibeyt İmamları'nın kanalından almaya başladılar. Bu süreçte yavaş

yavaş Ehlibeyt imamlarının taraftarı olan bilinçli topluluklar meydana geldi. Bu bilinçli topluluklardan da İslâm'ı doğru tanıma esasına dayalı salih ve İslâmî bir toplum vücuda geldi. Bu aşamada, kendilerine yol gösterecek mürşitlere ihtiyaç duydular. Ehlibeyt İmamları, bu görevi lâyıkiyla yerine getirecek insanları belirleyerek kendi vekilleri olarak onlara gönderdiler. Vekiller, onların sorunlarıyla ilgileniyor, dinî sorularına cevap veriyor, imam adına zekât ve humuslarını alıp yerine ulaştırıyordu. İnsanlar, imama ulaşamadıkları zaman bu vekillere müracaat ediyorlardı.

Bunun yanı sıra İmam Muhammed Bâkır'ın (a.s) döneminden itibaren şartların müsait olması sonucu Ehlibeyt İmamları ders halkaları oluşturdular. Bu derslere zeki ve kabiliyetli kişiler katılıyordu. İmam (a.s) onlara, bazen babaları vasıtasıyla cedit Resulullah'tan (s.a.a), bazen de Emirü'l-Müminin Ali'nin (a.s) *Camia* adlı kitabından hadis rivayet ediyordu; bazen de senedini zikretmeden hükmü beyan ediyor ve konuyu açıklıyorlardı. Bu ders halkaları İmam Cafer Sadık (a.s) zamanında daha bir genişledi ve İmam'dan ilim alan öğrencilerin sayısı dört bine ulaştı. Bu derslere katılan öğrenciler, aldıkları hadisleri, "usul" diye adlandırılan küçük risalelerde kaydediyorlardı. Onlar bu işi, Ehlibeyt İmamlarının on ikincisi olan İmam Mehdi'nin (a.f) zamanına kadar sürdürdüler. İmam Mehdi (a.s) insanların gözünden gizlenince de Şiilerine, nerede olurlarsa olsunlar, isimleri aşağıda yazılı olan dört naibine müracaat etmelerini emretti.

- 1) Ebu Amr Osman b. Said-i Amrî.
- 2) Ebu Ca'fer Muhammed b. Osman b. Sa'id-i Amirî
- 3) Ebu'l-Kasım Hüseyin b. Ruh Nevbahtî.
- 4) Ebu'l-Hasan Ali b. Muhammed Semurî

Bunlar, yetmiş yıl boyunca İmam Mehdi'nin (a.s) naipliğini yapmış, onunla Şiileri arasında aracı olmuşlardır. Böylece Şiiler, İmam'ın (a.s) gaybeti zamanında onun naiplerine müracaat etmeye alıştırmışlar. İşte bu dönemde Sıkatu'l-İslâm Kuleynî, Ehlibeyt (a.s) ekolünün ilk hadis külliyyatını telif etmiş ve adını *Kâfi* koymuştur.

Kuleynî, o dönemde yaygın olan ve Ehlibeyt Ekolü'nün öğrencileri tarafından yazılan bu küçük risalelerin büyük bir bölümünü bu büyük hadis külliyyatında toplamıştır. Böylece Ehlibeyt Ekolü'nde hadis yazımı hususunda yeni bir dönem başlamıştır.

* * *

İmam Hüseyin'in (a.s) şahadetinin ardından Ehlibeyt İmamları, gerçek İslâm'ı Müslüman topluma geri döndürmek için büyük çaba

sarfetmiş, hükümleri ve itikatlarını birer birer topluma geri döndürmüşler. Nihayet bu dönemin sonunda Resulullah'ın (s.a.a) getirmiş olduğu hükümlerin tümünün tebliği tamamlanmış oldu. Böylece, ilmi Ehlibeyt'ten almayı kabullenenlerle sınırlı kalsa da, kutsal İslâm dini tahrif edilmiş hükümlerden, saptırılmış itakatlardan temizlendi. Artık Resulullah'ın (s.a.a.) sünnetinin tamamı küçük risalelerde ve büyük kitaplarda mevcuttu.

Aynı şekilde, ümmetin bireylerini irşat etmek için de büyük bir gayret içinde olmuşlardır. Bu gayretin sonucunda salih İslâmî toplumlar meydana gelmiş, bu hadis kitaplarına müracaat eden seçkin âlimler yetişmiştir. Bu âlimler, İslâm ümmetinin bireylerinin ihtiyaç duydukları her şeyi bu kitaplardan çıkarmaya başlamışlar.

Böylece bu dönemin sonunda Ehlibeyt İmamları'nın (a.s) tebliğ görevi sona erdi. Nitekim Resulullah'ın (s.a.a) tebliğ görevi de ömrünün son yılında sona ermiş yüce Allah da onu kendi katına almıştı.

Aynı şekilde bu dönemin sonunda ilahî hikmet, İmam Mehdi'nin (a.s) Allah'ın irade ettiği zamana kadar gözlerden gizlenmesini iktiza etti. İmam (a.s) da Şiîlerine, kendi ekollerinin fakihlerine müracaat etmelerini emredip genel bir atamayla onların kendisinin naipleri olduğunu bildirdi. O tarihten itibaren İmam Mehdi'nin büyük gaybet dönemi başladı. Ehlibeyt Ekolü'nün fakihleri de, o günden günümüze kadar ve günümüzden Allah'ın istediği zamana kadar onun naipleri olarak ağır tebliğ yükünü taşımışlar ve taşımaya devam edecekler.

Fakihler İmam'ın (a.s) Temsilcisi Olarak Tebliğ Görevini Üstlenmişlerdir

Ehlibeyt Ekolü'nün yetiştirdiği öğrenciler, tebliğ görevini üstlenmeye İmamların döneminde başladılar. İmam Mehdi'nin (a.s) küçük gaybeti döneminde bu iş eksiksiz yerine getirildi, büyük gaybeti döneminde ise büyüyüp gelişti. İmamların (a.s) döneminde mescitler ve evlerde oluşturulan ders halkaları, öğretim merkezlerine ve ilim havzalarına dönüştü. Şeyh Müfid ve Şeyh Murtaza zamanında Bağdat, Şeyh Tusî ve diğerleri zamanında Necef-i Eşref, ondan sonra da diğer âlimlerin zamanında Kerbelâ, Hille, İsfahan, Horasan ve Kum gibi büyük şehirlerde ilim merkezleri tesis edildi.

O günden itibaren İslâmî ilimleri tahsil etmek isteyen kimseler, **"İnananların hepsi toptan sefere çıkacak değiller; ama her kabileden bir cemaatin dini iyice öğrenmeleri ve dönüp kavimlerine geldikleri zaman sakınmaları için onları uyarmaları gerekmez**

mi?" (Tevbe, 122) ayetine uyarak her yerden bu dinî merkezlere ve ilmî havzalara akın etmiş ve akın etmeye de devam edeceklerdir.

Bunlar, bu ilim havzalarında toplanıp ilim dağlarının tatlı pınarlarından kana kana içtikten sonra memleketlerine dönerek İslâm'ın çağrısını insanlara ulaştırmış ve bir geleneği nesilden nesile sürdürüp bu şekilde İslâm'ın hizmetinde olmuşlardır. Her zaman Müslümanların yanında olmuş, Allah ve Resulü'nün (s.a.a) düşmanları olan İslâm düşmanlarına karşı savaşmış, sıkıntılı zamanlarında Müslümanları savunmuşlardır. Bu yüzden de sürekli İslâm'ı ortadan kaldırmaya çalışan kâfirler, mülhitler ve münafıkların saldırısına uğramışlardır. Zira İmam Mehdi'den (a.s) sonra İslâm'ın bayrağını onun naipleri olan bu âlimler taşımışlardır. Savaş meydanlarında bayrağı taşıyanın saldırıya uğraması da oldukça doğaldır.

İmam'ın büyük gaybet dönemindeki naiplerinden örnek olarak Şeyh Kuleynî'yi söyleyebiliriz. Bu ekolde yazılmış ilk hadis külliyyatı da onun yazmış olduğu Kâfi'dir. Ondan sonra da birçok hadis külliyyatı yazılmıştır. Fakat Kuleynî'den sonra gelenler sadece bir alanla ilgili hadisleri toplamaya özen göstermişlerdir. Genelde bu özel ilgi, ahkâm hadislerini toplamaya yönelik olmuştur. Şeyh Saduk'un *Men La Yahzuruhu'l-Fakih* adlı kitabında, Şeyh Tusî'nin *Tehzib* ve *İstibsar* adlı kitaplarında ve Şeyh Hür Amilî'nin *Vesailu's-Şia* adlı eserinde yaptıkları gibi. Nihayet Allâme Meclisî'nin yıldızı parlamış ve Kuleynî'nin *Kâfi*'de yapmış olduğu gibi çeşitli hadisleri toplayarak büyük ve ansiklopedik 110 ciltlik eseri *Biharu'l-Envar*'ı meydana getirmiştir.

Meclisî, bu büyük eserinde Kitap ve Sünneti bir araya getirme, Kur'ân ayetlerini tefsir etme, bazı hadisleri açıklama, bazılarındaki problemleri beyan etme gibi diğer hadis külliyyatı yazarların yapmadığı işleri de yaparak onları geride bırakmıştır.

Ayrıca *Mir'atu'l-Ukul* kitabını yazarak Kafi'nin hadislerini araştırıp incelemede Kuleynî'ye ortak olmuş, hadislerin lafızlarını şerh etmiş, anlamlarını ortaya çıkarmış ve Allame Hillî ve İbn Tavus'un asrından itibaren muhaddislerin kabul ettiği kaideler esasınca onların kuvvet ve sıhhat derecesini belirlemeye çalışmıştır. Bazen de muhaddislere muhalefet etmiş ve "Meşhura göre zayıf, bana göre itimat edilirdir." veya "Bana göre muteberdir." demiştir. Meclisî, *Kâfi*'nin hadislerini değerlendirmesi neticesinde *Kâfi*'de yer alan bazı hadislerin zayıf olduğuna kanaat getirmiştir.

İÇİNDEKİLER

4. Bölüm

Şahsî Görüş Uyarınca İçtihat ve Amelin, Resulullah'ın Sünnetinde Doğurduğu Sapmalara Karşı İmam Hüseyin'in Kıyamı / 7

Giriş:	9
İmam Hüseyin'in Kıyamından Önce Müslümanların Durumu	9
Ümmetin İki Guruba Ayrılışı	12
Muaviye'nin Çalışmalarının Sonucu	16
İmam Hüseyin (a.s) Yezid'e Biat Etmekten Sakınıyor	17
Eylem ve Söylemleriyle Yezid	17
1. Konu: İmam Hüseyin'in Şahadeti İslâm Ümmetini Dalmış Olduğu Derin Uykudan Uyandırdı.....	25
İmam Hüseyin'in Şehit Edileceği Hakkındaki Rivayetler	27
1- Re'su'l-Calut'un Rivayeti	27
2- Kaab'ın Rivayeti	28
3- Esmâ Bint-i Ümeys'in Rivayeti	28
4- Ümmü Fazl'ın Rivayeti	29
5- Maktel-i Harezmi'de Şöyle Geçer	30
6- Cahş'ın Kızı Zeyneb'in Rivayeti	31
7- Enes b. Malik'in Rivayeti	32
8- Ebu Emame'nin Rivayeti	33
9- Ümmü Seleme'nin Rivayetleri	34
a) Abdullah b. Veheb b. Zemat Kanalıyla	34
b) Salih b. Erbed Kanalıyla	34
c) Matleb b. Abdullah b. Hantab Kanalıyla	35
d) Şakik b. Selme Kanalıyla	36
e) Said b. Ebu Hind Kanalıyla	36
f) Şehr b. Hevşeb Kanalıyla	37

g) Davud Kanalıyla.....	37
10- Aişe'nin Rivayetleri	38
a) Ebu Selme b. Abdurrahman Kanalıyla	38
b) Urve b. Zübeyr Kanalıyla	39
c) Makburî Kanalıyla	39
d) Abdullah b. Said Kanalıyla.....	40
e) Ümmü Seleme veya Aişe'den	40
11- Muaz b. Cebel'in Rivayeti	41
12- Said b. Cemhan'ın Rivayeti	41
13- İbn Abbas'ın Rivayetleri	42
a) Ebu Zuhâ Kanalıyla	42
b) Said b. Cübeyr Kanalıyla.....	42
14- Emirü'l-Müminin Ali'nin (a.s) Rivayetleri.....	42
a) Ebu Hibre Kanalıyla	42
b) Hanî b. Hanî Kanalıyla	43
c) Maktel-i Harezmî'deki Rivayet.....	43
d) Hasan b. Kesir Kanalıyla.....	43
e) Esbağ b. Nübate Kanalıyla	44
f) Gurfet b. Ezdî Kanalıyla	44
g)- Ebu Cuhayfe Kanalıyla	45
h) Avn b.Ebi Cuhayfe Kanalıyla.....	45
i) Muhammed b. Saad Kanalıyla	46
j) Neciy el-Hazremî Kanalıyla	46
k) Amir el-Şa'bî Kanalıyla	47
l) Kudeyru'z-Zabiy Kanalıyla	47
m) Herseme Kanalıyla	48
n) Şeyban b. Mahrim'in Rivayeti	50
15- Enes b. Haris'in Rivayeti ve Şehadeti	51
16- Esedoğulları'ndan Bir Kişinin Rivayeti	52
İmam Hüseyin'in (a.s), Şehadeti Seçme Nedeni.....	53
İmam Hüseyin (a.s) ve Yezid'e Biat Konusu	53
Hüseyin'in (a.s) Vasîyeti.....	60
İmam Hüseyin'in (a.s) Mekke'ye Hareketi	61
Müslim b. Akil'in Kûfe'ye Gönderilişi	64
İmam Hüseyin'in (a.s) Irak'a Gitme Yönündeki Kararlılığı	68
İmam Hüseyin (a.s) ve İbn Abbas.....	69
İmam Hüseyin'in (a.s) Haşimoğulları'na Mektubu	70

İmam Hüseyin (a.s) ve Kardeşi Muhammed b. Hanefiye	71
İmam Hüseyin'in (a.s) Hareketinin Engellenişi	71
Abdullah b. Cafer ve Valinin Mektubu	72
Umre Bint-i Abdurrahman'ın Mektubu	73
İmam Hüseyin (a.s) ve Abdullah b. Ömer	74
İmam Hüseyin'in (a.s) Irak'a Hareketi	75
İmam Hüseyin'in (a.s) Konuşması	75
Halife Yezid'in Emirleri	76
İmam Hüseyin'in (a.s) Şair Ferazdak'la Görüşmesi	76
İmam Hüseyin'in (a.s) Abdullah b. Muti'yle Görüşmesi	77
Hüseyin'in (a.s) Öldürüleceğine Kim İnanırdı?	78
Züheyr b. Kayn'la Görüşmek	79
Müslim ve Hani'nin Öldürülme Haberinin Ulaşması	81
İmam Hüseyin'in (a.s) İbn Eş'as ve İbn Saad'ın Elçileriyle Görüşmesi	81
İmam Hüseyin (a.s), Müslim'in Öldürüldüğünü Haber Veriyor	83
İkrimeoğulları Kabilesinden Bir Kişiyle Görüşmesi	83
Başka Bir Uyarıcı	84
İmam Hüseyin'in (a.s) Hürr İle Görüşmesi	86
İmam Hüseyin'in (a.s) Orduya Konuşması	89
İmam Hüseyin'in (a.s) Bir Başka Konuşması	90
Kûfe'den Yarenlerin Gelişi	91
Yine Su Alın	94
Âl-i Resul (s.a.a) Kafilesinin Kerbela'ya Girişi	96
Kerbela Toprağı	96
Ömer b. Saad'ın Kerbela'ya Gelişi	99
Ömer b. Saad, İmam Hüseyin'in (a.s) Kerbela'ya Gelişinin Nedenini Soruyor	100
Ömer b. Saad İle Ubeydullah b. Ziyad'ın Yazışması	101
İbn Ziyad Seferberlik İlân Ediyor	102
Âl-i Resul'e Suyun Yasaklanması	105
Su Savaşı	105
İmam Hüseyin'in (a.s) Savaş Öncesi Hücleti Tamamlaması	106
Hüseyin'in (a.s) Geri Dönüşünün Engellenmesi	108
İbn Ziyad'ın Abbas ve Kardeşlerine Amannamesi	109
Muharrem Ayının Dokuzuncu Günü	111
Hüseyin'in (a.s) Mühlet İstemesi	112

Hüseyin'in (a.s), Aşura Gecesi Ashabına Konuşması	113
İmam Hüseyin'in (a.s) Ehlibeytinin ve Ashabının Cevabı	114
Bu Rivayetin Başka Bir Senedi	115
İmam Hüseyin (a.s) Zeyneb'e Sabırlı Olmayı Tavsiye Ediyor	116
Geceyi İbadetle Geçirmeleri	117
Aşura Günü	119
Hüseyin (a.s) Ashabını Şehadetle Müjdeliyor	120
Aşura Günü Hüseyin'in (a.s) Duası	120
Hüseyin'in (a.s), Aşura Günündeki İlk Konuşması	121
Züheyr b. Kayn'ın Hutbesi	124
Hürr'ün Tövbesi	125
Hürr'ün Kûfe Halkına Nasihatı	127
İmam Hüseyin'in (a.s) Aşura Günü İkinci Konuşması	127
Hüseyin'in (a.s) İbn Havza Hakkındaki Bedduasının Gerçekleşmesi	130
Hilâfet Ordusunun Hüseyin'in (a.s) Karargâhına Yürümesi	132
Sağ Kanadın Saldırısı ve Atlıların Komutanının Yardım İsteyişi	134
Sol Kanadın Saldırısı ve Abdullah b. Umeyr Kelbî İle Eşinin Şahadeti ...	135
Sağ Kanadın Saldırısı ve Müslim b. Avsece'nin Şahadeti	136
Yezid b. Ziyad, Hüseyin'in (a.s) Safında Ok Atıyor	137
Bir Yerde Öldürülen Dört Şehit	137
Bureyr'in Şehadeti	138
Amr b. Kurza el-Ensarî	140
Hürr'ün Yezid b. Süfyan'la Savaşı	141
Çadırların Yakılması	141
Korku Hâlinde Namaz	142
Habib b. Mezahir'in Şehadeti	143
Said el-Hanefî'nin Şahadeti	145
Züheyr b. Kayn'ın Şahadeti	145
Nafi' b. Hilal el-Cemeli'nin Şahadeti	146
Gaffar Kabilesinden İki Savaşçı	148
Cabir Kabilesinden İki Genç ve Hanzala	148
Âbis b. Ebu Şebib ve Şevzeb	150
Zahhak el-Mişrakî'nin Kaçışı	151
Diğer Şehitler	153
1- Amr b. Halid	153
2- Sa'd b. Hanzala	153
3- Abdurrahman b. Abdullah el-Yeznî	154

4- Kurrat b. Ebu Kurra	154
5- Amr b. Muta'	154
6- Ebuzer'in Kölesi Cevn	155
7- Enis b. Ma'kil	155
8- Haccac b. Mesruk	156
9- Cunade b. Hars	156
10- Amr b. Cunade	156
11- Yetim Bir Genç	157
Âl-i Resul'ün Şahadeti	159
Resulullah'ın (s.a.a) Ehlibeyti'nden İlk Şehit	159
Ebu Taliboğulları'nın Şahadeti	162
Abdullah b. Müslim b. Akil'in Şahadeti	162
Cafer b. Akil'in Şahadeti	163
Abdurrahman b. Akil'in Şahadeti	163
Muhammed b. Abdullah b. Cafer'in Şahadeti	163
Avn b. Abdullah b. Cafer	164
İmam Hasan'ın (a.s) Oğullarının Şahadeti	164
Abdullah b. Hasan'ın Şahadeti	164
Kasım b. Hasan'ın Şahadeti	164
İmam Hüseyin'in (a.s) Kardeşlerinin Şahadeti	167
1- Abdullah b. Ali (a.s)	167
2- Ömer b. Ali (a.s)	167
3- Osman b. Ali (a.s)	168
4- Cafer b. Ali (a.s)	168
5- Abdullah b. Ali	168
6- Abbas b. Ali'nin Şahadeti (a.s)	169
Âl-i Resul'ün Çocuklarının Şehit Edilişi	172
İmam Hüseyin'in (a.s) Süt Emen Çocuğu	172
İmam Hüseyin'in (a.s) Diğer Bir Çocuğunun Şahadeti	172
İmam Hüseyin'in (a.s) Fırat Yolunda Savaşı	173
Dehşete Düşen Çocuğun Şahadeti	174
İmam Hasan'ın (a.s) Diğer Bir Çocuğunun Şahadeti	174
İmam Hüseyin'in (a.s) Şahadeti ve Yağmalanması	175
Hilâfet Ordusunun Piyade Birliklerinin Âl-i Resul'ün Çadırlarına Saldırması	176
İmam Hüseyin'in (a.s) Son Savaşı	176

Zeyneb'in Feryadı	177
Resulullah'ın (s.a.a) Torununun Şahadeti.....	178
Hilâfet Ordusu Âl-i Resul'ün Elbiselerini Yağmalıyor	179
Son Şehit.....	179
Hüseyin'in Katili Ödül İstiyor!	180
Ukbe b. Sim'an'ın Kurtuluşu ve Murakka'nın Esir Düşüşü.....	181
İmam Hüseyin'in (a.s) Naşı Üzerinde At Koşturuyorlar	181
Medine'de İmam Hüseyin'e (a.s) Yas Tutanlar.....	182
1- Ümmü Seleme	182
2- İbn Abbas	183
3- Bilinmeyen Bir Kişi.....	184
İmam Hüseyin'in (a.s) Şahadetinden Sonra Vuku Bulan Olaylar	185
Şehitlerin Başları Hilâfet Ordusunun Askerleri Arasında Taksim Ediliyor	187
Hilâfet Ordusu Resulullah'ın (s.a.a) Ehlibeyt'ini Kûfe'ye Götürüyor	190
Hz. Zeyneb'in Hutbesi	190
İmam Hüseyin'in (a.s) Kızı Fatıma'nın Konuşması.....	192
Ümmü Gülsüm'ün Hutbesi.....	194
Resulullah'ın (s.a.a) Ehlibeyti Hükümet Konağında	195
İmam Hüseyin'in (a.s) Başını Kûfe Sokaklarında Gezdiriyorlar!	198
İmam Hüseyin'in (a.s) Şehadet Haberinin Medine Halkına Ulaşması	199
Ehlibeyt'in ve Yarenlerinin Defnedilişi	200
Halife Yezid'e Hüseyin'in (a.s) Ölüm Haberinin Verilişi	201
Ehlibeyt Esirlerinin Hilâfet Merkezi Şam'a Gönderilişi	202
Halife ve Hükümet Merkezi Âl-i Resul'ü Karşılıyor.....	203
Âl-i Resul'ün ve Yarenlerinin Kesik Başları Müslümanların Halifesi Tarafından Karşılıyor!!!.....	203
Ümmü Gülsüm'ün Şimr'den İsteği	203
Hilâfet Merkezinde Bayram!!	204
Sakine'nin İsteği	204
Âl-i Resul Esirlerinin İslâm Hilâfeti Merkezine Girişi	206
Âl-i Resul'ün Hilâfet Meclisine Getirilmesi	207
İmam Seccad (a.s) İle Yezid Arasında Geçen Konuşma	208
Yahudi Bilginin Yezid'e Öfkesi.....	208
Şamlı Adam Ehlibeyti Cariye Olarak Almak İstiyor	209
Hz. Resulullah'ın Torununun Baş Müslümanların Halifesi Önünde!	210
Müslümanların Halifesi ve İbn Zib'arî'nin Beytleri	211

Resulullah'ın (s.a.a) Torununun Yezid'in Meclisindeki Hutbesi	213
Halifenin Eşinin Sözleri	215
Hz. Resulullah'ın (s.a.a) Torununun Başlı Medine'ye Gönderiliyor	216
İmam Zeynelabidin'in (a.s) Dımışk Mescidindeki Hutbesi	217
Hilâfet Merkezinde Yas Merasimi	219
Âl-i Resul'ün (s.a.a) Medine'ye Dönüşü	221
Resulullah'ın (s.a.a) Ehlibeyti'nin Kerbela'ya Varışı	222
Medine Dışında Matem Programı	222
Ehlibeyt Kafilesi Medine'ye Girdikten Sonra	224
İmam Seccad'ın (a.s) Kırk Yıl Süren Matemî	224
İbn Ziyad'ın Başlı İmam Seccad'ın (a.s) Önünde	225
İmam Hüseyin'in (a.s) Şahadetinden Sonra Hilâfet Ekolü'nün Durumu	227
a) Bağış ve İhsan	227
b) Hilâfet Gurubunun Amellerinin Neticesi Ortaya Çıktıktan Sonra Pişmanlık Duyması	228
2. Konu: İmam Hüseyin'in Şahadetinden Sonra Gerçekleşen Kıyamlar	231
Mekke ve Medine Halkının Kıyamı	233
İmam Hüseyin'in (a.s) Şahadet Serüvenini Aktarmadaki Hedefimiz	233
Yezid'in Elçileri ve Abdullah b. Zübeyr	235
Medine Halkının Temsilcileri Yezid'in Yanında	238
Sahabe ve Tâbiîn'in Kıyamı	240
Medine Halkının Kıyamı ve Abdullah b. Hanzala'ya Biatleri	240
Ümeyyeoğulları'nın Kadınları İmam Seccad'a (a.s) Sığınyor	241
Ümeyyeoğulları'nın Yezid'den Yardım Talep Etmeleri	242
Halifenin Ordu Komutanına Emirleri	244
Müslümanların Halifesinin Şiiri!	245
Hilâfet Ordusu Mekke ve Medine Yolunda	246
Hilâfet Ordusu Resulullah'ın (s.a.a)	249
Haremîni Yağmalıyor	249
Medine Halkından Halife Yezid'in Kölesi Olmak Üzere Biat Almıştı	250
Kesik Başların Halife Yezid'e Gönderilişi	252
Halifeye İtaat Yolunda	255
Hilâfet Ordusunun Mekke'ye Hareketi ve Ordu Komutanının Ölüm Anındaki Münacatı ve Vasiyeti	255
Hilâfet Ordusu Abdullah b. Zübeyr'le Olan Savaşta, Recez Okuyarak Kâbe'yi Yakıyor	256

Haccac Kâbe'yi Tekrar Taş Yağmuruna Tutuyor	259
Kâbe'nin Yakılışı ve Gökten Yıldırım Düşmesi	261
Haccac'ın Kâbe'nin Yandığını Görünce Şiir Okuması	263
Abdullah b. Zübeyr'in Sonu ve Kesik Başların Abdülmelik'e Gönderilişi	264
Haccac, Resulullah'ın (s.a.a) Ashabını Köleleştiriyor	265
Mekke ve Medine Kıyıamlarının Son Bulması ve Diğer Kıyıamların Başlaması	265
Kıyam Edenler Hilâfeti Tazif Ederken Ehlibeyt İmamları İslâm Hükümlerini İhya Ettiler	266

5. Bölüm

İmam Hüseyin'in (a.s) Kıyamından Sonra Ehlibeyt İmamları'nın Resulullah'ın (s.a.a) Sünnetini Yeniden Topluma Kazandırması / 267

1. Konu: İmam Hüseyin'in (a.s) Şahadetinin Sonucu	269
Yazarlar Ehlibeyt İmamları'nın Ashabının Risale ve Usullerinden Hadisleri Nasıl Almışlardır?	271
Zarif b. Nasih ve Onun Asıl'ı	271
Zarif'in Rivayetiyle Diyat Kitabının Senetleri	273
a) Muhaddislerin İmam Sadık'a (a.s) Ulaşan Senetleri	273
Birinci Mecmuanın Senetleri	273
1- Kuleynî:	273
2- Şeyh Tusî	274
İkinci Mecmuanın Senetleri	276
Diyat Kitabının Sadece Zarif'in Kendisine Ulaşan Diğer Senetleri .	276
1- Zarif'ten İmam Sadık'a (a.s) Kadar Diyat Kitabının Senetleri	277
2- Muhaddislerden Zarif b. Nasih'e Kadar Diyat Kitabının Senetlerinin Şeması	280
b) İmam Rıza'ya (a.s) Kadar Diyat Kitabının Naklindeki Senet Zinciri ...	282
1- İbn Fazzal Diye Meşhur Olan Hasan b. Ali'nin Senedi	283
2- Âl-i Yaktin'in Kölesi Yunus b. Abdurrahman'ın Senedi	283
3- Hasan b. Cehm'in Rivayeti	286
c) Hasan b. Cehm'in Senet Zinciri	289
Diyat Kitabının İmam Rıza'dan (a.s) Senet Zinciri	290
Konunun Özeti	291
Diyat Kitabının Ravilerinin Tanıtımı	297
1- Şeyh Kuleynî'nin Kâfi Kitabındaki Senedi	297
a) Muhammed b. Cafer b. Muhammed b. Avn el-Esedî	297
b) Muhammed b. Hasan el-Saffar	298

c) Allan Diye Meşhur Olan Ali b. Muhammed b. Eban el-Razî el-Kuleynî	298
d) Muhammed b. Akil el-Kuleynî	298
Sehl b. Ziyad el-Âdemî	298
Sehl b. Hasan b. Zarif	298
Abdullah b. Eyyub b. Raşid el-Zührî	299
2- Şeyh Tusî'nin Senedi	299
a) Daha Önce Bahsettiğimiz Şeyh Kuleynî'nin Senedi	299
b) Şeyh Müfid ve Şeyh Saduk Vasıtasıyla Şeyh Tusî'nin Senedi	301
c) Şeyh Tusî'nin, Hasan b. Fazzal'a ve Ondan Da Zarif'e Kadar Senedi	303
Şeyh Saduk'un Men La Yahzuruhu'l-Fakih Kitabındaki Senedi	307
Senetlerin Karışması ve Birbirine Girmesi	312
Ehlibeyt Ekolü'nde Muhaddislerin Senet Zincirlerinin Ehlibeyt'e Ulaşması ...	316
1- Hocadan Duymak	316
2- Hocanın Yanında Okumak	316
3- Münavele (Elden Teslim Etmek)	317
4- Yazma	317
5- İcazet	317
6- İlân	318
7- Bulmak	318
Muhaddislerin Ehlibeyt İmamları'na Ulaşan Rivayet Bağları	319
Zarif b. Nasih'in Biyografisi	319
Kuleynî Dönemi ve Sonrasında Öğretim Metodu	324
Necef-i Eşref'te İlim Havzasının Tesis Edilmesinden Sonra	324
2. Konu: Ehlibeyt Ekolü'nde Hadis Kitaplarının Değerlendirilmesi	333
Hadis Kitaplarının Nüshalarındaki Bazı Yanlılıklar	335
1- Yedinci ve On Dördüncü Hadisler	335
Araştırma ve Karşılaştırmanın Sonucu	336
2- Dokuzuncu Hadis	336
Araştırma ve Karşılaştırmanın Sonucu	337
3 ve 4- On Yedinci ve On Sekizinci Hadisler	338
a) On Yedinci Hadis	339
Karşılaştırmanın Sonucu	339
b) On Sekizinci Hadis	340
Karşılaştırmanın Sonucu	340
Ehlibeyt İmamları'nın, Hadisleri Tanımak İçin Belirlediği Ölçüler	341

Âlimlerin Hadisleri Tanımadaki Ölçüleri.....	347
3. Konu: Hadis Kitaplarını Değerlendirmede İki Ekolün Görüşü	351
Hifalet Ekolünde Hadis Kitapları	353
Ehlibeyt (a.s) Ekolünde Hadis Kitapları	354
Ehlibeyt Ekolü Uleması Fıkıhta ve Hadisleri Tanımda Geçmiştekilere Körü Körüne Uymazlar	356
Sünnet-i Nebevî'den Fıkhî Hükümlerin İstinbatı.....	358
Dört Hadis Kitabının Değerlendirilmesi.....	358
Meçhul Bir Kimsenin Söylediği Söz	359
Ehlibeyt Ekolü Fakihlerince Sahih Hadisler.....	359
Hilâfet Ekolü Hadislerinin Ehlibeyt Ekolü Takipçileri Arasında Yayılması ...	361
Ehlibeyt Ekolü Âlimlerinin İlmî Emanete Riayetleri	362
Son Söz.....	365
Dördüncü ve Beşinci Bölümlerin Özeti	365
Son Söz.....	367
Müslümanlar Nasıl Kendilerine Geldiler?.....	369
Allah ve Resulü, İmam Hüseyin'i Dini İhya Etmek İçin Hazırlamıştı	370
İmam Hüseyin (a.s) Döneminde Müslümanların Durumu	376
İmam Hüseyin'in (a.s) Hedefi, Şiarı ve Yolu	379
İmam (a.s) Hücceti Tamamlamak İçin Küfelilerin Davetini Kabul Etmiştir	383
İmam (a.s) Hücceti Tamamlamak İçin Irak'a Gitti, Akiloğulları'nın Sözünün Etkisiyle Değil.....	385
İmam Hüseyin'in (a.s) Kıyam Tarzının Hikmeti	386
İmam Hüseyin'in (a.s) Şahadetinin Etkileri.....	400
Ehlibeyt İmamları Nübüvvet Miraslarını Elden Ele Teslim Etmişlerdir.....	402
İmam Seccad Nübüvvet Miraslarını İmam Bâkır'a Teslim Ediyor	402
Fakihler İmam'ın Temsilcisi Olarak Tebliğ Görevini Üstlenmişlerdir	405